Alex. Ștefănescu

TEXTE CARE N-AU FOLOSIT LA NIMIC

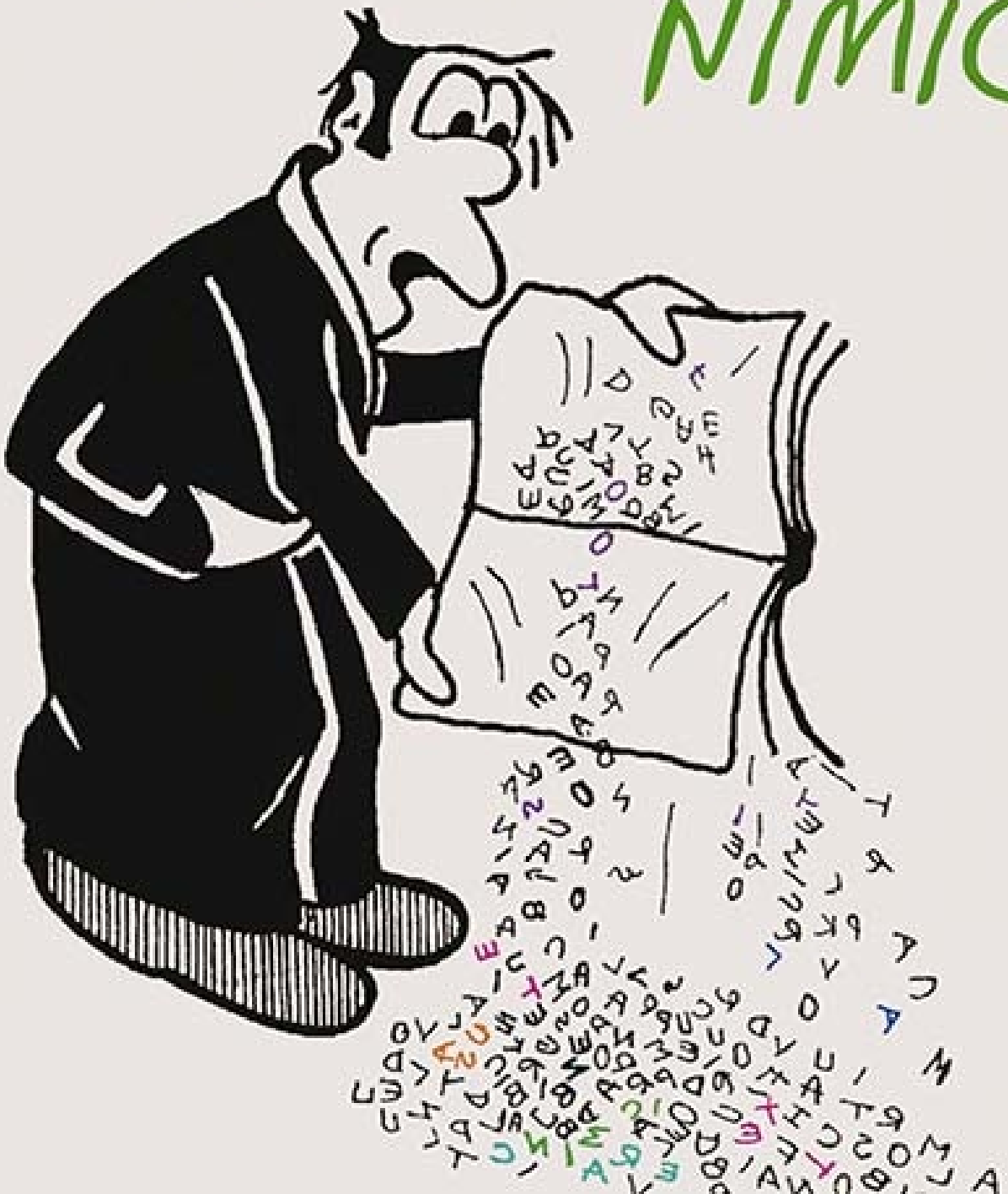

Alex. Ștefănescu

Texte care n-au folosit la nimic

ALLFA
2014

EDITURA ALLFA

Această carte în format digital intră sub incidența drepturilor de autor și a fost creată exclusiv pentru a fi citită utilizând dispozitivul personal pe care a fost descărcată. Oricare alte metode de utilizare, dintre care fac parte împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială a textului, punerea acestuia la dispoziția publicului, inclusiv prin intermediul Internetului sau a rețelelor de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme – altele decât cele pe care a fost descărcată – care permit recuperarea informațiilor, revânzarea sau comercializarea sub orice formă a acestui text, precum și alte fapte similare, săvârșite fără acordul scris al persoanei care deține drepturile de autor, sunt o încălcare a legislației referitoare la proprietatea intelectuală și vor fi pedepsite penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

TEXTE CARE N-AU FOLOSIT LA NIMIC

Alex. Ștefănescu

Copyright © 2014 Editura ALLFA

ISBN ePUB: 978-973-724-865-7

ISBN PDF: 978-973-724-866-4

ISBN Print: 978-973-724-831-2

Desenul de pe coperta I: Florin Ștefănescu (LINU)

Redactare: Martin Zick

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Anca Tach

Design copertă: Alexandru Novac

Editura ALLFA

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512, București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție:

021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi:

comenzi@all.ro

www.all.ro

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

ALEX. ȘTEFĂNESCU. Critic și istoric literar, prozator, dramaturg, publicist, realizator de emisiuni TV. Născut la 6 noiembrie 1947. Redactor (începând din 1990) și redactor-șef (în perioada 1995-2010) al revistei *România literară*.

Autor a mii de articole și a douăzeci de cărți, dintre care a avut un mare ecou *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, apărută în 2005 (Premiul Uniunii Scriitorilor, Premiul Academiei). Volumele *Jurnal secret* (2009) și *Bărbat adormit în fotoliu* (2010) s-au epuizat din librării și au fost reeditate la cererea publicului.

Emisiunea *Un metru cub de cultură*, difuzată de Realitatea TV, i-a adus Premiul APTR pentru talk-show-uri pentru anul 2004, iar altă emisiune, realizată pentru TVR Cultural, *Istoria literaturii române contemporane povestită de Alex. Ștefănescu*, a fost distinsă cu Premiul APTR pentru emisiuni culturale pentru anul 2008.

În 2009 a publicat o carte despre două sute cincizeci de cărți proaste, *Cum te poți rata ca scriitor*. Tot în 2009, a început să realizeze și o emisiune TV pe această temă, *Tichia de mărgăritar*. A urmat, între 2011 și 2013, emisiunea *Iluminatul public*, consacrată celor mai bune cărți apărute după 1989.

Un succes remarcabil a avut (și continuă să aibă) volumul *Convorbiri cu Alex. Ștefănescu*, realizat de Ioana Revnic și publicat în 2013 la Editura ALL. Tot la Editura ALL i-a apărut în 2014 volumul *Un scriitor, doi scriitori*.

O mărturisire a autorului

Volumul acesta conține o selecție din articolele mele scrise în ultimii douăzeci și cinci de ani, altele decât cele de critică literară. Este vorba de articole referitoare la politică și societate (deși nici în cuprinsul lor nu uit de literatură cu totul). În marea lor majoritate au apărut în revistele *Zig-Zag* (cele din primul capitol), *România literară* (cele din al doilea) și *Academia Cațavencu* (cele din al treilea). Revăzând textele, am retrăit perioada de după 1989, care a avut la început ceva sublim, apoi sublim și ridicol deopotrivă, pentru ca treptat să ajungă grotesc-tragică, așa cum e în prezent.

Când a căzut Ceaușescu aveam 42 de ani și niciodată până atunci nu îmi imaginasem – deși sperasem cu ardoare, în mod absurd, așa cum speri că într-o zi ai să dai pur și simplu din mâini și ai să zbori – că România se va elibera de comunism în timpul vieții mele. Nu întrevedeam absolut nicio posibilitate de a scăpa de un regim politic cu care eram din naștere incompatibil. Fusesem prins sub dărâmături, în urma unui seism istoric, și mă străduiam să-mi păstrez calmul, să supraviețuiesc, să mă și bucur de viață, acolo, în întuneric, într-un ungher sufocant, de unde nu urma să mă scoată nicio echipă de descarcerare.

În momentul în care comunismul s-a evaporat – așa cum se evaporă un coșmar în zori, imediat după ce te trezești –, am simțit o bucurie fără margini, amețitoare. Mă gândeam că a meritat să sufăr zeci de ani la rând fie și numai ca să trăiesc un asemenea moment de iluminare colectivă, de speranță și beatitudine.

Și am participat cu toată ființa mea la ceea ce mi se părea a fi renașterea poporului român. Am scris, frenetic, sute de articole, căutând și noaptea „cuvântul ce exprimă adevărul“, am fost prezent la

mitinguri, am intrat într-un partid care avea (și are și acum pentru mine) ceva sfânt, am vorbit la radio, la televiziune, la tribune din săli imense și din piețe publice, m-am simțit mândru când adversarii înverșunați ai schimbării mi-au vandalizat mașina și mi-au devastat locuința, mânjindu-mi cu ouă și pastă de dinți masa de scris, ca să mă intimideze.

Doamne, ce-am mai scris în acești aproape douăzeci și cinci de ani! Mi-am folosit inteligența, talentul, pregătirea intelectuală, umorul (în măsura în care le am) pentru a contribui la schimbarea în bine a țării mele, care, după ce se deșteptase din somnul cel de moarte în care-o adânciseră barbarii de tirani, zăcea nemișcată și se lăsa invadată – ca un pom de omidele păroase – de barbarii de tirani recondiționați și reorganizați. Așa cum un copil aflat în autobuz, cu mâinile pe spătarul din față, are impresia că el execută virajele sau, apăsând cu piciorul pe podea, crede în mod naiv că el face ca autobuzul să meargă mai repede, și eu, orbit de entuziasm și recăzut în infantilism, aveam impresia că schimb ceva în țara mea. N-am schimbat nimic, nimic, nimic. Am îmbătrânit mai repede decât alții, mi-am obosit inima (care acum nu mai bate, ci se zbate), mi-am uzat ochii, până la opacizarea lor. Mi-am pierdut mulți prieteni, am dobândit mulți dușmani. Noroc că în tot acest timp nu am renunțat la literatură, din care mi-am făcut încă din copilărie o religie, astfel încât am încă pentru ce să trăiesc (cât am să mai trăiesc).

După douăzeci și cinci de ani de frenezie dramatică și zadarnică, incomodă pentru unii, caraghioasă pentru alții, irosind o energie cu care aș fi putut să deviez de unul singur un râu sau să mut un munte, renunț. Renunț să mai intervin în vreun fel în mersul lucrurilor. Este prea târziu, viața mea s-a cheltuit aproape toată, și nici nu sunt sigur că am să renunț complet, pentru că mereu

simt nevoia să reacționez la ceea ce văd că se întâmplă în România. Dar intenționez să renunț.

Am intitulat, în mod inevitabil, cartea aceasta *Texte care n-au folosit la nimic*. N-au folosit la nimic, dar, cine știe, poate vor folosi cândva la ceva.

I. Gheața din calorifere și gheața din whisky

(jurnal politic, 1990-1995)

1990

Am fost iradiat

Nu m-aștept niciodată ca o brichetă să se-aprindă din prima încercare. Chiar și când folosesc una cu o funcționare ireproșabilă, fabricată în Occident, tot apăs pe clapa de aprindere de două, trei ori, pentru că așa m-am obișnuit trăind într-o țară comunistă. Portiera Daciei o trântesc întotdeauna foarte tare, ca să fiu sigur că se închide. Și procedez la fel și când mă sui într-un Mercedes sau Suzuki, din cauză că am reflexul format. Apa minerală nu pot s-o beau relaxat, fără grijă; știu că există riscul ca sticla respectivă să fi conținut cândva ulei, benzină sau chiar otravă. Cu aceeași încordare beau și Fanta sau Coca-Cola, oricât de multe asigurări mi s-ar da în legătură cu puritatea lor. Dacă un magazin trebuie să se deschidă, conform programului, la ora zece dimineața, eu mă înființez la ușa lui la zece și jumătate, ca să fiu sigur că au venit în sfârșit vânzătoarele. Și dacă m-aș stabili la un moment dat în Germania, unde vânzătoarele nu întârzie nici măcar un minut, aș face exact la fel, automat, pentru că la vârsta mea nu mai pot să mă schimb.

Când vorbesc la telefon cu cineva din provincie, strig din răsputeri, încât un străin care ar fi de față ar putea crede că vreau să mă fac auzit de interlocutorul meu direct, fără telefon. Procedez astfel pentru că de o viață întreagă folosesc telefoane de proastă calitate, cu sunet înfundat. Tot experiența m-a învățat să mă dau un pas înapoi ori de câte ori deschid robinetul de la baie sau de la bucătărie, pentru că, de obicei, instalația întâi mă scuipă, ca o pisică înfuriată, apoi horcăie ca un

muribund și abia după aceea dă la iveală șuvoiul de apă.

Dacă se întâmplă vreodată să spun ceva inteligent sau să fac o glumă reușită, mă uit imediat îngrijorat la cei din jur: nu cumva se află printre ei un ins important, care mă va trece pe o listă neagră? Știu că în alte țări, când iese în lume, fiecare om vrea să se remarce, sperând să existe prin preajmă vreo persoană influentă care să-i ofere un loc de muncă mai avantajos. Eu însă m-am obișnuit să-mi ascund inteligența și să mă prefac că n-am umor, iar dacă aș ajunge în acele țări tot așa aș face, incapabil să-mi mai modific automatismele. La fel, dacă mă îmbrac vreodată frumos, mă simt vinovat și abia aștept să mă întorc la hainele mele obișnuite, gri și maro.

În zadar se scrie adevărul în ziare și reviste (în acele ziare și reviste pe care le antipatizează actualul președinte al țării). După ce-am citit, decenii la rând, fraze fără acoperire, mi-am format un sistem intim de apărare, astfel încât nu mai ajung la conștiința mea nici cele mai dramatice informații. Dacă mi se fură ceva, nu mă grăbesc să mă duc la Poliție. În mintea mea, Poliția este un loc unde un om cinstit riscă să o pățească mai rău decât un hoț. Știu – sau, în orice caz, sper – că Poliția s-a mai schimbat între timp, și totuși, pentru orice eventualitate, dacă mi se fură ceva, tac și îmi văd de treabă. Și mai sigur este că nu m-aș adresa SRI nici dacă aș deține cele mai mari secrete ale CIA sau KGB. Prea mulți oameni au fost torturați sau au dispărut în subsolurile tenebroase ale Securității ca să mai am încredere în instituția care – orice s-ar spune – o continuă.

Câteodată simt sincer că îmi iubesc țara, dar mă abțin s-o spun, ca să nu fiu confundat cu dezgustătorii patrioți de profesie din categoria lui Corneliu Vadim Tudor. Altădată, pasivitatea românilor mă înfurie, dar abia îndrăznesc să îngaim ceva pe această temă, fiindcă sunt pățit și

știu că orice observație critică mă poate transforma, în ochii celor aflați la putere, într-un „dușman al poporului“. Mecanismul delicat al sentimentelor mele față de țara în care m-am născut s-a dereglat de multă vreme, definitiv.

Nici când rămân singur cu o femeie frumoasă nu mă pot bucura cu adevărat de prezența ei. Mă simt privit dezaprobator de un prezidiu întreg de tovarășe cu coc, mă simt chemat la ordine, vehement, de o comisie întreagă de tovarăși cu genți diplomat. Anul trecut, la mare fiind, m-am împrietenit cu câțiva copii pe plajă și m-am jucat un timp cu ei, colaborând la construirea unor castele de nisip. Dar oricât de însorită era ziua, tot mi-a trecut prin cap, ca o umbră, gândul că ar trebui să-i învăț să construiască nu castele, ci combinate siderurgice și hidrocentrale.

La alegeri, am votat împotriva acelora despre care știam dinainte că vor fi aleși, dar am făcut-o încordat, apăsat de o amenințare nelămurită. Nu m-aș fi mirat să aflu că în cabina de votare exista o cameră de luat vederi, discretă, și că voi fi pedepsit pentru opțiunea mea. N-am fost pedepsit. Dar la alegerile viitoare s-ar putea să votez, totuși, și eu cu eternii noștri conducători, ca să nu mă mai frământ atâta fără rost.

Se povestește că, odată, un câine ținut mulți ani în lanț a fost eliberat, și că el, așa liber cum era, tot nu îndrăznea să iasă din cercul în care se învârtise de mii de ori... Iată însă că nici n-am scris bine această frază și mă simt tentat s-o tai, ca să nu mi-o taie alții, la Consiliul Culturii sau la secția de presă a C.C. Mi se va spune că nu mai există Consiliul Culturii și nici secția de presă a C.C. Știu. Dar nu mai exist nici eu, ființa liberă care am fost la naștere și care aș fi putut să fiu și azi, dacă... Dacă n-aș fi fost iradiat.

De ce nu există a treia cale

A treia cale nu există pentru că nu există nici cea de-a doua. Acest intempestiv început de pledoarie poate să mă facă să par nepoliticos față de cititori, care n-au de unde să știe la ce mă refer. Deci, să mă explic. Cu câtva timp în urmă, Valeriu Cristea a publicat în *Adevărul* un articol în care susținea că sistemul capitalist duce la dezumanizare – dovadă: comportarea aberantă a Vasei Jeleznova din piesa lui Maxim Gorki –, că sistemul comunist este și mai inuman și că, în aceste condiții, trebuie găsită o a treia cale. Las la o parte tonul de prințesă mofturoasă cu care autorul cerea întregii societăți românești să rezolve această problemă, dacă vrea ca el să o urmeze. Las la o parte și presupunerea – pe care aș fi într-o oarecare măsură îndreptățit s-o fac – că Valeriu Cristea vorbește de „a treia cale“ numai pentru a-i face pe plac președintelui Ion Iliescu, care, și el, nu vrea nici capitalism, nici comunism, ci o „democrație originală“, ceea ce înseamnă o formă disimulată de comunism (nenumărate sunt formele de disimulare a comunismului!). Îl consider însă pe Valeriu Cristea sincer și dezinteresat. În aceste condiții, nu pot să nu observ că „teza“ sa este falsă.

Cum să existe a treia cale din moment ce nu există nici cea de-a doua? Comunismul este o cale? A dat rezultate în vreo țară din lume? Cu ani în urmă, făceam cu prietenii mei următoarea experiență. Le ceream să-mi ofere spre examinare orice obiect (fără să aibă însă vreo inscripție din care să rezulte proveniența lui) și eu mă angajam să ghicesc dacă respectivul obiect este fabricat într-o țară capitalistă sau într-o țară comunistă. Ghiceam întotdeauna. Cum anume, îi las pe cititori să-și dea singuri seama. De la un moment dat, prietenii mi-au spus că ar fi mai bine să nu am în vedere numai bunuri materiale. Drept urmare, le-am dovedit că pot să ghicesc la fel de bine, urmărind o casetă video cu muzică disco, ce cântăreți provin din țări capitaliste și ce cântăreți

provin din țări comuniste. Chiar dacă închideam sonorul, ca să nu identific limba, tot îmi dădeam seama de unde sunt ei, pentru că se mișcau diferit. Interpreții din lumea liberă erau firești și plini de viață, frumoși (chiar și când erau urâți), armonioși, lipsiți de griji. Interpreții din lumea... noastră se chinuiau să pară dezinvolți, le era teamă de propria lor exuberanță, ca și cum s-ar fi simțit supravegheați, erau urâți (chiar și când erau frumoși), păreau copleșiți de un sentiment al zădărniciei. Tot ce a fost atins de comunism s-a veștejit: industrie, agricultură, artă, dragoste, corp omenesc, arhitectură, religie, natură. Și nu numai la noi, ci pretutindeni unde a apărut – de la sine sau adus cu tancurile – comunismul, în țări mari și mici, europene și asiatice, cu un trecut glorios sau modest. Nu există nicăieri în lume și în istorie un singur exemplu de comunism care să fi dat rezultate bune. Capitalismul – despre ale cărui avantaje și dezavantaje s-ar putea vorbi la nesfârșit, pentru că există și unele și altele – se deosebește fundamental de comunism, prin faptul că funcționează. Comunismul nu funcționează: stagnează sau duce la regres. Nu întâmplător, când sistemul comunist începe să agonizeze nu se iau măsuri pentru perfecționarea lui, ci i se fac injecții cu... capitalism.

Valeriu Cristea își face o idee despre capitalism plecând de la o piesă a lui Maxim Gorki, cunoscut ca propagandist al regimului comunist. Scriitorul sovietic a ales intenționat un caz ieșit din comun pentru a defăima un sistem în care banul reprezintă totul. Fără îndoială că există și asemenea cazuri dezamăgitoare. Însă, în general, acreditarea banului drept criteriu unic de reușită socială nu are nimic inuman sau rușinos. Banul devine în capitalism o regulă a jocului și un for de arbitraj care asigură sportivitatea competiției. Incapabilii nu pot ajunge în frunte invocând faptul că sunt incapabili, ca în comunism.

Capitalismul și comunismul nu sunt două căi diferite. Capitalismul reprezintă, într-adevăr, o cale, iar comunismul este o aberație. Și organismul uman, și cancerul au viața lor, fac să prolifereze celulele, dar înseamnă, oare, aceasta că și unul, și celălalt reprezintă două moduri de a trăi?

Lipsa de viabilitate a comunismului se datorează nu unui simplu viciu de doctrină, ci faptului că sistemul rezultă din ambiția aplicării forțate a unei doctrine. Trebuie să ai un orgoliu nebunesc și o mare doză de iresponsabilitate ca să te crezi Dumnezeu și să-i obligi pe oameni să trăiască după niște reguli stabilite de tine. Capitalismul – bun sau rău – este organic. S-a construit în timp, a suportat mii și mii de reglări și retușuri impuse de viață, se va perfecționa și de acum înainte. Echilibrul capitalismului este la fel de sănătos ca echilibrul ecologic, este un optim ecologic în planul existenței omenești. Există vreun savant care și-ar îngădui să creadă – cu o aroganță ucigașă – că poate construi el un ecosistem? Și dacă în domeniul vieții inferioare oamenii nu reușesc încă să joace rolul de demiurg, cum ar reuși să joace acest rol în domeniul vieții sociale, de o infinit mai mare complexitate?

Într-un alt articol, publicat cândva în *România literară,* Valeriu Cristea încerca să ia apărarea marxism-leninismului, arătând că mereu, de-a lungul istoriei, oamenii au elaborat utopii, că teoreticienii comunismului nu sunt deci primii care au visat să construiască o lume perfectă. Că au visat sau nu, aceasta ne interesează mai puțin. În intimitatea locuinței lor puteau să practice orice joc intelectual. Ca să nu mai vorbim de faptul că din aceste exerciții de imaginație pot rezulta sugestii prețioase pentru a aduce – în concurență deschisă cu alte mii de sugestii, venite din partea altor oameni – unele corecturi sistemului capitalist. Dar de aici și până la a concepe și a aplica un proiect de societate este distanța de la inocență la

crimă. Nu poți să ai o mentalitate de inginer constructor față de o comunitate omenească. Nu poți să-i încarci pe oameni, ca pe niște cărămizi, în camioane, să-i arunci la grămadă pe un șantier și apoi să-i zidești în edificii grandioase, așa cum le-ai visat.

Capitalismul este o etapă din dezvoltarea firească a umanității. Dacă este depășit va trece într-o altă etapă, prin autoreglare (poate se va și numi altfel). Capitalismul este o etapă din singura cale existentă pentru dezvoltarea societății. Comunismul este o deviere maladivă de la această singură cale. Asemenea comunismului, pot fi imaginate numeroase alte căi nefirești. Să ne gândim că există – în ceea ce privește propriul nostru organism – o singură stare de sănătate și mii de boli posibile. În mod similar, societatea omenească poate fi sănătoasă într-un singur fel și bolnavă în mii de feluri. Comunismul reprezintă una dintre miile de boli. În aceste condiții devii rizibil – și culpabil – dacă pretinzi o „a treia cale“. O nouă boală? Nu ne ajunge cea din cauza căreia era gata-gata să murim?

Imensa oboseală

Poporul român este cuprins de o imensă oboseală. Iar faptul acesta nu este luat în calcul atunci când se analizează situația politică. Autorii de editoriale fac considerații subtile în legătură cu jocul de forțe politice din România sau cu instabilul context internațional de care depinde țara noastră. Ei privesc spațiul politic românesc ca pe o tablă de șah și își concep comentariile plecând de la binecunoscutele reguli ale jocului. Se pierde din vedere faptul că la noi se joacă o partidă de șah dezolantă, cu turnuri care abia se târăsc și merg pieziș, cu cai slăbănogi, incapabili să mai sară, cu pioni prăbușiți în ei înșiși, pe care nu-i mai

entuziasmează nici perspectiva transformării în damă.

Nu mai avem – cel puțin deocamdată – energia fizică și psihică pentru a începe o nouă viață. Prea mulți ani am stat în frig și am răbdat de foame, ne-am îmbrăcat cu haine ponosite și am mâncat alimente de proastă calitate, am așteptat cu orele la cozi și am îndurat umilințe, am luat parte la ședințe stupide și am vorbit cu prietenii în șoaptă când voiam să ne spunem cu adevărat părerea, am făcut dragoste cu frică și am adus pe lume copii schilodiți de propriile noastre încercări de a-i ucide încă din uterul matern, am fost bolnavi fără să ne creadă nimeni și ne-am tratat cu medicamente expirate sau ne-am prefăcut bolnavi ca să scăpăm de tot felul de obligații absurde și până la urmă chiar am devenit bolnavi. Este de ajuns să ne uităm la oamenii de pe stradă în lumina necruțătoare a soarelui și ne vom îngrozi. Românii erau cândva, înainte de era comunistă, oameni frumoși și plini de viață, voioși, cordiali, obișnuiți să spună deschis ce cred. Acum sunt gârboviți, palizi ca niște convalescenți, bănuitori, înrăiți. O delăsare generală s-a întins ca o apă mocirloasă în toate așezările noastre, cu case degradate și prăfuite, cu șobolani morți pe străzi, cu cerșetori famelici pe care la lăsarea nopții îi jefuiesc răufăcătorii.

În acest peisaj uman dezolant – imagine de neuitat a genocidului, a adevăratului genocid săvârșit de partidul comunist – singurele categorii sociale care mai dispun de energie sunt foștii securiști, foștii activiști, persoanele neintegrate în societate și tinerii. De aceste categorii depinde, practic, viitorul țării noastre.

Activiștii și securiștii au știut, în timpul lui Ceaușescu, să-și asigure confortul, să mănânce bine, să-și încălzească vilele, să se pună la adăpost de intemperiile vieții sociale. Rudele lor sunt și mai odihnite, pentru că nu au dus pe umeri mari răspunderi. Toți acești beneficiari ai degradării

vieții din România pe parcursul a patruzeci și cinci de ani au strâns bani, și-au educat în condiții bune copiii, și-au format rețele de sprijin reciproc. După 22 decembrie 1989 au stat câteva săptămâni ascunși (unii dintre ei au și dispărut de la adresele lor), dar după aceea și-au dat seama că pericolul a trecut. Au scos capul din ascunzători, au ieșit cu totul la lumină, au devenit din ce în ce mai îndrăzneți. Acum sunt de-a dreptul agresivi. Susțin partidul de guvernământ, înființează partide proprii, deschid magazine, editează ziare și reviste, îi acuză pe opozanții regimului că au colaborat cu... ei sau chiar îi atacă pe stradă și îi linșează.

Persoanele care au trăit fără să-și asume vreo obligație cetățenească în timpul lui Ceaușescu sunt și ele în prezent factori activi ai vieții sociale. Aceste persoane nu s-au obosit să respecte și nici măcar să cunoască legile, au ignorat chiar și cele mai elementare reguli de conviețuire, cum ar fi statul la coadă, plătirea călătoriei cu autobuzul, netulburarea liniștii celor din jur. În general, au trăit mai libere decât noi și au rămas mai pline de viață. Le vedem zi de zi cum se agită, cum fac trafic cu valută, cum ne jefuiesc, cum ne dau la o parte.

Există vreo șansă ca foștii securiști și foștii activiști să ducă societatea românească spre democrația-miraj, spre un stil de viață occidental? Există vreo șansă ca persoanele din afara societății organizate să scoată la liman România?

Nu cred. Mai rămân tinerii. Ei nu sunt copleșiți de oboseală, tocmai pentru că sunt tineri. Ne-au salvat o dată, în decembrie 1989, din situația nedemnă în care ne aflam, poate ne vor mai salva o dată. Au și interes s-o facă, fiind în joc propriul lor viitor. Totul este să nu se expatrieze prea mulți și să nu ne abandoneze în trista Românie de azi.

„Moarte intelectualilor!“

Mircea Dinescu a făcut public faptul că, în zilele de 14 și 15 iunie, Ana Blandiana era căutată pe străzile Bucureștiului de un fel de detașamente de pedeapsă. În aceeași perioadă, indivizi înarmați cu drugi de fier și topoare întrebau de Gabriel Liiceanu, în fața Casei Presei Libere (libere...). I-am văzut și i-am auzit chiar eu, astfel încât – dacă va fi necesar – pot depune mărturie. Din relatările unor cunoscuți știu că și Octavian Paler, Petru Creția, Petre Mihai Băcanu se aflau pe lista neagră. Un grup punitiv a scandat chiar la un moment dat „Moarte intelectualilor!".

Nu-mi vine să cred că ura față de intelectuali are vreo bază în rândurile nonintelectualilor. Este o ură artificială, pe care o întrețin foștii beneficiari – beneficiari prin impostură – ai regimului comunist, reușind să o transmită sporadic unor oameni cinstiți, dar influențabili. Sau să o transmită cu succes, pe termen lung, unor complexați, unor nerealizați profesional, care urăsc din principiu tot ce este elevat și demn.

Însă oricâte explicații aș căuta, tot nu pot să uit – și n-am să uit niciodată – că a existat un moment în care, în țara mea, scriitori importanți ai țării mele, de la care am avea cu toții ce învăța, erau căutați de indivizi încruntați ca niște gorile, înarmați și agresivi. Am fost atunci atât de tulburat încât am simțit nevoia să vorbesc despre cele întâmplate cu oameni de pe stradă. Și unii mi-au dat dreptate. Alții, însă, m-au contrazis: „Lasă, dom'le, ce faci atâta caz cu intelectualii ăștia, ne putem oricând lipsi de ei!"

Mi-am dat seama atunci cât de ridicol sunt cu pledoaria mea în favoarea intelectualilor și m-am gândit că o metodă mult mai bună de convingere pentru interlocutori de acest fel ar fi să-i pedepsim să trăiască într-o lume fără intelectuali. Într-o asemenea lume, cărțile, ziarele și revistele ar apărea cu paginile albe. Pe ecranele televizoarelor ar pâlpâi la nesfârșit o lumină lipsită de sens.

Spectatorii din sălile de spectacole ar sta în fața unor scene pustii. La căpătâiul bolnavilor din spitale n-ar veni nimeni care să descifreze mecanismul secret al suferinței lor și să lupte cu această suferință. Grămezile de medicamente din farmacii ar zăcea nefolosite pentru că n-ar avea cine să le distribuie cu competență. Procesele tehnologice din fabrici ar lua forme aberante sau ar înceta să se mai desfășoare. Clopoțelul care anunță terminarea recreației în școli n-ar mai suna niciodată și simpatica hărmălaie de zece minute a copiilor s-ar transforma într-un vacarm etern de sunete guturale.

Trebuie să ne imaginăm, apoi, ce s-ar întâmpla dacă ar dispărea nu numai intelectualii, ci și contribuția lor de sute de ani înglobată în civilizația de azi. Nu s-ar dezagrega, oare, toate substanțele chimice sintetizate de ei? Nu s-ar prăbuși clădirile rămase fără acel schelet de gândire inginerească care le susține pe verticală? Nu ar rămâne încremenite la sol rachetele cosmice, din cauza unor principii de combustie încă necunoscute și a unor traiectorii necalculate? Nu ar face explozie gazul de mină, în condițiile în care nu s-ar mai ști nimic despre electricitate sau azbest? Nu s-ar stinge becurile, nu și-ar înceta funcționarea telefoanele, nu s-ar rătăci pe mări vapoarele, nu și-ar reduce terenurile agricole productivitatea, nu s-ar șterge din memoria noastră versurile poeților? Nu ne-am întoarce la o existență primitivă?

Fără îndoială, așa ar fi, mi-ar răspunde interlocutorul meu, dar fiți sigur că ar apărea și din rândul oamenilor simpli unii capabili să învețe și să afle secretele substanțelor chimice, ale electricității, ale creației literare, ale medicinei.

Bineînțeles că ar apărea. Numai că s-ar întâmpla cu ei ceva îngrozitor: ocupându-se de toate acestea, studiind și perfecționându-se, ar deveni...

intelectuali. Și, drept urmare, și-ar face imediat apariția și indivizii cu ciomege și răngi.

Totul pentru front, totul pentru victorie

Coroanele de flori depuse la monumente, semnul crucii făcut cu exces de zel, zâmbetele largi, îmbrățișările de operetă – toate acestea nu pot ascunde adevărata stare de spirit a guvernanților actuali. Ei se simt asediați și se baricadează.

Poate nu întâmplător, în titulatura partidului aflat la putere există o sugestie a mobilizării și luptei. Acest partid tinde să facă din rămânerea la conducerea țării un scop în sine. Înainte de alegeri, în loc să ia primele măsuri de salvare pentru societatea românească – în condițiile în care chiar și o întârziere de o zi însemna o mare pierdere –, a dat prioritate absolută cuceririi puterii. Ne aducem aminte: a organizat în grabă alegerile, ca să profite de momentul de confuzie, a făcut să se reverse asupra populației o falsă bunăstare, a promis orice, chiar și ceea ce știa bine că nu poate îndeplini. Acum, la fel, nu are altă preocupare mai acaparantă decât să-și consolideze și să-și apere poziția. Populația, cu problemele ei, nu-l interesează. Pentru Frontul Salvării Naționale – cel puțin așa reiese din acțiunile sale – oamenii acestei țări au început să fie doar o masă fremătătoare și indistinctă, din care pot să apară pe neașteptate primejdii. Faptul că acolo jos, în mulțime, există ființe omenești care suferă nu-l impresionează. Singura sa grijă este ca această suferință să nu se transforme într-o prea mare indignare și să nu-l facă să-și piardă poziția privilegiată.

O indiferență scandaloasă față de consecințele actelor politice îi caracterizează pe actualii guvernanți. Frontul Salvării Naționale reactualizează, cu un sens răsturnat, vechea lozincă

din timpul războiului – „Totul pentru front, totul pentru victorie“ –, gândindu-se exclusiv la victoria sa, la păstrarea cu orice preț a prerogativelor de partid de guvernământ.

Parlamentul, cu jenanta lui majoritate fesenistă, prezidat de un comunist din (stră)vechea gardă și de un profesor de marxism-leninism, a intrat în istorie – în istoria eroi-comică a acestor vremuri – dezbătând ore în șir arzătoarea problemă a remunerației componenților săi, iar acum se războiește cu acea parte a presei care nu-i reflectă într-o manieră măgulitoare activitatea. „Și apoi în sfatul țării se adun să se admire...“ – iată o acuzație de narcisism valabilă și azi, pentru care numitul Eminescu Mihai ar trebui chemat în fața unei comisii parlamentare și admonestat.

Ion Iliescu a încurajat la mijlocul lui iunie acte de vandalism fără precedent și a adus prejudicii grave prestigiului țării, numai pentru că s-a simțit amenințat și a fost cuprins de panică. În momentul de față, la fel, constatând că liberalizarea prețurilor provoacă un val de nemulțumire primejdios, s-a grăbit să corecteze inițiativa lui Petre Roman. Așa se iau măsuri de importanță națională, în funcție de primul impuls? Ori liberalizarea prețurilor era absolut necesară acum și amânarea ei constituie o gravă greșeală de care Ion Iliescu trebuie să răspundă, ori nu era necesară și Petre Roman trebuie să răspundă pentru că a încercat să o pună în aplicare. Ne putem juca astfel cu destinul unei țări, ne putem îngădui să facem experiențe pe douăzeci și trei de milioane de oameni?

Nerușinare

Zilele trecute, mergând să mă tund, am fost nevoit să-l ascult timp de o jumătate de oră pe frizerul roz și pomădat care-mi răsucea brutal capul într-o parte și-n alta, clănțănind din foarfece:

— Vă spun eu, ăștia toți e plătiți de americani. Cu mâna mea i-aș omorî.

— Care ăștia?

— Ăștia, legionarii. Ăștia, dom'le, care dau în feseneu. Zice c-au fost dizidenți. Dizidenți pe dracu'! Au fost toți securiști. Că altfel nu-i lăsa nimeni să facă o mișcare.

Legionari sau securiști? Evident, nu puteam rezolva cu interlocutorul meu această problemă de logică. În mintea lui confuză, singura convingere clară era că trebuie să-i urască. Am insistat să aflu totuși câteva nume:

— Păi cum, nu știți? Nu citiți presa? Băcanu, Palăr, Iuhaș...

M-am ridicat din scaunul prevăzut cu manivele și butoane – atât de asemănător cu un scaun electric – și am părăsit în grabă frizeria. Petre Mihai Băcanu, Octavian Paler, Doina Cornea... Și câte alte nume, de ordinul zecilor, aș mai fi putut adăuga pe lista neagră, dacă aș fi... citit presa: Ana Blandiana, Gabriel Liiceanu, Dan Petrescu, Mircea Dinescu, Alexandru Paleologu, Tia Șerbănescu. Pe aceeași listă ar fi trebuit să figureze și unele categorii: studenții, timișorenii, foștii deținuți politici...

De fapt, toți opozanții regimului comunist, dinainte și de după căderea lui Ceaușescu, oameni care și-au riscat viața sau și-au sacrificat cariera pentru a nu colabora cu un regim impus de o forță de ocupație au fost în ultimul an victimele unei campanii de denigrare și chiar de exterminare fizică. Au fost vânați pe străzi, cu topoare și lanțuri, au fost arestați, au fost linșați cu cuvinte, în publicații de cel mai jos nivel intelectual, ca *Azi, România Mare, Democrația...*

Ca într-un carnaval grotesc, Vasile Văcaru, fostul secretar al comitetului PCR „pe edituri", îl interpelează, el, de la tribuna Parlamentului, pe Andrei Pleșu, care în ultimii ani ai dictaturii a fost exilat din București și supus unei supravegheri

stricte de către Securitate. Ca într-un carnaval grotesc, Eugen Florescu, fost responsabil cu presa în CC al PCR, îi dă, el, lecții de conduită lui Nicolae Manolescu, care s-a opus consecvent, prin tot ce a scris, stupidelor tipare de gândire comuniste. Cu mici schimbări de decor, asemenea scene de punere la punct puteau să aibă loc și în timpul lui Ceaușescu: era absolut posibil ca în urmă cu câțiva ani Vasile Văcaru să-i ceară socoteală lui Andrei Pleșu pentru că se întâlnește cu oameni de cultură străini, fără aprobarea Securității, sau ca Eugen Florescu să-l invite la „sediu“ pe Nicolae Manolescu și să-i reproșeze în termeni duri că „nu face politica partidului“.

Înainte de căderea lui Ceaușescu, străduindu-mă să fac presupuneri cât mai realiste în legătură cu ce va fi după, nu aveam nicio îndoială că satrapii regimului își vor inventa, cu obrăzncia caracteristică, merite de dizidenți, ca să supraviețuiască social. Dar plecam de la premisa că statutul de dizident va fi la mare preț și că multă lume va vrea să-l aibă, că acest statut va presupune respect și admirație din partea tuturor. Nici urmă de așa ceva. Cu mici și nesemnificative excepții, persecutații de ieri sunt persecutații de azi. Cu mici și nesemnificative excepții, foștii potentați dispun încă de putere. Cine s-a opus într-un fel sau altul comunismului și, mai ales, cine se mai opune încă nu numai că nu are vreo răsplată morală, dar este hulit și se află în pericol. Singurii opozanți care au parte de onoruri sunt morții. Dacă atunci când oficialitatea le depune coroane de flori la căpătâi ar învia și și-ar continua lupta, ei ar fi în scurtă vreme calomniați, maltratați, închiși. Sau omorâți rapid și îngropați în același loc.

Pasărea ștampilată

În perioada interbelică, naționalismul a reprezentat o bucurie a românilor de-a se regăsi

într-o România întregită, o comuniune sufletească bazată pe sentimentul stenic că a venit și rândul României să se afirme ca o țară civilizată. Nu întâmplător, atâta timp cât nu a luat forme autohtoniste și xenofobe, naționalismul românesc a fost perfect compatibil cu europenismul. După instaurarea comunismului, naționalismul a intrat în categoria „trăirilor vinovate“, iar împotriva lui s-au declanșat represalii drastice. Sentimentul apartenenței la civilizația românească a fost smuls cu brutalitate din conștiința tuturor, ceea ce a provocat răni adânci, care s-au cicatrizat urât. Aceasta în timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. În timpul lui Nicolae Ceaușescu, în mod surprinzător, s-a revenit la naționalism, însă la un naționalism caricatural, față de care intelectualitatea s-a dovedit inaderentă. Botezat cu o frapantă lipsă de bun-gust „patriotism socialist“ – combinație imposibilă, la fel de dizgrațioasă ca o pasăre ștampilată –, acest naționalism sui-generis era un sentiment oficial, impus de sus în jos și avea la origine sentimentul dictatorului că este proprietarul României. În calitate de proprietar, el nu admitea amestecul străinilor în așa-numitele „treburi interne“, după cum nu admitea ca inventarul uman indigen să se risipească în afara granițelor.

Naționalismul lui Nicolae Ceaușescu era, de fapt, o monstruoasă atitudine ciocoiască, și de aceea nu putea să se propage în rândurile supușilor. Când a declanșat o vastă campanie propagandistică de acreditare a ideologiei naționaliste, dictatorul n-a găsit voluntari și nici măcar mercenari printre intelectualii eminenți. Drept urmare, a trebuit să-și confecționeze singur lozincile sau să se mulțumească cu ajutorul unor falși intelectuali, al unor impostori. Ceea ce a rezultat a fost o masă de mesaje grosolane și lipsite de elocvență, o enormă erupție de kitsch, care a produs, inevitabil, o reacție de saturație și de

respingere. Tinerii, în special, își făcuseră obiceiul să închidă televizorul sau să întoarcă agasați foaia de ziar atunci când li se adresau binecunoscutele îndemnuri de a-și iubi patria și de a-l urma pe marele conducător. În plus, din cauza dezastrului economiei naționale, dezastru provocat de o politică economică delirantă, se ajunsese la un fel de blazare generală, la o asociere reflexă în mintea românilor a calificativului „românesc“ cu orice produs, material sau spiritual, de proastă calitate.

Momentul de renaștere a demnității naționale trăit în decembrie 1989 a durat puțin. Reapariția la conducerea țării a celor care și înainte au deținut într-un fel sau altul puterea a descurajat profund populația. Să nu ne înșele rezultatele sondajelor de opinie. Aparenta opțiune pentru actualii conducători ai României exprimă, de fapt, într-un mod specific românesc, ininteligibil pentru un străin, tocmai demoralizarea românilor.

În momentul de față, naționalismul este practicat de cei care l-au practicat și în timpul lui Ceaușescu și în exact aceleași forme jalnice ca atunci. Adevărata intelectualitate și tânăra generație îl resimt ca pe o ideologie de stat, opresivă, pe care n-o primesc în conștiința lor. Ideal ar fi ca oamenii care gândesc să opună dezgustătorului patriotism socialist un naționalism lucid, demn, compatibil cu europenismul. Numai că realitatea nu este ideală. Parodierea grotescă a naționalismului de către comuniștii de ieri și de azi a produs, în spațiul existenței românești, o silă greu de vindecat. Nimeni nu mai are, deocamdată, răbdarea să redescopere o valoare pe care comunismul a compromis-o.

S-a întâmplat într-o gară...

Trenul era gata de plecare. Pe culoar, la una din ferestre, se afla o femeie cu un copil în brațe, iar pe peron aștepta înduioșat momentul despărțirii un

bătrân, după toate aparențele bunicul copilului. Când s-a auzit șuieratul locomotivei, femeia a deschis puțin geamul, trăgându-l în jos cu greu de mâner, și l-a scos pe copil în afară cu capul, ca să-l mai arate o dată bunicului, în semn de rămas bun. Iată însă că trenul a pornit brusc chiar în clipa aceea. Din cauza smuciturii, geamul a scăpat din piedică și a început să se ridice. Era ca o ghilotină care funcționa de jos în sus, iar pe ghilotină se afla gâtul fragil al copilului.

Timp de o fracțiune de secundă, tuturor celor prezenți acolo ne-a înghețat sângele în vine. Zvâcnirea geamului fusese prea rapidă ca să mai fi lăsat vreo speranță. Uitaserăm însă cu toții ceva: dispozitivul cu arc care împingea în sus geamul era de fabricație românească și, bineînțeles, nu funcționa perfect. După ce a parcurs câțiva centimetri, până foarte aproape de gâtul copilului, ghilotina s-a oprit pe neașteptate. M-am gândit atunci, cu mare recunoștință, la calitatea proastă a produselor românești. Dacă geamul ar fi fost fabricat în Germania sau Japonia, copilul n-ar mai fi avut nicio scăpare. Dar era un lucru de-al nostru, precar, șleampăt, care nu te lasă să trăiești, dar nici nu te omoară.

Nu simt nicio dorință să glorific lipsa de rigoare prin care ne caracterizăm noi, românii (sau cel puțin, noi, românii de azi). Totuși, trebuie să recunoaștem că această lipsă de rigoare, dezastruoasă pentru economie, are rostul ei în relațiile cu oamenii. O anumită elasticitate în atitudine – chiar dacă se datorează neglijenței și nu unei filosofii a toleranței – face existența mai suportabilă și în cele din urmă mai omenească.

Din acest punct de vedere mi se pare îmbucurător faptul că justiția românească nu a funcționat perfect după evenimentele din decembrie 1989. A avut un singur moment de fermitate la început, când a fost executat în grabă cuplul de dictatori și s-au pronunțat câteva

condamnări la închisoare pe viață. În scurtă vreme, însă, această fermitate a început să scadă. Sentimentul zădărniciei, delăsarea, lipsa de profesionalism, respingerea instinctivă a oricăror probleme grave în favoarea unor preocupări mai plăcute și, poate, o anumită bunătate înnăscută s-au combinat din nou între ele și au făcut să rezulte acel ceva care seamănă atât de bine cu înțelepciunea. Vânătoarea de vinovați a încetat.

Într-o altă țară, caracterizată prin corectitudine și seriozitate, s-ar fi organizat mii de procese publice, pentru a se pedepsi o clasă politică răspunzătoare de dezastrul unui întreg popor. Ar fi fost drept, dar n-ar fi fost înțelept. Viața ar fi devenit imposibilă pentru toată lumea. Și apoi, ce suflet ar trebui să avem ca să ne bucurăm privind cum o ființă omenească este ținută captivă, umilită și chinuită? Dezbrăcat de toate prerogativele sale, deposedat de mijloacele de a face rău, chiar și cel mai iresponsabil lider comunist, chiar și cel mai sumbru general de securitate se transformă într-un om vulnerabil, demn de înțelegere și milă. Stând în fața instanței într-o poziție umilă și explicând de ce boli suferă, Manea Mănescu era un bătrân ca oricare altul. Tudor Postelnicu, scos din rolul monstruos de conducător al Securității, se înfățișa și el întregii țări ca un om neajutorat, plângăcios și cam sărac cu duhul. Până și Nicolae Ceaușescu, când privea cu teamă cum i se ia tensiunea, înainte de execuție, ne făcea să simțim un fel de duioșie. Nu suntem sălbatici ca să îl studiem cu ură și cruzime pe un semen de-al nostru după ce l-am dezarmat.

Dacă îngăduința față de oameni este de înțeles și trebuie chiar prețuită, ca o valoare morală, cu totul de neînțeles este îngăduința cu care asistăm la reconstituirea unor structuri comuniste și securistice. Dacă lăsăm ca marii vinovați de dezastrul țării să ajungă din nou la putere, dacă nu schițăm niciun gest de împotrivire atunci când îi

vedem reintrând în posesia mijloacelor de terorizare a societății românești, înseamnă chiar că nu suntem buni de nimic și că ne meritățm soarta. Cum ar fi dacă Nicolae Ceaușescu ar învia și ar veni din nou la conducerea țării, obligându-ne să trăim ca niște sclavi și să-i scandăm numele de dimineața până seara? Cum ar fi dacă Manea Mănescu s-ar așeza în dreapta lui și, renunțând la masca de bătrân neputincios, ar îndeplini din nou, necruțător, cele mai absurde indicații? Cum ar fi dacă Tudor Postelnicu ar înceta brusc să se mai smiorcăie și, sigur pe el, ar asmuți iar asupra noastră miile de băieți bine hrăniți și bine instruiți? Nu ar fi un coșmar?

Dar acest coșmar chiar se petrece, sub ochii noștri. Nu Nicolae Ceaușescu, nu Manea Mănescu, nu Tudor Postelnicu, dar oameni foarte asemănători cu ei se străduiesc să rămână sau să ajungă din nou la putere. Iar noi trecem cu vederea acest fapt de o gravitate extraordinară, glumim, ne vedem de ale noastre și lăsăm totul la voia întâmplării.

În această situație, nu mai simt nicio simpatie față de proverbiala noastră neseriozitate. Și încep să mă întreb dacă nu cumva am greșit atunci când îi atribuiam – fie și numai pentru anumite situații, bine determinate – o valoare morală. Supusă unei reexaminări, parcă și întâmplarea din gară își schimbă semnificația. În fond, dacă ar fi fost fabricat în Germania sau Japonia, geamul trenului nici n-ar fi scăpat din piedică și toată întâmplarea – cu sau fără happy-end – n-ar fi avut loc.

Nudismul ca ideal al Partidului Comunist

Nimic nu urăsc mai mult conducătorii comuniști decât proprietatea particulară. Un cetățean aflat pe pământul lui, în casa lui, este practic intangibil. Trebuie să forțezi o poartă sau să sari un gard ca să

ajungi la el. De fapt, nu la el, ci doar în fața ușii lui. Iar acolo, așteptând să ți se deschidă, riști să fii atacat de câini sau – ceea ce este de-ea dreptul groaznic – să nu-ți răspundă nimeni, ca și cum n-ai exista. În sfârșit, spargi la nevoie și ușa, ajutat de securiștii cu care ai venit, dar nu poți să prevezi ce se va întâmpla înăuntru – poate că omul va scoate o pușcă de vânătoare din cotloanele obscure ale blestematei proprietăți particulare.

Și dacă ar fi vorba numai de dificultatea descinderii într-o locuință! Dar chiar sufletul omului înconjurat de proprietatea sa este altfel decât al celorlalți, mai demn, mai greu de supus. Un simplu țăran când iese dimineața în curtea lui este un suveran. Are un regat – casă, hambar, grajd și atâtea alte acareturi. Are supuși – câini, găini, vaci, porci, care îi salută, fiecare în felul lui, apariția. Pe un asemenea om, obișnuit să fie centrul unei mici lumi, cu greu îl poate face cineva obedient. Trebuie să-l lovească mult și brutal peste cap, peste spate, până îl vede îndoindu-se, ca un trunchi vânjos.

Mult mai simplu este să-l deposedeze întâi de toate bunurile. Să-l scoată ca pe un melc din cochilia lui și să-l transforme într-o mică bucată de carne, tremurândă și vulnerabilă. Idealul partidului comunist ar fi să ne ia tot ce avem, tot ce ne protejează, inclusiv hainele. Să rămânem în fața lui în pielea goală, cu mâinile în locul în care stă de obicei frunza de viță, lipsiți de orice însemn al prestigiului social, paralizați de rușine. Nu întâmplător, la Auschwitz, prizonierii erau înainte de toate dezbrăcați până la piele și inspectați de un ofițer elegant și arogant. În acel moment se producea transformarea lor în numere.

Dacă liderii partidului comunist ar renunța și ei la proprietatea particulară, am avea pentru ei o oarecare înțelegere, i-am considera un fel de fanatici ai unei religii aberante, stupizi, dar sinceri. Să ne gândim, de pildă, ce înduioșați am fi fost

dacă am fi descoperit că Nicolae Ceaușescu locuia într-o cămăruță sărăcăcioasă, ca de călugăr. Ne-am fi gândit că a fost stăpânit toată viața de o idee fixă, și anume de ideea sacrificării individului în favoarea unor opere colective monumentale, și într-un fel l-am fi iertat, regretând doar că soarta noastră a nimerit pe mâinile unui nebun. Dar nu! Acești lideri sunt de fapt avizi de proprietăți. Practicând o demagogie nerușinată, acumulează tot felul de bunuri chiar în timp ce propovăduiesc disprețul față de avere. Însăși proprietatea de stat este într-un fel proprietatea lor, pentru că dispun de ea cum vor: înconjoară cu sârmă ghimpată o pădure ca să organizeze o vânătoare, închid cu diguri o porțiune din mare ca să facă baie nestingheriți de nimeni, mută un sat ca să-și amenajeze un aeroport.

Faptul că sunt ei înșiși mari proprietari nu-i face pe conducătorii partidului comunist mai toleranți cu proprietatea altora. Dimpotrivă, campania lor împotriva deținătorilor de terenuri, de imobile, de mașini, de orice altceva ia forme virulente. Și aceasta pentru că proprietatea particulară devine o problemă politică. Deposedându-și supușii, nomenclaturiștii îi țin mai bine sub control. Iar atunci când totuși le oferă strictul necesar supraviețuirii, obțin din partea lor un murmur de recunoștință umilă, semn sigur al depersonalizării și transformării în sclavi.

Nu întâmplător, conducătorii de azi, comuniști mai mult sau mai puțin disimulați, acceptă atât de greu să se renunțe la proprietatea de stat. Pentru ei înșiși, acumulează în grabă, pe ascuns, vile, pământuri, capital. În schimb, supușilor le oferă doar o parte – și aceea cu mare greutate, numai fiindcă sunt constrânși de împrejurări – din proprietatea de stat. Ori de câte ori îl văd pe câte unul dintre liderii actuali apropiindu-se de microfon și pregătindu-se să spună ceva, sunt aproape sigur că va mai inventa vreun pretext ca să

tergiverseze, să restrângă, să discrediteze procesul de privatizare. Și aproape de fiecare dată, chiar așa se și întâmplă.

Profesia de scriitor

Am fost privit de mulți scriitori ca un inamic public atunci când am scris – cu zece-doisprezece ani în urmă – că a face literatură înseamnă a practica o profesie și nu a intra în comunicare cu transcendența sau a îndeplini o misiune profetică. Valul de indignare a fost și mai mare atunci când am revenit și am afirmat că valoarea literară este o valoare de întrebuințare, că orice text, departe de a fi „nemuritor“, are, ca orice produs utilizabil, un termen de garanție – care poate fi, e adevărat, de doi ani, dar și de două mii de ani – și că biografia scriitorilor nu ne interesează în aprecierea operei lor, așa cum nu ne interesează fidelitatea conjugală a unui croitor atunci când încercăm, în fața oglinzii, costumul făcut de el.

Eu consider și azi că am avut o atitudine revendicativă (și nu am făcut un pas înapoi în apărarea condiției de scriitor) atunci când am susținut că scrisul este o profesie. Revendicativă nu numai față de autoritățile comuniste, ci și față de mentalitatea omului comun, care îl privește pe scriitor ca pe o persoană fără meserie, ca pe un ins care își improvizează existența în funcție de momentele sale de inspirație. Nu m-a indus niciodată în eroare faptul că multiubitul om comun trece uneori de la desconsiderarea la zeificarea scriitorului (ceea ce este, până la urmă, cam același lucru, pentru că nici „scârța-scârța pe hârtie“ și nici zeul nu primesc recompense bănești!).

Profesia reprezintă, după părerea mea, suprema formă de consacrare a unei îndeletniciri. Dacă prind toată viața muște, dintr-un capriciu, nu pot avea decât un statut de nebun. Dar dacă însăși colectivitatea îmi cere să prind muște și mă și

înregistrează ca prinzător de muște îmi recunoaște un loc în societate. Drept urmare, îmi dă o mașină cu care să alerg după bâzâitoarele ființe zburătoare, îmi instalează un radar, îmi acordă dreptul de a-i pălmui chiar și pe cei mai înalți demnitari atunci când pe obrazul lor gingaș se instalează vreun exemplar din repectiva insectă.

Dacă un scriitor vede în profesia lui și altceva decât o profesie îl privește. Poate să-și facă – pe cont propriu – orice iluzie, cu atât mai mult cu cât în felul acesta reușește uneori să devină mai productiv și să dea produse de mai bună calitate. În fond, și șoferul unui autobuz are dreptul să-și imagineze că este un profet și că duce o colectivitate pe calea cea bună, așa cum un tăietor de vite de la abator are dreptul să-și imagineze că ajută suflete nevinovate să se elibereze din trupurile netrebnice.

Există o întreagă mitologie a scrisului, pe care n-o contest, dar care ține de credințele intime ale fiecărui scriitor în parte și nu poate fi omologată, atunci când se alcătuiește un nomenclator de meserii.

Admirarea exaltată de către nescriitori a scriitorilor este întotdeauna suspectă, este o pregătire – fie și involuntară – a terenului pentru excluderea scriitorilor din rândul oamenilor serioși. În ceea ce mă privește, nu-mi doresc să fiu întâmpinat, când mă duc într-o vizită, cu flori, nu vreau aplauze, nu aștept din partea „oamenilor obișnuiți“ declarații de genul „dumneavoastră sunteți cu totul altceva decât noi“ sau „despre munca noastră n-avem ce să vă spunem, o să vă plictisiți“. Ambiția mea supremă este să fiu tratat ca oricare dintre ei, adică luat în serios. Îmi place să știu atunci când termin de scris un text că îl pot da oricând în schimbul unui kilogram de brânză sau al unei perechi de ciorapi. Dacă mă angajez sufletește în timp ce îl scriu, dacă după terminarea lui am sentimentul imposibilității de-a comunica și

ajung la un pas de sinucidere, dacă trăiesc cu iluzia că voi fi citit de generațiile viitoare – toate acestea mă interesează numai pe mine.

1991

O intersecție foarte bine păzită

Un turist străin aflat în vizită la București ar putea crede că în pasajul de la Universitate sunt depozitate lingouri de aur sau rachete cu rază mare de acțiune. Altfel nu s-ar explica de ce se desfășoară la suprafață o atât de intensă activitate polițienească. Sute de jandarmi, cu scuturi și căști, au bruscat mulțimea, obligând-o să părăsească locul. După două zile, însuși gen. mr. George Dănescu, șeful departamentului poliției, a apărut la televizor și a asigurat poporul că respectiva porțiune nu va fi cedată pentru nimic în lume.

De ce este atât de importantă Piața Universității? De fapt, nici nu există o piață propriu-zisă, ci doar o intersecție semaforizată. Deci, de ce este atât de importantă această intersecție? După explicațiile date de Ion Iliescu și de ceilalți conducători ai țării, ar fi vorba de necesitatea de a se asigura o circulație fluentă. Prin ocuparea „carosabilului“ (cuvânt intrat la noi în terminologia politică), demonstranții ar produce grave și intolerabile perturbări ale traficului de autovehicule.

Asemenea explicații, venite de la persoane demne de încredere, au darul să ne uimească. Așa de mare atenție se acordă în România problemelor de ciculație? De când? În București sunt numeroase alte intersecții impracticabile, de soarta cărora nimeni nu se arată îngrijoarat. Unele au semafoarele sparte și prăfuite, altele sunt blocate de șantiere eterne, altele sunt ocupate de șiruri lungi de demonstranți care scandează „A venit laptele!“ sau „Se descarcă pui ieftini!“. Actualii guvernanți nu au dat niciodată comunicate

referitoare la perturbarea traficului în aceste intersecții. Și nici nu și-au făcut apariția în locurile respective armatele de polițiști cu bastoane de cauciuc.

Și dacă ar fi vorba numai de probleme de circulație... Există stări de lucruri mult mai grave pe care oamenii de ordine le ignoră. Magazinul „Unirea“ din București este practic sub controlul răufăcătorilor. În Gara de Nord sunt răpite, în plină zi, femei tinere și obligate să practice prostituția. Bandiți înarmați îi jefuiesc pe trecători pe străzile mai puțin frecventate. Reprezentanții Ministerului de Interne ridică din umeri și se declară depășiți de evenimente. Iar în timpul acesta sute de polițiști păzesc cu strășnicie fiecare centimetru pătrat din asfaltul de la Universitate.

Adevărul este de fapt altul. Nu de integritatea și accesibilitatea „carosabilului“ se ocupă atâția lideri politici de primă mărime, ci de apărarea propriilor lor poziții. În celebra zonă dintre Universitate și Teatrul Național este contestată cu insistență puterea actuală. De ce tocmai acolo? Pentru că s-a creat o tradiție și zona respectivă a devenit un simbol al atitudinii anticomuniste. Iar la conducerea țării se află în prezent multe fantome ale regimului comunist. Dacă ar putea da curs dorințelor lor secrete, autoritățile ar muta Piața Universității, împingând-o cu buldozere undeva, spre marginea orașului, sau ar acoperi-o cu o prelată și ar declara-o zonă radioactivă. Toate elementele care o compun – clădiri, arbori, ronduri de flori – evocă protestul mulțimii. Simplul fapt de a fi văzut în perimetrul ei te transformă – din punctul de vedere al oficialității – într-un posibil opozant, iar figura ta, fotografiată cu teleobiectivul de la ultimul etaj al hotelului Intercontinental, are toate șansele să rămână pentru multă vreme în cine știe ce dosar secret.

Contestarea celor aflați la putere este considerată în România – și, de altfel, în toate

țările incomplet eliberate de comunsim – un sacrilegiu. Calitatea de lider este sacralizată. Când mergea Nicolae Ceaușescu într-o vizită, mulțimea trebuia să-l primească în deplină prosternare, ca pe o ființă divină. Existau icoane cu chipul său și se practica un ceremonial asemănător cu un ritual religios. În țările occidentale nu se întâmplă așa. Acolo îndeletnicirea de conducător este tratată cu respect, dar fără fior religios. Lumea o consideră o profesie. Președintele SUA, poate cel mai puternic om din lume, este supranumit „șeful administrației americane“. Un administrator și nimic mai mult, care are în grijă, este adevărat, nu un bloc de locuințe ci o țară imensă, dar un administrator. Iar unui administrator poți să-i reproșezi că nu-și face datoria, cu atât mai mult cu cât îl plătești ca să și-o facă.

Dacă Ion Iliescu n-ar fi președinte, n-am avea niciun drept să-l asaltăm cu tot felul de obiecții. Dar faptul că este președinte ne dă dreptul să fim exigenți cu activitatea sa. Suntem îndreptățiți să pretindem șoferului să conducă autobuzul fără zdruncinături, parlamentarului să nu voteze legi absurde, țăranului să nu ne vândă zarzavaturi veștede, ministrului de interne să apere integritatea vieții noastre, ziaristului să nu mintă și să nu scrie plictisitor, președintelui să nu ducă țara pe un drum greșit. Toți aceștia sunt plătiți ca să își facă datoria.

Demonstranții care se adună în Piața Universității fac un gest la fel de firesc și legitim ca acela al locatarilor unui imobil care îi reproșează administratorului că nu curge apa sau s-a întrerupt curentul electric. Nu este vorba, deci, de profanarea prestigiului unui personaj sacru, ci de interpelarea unui om care nu-și face datoria. Sau despre care credem noi în mod greșit că nu-și face datoria și avem nevoie de explicații.

Când se va înțelege acest lucru, poliția din România se va ocupa de probleme mai serioase

decât eliberarea „carosabilului“ din Piața Universității.

Gheața din calorifere și gheața din whisky

După cum reiese din ziarul *Adevărul*, statul român poate să-și păstreze fără jenă controlul asupra prețurilor, întrucât un control de acest fel există și în Occident, chiar în forme mai drastice decât la noi. Exemplele date de autorul articolului (un autor, însă, care nu-și divulgă numele) nu sunt deloc convingătoare, dar concluzia este, bineînțeles, aceea prestabilită: prețurile în țările capitaliste nu sunt libere. Cu alte cuvinte, în țările capitaliste se practică în mai mare măsură comunismul decât în România și ni se sugerează că ar trebui să procedăm și noi la fel dacă tot luăm ca model Occidentul. Ca să devenim capitaliști, trebuie să construim comunismul – iată un raționament pe care numai ziariștii de la fosta *Scânteia* puteau să-l facă.

De fapt, nu numai ei. Mulți dintre conducătorii de azi sau dintre susținătorii lor folosesc o argumentație de acest fel. De câte ori vor să impună o măsură nedemocratică, invocă faptul că asemenea măsuri se iau și în țările civilizate, cu o veche tradiție a democrației. Așa au procedat, de exemplu, atunci când au vrut să justifice reprimarea brutală a demonstrației din Piața Universității și, în general, a oricărei demonstrații „anticomuniste, antiguvernamentale și antiprezidențiale“, ca să folosesc cuvintele lui Mircea Hamza. Și în Occident polițiștii recurg la bastoane de cauciuc și scuturi de plexiglas, iar uneori sunt chiar mai duri decât la noi – s-a spus pe un ton triumfător, cu sentimentul că nu mai există replică. Și, ca să ne occidentalizăm mai mult, s-au și importat ustensilele necesare –

bastoane, scuturi, dar și gloanțe de cauciuc, petarde cu gaze lacrimogene etc.

Și în Statele Unite există puternice servicii de informații – deci putem păstra Securitatea. Și în Italia sau Franța există partide comuniste, deci putem tolera renașterea PCR, în varianta PSM, sub conducerea unui lider comunist scos de la naftalină. Și în Elveția există un post de televiziune unic, aflat sub controlul statului, deci nu are rost să înființăm posturi de televiziune particulare. Și în Suedia există un sistem de impozitare sever, deci putem descuraja și noi prin impozite inițiativa particulară. Și în Canada sau Australia există ferme agricole cu suprafețe mari de pământ, deci trebuie păstrate și în România, într-o formă sau alta, vechile IAS-uri și CAP-uri. Și așa mai departe.

În mod curios, sunt selectate din Occident numai acele aspecte care confirmă păstrarea la noi a structurii comuniste. Am vrea noi să ne eliberăm de comunism – par să spună guvernanții actuali și cei din suita lor –, dar nu vrem să ne îndepărtăm de modelul capitalist. Un mod de gândire care seamănă foarte bine cu acela al lui Ghiță Pristanda.

În realitate, nu există niciun motiv ca să luăm din Occident exact ceea ce este rău. De ce nu începem cu preluarea avantajelor extraordinare pe care le prezintă societatea capitalistă? De ce nu îi imităm în ceea ce privește bunăstarea, demnitatea umană, libertatea? Ei lansează nave cosmice, iar noi îi concurăm la SIDA. Ei mobilizează sute de polițiști chiar și pentru salvarea vieții unui singur om, iar noi nu reținem decât faptul că demonstranții prea turbulenți pot fi bătuți. Este ca și cum, fără să pictăm vreun tablou, ne-am tăia urechea pentru a ajunge artiști la fel de mari ca Van Gogh.

Ca să nu mai vorbim de faptul că răul pe care vrem să-l păstrăm prin similitudine cu Occidentul are la noi consecințe mult mai grave decât la ei.

Poliția secretă, care a devenit cu timpul în România o mafie de proporții înspăimântătoare, are o activitate strict delimitată și aproape complet ținută sub control de societate în SUA. Partidul Comunist, care a sufocat viața politică la noi în ultimii patruzeci și cinci de ani, iar în prezent exprimă interesele unor personaje politice expirate, joacă rolul unui vaccin antitotalitarist în Italia sau Franța. Existența unui singur post de televiziune, care asigură la noi monopolul puterii asupra formării opiniei publice, nu are nicio semnificație politică în Elveția, țară cu o democrație deplină și definitiv însușită de cetățeni. Impozitul progresiv pe venit, care la noi inhibă trecerea la economia de piață, nu face decât să corecteze, în Suedia, unele excese, în condițiile existenței unei economii de piață înfloritoare. Suprafețele mari de pământ, create în România în mod artificial, prin intervenția tiranică a statului, și condamnate la neproductivitate, au rezultat în Canada sau Australia din însumarea firească a unor proprietăți particulare, iar exploatarea lor se caracterizează în continuare prin dinamism și randament. Ca să n-o mai lungim: una e să ai gheață în calorifere, iarna, și alta să ai gheață, vara, într-un pahar cu whisky...

Viața romanțată a lui Mircea Dinescu

Am participat la lansarea unei antologii din poezia lui Mircea Dinescu. Îl priveam pe Mircea Dinescu cum dă autografe, cum răspunde cu spontaneitate unor întrebări, cum discerne rapid între oameni, reținându-i pe unii și expediindu-i pe alții, cum se mișcă dezinvolt printre *blitz*-uri și microfoane și mă gândeam că în urmă cu douăzeci și ceva de ani el era un băiat sărac și necunoscut, din Slobozia, care se ascundea uneori de ai săi și scria versuri. Nimic nu-l deosebea de alți băieți de vârsta lui. Dar avea talent. Se născuse cu darul de a

folosi cuvintele în așa fel încât să-i emoționeze pe oameni.

Iar talentul i-a schimbat destinul. Există o schiță de I. L. Caragiale intitulată *Triumful talentului,* însă titlul are un sens ironic. Talentul lui Mircea Dinescu a triumfat cu adevărat. S-a întâmplat exact ca în acele filme americane convenționale și prevăzute întotdeauna cu *happy-end*, în care un tânăr pornește în viață de foarte jos, luptă cu tot felul de dificultăți ca să se afirme ca artist, iar în cele din urmă învinge. Mă amuz gândindu-mă că n-aș putea scrie niciodată viața romanțată a lui Mircea Dinescu pentru că viața lui este gata romanțată.

Poemele trimise de necunoscutul din Slobozia, prin poștă, revistei *Luceafărul* din București – revistă condusă pe atunci de extraordinarul Ștefan Bănulescu – sunt publicate imediat și au mare ecou. După un an, în 1971, la vârsta de numai douăzeci și unu de ani, Mircea Dinescu tipărește prima sa carte, *Invocație nimănui,* și devine cel mai tânăr membru al Uniunii Scriitorilor. Iar acum el este cel mai tânăr dintre președinții pe care Uniunea Scriitorilor i-a avut de-a lungul timpului.

Tot acest drum ascendent – aproape vertical – a fost posibil exclusiv datorită talentului. Până și Nicolae Ceaușescu l-a remarcat pe Mircea Dinescu. Numai că, sesizându-i nonconformismul înnăscut, nu a făcut tentativa – sortită eșecului – de a-l transforma într-un poet de curte, ci a preferat să-l trateze ca pe un copil teribil și să-i treacă cu vederea năzdrăvăniile. Cu timpul, însă, zâmbetul de falsă simpatie al dictatorului s-a transformat într-un rictus de ură. Copilul teribil întrecuse măsura. În fraze de neuitat, reproduse de importante publicații din străinătate și difuzate de diverse posturi de radio, el l-a condamnat explicit pe tiran și a deplâns faptul că România devenise o țară-închisoare.

Talentul a jucat un rol decisiv și în reușita acțiunii de opozant al regimului. Poetul a dat o nemaiîntâlnită forță expresivă protestului. Cuvintele limbii române – inofensivele cuvinte ale limbii române – s-au transformat, folosite de el, în gloanțe dum-dum.

Mircea Dinescu a făcut figură aparte în parlamentul improvizat imediat după căderea lui Ceaușescu. La început a fost primit ca un erou. Era încă prezent în mintea tuturor momentul în care, imediat după fuga cu elicopterul a dictatorului, apăruse la televizor. Omul-stindard... Însă, treptat, și-a pierdut simpatiile. Chiar și o parte din public a început să nu-l mai agreeze. De ce? Este – să mi se ierte presupunerea făcută cu sinceritate – o problemă de educație estetică. Un parlament care izbucnește în râs, cu satisfacția complicității intelectuale, la glumele zaharisite ale lui Șt. Cazimir nu poate gusta frumusețea libertății de gândire a lui Mircea Dinescu. Un public (...o anumită parte a publicului) care scoate chicote isterice la linșajul verbal practicat în *România Mare* de autori îmbrăcați invariabil în costum și cravată nu poate înțelege neglijența princiară a unui poet.

Verdeț de Paris

Ziarele au relatat recent cazul unei persoane care a murit otrăvită cu bere. Berea era ca oricare alta și nici nu depășise termenul de garanție, dar sticla în care se afla conținuse cândva verde de Paris. Cineva a aruncat, probabil, acea sticlă la gunoi, fără să se gândească la consecințe, căutătorii prin gunoaie care au recuperat-o au spălat-o superficial, lucrătorii de la fabrica de bere i-au făcut un duș de numai câteva secunde la instalațiile lor și până la urmă, când nimeni nu se mai aștepta, un rest de otravă a ucis un om.

Verdele de Paris este o otravă puternică și persistentă, care poate fi îndepărtată numai prin spălări laborioase. Seamănă foarte mult cu ideologia comunistă, care, la fel, continuă să facă victime chiar și atunci când pare complet îndepărtată din viața unei societăți. Este necesar un îndelung și profund proces de purificare pentru a ajunge la certitudinea că nu va mai avea nicicând un efect funest. Ceea ce se face la noi, în momentul de față, pentru înlăturarea reziduurilor acestei ideologii este cu totul insuficient. Președintele țării evită, cu o precauție obsesivă, ca și cum i-ar fi teamă de microfoanele Securității, să se pronunțe tranșant împotriva marxism-leninismului. Nu demult a și afirmat, în public, că încă mai crede în „generoasele idealuri socialiste“, care i-au însuflețit tinerețea. Din câte știm, însă, în tinerețea lui Ion Iliescu și în numele „generoaselor idealuri socialiste“, au fost închiși 2000000 de oameni, dintre care 200000 au murit, din cauza gloanțelor, a torturilor sau a condițiilor de exterminare din închisori. Condamnările pronunțate în procesele politice din timpul „romantismului revoluționar“ însumează peste 20000000 de ani de temniță grea și muncă silnică. O mare parte din elita societății românești (elită profesională, politică, morală) a fost distrusă în acea perioadă. Și atunci, de unde reiese generozitatea idealurilor comuniste? Din faptul că tot felul de neisprăviți, care trăiau prost din cauză că nu meritau să trăiască bine, s-au instalat în casele celor trimiși în închisori și au început să le maimuțărească stilul de viață?

Ideologii comuniști au făcut întotdeauna caz de realismul lor, de receptivitatea față de lecțiile date de viață, și iată că, de fapt, nu învață nimic din ceea ce demonstrează istoria. Istoria demonstrează că în nicio țară din lume, niciodată ideologia comunistă nu a adus oamenilor fericirea promisă, că, dimpotrivă, această ideologie i-a obligat să

trăiască greu și urât, și totuși activiștii de altădată ai PCR continuă să vorbească de umanismul falimentarei doctrine. În loc să stea ascuns undeva, într-o pivniță, și să iasă numai noaptea la plimbare, ca să nu fie tras la răspundere pentru contribuția sa funestă la degradarea fără precedent a vieții în România, Ilie Verdeț organizează la lumina zilei congrese ale unui partid derivat din PCR, folosește, fără să roșească, apelativul „tovarășe“ și visează, împreună cu complicii săi, la un viitor luminos, când va face din nou să răsune de aplauze grotești Sala Palatului.

Și dacă ar fi numai Ilie Verdeț! Verdele de Paris (de fapt, de Moscova) persistă în toată societatea românească și din când în când face victime. Atunci când petardele cu gaze lacrimogene sunt aruncate cu dușmănie direct în mulțime (și nu razant cu pavajul, cum prevăd instrucțiunile) și când din cauza aceasta mor oameni nevinovați, la originea faptului se află ideologia comunistă, care îi disprețuiește pe oameni, considerându-i un mijloc pentru atingerea unui scop mai important decât ei. Atunci când presa pesemistă, peremistă sau fesenistă denigrează brutal – până la exterminarea morală – personalități ca Alexandru Paleologu, Ana Blandiana, Andrei Pleșu sau Nicolae Manolescu, la originea acțiunii se află aceeași ideologie care promovează ura față de elită. Atunci când... Dar l-aș exaspera pe cititor dând toate exemplele posibile. Ar mai trebui spus doar că multe sunt cazurile în care otrava ideologiei comuniste își face, încă, efectul, distrugând vieți și prestigii. Și vor fi și de acum înainte multe asemenea cazuri, dacă ne vom folosi în continuare de sticle prost spălate.

Cine are nevoie de ajutor

Occidentalii nu-și dau seama cine anume ar trebui ajutat în România. În mod obsesiv, ei se

interesează de handicapați, de bătrâni, de copiii orfani, de toate persoanele necompetitive. Acțiunile lor filantropice sunt conforme cu situația din lumea liberă. Acolo existența seamănă cu o competiție, iar învingătorii competiției, încărcați de recompense și onoruri, se simt datori din punct de vedere moral să se intereseze de soarta învinșilor. În comunism, însă, se întâmplă exact invers. În comunism învingătorii au fost de multă vreme exterminați sau reduși la tăcere (fără nicio respectare a regulilor întrecerii), iar în locul lor s-au instalat cu nerușinare învinșii. Comunismul este un complot al învinșilor împotriva învingătorilor în marea competiție a vieții.

Bineînțeles că nu trebuie să-i confundăm pe handicapați, bătrâni și copiii orfani cu incapabilii și ratații care sunt la putere în comunism. Bineînțeles că handicapații, bătrânii și copiii orfani merită toată compasiunea noastră și trebuie ajutați. Însă nu ei sunt principalele victime ale comunismului. Se poate spune chiar că liderii comuniști manifestă o anumită duioșie față de oropsiții vieții, cu care se simt într-un fel solidari. Adevărații persecutați ai regimului comunist sunt oamenii de valoare. Pe vremea lui Ceaușescu, dacă un om necăjit și lipsit de orice merit mergea „la partid“ să ceară casă sau serviciu sau orice alt fel de ajutor, era probabil să primească sprijin. În schimb, era improbabil ca un om de valoare – matematician, scriitor, strungar, agronom, indiferent ce profesie ar fi avut – să găsească înțelegere la activiștii de partid. Oamenii superiori, oamenii remarcabili le aduc mereu aminte, prin simpla lor prezență, liderilor comuniști de impostura lor. Ani la rând oameni aleși au fost nevoiți să suporte sărăcia, anonimatul și culpabilizarea sau să simuleze mediocritatea dacă voiau cu orice preț să fie acceptați de autorități. Trebuie spus însă că este foarte greu să o faci pe prostul într-un mod convingător, deoarece liderii

comuniști au un fler extraordinar – un fel de reacție alergică – în raport cu valoarea și o descoperă imediat, cu spaimă și ură. Am cunoscut de-a lungul timpului oameni de valoare atât de descurajați de tratamentul care li se aplica, încât blestemau neșansa de a se fi născut frumoși, inteligenți sau harnici.

Vânătoarea de oameni de valoare continuă în prezent – semn sigur că sistemul comunist nu s-a dezagregat și că la conducerea țării se află încă mulți impostori. Dacă vrem să alcătuim repede și fără eroare o listă a celor din elita profesională a societății românești, este de ajuns să-i trecem pe această listă pe oamenii aflați în prezent în dizgrație. În Parlament, în presa fesenistă, în declarațiile unor persoane oficiale se fac mereu referiri disprețuitoare și ostile la cei mai buni dintre noi. Un eminent om de cultură ca Andrei Pleșu sau un eminent țăran ca Toader Ștețca, un eminent scriitor și profesor universitar ca Nicolae Manolescu sau un eminent lider sindical ca Dan Mocănescu – și s-ar putea da zeci de alte exemple de acest fel – au fost, cu mare, cu iresponsabilă ușurință, denigrați de oficialitate și de mercenarii ei. Vina lor? Inteligența, demnitatea înnăscută, independența de opinie. Ura față de oamenii de valoare este atât de mare încât adeseori autoritățile ajung să persecute anumite categorii profesionale în întregul lor, numai pentru că în aceste categorii profesionale – care presupun o selecție severă și o pregătire serioasă – se află un număr mai mare de oameni de valoare. Studenții sunt considerați golani, ziariștii sunt bătuți, actorii sunt lăsați să moară de foame, medicii trebuie să lupte ca să obțină salarii măcar la fel de mari cu ale gunoierilor și așa mai departe.

Oamenii de valoare din România sunt un fel de cerșetori în haine negre. Demnitatea îi face să nu ceară nimănui niciun ajutor, iar dacă ar cere nu l-ar obține, nici de la comuniști, care îi urăsc, și nici de

la occidentali, care n-au destulă imaginație ca să-și dea seama cine anume are nevoie de ajutor în România.

N-am întâlnit țigani fericiți

Am urmărit cu interes toate manifestările publice ale unuia dintre liderii țiganilor de la noi, Nicolae Gheorghe. Știam că este un om inteligent și cultivat și speram că, după ce a reflectat o viață întreagă asupra condiției etniei sale, a întrevăzut unele soluții pentru a-i îmbunătăți situația. Până la urmă, însă, am rămas dezamăgit. Nicolae Gheorghe nu face decât să se plângă – peste tot unde merge – de români. El repetă insistent, și fără să se mai întrebe dacă are sau nu dreptate, că țiganii sunt persecutați. Iar acuzația are ecou în lumea civilizată pentru că, ori de câte ori apare o dispută între o minoritate și o majoritate, forurile de arbitraj internaționale sunt automat de partea minorității. În principiu, este bine și frumos că se întâmplă așa. Cavalerismul, creștinismul, umanismul european în general ne îndeamnă să îi susținem tocmai pe cei care au mai puține șanse să-și impună voința.

În cazul țiganilor, însă, problema este pusă greșit. Ei sunt o minoritate numai în statistici. Practic, în viața de fiecare zi, în perimetrele restrânse în care apar conflicte de interese, țiganii se constituie spontan într-o majoritate. Să dau un exemplu, ca să mă fac mai bine înțeles. În Piața Obor, o țigancă vinde cartofi cu 70 de lei kilogramul. O româncă, femeie în vârstă, cere o jumătate de kilogram și protestează când țiganca, iute de mână, îi îndeasă în sacoșă aproape numai cartofi stricați. Soțul bătrânei protestează și el și vrea s-o oblige pe vânzătoare să-și primească marfa înapoi. Atunci, ca la un semn, țiganii aflați prin preajmă se solidarizează cu vânzătoarea. Îi bruschează pe cei doi bătrâni și îi fac să renunțe la

pretențiile lor. Țiganii respectivi nu se cunosc între ei, nu sunt rude sau prieteni și nici nu au avut răbdare să analizeze situația ca să vadă de partea cui este dreptatea. Ei au sărit în ajutorul vânzătoarei numai din considerente etnice. Își închipuie, oare, Nicolae Gheorghe că în asemenea momente vin la fața locului douăzeci de milioane de români ca să reducă la tăcere două milioane de țigani? Se înșală. În realitate, în mii și mii de situații de genul celei pe care am descris-o țiganii acționează ca o majoritate opresivă, iar românii se află, în mod paradoxal, în rolul unei minorități persecutate.

N-aș vrea să cad și eu în greșeala pe care o fac unii reprezentanți ai țiganilor de a pune toate necazurile pe seama unor cauze etnice. Marea problemă a țiganilor o constituie educația și integrarea în societate. Ei se află în dezacord nu cu stilul de viață românesc, ci cu stilul de viață predominant în acest moment pe întreaga planetă. Sunt rămași în urmă, în mod flagrant, în raport cu civilizația secolului douăzeci. Au o mentalitate de culegători și de vânători într-o lume evoluată. Nici nu pot fi făcuți răspunzători din punct de vedere moral pentru nenumăratele acte de dezordine pe care le săvârșesc. Ei au logica lor, primitivă. Ca hoți de buzunare, nu fură, ci „culeg“ portofele, așa cum ar aduna fructe de pădure. Ca autori de tâlhării, nu atacă oameni neajutorați, ci „vânează“.

Această nesupunere față de exigențele civilizației le creează unele avantaje, dar dezavantajele sunt mai numeroase și mai mari. Chiar dacă se simt mai liberi decât românii (sau decât nemții, francezii ș.a.m.d.), chiar dacă își impun în multe situații punctul de vedere prin acea tehnică a creării unei majorități ad-hoc la care m-am referit, ei au mereu sentimentul că se află în afara a ceva important. Trăiesc surescitați, pregătiți zi și noapte pentru un conflict cu lumea. Și n-au parte nici de deliciile lenei, așa cum se crede. Un

țigan care face speculă cu țigări Carpați, așa șmecher cum pare, este de fapt păcălit de viață, pentru că își petrece timpul într-un mod dezagreabil, pândind încordat aducerea mărfii la tutungerie, trăgând ore întregi de trecători să-i cumpere țigările, păzindu-se de polițiști etc. Ca să nu mai vorbesc de faptul că, lezând mereu simțul moral al oamenilor civilizați, se înconjoară de ură, adică de un mediu toxic a cărui ignorare nu-i reduce nocivitatea.

Spre deosebire de tot felul de cineaști, scriitori sau filosofi, care elogiază superficial și iresponsabil exotismul stilului de viață țigănesc, eu *nu* am întâlnit țigani fericiți. După opinia mea ei pot deveni cu adevărat fericiți numai printr-un efort propriu de emancipare, în urma căruia să ajungă în rând cu lumea. În loc să piardă timp și energie transferând responsabilitatea asupra naționalității majoritare, lideri ca Nicolae Gheorghe ar face mai bine să conceapă și să pună în aplicare programe educative pentru etnia lor.

Viață și moarte

Mă aflu pentru prima oară în Occident (la vârsta de patruzeci și patru de ani). Și anume sunt la Paris, după o călătorie aventuroasă, de trei zile și trei nopți, cu un autobuz de ocazie. Aceste rânduri le scriu într-un bistrou de pe Champs Elysées. Masa la care stau e așezată pe trotuar, pe malul unui fluviu de oameni. Bărbați și femei îmbrăcați cu bun-gust, în haine lejere și armonios colorate, trec grăbiți. Graba lor are grație. Eșarfa lungă și vaporoasă a unei fete mi-atinge foile de pe masă și le răvășește ușor. Dincolo de trotuar, alunecă unele după altele mașinile, fiecare de altă formă și culoare, ca la o paradă a automobilelor. În caroseria lor lucioasă se reflectă pentru câte o fracțiune de secundă soarele. Iar dincolo și de mașini, pe partea cealaltă a străzii, își joacă jocul

lor neîntrerupt și aparent inutil reclamele luminoase. Este ca și cum o mână nevăzută ar roti încet un caleidoscop gigantic. Cinematograful Gaumont își etalează oferta: *Lune froide, In bed with Madonna, La liste noire, La vie double de Véronique.*

Îi observ pe oameni – i-aș observa ore întregi. Prin fața mea trece acum un bărbat cu alură de om de afaceri; ține într-o mână un telefon portabil, iar în cealaltă – mânerul unei lese de care trage un câine-lup. Doi îndrăgostiți s-au oprit în mijlocul fluxului de oameni și se sărută cu tandrețe și cu un fel de artă coregrafică a contopirii corpurilor. O femeie blondă, elegantă, așezată pe bancheta din spate a unui Renault în mers, citește *Le Monde* (oricum, *L'Humanité* nu i s-ar fi potrivit...). Un tânăr echipat ca un cosmonaut, călare pe o motocicletă japoneză – Yamaha –, se strecoară spectaculos de repede printre automobile.

Nu m-au impresionat în mod special, la Paris, nici Catedrala Notre Dame, nici Turnul Eiffel, nici Muzeul Luvru. Știam totul despre ele din cărți, poate chiar mai bine decât unii francezi. Nu m-au impresionat în mod special nici miile de mii de mărfuri strălucitoare din vitrinele magazinelor, care te fac să crezi că la Paris vine în fiecare zi, pentru oamenii de toate vârstele, Moș Crăciun. Mă impresionează însă profund, până la lacrimi, viața, în curgerea ei liberă și victorioasă. Aici chiar se trăiește. Aici n-a pătruns cumplita mortificare pe care o aduce întotdeauna cu sine comunismul.

Știu din cărți, din amintirile părinților că și la noi s-a trăit cu adevărat înainte de război. Apoi, odată cu instaurarea comunismului, viața a fost scoasă în afara legii. Oricine trăia intens și adevărat – fiind inteligent, frumos, activ, pasionat, cultivat, competitiv etc. – devenea suspect și se expunea unor persecuții drastice. Treptat, au venit la putere morții. Cei vii au fost omorâți, sau au început să simuleze mortificarea, sau au plecat din

țară. Timp de patruzeci și cinci de ani în România s-a trăit pe ascuns. Comerțul clandestin, dragostea clandestină, literatura clandestină au constituit acea secretă pâlpâire a vieții care face astăzi încă posibilă renașterea.

Aici, în lumea liberă, nu se trăiește pe ascuns. Aici se trăiește firesc, la lumina zilei, și de aceea mișcările, culorile sunt atât de armonioase. Trebuie să reînvățăm și noi să trăim la lumina zilei. Din nefericire, numeroși morți se află încă la conducerea României. Ei consideră insuportabil de zgomotoasă trezirea la viață a populației. Ei depun cu pietate flori la mormintele tinerilor căzuți pentru eliberarea țării de comunism, dar îi urăsc pe tinerii care încă trăiesc. Ei fac tot ce pot ca să-i oprească pe țărani să reintre în posesia pământurilor lor, dătătoare de viață. Ei vituperează, cu buze vinete, „o anumită parte a presei“ – exact acea parte care luptă pentru afirmarea firescului existenței.

Dragi morți de la conducerea țării mele, vă trimit de aici, de la Paris, o ilustrată. Ea nu înfățișează nici monumente istorice, nici peisaje naturale. Ea reprezintă doar oameni, oameni în mers, care trăiesc cu adevărat. Priviți-i cu atenție. Îmi doresc din toată inima ca așa să se trăiască și la noi cândva. Nu vă duceți la ochii voștri speriați de lumină și mișcare mâinile cadaverice!

Cu gândul la românii îngropați în Siberia

Ni s-a părut strigător la cer faptul că unele familii își vând copiii. Am fost zguduiți, dar am avut și un sentiment de superioritate. Noi, ceilalți... n-am face pentru nimic în lume așa ceva. Și totuși facem! Pentru un preț rușinos – și anume „pentru liniștea noastră“ – vindem în fiecare zi, prin consimțire tacită, pământurile românești de dincolo de Prut, cu locuitorii lor cu tot.

Nu demult, președintele României a semnat, la Moscova, și actul de vânzare-cumpărare. A lăsat stiloul din mână și ne-a privit de pe ecranul televizoarelor cu aerul unui actor care a ajuns cu bine la sfârșitul reprezentației și apteaptă aplauze. Iar noi l-am aplaudat. Au existat și unii care și-au exprimat dezaprobarea? Foarte vagă și ușor de ignorat a fost această dezaprobare față de una dintre cele mai grave erori politice din perioada de după război: recunoașterea și consacrarea de către actuala conducere a situației absurde, revoltătoare, create cu cincizeci de ani în urmă prin aplicarea pactului Ribbentrop-Molotov. Pact pe care în prezent chiar și URSS îl consideră nelegitim.

Am auzit aici, în București, diferite comentarii pe această temă. Sunt unii bucureșteni care spun așa: Iliescu nu avea ce să facă. Dacă nu semna tratatul, Uniunea Sovietică ne-ar fi tăiat gazul metan. Se face un asemenea raționament! Miile de români din Basarabia deportați de-a lungul anilor în Siberia și îngropați în cele din urmă în pământul veșnic înghețat de acolo ar tresări. Bineînțeles că Ion Iliescu nu a judecat așa. Interese mult mai mari – politice și nu economice, pentru că din punct de vedere economic URSS nu poate oferi nimănui mare lucru – au fost luate în calcul atunci când s-a decis semnarea tratatului. Însă oricât de mari ar fi fost acele interese, ele ni se înfățișează la fel de mărunte și ridicole ca teama de a nu pierde gazul metan, atunci când le punem în balanță cu soarta românilor din Basarabia și Bucovina de Nord.

Alți comentatori improvizați invocă dreptul internațional și spun că suntem obligați să respectăm granițele actuale. Bineînțeles că suntem obligați. Și, de altfel, le și respectăm, cu strictețe. Problema nu era să recuperăm cu forța teritoriile înstrăinate, ci să le revendicăm pe cale diplomatică. Să le revendicăm necontenit, cu speranța nestinsă că ni se va face dreptate. Aceasta era datoria morală a președintelui țării – să

acționeze în numele intereselor poporului său, chiar și riscând să piardă sprijinul politic de care el, personal, se bucură la Moscova. Iar dacă nu se simțea în stare să ridice vreo pretenție, trebuia ca măcar să nu se pronunțe în această problemă. Susținătorii săi încearcă să ne convingă că este vorba de un inofensiv tratat de bună vecinătate. Da? În cazul acesta, de ce nu semnează Ion Iliescu un asemenea tratat și cu Ungaria? De ce nu obține de la unguri aceleași garanții pe care sovieticii le-au obținut de la noi?

Ungaria nu ar încheia niciodată cu România un tratat asemănător, deși nu are asupra Ardealului nimic din drepturile pe care noi le avem asupra Basarabiei. Ungaria știe foarte bine să-și apere interesele naționale. Ne-au indignat pe toți luările de poziție de la Eger. Perfidia și insolența cu care intelectualii maghiari prezenți la conferință vorbeau despre Ardeal ca despre un teritoriu unguresc au făcut să ni se suie sângele la cap. Dar, într-un fel, ar trebui să-i luăm ca exemplu pe unguri. Ei își urmează steaua lor. Și ar trebui ca și noi să ne-o urmăm pe-a noastră.

O tragică lecție de istorie

În urmă cu câțiva ani, Ambasada URSS, cu tot aspectul ei de cazarmă uriașă, începuse să ni se pară o capodoperă de arhitectură. Comunicatele agențiilor de presă sovietice afișate la intrarea în clădire ne răscoleau sufletul la fel de profund ca poeziile lui Esenin. Le citeam cu febrilitate, conștienți de faptul că riscăm să fim remarcați de Securitatea lui Ceaușescu. După patru decenii de viață grea și urâtă – mai ales urâtă – apărea o primă speranță că sistemul comunist nu este veșnic. În toate acele texte, numele lui M. S. (Majestatea Sa!) Gorbaciov strălucea ca un diamant.

Nu eram atât de naivi și de romantici încât să credem că noul conducător al URSS a făcut să slăbească strânsoarea pumnului de fier al colosalei superputeri militaro-comuniste numai din generozitate. Știam cu toții că Occidentul – și în primul rând SUA – au atras în mod deliberat Uniunea Sovietică într-o cursă a înarmărilor care a făcut-o să gâfâie și să cedeze. Ne dădeam seama că Reagan ar trebui iubit mai mult decât Gorbaciov. Și totuși, noi pe Grobaciov îl iubeam, intuind – cu sentimentalismul nostru românesc – singurătatea marelui om politic de la Moscova. Și apoi, chiar dacă s-ar fi dovedit că nu este cu adevărat un mare om politic, noi îl transformaserăm oricum într-un simbol.

Apoi, în URSS s-a întâmplat ceva care ar fi trebuit să ne îngrijoreze, și anume nu s-a mai întâmplat nimic. Îl vedeam mereu la televizor pe Gorbaciov vorbind, vorbind, vorbind, dar simțeam că în imensa lui țară nu se schimbă mare lucru. Cuvintele sale aveau efect în străinătate, dar nu și la el acasă. Această imobilitate era de rău augur, ca o lungă perioadă în care nu s-ar înregistra niciun cutremur.

Preocupați de ceea ce s-a întâmplat la noi – de evenimentele din decembrie și de ceea ce a urmat – am uitat aproape cu totul de situația din URSS. Pentru ca acum să luăm cunoștință cu stupefacție de ceea ce trebuia să presimțim, de înlăturarea brutală de la conducere a lui Gorbaciov. Evoluția situației din URSS spre dictatură, în afară de faptul că ne îngrijorează ca o amenințare directă pentru noi și pentru frații noștri din teritoriile românești înglobate în marele imperiu comunist, constituie o tragică lecție de istorie, de care nu trebuie să facem abstracție. De ce a căzut Gorbaciov? Pentru că nu a dus lucrurile până la capăt, pentru că s-a mulțumit numai cu jumătăți de măsură. Poate că în sinea lui nu s-a „mulțumit“, dar a fost constrâns de situație să facă numeroase concesii comunismului

dogmatic și megalomaniei militariste. Dar, oricum, indiferent de drama sa intimă, a acționat ca un moderat, într-un moment istoric în care trebuia lucrat repede, fără ezitare.

Este o mare greșeală să „trezești“ comunismul din somnul lui de monstru și apoi să-l lași, fie și între anumite limite, să se manifeste, crezând în îmblânzirea lui. Este exact greșeala care se face și la noi, cu mențiunea însă că Gorbaciov are o scuză: în Uniunea Sovietică mișcarea reformatoare a pornit de sus în jos și s-a lovit de imensa inerție a populației, ca o lovitură de pumn dată într-un morman de vată. La noi, revolta împotriva dictaturii comuniste a pornit din rândurile mulțimii. Extraordinarul elan revoluționar al populației a fost folosit de actuala echipă de conducere pentru instalarea sa la putere, dar n-a fost valorificat în continuare într-o acțiune de dezafectare a sistemului comunist. Se poate spune că, dimpotrivă, după ce s-au văzut cu funcțiile multvisate, actualii guvernanți au făcut tot ce-au putut ca să temporizeze dorința de schimbare care avea inițial, în România, intensitatea unui uragan. Conducătorii noștri nu au mers și nu au de gând să meargă până la capăt cu desființarea stilului de viață comunist. Judecând cu bun-simț, după atâtea sacrificii făcute – îndeosebi de tineri – pentru trecerea la o viață liberă, ar fi trebuit ca în momentul de față la conducerea României să nu se afle niciunul dintre foștii lideri ai PCR. Era preferabil ca niciun activist și niciun securist să nu se afle în închisoare și, în același timp, ca niciun activist și niciun securist să nu se afle la conducere. Ion Iliescu însuși ar fi trebuit să dea un exemplu și să declare că se abține de la participarea la conducerea țării din cauză că a făcut parte din conducerea PCR. Gestul său i-ar fi descurajat și pe alții, iar actualul președinte al țării n-ar mai fi fost președinte, dar ar fi rămas în istoria țării ca un personaj responsabil și demn de respect.

Trebuia, apoi, să fim cu toții mult mai drastici cu vechile structuri ale puterii. Să fim cât se poate de toleranți cu oamenii vechiului regim, ca oameni, și să fim, în același timp, cât se poate de intoleranți cu orice tendință a lor de restaurare a sistemului comunist. Nu era o prea mare cruzime dacă foștii nomenclaturiști aveau în prezent toate drepturile în afară de acela de a mai obține puterea politică și de-a ne interzice nouă – așa cum au mai făcut-o de atâtea ori în trecut – orice drept.

Nu s-a mers până la capăt, până la eradicarea comunismului, și acum primejdia este imensă. Vina o purtăm cu toții. Guvernanții noștri au fost moderați din interes, noi din delăsare, și rezultatul iată-l: stăm cu toții pe o încărcătură de dinamită.

Tovarăși, agitați materialele!

Prim-ministrul i-a convocat la București pe prefecții tuturor județelor pentru a discuta problema spinoasă a relațiilor dintre administrația centrală și administrația locală. Cei patruzeci de invitați stăteau la o masă lungă – fiecare cu câte un caiet în față – și își notau ce li se spunea. Partea comică este că Petre Roman, cel puțin în prima parte a întâlnirii, nu le spunea ceva care să poată fi notat, nu le dădea cifre sau alte informații precise, ci reflecta cu glas tare asupra necesității ca funcționarii de stat să fie integri. Și totuși prefecții – patruzeci de capete albite sau pleșuve aplecate deasupra caietelor – își notau cu conștiinciozitate fiecare cuvânt. Privind scena – bineînțeles, la televizor –, nu m-am putut abține să mă întreb ce ar fi făcut înalții demnitari dacă prim-ministrul ar fi izbucnit în râs. Și-ar fi notat în caiete „Ha! Ha! Ha!“?

N-am nicio îndoială că Petre Roman, un om emancipat, nu pretinde asemenea dovezi de obediență. Și poate că prefecții, unii dintre ei personalități pe plan local, nu sunt lipsiți de curajul

opiniei. Există însă o foarte mare – și de la un moment dat descurajantă – inerție a conduitei comuniste. Și dacă ar fi vorba numai de ticuri de comportament! Numeroase tipare de gândire, care pe 22 decembrie păreau spulberate o dată pentru totdeauna, s-au reconstituit între timp și funcționează în momentul de față exact ca pe vremea lui Ceaușescu.

Exact ca pe vremea lui Ceaușescu se cultivă aversiunea față de străini și față de cei care întrețin relații cu străinii. Recent a fost reactivată o lege rușinoasă care ne obligă să anunțăm poliția dacă ne intră în casă un străin. Și nu se știe ce alte informații ni se vor cere în legătură cu musafirul respectiv.

Exact ca pe vremea lui Ceaușescu, orice critică la adresa regimului este considerată un act antipatriotic. Ni se pretinde să fim „strâns uniți“ nu în jurul adevărului, ci în jurul unui om care ne conduce. În schimb dacă la unii apare o opinie diferită de aceea oficială, ei sunt numiți cu ușurință „vânduți“, „factori destabilizatori“, „legionari“ etc., renunțându-se fără ezitare la unitatea mult proclamată.

Exact ca pe vrema lui Ceaușescu, pentru justificarea unor măsuri nepopulare se invocă exemplul Occidentului: „Și la ei polițiștii bat!“; „Și la ei sunt șomeri!“; „Și la ei există partid comunist!“. Conducătorii noștri actuali par receptivi exclusiv la ceea ce este rău în țările civilizate.

Exact ca pe vremea lui Ceaușescu, se crede că oamenii pot fi făcuți să muncească prin îndemnuri duioase sau somații și nu prin crearea unui cadru în care fiecare să fie interesat să muncească.

Exact ca pe vremea lui Ceaușescu, se încurajează antiintelectualismul. Mergând în vizită la o uzină din București, Ion Iliescu le-a mărturisit muncitorilor bucuria sa de a putea respira în sfârșit

„aer curat, muncitoresc“, ca și cum până atunci s-ar fi sufocat în mijlocul intelectualilor.

Exact ca pe vremea lui Ceaușescu tot ce se face bun în țară – atât cât se face – este considerat meritul exclusiv al conducerii. Auzim afirmându-se adesea că însuși faptul că putem spune ce credem dovedește larghețea celor aflați la putere, ca și cum ei, din generozitate, și nu deținuții politici, dizidenții, muncitorii protestatari din timpul dictaturii și, în mod decisiv, participanții la revoluția din decembrie 1989 ar fi contribuit la instaurarea unor libertăți.

Exact ca pe vremea lui Ceaușescu se vorbește fără jenă „în numele poporului“ și uneori chiar se subliniază: „al întregului popor“. Ai crede că parlamentarii feseniști, în pauzele dintre lucrările Parlamentului, nu se duc la bufet, ci dau o fugă prin țară și află opiniile a douăzeci și trei de milioane de oameni în legătură cu ce urmează să spună ei la microfon.

La defilările organizate de 23 august, exista obiceiul ca un activist de partid să dea ultimele indicații coloanei de demonstranți, înainte ca ea să ajungă în fața tribunei oficiale. Urcat pe un fel de schelă de metal, activistul cerceta cu privirea, încruntat, șuvoiul de oameni și rostea prin megafon unul și același îndemn, în faimoasa limbă de lemn a epocii: „Mai vioi, tovarăși! Agitați materialele!“ Prin „materiale“ se înțelegeau, desigur, steagurile și lozincile, florile și baloanele, și, mai ales, tablourile cu tovarășul și tovarășa. Așa ridicol cum se exprima, supervizorul defilării avea dreptatea lui: zadarnică era toată recuzita dacă lipsea însuflețirea reală a demonstranților.

Ceva asemănător se petrece în momentul de față. Conducătorii actuali – mulți dintre ei formați și deformați la școala muncii activistico-securistice – au ieșit la defilare, fără chef, cu toate însemnele democrației: parlament, privatizare, alegeri libere, opoziție, presă necenzurată etc. Ceva în atitudinea

lor rămâne însă profund nefiresc și neconvingător. Prea se vede că ei nu cred cu adevărat în toate aceste însemne. Privindu-i, îți vine să le strigi: „Mai vioi, tovarăși! Agitați materialele!“

Înțelepții țării

Am fost cândva într-o excursie cu autobuzul, în munți. În autobuz era o atmosferă destinsă și plăcută. Dintr-o sursă invizibilă se revărsau asupra noastră valuri de muzică. La un moment dat, am avut nefericita inspirație să mă duc să stau de vorbă cu șoferul. Probabil simțeam față de el un fel de recunoștință pentru că avea grijă ca totul să fie în ordine. M-am așezat pe scaunul din față, din dreapta lui, și l-am întrebat ceva. El și-a întors capul spre mine și... Și m-am îngrozit. Șoferul era beat. Abia articula câte o jumătate de cuvânt, iar pleoapele îi cădeau grele ca de plumb. Toată plăcerea mea de a merge cu autobuzul pe serpentine, într-o frumoasă zi de vară, s-a evaporat brusc. Mi-am adus aminte că și până atunci sesizasem diverse nereguli în conducerea mașinii, dar nu le dădusem importanță. Conta foarte mult convingerea că la volan se afla un om de încredere. Însă după ce l-am văzut am intrat în panică.

Aceeași senzație o am când urmăresc la televizor secvențe din activitatea parlamentară. Pur și simplu mă îngrozesc. Aceștia, chiar aceștia să fie oamenii de care depinde soarta țării? Dacă nu i-aș vedea și nu i-aș auzi m-aș simți oarecum în siguranță. O încredere în autorități care mi-a fost insuflată de mic copil, prin educație (și care mă făcea în timpul dictaturii să caut o logică chiar și în cele mai absurde măsuri) m-ar determina să-mi las fără teamă destinul în seama senatorilor și deputaților noștri. Iată însă că Televiziunea face greșeala să ni-i arate, și încă de aproape, vorbind, râzând, dormind. Sunt singurele momente în care

mă simt tentat să mă dau jos din autobuz – adică să plec din România.

Știu sigur că în Parlament sunt și oameni de valoare, pe care se poate conta. Pe câțiva dintre ei, întâmplător, îi și cunosc, de multă vreme. Însă cei mai mulți (reprezentanți ai FSN, dar și ai altor partide) sunt ignoranți, au o gândire confuză și, ceea ce este și mai grav, nu par să se simtă răspunzători cu adevărat de soarta milioanelor de oameni pe care îi reprezintă. Din punct de vedere politic, ei se află într-o stare de ebrietate.

La ședința consacrată remanierii guvernului, un vorbitor, membru al unui partid de opoziție, a atras atenția asupra faptului că schimbările propuse de Petre Roman sunt nesemnificative și că, în orice caz, nu asigură recâștigarea acelei credibilități pe plan internațional pe care România a pierdut-o în urma evenimentelor din 13-15 iunie 1990. Ca la un semn, mulți deputați au vociferat agasați, dând de înțeles că s-au săturat să mai audă referiri la acele evenimente. Era ca și cum ar fi preferat să se vorbească despre ceva mai recent, eventual despre noi acte de vandalism săvârșite cu încuviințarea conducerii țării.

Reacția spontană la aducerea în discuție a unei probleme deosebit de grave, nerezolvate încă, i-a portretizat foarte bine pe componenții majorității parlamentare. Din punctul lor de vedere, se face prea mult caz de un incident care s-a soldat cu numai câțiva morți și cu o pierdere de numai câteva miliarde de dolari (prin inhibarea dorinței de colaborare cu noi a unor țări occidentale). Recent, în Coreea de Sud, polițiștii au ucis un student și, drept urmare, alt student și-a dat foc, în semn de protest, iar ministrul de interne a fost destituit, vinovații – arestați ș.a.m.d. La noi, însă, fapte incomparabil mai grave, de o mult mai mare atrocitate, fără precedent în istoria țării, ai căror autori sunt încă nepedepsiți, îi plictisesc pe

parlamentari, ca un film polițist văzut de prea multe ori.

În aceeași ședință, Șt. Cazimir a venit la microfon și, cu suficiența lui binecunoscută, a citit câteva versuri din Anton Pann care au dat parlamentarilor mari satisfacții intelectuale. Se vedea că abia atunci luau cunoștință de existența acelor versuri – ceea ce încă se mai poate trece cu vederea, întrucât nu este obligatoriu ca toată lumea să-l fi citit pe Anton Pann. Dar se vedea – și aceasta nu se mai poate trece cu vederea – că înțelepții țării descopereau abia atunci o formă de delectare estetică rudimentară, ținând de abecedarul culturii.

Ce se poate spera de la niște oameni care râd cu gura până la urechi – cu sentimentul plăcut al unei performanțe intelectuale – atunci când li se spune o glumă deocheată, versificată de un poet popular din secolul nouăsprezece? Ce se poate spera de la niște oameni care îl ascultă înfiorați de emoție – și îl mai și aplaudă la sfârșit – pe un vorbitor ca Gheorghe Dumitrașcu, un Cațavencu al zilelor noastre? Ce se poate spera de la niște oameni care singuri au hotărât să fie prezidați de un academician fără operă și de un profesor de marxism-leninism?

Există o singură soluție: să nu mai deschidem televizorul atunci când se difuzează emisiunile despre viața parlamentară. Să uităm ce-am văzut până azi și să ne imaginăm – pentru liniștea noastră – că suntem conduși pe serpentinele istoriei de bărbați cu mintea trează, inteligenți, cultivați, însuflețiți de sentimentul răspunderii față de viitorul României.

Nici moartea nu contează?

Nu mi-ar plăcea să fiu medic în România. Mi s-ar părea absurd ca eu să îngrijesc cu atenție delicatul mecanism al ființei umane, pentru ca apoi

o piatră smulsă din pavaj sau o petardă cu gaze lacrimogene să-l sfărâme brutal.

În România, viața unui om a ajuns să nu mai însemne aproape nimic. Cu câteva luni în urmă, pe un tânăr l-a călcat metroul și trupul lui, secționat în trei, a rămas multă vreme acolo, pe șine. Venea din când în când în stația respectivă câte o nouă garnitură, pasagerii urcau în vagoane, se dădea semnalul de plecare și roțile tăiau încă o dată și încă o dată corpul deja tăiat. S-au găsit și argumente pentru justificarea sacrilegiului: cadavrul trebuia lăsat la locul lui până la venirea procuraturii, procuratura întârzia, metroul nu putea fi oprit, mortul era, oricum, mort și vagoanele care-l călcau nu-i mai făceau niciun rău. Logic, nu?

În diverse cimitire – ca Străulești II, dar și în alte locuri în Dâmbovița, pe fundul unor lacuri, pe șantiere părăsite, pe maidane – se descoperă frecvent cadavre ale unor necunoscuți și ele rămân în continuare neidentificate, fără ca aceasta să impresioneze pe cineva. Așa cum cad boabe de grâu dintr-un camion hodorogit și nimeni nu se oprește să le strângă de pe șosea, cad vieți omenești din România noastră, care merge, merge înainte. Înainte...

Minerii adunați în fața sediului Guvernului l-au capturat la un moment dat pe un jandarm desprins de grupul lui și l-au bătut îngrozitor. Au continuat să-i dea în cap cu ciomegele chiar și când nu mai era cazul, dintr-o dorință sălbatică de a-l face una cu pământul. Jandarmii din Televiziune l-au prins, la rândul lor, pe un demonstrant și l-au lovit bestial, de zeci de ori, peste capul plin de sânge, deși de multă vreme fusese făcut inofensiv. Un soldat a murit cu fața arsă din cauza unei sticle incendiare. Un student a căzut ca trăsnit cu pieptul sfâșiat de explozia unei petarde. Despre aceste fapte cutremurătoare – mai cutremurătoare decât o sută de demisii ale lui Petre Roman – Ion Iliescu

nu a spus niciun cuvânt atunci când s-a pronunțat, în fața camerelor de luat vederi ale Televiziunii, asupra situației politice generate de ultima venire a minerilor la București. Președintele dădea nervos din picior și devenea sumbru numai când venea vorba despre adversarii săi politici, dar nu părea deloc să se simtă răspunzător de nenorocirile petrecute în timpul prezenței sale la conducerea țării. În schimb, evidența din nou, cu un surâs de teoretician imbatabil, grija față de om a socialismului.

Grija față de om... La Paris am fost, întâmplător, martorul unui accident de circulație – un motociclist bezmetic s-a lovit de un stâlp de beton la intrarea într-un pasaj subteran – și am văzut ce forțe formidabile s-au mobilizat imediat pentru salvarea lui. Mașini ale poliției, ambulanțe sofisticate și în cele din urmă un elicopter au venit urgent la fața locului. Iar polițiștii și medicii prezenți acolo se agitau de parcă întreaga Franță ar fi fost în pericol. La noi, când are loc un accident, abia dacă catadicsește vreun șofer particular să ia victima în mașină și, ajuns cu ea la primul spital, riscă să fie alungat încă de la poartă, din cauza lipsei de locuri.

Și dacă ar fi vorba numai de accidentele de circulație... După aproape o jumătate de secol de socialism – urcând în zbor spre comunism – viața unui om s-a devalorizat la fel de mult ca moneda națională. Faptul că un student declară greva foamei trece aproape neobservat. Faptul că un muncitor cu copii mici rămâne fără locuință și își dă foc în semn de protest în fața vreunei primării abia dacă face obiectul unei note într-o revistă de senzație.

Sărăcia populației nu mai impresionează pe nimeni din conducerea țării. Plecarea masivă a tinerilor din România este privită cu indiferență. Nedreptățile, chiar și cele strigătoare la cer, rămân nepedepsite. Conducătorii noștri se bucură într-un

mod infantil că sunt conducători și se arată insensibili la ce se întâmplă în jur. Dar nici moartea nu le dă de gândit? Nici moartea nu are pentru ei suficient dramatism ca să le șteargă de pe buze veșnicul și indecentul zâmbet de satisfacție?

Vizită de lucru pe strada Lipscani

Ar fi bine ca președintele țării, primul ministru recent desemnat, membrii noului guvern și, eventual, președinții celor două camere ale Parlamentului să facă o vizită de lucru măcar într-un singur loc din București, pe strada Lipscani. O vizită, bineînțeles, inopinată, transmisă în direct la televizor.

...Stimați telespectatori, grupul de înalți demnitari își face apariția pe cunoscuta arteră comercială a Bucureștiului. O florăreasă le oferă flori, florile recunoștinței. Apoi, când ei își manifestă surpriza față de mărimea prețului, îi scuipă. Domnul Ion Iliescu se întreține cordial cu un bărbat solid, cu brațele tatuate, care joacă alba-neagra. Este o meserie nouă, originală, care se adaugă celor tradiționale de pe meleagurile noastre. Cerșetori-copii, în vârstă de numai cinci, șase ani, se agață de picioarele domnului Alexandru Bârlădeanu. Un bișnițar, fluturând un teanc de dolari, aproape toți autentici, îl recunoaște pe domnul Theodor Stolojan și îl întreabă confidențial în ce măsură marca germană a devenit o monedă mai sigură decât dolarul. Un câine famelic ia urmele prestigioșilor oaspeți. O femeie negricioasă și grasă, cu fuste înflorate, stă jos și mănâncă un pepene verde, tăindu-l în felii direct pe caldarâm. Domnul Dan Marțian calcă pe o coajă și alunecă aproximativ o jumătate de metru, dar, iată-l, cu binecunoscutul său tact, se redresează grațios. O muzică asurzitoare – lăutărească și indiană – se revarsă din difuzoarele unor casetofoane japoneze. Președintele țării

apreciază – cu un zâmbet larg – acest prim rezultat al adoptării modelului japonez...

O asemenea vizită de lucru, așa ridicolă cum pare, ar avea poate consecințe mai fericite pentru soarta României decât toate ceremoniile care se organizează de un timp încoace, cu sau fără sobor de preoți.

Jumătățile de măsură

Cine construiește o casă doar pe jumătate nu greșește în mod ireparabil; se va găsi cineva să continue construcția. Însă cine sterilizează o seringă pe jumătate săvârșește o crimă; există domenii care prin însuși specificul lor nu îngăduie ca lucrurile să fie făcute pe jumătate. Un asemenea domeniu este și activitatea politică.

Se afirmă adeseori – cu o suficiență surâzătoare – că activitatea politică presupune numeroase compromisuri și, pe baza unui raționament a la conu' Leonida, se ajunge la concluzia că un lider se poate mulțumi cu jumătăți de măsură. Nimic mai fals. Compromisurile mult invocate sunt necesare doar pentru a asigura o anumită elasticitate a relațiilor dintre oameni, pentru a face compatibile interesele divergente. Însă acțiunile politice propriu-zise trebuie duse până la capăt, cu seriozitate și sentimentul răspunderii.

Politica promovată la noi de aproape doi ani de când a fost înlăturat Ceaușescu este o politică a jumătăților de măsură. Tot ce se face nu se prea face, astfel încât în zadar se mai face chiar și ce se face.

Bulgarii ne-au luat-o înainte, spulberând orice echivoc și afirmându-și opțiunea clară pentru renunțarea la comunism. Cu o sportivitate aproape naivă, dar atât de reconfortantă din punct de vedere moral, oamenii lor politici s-au împărțit în două mari echipe adverse, adoptând și culori distinctive: roșu și albastru. Iar adepții albastrului

– ai democrației, ai respectării drepturilor omului, ai proprietății particulare, ai spiritului european – au câștigat clar și irevocabil la scor împotriva nostalgicilor comunismului. La noi se menține în mod deliberat echivocul. Naționaliștii extremiști îi acuză pe democrați de legionarism, iar foștii nomenclaturiști, care au vândut țara unei puteri străine, îi acuză pe foștii deținuți politici că fac jocul străinătății. Nimic nu se lămurește complet, nimic nu este asumat deplin, cu bărbăție, nimic nu se spune răspicat, la scenă deschisă.

Cea mai bună dovadă că această politică a jumătăților de măsură nu are nimic comun cu toleranța o constituie numărul mare de morți și răniți, de arestați și persecutați la care s-a ajuns în mai puțin de doi ani din cauza confuzei situații sociale și politice. Ciudată toleranță este aceea care produce victime!

Alegerile și alcoolul metilic

M-am dus zilele trecute să-mi cumpăr cartofi și vânzătoarea, în timp ce mă servea, s-a lansat pe neașteptate într-o diatribă pe teme politice. Pe măsură ce vorbea se aprindea tot mai tare. Eu tăceam și urmăream îngrijorat soarta celor câțiva cartofi din mâna ei, care ba se apropiau de cântar și erau gata-gata să devină ai mei, ba se ridicau spre tavan, în conformitate cu regulile retoricii. Treptat, am început să o și aud pe cea care se agita în fața mea:

— Mie Stolojan îmi place. Nu e frumos ca Roman, da' e serios. De Iliescu nici să nu aud. A zis că nu mai dă din mână, da' tot dă. Că zâmbește, nu mă deranjează. Aia, Doina Cornea, pe aia aș pune-o la frigare. Ați văzut ce voce pițigăiată are? De ce nu stă la cratiță? Vrea rege? Și de unde zestre pentru fetele regelui? Că sunt șapte la număr...

Eram gata să fac o greșeală și să răspund:

— Cu zestrea e simplu, doamnă. Dați dumneavoastră o parte din ce câștigați fără muncă – vânzând cartofi amestecați cu pământ – și se rezolvă.

Dacă spuneam așa, o jigneam de moarte și nu mai vedeam cartofi de la ea în vecii vecilor. Am avut însă înțelepciunea să tac. Iar acum, cu cartofii puși la loc sigur, acasă, reiau discuția.

Foarte mulți oameni din România – chiar și dintre cei inteligenți, talentați – se află într-o stare gravă de incultură politică. Și „incultură“ este încă un cuvânt elegant. S-ar putea vorbi, mai exact, de analfabetism. Pentru ei, instituțiile politice sunt o realitate prea abstractă ca să și-o poată reprezenta. Iar pe oamenii politici – cunoscuți prin intermediul televizorului și al unor publicații de scandal – îi judecă exclusiv după fizionomie, după îmbrăcăminte, după fapte năstrușnice care le sunt atribuite de ziariști cu imaginație sau securiști cu experiență.

Faptul că un om politic apare la televizor în costum cu cravată sau în blugi, că dă sau nu din mână, că locuiește într-un apartament la bloc sau într-o vilă, că în timpul prezenței lui la conducerea țării se găsește sau nu carne în magazine – un asemenea fapt contează mai mult decât acțiunea politică propriu-zisă, oricât de concludentă ar fi ea. Drept urmare, erorile de apreciere sunt atât de grosolane, încât opinia publică se transformă într-o continuă fabulație puerilă, într-un fel de suprarealitate. În această atmosferă, orice zvon își găsește repede mediu de propagare și este luat în serios. Nimeni nu are răbdare să descifreze o logică în inițiativele primului ministru sau să afle care sunt grupările politice cu influență reală asupra lui. Problemele de acest fel presupun o anumită competență și pretind un efort de gândire pe care electoratul nostru nu este dispus să-l facă. Este mult mai comod și amuzant să se preia zvonul că șeful executivului a mers prin piețele

bucureștene deghizat în gospodină ca să vadă la ce prețuri se vând zarzavaturile sau că locuiește la bloc și a refuzat o vilă în cartierul Primăverii. Iar această imagine pozitivă a actualului conducător al Guvernului, tocmai pentru că este inconsistentă, se poate schimba peste noapte, în una negativă, în funcție de alt zvon. Prestigiul oamenilor noștri politici și, implicit, opțiunile alegătorilor se află la discreția hazardului, din cauza unui nivel al culturii politice foarte apropiat de zero.

Și încă ar fi bine dacă s-ar afla doar la discreția hazardului. Cu puțin noroc, am vedea cândva ieșind din urnă numele unui om politic capabil. Din nefericire, însă, într-o viață politică guvernată de hazard devine oricând posibilă intervenția din umbră a unor personaje cinice. Dacă studiem cu atenție zvonurile aflate în circulație, constatăm că ele n-au fost generate de jocul întâmplării, că au un scop precis: să discrediteze opoziția și să-i mențină la putere, într-un fel sau altul, pe cei care au condus țara și înainte.

În țări cu o democrație veche și durabilă, alegătorii își pot permite luxul să fie inculți; acolo treburile merg bine și de la sine. La noi, însă, fiind atâtea schimbări de făcut, cultura politică devine obligatorie.

În SUA, dacă vrei o sticlă de whisky, intri într-un magazin și o cumperi. În România, dacă vrei același lucru, trebuie să înveți întâi chimia, ca să poți deosebi whisky-ul de alcoolul metilic, care adeseori se vinde drept whisky.

Funeraliile unui om simplu

Mi-a murit cineva din familie, un unchi. Era un om cinstit și modest. În tinerețe, dorind să devină scriitor, a frecventat cenaclul lui E. Lovinescu. Apoi s-a resemnat cu o soartă de mărunt funcționar la CFR. A muncit conștiincios toată viața și a citit numai cărți bune. După ce a ieșit la pensie,

neavând copii, s-a mutat cu soția lui într-un apartament de două camere la bloc, într-un cartier al pensionarilor, în Băneasa. Îl priveam stând întins pe masa din sufragerie, neînsuflețit, și mă gândeam, cu inima strânsă, de câte ori mă aflasem față în față cu el la acea masă și discutasem despre literatură.

Dar nu vreau să-i plictisesc pe cititori cu lamentații sau cu teorii inutile despre moarte. Vreau doar să vorbesc încă o dată – dacă mi se îngăduie – în numele oamenilor lipsiți de mijloace materiale cu speranța că mă voi face auzit de guvernanți. Știam că se trăiește greu și urât. Dar am avut acum prilejul să constat că și moartea constituie o problemă, și încă una dintre cele mai complicate. Nici măcar o coroană de flori nu găsești să cumperi. Costă enorm și cei de la florărie nu vor să riște să o confecționeze degeaba. Trebuie deci s-o comanzi din timp – ceea ce înseamnă cu patru, cinci zile înainte. Cu alte cuvinte, doar dacă faci comanda înainte ca mortul să moară ai garanția că nu te vei duce la înmormântare cu mâna goală. La piață, o crizantemă degerată costă douăzeci și cinci de lei, iar o garoafă nedeschisă – patruzeci. Nu te uiți la bani într-o asemenea împrejurare, dar... trebuie să-i ai.

Un alt unchi al meu, fratele celui mort, s-a ocupat de formalități și mi-a povestit că a trebuit să dea două mii de lei unor funcționare tinere și obraznice ca să întocmească certificatul de deces. Constatarea morții o făcuse un medic care n-a pretins bani, dar nici nu s-a deplasat la domiciliul celui decedat. I s-a povestit cum s-au petrecut lucrurile și a pus diagnosticul: atac de inimă. Poate că atac de inimă a și fost... Mașina mortuară a venit, bineînțeles, cu întârziere. Șoferul, grosolan, incapabil să respecte doliul, a început să strige în gura mare că se grăbește, el are de dus și alți morți etc. S-a liniștit abia când i s-au pus în palmă mai

multe bancnote. Preotul, firește, a întârziat și el. În loc de cădelniță, a folosit un ibric, astfel încât fumul de tămâie împrăștiat prin încăpere mirosea mai mult a cafea dată în foc.

Sicriul – scump, cât pensia pe un an a văduvei – era făcut din cel mai prost lemn existent (lemn de ambalaj, același din care se fac lăzile pe care le vedem stivuite în fața aprozarelor). În apartament – iată și un avantaj! – era atât de frig, încât cadavrul nu apucase să intre în descompunere. În schimb, din cauza dimensiunilor jignitor de mici ale camerei, a fost nevoie de multă ingeniozitate din partea noastră ca să-l putem așeza pe mort în sicriu și, apoi, să scoatem sicriul din încăpere. În holul strâmt cât o gheretă, din cauza numeroaselor manevre, corpul neînsuflețit a alunecat parțial din sicriu, iar sicriul însuși s-a desfăcut de la încheieturi.

La cimitir – Ghencea II – groparii ne așteptau la fel de avizi de bani ca cerșetorii din preajmă de colivă. Aleile nu erau deloc dezăpezite și drept urmare sicriul a fost transformat într-o sanie macabră. În sfârșit... Până și tradiționalul pumn de țărână aruncat peste coșciug a costat. Văduva plângea, povestind că ea și soțul ei aveau bani strânși din timp pentru două înmormântări și că acești bani abia îi ajunseseră pentru o singură înmormântare.

Ați auzit, iubiți conducători? Banii pregătiți de doi bătrâni pentru două îmormântări abia au ajuns pentru o singură înmormântare. Vă urez să pășiți în noul an cu încredere în voi înșivă și cu inima ușoară!

S-a găsit soluția: citim Constituția!

Parlamentul nostru (de fapt nu al nostru, al lor) a marcat cu mare fast încheierea luptelor seculare pe care le-a dus pentru elaborarea Constituției. De acum înainte nu mai există problemă în România

care să nu poată fi rezolvată, rapid și sigur. Dacă ni se face foame sau frig, dacă nu avem un loc de muncă, dacă nu găsim medicamentele de care are nevoie urgentă copilul nostru, dacă ne bat minerii pe stradă, dacă ne este supravegheat telefonul, dacă nu ni se restituie casa luată cu japca după război, dacă președintele țării ne numește „paraziți“ când revendicăm, conform legii, pământul aflat cândva în proprietatea strămoșilor noștri, dacă așteptăm cu orele la graniță, dacă polițiștii ridică din umeri când le spunem că străzi și uneori cartiere întregi sunt controlate de răufăcători, dacă ne doare să vedem că oameni din elita culturii românești sunt calomniați în reviste editate de lucrători și colaboratori ai Securității, dacă ne simțim exasperați de falsificarea realității la televizor – în toate aceste cazuri și în numeroase altele soluția ne stă la îndemână: citim Constituția! De acolo vom afla că toate necazurile noastre sunt teoretic imposibile în România și că, prin urmare, ele nici nu există. Prima grijă a Parlamentului în momentul de față ar trebui să fie multiplicarea importantului document, astfel încât fiecare cetățean român să aibă asupra sa, zi și noapte, cel puțin un exemplar. Când se va realiza și acest deziderat, populația României se va afla definitiv în afara oricărui pericol, iar parlamentarii se vor putea considera, în sfârșit, eliberați de copleșitoarea responsabilitate de a salva țara.

Probabil așa raționează senatorii și deputații României din moment ce nu mai contenesc să se felicite pentru compilarea în șaisprezece luni (și nu în optsprezece, cum prevăzuseră) a celor o sută cincizeci și unu de articole. Mă refer la senatorii și deputații din partea FSN și a partidelor-satelit, pentru că ei, cu majoritatea lor indecentă – de neimaginat într-o țară civilizată – și cu „da“-ul lor mecanic, lipsit de orice urmă de personalitate, au meritul istoric de a ne fi blagoslovit cu miraculosul document.

Bineînțeles că, în pricipiu, existența unei constituții semicomuniste este mai convenabilă decât existența unei constituții comuniste. Dar nu aceasta este problema. Chiar necomunistă sau de-a dreptul anticomunistă să fi fost, Constituția în sine nu ne salvează – așa cum dau de înțeles susținătorii ei – din starea disperată în care ne aflăm. Aceeași prăpastie care exista între documentele PCR și realitatea românească există între actuala Constituție și posibilitățile practice din România de azi de a se restaura demnitatea cetățenilor țării. Cum să-ți exerciți dreptul la libertatea de exprimare dacă fabricile de hârtie și cele mai multe dintre tipografii se află sub controlul statului, care, la rândul lui, se află sub controlul unor foști activiști ai PCR? Cum să beneficiezi de avantajele pluripartidismului dacă partidul de guvernământ – format în marea lui majoritate din oameni ai lui Nicolae Ceaușescu, incapabili să se remarce în timpul dictaturii, din cauza mediocrității lor – s-a întins ca o pată de grăsime în toată țara? (Un singur exemplu: FSN are sedii luxoase peste tot, în timp ce Partidul Alianței Civice, cu tot prestigiul său, nu dispune încă de un sediu central.) Cum să te prevalezi de dreptul la proprietate particulară dacă abia la anul vor fi scoase la licitație primele... douăsprezece întreprinderi din miile care există în țară și dacă Ion Iliescu pledează la întruniri pentru păstrarea IAS-urilor și CAP-urilor?

Frazele solemne ale Constituției, raportate la realitatea românească de azi, sună mai mult a jignire. Este ca și cum, stând de vorbă cu un om în lanțuri, înalți demnitari i-ar atrage atenția că are dreptul inalienabil să danseze.

Scriitorii și politica

FSN este primul partid de guvernământ din istoria României care se arată îngrijorat de faptul

că scriitorii își risipesc timpul și rămân cu opera nescrisă. În mod explicit sau prin aluzii, folosindu-se de publicații fidele ca *Azi, Dimineața, Adevărul* și *Libertatea* sau de simpatizanți ai săi din chiar rândul scriitorilor – Eugen Simion, Valeriu Cristea, C. Stănescu ș. a. –, acest partid duce o campanie neobișnuită de salvare a scriitorilor de la ratare.

Ce înțeleg însă actualii guvernanți prin irosirea timpului? Înțeleg, în mod straniu, numai participarea scriitorilor la viața politică. Există multe alte preocupări care îi fac pe cei dedicați scrisului să piardă timp și energie, dar ele nu îngrijorează pe nimeni. De exemplu, scriitorii stau la cozi pentru a-și procura alimente, așteaptă în stații autobuze care nu mai vin, umblă umili pe la tot felul de ghișee pentru a-și rezolva problemele administrative curente, fac munci ingrate ca să nu moară de foame în condițiile creșterii catastrofale a prețurilor, explică vecinilor că nu sunt hoți, perverși sau spioni străini, așa cum scrie în *România Mare,* mor cu câțiva ani mai devreme decât s-ar cuveni, din cauză că nu găsesc medicamente. Ia, ei fac ce fac demult... Și fac ceea ce face toată populația țării, cu excepția... Dar să nu mă lansez în aprecieri destabilizatoare! Toate aceste vicisitudini, de care un partid de guvernământ este în mod direct răspunzător, nu intră niciodată în discuție. În schimb, prin toate mijloacele propagandistice (pentru a nu le mai pune la socoteală pe cele minero-securistice) se încearcă apărarea scriitorilor de ei înșiși, de pornirea vicioasă de a neglija literatura în favoarea politicii.

Și mai este ceva curios. Se consideră că scriitorii fac politică doar atunci când fac o politică diferită de aceea a partidului aflat la putere. Dacă se înscriu pe o linie fesenistă (sau pe una derivată: pesemistă, peuneristă etc.), acuzația dispare și totul este în ordine. Faptul că un grup masiv de scriitori (mulți dintre ei foști membri ai CC al PCR și

susținători zeloși ai lui Nicolae Ceaușescu) a abandonat pentru câteva ore creația pentru a participa la o întrevedere secretă cu Ion Iliescu la Palatul Cotroceni nu a îngrijorat pe nimeni. Să zicem că în cazul acesta caracterul politic nu a fost atât de vizibil. Poate s-a crezut că la Palatul Cotroceni există o casă de creație – în condițiile în care parcul, ciripitul păsărelelor, liniștea fac posibilă confuzia. Însă în numeroase alte cazuri sustragerea de la obligația de a cuceri nemurirea este flagrantă și ar trebui să-i alarmeze pe dragii noștri conducători și pe și mai dragii lor susținători. Romulus Vulpescu se află toată ziua pe baricadele luptei politice, Carolina Ilica apare la televizor și, ca o coana Chirița a zilelor noastre, emite opinii generatoare de voie bună despre politica internațională, Ion Gheorghe scrie articole politice în versuri pentru ziarul *Socialistul,* Corneliu Vadim Tudor este atât de absorbit de salvarea țării încât nu mai are timp să compună poezii noi și trebuie să le retipărească pe cele vechi (bineînțeles, selectiv), Șt. Cazimir ia parte, în calitate de parlamentar, la întâlniri cu sindicatele, Grigore Zanc conduce un județ, Al. Piru decorează, cu înfățișarea sa prestantă, redacția unui ziar politic ș.a.m.d. Destinul literar al acestor scriitori nu îngrijorează pe nimeni.

Culmea este că până și scriitorii care dezaprobă așa-zisa abandonare a literaturii în favoarea politicii sunt băgați în politică până peste cap. Numai că, fiind vorba de o politică oficială, ea este considerată... nonpolitică, un act firesc și nerelevant, ca respirația. Altfel nu se explică înțelegerea pe care o manifestă acești scriitori unii față de alții atunci când își constată reciproc prezența în domeniul interzis. Valeriu Cristea nu l-a dezaprobat pe Eugen Simion când l-a văzut candidând pentru un loc în Parlament (nereușita în alegeri nu poate fi considerată, sper, o opțiune pentru literatură). Eugen Simion nu a incriminat

faptul că Valeriu Cristea publică în *Adevărul* articole în care salută venirea minerilor la București sau tună și fulgeră împotriva „Occidentului arogant“. Valeriu Cristea și Eugen Simion nu și-au manifestat îngrijorarea față de viitorul operei lui C. Stănescu, atunci când acesta a început să facă o politichie sofisticată, susținând că, mai mult decât pe regele Mihai, îl stimează pe Alexandru Ioan Cuza (acesta având prețioasa calitate de a fi mort).

Există, deci, destui scriitori care iau parte activ la viața politică sau se pronunță în probleme politice, fără însă ca aceasta să îngrijoreze oficialitatea. În schimb, ori de câte ori Al. Paleologu, Octavian Paler, Adrian Marino, Ana Blandiana, Nicolae Manolescu, Gabriel Dimisianu, Al. George, Gh. Grigurcu, Gabriel Liiceanu, Mihai Zamfir, Stelian Tănase, Gabriela Adameșteanu, Mircea Mihăieș, Al. Dobrescu și numeroși alții (este adevărat, cam numeroși) fac același lucru – numai că de pe altă poziție – începe un cor de lamentații pe tema îndepărtării de literatură. Să înțelegem de aici că numai pe acești scriitori mizează actualii guvernanți, că numai în viitorul lor literar au încredere? Ar fi prea măgulitor.

Și mai trebuie spus ceva. Există oameni în România care au părăsit îndeletniciri mai importante decât literatura pentru a se ocupa de politică; de ce nu se deplânge și în cazul lor îndepărtarea de preocupările dinainte de 22 decembrie 1989? Un director de editură, un cadru didactic din învățământul universitar, un pensionar (atât de necesar nepoților) nu trebuie priviți cu dezaprobare atunci când își asumă, peste noapte, mari răspunderi politice? În mod curios, toată lumea se arată preocupată de faptul că literatura rămâne fără forță de muncă, de parcă de literatură în primul rând ar depinde viitorul României.

1992

Tragedie în stil românesc

Revelionul 1992 a fost petrecut cu o remarcabilă nerușinare. Încă de la începutul lui decembrie nu s-a mai vorbit decât de organizarea dezmățului de la sfârșit de an. În multe instituții publice a fost o lălăială continuă. Nu mai puteai să te înțelegi cu nimeni fiindcă toți se țineau de zaiafeturi, chiolhanuri, bairamuri, agape și sindrofii, ca să nu mai vorbesc de recepții, dineuri, cocteiluri, banchete și festinuri.

Vreau să fiu bine înțeles, n-am nicio aversiune față de cheful de viață al semenilor mei. Dimpotrivă, sunt înclinat din naștere tocmai spre acest fel de a trăi, astfel încât, dacă ar fi după mine, lumea ar duce-o tot într-o sărbătoare. Numai că ceea ce se întâmplă la noi lezează bunul-simț. Țara trăiește o tragedie, iar cuvântul de ordine, lansat de clasa conducătoare, este să ne distrăm. Acestui îndemn i se dă curs, cu iresponsabilitate, de mulți pierde-vară și gură-cască, pe care nu i-a impresionat prea mult dezastrul țării din timpul comunismului și pe care nu-i impresionează nici situația disperată de acum.

Tinerii uciși în decembrie 1989 stau îngropați în pământul înghețat, iar deasupra lor se ciocnesc cupe de șampanie, sărbătorindu-se cariere politice postrevoluționare. (Ca o culme a nerușinării, tatăl unuia dintre eroi a luat în mod public, cu o slugărnicie specific comunistă, apărarea actualilor guvernanți, cerând să nu-i mai deranjeze nimeni cu tot felul de pretenții absurde, de exemplu cu pretenția de a se descoperi și pedepsi asasinii propriului său fiu.) Bătrâni care toată viața au trăit demn ies pe stradă să cerșească, pentru că nu mai

au ce mânca, iar propaganda oficială face mult caz de faptul că o aripă a Palatului Cotroceni și-a deschis porțile pentru oamenii de rând care vor s-o viziteze. Mii de copii sălbăticiți – fenomen unic în Europa – vagabondează prin orașele României, iar primăriile agață becuri colorate prin copaci ca să-și demonstreze dragostea față de copii.

Spre deosebire de conducătorii de altădată, care declarau solemn, fără jenă, că totul merge bine în România, conducătorii de acum ne privesc drept în ochi, ne zâmbesc și recunosc că totul merge rău. Bine, dar ei nu se simt deloc răspunzători de această stare de lucruri? Au venit în România în vizită? Își închipuie că sinceritatea lor ne este suficientă?

În anul care s-a încheiat s-a mai petrecut o tragedie: am pierdut încă o dată și pentru multă vreme Basarabia. Ocazia extraordinară, ivită după 1989, de-a ne recupera teritoriile ocupate de sovietici n-a fost folosită. De ce? Pentru că atât în România, cât și în Republica Moldova se află la conducere oameni politici mediocri, incapabili de mari elanuri și predispuși să sacrifice orice cauză numai ca să-și păstreze ei poziția. Oameni politici educați în spirit comunist. Un reprezentant al parlamentului din Chișinău a mers chiar până într-acolo încât, într-un interviu acordat Televiziunii Române, a susținut că unirea nu este deocamdată posibilă întrucât la ei există sentimente antiromânești. Am trăit s-o auzim și pe asta! Un ungur n-ar spune despre unguri că au sentimente antiromânești, un bulgar n-ar spune despre bulgari că au sentimente antiromânești, dar un român spune despre români că au sentimente antiromânești! După acest interviu a urmat, bineînțeles, un program cu „Ța ța ța, căpriță, ța!“, amestecându-se ca de obicei tragedia cu bâlciul.

Urmează campania electorală, despre care se știe de pe acum că va consta într-o denigrare deșănțată a adevăratelor noastre personalități –

incapabile, din cauza educației lor, a responsabilității, să riposteze cu aceleași mijloace. Oamenii de nimic vor spune tot felul de măscări despre oamenii de valoare. Și nimeni din lume nu va fi impresionat de tragedia românească, tocmai pentru că această tragedie seamănă cu un carnaval. Strigătele de deznădejde sunt acoperite de chiote.

Remarcabila rezistență psihică a liderilor actuali

Ori de câte ori stăm la coadă – și, slavă Domnului, stăm aproape în fiecare zi – apare câte cineva care intră prin față. La început îi cerem într-un limbaj politicos să treacă la rând, ca toată lumea, apoi ridicăm tonul și în cele din urmă recurgem și la insulte, dar persoana respectivă nici nu se sinchisește. Pare pur și simplu surdă. Cu o figură impenetrabilă, fără să clipească, fără ca măcar un mușchi al feței să-i tresară, suportă toate invectivele posibile, areactivă, ca o statuie a nerușinării, și își atinge scopul: obține înaintea noastră ceea ce vrea să obțină.

Exact așa procedează și conducătorii noștri de azi. Se află într-o poziție privilegiată, nejustificată de vreun merit, și nu vor să renunțe la ea pentru nimic în lume. Putem să strigăm noi până răgușim „Jos! Jos! Jos!“, putem să facem greva foamei, putem și să ne dăm foc în piețele publice – nu vom reuși să-i impresionăm. Apărați de cordoane de polițiști și de grilajuri din fier forjat, ei surâd larg și ciocnesc cupe de șampanie poate chiar în momentele în care noi ne sufocăm de indignare.

Unii dețin această poziție privilegiată de mult, din timpul comunismului declarat, când mediocritatea și obediența constituiau marile atuuri pentru cine voia să devină șef. (Pe vremea aceea, Tudor Gheorghe cânta în fața unor săli pline, ignorând cenzura, un cântec care începea așa: „În fiecare prost eu văd un șef...“ Și tot pe

atunci, într-un ziar, titlul unui articol a apărut cu o greșeală de tipar de neuitat: în loc de *Promovarea noului în toate domeniile de activitate – Promovarea boului în toate domeniile de activitate.*) Alții au venit la putere profitând de confuzia din perioada postrevoluționară, dar și dintre aceștia foarte mulți au fost „ceva“ și în timpul lui Ceaușescu – un fel de activiști de planul doi care s-au simțit mereu nemulțumiți și care acum vor să-și ia, în sfârșit, revanșa.

Practic, cu toate aparentele schimbări, țara se află în momentul de față tot sub controlul foștilor nomenclaturiști. Și nu este vorba doar de principalii conducători ai României, care sunt cei mai vizibili și care tocmai de aceea atrag ca niște paratrăsnete toate fulgerele indignării mulțimii, ci și de mii și mii de conducători locali, de o întreagă rețea a puterii. Poate că, luați separat, și Ion Iliescu, și Alexandru Bârlădeanu, și Dan Marțian sunt oameni cu intenții bune. Dar pot fi ei luați separat? Ei fac parte dintr-un sistem de relații pe care îl susțin și care îi susține. Ei s-au înconjurat de foști tovarăși, care la rândul lor s-au înconjurat de foști tovarăși și tot așa până jos – o adevărată reacție în lanț, o reconstituire din aproape în aproape a vechii ierarhii comuniste.

În decembrie 1989, sute de tineri și-au dat viața pentru a face să se prăbușească sistemul comunist și timp de câteva săptămâni după moartea lor ni s-a părut, într-adevăr, că din acest regim s-au ales praful și pulberea. Treptat însă vechiul sistem a început să se refacă, dând dovadă de o surprinzătoare vitalitate, o vitalitate malignă, ca a tumorii canceroase.

Principala armă a neocomuniștilor se dovedește a fi o imperturbabilă și scandaloasă indiferență față de nemulțumirile populației. Așa cum unor oameni le lipsesc văzul sau auzul, lor le lipsește rușinea. Cei care au funcții înalte le păstrează la nesfârșit. Cei care le-au pierdut încearcă permanent, cu

tenacitate, să le recâștige. (Până și unii dintre foștii membri ai CPEx, abia ieșiți din închisoare, au anunțat că se relansează în activitatea politică.) Cei care locuiesc în vile luxoase, primite pe vremuri ca răsplată pentru zelul dovedit în acțiunea de distrugere a civilizației românești, nu vor în ruptul capului să le părăsească. (Nici măcar din Mausoleu – după cum s-a văzut recent – nu se lasă evacuați!) Iar cei cărora li se aduc acuzații în mod public refuză să dea explicații.

Niciun mesaj, oricât de dramatic, nu ajunge la conștiința conducătorilor noștri de azi. Douăzeci și șapte de reviste ale Uniunii Scriitorilor au apărut îndoliate, anunțând încetarea activității lor din cauza unor dificultăți materiale care nu pot fi depășite atât timp cât actualii guvernanți au o atitudine ostilă față de cultură. Sute de studenți au ieșit în stradă și au blocat circulația cerând să li se asigure condiții nu pentru a trăi confortabil, ci pentru a supraviețui în așa-zisele „cămine studențești“. Foștii deținuți politici au arătat în repetate rânduri că sunt tratați, în continuare, ca persoane indezirabile și că torționarii lor de altădată se bucură și în prezent de privilegii. Numeroși ziariști de la publicații care refuză să facă jocul oficialității au povestit cum au fost bătuți pe stradă de echipe de profesioniști ai violenței. Bătrâni nefericiți, deveniți cerșetori după o viață întreagă de muncă, recurg la o ultimă și tragică formă de protest, murind în locuințele lor. Dar toate aceste S.O.S.-uri nu ajung la destinație, se pierd în neant. Pe figurile conducătorilor noștri de azi – impasibile, impenetrabile – nu citim nicio emoție, nicio panică interioară.

Ouă clocite și roșii stricate dacă s-ar arunca asupra lor, ei și-ar ascunde capul între umeri și ar merge mai departe. Bineînțeles că ar cere să li se facă o listă a recalcitranților, dar de reacționat în mod vizibil n-ar reacționa. În timp ce mulțimea protestează, chiar pe fondul sonor al acestor

proteste, iubiții noștri conducători își consolidează poziția: organizează servicii de informații, fac vizite în țări dispuse să le acorde sprijin politic. Fiecare zi care trece lucrează în favoarea lor.

Capacitatea de a înghiți oricâte umilințe pentru a păstra o funcție dobândită printr-un noroc (chior) ține, fără îndoială, de educația comunistă. Fiind de obicei de foarte joasă extracție – nici intelectuali, nici țărani, nici muncitori, ci un fel de ratați ai tuturor categoriilor sociale –, activiștii partidului comunist erau atât de fericiți că soarta îi adusese în situații avantajoase, încât strângeau din dinți și răbdau orice afront ca să nu ajungă înapoi de unde plecaseră. Această lecție au învățat-o și liderii de azi – iar unii dintre ei nici n-au fost nevoiți s-o învețe, pentru că nu sunt continuatori ai activiștilor de altădată, ci sunt chiar acei activiști.

F de la frică

Un cunoscut mi-a făcut o mărturisire stupefiantă:

— Eram hotărât să votez cu Convenția Democratică. Dar, când am ajuns în cabina de votare, mi s-a făcut deodată frică. M-am gândit că s-ar putea să existe o cameră de luat vederi secretă. Și... am votat cu Frontul Salvării Naționale.

Sunt multe de spus în legătură cu această întâmplare. De exemplu, ne-am putea distra pe seama naivității unui om care crede că partidul de guvernământ are puteri supranaturale. Cum să instaleze camere de luat vederi în toate cabinele de votare și cum să mai și organizeze identificarea alegătorilor unui partid care nu este în stare să retragă bancnotele ferfenițite din circulație sau să asfalteze străzile? Formațiunea politică în care s-au refugiat foștii activiști ai PCR și foștii securiști are, poate, vocația dictaturii, dar nu dispune și de capacitatea organizatorică pretinsă de această vocație.

Mult mai dezamăgitoare este însă constatarea că persistă, și azi, o teamă obscură față de tot ceea ce vine din partea autorităților. În țările civilizate (așa cum era și România înainte de război), lucrurile stau cu totul altfel. Acolo statul oferă protecție și inspiră încredere cetățenilor. Când cineva se simte nedreptățit sau amenințat de semeni, cere ajutorul unei instituții de stat și, ajuns în raza ei de acțiune, răsuflă ușurat, ca un călător rătăcit prin pădure căruia îi apare în sfârșit în față o casă. La noi (în România, dar și în celelalte țări distruse de comunism), oamenii fac tot ce pot ca să evite sau să amâne contactul cu instituțiile de stat. Ele sunt sumbre și ostile. Iar frica pe care o insuflă supușilor are ceva irațional.

Se știe că au existat în țări comuniste oameni condamnați pe nedrept la moarte care știau sigur că nu mai au nicio scăpare și care totuși își asumau o vină imaginară și strigau „Trăiască comunismul!“ până în ultima clipă a vieții. De ce? Pentru că le era teamă și de persecuțiile la care ar fi putut fi supuși *după moarte*!

Atmosfera de teroare este agravată, în societățile care au ca religie marxism-leninismul, de un *cult al secretului.* La originea acestui cult se află calitatea proastă a oamenilor ajunși la conducere. Ei sunt obișnuiți, din tinerețe, să-și ascundă picioarele sub masă, ca să nu li se vadă ciorapii rupți, și să-și țină mâinile în buzunare, ca să nu li se remarce unghiile netăiate. Trezindu-se în situația de lideri, cu toată bunăstarea de care au parte, își păstrează obiceiul de a se simți mereu cu ceva în neregulă și a face totul pe ascuns. Cine merge, în București, pe bulevardul Aviatorilor, în zona vilelor foștilor nomenclaturiști, deosebește cu ușurință clădirile datând dinainte de război de cele construite în timpul regimului comunist. Vilele care au aparținut cândva burgheziei românești, înconjurate de garduri scunde, sunt aproape integral vizibile, cu ușile lor elegante de fier forjat

și cu terasele pline de verdeață. Ele exprimă în mod sincer bucuria reușitei în viață și îi cheamă, parcă, pe trecători la un fel de întrecere: Sunteți și voi în stare să vă faceți o casă la fel de frumoasă? În schimb, vilele construite de privilegiații regimului comunist sunt ascunse după ziduri înalte – din cărămidă sau din beton –, ca și cum ar fi case conspirative. Dincolo de aceste ziduri, tovarășii mănâncă icre negre sau beau whisky cu aerul că îndeplinesc sarcini de mare responsabilitate.

Există, apoi, poliția secretă, o mafie de stat care întreține teroarea prin însuși faptul că există. Cum să te culci seara liniștit, cum să-ți săruți senin soția înainte de a pleca la serviciu, cum să fredonezi voios pe stradă primul cântec care îți vine în minte când știi bine că s-ar putea să fii supravegheat, și nu de oricine, ci de o rețea de răfăcători plătiți de stat și, în consecință, intangibili? Nu este exclus ca în Securitate să fi existat și oameni cu bune intenții, însă instituția ca atare a fost – și încă mai este – pentru români un adevărat coșmar, pentru că a torturat și ucis oameni nevinovați, dar mai ales pentru că a instituit această atmosferă de teamă paralizantă, din cauza căreia viața în România s-a închircit pentru multă vreme.

Frica s-a infiltrat ca o otravă în cele mai intime fibre ale ființei noastre. Ea îi face pe oameni să nu participe la demonstrații și tot ea îi determină ca atunci când totuși participă să strige ca ieșiți din minți și să arunce cu pietre în ferestre, cuprinși de bucuria delirantă că și-au învins lașitatea. Ea îi oprește pe polițiști să intervină atunci când bișnițarii, chiar sub ochii lor, ocupă trotuarele din fața oficiilor de schimb valutar și le agresează pe femeile care trec pe acolo. Ea îi inhibă pe cântăreții noștri de muzică ușoară, care pășesc pe scenă cu maximă precauție, ca pe un teren minat. Ea îi împiedică pe țărani să-și lucreze cu entuziasm pământul, despre care nu știu dacă nu cumva le va fi luat a doua zi.

Trăim într-o țară în care teama încă persistă, ca o ceață din vapori de sulf. Românii n-au fost dintotdeauna așa. Oameni plini de viață, dezinhibați, spontani, încrezători în viitor, ei și-au pierdut firescul de-a lungul anilor de teroare comunistă. Frica le-a intrat în sânge.

Mă aflam nu demult la coadă, la un ghișeu, pentru îndeplinirea unor formalități, și am auzit-o pe o bătrână din fața mea explicând funcționarei cum i se scrie corect numele:

— Cu F de la frică.

Am tresărit și, cu un patetism complet inadecvat la atmosfera resemnată de acolo, am întrebat-o:

— Dar de ce, doamnă, cu F de la frică? Mai există atâtea alte cuvinte care încep cu F: frumusețe, fericire, floare, fantezie, femeie, fereastră...

Bătrâna m-a privit mirată și mi-a răspuns ridicând din umeri:

— Nu știu. Așa mi-a venit.

Informații false și false informații

Biologii au demonstrat de multă vreme că între organismele vii și mediul înconjurător există nu numai un schimb de substață și energie, ci și un schimb de informații. Iar schimburile acestea sunt toate la fel de importante. Astfel, un organism care nu face schimb de substanță moare, un organism care nu face schimb de energie moare și, de asemenea, un organism care nu face schimb de informații moare.

Adepții marxism-leninismului nu pot contesta faptul că oamenii sunt și ei organisme vii! Și, plecând de la această permisă, trebuie să recunoască, fie și fără entuziasm, că blocarea fluxului de informații necesare oamenilor constituie o crimă.

Dictatura comunistă a săvârșit în repetate rânduri și sistematic această crimă. Treptat, odată

cu trecerea anilor, România a ajuns la o tot mai mare izolare. Foarte puține informații din afară puteau pătrunde în țară. Și foarte puține informații din țară puteau răzbate dincolo de granițe. Revistele și cărțile ne erau de obicei confiscate la vamă, indiferent dacă „plecam“ sau „veneam“. Postul de radio Europa Liberă trebuia să-l ascultăm pe ascuns. Și până și bietul program al televiziunii bulgare devenise greu accesibil (se tot zvonea că deținătorii de antene pentru „bulgari“ vor fi pedepsiți).

Dar nici de la un capăt la altul al țării nu circulau informațiile. Noi, românii, nu știam nimic unii despre alții. Dacă se prăbușea un avion în propria noastră țară nu ni se spunea că s-a prăbușit. Dacă murea o personalitate a culturii noastre, în beciurile Securității, nu aveam de unde să aflăm ce s-a întâmplat. Iar dacă unul dintre noi, mai curajos, îndrăznea să protesteze împotriva autorităților, gestul lui se pierdea în neant, pentru că nu era adus la cunoștința nimănui. De la un moment dat au început să fie cenzurate până și buletinele meteorologice, astfel încât țăranii să nu afle că indicațiile „marelui conducător“ privind data declanșării unor activități agricole erau inaplicabile, iar turiștii dornici să meargă la mare să nu renunțe la intenția lor.

Exploatând cu cinism foamea de informații artificial creată, susținătorii și beneficiarii regimului comunist puneau în circulație informații false. Și așa cum un flămând acceptă și o hrană otrăvită, din cauza unei stări de panică a întregii sale ființe, care îl determină să-și piardă discernământul, la fel asimilau locuitorii României mesajele mincinoase venite din partea iresponsabililor lor conducători.

Șuvoiul de informații false revărsat neîntrerupt timp de patruzeci și cinci de ani, pe toate canalele posibile, asupra unor oameni lipsiți aproape complet de surse de informații autentice a

echivalat cu un genocid spiritual și a dus la mortificări sau la malformări ale conștiințelor cum nu au existat nici în Evul Mediu.

S-a schimbat ceva după sacrificiile făcute de tineri în decembrie 1989 pentru salvarea țării? Da, s-a schimbat. În loc de informații false oficialitatea ne livrează acum false informații. În loc de mesaje mincinoase ne oferă mesaje care nu spun nimic. Din declarațiile pe care le dau liderii noștri actuali nu rămânem niciodată cu o idee clară despre inițiativele lor politice. Aflăm că s-au întâlnit cu, că totul s-a derulat într-o atmosferă constructivă, că s-a realizat o nouă deschidere, că traversăm o perioadă de criză, dar că aceasta este inerentă ș.a.m.d.

Un exemplu concludent de producere pe bandă rulantă a unor mesaje nesemnificative îl constituie Televiziunea Română. În țară se petrec fapte de o gravitate extremă (și nu se petrece ceea ce ar trebui să se petreacă), iar emisiunea *Actualități* ne informează, cu lux de amănunte, că revista *Cronica* a împlinit douăzeci și șase de ani. Și ce dacă a împlinit? Vom sărbători și ziua când va împlini douăzeci și șase și jumătate? Dar douăzeci și șase și o lună?

Zeci de informații inutile se difuzează astfel zilnic. Flămânzilor nu li se mai oferă hrană otrăvită, ci o hrană lipsită de orice valoare nutritivă, un fel de paie care creează iluzia periculoasă a plinului.

Culmea este că difuzarea de false informații coexistă, azi, cu difuzarea de informații false. De punerea în circulație a acestora din urmă se ocupă cu precădere oameni care făceau așa ceva și înainte. Ei se folosesc de publicații ca *Europa, România Mare, Azi* sau recurg la o îndelung verificată metodă securistică: lansarea de zvonuri. Zvonul potrivit la momentul potrivit – iată deviza acestor experți în dezinformare, la fel de vinovați din punct de vedere moral ca răufăcătorii care

otrăvesc apa din sistemul de alimentare al unui oraș.

Dar putem fi totuși optimiști: printre mesaje mincinoase și mesaje nesemnificative, se fac auzite și mesaje adevărate. Principalul merit în emiterea lor revine presei independente, care, după cum inspirat se spunea într-o reclamă, „nu minte, nu tace, nu iartă". Ziariștii care lucrează în presa independentă fac sacrificii și se expun unor riscuri pentru a-și îndeplini misiunea. Dar au și satisfacții. Dacă s-ar face o hartă cu locurile din țară în care pătrund informațiile veritabile s-ar vedea că tocmai în acele locuri (cu puține excepții) a fost învins în alegerile locale Frontul Salvării Naționale – un partid care și-a datorat ascensiunea aproape exclusiv lipsei de informații și dezinformării populației.

Specialistul în dizidenți

C. Stănescu semnează, în *Adevărul literar și artistic,* un fulminant articol intitulat *Cum se fabrică un dizident* – cazul Ion Anghel Mânăstire. Pare neverosmil, dar este vorba chiar de C. Stănescu, fostul critic literar care ani la rând a răspuns de secția de cultură a ziarului *Scânteia*. Pe vremea aceea se ocupa cu zel de identificarea și blamarea oricărui act de dizidență față de linia PCR în domeniul culturii. Și iată că în prezent tot el se simte dator (și chemat!) să-i apere pe adevărații dizidenți de prejudiciile care le-ar putea fi aduse de apariția unor dizidenți inautentici.

După opinia lui C. Stănescu un asemenea caz de impostură îl reprezintă publicarea la Editura Albatros, cu o prefață semnată de mine, a romanului lui Ion Anghel Mânăstire *Noaptea nu se împușcă*, împreună cu mai multe documente privind furibunda campanie oficială care s-a organizat împotriva acestui roman, la prima sa apariție. Autorului i s-a înscenat pe atunci (era în

1985) și un proces public – în comuna Gârbovi-Ilfov –, în tradiție proletcultistă. Totodată, el a fost pedepsit pe linie administrativă (prin retrogradare din postul pe care îl ocupa în cadrul Miliției) și, în plus, și-a pierdut dreptul de a mai publica vreo carte. „Crima“ pe care o săvârșise Ion Anghel Mânăstire era aceea de a fi reprezentat, într-o manieră realistă, impresionantă, degradarea fără precedent la care ajunsese satul românesc în timpul lui Ceaușescu.

Organizatorul campaniei din presă împotriva romanului a fost, bineînțeles, C. Stănescu (căruia tocmai de aceea nu-i convine acum redeschiderea dosarului). Nu unul, nu două, ci trei articole pedepsitoare au fost publicate succesiv în *Scânteia.* Primul, semnat de Emil Vasilescu, a apărut în nr. 13488, din 26 decembrie 1985, al doilea, semnat de Ioan Adam, în nr. 13543, din 8 martie 1986, iar al treilea, semnat de Ioan Adam și C. Stănescu, în nr. 13544, din 9 martie 1986.

Și după toate acestea vine acum C. Stănescu și – în binecunoscutul stil persiflant-grobian-echivoc-veninos, folosit de regulă de publiciștii de la *Scânteia* – îl mai ia o dată la rost pe Ion Anghel Mânăstire. Prima dată îl sancționa pentru nesupunere. Iar acum îi demonstrează, iritat, că n-a fost vorba de nicio nesupunere și îi interzice să apară în fața lumii ca dizident.

După opinia de acum a lui C. Stănescu, Ion Anghel Mânăstire nu poate fi considerat dizident întrucât nu are... talent literar. Iar romanul *Noaptea nu se împușcă* ar fi fost atacat în *Scânteia* nu din motive ideologice, ci numai și numai pentru că nu este bine scris.

De fapt, nicăieri în recenta carte autorul nu își revendică titlul de dizident și, în același timp, nimeni nu i-l atribuie. Toată demonstrația lui C. Stănescu – începând cu titlul spectaculos *Cum se fabrică un dizident* – este construită pe o premisă falsă. Din documentele reunite în volum scriitorul

apare doar ca un nedreptățit. Și n-a fost, oare, un nedreptățit? C. Stănescu, unul dintre autorii nedreptății, vrea ca victima sa nici măcar să nu se plângă.

La fel de falsă – și, în plus, ridicolă – este ideea că un om lipsit de talent literar nu poate fi considerat dizident. După opinia mea, Ion Anghel Mânăstire este un autor talentat, dar, chiar dacă n-ar fi, aceasta nu i-ar anula meritul de a fi atras atenția asupra situației disperate în care se afla satul românesc.

Afirmația lui C. Stănescu că în *Scânteia* romanul *Noaptea nu se împușcă* a fost combătut de pe o poziție estetică ar putea câștiga oricând locul întâi la un concurs pe tema cine minte mai tare fără să roșească. Chiar de probleme estetice se ocupa grațiosul ziar *Scânteia* pe vremea lui Ceaușescu?

Mulți autori au scris – slavă Domnului – cărți proaste în „epoca de aur“, dar niciunul dintre ei nu a fost atacat de trei ori la rând în *Scânteia* și nici nu a fost stigmatizat într-un proces public. Afirmația lui C. Stănescu că Ion Anghel Mânăstire a fost tratat așa cum a fost tratat numai din cauza lipsei de talent literar, în afară de faptul că este cinică, mai și creează un precedent periculos. Mâine-poimâine o să auzim că și maltratarea lui Paul Goma la Securitate s-a datorat insatisfacției de ordin literar a unor esteți de acolo.

Un simbol furat

Munca îi solidarizează pe oameni și îi face să se simtă invincibili. Diavolul însuși se intimidează când îi vede colaborând inteligent. Învingând împreună dificultățile – iar „împreună“ înseamnă o riguroasă distribuire de roluri și nu hei-rup-ul unei mulțimi amorfe – ei au un sentiment de triumf foarte asemănător cu fericirea. După ce reușește, împreună cu semenii săi, să sece mlaștina, Faust, celebrul personaj al lui Goethe, exclamă: „Aș zice

clipei care-aleargă: /oprește-te că prea frumoasă ești!“ (trad. de Șt. Aug. Doinaș).

Ziua de 1 Mai a fost la originile ei o astfel de clipă oprită. Liderii comuniști au confiscat-o, însă, și au transformat-o într-o sărbătoare oficială. Bucuria a devenit obligatorie și, drept urmare, n-a mai fost bucurie.

Faptul că oficialitatea comunistă a făcut întotdeauna mare caz de 1 Mai nu este întâmplător. În regimul comunist se practică cea mai zgomotoasă și mai indecentă demagogie pe tema muncii. În societățile capitaliste se muncește mult mai mult și mai bine, dar nimeni nu vorbește despre muncă în termeni exaltați.

De ce nu se muncește în comunism? Bineînțeles, din cauza desființării iresponsabile a proprietății particulare. Ceea ce este al tuturor este de fapt al nimănui. Cum să lucrezi o bucată de pământ cu tragere de inimă când știi că oricine poate să ți-o calce în picioare? De ce să mai ai grijă de un aparat de sudură dacă știi că oricum va trece din mână în mână și alții îl vor folosi neglijent? Numai ceea ce este al tău este concret și poate fi iubit. Ceea ce este al tuturor devine o abstracție și niciun om întreg la minte nu a iubit până acum o abstracție.

Proprietatea particulară nu exclude colaborarea. Dimpotrivă, o presupune și o favorizează. Meseriașul care a făcut o șurubelniță de bună calitate și meseriașul care a făcut un șurub de bună calitate colaborează perfect, chiar dacă nu se cunosc între ei, prin însuși faptul că ansamblul șurubelniță-șurub funcționează. Capitalismul, așa infernal cum pare, din cauza concurenței strânse între oameni, este în realitate un paradis al colaborării, tocmai pentru că aproape tot ceea ce se produce în condițiile existenței proprietății particulare este de bună calitate.

În condițiile unei proprietăți de stat generalizate, fiecare ajunge să-l saboteze pe fiecare. Cumpăr

lucruri proaste, dar mă răzbun și fac și eu lucruri proaste, ca să-și blesteme și alții zilele. Și uite așa ne batem joc toți unii de alții, nu pentru că ne-am fi născut cu o înclinație diabolică, ci pentru că oricum muncim haotic, indistinct, fără să se știe clar ce merit – sau ce vină – are fiecare dintre noi.

Constatând că nu se muncește, liderii comuniști se alarmează și încep să țină discursuri mobilizatoare. Aceasta – în luna de miere a comunismului. Apoi, înțelegând că discursurile nu dau rezultatele scontate, recurg la mijloace de constrângere. În timpul lui Ceaușescu, când se aduna recolta de pe câmp, spectacolul era jalnic. Activiștii îi păzeau pe țărani să nu slăbească ritmul de muncă, iar milițienii îi păzeau să nu fure. Dacă pământul ar fi fost proprietatea țăranilor, nici activiștii, nici milițienii n-ar mai fi fost necesari.

(Președintele Ion Iliescu procedează uneori ca și cum în prezent ne-am afla în luna de miere a comunismului. Se adresează, de exemplu, lucrătorilor din agricultură și îi îndeamnă să lucreze cu toată responsabilitatea, atrăgându-le atenția că de felul cum vor munci depinde însăși soarta democrației românești. Ei îl ascultă pe președinte cu atenție, îl aprobă și imediat după aceea se duc să bea câte o bere.)

O altă falsificare grosolană a noțiunii de muncă în comunism se datorează unui cult al muncii fizice, primitive. Mâinile mari și bătătorite, broboanele de sudoare de pe frunte, fața mânjită de ulei ars – acestea sunt singurele însemne ale muncii care îi impresionează pe liderii comuniști. Drept urmare, munca atât de grea și importantă a medicului, a profesorului, a scriitorului, a actorului, a omului de știință, a economistului, a judecătorului ș.a.m.d. ei o desconsideră și o reprimă, obligând-o să se desfășoare într-un fel de clandestinitate. Activiștii înșiși se simt vinovați în sufletul lor pentru că fac o muncă prea curată (deși, în fond, este destul de murdară) și, pentru a

mai repara impresia, arborează o expresie gravă, dacă nu de-a dreptul sumbră, ca și cum ar purta mari poveri pe umeri. Ei nici nu-și închipuie că se poate munci discret, cu zâmbetul pe buze. Mută o hârtie dintr-un birou în altul încruntați și oftează din greu, ca să convingă pe toată lumea că muncesc.

În timpul comunismului, munca s-a denaturat: a devenit fie un simulacru grotesc, fie o pedeapsă. Iar ierarhia din spațiul muncii s-a inversat, ca gândită de mintea unui nebun: munca cea mai simplistă și grosieră a ocupat primul loc în top, iar munca ineligentă, complexă, necesitând mulți ani de pregătire și finețe, a ajuns să fie disprețuită.

Și după toate acestea mai vin adepții comunismului și vor să aibă ei monopolul asupra zilei de 1 Mai, asupra sărbătorii muncii! Este ca și cum hoții ar sărbători cinstea sau prostituatele castitatea.

Nu e nimic de râs

Oprită pe stradă și rugată să participe la un sondaj de opinie, o femeie tânără și elegantă face o grimasă de dezgust:

— Vă rog să mă lăsați în pace, pe mine nu mă interesează politica.

Și pleacă mai departe, aferată, de parcă tocmai ar fi evitat să calce pe o broască.

Mă uit în urma ei și mă gândesc că, de fapt, distinsa doamnă depinde foarte mult de politică. Dacă ar veni, de exemplu, din nou comuniștii la putere, ea n-ar mai mirosi a parfum franțuzesc. N-ar mai fi îmbrăcată într-un deux pièces de piele. Și nici n-ar mai mișca din fund cu atâta dezinvoltură.

Relația între viața de fiecare zi și politică are însă un caracter discret și drept urmare este ignorată. Multă lume crede în mod naiv că schimbările „vin“ de la sine, fără legătură cu mitingurile, cu alegerile, cu dezbaterile din

Parlament. Cam așa gândeau și strămoșii noștri din epoca pietrei, care nu știau că actul sexual este cauza nașterii unui copil. Ei credeau că se împreunează așa, fără niciun scop, iar peste nouă luni, când apărea copilul, își închipuiau că apariția lui reprezintă o întâmplare fericită.

Acum câțiva ani, într-o cofetărie, cineva se întreba, enervat, ce ar trebui făcut ca să se găsească Pepsi Cola, o marfă în fond banală, ușor de produs. Iar vânzătorul i-a răspuns, spre stupefacția (și, bineînțeles, spre spaima) tuturor celor prezenți:

— Ar trebui înlăturat Ceaușescu de la putere.

Părea o enormitate. De ce să-l schimbi tocmai pe șeful statului? N-ar fi fost suficient să fie înlocuit responsabilul cofetăriei sau directorul fabricii de băuturi răcoritoare? Viața a demonstrat însă că vânzătorul avea dreptate. Abia după înlăturarea lui Ceaușescu avem și noi, în sfârșit, Pepsi Cola.

Disprețul față de politică este la modă, azi, în România... Numeroși oameni cinstiți consideră un rău inevitabil faptul că anumiți semeni ai lor, în loc să... muncească, stau și discută ore întregi, acunzându-se reciproc, făcând populației tot felul de promisiuni, realizând alianțe, renunțând la alianțe mai vechi etc. Chiar și unele persoane cultivate, cu discernământ, cum ar fi ziariștii, privesc cu un sarcasm aprioric viața politică, socotind-o o mascaradă. Ca instanță supremă este invocat Caragiale.

Toate acestea convin de minune puterii neocomuniste, care – în deplină continuitate cu puterea comunistă – se străduiește să discrediteze lupta pentru... putere. Conducătorii țării lasă să se înțeleagă că poziția lor de lideri este un fapt obiectiv, etern, de o solemnitate cosmică și că, în schimb, cei ce vor să le ia locul au intenții meschine!

S-a lansat și un slogan stupid: cine luptă pentru putere luptă de fapt pentru ciolan. Acest slogan a fost preluat cu fervoare de intelectualii fără imaginație, care îl repetă mecanic, pentru a părea – cu minimum de efort de gândire – spirituali, dar a fost preluat, mai ales, de tot felul de indivizi inculți, de joasă extracție, care găsesc o satisfacție plebeiană în persiflarea elitei politice, în reducerea ei la o categorie de carieriști famelici, dornici să aibă un os de ros.

Presupunerea că oamenii politici luptă pentru ciolan este falsă și ridicolă. Poate că unii dintre ei – cei mai neînsemnați, plevușca – au și un asemenea scop. Însă la nivel mai înalt ambiția este alta. Lupta pentru putere se dă chiar pentru putere, care este un trofeu suprem și îi provoacă deținătorului un fel de fior mistic.

Poate, oare, cineva să-și închipuie că oamenii extrem de capabili se angajează într-o luptă atât de grea și riscantă numai pentru a-și asigura o situație materială? Cu inteligența și energia lor ar reuși, fără îndoială, să-și procure un ciolan fără să-și bată atât de mult capul. Este evident că au alt scop, mai înalt.

Facem o greșeală dacă privim lupta pentru putere de la distanță, cu dispreț. De rezultatul acestei lupte depinde chiar viața noastră. Râdem când reprezentanții FSN se ceartă între ei. Râdem când senatorii se contrazic cu deputații. Râdem când apar disensiuni în cadrul Convenției Democratice. Și tot râzând facem exact jocul celor aflați în momentul de față la conducerea țării. Din punctul lor de vedere ar fi minunat ca în România să înceteze lupta pentru putere. Fiindcă ei o au!

Este adevărat că de multe ori viața politică de la noi este mai mult o parodie de viață politică, însă noi săvârșim eroarea de a râde de viața politică în general. Spectacolul însuși al agitației politicienilor ne amuză.

În realitate, lupta pentru putere trebuie considerată un fapt dătător de speranță. Câtă vreme încă există dispute, la scenă deschisă, nu e totul pierdut. Abia în momentul în care „mascarada“ ar înceta și s-ar instaura înspăimântătoarea solemnitate specifică regimurilor totalitare n-am mai avea nimic de așteptat de la viitor. Și abia atunci ar trebui să privim cu dispreț activitatea politică.

Deocamdată – îmi cer scuze pentru sinceritate – râdem prostește. Este ca și cum am râde de un om viu, pentru că este viu: pentru că dă din mâini, din picioare, pentru că strănută și cască, pentru că vrea mereu ceva. Este nefiresc ca viața să ni se pară caraghioasă. Fără îndoială, moartea are mai multă solemnitate și este silențioasă, dar rezultă de aici că trebuie să o preferăm?

A vorbi fără a spune

Televizorul era deschis, dar nu avea sonor. Pe ecran putea fi văzut un cunoscut personaj politic de azi mișcând din buze. Am sărit din fotoliu – speriat că pierd un mesaj important – și am dat sonorul la maximum. A fost ca și cum nu l-aș fi dat. Vocea cunoscutului personaj politic se auzea acum, într-adevăr, destul de tare, aproape că umplea apartamentul, dar nu exista niciun mesaj. Aveam în față un om care vorbea cu însuflețire fără să spună ceva semnificativ. Făcea fraze lungi, deschidea paranteze, mai și zâmbea din când în când și dădea din cap, suprasolicitând receptivitatea auditoriului, dar, practic, nu comunica nimic.

— A fost o vizită de importanță majoră... am hotărât împreună să realizăm o mai mare deschidere... s-au evidențiat, cum este și firesc într-o democrație, și opinii diferite... dar totul într-o atmosferă constructivă... pentru dezvoltarea relațiilor este nevoie de o mai bună conlucrare...

ținând seama, bineînțeles, de contextul internațional... în lume sunt probleme complexe etc. etc.

M-am grăbit să închid din nou sonorul la televizor. În fond, personajul respectiv își merita soarta – să miște din buze fără să i se audă cuvintele. Oricum nu spunea nimic. Oricum simula transmiterea unui mesaj important, emițând mecanic generalități, aprecieri evazive, deziderate convenționale.

Și totuși, acesta este genul de discurs care place multora dintre noi. După aproape o jumătate de secol de comunism, ne-am obișnuit în mod vicios cu o retorică goală. Dacă apare cineva care ne contrazice așteptările și spune cu adevărat ceva, îl considerăm un element perturbator, îl privim cu antipatie.

Unduirea apei în 1937

Am văzut recent un film românesc realizat în 1937 și m-a frapat o secvență cu un lac. Apa unduia exact ca în vremea noastră! Sau, mai exact spus: în vremea noastră apa unduiește exact ca în 1937! Patruzeci și cinci de ani de comunism nu au reușit să modifice unduirea apei!

Este, într-un fel, o consolare, pentru că în rest comunismul a făcut de nerecunoscut România. Totul s-a schimbat, bineînțeles, în rău. Nimic nu mai este ca altădată.

Adepții comunismului ar putea să spună, în replică, că sufăr de o nostalgie a vieții patriarhale, că nu înțeleg necesitatea progresului, că în toate țările din lume, indiferent de regimul politic, s-au produs transformări mari în ultima jumătate de secol.

Numai că eu nu la transformările firești, oricât de vertiginoase, mă refer. Transformările firești, oricât de vertiginoase, nu fac de nerecunoscut o țară. Ele – dimpotrivă – îi accentuează specificul,

îi valorifică posibilitățile. Pe măsură ce crește, un copac devine mai copac, chiar dacă se îndepărtează de rădăcinile sale. Păstrarea identității unei civilizații, departe de a presupune încremenirea, se realizează dinamic, prin afirmarea a noi și noi caracteristici latente.

Eu mă refer la transformările nefirești, la degradarea dezolantă a stilului de viață în România. S-au urâțit orașele. S-au urâțit satele. S-au urâțit căsătoriile. S-au urâțit înmormântările. S-au urâțit cântecele. S-au urâțit piesele de teatru. S-au urâțit mitingurile. S-au urâțit discursurile politice. S-au urâțit hainele. S-au urâțit jucăriile. S-a urâțit până și natura, care părea intangibilă.

Dar cel mai rău s-au urâțit relațiile între oameni.

Nu este vorba de faptul că oamenii luptă pentru supraviețuire, că vor să-și ia unii altora locul. Așa a fost și va fi probabil întotdeauna. Numai că eterna competiție dintre ei s-a falsificat grotesc. Sistemul comunist funcționează astfel încât asigură prezența pe podiumul câștigătorilor, de fiecare dată, a celor care pierd competiția.

Astăzi, la noi, viața continuă să fie falsificată și inestetică, din cauză că unora le convine să fie astfel. Nu s-a regăsit încă nimic din firescul pe care îl avea societatea românească înainte de război. Numai apa – atunci când nu este acoperită de cutii de bere goale, de coji de semințe și de pești morți – mai unduiește ca atunci.

Caragiale, per toujours

Au trecut o sută patruzeci de ani de la nașterea lui I.L. Caragiale și optzeci de ani de la moartea lui, dar nu avem nicio dovadă că au trecut. Personajele și situațiile de care scriitorul a râs în hohote au rămas aceleași. În plus, ceea ce era doar ficțiune în opera sa a devenit realitate. Drept urmare, avem acum cu adevărat un partid liber-

schimbist, al cărui scop este, bineînțeles, ca „în România să fie bine și tot românul să prospere“.

Personajele și situațiile au rămas aceleași în esența lor, ceea ce nu înseamnă că nu și-au găsit înfățișări noi, datorită cărora sunt mai comice și, desigur, mai tragice. Rică Venturiano a părăsit-o pe Zița și o cântă acum în versuri (dar și în proză) pe însăși țărișoara lui, România Mare. Vocea poetului nu mai seamănă cu aceea a unui motan rătăcit pe acoperișuri, ci cu aceea a unui câine turbat, dar ideea este aceeași: „Al tău pentru eternitate și per toujours.“ Farfuridi, așa personaj șters cum îl știm, a venit pe neașteptate în prim-planul vieții politice, ales cu o majoritate covârșitoare de voturi, și și-a redus discursul la o singură frază: „Să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica.“ El l-a trădat pe Brânzovenescu, cu care părea să formeze un cuplu inseparabil, pentru că – nu-i așa? – se poate recurge și la trădare, dacă o cer interesele partidului. În schimb, Brânzovenescu nu s-a consolat: trădare, trădare, dar s-o fi știut și el. Venerabilul Trahanache acum se sprijină în baston. El a rămas prezident a tot felul de comitete și comiții. Doar poziția sa în Academie era să se clatine din cuaza unei scrisori plastografiate de câteva sute de scârța-scârța pe hârtie; însă până la urmă venerabilitatea a învins. Pristanda a ajuns la pușcărie, sub acuzația de genocid, dar o duce bine (îl poate vedea la un televizor în culori și pe popa Pripici, oficiind singur sau cu un întreg sobor de preoți, slujbe de sfințire și mai ales de consfințire a comunismului).

Visul lui Cațavencu de a avea și noi faliții noștri tot nu s-a împlinit, din cauză că nu avem încă o lege a falimentului. Ca și altădată, numai conu’ Leonida mai crede în revoluție. Iar sute de Nae, așteptând ca nevestele lor să nască, fac politică, la coadă, și incriminează tendința guvernului de a împrumuta valută din Occident: „De câte ori am spus eu (spun ei) că o să se înfunde odată cu

cheltuielile nebunești, care pot pentru ca să zic că în nicio țară nu s-a mai întâmplat, pentru ca să vie și să zică la un moment: nu mai am drept ca să mă împrumut fără voia dumitale! care atunci însemnează că nu mai ești independentă nici la tine acasă, după ce ți-ai vărsat sângele...“

...După ce ți-ai vărsat sângele. Aceasta rămâne singura realitate neprevăzută de Caragiale. Mii de tineri și-au riscat viața, iar mulți dintre ei și-au pierdut-o cu adevărat – și nu în retorica cine știe cărui personaj – din dorința ca prostia și răutatea cu care a luptat o viață întreagă și scriitorul să cadă de la putere. N-au căzut. În felul acesta, opera lui Caragiale își păstrează o regretabilă actualitate.

Ce bine ar fi ca această operă să devină ininteligibilă pentru copiii noștri! Am avea noi grijă să facem muncă de filologi, explicând orice aluzie din text, numai să nu mai existe lumea pe care a reprezentat-o scriitorul, cu atâta vervă. Deocamdată, însă, citind opera lui Caragiale, înțelegem fără nicio dificultate totul. Absolut totul.

„...Să se revizuiască, primesc! Dar să nu se schimbe nimica...“

Cea mai mare vină pe care o are clasa politică aflată la conducerea României de mai bine de doi ani și jumătate – vină greu de trecut cu vederea, pentru că afectează soarta a milioane de oameni – o constituie tergiversarea mult așteptatelor schimbări politice, sociale și economice. Alte greșeli pot fi, într-un fel sau altul, iertate. Chiar și fapte grave, cum ar fi instigarea minerilor la acte de violență sau cumpărarea a trei avioane scumpe de care nu aveam nevoie, nu depășesc în gravitate abuzurile săvârșite de liderii politici din alte țări.

Însă tergiversarea schimbărilor atât de necesare azi în România reprezintă o eroare cu consecințe dezastruoase, de care nimeni dintre cei răspunzători nu poate fi absolvit.

Se va spune că schimbări s-au petrecut, totuși, în România după înlăturarea de la putere a lui Ceaușescu. Unii susțin chiar că nimic nu mai este cum a fost. În realitate, însă, nu s-a înregistrat nicio modificare esențială. Înnoirile pe care le vedem în jurul nostru sunt de suprafață și cele mai multe dintre ele au avut loc numai pentru că autoritățile le-au scăpat de sub control. România seamănă cu o casă de întreținerea căreia nu se mai ocupă nimeni. Iar faptul că în această casă mișună șoarecii, păianjenii și fluturii de noapte nu trebuie considerat o dovadă de activitate.

În problemele cu adevărat importante s-a adoptat tactica amânării. O tactică de inspirație comunistă. Nicio propunere de reformă nu s-a refuzat explicit. Cu un zâmbet larg, comprehensiv, s-a acceptat în principiu orice inițiativă – ceea ce a dus la dezamorsarea elanului inițiatorilor –, iar după aceea s-a trecut la înmormântarea ei. După aproape trei ani de amânări și de discuții sterile, chiar și cei mai entuziaști adepți ai transformărilor ajung inevitabil la descurajare, la silă, și preferă să renunțe la orice pretenție. Sau să plece în altă țară, unde se trăiește de multă vreme așa cum visează ei să trăiască în România.

Prin menținerea multă vreme, până la saturație, pe ecranul atenției opiniei publice, orice proiect, oricât de generos, se compromite. Este o metodă lipsită de noblețe, dar eficace. S-a vorbit, la început, de inițierea unui proces al comunismului. Părea o îndatorire elementară: să fie trași la răspundere cei care au omorât și schingiuit sute de mii de oameni din România, cei care au dus la faliment o țară civilizată și prosperă. S-a vorbit, s-a vorbit, s-a vorbit, dar nu s-a făcut nimic. Astăzi am ajuns în situația că simpla rostire a formulei „procesul comunismului“, repetată demagogic de mii de ori, ne agasează. Nu mai rezistăm psihic. Am admite să nu se mai facă niciodată dreptate,

numai să nu fim intoxicați cu aceleași promisiuni nerespectate.

La fel de evidentă părea necesitatea de a se trece la proprietatea particulară în industrie, comerț și servicii. În linii mari, conducătorii noștri, deși de formație comunistă, au acceptat ideea. Nu-și puteau permite să contrazică bunul-simț al populației. Dar au avut grijă apoi să folosească întregul arsenal al birocrației comuniste pentru a amâna *sine die* realizarea propriu-zisă a privatizării. După mai bine de doi ani de așteptare s-au emis niște certificate de proprietate despre care nimeni nu știe la ce servesc. În rest... În rest, s-a făcut o caricatură de privatizare de care profită cu nerușinare bișnițarii de altădată în strânsă alianță cu nomenclaturiștii de altădată. Ei ne-au exploatat în trecut, ei ne exploatează și acum. Cuvântul „privatizare“, rostit până la saturație în lamentabilul nosru Parlament, la mincinoasa noastră Televiziune, de ipocrita noastră Președinție, sună azi strident, ca o tinichea goală. Și se asociază în mintea noastră cu tot ce-i mai neplăcut – cu chioșcurile de bâlci, cu ciocolata râncedă, cu prețurile scandalos de mari etc. –, astfel încât ne creează mai curând o aversiune. În mod paradoxal, deși nu s-a făcut cu adevărat o privatizare, ne-am săturat de atâta privatizare. Este exact ceea ce și-au dorit oamenii care conduc țara.

Ce să mai vorbesc de împroprietărirea țăranilor, de mult clamata împroprietărire a țăranilor. Multe ar fi mers azi în România dacă s-ar fi realizat fie și numai această parte a reformei. Dar nu s-a realizat. S-a spus „da“ și s-a făcut „nu“. Nici în prezent nu este clar cui anume aparține fiecare suprafață de pământ. Fedeseniștii, peremiștii și pesemiștii citează cu satisfacție cazul câte unui țăran care declară că nici nu dorește să aibă pământ, că preferă munca în CAP etc. Păi sigur că nu dorește să aibă pământ după ce timp de aproape trei ani i s-a spus că va avea și tot nu are. Poate să trăiască

la nesfârșit într-o situație incertă? Până la urmă chiar că este mai bine ca în mod sigur să n-ai nimic decât să ai ceva în mod nesigur. Incertitudinea provoacă o oboseală psihică greu de suportat și tocmai pe aceasta mizează specialiștii în amânare.

De ce amână schimbarea conducătorii noștri? Pentru că ei înșiși aparțin trecutului, pentru că, dacă ar promova transformarea, și-ar distruge propria lor carieră și propriul lor sistem de relații. De ce declară, totuși, că sunt adepții reformei? Pentru că acesta este curentul general și nu au curajul să i se opună. Din această contradicție rezultă comportarea lor, care ar putea avea ca deviză celebra frază a lui Farfuridi din *O scrisoare pierdută:* „... Să se revizuiască, primesc! Dar să nu se schimbe nimica..."

Partidul prostului-gust

Printre membrii PCR au existat puțini comuniști adevărați. Cum îi putem, azi, recunoaște? După declarații? În niciun caz. Ei declară orice, fără să clipească. După răutate? Am fi nedrepți. Unii dintre ei sunt buni, se înduioșează ușor. După lipsa de cultură? Ar fi ceva, numai că inculți există, slavă Domnului, și printre cei cu alte opțiuni politice. Atunci? Singurul indiciu sigur îl constituie prostul-gust. Așa cum S-ul gravat în interiorul unei viori dovedește că este vorba de un Stradivarius, așa cum cele două spade încrucișate certifică autenticitatea porțelanului de Meissen, prostul-gust este însemnul comunismului veritabil.

Regimul comunist a produs în România prost-gust în cantități industriale. Deviza lui era, fără îndoială, „să urce România spre prostul gust în zbor!" Ne aducem aminte ce cadouri primea Ceaușescu, de ziua lui, de la responsabilii cu prostul-gust din județe: compoziții cu spice de grâu, anvelope și cărți, toate turnate în aluminiu,

busturi de ipsos peste albul căruia cădea în diagonală o eșarfă tricoloră, machete – din oțel inoxidabil și catifea verde – ale unui stejar purtând inscripția „Stejarul din Scornicești“ ș.a.m.d.

Cultura română în întregime era pe punctul de a se transforma într-un imens kitsch. Organizatorii de spectacole în aer liber îi urcau pe țărani, cu buciume în mâini, pe ruinele vechilor cetăți, interpreții de „dansuri tematice“ apăreau pe scenă cu șiraguri de eprubete la gât care simbolizau dezvoltarea chimiei sub conducerea „tovarășei“, îndrăgostiții din filme, refugiați la margini de păduri, vorbeau cu pasiune despre problemele producției.

Prostul-gust făcea parte din însuși felul de a fi al activiștilor PCR. Figurile lor sunt greu de uitat. Aveau, aproape toți, părul pieptănat cu cărare, erau rași până la sânge, purtau costum și cravată – o cravată bine strânsă la gât – și iarna și vara. Când ieșeau din sediile lor, duceau sub braț câte o servietă-diplomat, bombată la mijloc din cauza pachetelor cu alimente înghesuite înăuntru. Când luau masa undeva – aproape întotdeauna fără să plătească – își disimulau plăcerea și mâncau cu un aer grav, ca și cum ar fi îndeplinit o sarcină de partid. Făceau și glume deocheate, pe teme sexuale, dar le făceau cu aerul că descind și ei, pentru o clipă, în mijlocul maselor. Dacă gluma era făcută de cel mai mare în grad dintre ei – râdeau imediat toți. Dacă era făcută de un activist oarecare, ceilalți se uitau la cel mai mare în grad și, în cazul când el râdea, râdeau și ei, dar nu prea tare. În discursuri îi dădeau la nesfârșit cu „meleagurile noastre românești“, dar erau înnebuniți după whisky și Kent, după tot ceea ce provenea de pe alte meleaguri. Cumpărau cărți de Freud, la recomandarea unor intelectuali, și nu înțelegeau de ce nu găseau în cuprinsul lor și ilustrații. Iar când venea vorba despre poezie,

făceau cu ochiul și întrebau în șoaptă dacă e adevărat că Nichita Stănescu bea...

Această specie de humanoizi nu a dispărut după înlăturarea de la putere a lui Ceaușescu. S-a dispersat, s-a ascuns, s-a travestit, dar n-a dispărut. În prezent, ea se află în plină ofensivă pentru recâștigarea terenului pierdut.

Este păcat că nu se masează toată într-un singur partid, ca să fie lucrurile clare. Într-un partid care s-ar putea numi chiar așa: Partidul Prostului-Gust.

Unele încercări, totuși, se fac. Astfel, a apărut, de curând, FDSN, care îi cuprinde, deocamdată, doar pe comuniștii incurabili desprinși din FSN. Recenta Conferință Națională a FDSN a fost o adevărată paradă a prostului-gust. S-au citit cu glas tare mesaje din partea conducătorului iubit, s-a aplaudat furtunos, s-au cântat – cu voci răgușite, distonante – cântece patriotice. S-a imitat, caricatural, ritualul unei vieți de partid civilizate (inclusiv prin invitarea unor scriitori mai puțin sensibili la postul gust), însă până la urmă fedeseniștii tot și-au pierdut controlul și i-au bătut pe ziariști.

Comuniști veritabili, dintre aceia care secretă fără întrerupere prostul-gust, se află în număr mare și în alte partide: în PSM (citiți, ca să vă convingeți, ziarul *Socialistul*, în care se amestecă citate din Eminescu cu frazeologia specifică învățământului politic din ultimele decenii), în PRM (al cărui președinte face declarații patriotice la fel de ridicole ca declarațiile de dragoste ale lui Rică Venturiano) ș.a.m.d.

Indiferent unde i-ar plasa viața, comuniștii adevărați, promotori ai prostului-gust, se solidarizează. În momentul de față, ei încă dau tonul în România. O amplă revărsare de prost-gust ne inundă țara. Emisiunea *Actualități* de la televizor, cea mai importantă sursă de informații pentru milioane de oameni, s-a transformat în ultima vreme într-un fel de Festival Național

„Cântarea României“, cu aniversări culturale, dezveliri de monumente și ceremonii religioase (în flagrantă distonanță cu sărăcia generală), cu grandioase „realizări“ și regretabile „neîmpliniri“ în industrie, cu întâmplări senzaționale din... alte țări, întâmplări astfel alese încât să creeze o senzație de babilonie. Câte un strop de prost-gust sare și în publicații necomuniste (în *Cotidianul* putea fi citit acum câteva zile, chiar pe prima pagină, un articol cu titlul *Realizări și neîmpliniri în...*).

Prostul-gust nu este, cum s-ar putea crede, doar o problemă de estetică. Prostul-gust exprimă o inaderență la realitate, un refuz al firescului vieții. Dacă vin la putere, adepții prostului-gust iar ne obligă să ne îmbrăcăm toți la fel, să trăim în locuințe identice și să zâmbim plini de recunoștință de dimineața până seara, ca să aibă ei în față singurul peisaj uman pe care îl consideră frumos.

Fatalitatea caricaturii

În multe articole teoretice se face o eroare: capitalismul și comunismul sunt așezate într-o relație de simetrie, ca două posibilități de organizare a societății. În realitate, spre deosebire de capitalism, care este cu adevărat un sistem, comunismul este un simulacru de sistem. Capitalismul prezintă avantaje și dezavantaje, comunismul prezintă doar o inexistență solemnă și ridicolă.

De altfel, comunismul nici nu a inventat instituții noi, specifice, ci a realizat un fel de imitații precare ale celor din capitalism. Parlamentul, în comunism, este, în mod paradoxal, o adunare ai cărei membri nu parlamentează, ci consimt. Partidul, în contradicție cu însăși etimologia cuvântului, se transformă dintr-o parte într-un tot. Banii continuă să existe, dar fără

valoare. Magazinele au în zadar firme diferite, pentru că vând aceleași mărfuri. Constituția se învață conștiincios în școli, dar nu se respectă (uneori, simpla ei invocare se pedepsește cu închisoarea). Și așa mai departe.

Într-un film memorabil al lui Luis Buñuel, *Viridiana,* există o scenă care explică foarte bine comunismul. Într-un castel se fac pregătiri somptuoase pentru o nuntă: candelabre, argintărie, rochii vaporoase, platouri cu fazani etc. Dintr-un motiv oarecare, nuntașii trebuie să părăsească în grabă castelul. Locul lor este luat de cerșetorii din împrejurimi, care folosesc întreaga recuzită așa cum știu ei. O bătrână grasă și decrepită, fără dinți, îmbracă pe dos rochia de mireasă, un proxenet cu picioarele strâmbe o invită la un vals cântat la tobă, un hoț ieșit la pensie, urduros și cu unghiile netăiate, își înfige amândouă mâinile într-un tort cu frișcă.

Cam așa s-au năpustit comuniștii asupra valorilor smulse de la cei dinaintea lor. Timp de aproape o jumătate de secol au maimuțărit existența civilizată și maimuțăreala le-a intrat în sânge. Iată de ce nu cred că foștii nomenclaturiști, cu oricâtă gravitate ar vorbi azi, merită luați în serios ca oameni politici. Când îi văd încâlcindu-se în retorica diafană a democrației mă gândesc inevitabil la bătrâna grasă și decrepită, fără dinți, care își trage peste cap rochia de mireasă.

Situația din România din ultimii doi ani și jumătate este marcată și ea de acest marasm al imitației incompetente. Rolul principal în conducerea țării îl au câțiva foști activiști ai PCR care au venit din planul doi în prim-plan și care, cu o suficiență tipic comunistă, și-au asumat răspunderi cu mult peste posibilitățile lor. Drept urmare, tot ceea ce se face este o variantă caricaturală a ceea ce ar fi trebuit să se facă. N-avem o economie de piață, ci o caricatură de economie de piață, nu avem o împroprietărire a

țăranilor, ci o caricatură de împroprietărire a țăranilor, nu avem o democrație, ci o caricatură de democrație etc.

Actul însuși al guvernării este parodiat într-un mod care te face și să râzi, și să plângi. Omul numărul unu al țării simulează stângaci conducerea treburilor publice, dând mâna afectuos și fără consecințe cu toată lumea, ascultând cu un zâmbet fals revendicările și lamentațiile supușilor, vizitând, în virtutea unor automatisme, fabrici și uzine. Parlamentul, la fel, pare reprezentarea șarjată a unui parlament. (Numai vacanța pe care și-a luat-o are autenticitate.)

Se imită, de asemenea, într-un mod jenant redescoperirea religiozității, respectul față de valorile culturii, solidaritatea cu „frații noștri“ de peste Prut. Forme (caricaturale) fără fond...

Tocmai de aceea venirea regelui în România, în primăvara acestui an, i-a impresionat atât de mult pe români: după patruzeci și cinci de ani în care au fost obligați să-i aplaude pe tot felul de impostori, aveau în sfârșit în față un conducător adevărat. Poate nu cel mai bun din lume, dar adevărat.

Dar regele a plecat și tonul îl dau în continuare foștii activiști ai PCR. Dacă opoziția nu va reuși nici la toamnă să-i înlăture de la conducerea țării, ne așteaptă încă mulți ani de existență falsă. Și aceasta chiar și în condițiile în care foștii activiști ai PCR ar avea numai intenții bune. Oricât de cinstiți și generoși ar fi, ei transformă tot ce ating în caricatură. Este, poate, o pedeapsă pentru păcatul originar de a fi luat cu forța locul elitei.

Răspunsul regelui

După ce Partidul Național Liberal i-a făcut regelui Mihai năstrușnica propunere de a candida la postul de președinte al României, unii comentatori politici s-au arătat dezorientați. Ei n-au exclus posibilitatea ca suveranul să accepte

candidatura. Eroarea lor se explică prin faptul că trăiesc într-o țară condusă (încă) de politicieni de formație comunistă, dispuși să accepte tot felul de compromisuri. Dacă foștii activiști ai PCR folosesc astăzi cu nonșalanță apelativul „domnule“ și își fac spăsiți cruce în fața mulțimii, de ce nu ar începe și regele, cu coroana ascunsă în servietă, să viziteze fabrici și IAS-uri pentru a cuceri electoratul?

Un rege este însă altceva decât un lider comunist. La o propunere tentantă el a formulat un răspuns elegant, de o remarcabilă seninătate. La o propunere absurdă, atât de ușor de persiflat, el a reacționat cu înțelegere, ca un medic față de comportarea bizară a unui bolnav. La o propunere jignitoare, care ar fi meritat o replică vehementă, el și-a păstrat calmul. Răspunsul regelui a fost un răspuns de rege. Și a fost, în același timp, exact răspunsul așteptat. Spre deosebire de politicieni, care adeseori ne iau prin surprindere, un rege nu poate fi decât previzibil. El are și trebuie să aibă o atitudine impersonală, situându-se deasupra ambițiilor politice prozaice. Comportarea sa, reglată de principii supraindividuale, nu rezervă niciodată surprize. Și tocmai această consecvență implacabilă îi conferă o valoare de simbol.

Dacă, prin absurd, regele Mihai ar fi acceptat să candideze la postul de președinte al României, ar fi decăzut – ireversibil – din condiția de rege și ar fi devenit un om politic obișnuit, fără îndoială mai puțin dotat decât alții. În ceea ce mă privește, în mod sigur, nu l-aș fi votat. De ce să dau votul meu unui om care nu s-a remarcat într-o competiție prealabilă, care are ca principal atu șansa de a se fi născut într-o familie ilustră? A-l considera aprioric un politician talentat numai pentru că este descendentul unor regi este similar cu a-l considera un scriitor talentat, sau un pictor talentat, sau un muzician talentat. Există, în mod sigur, în România oameni politici mai valoroși decât

cetățeanul Mihai, așa cum există scriitori, pictori și muzicieni mai valoroși decât el.

Regele Mihai ne interesează ca rege și nu ca om. El a fost conducătorul nostru legitim până la ocuparea României de către sovietici. Și a fost îndepărtat nu prin voința noastră, ci prin voința forței de ocupație. Au trecut de atunci patruzeci și cinci de ani. Aproape o jumătate de secol. Printr-un noroc extraordinar, pe care nu-l are orice popor, suveranul nostru de atunci se află încă în viață! Soarta a potrivit parcă totul în favoarea noastră. S-a întâmplat ca, la îndepărtarea de pe tron, regele României să fie foarte tânăr și, în plus, să nu fie bolnăvicios, să nu sufere pe parcursul a patruzeci și cinci de ani niciun accident grav, astfel încât azi încă trăiește și este dispus să revină în România ca suveran. În toată perioada exilului s-a interesat îndeaproape de soarta poporului român și i-a apărat cauza atât cât a putut. Vorbește românește mai bine decât mulți dintre cei care se erijează azi în reprezentanții noștri.

Revenirea în România a regelui Mihai ca rege ar prezenta imensul avantaj de a semnifica, pentru opinia publică internațională, debarasarea noastră de modul de viață fals care ne-a fost impus de o putere străină. Ar fi ca și cum ne-am relua istoria de exact acolo de unde ne-a fost întreruptă. Ne-am scutura, pur și simplu, de dizgrațioasele zdrențe soioase pe care am fost obligați să le purtăm timp de aproape o jumătate de secol. Am fi din nou noi, cei de dinaintea războiului, cei pe care îi respecta și chiar îi admira o lume întreagă.

Readucerea regelui pe tronul României ar fi, totodată, în deplină consonanță cu sensul evenimentelor din decembrie 1989. Aveau dreptate – în prostia lor – oamenii lui Ilie Verdeț: atunci nu s-a produs o revoluție, ci o contrarevoluție! Monstruoasa revoluție comunistă, care a înlocuit elita acestei țări cu niște caricaturi de oameni, a fost esențial negată de tinerii care au dat jos

inscripția „Trăiască Partidul Comunist Român!“ de pe frontispiciul celei mai detestate clădiri din România. Acei tineri nu propuneau, cu entuziasmul grotesc al activiștilor PCR, o glorioasă mergere înainte, spre tot felul de zări, ci o întoarcere la firesc, la bun-simț, la viața adevărată.

Evenimentele din decembrie 1989 au fost o revoluție nemaiîntâlnită în istorie, o revoluție care a încercat să ne salveze de o revoluție, o tentativă de restaurație. Din nefericire, însă, printre restauratori s-au infiltrat rapid revoluționarii de profesie, care aveau experiență în promovarea nefirescului și care au făcut tot ce-au putut ca să împiedice întoarcerea României la firesc.

Aceiași revoluționari de profesie, infinit vinovați pentru direcția aberantă în care a mers România de la încheierea celui de-al doilea război mondial și până în prezent, se opun acum reinstaurării monarhiei în țara noastră. Cinici, lipsiți de sentimentul responsabilității față de soarta poporului român, ei își bat joc de șansa neverosimilă pe care ne-o dă istoria – parcă din dorința de a ne ocroti – de a-l întrona pe același rege care a fost alungat din țară, acum aproape o jumătate de secol, de o forță de ocupație. Ei perpetuează o situație nelegitimă, chiar și în condițiile în care puterea străină a renunțat de multă vreme să ne-o mai impună.

Noi teritorii românești pierdute

Nu facem nimic ca să ne recuperăm teritoriile românești pierdute în împrejurările celui de-Al Doilea Război Mondial. Și mai pierdem și altele, ca și cum am deține suprafețe nesfârșite.

Am vizitat de curând un teritoriu pe cale de a fi pierdut, Oborul din București. În perimetrul lui legile românești nu au valabilitate. Și nu numai legile, ci și legile nescrise ale civilizației. Oborul

este parcă un stat în stat. Aici se trăiește cu totul altfel decât în restul României. Am scris intenționat „se trăiește“, pentru că nu este vorba doar de un spațiu în care se vând produse alimentare, ci de unul în care oamenii dorm, se îmbată, fac dragoste, se bat, își cresc copiii și așa mai departe.

Unii „cetățeni“ ai Oborului dorm noaptea sub tejghelele pe care a doua zi se etalează grămăjoarele de morcovi sau usturoi. Dorm înveliți în câte un sac de pânză și cu mâna încleștată pe buzunarul cu bani de la piept, ca să nu fie furați. Alții somnolează – și ziua, și noaptea, când au chef – direct sub cerul liber, pe trotuar, în calea trecătorilor.

Numeroși copii, zdrențăroși și nespălați, dar cu priviri agere, de hoți, își fac aici educația. Nu m-aș mira să aflu că unii dintre ei aici au fost și zămisliți, în câte o noapte mai întunecoasă, de către îndrăgostiții care au spart cu pietre neoanele indiscrete. Copiii mănâncă piersici șterpelite de pe tejghele, mestecă gumă și se droghează cu aurolac. Cresc și se formează ca bravi locuitori ai Oborului, ale cărui tradiții le vor duce mai departe.

Masa – în Obor – se ia jos, pe caldarâmul acoperit cu un ziar. Pe fotografiile unor personaje politice arhicunoscute se scurge zeama din roșiile tăiate în felii. Rolul de tacâm universal îl au cuțitele – aceleași cu care se face aici dreptate.

Oborul are justiția lui: oamenii cinstiți trebuie să se supună celor necinstiți.

Oborul are o administrație a lui, alta decât aceea oficială: ea stabilește prețuri obligatorii la anumite mărfuri sau percepe taxe pentru „protecție“.

Oborul are o bursă a lui: fostele vânzătoare de semințe vând acum „hacțiuni“, după ce le-au cumpărat la prețuri mai mici.

Oborul are până și o artă a lui: o muzică lălăită, indiano-țigănească, răzbătând din difuzoarele unor casetofoane „japoneze“.

Această zonă a devenit, practic, inaccesibilă pentru un om civilizat. Reprezentanții lumii interlope au aici, de multe ori, mai multă autoritate decât autoritățile. Locul ar trebui însemnat pe harta României cu un X negru. Este un teritoriu pe care aproape că l-am pierdut.

Și mai sunt și altele. Toată zona căminelor studențești Grozăvești din capitală se află în momentul de față sub control străin. Nu aparține unei țări anume, dar nici României. Este, pur și simplu, o altă țară. Cândva, la Grozăvești, era un adevărat paradis al vieții studențești. Se trăia pauper, dar frumos. Bucureșteni în vârstă veneau să facă în acest loc o cură de tinerețe. Acum, trebuie să ai gardă personală ca să treci pe lângă căminele studențești. Indivizi dubioși patrulează prin zonă Ei opresc mașinile care trec pe splai și le propun cu insistență celor dinăuntru să schimbe valută, să cumpere mărfuri străine, să facă amor cu prostituatele găzduite în cămine sau doar în boschete. Dacă nu ești cu mașina, ci pe jos, trebuie să ocolești acest loc primejdios sau să-l traversezi repede, cu ochii în pământ, ca și cum ai trece prin mijlocul unei haite de câini. Poate că ar fi mai bine ca autoritățile românești – dacă tot s-au resemnat să piardă această porțiune din teritoriul țării – să o înconjoare cu un gard, pentru ca cetățenii României, adevărații cetățeni ai României, să nu ajungă în cuprinsul ei din greșeală și să devină victime inocente.

Sub controlul unor forțe necunoscute trece în tot mai mare măsură, de la o zi la alta, și perimetrul Gării de Nord. De câte ori se întâmplă să mă duc acolo ca să iau trenul, mă simt inoportun și vinovat, ca și cum aș fi nimerit, fără pașaport, într-o țară străină. Nu m-aș mira ca la intrare, acolo unde se plătea cândva biletul de peron, să se înființeze un serviciu vamal. Și să fiu întrebat la un moment dat dacă nu cumva am venit la „ei“ cu

gânduri ascunse, ca spion român, ca să sabotez suveranitatea Gării de Nord.

Numeroase alte zone din București se află într-o situație asemănătoare. Și, după câte știu, și în alte părți ale țării mari suprafețe – inclusiv din păduri sau pășuni – au ieșit, practic, de sub jurisdicția autorităților românești. Ele se află în tot mai mare măsură la discreția unor indivizi nesupuși legilor, un fel de colonizatori care tratează România ca pe o țară a nimănui.

Este previzibil răspunsul pe care l-ar da conducătorii noștri la întrebarea „De ce acceptați această situație?“. Ei ar spune, fără îndoială, că așa ne trebuie dacă am vrut democrație. În realitate, nu democrația – care deocamdată nici nu s-a instaurat la noi – este vinovată de pierderea controlului asupra unor tot mai întinse zone din România. Răspunderea o poartă înșiși liderii actuali, care nu fac față situației. Noi nu le-am reproșat niciodată că sunt prea duri cu răufăcătorii, ci că sunt prea duri cu noi, oamenii cinstiți. Pe răufăcători îi ignoră, iar pe noi, oamenii cinstiți, ne bat cu bastoane de cauciuc sau ne omoară cu petarde, când ne facem cunoscută nemulțumirea.

N-ar fi exclus ca în viitor cei care ne conduc să încheie un tratat de amiciție, bună vecinătate și colaborare cu Republica Obor și să deschidă și o ambasadă în această republică, eventual în baraca în care se prezintă acum spectacole cu femeia-șarpe. Iar pe noi să ne aresteze încă din perioada premergătoare semnării tratatului ca să nu perturbăm, cu agitația noastră destabilizatoare, procesul de „deșchidere“.

Avantajul de a fi mort

Toată lumea a fost impresionată – și pe bună dreptate – de fastul cu care s-a desfășurat ceremonia aducerii în țară a osemintelor lui Nicolae Titulescu. Conducătorii de azi ai României

au stat de veghe, cu smerenie, la catafalcul unuia dintre cei mai mari oameni politici din întreaga noastră istorie, recunoscându-i astfel, *post-mortem*, meritele.

De ce tratament ar avea însă parte Nicolae Titulescu dacă ar fi în viață? De obicei mă abțin să fac presupuneri, dar de data aceasta îmi îngădui să afirm cu toată convingerea că, dacă ar trăi în vremea noastră, ar fi considerat un personaj incomod și, în cele din urmă, indezirabil. Independența sa de opinie, superioritatea intelectuală mereu evidentă (cu toată modestia pe care ar arăta-o în relațiile cu cei din jur), patriotismul real, nedemagogic, obligând permanent la acțiune, i-ar aduce în mod sigur la exasperare pe actualii guvernanți. În scurtă vreme, ilustrul diplomat ar fi îndepărtat, ca un corp străin, din echipa de conducere și ar deveni ținta unor atacuri denigratoare în presa aflată la dispoziția oficialității.

Dintre toate aspectele legate de personalitatea lui Nicolae Titulescu cel mai mult convine oficialității faptul că omul atât de iubit și admirat nu mai este în viață. Tăcerea sa impenetrabilă poate fi oricând considerată ca o aprobare a tot ceea ce se zice și se face azi.

De altfel, în general, în România fesenistă morții se bucură de o mare prețuire. De o mult mai mare prețuire decât oamenii în viață. Se vorbește, de exemplu, cu profund respect și înflăcărată compasiune despre oamenii nevinovați care au murit în închisorile comuniste, dar despre oamenii nevinovați care au suferit chinuri inimaginabile în închisorile comuniste și, printr-un noroc, au supraviețuit se fac în mod frecvent afirmații pline de ură și dispreț. Prin întreaga sa biografie Corneliu Coposu poate fi considerat un martir, însă pentru că martirul se află încă în viață, pentru că respiră și gândește și, mai ales, pentru că are opinii neconforme cu interesele actualilor lideri, a fost

supus în așa-numita perioadă post-revoluționară unei a doua tentative de exterminare.

Sau altă situație, la fel de semnificativă. Conducătorii noștri merg adeseori la mormintele tinerilor care și-au dat viața în cursul evenimentelor din decembrie 1989 pentru a salva țara de la dezastru. (ei au fost adevăratul Front al Salvării Naționale!) Merg la mormintele lor și depun coroane de flori, rostesc discursuri pioase, strâng mâinile părinților îndurerați. Ce se întâmplă însă cu tinerii care și ei – cu un curaj extraordinar – și-au riscat viața în decembrie 1989 și, printr-o întâmplare, n-au murit? Sunt tratați cu aceeași recunoștință? Nu numai că nu sunt tratați cu aceeași recunoștință, dar au ajuns să se simtă străini în propria lor țară. Ziarele care fac jocul oficialității i-au numit atentatori la ordinea publică, minerii și polițiștii i-au bătut, tribunalele i-au condamnat la închisoare. Vina lor? După cele întâmplate în decembrie 1989 se află încă în viață și, aflându-se în viață, continuă în mod inevitabil acțiunea îndreptată împotriva structurilor comuniste. Este foarte probabil că, dacă n-ar fi fost împușcați, și eroii la căpătâiul cărora se depun coroane de flori din partea a tot felul de persoane simandicoase s-ar fi numărat azi printre „golanii“ tratați asemenea unor inamici publici. Însă faptul că sunt morți, că nu-și mai cântă cântecele lor insolente, că nu mai ocupă carosabilul din Piața Universității, că nu mai scriu cu vopsea roșie „Jos comunismul!“ pe zidurile clădirilor îi face foarte agreabili din punctul de vedere al autorităților.

Fără îndoială, morții sunt mai ușor de condus decât viii. Morții tac (deși, după opinia mea, de multe ori tac dezaprobator) și nu au neoie de locuri de muncă, de locuințe, de mijloace de transport, de demnitate și libertate. Ei nu sunt imprevizibili. Ei nu intră în dispute care să perturbe mult visatul consens. Dar – pentru numele lui Dumnezeu – sunt morți! Marea răspundere a conducătorilor unei țări

este aceea față de oamenii în viață. Dacă se poate face ceva pentru ei trebuie să se facă repede, acum și nu *post-mortem.*

Cu ani în urmă, aflându-mă în holul de la intrarea la Consiliul Culturii și Educației Socialiste, m-am văzut înșfăcat de portar, care m-a tras după el și m-a ascuns într-o nișă. Gâfâia și îmi spunea cuprins de panică: „Vine tovarășa Suzana Gâdea și nu-i place să vadă oameni pe aici!“ Venea, deci, însuși ministrul culturii la locul său de muncă – unde ar fi trebuit să fie o permenentă agitație, să intre și să iasă mereu oameni însuflețiți de tot felul de inițiative – iar acest ministru al culturii avea nevoie de un pustiu în fața sa, ca să se simtă în siguranță. Nu întâmplător, funestul for pe care l-a condus, în loc să facă ceva pentru viața culturală, a făcut ceva pentru moartea culturală a țării.

De altfel, despre Nicolae Ceaușescu însuși se spune că, în ultimii ani ai dictaturii sale, începuse să nu mai suporte prezența oamenilor și a automobilelor pe străzi și că tocmai de aceea, la fiecare trecere a sa prin București, forțele de ordine aveau grijă să-i alunge pe locuitorii orașului cât mai departe de traseul prezidențial. Să nu fie văzuți, să nu fie auziți, să nu tulbure cu veșnica lor agitație gândurile marelui conducător.

Această oroare față de tumultul vieții este caracteristică mentalității comuniste. Iar fervoarea cu care se practică la noi, în momentul de față, cultul morților reprezintă o reminiscență a acestei mentalități. Este un gest nobil, impresionant și necesar să-i omagiem pe precursori, dar omagierea lor cu fast în mijlocul sărăciei generale are ceva suspect. După cum declararea iubirii și admirației față de morți de către conducători atât de insensibili față de oamenii în viață poate fi considerată o sfidare. Este o situație care te face să te gândești cu dezgust că în România trebuie să mori ca să fii respectat.

Ce culoare are dracul

La subsolul blocului în care locuiesc se sparge mereu conducta de apă caldă. Este făcută dintr-un metal spongios, un fel de rugină presată, și plesnește ori de câte ori presiunea apei calde crește. Echipa de intervenții de la GIGC (sau cam așa ceva) vine (când vine) și, în loc să schimbe conducta, bate în spărtură câte un cep de lemn, care, bineînțeles, abia așteaptă plecarea instalatorilor ca să sară din nou. Drept urmare, subsolul este necontenit plin de apă fierbinte, iar vălătuci groși de aburi urcă spiralat pe scară până la etajul zece. Când te întorci acasă de la serviciu hainele ți se umezesc în hol instantaneu. Capul câte unui vecin răsare fantomatic din alunecătoarea masă de vapori, îngrozindu-te. Asiști, oare, la o ședință de spiritism sau ai murit într-un accident de circulație și te-ai trezit direct în iad, printre alți păcătoși?

La început, situația aceasta părea pentru toată lumea (din bloc) inacceptabilă. Umezeala pătrundea peste tot neoprită nici măcar de ușile de fier montate de unii locatari ca semn al lipsei lor de ospitalitate față de hoți. Pereții se coșcovesc, covoarele intră în putrefacție, hârtiile mucegăiesc. Cărțile pe care le-am cumpărat de-a lungul anilor ca să-i uimesc pe eventualii musafiri cu vasta mea cultură au foile lipite între ele, au devenit pur și simplu monolitice (ca unitatea de acțiune și de voință a FDSN). Iar dacă, prin absurd (Doamne, ce poate să-mi treacă prin gând!!!), aș invita la mine, pe ascuns, o femeie măritată, când s-ar întoarce la ea acasă ar avea coafura fleșcăită de umezeală și soțul ei, privind-o, ar înțelege totul într-o clipă: „Nenorocito, știu unde ai fost, în blocul ăla al lui Alex. Ștefănescu!“

La început – spuneam – situația părea inacceptabilă. Protestam cu toții peste tot și nu ni s-ar fi părut exagerat ca însăși Organizația

Națiunilor Unite să se scandalizeze și să-și trimită reprezentanții la fața locului. Treptat, însă, de-a lungul anilor am constatat că nimeni nu dă curs plângerilor noastre. În plus, am obosit să ne mai mirăm și să ne indignăm. S-a întâmplat ceva de neimaginat altădată: ne-am obișnuit cu situația.

Trăim zi de zi printre perdele de aburi fierbinți, ducem o viață complet jilavă, dar faptul nu ne mai provoacă niciun fel de reacție. Din când în când se mai înregistrează câte o tresărire de demnitate, câte un refuz al stării generale de lichefiere. În rest, însă, resimțim situația ca normală. Încercăm chiar să identificăm unele avantaje, de exemplu avantajul de a nu mai trebui să muiem rufele înainte de a le spăla. Dacă ne vine un oaspete excesiv de sincer și face greșeala de a-și exprima în gura mare dezaprobarea față de felul nostru de viață, se găsește câte unul dintre noi care îl pune la punct: „Lasă, dom'le, că nu e dracu' chiar atât de negru!"

Aceasta este expresia la care am vrut să ajung, aceasta este expresia care mă obsedează. Ea există probabil și în alte limbi, dar în limba română are o rezonanță aparte. Ne definește și ne acuză. Ne creează iluzia că suntem înțelepți, moderați și, în fond, ne justifică lașitatea. Dacă dracul nu este chiar atât de negru, de ce să-l anatemizăm? Cu un drac gri am putea chiar stabili relații cordiale. Și am putea inventa și o nouă formulă: „Lasă dom'le, că nu e dracu' chiar atât de gri!" În sfârșit, după mulți ani de obișnuință, dracul ar începe să ni se pară de-a dreptul alb. Un fel de înger, de-al nostru, de pe-aici...

Ne-a șocat la început faptul că, după executarea lui Ceaușescu, după darea jos de pe soclu a statuii lui Lenin, după hotărârea aproape unanimă de a interzice PCR, au venit totuși la conducerea țării, cu insistența agasantă, bâzâitoare a unor muște atrase de pepeni în piață, vechii susținători ai comunismului. Nu ne credeam ochilor și eram

siguri că se va face gaură în cer, că bunul-simț al vieții înseși se va împotrivi unei asemenea aberații. Apoi... Apoi ne-am obișnuit cu situația. În momentul de față vedem la televizor foști colaboratori ai Securității și foști activiști PCR vorbind în Parlament, cu aplomb, cu agresivitate, și rămânem impasibili. Absurdul a intrat în categoria normalității. Am asimilat – și n-am murit – nociva substanță a celei mai crase imoralități.

La fel de mult ne-a mirat în urmă cu trei ani constatarea că din subsolurile societății au ieșit, cu ocazia răzvrătirii populației împotriva dictaturii, un fel de gândaci negri, escroci, asasini și proxeneți, și că ei s-au amestecat printre noi cu dezinvoltură. Eram siguri că se va întâmpla ceva care să pună capăt acestei incredibile prezențe la lumina zilei a unor persoane pedepsite de propriile lor fapte să trăiască în întuneric. Dar situația a continuat și până la urmă s-a permanentizat. În prezent conviețuim pur și simplu cu răufăcătorii. În ziare se semnalează faptul că multe licee se află practic sub controlul unor bandiți, dar Poliția nu se simte nici măcar datoare să dea o explicație. Mergem pe stradă și ocolim câte un grup de răufăcători cu firescul cu care ocolim un chioșc sau un automobil. Nimic nu ne mai miră. Am văzut o femeie care l-a surprins pe hoț cu mâna în poșeta ei și s-a mulțumit doar să-i dea peste mână în timp ce lumea din jur se uita și la femeie și la hoț cu aceeași privire plină de înțelepciune și resemnare.

Stimați compatrioți, vreau să vă spun deschis părerea mea, chiar dacă o să vă enerveze. Dracul este negru. Negru-negru, din orice unghi l-am privi.

Țara de cincizeci de stele

Prin 1954, copil fiind, am descoperit undeva, pe un maidan, un butoi cum nu mai văzusem niciodată. Era mare, confecționat din fier și avea

cercurile de rezistență în relief. Purta și o inscripție, ceva de genul OIL-USA. Mi-am dat seama imediat, intuitiv, că straniul obiect fusese fabricat în altă țară decât a noastră. Butoaiele românești – de altfel, și ele bine făcute, chiar cu artă – au armăturile plate și fin șlefuite, ca și cum meșterii ar vrea să ascundă prezența prozaică a elementelor de susținere. La butoiul pe care îl descoperisem eu chingile din metal erau, dimpotrivă, evidente ca niște șine de cale ferată. Își îndeplineau în mod declarat funcția de întărire a pereților recipientului.

Am avut atunci o revelație. Cu nestăpânita fantezie a copilului mi-am închipuit o țară îndepărtată în care oamenii, când vor să mănânce, chiar mănâncă, mușcând cu poftă din felia de pâine, în văzul tuturor, și nu mestecând cu discreție, ca și cum ar face ceva rușinos. O țară în care cine vrea să râdă chiar râde, în hohote, din toată inima, și nu are grijă să-și ascundă râsul cu palma. O țară în care orice persoană nemulțumită de ceva chiar spune că este nemulțumită și nu începe să bodogănească pe ascuns sau să părăsească discuția, pretextând o durere de cap.

Crescând puțin, am aflat că acea țară există. Sentimentul existenței ei mi-a fost de mare folos. M-a ajutat să supraviețuiesc moral, de-a lungul atâtor ani în care prefăcătoria a constituit la noi o obligație cetățenească.

În toată Europa, nu numai în aceea de Est, sunt tineri care se gândesc la Statele Unite ca la o salvare. Civilizația europeană, cu straturile ei succesive, depuse unul peste altul de-a lungul miilor de ani, este extraordinară, dar a ajuns să se sufoce pe ea însăși. S-a transformat într-o gigantică, inextricabilă birocrație. Nimeni nu poate să o reformeze complet. Nici Revoluția Franceză din 1789, cea mai energică și mai curajoasă din lume, nu a reușit să producă o schimbare radicală. Și apoi, te lasă oare inima să faci curățenie

generală într-un muzeu cu statuete de porțelan? Merită să riști să sfărâmi în mii de cioburi un exponat numai din ambiția de a ajunge cu mătura până la ultimul fir de praf de prin unghere?

Civilizația americană este de fapt tot civilizație europeană, dar construită din nou de la zero, departe de continentul de origine, pe un pământ aproape virgin. Este ca și cum cineva ar fi luat o mlădiță dintr-o salcie bătrână și scorburoasă și ar fi plantat-o în altă parte, ca să obțină o salcie tânără și mlădioasă. Ideile generoase ale anului 1789, prelucrate de alambicurile complicate ale comportamentului european tradițional, au devenit monstruoase ca dogmele inchizitoriale. Aceleași idei însă, transportate în țara de dincolo de Atlantic și folosite ca sursă de inspirație pentru o constituție cu adevărat nouă, au creat o civilizație rațională, eficientă, antropocentrică.

Dacă până și pentru tinerii din Europa Occidentală SUA sunt un miraj, cum să nu fie pentru noi, cei care încă de la naștere ne-am trezit într-o birocrație a birocrațiilor, într-o variantă diabolică a sublimei tradiții europene? De mici copii, încă de când ni s-a legat cravata roșie la gât, ca un festiv ștreang de spânzurătoare, menit să ne înăbușe lent, timp de o viață întreagă, am fost obligați să ne ascundem sentimentele, să ne reprimăm spiritul critic, să ne falsificăm existența. Din toate cuvintele limbii române ni s-a dat voie să folosim numai anumite cuvinte, și acelea în combinații stabilite prin ordin venit de sus. Din toate reacțiile omenești ni s-a permis să le avem numai pe acelea de aprobare și recunoștință. Și totuși noi nu ne-am lăsat dezumanizați. Iar una dintre formele de rezistență a fost să ne gândim la America. La o țară pe care nu o văzusem niciodată și despre care știam că nici nu o vom vedea, până la sfârșitul vieții.

În ceea ce mă privește, îmi amintesc cât de mult mă tulbura să țin în mână chiar și cel mai ieftin

obiect produs în America, o brichetă sau un pix. Erau obiecte fabricate, în mod evident, de oameni liberi. Bine făcute, frumos colorate. Concepute de cineva care, în timp ce le concepea, nu stătea cu teamă că va veni să-i dea indicații absurde un activist prost și arogant, cu o mapă sub braț. Confecționate de cineva căruia nu-i tremura mâna de încordare, la gândul că i se va reproșa – stereotip, fără justificare – „risipa de materiale".

Cel mai semnificativ și emoționant obiect american dintre toate care mi-au provocat asemenea reverii ale libertății a fost o revistă. Și anume, revista *Sinteze* pe care o punea într-o circulație restrânsă Ambasada SUA din România și la care eu totuși ajungeam de fiecare dată, cu anumite riscuri, dar și cu bucuria unei victorii. Articolele cuprinzătoare și dense din paginile acestei publicații, ilustrațiile sugestive, de o desăvârșită eleganță, îmi dădeau iluzia unei călătorii clandestine în țara interzisă. Când mă închideam singur, neștiut de nimeni, în camera mea, ca să citesc *Sinteza* aveam senzația că am găsit o soluție ingenioasă – ca oul lui Columb! – ca să ajung în SUA. Aveam senzația că, în loc să lupt fără șansă pentru pașaport și viză, am dat deoparte dușumeaua camerei mele și am săpat un puț foarte adânc, de mii și mii de kilometri, prin care am ajuns numai eu, în cel mai mare secret, în țara de pe cealaltă parte a planetei.

Conducerea nu conduce, opoziția nu se opune

Din când în când mă caută câte un necunoscut și se oferă să-mi pună la dispoziție informații secrete, extrem de revelatoare în legătură cu viața politică de la noi. De fiecare dată refuz. Iar necunoscutul rămâne mirat că pierd cu atâta ușurință ocazia de a scrie articole de scandal, dintre acelea care atrag sute de mii de cititori.

De fapt, eu nu mi-am popus niciodată să apar în fața publicului cu dezvăluiri senzaționale. Scriu numai despre ceea ce știe toată lumea. Despre ceea ce poate vedea oricine, în viața de fiecare zi. Pentru mine este mult mai grav și alarmant faptul că un bătrân care n-a cerșit niciodată iese pe stradă și îi imploră pe trecători să-i dea bani pentru o pâine decât faptul că nu știu care general are relații cu KGB.

Și apoi, dacă aș începe să înțeleg ce se întâmplă în culisele vieții politice aș ajunge, poate, să și accept situația disperată în care ne aflăm cu toții. Cine înțelege devine înțelegător.

Am scris cu câteva luni în urmă despre faptul – incredibil, inacceptabil – că în România există zone întregi scăpate de sub controlul statului și stăpânite aproape exclusiv de răufăcători. Și dădeam ca exemplu, printre altele, perimetrul căminelor studențești Grozăvești din București, un fel de stat în stat, guvernat de traficanți de valută, proxeneți și virtuali asasini. Acum, în presă, încep să apară informații în legătură cu dedesubturile întregii afaceri, cu complicitatea unor funcționari și polițiști, cu ineficiența raziilor etc. Toate aceste informații sugerează până la urmă imposibilitatea practică de a schimba situația. Și aproape că ne vine să ne rușinăm de intransigența noastră și să ridicăm din umeri resemnați.

Dar avem, oare, dreptul să ne obișnuim cu existența, în mijlocul Bucureștiului, a unui teritoriu care nu mai aparține României? Ce contează explicațiile? Noi pretindem o schimbare radicală a stării de lucruri, nu explicații.

Așa cred că trebuie judecată și actuala conducere a țării, fără luarea în considerare a ceea ce se întâmplă în culise. Ca să fiu sincer, nu mă interesează absolut deloc dacă Ion Iliescu este sau nu influențat de persoane oculte în alegerea consilierilor prezidențiali, dacă Nicolae Văcăroiu este sau nu omul lui Iliescu, dacă Virgil

Măgureanu urmează sau nu să fie trimis ambasador într-o țară îndepărtată etc. Întâmplă-se orice în culise, numai să meargă lucrurile bine în România.

Iată însă că în România lucrurile nu merg deloc bine. Aproape totul stagnează. Și singurul element dinamic îl constituie răul. Judecând după ce se întâmplă în viața noastră de fiecare zi și nu dincolo de zidurile groase ale sediilor puterii, țara este prost condusă. Prețurile continuă să crească și salariile să nu țină pasul cu ele. Privatizarea se realizează greoi, haotic și, în loc să fie un factor de democratizare, favorizează formarea unor mafii pe care, cu timpul, va fi tot mai greu să le dezrădăcinăm din societatea românească. Ticăloșii care și-au bătut joc de viața noastră în lungii ani de întuneric roșu rămân în continuare nepedepsiți, iar unii dintre ei devin din nou agresivi și îi persecută pe cei care le-au fost și înainte victime. Starea infracțională a căpătat o amploare fără precedent – ceea ce nu înseamnă neapărat o creștere a numărului de infractori, ci mai ales o manifestare dezinvoltă a infractorilor la lumina zilei, ca și cum țara n-ar mai avea stăpân.

Incompetență și absența unui sentiment al răspunderii – așa ar putea fi caracterizat (în cuvinte politicoase) stilul în care este condusă România în momentul de față. Din nefericire, la fel de dezamăgitoare este și atitudinea opoziției. Nici ea nu are vreo scuză. Și nici în legătură cu ea nu ar trebui să ne intereseze informațiile de culise.

Ce contează că Ana Blandiana sau altcineva a sprijinit candidatura lui Emil Constantinescu la președinția țării? Ce interes prezintă faptul că Nicolae Manolescu nu îl simpatizează pe Corneliu Coposu sau Corneliu Coposu nu îl simpatizează pe Nicolae Manolescu? La ce ajută explicațiile de ordin psihologic date de Constantin Ticu Dumitrescu în legătură cu consimțământul său de a-i strânge mâna, în Parlamentul României, lui

Corneliu Vadim Tudor? Cu ce ne consolează informațiile despre viața amoroasă sau despre ambițiile secrete ale lui Radu Câmpeanu – omul care a reușit să-și condamne la ineficiență propriul partid?

Din punctul meu de vedere, Ion Rațiu putea să-i facă și o statuie de aur Doinei Bâscă, iar Domokos Geza avea dreptul să vorbească și prin somn ungurește dacă opoziția din România, în ansamblul ei, și-ar fi îndeplinit menirea esențială: aceea de a se opune. Deocamdată prezența ei este ca și inexistentă. Din Senat reprezentanții opoziției ies cu sfială din sală când vorbește câte un nerușinat apologet al lui Ceaușescu la microfon. Dar apoi, se întâlnesc cu adversarii de idei la bufet și clinchetele de furculițe și cuțite ale celor două tabere se contopesc. Ce anume a anesteziat, oare, spiritul critic al opoziției? De ce nu este fermă? Nu știu. Și nici nu doresc să aflu. Dar rezultatul este lamentabil.

O conducere care nu conduce, o opoziție care nu se opune – așa mi se înfățișează în prezent viața politică din România. Și nu există dezvăluire senzațională care să mă impresioneze mai mult decât această stare de lucruri.

Silviu Brucan vorbește, vorbește, vorbește

Ar merita să se scrie cândva un studiu despre „sonorul“ evenimentelor petrecute în ultimii trei ani în România. S-au auzit în această perioadă aplauze, explozii de petarde, huruit de tancuri, vuietul unor fluvii de oameni, împușcături, vaiete de tineri striviți sub șenile, cuvântul „jos“ scandat cu disperare, cântece religioase, comenzi polițienești. Iar peste întregul vacarm s-a auzit vocea lui Silviu Brucan, dizarmonică și arogantă.

Se întâmplă câteodată să ne intre în casă câte un muscoi greoi și verzui cu care n-am avea nimic de

împărțit dacă n-ar începe – tot el – să bâzâie agasant. La fel procedează Silviu Brucan. După ce că a jucat un rol nefast în istoria postbelică, contribuind direct la distrugerea civilizației românești, mai și îndrăznește acum să-și semnaleze existența, printr-un monolog insistent, agresiv și strident.

Aparițiile lui la televizor pot induce în eroare, din cauza repeziciunii cu care pretinsul politolog se pronunță asupra unor probleme importante. Este repeziciunea cu care un scamator creează iluzii. Vorbind lapidar și cu aplomb, Silviu Brucan dă impresia că are dreptate.

De curând, însă, el a făcut o mare greșeală: a publicat o carte. Iar o carte poate fi citită încet, cu atenție. Aceasta înseamnă că efectul iuțelii de mână dispare și că putem vedea, în sfârșit, cum ascunde iluzionistul câte un porumbel sau câte un iepure în mânecile lui largi.

Prima grijă a lui Silviu Brucan – în ipostaza de autor al volumului *Generația irosită* – este să demonstreze că în România, înainte de război, nu exista democrație și se trăia cum nu se poate mai prost. În limbajul de multă vreme ruginit al propagandei staliniste, el descrie astfel situația: „România, spre sfârșitul anilor ’30, era o țară cu strigătoare inegalități sociale. Moșierii încheiaseră cu burghezia industrială acea «monstruoasă coaliție», care le permisese să-și păstreze întinsele proprietăți de tip feudal. Pe ele trudeau sute de mii de țărani, pentru o nimica toată, iar la orașe proletariatul fabricilor, care se înmulțeau ca ciupercile, cunoștea condițiile de viață și de muncă ale «capitalismului sălbatic».“

Dacă România se afla într-o asemenea situație deplorabilă, cum se explică faptul că tocmai atunci a creat valori de care ne mai servim și azi? În medicină, în arhitectură, în matematică, în literatură, în teatru, în sistemul de învățământ, în pictură, în aeronautică și în multe alte domenii s-

au înregistrat realizări de nivel european. Le cunoaște Silviu Brucan? Nu-i pretind să facă un efort intelectual atât de mare și să investigheze toate aceste domenii. Dar îi sugerez ca o dată, când iese la plimbare, să caute cu privirea pe jos un capac de canal fabricat înainte de război și să-l compare cu unul produs în anii comunismului. Va vedea că primul este făcut cu pricepere, cu îngrijire, chiar cu artă, în timp ce al doilea, în mod sigur crăpat și ruginit, pare turnat de meseriașii unui popor primitiv.

Oare doar din ignoranță minimalizează Silviu Brucan avântul democrației românești dinainte de război? Încă ar avea o circumstanță atenuantă. Mult mai probabil este însă că el a falsificat realitatea în mod interesat, ca să ne convingă că nu s-a pierdut mare lucru atunci când s-a distrus stilul de viață din România antebelică. Că ocupația sovietică a fost o binefacere nu mai are curajul să susțină – așa cum a susținut o viață –, pentru că prea a devenit evident pentru toată lumea falimentul comunismului. Și atunci, nu-i rămâne decât să pretindă că nici înainte românii n-au dus-o bine. În felul acesta speră să-și reducă vina de fi participat frenetic la înlocuirea unei civilizații de tip european cu una de tip sovietic, de fapt cu o caricatură de civilizație.

Nicio pagină din memoriile lui Silviu Brucan nu este scrisă dezinteresat. Autorul se prezintă fără excepție într-o lumină favorabilă, promovează un cult al propriei sale personalități. Își exagerează cu tupeu meritele până la a apărea ca un salvator al României. Astfel, dă de înțeles că a jucat un rol important în luarea – de către Hrușciov, la propunerea lui Dej a – hotărârii de a se retrage trupele sovietice din România în 1956. Și tot el prezintă astfel faptele încât să se înțeleagă – inclusiv din relatarea unei întâlniri pe care a avut-o cu Gorbaciov în 1989 – că a fost un fel de

eminență cenușie a acțiunii de răsturnare a lui Ceaușescu.

Este de mirare că memorialistul s-a oprit cu enumerarea meritelor sale în acest punct. Ar fi fost în logica demonstrației sale să susțină că a avut un cuvânt de spus și în pregătirea „războiului stelelor“, în zădărnicirea puciului militaro-comunist îndreptat împotriva lui Gorbaciov sau în eliberarea Kuweitului de către americani. Nu cumva Silviu Brucan este un reprezentant al acelei „alte lumi care dirijează omenirea din Shambhala“ și a cărei existență este dată ca sigură de ziarul *Tineretul liber*?

Iar dacă el a avut cu adevărat în istoria noastră postbelică o influență atât de mare, de ce nu a intervenit în favoarea sutelor de mii de oameni întemnițați sau uciși de autoritățile comuniste? De ce nu l-a scos din închisoare pe Mircea Vulcănescu, înainte ca acest exemplar uman ales să fie omorât de brutele aflate în slujba regimului? De ce nu a făcut măcar gestul de a-i trimite o pâine deținutului politic Constantin Noica?

Silviu Brucan povestește cum au evoluat comuniștii în primii ani de după război: „Dar perioada romantică n-a durat mult. După un an, eram toți instalați în apartamente confortabile, bine mobilate și echipate, iar la economatul *Scânteii* găseam alimentele de bază și, din când în când, chiar o sticlă de vin bun.“

În exact aceeași perioadă Mircea Vulcănescu murea, implorându-i pe prieteni să nu-l răzbune vreodată, iar Constantin Noica se considera norocos descoperind că o coajă de pâine uscată pusă de el la păstrare într-o spărtură a zidului fusese roasă doar pe jumătate de șobolani...

Nu vreau să pășesc în 1993

Conform versiunii oficiale, peste câteva zile „vom păși într-un nou an“. Și nu oricum, ci cu

„încredere în viitorul României“, cu „convingerea că angajarea României pe drumul democratizării este ireversibilă“.

Mie însă îmi lipsește entuziasmul de a face acest pas. Am să mai înaintez cel mult, cu precauție, până în 25, 26, 27 sau chiar 31 decembrie. Cu anul care se încheie, așa jalnic cum a fost, m-am obișnuit. Dar 1993 mă îngrozește.

Și nu sunt singurul care gândește astfel. Milioane de oameni din România privesc cu îngrijorare spre anul care va începe în curând. Nu ne cunoaștem între noi, dar toți înțelegem îndemnul de a păși în 1993 ca pe un îndemn de a păși în prăpastie. Dacă am reuși să comunicăm cu adevărat între noi, fără a mai recurge la serviciile de intermediar ale lui Paul Șoloc, am putea constitui Organizația Celor Care Nu Vor Să Meargă Mai Departe (O.C.C.N.V.S.M.M.D.)

Astfel organizați, am declanșa în scurtă vreme o grevă de zel calendaristic. Pur și simplu n-am mai ține pasul cu calendarul. Să meargă în 1993, sănătoși, oamenii care conduc țara. Și să-i urmeze, eventual, toți profitorii din umbră. Noi vom rămâne aici, unde am ajuns, măcar un timp, ca să ne tragem sufletul.

Ce poate să ne aștepte bun în 1993? Cele câteva sărbători oficiale? Fără îndoială, președintele țării va merge la Adamclisi ca să sărbătorească împlinirea a 1851 de ani de la nu știu care lupte daco-romane. Am mai văzut o festivitate de acest fel. Cea de la anul va fi, probabil, mai costisitoare (invocându-se faptul că s-a ajuns la o cifră rotundă sau pătrată, după caz). Dar nu va fi cu totul diferită de cea care s-a consumat recent.

Se va celebra și o aniversare cu adevărat importantă – 75 de ani de la Marea Unire. Însă ideea nu ne atrage, pentru că evocarea acțiunilor politice de acum trei sferturi de secol va ține locul acțiunilor politice care ar trebui întreprinse acum

pentru recuperarea teritoriilor românești de dincolo de Prut.

Iar altceva bun chiar nu ne așteaptă. Agricultura nu va fi nici măcar la pământ. Va fi sub pământ. Grâul de toamnă refuză să încolțească – probabil în semn de protest împotriva proprietății de stat. Iar terenurile agricole nu vor fi încredințate nici în 1993 particularilor. În anul care se încheie nu s-a găsit hârtie pentru tipărirea titlurilor de proprietate. În anul care urmează nu se va găsi cerneală.

Marile întreprinderi industriale tot nu se vor privatiza. Vor avea soarta pălăriilor de damă pe care mofturoasele cliente le întorc pe o parte și pe alta, le încearcă în fața oglinzii și le restituie vânzătoarei. Tot așa nu se vor putea hotărî foștii activiști ai PCR și foștii securiști dacă să le cumpere sau nu. Mai convenabil pentru ei este să nu le cumpere. Cu un efort financiar uriaș făcut de stat (adică de noi), aceste întreprinderi ceva-ceva tot produc, iar activisto-securiștii transformați în capitaliști preferă să valorifice produsele respective prin rețeaua lor de magazine, la prețuri usturătoare.

Va fi arestat vreun terorist din decembrie 1989? Nu. Dar vor fi arestați cei care vor continua să pună întrebări în legătură cu teroriștii. Se va găsi un motiv... De exemplu, faptul că l-au jignit pe Silviu Brucan – făuritorul de țară și de istorie.

C.V. Tudor va continua să latre. Iar televiziunea va continua să-i propage lătratul până în cel mai îndepărtat sat de munte, ca să nu-și închipuie cineva că România este un sat fără câini.

Nu vreau să pășesc în 1993 și din cauză că nu vreau să asist la compromiterea totală a opoziției. Două tendințe nefaste o vor caracteriza în continuare. În primul rând, tendința spre dezagregare. Este ca și cum cineva ar vrea să construiască un zid numai din cărămizi, fără mortar. Cum începe să se configureze un grup compact de opozanți, cum se dispersează. Și, în al

doilea rând, tendința spre resemnare. Dacă în momentul de față reprezentanții opoziției încă mai găsesc energia de a ieși din sala Senatului când vorbește la microfon un ticălos, în 1993 vor reuși, sunt convins, doar să se ridice în picioare, uitând de ce s-au ridicat. Și s-ar putea ca vechi reflexe să le revină pe neașteptate și să înceapă să aplaude...

Sunt hotărât, rămân în 1992. De bine, de rău, aici, în 1992, încă mai apar ziare și reviste independente, încă mai pot fi ascultate Fun Radio și Nova 22, încă mai reușește un pensionar să-și cumpere din pensia pe o lună o varză și o răzătoare. În 1993, sunt sigur, vor predomina săptămânalele „absolut independente“, vor supraviețui doar posturile de radio care își vor începe emisiunile cu versul „te apăr și te laud și te cânt“, iar pensionarului îi va ajunge pensia numai pentru varză și în cele din urmă numai pentru cotor.

În concluzie... porniți înainte, tovarăși! Ciocniți cupele cu șampanie (cumpărată din magazinele rudelor foștilor membri ai Comitetului Politic Executiv) și pășiți peste, cum vă place vouă să spuneți, poetic, „granița dintre ani“. Eu n-am să vă însoțesc.

1993

Liniștea dinaintea liniștii

Ion Cristoiu crede că liniștea din România are ceva suspect și că s-ar putea ca ea să fie „liniștea dinaintea furtunii“. Ion Iliescu însuși, în mesajul adresat poporului român cu prilejul Anului Nou, a luat în considerare ipoteza liniștii rău-prevestitoare, chiar dacă și-a exprimat speranța că sumbra prevestire nu se va adeveri.

În ceea ce mă privește, cred că acalmia din momentul de față reprezintă nu liniștea dinaintea furtunii, ci liniștea dinaintea liniștii. Nimic spectaculos nu se va întâmpla în România în 1993. Ca și calmul seismic, calmul național durează la noi patruzeci-cincizeci de ani. Prin anii 2030-2040 ne vom sătura, în sfârșit, de „perioada de tranziție“ și vom cere o schimbare. Dar până atunci vom suferi în tăcere.

Am folosit cuvântul „tranziție“ pentru că aceasta este denumirea oficială a epocii în care trăim. În realitate, este vorba de stagnare. De o lungă, inoportună și nefastă stagnare. De o stagnare întreținută cu cinism și iresponsabilitate de oameni cărora le convine să nu se modernizeze viața în România.

Dacă am avea parte cu adevărat de liniște încă ar fi ceva. Dar liniștea noastră este încordată, chinuitoare. Răul ne macină zi de zi. În România se petrece o îngrozitoare tragedie calmă și silențioasă care nici măcar nu-i impresionează pe străini. Christine Valmy vine în România zâmbitoare și împodobește Bucureștiul, de Crăciun, cu beteală, fără să vadă cadavrele de șobolani care putrezesc pe străzi. Dimitrie Sturdza, stabilit de multă vreme în străinătate, își vizitează

patria în fugă și, după o întrevedere cu Nicolae Văcăroiu, se declară impresionat de bunele intenții ale prim-ministrului, în timp ce în țară numeroși copii și bătrâni mor din cauza lipsei de căldură.

Nu știu alții cum sunt, dar eu, cel puțin, m-am săturat până peste cap de străinii sau românii înstrăinați, care, după o vizită fugitivă în România, eventual pe traseul de la Otopeni la București, ajung la concluzia că totul este O.K. Și ne mai și anunță: „Fraților, să știți că o duceți bine. *Good bye!“*

Noi, oamenii obișnuiți, acceptăm situația actuală din inerție. Conducătorii noștri o mențin în mod interesat. Iar vizitatorii din afară o girează din naivitate.

Cum să fie bine?! De ce nu vă uitați cu mai mare atenție? Nu vedeți orașele aflate sub stăpânirea răufăcătorilor? Nu remarcați terenurile agricole rămase nelucrate din cauză că nici până în prezent nu au fost atribuite clar, ireversibil, unor persoane particulare care să aibă grijă de ele? Nu-i observați pe bătrânii îngrijit îmbrăcați care cerșesc, copleșiți de rușine, la colțurile străzilor? Nu vă dați seama că la televizor, în locul informațiilor despre situația disperată din țară, se prezintă în continuare secvențe din Festivalul „Cântarea României“ sau se difuzează știri selectate tendențios (de exemplu știrea că un grup de șase persoane a furat, în portul Constanța, exact din zahărul adus pentru rațiile noastre)?

Îmi dau seama că numind aceste stări de lucruri am făcut o greșeală gravă, că am adus prejudicii imaginii României în lume și că din cauza aceasta nu vom mai primi în vecii vecilor clauza națiunii celei mai favorizate. Dar vina mea oricum pălește în comparație cu aceea a lui Corneliu Coposu, care a cerut să nu ni se mai acorde iarna națiunii celei mai favorizate. Da, exact așa s-a întâmplat. În urmă cu câteva săptămâni, aflându-se în vizită la Dumnezeu, Corneliu Coposu s-a apucat să ne

denigreze. Dumnezeu credea că în România totul merge bine. Așa reieșea din programele TV – singura lui sursă de informare. Lipsit de patriotism, liderul PNȚCD i-a explicat însă că se înșală și, drept urmare, Atotputernicul ne-a retras iarna națiunii celei mai favorizate.

Iar consecințele le cunoaștem cu toții. Spre stupefacția miniștrilor și primarilor, prefecților și directorilor, brusc, în plină iarnă, în România a început să ningă, iar temperatura a scăzut sub zero grade! „Prizele de apă“ au înghețat, „agenții termici“ n-au mai ajuns în calorifere, iar aragazurile s-au transformat într-un fel de candele pentru iluziile noastre moarte.

Nu întreprindem nimic, stăm și așteptăm. Iar nemișcarea noastră nu are nimic odihnitor. Ne aflăm în situația alergătorului care se apleacă să-și lege șireturile și se tot încurcă în noduri, în timp ce pe lângă el trec în zbor spre linia de sosire ceilalți concurenți. Numai odihnitoare nu poate fi o asemenea situație.

Poezia în vreme de ciumă

Într-una din serile trecute, la puțină vreme după lăsarea întunericului, numeroși oameni se îndreptau spre Ateneu, cu aerul unor conspiratori. Chipurile le apăreau pentru câte o clipă din beznă, luminate de farurile mașinilor. Unii aveau părul alb și buzele învinețite de frig. Alții, tineri, descheiați la haina de iarnă, primeau drept în piept, cu voluptate, aerul rece. Dar și unii și alții erau transfigurați – se vedea că urmează să participe la ceva considerat de ei foarte important. Își făceau loc cu tenacitate printre pietroaiele și noroaiele de care este înconjurat Ateneul ca de un original sistem de apărare. Orbecăiau fără să se descurajeze prin întunericul din fața clădirii. Și străbăteau, decișI, faimosul hol – transformat acum într-o

imensă cameră frigorifică – pentru a ajunge, în sfârșit, în sala de spectacole.

Conspirația care atrăsese atât de mulți bucureșteni era, de fapt, un spectacol de poezie și muzică, *La naşterea Domnului Eminescu.* Mari actori și muzicieni – Leopoldina Bălănuță, Mariana Buruiană, Adrian Pintea, Florin Piersic jr., Dan Grigore, Aurelian Octavian Popa, Ion Ivan Roncea –, convocați de o cunoscută realizatoare de emisiuni TV – Marilena Rotaru –, au făcut să răsune încă o dată, timp de aproape trei ore, sub vasta și fastuoasa cupolă, „gândirea unui împărat poet".

Departe de mine intenția de a mă lansa în scrierea unei cronici a spectacolului, deși aș fi tentat să dăruiesc buchete de cuvinte frumoase fiecăruia dintre artiștii prezenți pe scenă. Toți au fost la înălțime. Dar mai mult chiar decât spectacolul m-a impresionat publicul. În sală nu se afla – fapt remarcabil – nicio personalitate oficială. Drept urmare au lipsit uriașele coșuri de flori oferite (din banii statului) artiștilor, coșuri pe care oricum nu le-a regretat nimeni, pentru că prea seamănă cu coroanele mortuare. În schimb, câțiva tineri cu figuri frumoase și inteligente, iluminate, au urcat pe scenă și au dăruit interpreților flori cumpărate din banii lor puțini și cinstiți.

Prin tăceri profunde și semnificative, asemenea unor momente de reculegere, prin aplauze perfect nuanțate (exprimând o întreagă gamă de reacții sufletești: de la aprobarea respectuoasă la entuziasmul frenetic), prin hohotele de râs izbucnite prompt, ca replici de o admirabilă perspicacitate la aluziile de pe scenă, spectatorii s-au dovedit a fi minunați parteneri ai artiștilor. De altfel, prin însuși faptul că străbătuseră un București scufundat în noroi și promiscuitate ca să participe la spectacol se definiseră. Ce frumos s-ar trăi în România dacă soarta țării ar fi hotărâtă de asemenea oameni! Chiar că ar merita să facem o

experiență. Așa cum FSN a propus un alt guvern, propun și eu ca publicul aflat la Ateneu cu prilejul aniversării zilei de naștere a lui Eminescu să devină Parlamentul României! Atunci am începe cu toții, cu adevărat, o nouă viață.

Deocamdată, însă – și situația va dura în mod sigur multă vreme –, acest parlament ideal se află în clandestinitate. Între năzuințele sale și cele ale oamenilor care dau azi tonul în România există o prăpastie. Nu întâmplător, în timp ce se îndreptau spre Ateneu, iubitorii de poezie aveau aerul unor conspiratori. Ei îndeplineau un ritual ininteligibil și tocmai de aceea suspect pentru atât de numeroșii și puternicii adepți ai unui stil de viață iremediabil prozaic.

În seara dedicată omagierii marelui poet, Ateneul nu era o instituție reprezentativă pentru România de azi, ci o excepție. Înăuntru se rosteau cele mai inspirate combinații de cuvinte românești imaginate vreodată, iar afară, pe stradă, se putea auzi: „Fire-ai tu a dracului cu parașuta ta cu tot!“ Înăuntru se glorifica ființa umană, iar afară mii de ființe omenești erau umilite, prin menținerea lor în ignoranță și sărăcie. Înăuntru se oficia un cult al adevărului și dreptății, iar afară adevărul și dreptatea nu mai reprezentau aproape nimic, având cursul mai scăzut chiar decât cel al leului.

Urâțenia din jurul nostru a devenit sufocantă, insuportabilă. Nu întâmplător, când recită poezie, Leopoldina Bălănuță ține ochii închiși.

Micul ecran se face tot mai mic

O descoperire scandaloasă – existența unor microfoane instalate în telefoane, în spatele caloriferelor etc. la sediile unor partide din opoziție – a fost complet trecută sub tăcere de Televiziune. În schimb, în ziua respectivă, s-au difuzat imagini de la o grevă declanșată la fabrica de becuri din Fieni. A doua zi, conspirația tăcerii a

continuat. Reprezentanții opoziției luau atitudine față de supravegherea lor cu mijloace specifice Securității, dar Televiziunea era ocupată cu altceva: îi informa pe cetățenii României că greva de la fabrica de becuri a încetat.

Aceasta este maniera (jignitoare) în care ne minte instituția de pe Dorobanți în fiecare zi, la emisiunea *Actualități.* Ignoră evenimente și situații de maxim interes – dacă relatarea lor contravine intereselor oficialității – și, în schimb, ne obligă să aflăm tot felul de fapte insignifiante. Presa independentă ne prezintă cazuri grave de corupție, de abuz în funcție, de sfidare a legilor chiar de către autorități, iar Televiziunea ne ține la curent cu desfășurarea unui congres al cofetarilor, în Italia. Radio „Europa Liberă" și BBC prezintă realist consecințele dezastruoase ale politicii economice promovate de guvernul Văcăroiu, iar Televiziunea aduce în prim-plan câțiva speriați cu cătușe la mâini care au furat gumă de mestecat.

Dacă nu poate trece faptele sub tăcere, Televiziunea recurge la altă metodă: le înfrumusețează. Așa a procedat, de exemplu, atunci când ne-a oferit secvențe de la ridicola horă organizată de FDSN pe Dealul Mitropoliei, cu prilejul zilei de 24 ianuarie. Fedeseniștii au fost grotești – ca personajele din *O scrisoare pierdută,* în scena finală – în încercarea lor de a chema la o fraternizare generală: cum să fraternizeze cu ei cei care le-au fost și continuă să le fie victime? Nu întâmplător, numeroși oameni cu bun-simț aflați ca spectatori la fața locului și-au exprimat indignarea față de indecenta și provocatoarea manifestare folclorică a partidului de guvernământ, astfel încât până la urmă toată mascarada era să se încheie cu o bătaie. La *Actualități* n-am văzut, însă, nici prostul gust al programului artistic prezentat de fedeseniști, nici incidentele; secvențele fuseseră astfel selectate încât să dea impresia de pace și armonie.

În mod similar, Televiziunea a prezentat selectiv semnificația politică a participării președintelui Ion Iliescu la sărbătorirea Unirii la Iași, în tandem cu Alexandru Moșanu, președintele Parlamentului din Republica Moldova. A trebuit să aflăm din alte surse că această simultaneitate a prezenței celor doi a fost interpretată într-un anumit fel la Chișinău, în condițiile în care între Alexandru Moșanu și Mircea Snegur există un diferendum pe tema reintegrării în România a teritoriului românesc de dincolo de Prut.

O adevărată artistă (a se pronunța „hartistă“) a fardării realității rămâne Rodica Becleanu. Ori de câte ori relatează ce se mai întâmplă la Palatul Cotroceni, are un ton duios, de mămică extaziată în fața isprăvilor copilului ei.

Realitatea românească, plină de dramatism, își găsește cu tot mai multă dificultate loc pe ecranul televizorului, care se micșorează parcă de la o zi la alta. Această realitate este izgonită la periferia programului 1 – rezervându-i-se ore târzii de noapte, când numeroși abonați ai Televiziunii dorm (așa se întâmplă, de exemplu, cu extraordinarul *Memorial al durerii* realizat de Lucia Hossu-Longin) – sau este dosită pe programul 2, incaccesibil majorității românilor.

Pentru a fi pe placul oficialității, Televiziunea tratează într-un mod expeditiv și ostil tot ceea ce vine din partea opoziției. Declarația lui Corneliu Coposu referitoare la acuzațiile nedrepte formulate la adresa sa de președintele țării este contracarată, cu o promptitudine de care mai dă dovadă numai garda de corp, printr-un text veninos afișat pe ecran la o secundă după apariția liderului PNȚCD. Prezența lui Petre Roman la emisiunea *Azi în prim-plan* primește o ripostă la fel de promptă, prin intermediul a doi redactori care îl supun unui fel de interogatoriu pe fostul prim-ministru.

Cu binecunoscuta lor predilecție pentru o exprimare „poetică“, publiciștii de formație

comunistă susțin că Televiziunea este o „fereastră deschisă spre lume“. Așa o fi, numai că această fereastră a început să semene tot mai mult cu o ferestruică de la una din închisorile folosite de regimul comunist pentru distrugerea conștiinței de sine a poporului român.

O măsură recentă, stupefiantă, luată de conducătorii țării pentru și mai buna obturare a micului ecran o constituie numirea lui Paul Everac ca director general al Televiziunii. În orice țară democrată instalarea într-un asemenea post se face în urma unui concurs desfășurat sub supravegherea opiniei publice. Guvernul nu ne consideră însă, probabil, o țară democrată și optează pe cont propriu, rapid, pe baza unor criterii pe care nu se simte dator să ni le aducă la cunoștință.

Chiar dacă am face abstracție de trecutul lui Paul Everac și am judeca numai după declarația sa de intenții, tot ne-am da seama că a venit la conducerea Televiziunii pentru a stinge ultimele licăriri de sprit critic de pe micul ecran. Paul Everac ne-a aunțat explicit că vrea ca instituția din subordinea sa să devină mai respectuoasă față de actuala putere. Mai respectuoasă? Și cât de departe să mai meargă cu respectul? Să programeze imnuri de slavă pentru iubiții noștrii conducători? Să difuzeze de dimineața până seara reportaje despre vizitele lor de lucru?

Tot Paul Everac a mărturisit că este preocupat de îmbunătățirea imaginii României. Greu de înțeles. Adică România să rămână așa cum este, într-o stare deplorabilă, iar imaginea ei să se îmbunătățească?

Ssst! Opoziția doarme...

Credeam că numai Alexandru Piru obișnuia să doarmă în timpul dezbaterilor parlamentare. Dar am avut de curând prilejul să constat că dorm și unii dintre iluștrii reprezentanți ai partidelor de

opoziție. Închid ochii, își pun bărbia în piept și sforăie discret în cursul unor controverse de rezultatul cărora depinde soarta a milioane de oameni.

Dorm la propriu sau la figurat. În țară are loc în prezent o restaurare pe scară largă a puterii foștilor demnitari comuniști, iar reprezentanții opoziției se mulțumesc să facă observația timidă că s-a trecut la o „politizare a administrației de stat“. Doar de politizare este vorba? Poate fi considerat, oare, FDSN un partid ca oricare altul și i se poate reproșa numai tendința – la urma urmelor firească – de a-și numi în toate posturile importante oamenii de încredere? În realitate, după cum poate vedea oricine, se petrece ceva mult mai grav, și anume o „întoarcere a rinocerilor“ – pentru a relua o expresie foarte nimerită folosită de Octavian Paler. Iar FDSN nu trebuie considerat un partid ca oricare altul, ci un instrument al reabilitării nomenclaturiștilor de altădată. Așa cum există în străinătate unele bănci care „spală“ banii proveniți din afaceri murdare, există și la noi un partid care spală reputația pătată a oamenilor lui Ceaușescu.

Cum poate un reprezentant al Convenției Democratice din România să discute cordial, concesiv – în fața camerelor de luat vederi ale Televiziunii sau la un simpozion – cu un reprezentant al FDSN? Această asociere nu face decât să-i avantajeze pe restauratori, pentru că le conferă credibilitate.

De mai bine de o lună Corneliu Coposu se străduiește să demonstreze că nu s-a opus în niciun fel acordării României a clauzei națiunii celei mai favorizate de către SUA. Bineînțeles că nu s-a opus. Dar căror politicieni le dă socoteală?

Preocuparea lui Corneliu Coposu de a se dezvinovăți este simptomatică pentru atitudinea defensivă a întregii opoziții. Oameni care au făcut ani grei de temniță pentru că s-au împotrivit ideologiei aduse cu tancurile de o armată de

ocupație au ajuns să se disculpe (să se justifice, să se explice, să se scuze etc.) în fața unor oameni care au servit tocmai acea ideologie!

Am tresărit – mărturisesc – neplăcut surprins și când l-am auzit pe Emil Constantinescu declarând unor ziariști, la întoarcerea din străinătate, că peste tot unde a fost s-a preocupat de îmbunătățirea imaginii României. De ce? Este propagandist al FDSN? Se vede clar că distinsul profesor universitar, mult prea distins pentru viața politică de la noi, a căzut în capcană și a început și el să simtă nevoia să se dezvinovățească, în fața prezumției oficialității că opoziția își discreditează țara. Dar cum poate un om ca Emil Constantinescu să-și discrediteze țara? Simpla lui prezență în străinătate ne face servicii, dovedind străinilor că avem oameni politici de înaltă ținută. De dezvinovățit ar trebui să se dezvinovățească, ori de câte ori se întorc din străinătate, unii fruntași ai FDSN, PRM, PSM, care prin suficiență, prin prost-gust, prin rudimentara lor demagogie patriotardă chiar că aduc prejudicii imaginii României.

Cu o flagrantă lipsă de fermitate este tratată de opoziție și problema teritoriilor românești de dincolo de Prut. Conducătorii României au făcut o greșeală atunci când au recunoscut și încurajat independența Republicii Moldova. A fost ca și cum ar fi recunoscut și încurajat independența unor județe din România. Moscova însăși a confirmat, la un moment dat, lipsa de legitimitate a pactului Ribbentrop-Molotov și, implicit, absurditatea existenței unei granițe între România și o parte din ea însăși. Bineînțeles că pot fi invocate tot felul de circumstanțe care i-au determinat pe guvernanții noștri să procedeze cum au procedat. Dar, din perspectivă istorică, atitudinea lor rămâne în mod sigur o eroare.

Acum, după ce momentul istoric favorabil s-a pierdut, procesul de înstrăinare a Basarabiei de țara

din care face parte de drept continuă. Se agită ideea unui referendum – idee care pare la prima vedere democratică, rezonabilă, dar care în realitate este de o ticăloșie fără margini. Despre ce referendum poate fi vorba într-o zonă în care cincizeci de ani – nici mai mult nici mai puțin decât cincizeci de ani! – populația a fost supusă unui brutal proces de deznaționalizare, printr-o îndoctrinare inchizitorială, prin deportări în Siberia, prin aducerea unor „coloniști“ din alte părți ale URSS?

Reacția opoziției față de această revoltătoare evoluție a situației nu este nici pe departe tranșantă, energică, așa cum ar trebui să fie. La urma urmelor mai de înțeles este precauția partidului de guvernământ, care trebuie să facă diferite compromisuri în conformitate cu „spiritul practic“ al oricărei guvernări, decât „realismul“ partidelor de opoziție – adică tocmai cele de la care se așteaptă o anumită idealitate a atitudinii politice.

Ziua internațională a FMI

Până nu demult, fiecare 8 martie era întâmpinat cu festivismul de prost-gust specific comunismului victorios. Peste grația firească a primăverii se suprapunea *kitsch*-ul amabilității mecanice a „tovarășilor de partid“ – inși grobieni însărcinați să fie timp de o zi tandri. Acum s-a trecut în extrema cealaltă: responsabilii de altădată cu tandrețea, aflați în continuare la putere, vorbesc cu simulată competență despre cursul de referință al monedei naționale și pozează în oameni cu spirit practic, lipsiți de sentimentalism (așa cum își închipuie ei că sunt *businessman*-ii), lăsând condiția femeii în voia soartei. Ziua internațională a femeii seamănă mai curând cu Ziua internațională a FMI.

Bietele romînce! În zadar le-a făcut Dumnezeu frumoase și pline de viață, în zadar le-a înzestrat

cu senzualitate (cu adevărata senzualitate, care se opune și frigidității, dar și sexualității maniacale), în zadar le-a menit să fie harnice și iscusite (în mâinile lor simțindu-se în siguranță și sapa, și seringa, și stiloul). Toate aceste calități și numeroase altele, a căror inventariere n-au terminat-o până azi nici poeții specializați în glorificarea femeii, au fost înfășurate și înăbușite în pânza roșie (un roșu de la început prevestitor de vărsare de sânge) a steagului comunist.

Românceleau stat în închisori, legate în lanțuri (lanțuri peste „coapsa [lor] fină de-alăută florentină“!). Au rămas acasă singure cu copiii să-și aștepte bărbații închiși – văduve, cu soții îngropați de vii. Au fost obligate să îmbrace salopete și să încalțe bocanci (ajungând să semene cu niște foci, după modelul tovarășelor lor din „marea țară prietenă“) ca să construiască „obiective“ gigantice și păguboase. Au cântat marșuri în loc de cântece de leagăn. Au oferit flori (ele!) „iubiților noștri conducători“. Au stat resemnate la cozi – lungi convoaie ale umilinței. S-au supus la controale ginecologice care aveau drept scop nu apărarea sănătății lor, ci îndeplinirea planului la nașteri. Au fost constrânse să-și ascundă frumusețea sub o mască gravă și bărbătoasă, care, purtată mult timp, li s-a lipit definitiv de chip. Au ajuns să nu-și mai stimeze iubiții și soții, văzându-i cu capul plecat mereu în fața activiștilor și securiștilor. Au devenit în multe cazuri rele și prozaice ele însele, ca să-și poată apăra familia și crește copiii.

Mâna de fier a Partidului Comunist Român le-a lungit fustele, le-a strâns părul în coc, le-a umblat în viscere, ca să-i identifice și să-i ia din timp în posesie pe viitorii „șoimi ai patriei“. Iar în vreme ce ele sufereau astfel, pe alte meridiane, acolo unde „lumina de la răsărit“ ajunge din punct de vedere astronomic mai târziu, iar din punct de vedere politic n-a ajuns nici până în ziua de azi,

semenele lor aveau parte de încredere și respect, de acel climat ocrotitor a cărui instituire și întreținere constituie poate supremul examen al adevăratei bărbății. Cu câtă grijă, cu câtă competență erau – și sunt și azi – puse în valoare femeile din Occident! Fiecare părticică din corpul lor este spălată și parfumată, acoperită de țesături mătăsoase, apărată iarna de frig și vara de arșiță. Fiecare dorință a lor, fie și capricioasă, mobilizează – spre a fi dusă la îndeplinire – energiile bărbaților din jur. Fiecare calitate este recunoscută și răsplătită, de multe ori chiar sărbătorită. Iar maternitatea reprezintă un fel de faptă eroică, în fața căreia se prosternează până și șefii de state.

În comunism? În comunism, ceea ce frapează, poate mai mult decât alte dezgustătoare caracteristici ale stilului de viață, este flagranta lipsă de cavalerism. Comuniștii nu respectă femeia. O cocoțează în prezidii fără să încerce să afle dacă are aptitudini pentru așa ceva, cu generozitatea grosolană a mitocanului care, ducându-și iubita la cofetărie, o obligă să-și mănânce prăjitura din farfurie. În rest, însă, o exploatează fără milă și încearcă prin toate mijloacele să-i distrugă specificitatea. Așa cum nu suportă deosebirile de naționalitate, de religie, de convingeri politice, nu le agreează nici pe cele dintre sexe. Idealul lor este un om asexuat, castrat de dârzenia bărbătească, dar și de farmecul feminității.

S-a schimbat ceva în ultimii trei ani, de când comuniștii s-au deghizat în democrați ca să rămână la putere? Nimic esențial. Singura noutate o reprezintă faptul că lipsa de cavalerism se manifestă acum altfel. Eliberați de obligația statutară de a admite femei, într-un anumit procentaj, la conducerea treburilor publice, democrații (originali) de azi le-au eliminat aproape complet din elita politică. Umbra disprețului față

de femeia-cetățean a acoperit-o până și pe Doina Cornea – care ne-a dat nouă, bărbaților, o lecție de curaj în timpul lui Ceaușescu și care a fost sfătuită în repetate rânduri, cu țopească suficiență, să se „întoarcă la cratiță“. Umbra acelui dispreț s-a întins până pe alte meridiane, prin formula de o familiaritate vulgară „madam Thatcher“.

S-a renunțat la puritanismul pe cât de sever, pe atât de ipocrit din timpul dictaturii, dar s-a renunțat abrupt, iresponsabil, cu o evidentă și descalificantă plăcere a scăpării de orice grijă. Printr-un consens tacit, se acceptă proliferarea prostituției, în forme dintre cele mai degradante. Pentru că una este dacă o femeie practică prostituția din plăcere sau din convingere (o privește!) și alta dacă își vinde corpul din disperare, negăsind alt mijloc de supraviețuire, pe care poate l-ar prefera. În Parlamentul nostru, dominat de reprezentanții partidelor cu *pedigree* comunist, s-au auzit chicote pe jumătate licențioase, pe jumătate infantile când s-a discutat despre prostituție, despre eventualitatea reînființării caselor de toleranță etc. Îți venea să te gândești la o cazarmă, cu soldați adunați în jurul unei fotografii deocheate...

Femeile stau în continuare la cozi (dintre care cozile la lapte sunt cele mai jalnice). Femeile sunt în continuare victimele predilecte ale actelor de violență, lipsa de cavalerism a polițiștilor favorizându-i și încurajându-i pe răufăcători. Femeile nu sunt apărate cu mijloace juridice de agresivitatea propriilor soți, care de multe ori le bat ca să-și ia revanșa acasă pentru eșecurile înregistrate în afara casei. Femeilor nu li se dă posibilitatea să îmbătrânească demn (unele pensionare ajung să cerșească pe străzi, paralizate de rușine).

Și totuși, așa dizgrațiate cum sunt, milioane de cenușărese ale lumii post și neocomuniste, ele își împlinesc menirea. Din rândurile lor se ridică personaje luminoase, ca Doina Cornea, Ana

Blandiana sau Lucia Hossu-Longin, strălucitoare miss ale moralității. Activiștii PCR care ieri măsurau încruntați lungimea fustelor și care le-au abandonat complet pe femei în favoarea FMI ar trebui să știe că datoria internă a statului român față de femei depășește cu mult datoria externă.

Invers

În ianuarie și în prima parte a lui februarie, în România au continuat arăturile de toamnă. Și n-ar fi exclus ca în iulie să se facă însămânțările, iar în decembrie să înceapă secerișul. Oricum asemenea răsturnări de calendar agricol n-ar mira pe nimeni într-o țară în care aproape totul este pe dos.

Există în istoria literaturii universale scriitori – Swift, Kafka și alții – faimoși pentru arta dovedită în reprezentarea unor stări de lucruri absurde, dar niciunul dintre ei nu și-ar fi putut imagina ceea ce se întâmplă acum la noi. În primul rând, este vorba de însuși modul cum înaintăm spre economia de piață: înaintăm îndepărtându-ne de ea. Guvernanții îi încurajează pe întreprinzătorii particulari descurajându-i. Statul deține cea mai mare parte din bogățiile țării, dar privește plin de invidie tot la proprietatea particulară. Și inventează noi și noi metode pentru a o reduce la ineficacitate și a o compromite.

Când vin în vizită în România înalți oaspeți din Occident, li se aduc, la mesele festive, și câțiva întreprinzători particulari, prosperi, surâzători, ca un eșantion de capitalism. Cu aceeași grijă pentru regie sunt invitați proprietari de firme și la unele emisiuni ale Televiziunii. Însă, practic, particularii se simt în România cam cum se simțeau negrii în SUA pe vremea Ku-Klux-Klan-ului. Statul îi supune la chinul îndeplinirii unor formalități complicate și confuze, le pretinde impozite paralizante, le acordă credite cu dobânzi cămătărești, le ia din când în când valuta, îi

verifică la sânge (pe cei cinstiți, pentru că pe cei necinstiți, care mai sunt de obicei și violenți, îi lasă în pace).

Absurdă este și situația din agricultură. Pentru stimularea privatizării agriculturii este susținută, material și moral... asocierea producătorilor. Iar dacă n-au primit pământ și n-au cu ce să se asocieze, țăranilor li se sugerează să rămână cum au fost, masați în vechile CAP-uri sau IAS-uri, cărora să le găsească alt nume. Începe, în curând, a patra primăvară de după înlăturarea de la putere a lui Ceaușescu și între timp succesorul lui a câștigat de două ori alegerile atribuindu-și în fața electoratului meritul de a fi dat pământ țăranilor, chiar dacă până în prezent tot nu s-a dat pământ țăranilor. S-a dat parțial, s-a dat incorect, s-a creat o harababură cum n-a mai fost vreodată în satul românesc. Ziariștii merg foarte rar la țară, probabil și pentru că este greu de ajuns acolo, dar dacă totuși s-ar duce și ar face investigații ar descoperi situații mai năstrușnice și mai alarmante chiar și decât cele descrise pe prima pagină în *Evenimentul zilei.* La țară, în momentul de față, viața nu se mai desfășoară normal. Numai pomii – ca să parafrazez o anecdotă – mai cresc cu verdele în sus, dar nu se știe cât o vor mai face.

Ce să mai spun de viața politică! Conducătorii țării acuză opoziția de prostul mers al lucrurilor, iar opoziția se tot dezvinovățește – adică exact invers față de cum se întâmplă în alte țări. Cei care nu conduc sunt făcuți răspunzători pentru modul cum se conduce – iată un silogism pe care Aristotel, necunoscând învățătura marxistă, nu avea cum să-l includă în logica sa. Dar și mai absurd este faptul că de avantajele democrației beneficiază cu prioritate și uneori excesiv tocmai cei care, în calitate de activiști ai PCR sau securiști, au luptat o viață întreagă împotriva democrației. Tinerii care au strigat „Libertate!“ și au murit cu pieptul ciuruit de gloanțe stau acum

aliniați sub cruci de marmură, iar cei care au tras sau au dat dispoziție să se tragă sau măcar și-au adus de-a lungul anilor o modestă contribuție la întărirea aparatului represiv profită, acum, în mod vulgar, îmbogățindu-se, tocmai de acea libertate.

Cine se proclamă azi patrioți? Exact cei care și-au distrus patria, promovând cu zel un sistem politic de inspirație străină, detestat în prezent chiar și în țara lui de origine. Ei, patrioții, circulă în automobile de fabricație străină, tezaurizează valută, își trimit copiii să se realizeze pe pământ străin. Și tot ei îi acuză pe adepții civilizației occidentale, care vor să introducă – de fapt să reintroducă – acea civilizație aici, în România, că sunt vânduți. În mod curios, patrioții, care, potrivit declarațiilor lor, nu s-ar vinde pentru nimic în lume, sunt de o indecentă bunăstare, în timp ce vânduții trăiesc în sărăcie.

Hotărât lucru, este greu de înțeles ce se întâmplă azi la noi. Un străin care ne-ar vizita pentru prima dată ar putea crede că a nimerit în plin carnaval și ar rămâne cu convingerea că știm al dracului să ne distrăm.

Lupta parlamentului cu Marea Adunare Națională

Am asistat în ultima vreme la mai multe așa-zise dezbateri în Parlament, culminând cu așa-zisa dezbatere pe tema moțiunii de cenzură propuse de opoziție. Mi-am putut face cu acest prilej o idee clară despre calitatea umană a celor de care depinde viitorul României.

Se află de fapt, față în față, două lumi diferite, între care nu este posibil un dialog. O lume civilizată, formată din oameni în vârstă care s-au opus o viață întreagă, în mod declarat, comunismului, ca și din oameni mai tineri, care, instinctiv, s-au ferit de influența infirmizantă a stilului de viață comunist. Și o lume fără istorie,

reziduu toxic al ceaușismului, constituită din foști activiști ai PCR, colaboratori ai Securității, profesori de marxism-leninism ș.a.m.d. (Eminescu i-ar fi numit activiști cu ceafa groasă, securiști cu nas subțire).

Reprezentanții partidelor de opoziție au ceva din ținuta unor parlamentari europeni. Se folosesc de argumente pentru a-și susține opiniile și singura armă la care recurg, atunci când adversarii lor devin agresivi, este ironia. În schimb, reprezentanții partidului de guvernământ și aliații lor se dovedesc, în marea lor majoritate, incompatibili cu viața parlamentară. Mijlocul lor de a-și impune voința rămâne tot acea retorică marxist-leninistă care s-a auzit, ca un neîntrerupt răpăit de mitralieră, timp de 45 de ani în România și care a secerat tot ce-a avut mai bun cultura noastră. Iar când frazele importate cu mulți ani în urmă de la Moscova nu-i mai ajută, fedeseniștii, peremiștii și pesemiștii, mai ales cei cu temperament artistic, folosesc din plin interjecțiile.

O parte a actualului Parlament al României este formată chiar din parlamentari, iar cealaltă – din oameni fără vocație parlamentară care, dacă ar fi trăit Ceaușescu, ar fi putut face parte din Marea Adunare Națională (cu deosebirea că, în Marea Adunare Națională, ar fi stat tăcuți, cu priviri fixe, și ar fi aplaudat la comandă). De aceea, este ridicol să ne propunem să fim echidistanți față de cele două mari grupări din Parlament. Ar fi ca și cum un critic de artă ar privi cu egală bunăvoință un tablou autentic și un fals.

Sprijinită la scenă deschisă de Ion Iliescu, „Marea Adunare Națională“ a învins Parlamentul. Și nu numai Parlamentul, ci și România, pentru că a condamnat-o la mulți ani de existență confuză, neglorioasă.

Legea

Tot ceea ce se legiferează, în orice domeniu, trebuie respectat cu strictețe, chiar și atunci când ni se pare a fi o eroare. Putem să ne împotrivim unei legi atunci când este în faza de proiect, demonstrându-i, cu argumente, absurditatea. Sau putem să începem împotrivirea și mai dinainte, contestându-i pe cei care pretind să fie acreditați ca dătători de legi. Însă după ce o regulă a fost instituită, nu ne rămâne decât s-o respectăm, chiar și dacă respectarea ei nu ne convine.

Orice inițiativă particulară în domeniul convențiilor pe care le utilizează la un moment dat societatea dovedește iresponsabilitate și poate avea consecințe dezastruoase. Dacă mă aflu la volanul unei mașini și decretez de unul singur că semnul de circulație „Cedează trecerea!“, întâlnit la o intersecție, nu mai este valabil, această inițiativă a mea, de care nu are cum să știe necunoscutul aflat la volanul altei mașini, de pe strada cu prioritate, poate duce la un accident mortal. Între mine și necunoscut se află două parbrize și o distanță de câteva zeci de metri, din cauza cărora nu avem cum să ne auzim unul pe altul. Singurul nostru mod de comunicare în acele secunde este *regula*. Eu mă bazez pe faptul că el o respectă, așa cum și el se bazează pe faptul că eu o respect. Cine trădează această încredere reciprocă, pe care oamenii au construit-o cu greu, și nu de un secol încoace, de când există automobile, ci de-a lungul a mii și mii de ani, săvârșește o crimă.

Muncitorul care repară o linie electrică de înaltă tensiune se bazează pe faptul că undeva, la un panou, operatorul de serviciu menține întrerupt curentul electric. Persoana care cumpără o sticlă de apă minerală se bazează pe faptul că, înainte de îmbuteliere, sticla a fost spălată și că nu conține substanțe otrăvitoare. Pacientul căruia i se face o injecție se bazează pe faptul că asistenta sanitară a sterilizat în prealabil seringa. Pasagerul unui tren se bazează pe faptul că mecanicul nu e beat. Și așa

mai departe. În fiecare zi, în numeroase împrejurări, contăm pe regulile de conviețuire. Ignorarea lor la scară mare produce în rândurile colectivității o panică imensă, ca un cutremur. Și, de fapt, chiar este un cutremur, pentru că zguduie și dislocă fundamentul însuși al existenței noastre într-o comunitate omenească.

Este adevărat că uneori, pe parcursul istoriei, se acumulează atât de multe reguli absurde, iar cei aflați la conducerea colectivității refuză cu atâta îndârjire modificarea lor, încât singura soluție rămâne răsturnarea regulilor și conducătorilor prin forță, cu vărsare de sânge. Este însă o soluție disperată, tragică, la care oamenii responsabili recurg nu cu bucuria deșănțată a distrugerii, ci cu imensă deznădejde. Este o soluție extremă, profund ilegală, care poate fi folosită foarte rar și numai în cele din urmă.

Steluța de la Spitalul de Ortopedie

În timpul ninsorii de săptămâna trecută, soția mea a alunecat undeva, pe stradă și și-a rupt o mână. Și-a rupt-o complet – așa cum se rupe un vreasc – și, din cauza durerii, și-a pierdut cunoștința. Un binevoitor m-a chemat telefonic la fața locului. Am avut astfel nefericitul prilej s-o văd pe femeia care are grijă, de peste douăzeci de ani, ca niciun necaz să nu mă doboare, doborâtă ea însăși. Era albă la față ca varul și ținea ochii închiși. Îmi venea să îngenunchez lângă ea și să plâng. Să nu-și închipuie însă cititorii că îi voi face martorii unui acces de sentimentalism. Înțeleg foarte bine că deznădejdea mea poate să nu prezinte interes sau chiar să fie plictisitoare pentru alții. Altceva vreau să povestesc. Am luat-o pe soția mea în mașină și am mers la câteva spitale. Peste tot am fost primiți cu solicitudine, dar ni s-a explicat că nu există posibilitatea de a se face o radiografie la acea oră (era șapte sau opt seara).

Așa că am ajuns, inevitabil, acolo unde trebuia să merg de la început: la Spitalul de Urgență. Un medic, despre care nici nu știu cum îl cheamă, i-a dat imediat soției mele îngrijirile necesare: i-a făcut o radiografie, i-a pus mâna în ghips, i-a explicat cum trebuie să procedeze în zilele următoare. Și alți medici de la Spitalul de Urgență – atât cât am putut să observ, fugitiv – își făceau datoria cu promptitudine și cu o inepuizabilă bunătate, chiar și atunci când pacienții erau oameni de nimic, bețivi, grosolani, incapabili să se exprime corect.

A doua zi dimineața trebuia făcută o nouă radiografie, de data aceasta cu ghips cu tot, pentru a se vedea dacă osul fusese bine „centrat“. Considerând că soția mea nu mai este în regim de urgență, m-am jenat să merg încă o dată la spitalul de pe Ștefan cel Mare, oricum supraaglomerat, și am dus-o la Spitalul de Ortopedie de lângă Foișorul de Foc. Și la acest spital am remarcat seriozitatea cu care medicii își fac datoria. În condiții materiale precare, foarte apropiate de cea mai neagră mizerie, ei își păstrează ținuta profesională. Deși peste noapte ninsese fără întrerupere și multe străzi deveniseră impracticabile, medicii au sosit cu punctualitate la spital, s-au schimbat în halatele albe și au intrat la raportul de gardă. La ieșirea de acolo, unul dintre ei, foarte asemănător prin bunăvoință cu cel de la Spitalul de Urgență, ne-a ascultat atent și ne-a explicat – ceea ce de altfel deja știam – că are nevoie, ca să se pronunțe în cunoștință de cauză, de o nouă radiografie.

Până aici ne-a fost. Toți oamenii în halate albe cu care vorbiserăm până atunci – unii dintre ei adevărate somități în specialitatea lor – ne trataseră cu respect și bunăvoință. La cabinetul de Radiologie, însă, banda rulantă a amabilității s-a oprit. Acolo există o persoană care se crede foarte importantă, deși singura ei misiune este să prindă

clișeele cu o clamă de rufe și să le scufunde în revelator. Numele ei? Steluța. Celălalt nume a refuzat să și-l decline dar, sincer să fiu, nici n-aș vrea să-l aflu. Prin felul ei de a fi, nu merită un al doilea nume.

Steluța, așadar, stătea la taclale cu colega ei, aceea care face propriu-zis radiografiile, și îi gonea pe pacienții nerăbdători. Ei întredeschideau ușa sfioși și strângând din dinți ca să nu urle de durere, iar ea, cu o vehemență instantanee, cu acea vehemență de țață care nu are nevoie de un motiv ca să se stropșească la oamenii din jur, îi dădea afară.

De trei ori am încercat să intru în cabinetul de Radiologie, și de trei ori am fost gonit și împroșcat cu insulte, ca un răufăcător. A trebuit să suport un mare scandal ca să obțin până la urmă banala, dar atât de prețioasa pentru soția mea, radiografie. În cursul scandalului, cele două radioloage (că altfel nu pot să le spun) au avut grijă să-și verse focul și pe medici, strigând, sus și tare, că, spre deosebire de ei, ele muncesc, că medicii și-au făcut sindicat separat și acum, poftim, tot la ele apelează etc. etc. În mod special, Steluța s-a remarcat printr-o ură aprinsă față de intelectuali și, ceea ce m-a frapat și mai mult, printr-o convingere, afișată sfidător, că „ai ei“ sunt la putere și că prin urmare antiintelectualismul ei are o susținere oficială.

Mi-am adus aminte atunci că și la Spitalul de Urgență era o persoană care făcea notă discordantă (dar în momentul respectiv nu-i dădusem importanță, pentru că eram prea tulburat), și anume o asistentă sanitară obraznică, cu o gură cât o șură, care o admonesta pe o pacientă (alta decât soția mea). Există deci și acolo o „Steluță“ – sau cine știe câte or fi existând.

Toate aceste „Steluțe“ (să mă ierte femeile cu suflet frumos care întâmplător poartă același nume) îi îndeamnă pe mineri să-i bată pe studenți și îl bat ele însele pe Marian Munteanu când este

adus rănit la spital, îi aplaudă isteric pe iubiții noștri conducători și se cred superioare – dacă își cumpără o rochie din import – doctoriților modeste și resemnate, preocupate de soarta bolnavilor. Zeci de ani la rând comunismul a cultivat insolența „Steluțelor“. Și o cultivă în continuare.

Da, o cultivă în continuare. Între „Steluța“ – produs al spiritul plebeian promovat de partidul comunist – și actualul partid de guvernământ – plin de foști activiști ai aceluiași partid comunist – există o veche și indestructibilă complicitate. Ele îl votează. El le protejează.

Medicii sunt prinşi la mijloc între mentalitatea comunistă a propriilor subodonaţi şi mentalitatea comunistă a celor aflaţi în momentul de faţă la putere.

Pe Steluța, oricum, nu o va pedepsi nimeni, atâta vreme cât la putere se află un partid de steluți.

P.S. Îmi vine în minte o strofă dintr-o poezie pe care am fost obligat s-o învăț pe de rost în școala primară: „Iar steluța cea de sus/ Oare ce-o avea de spus?/ Socialismul, spunea ea,/ Se clădește-n țara mea.“ Se clădește, se clădește...

Alocuțiuni și alegații

Se vorbește atât de des despre intrarea României în Europa, încât uneori îmi închipui țara întreagă alunecând spre vest, ca o farfurie pe o masă înclinată. Și mă întreb, îngrozit, dacă ne vom mai putea opri din alunecarea noastră sau vom ajunge, bâldâbâc, direct în Atlantic.

Și totuși, intrăm sau nu intrăm în Europa? Ce indicații vin de sus? Indicațiile sunt foarte clare: să intrăm, dar să nu intrăm. Pentru un străin un asemenea mesaj ar reprezenta un scandal al inteligenței – însă pentru noi este perfect inteligibil. Avem o vastă experiență în domeniu.

Decenii la rând am trăit bine dar prost, am îndeplinit cincinale în patru ani și jumătate care au durat șapte, opt ani, am respectat fără să respectăm drepturile omului și așa mai departe. Ceva de genul acesta ni se cere și acum.

Iar noi, exersați colaboratori, ne îndeplinim perfect sarcinile. De mai bine de trei ani ne transformăm prin stagnare. Am înființat *boutique*-uri și *shop*-uri, dar continuăm să stăm la coadă, pentru un lapte ipotetic, încă de la zece seara. *Implementăm*, cu surle și tobe, *economia de piață,* dar statul rămâne marele proprietar, mai mare decât toți *privatizații* la un loc. *Șeful executivului* (fost funcționar la CSP) are o *atitudine permisivă* față de *reforma managerială,* dorind ca economia românească să ajungă *performantă*, însă vrea să le ia valuta *întreprinzătorilor.* Nomenclatura a dispărut în sensul că a rămas la locul ei și a primit numele de *sommet* politic sau *staff.* Accesul liber la informații a depășit faza de *glasnosti* și a ajuns la *transparență,* aceasta însemnând că ziariștii trebuie să scrie exact ce li se spune la *briefing* dacă nu vor să se facă responsabili de *deteriorarea imaginii României.*

Europenizarea noastră este multilaterală. Pardon, nu multilaterală, *complexă.* Nu mai avem conducători, ci *lideri.* Ei nu ne mai reține atenția cu expuneri sau cuvântări, ci cu *alocuțiuni* și *alegații.* Și tot ei nu mai întreprind vizite de lucru, ci *deplasări în teritoriu.* De ce? Ca să vadă cum se desfășoară activitatea de producție? Doamne ferește, nu! Ci ca să ia cunoștință de modul cum se *derulează* activitatea *agenților economici.* Avem numeroase dificultăți, dar nu pe fondul crizei mondiale, ci pe *background*-ul crizei mondiale. În mod frecvent nu repetăm, ci *reiterăm* dezacordul nostru față de orice amestec... vreau să spun *ingerință* în treburile interne ale altei țări.

Orice copil, chiar și unul zdrențăros, de pe stradă, a devenit *baby,* orice ins milostiv care ajută

cultura, *sponsor,* orice țigan – *rom.* În cel mai pur stil european *transgresăm* numeroase greutăți, *antamăm* afaceri (dacă sunt *fezabile*) și *devoalăm* secretul succesului, bineînțeles, numai după ce *anvizajăm* toate consecințele posibile, *vizavi* de amabilitatea noastră.

Aceasta nu înseamnă că am ajuns la perfecțiune. Avem încă multe de făcut. Și vom face. În scurtă vreme, indivizii care violează vor pretinde victimelor și puțin *feeling,* iar dacă ele nu vor ști cum să procedeze, le vor vinde, după o scurtă negociere, caseta video cu *know-how*-ul respectiv. Pentru a-și asigura *eșaparea* din închisoare, hoții își vor *indexa* mita destinată... știm noi cui. Iar prostituatele, când li se va cere conform *pachetului de legi* votat recent de Parlament, să-și părăsească *situl istoric,* vor da un *show* de nu va mai reuși toată *diaspora* să explice străinătății ce se întâmplă în România.

Cam așa se produce europenizarea noastră. Este un act de simulare colectiv, la care unii participă cu candoare, iar alții cu intenții secrete. Ca de obicei, ignoranța colaborează perfect cu perfidia.

Tăiem copacul ca să cadă pasărea?

În fiecare seară, când îmi instalez sistemul antifurt la mașină, mă gândesc la imoralitatea gestului. Protejându-mi mașina, nu fac decât să-i determin pe hoți să prefere mașinile altora.

Dar numai eu procedez așa? Într-o revistă de mare tiraj, un căpitan de poliție ne sfătuiește în fiecare săptămână să ne dublăm încuietorile la uși, să ne păzim buzunarele când mergem cu autobuzul, să nu ieșim pe stradă după lăsarea întunericului. În loc să caute soluții pentru a-i prinde și a-i pedepsi pe răufăcători, el ne îndeamnă să ne punem la adăpost și să abatem necazul asupra altora, care nu citesc revista sau pur și simplu nu sunt în stare să-și ia măsuri de apărare.

„Scapă cine poate“ – aceasta este morala, rușinoasa morală adoptată în momentul de față de o mare parte a societății românești. Ea ghidează și grevele, care, fără să se fi transformat într-o adevărată grevă generală, au răvășit în ultima vreme întreaga țară.

Prin grevă, o categorie profesională vrea să smulgă avantaje de la alte categorii profesionale. Vrea, cu alte cuvinte, să se salveze transferând nenorocirea asupra celor din jur.

Guvernul, bineînțeles, nu are mai mulți bani decât cei pe care i-a declarat. Dacă ar avea, în mod sigur i-ar pune la dispoziția populației, nu neapărat din generozitate, ci pentru a liniști spiritele. Și atunci, ce face? Urmărește evoluția evenimentelor și are grijă să dea satisfacție celor mai agresivi, în detrimentul celor mai pașnici.

Așa s-a întâmplat mereu în ultimii trei ani și jumătate. Cazul cel mai cunoscut și mai scandalos rămâne acela al minerilor din Valea Jiului, care au obținut avantaje materiale uriașe în comparație, de exemplu, cu cele ale medicilor. De ce? Pentru că minerii nu ezită să devasteze, la nevoie, capitala, în timp ce medicii, mai delicați, nici când organizează o biată grevă nu merg cu cruzimea atât de departe încât să-i lase fără ajutor pe muribunzi.

Grevele declanșate în ultima vreme în țară intră în același sistem. Părți ale populației șantajează alte părți ale populației sistând livrarea unor produse sau asigurarea unor servicii de importanță vitală până la obținerea unor privilegii prezentate ca „drepturi“. Ele nu pot fi considerate însă drepturi atâta vreme cât se obțin prin nedreptățirea unor semeni.

Cei care produc sau distribuie energie electrică ne amenință că ne lasă fără lumină dacă nu li se măresc salariile. Cei care se ocupă de transporturi ne anunță, la fel, că nu vom mai avea cu ce să călătorim dacă nu consimțim să li se

îmbunătățească lor viața, înaintea altora. Până și furnizorii de apă se prevalează de caracterul indispensabil al lichidului aflat în gestiunea lor și pretind să li se dea prioritate în acordarea de avantaje.

Numai aparent grevele sunt îndreptate împotriva guvernului. În realitate, ele se îndreaptă până la urmă tot împotriva populației, în ansamblul ei. Populația și nu guvernul are de suferit din cauza opririi activității în diverse domenii. Populația și nu guvenrul va încerca ulterior, printr-un efort suplimentar, să recupereze rămânerile în urmă. Își închipuie, oare, șoferii aflați în grevă că Ion Iliescu nu va găsi cu ce să se deplaseze la Palatul Cotroceni? Își imaginează energeticienii că Nicolae Văcăroiu va rămâne pe întuneric când vor întrerupe ei curentul electric? L-am ascultat stupefiat pe Bogdan Hossu – un lider sindical demn, de altfel, de stimă – declarând că greviștii din raza sa de activitate au identificat cartierele în care locuiesc guvernanții noștri și că exact în acele cartiere va fi oprită apa. N-am întâlnit vreodată mai mare naivitate. Vor ajunge guvernanții noștri să sufere de sete? Chiar nu-și dă seama Bogdan Hossu că ar fi de ajuns ca gărzile lor personale să le aducă apă de fântână în palmele făcute căuș pentru a le rezolva problema?

Noi vom fi cei care vor suferi. Noi vom bea apă stătută din canistrele noastre de plastic. Noi vom cumpăra în cele din urmă apă de la bișnițarii care vor apărea, fără îndoială, pe străzile Bucureștiului, travestiți în sacagii.

Nemulțumirile populației sunt în mod sigur îndreptățite. Nu se mai poate trăi așa cum se trăiește acum, într-o stare de sărăcie groaznică și aproape complet în afara legii. Dar mijlocul ales pentru exprimarea protestului este eronat. Este ca și cum ne-am da cu capul de pereți pentru a-i impresiona pe cei care ne conduc.

În loc să punem la îndoială declarația prim-ministrului că „nu stă pe un sac de bani“, în loc să pretindem în mod egoist să ne mărască salariile cu prioritate în domeniul nostru de activitate în defavoarea celor din alte domenii, mai bine am crede că nu mai există bani și am întreba: de ce?

Adevărata vină a guvernului nu constă în faptul că nu este mai generos cu banii, ci în acela că nu-i are. Foarte rău că nu-i are. Situația falimentară în care se găsește țara dovedește incompetența lui. Și atunci de ce mai rămâne la conducerea țării?

Se va spune că în câteva luni nu putea schimba radical situația. Dar nu este vorba de câteva luni, ci de câțiva ani. Din perspectivă istorică, guvernele Roman-Stolojan-Văcăroiu sunt unul și același, din cauză că toate au fost girate de Ion Iliescu. Între ele există o deplină continuitate. Toate au păstrat – în proporții strivitoare – ineficienta proprietate de stat și au asigurat protecția foștilor nomenclaturiști ai PCR.

Altfel s-ar fi trăit acum în România dacă s-ar fi trecut rapid la proprietatea particulară, imediat după înlăturarea de la putere a lui Ceaușescu. Dar nu s-a trecut.

În momentul de față, toate formele de protest sindical, inclusiv grevele n-aduc nimic bun pentru țara noastră. Mai înțelept ar fi să ne păstrăm disponibilitatea de a face grevă pentru vremea – dacă va veni vreodată acea vreme – când vor exista mari proprietari particulari și vom intra în conflict de interese cu ei. Pe ei i-ar durea, într-adevăr, o grevă. Ei n-ar putea dormi noaptea știind că în fabrica lor a încetat activitatea și câștigul se duce pe apa Sâmbetei. În momentul de față, însă, singurul mare proprietar de la noi este statul și pe el nu-l afectează cu nimic refuzul nostru de a munci. Cei afectați cu adevărat suntem tot noi. Este o greșeală să ne înrăutățim în mod voluntar condițiile de viață numai ca să îi înduioșăm pe cei care ne conduc.

Singura soluție, în acest moment, rămâne lupta politică. Dezgustul pe care îl avem față de politică nu este al nostru, ci ne-a fost inoculat, cu mare abilitate, tocmai ca să stăm deoparte. Milioanele de nemulțumiți, în loc să facă greve și să scufunde țara într-un tot mai mare dezastru economic, mai bine s-ar înscrie în partidele de opoziție sau măcar le-ar sprijini, pentru a ajunge să poată schimba în mod esențial situația din România, pentru a înlocui simularea reformei cu o reformă reală.

România Mare de la buletinul meteo

În fiecare seară, la buletinul meteo difuzat de Televiziune, vedem harta României și imediat după aceea harta Republicii Moldova. Această reprezentare succesivă (una simultană ar pretinde prea mult curaj!) a celor două teritorii românești este tot ce a mai rămas din visurile noastre despre întregirea țării. În loc să recuperăm pământul de peste Prut, luat cu forța de sovietici acum cincizeci de ani, ne mulțumim să facem presupuneri în legătură cu starea vremii de acolo. Nu ne-am unit populațiile, administrațiile, legislațiile, dar ne unim precipitațiile.

Un patriotism meschin și ineficient succede patriotismului de o sinistră grandilocvență și la fel de ineficient din timpul lui Ceaușescu. Unii oameni politici vorbesc despre România cu glas tare, la scenă deschisă, ca să li se remarce dragostea de țară. Alții vorbesc în șoaptă, pentru ca nu cumva să fie suspectați de naționalism. Dar și unii, și alții nu fac decât să vorbească. Lipsesc acțiunile politice inspirate și energice care să salveze țara, aflată într-o stare de degradare fără precedent, și să o impună în conștiința lumii.

Conducătorii noștri, cei mai mulți de formație comunistă, își închipuie că totul se poate rezolva cu mijloace propagandistice. Recent a luat ființă, după cum se știe, Fundația pentru Imaginea

României, care are drept scop propagarea în Occident a unor versiuni oficiale despre situația actuală din România. Dar cine le va crede? Liderii politici sau liderii de opinie din Vest vor putea fi, oare, obligați să participe la ședințe de învățământ politic în cursul cărora să li se inoculeze tezele de inestimabilă valoare teoretică și practică puse în circulație de fundație? Oricâte *Newsweek*-uri cu albastru de Voroneț și verde de Sucevița ar găsi ei acasă, în cutia poștală, la prima venire în România, puși în situația de a nu-și putea recupera valiza de pe rablagita bandă rulantă a Aeroportului Otopeni și asaltați, apoi, de bișnițarii din fața Hotelului Internațional, și-ar da repede seama ce se întâmplă în această țară din sud-estul Europei.

Ascunderea faptelor nu servește României. Stilul evaziv în care se dau acum răspunsurile la dezvăluirile din presă privind corupția, în loc să relativizeze și să minimalizeze fenomenul, așa cum speră oficialitatea, nu reușește decât să agraveze impresia de pierdere a controlului asupra a ceea ce se întâmplă în țară. Campania împotriva corupției dusă în momentul de față în Italia, care ar putea să li se pară unora un fel de sinucidere a statului italian, este de fapt o dovadă de extraordinară vigoare morală. Și ea va face, fără îndoială, ca încrederea de care se bucură Italia în lume să crească.

Patriotismul profesat în România în momentul de față de conducătorii țării este un fals patriotism. Se face caz, în mod teatral, de refuzul României de a-și înstrăina copiii din orfelinate, dar acești copii, ținuți cu forța între granițele noastre, n-au parte decât de o soartă de cerșetori sau delincvenți.

Din zece elevi ai unui liceu din București intervievați de un ziarist, nouă au declarat că visul lor este să plece din România. Și unii chiar vor reuși să plece, fie și în Argentina, ca să crească vite în pampasul de acolo. Aceasta nu este tot o

înstrăinare? Și dacă este, de ce nu-i impresionează pe iubiții noștri conducători?

Dar îi impresionează pe ei cu adevărat ceva?

Și mai demoralizant este faptul că în ultima vreme tot mai mulți intelectuali au obosit să mai lupte pentru emanciparea României și pleacă sub diferite pretexte în străinătate, unde stau cu lunile sau cu anii. Alții rămân în România, dar aici își petrec timpul în tot felul de zaiafeturi culturale, ca să nu vadă și să nu audă ce se întâmplă în țară. Ei se sărbătoresc reciproc, la nesfârșit, într-un fel de Românie Mică, numai a lor, plină de sandvișuri și de cupe de șampanie, în mijlocul unei Românii aculturale și tragice.

Cât despre România Mare, n-o mai evocă decât buletinul meteorologic al Televiziunii și, bineînțeles, revista cu același nume, care se suprapune peste idealul celor de la 1918, ca o omidă peste o floare de măr.

O bătrână plânge

În ziua de 6 iulie, la ora 12, în farmacia „Humanitas“ de pe Calea Moșilor, a intrat o bătrână. Și imediat după ea au pătruns înăuntru trei indivizi, specializați în furtul din buzunare și poșete. Farmacistele știau bine ce se va întâmpla – văzuseră o scenă asemănătoare în ziua precedentă –, dar nu aveau curajul s-o prevină pe clienta lor, pentru că ar fi urmat represalii din partea hoților. Erau nevoite să păstreze tăcerea, o tăcere de care le era rușine. Unul dintre ticăloși s-a prefăcut că vrea să cumpere un anumit medicament. Altul a împins-o ca din greșeală pe bătrână, distrăgându-i atenția. Iar al treilea i-a deschis fermoarul poșetei și i-a luat portofelul vechi, scorojit, în care se afla pensia de curând ridicată de la oficiul poștal.

Când bătrâna a simțit ceva nefiresc în comportarea celor din jur, era deja prea târziu. Cu pași repezi, hoții au părăsit farmacia, urmăriți cu o

privire încurajatoare de alți infractori, de pe stradă, ocupați cu traficul de valută. Aceștia obișnuiesc să stea la douăzeci-treizeci de metri de casa de schimb valutar „Adriatica“; chiar în fața ei nu se pot posta pentru că acolo se află doi detectivi particulari, însărcinați cu alungarea traficanților. Cei doi detectivi particulari nu s-au simțit deloc datori să intervină când i-au văzut pe hoți fugind și ascunzându-se între blocuri. Nici polițiștii de la circulație aflați în aceeași zonă n-au reacționat. Pe cât de siguri pe ei se sunt când îl amendează pe câte un ochelarist care-și parchează mașina unde nu trebuie, pe atât de fricoși se dovedesc la vederea adevăraților răufăcători.

Cu pași poticniți, bătrâna a ieșit în fața farmaciei și, dându-și seama că n-are cum să-i mai ajungă pe hoți, a rămas acolo, copleșită de nenorocirea abătută din senin asupra ei. Cu gesturi mecanice scotocea fără rost în poșetă, sperând să se întâmple o minune și să găsească la locul lor cele câteva mii de lei, atât de prețioase pentru ea. Dar minunea nu s-a întâmplat. În zadar strălucea soarele, în zadar treceau prin apropiere grupuri de tineri veseli, în zadar claxonau imperios mașinile, în zadar părea totul dătător de încredere. Și atunci, bătrâna a început să plângă, clătinând din cap, într-o mișcare de negare mută a întregii existențe. Lacrimile i se prelingeau pe fața plină de riduri și, ca printr-o rețea de canale de irigație, îi ajungeau la rădăcina urechilor, pe obraji, pe bărbie, pe gât, îi udau șuvițele de păr cărunt, îi umezeau gulerul bluzei.

Când am părăsit locul – după ce am încercat în zadar să-i conving pe trecători, unii dintre ei în uniformă de polițiști, să organizăm un fel de razie și să încercăm să-i prindem pe hoți – bătrâna plângea încă. Iar în mintea mea, cuprinsă de atunci de o insomnie cronică, ea plânge și acum, în același loc, nemișcată ca o statuie a deznădejdii.

Domnule Ion Iliescu, clinchetele cupelor de șampanie ciocnite la diverse festivități și

discursurile pe care le țineți în engleză vă împiedică să mai auziți și altceva. De aceea, vă atrag respectuos atenția că undeva, în fața unei farmacii de pe Calea Moșilor, o bătrână plânge. Dumneavoastră ați tot promis, înainte de a vă fi ales, că veți lua măsuri energice pentru a stăvili valul de fărădelegi din România. Dar până în prezent n-ați luat nicio măsură, nici energică, nici neenergică.

Domnule Nicolae Văcăroiu, în timp ce dumneavoastră vă bateți cu pumnul în piept, susținând că România a început să se redreseze, o biată bătrână, jefuită de banii cu care voia să-și cumpere medicamente, plânge cu lacrimi amare. Faceți ceva pentru ea, în loc să vă apărați cu atâta tenacitate și indecență rangul.

Domnule George Ioan Dănescu, când vă puneți dimineața uniforma de general și vă admirați în oglindă, gândiți-vă la bătrâna care plânge, la hoții de buzunare care își împart prada ascunși între blocuri, la polițiștii care numai că nu i-au salutat când i-au văzut fugind prin fața lor.

Domnilor senatori și deputați, acolo, în vacanță, unde vă aflați acum, bronzați, mulțumiți de viață, încântați că lumea vă recunoaște chiar și când sunteți în costum de baie, să știți că aici, în București, pe Calea Moșilor, o bătrână plânge. Nu v-ați făcut datoria, nu ați votat legile care să reinstaureze ordinea în țară, ceea ce înseamnă că plecarea dumneavoastră în concediu n-a fost o plecare în concediu, ci o dezertare.

Domnilor politicieni din Occident, atunci când estimați situația din România, nu mai luați în considerare exclusiv statisticile, pentru că în statistici nu veți găsi consemnat acest fapt zguduitor: pe o stradă din București o bătrână plânge, iar politicienii noștri nu fac nimic pentru ea. Vă gândiți, poate, că pretutindeni în lume există bătrâne care plâng, că unele au cancer, că altora le-au murit fiii în război. Da, numai că în

cazul lor chiar că nu se poate face nimic. Pentru ca bătrâna din București să nu plângă ar trebui doar ca oamenii de care depinde destinul României să aibă o fărâmă de suflet.

De ce nu aveți suflet, domnule Ion Iliescu? De ce nu aveți suflet, domnule Nicolae Văcăroiu? De ce nu aveți suflet, domnule George Ioan Dănescu? De ce nu aveți suflet, domnilor senatori și deputați? De ce nu aveți suflet, hoților? La voi, hoților, mi-e ultima speranță.

S-a descoperit leacul împotriva căderii părului

Nu există ziar în care să nu se scrie despre tot felul de vindecări miraculoase. Ele sunt atribuite unor persoane cu însușiri misterioase (numite, cu un termen la modă, „paranormale"), unor aparate enigmatice (al căror principiu de funcționare nu este niciodată divulgat), unor practici medicale exotice, aduse de cele mai multe ori din Orient, sau calităților surprinzătoare ale unor alimente obișnuite. Ziariști cunoscuți ca persoane serioase se dau în spectacol prezentând și, implicit, girând cu numele lor toate aceste fantasmagorii.

Mare vâlvă fac în prezent un fel de hipersupermegainfrastroboscop, care vindecă nici mai mult, nici mai puțin decât bolile cardiovasculare, cancerul și SIDA. Un spectru de acțiune, să recunoaștem, destul de larg. Când i se vor aduce unele îmbunătățiri, aparatul va putea, fără îndoială, să vindece și accidentele de circulație. Sau șomajul. Sau inflația.

(Dacă aș avea talentul de pamfletar al lui Tudor Octavian, mi l-aș imagina acum pe președintele Ion Iliescu stând pe acoperișul Palatului Cotroceni cu un hipersupermegainfrastroboscop în mână și vindecând cu ajutorul lui țara întreagă. Dar ar exista riscul să vindece, din neatenție, și o parte din Ucraina sau din Ungaria, și atunci l-ar supăra

rău pe un prețios aliat al lui, Corneliu Vadim Tudor. Ce păcat că n-am talentul de pamfletar al lui Tudor Octavian!)

La ordinea zilei sunt și vindecările prin pase magnetice, mai exact, dar și mai prozaic spus, vindecările cu mâna. Ingineri, funcționari, profesori, pădurari, și uneori și copii nevinovați, dar dotați din naștere cu stranii câmpuri energetice își plimbă palma întinsă la câțiva centimetri de corpul pacientului și îl vindecă instantaneu. (Câtă înțelepciune în expresia populară „a-i lua cuiva durerea cu mâna“!) Dacă totuși pacientul moare, nu e nicio problemă, pentru că – aflăm tot din ziare – există viață și după moarte.

Pase magnetice se fac și în autobuzele aglomerate, unde indivizi discreți își strecoară mâinile în buzunarele călătorilor, lăsându-le pline exclusiv de energie cosmică, dar acest tratament ambulatoriu original încă nu este omologat de ziarele noastre. În schimb, se acordă spații largi unor ședințe de scoatere a diavolului din corpurile unor femei, cum să le spun, îndrăcite. Ședințele se desfășoară sub forma unui dialog alert între o față bisericească și îndărătnicul locatar:

— Ieși, mă, afară!

— Nu ies.

— Ieși, ți-am spus!

— Nici gând.

— Ieși, ieși, ieși și du-te la toți dracii!

— De ce? Mai bine să vină ei aici...

Transpiră pacienta, transpiră vindecătorul (sau soborul de vindecători), transpiră cititorii, dar până la urmă, dracul, mai puțin rezistent decât un chiriaș dintr-o casă naționalizată, părăsește trupul femeii.

Periodic este la modă câte un zarzavat. Multă vreme a cunoscut gloria varza, considerată un leac împotriva cancerului. Se spunea că într-un butoi cu varză murată fusese găsit un șoarece, mort, dar vindecat de ciroza de care suferea în ultima vreme. Au venit la rând țelina, morcovii, usturoiul, grâul,

încolțit. Uneori am fost tentat să cred că zvonurile sunt puse în circulație de zarzavagii, din dorința de a scoate dintr-un punct mort vânzarea unor produse. N-ar fi de mirare – îmi spuneam – ca SRI-ul să aibă câteodată un amestec (credeam de exemplu că instituția lui Măgureanu a recomandat folosirea în alimentație a crudităților pentru a determina populația să suporte mai ușor criza de butelii de aragaz). Până la urmă, însă, mi-am dat seama că afacerea n-are niciun dedesubt, că, în realitate, transformarea succesivă a fiecărui zarzavat într-un panaceu, departe de a fi planificată, depinde numai de fluctuațiile capricioase ale psihologiei colective.

În toate țările și în toate epocile oamenii mai săraci cu duhul au crezut în vindecări miraculoase. Ceea ce uimește la noi în momentul de față este imensa extindere pe care a luat-o fenomenul, cu contribuția frenetică și iresponsabilă a presei. Conducătorii țării ar trebui să studieze cu atenție acest delir colectiv și să-l considere un mesaj. Un mesaj dramatic. El arată, în fond, starea de îngrozitoare deznădejde în care a ajuns poporul român, cunoscut pentru umorul și spiritul său demistificator. De ce nu râd și acum românii de „moftangiii“ care pun diagnostice legând o sârmă de gâtul pacientului și chestionând-o? Pentru că sunt obosiți, pentru că nu mai au energia să privească realitatea cu luciditate.

Las la o parte faptul că asistența sanitară este la pământ. (În timp ce minerii cer salarii de 500.000 de lei, medicii rămân la 40.000!) Dacă spitalele nu dispun de aparatele necesare pentru a-i trata pe bolnavi, este într-un fel normal ca ei să ajungă să creadă în aparate-butaforie, confecționate de escroci sau mitomani.

Însă nu este vorba numai de asistența sanitară. Ca și în momentul istoric al apariției lui Petrache de la Maglavit, în actualul moment istoric plutește în atmosfera vieții noastre ceva de rău augur.

Numeroasele probleme lăsate nerezolvate de conducătorii țării generează o disperare surdă, asemănătoare cu stupefacția trăită de ocupanții unei mașini care se îndreaptă spre o prăpastie. Înțelegând sau simțind că nicio soluție realistă nu mai este posibilă, bieții români recurg la soluții imaginare. După aproape patru ani de dezamăgiri, ei întorc spatele realității și încep să mănânce grâu încolțit.

P.S. Am rămas dator cititorilor cu o explicație privind titlul acestui articol. Da, s-a descoperit leacul împotriva căderii părului. El constă în purtarea unui prosop strâns legat pe cap, și ziua, și noaptea, până la sfârșitul vieții.

Milionarii de stânga

După tot ce s-a întâmplat în decembrie 1989, credeam – iremediabil naiv – că principalii susținători ai regimului comunist vor avea de suferit. Și mă gândeam cu compătimire la ei și la familiile lor. Am constatat însă apoi că se întâmplă exact invers. Foștii activiști ai PCR și foștii securiști și-au revenit repede și au ajuns din nou să controleze situația. În momentul de față ei conduc cu adevărat țara. Iar revoluționarii, simțindu-se inoportuni în România, se sinucid.

Nomenclaturiștii s-au adaptat la noile condiții și au pus mâna – cu care nu munceau, dar votau în unanimitate la ședințe – pe puterea economică. Folosindu-se de valuta strânsă pe ascuns în timpul lui Ceaușescu, de informațiile deținute, ca și de vechile structuri organizatorice – transformate într-un fel de rețea mafiotă –, au devenit repede principalii beneficiari ai relativei libertăți pentru instaurarea căreia alții și-au dat viața.

Situația mi se părea, la început, greu de suportat. Ori de câte ori cumpăram o banană, cu bani munciți din greu, mă gândeam că plătesc un fel de cotizație care ajunge tot la vechii nomenclaturiști,

transformați în mari comercianți. Ori de câte ori mă uitam ca vrăjit la televizoarele color aduse din Occident, mă bucuram că nu am banii necesari ca să-mi cumpăr și eu unul, știind că banii ar ajunge în buzunarul cine știe cărui secretar al CC al PCR.

După un timp, m-am consolat cu ideea că oamenii lui Ceaușescu ar fi mult mai periculoși dacă nu ar participa la noul stil de viață, dacă ar sta deoparte și, plini de ură, ar plănui să-și ia revanșa. Prietenii mei, după cum mi-am dat seama, gândeau la fel. „Un securist care și-a deschis un butic este un securist câștigat de partea economiei de piață“ – îmi spuneau ei.

În fond, foștilor nomenclaturiști le convine și este bine că le convine infuzia de capitalism care s-a produs în România. Au devenit dependenți de noua situație și, prin urmare, o vor susține dacă va fi în primejdie. Restaurarea sistemului comunist ar însemna naționalizarea propriilor lor averi, unele fabuloase, făcute în ultimii ani. Și le-ar aduce, probabil, și pedepse, pentru pactizarea cu dușmanul de clasă.

Raționamentul mă făcea să zâmbesc cu un fel de viclenie. Ce ironie a soartei! Marii comuniști de altădată să ajungă cei mai zeloși susținători ai capitalismului! La urma urmelor – îmi spuneam, iremediabil naiv –, ce importanță are cui anume aparțin valorile țării? Important este ca ele să intre în regim de proprietate particulară, să se activeze prin concurență, să aducă prosperitatea întregii societăți românești.

Constat, acum, că m-am înșelat încă o odată. Nomenclaturiștii proprietari de firme nu sunt cu adevărat promotori ai economiei de piață. Lipsiți de scrupule, cinici, ei vor să se păstreze într-o mare proporție și proprietatea de stat, din care să ia oricând, ca dintr-un rezervor inepuizabil, ceea ce le trebuie. Dar proprietatea de stat este falimentară, cine s-o subvenționeze? Bineînțeles, noi, cei care

trăim doar din salarii. Nu noi am subvenționat-o și în trecut?

Și mai vor ceva dumnealor, ceva surprinzător pentru naivii ca mine care îi considerau factori de promovare a stilului de viață occidental. Vor să nu avem legături cu Occidentul, să ne izolăm, să ne transformăm țara într-o rezervație aflată exclusiv la discreția lor. De ce? Pentru că, dacă ar intra într-o concurență deschisă cu firmele din Vest, n-ar face față. Acele firme au capitaluri imense, dispun de o mare experiență, promovează o riguroasă disciplină a muncii, întreține de multă vreme un cult al calității produselor. În plus, occidentalii mai vin și cu obsesia „drepturilor omului“ care i-ar stânjeni rău de tot pe mafioții comunisto-securiști locali.

Așa au apărut la noi milionarii de stânga, specie hibridă, neverosimilă și totuși reală, un fel de struțocămilă ivită din imaginația maladivă a muribundului regim comunist. Milionarii de stânga, așa „capitaliști“ cum sunt, susțin actualul partid de guvernământ, care a redus la minimum procesul trecerii la economia de piață.

Prin ce se mai recunosc milionarii de stânga? Prin vehemența cu care denigrează Occidentul. Prin preferința pentru publicații ca *România Mare* și *Europa.* Prin lansarea de zvonuri în legătură cu intențiile capitaliștilor străini de a cumpăra țara. Prin susținerea tezei că regimul comunist a avut și părțile lui bune. Prin tendința de a opri dezagregarea proprietății de stat la stadiul la care a ajuns în prezent (și care deja li se pare prea înaintat, pentru că a făcut posibilă și apariția unor milionari cinstiți, cu vederi necomuniste).

Milionarii de stânga ar vrea, de fapt, să aibă ei totul, ca și înainte. Nu regretă că au pierdut controlul asupra conștiințelor noastre. Își dau seama, acum, că activitatea de supraveghere a noastră era obositoare nu numai pentru noi, ci și pentru ei înșiși și, mai ales, nu era strict necesară. Li se pare mult mai comod să ne lase să gândim ce

vrem și, în schimb, să ne escrocheze sistematic. Să ne tundă ca pe niște oi. Să ne jupoaie la nevoie. Iar cei din Occident să nu aibă acces în România, ca să nu existe martori ai atrocității.

Savanții au stabilit că iarba este verde

„Lingviștii din diferite țări întruniți cu ocazia Congresului al XVIII-lea al Academiei Româno-Americane, ținut între 13-16 iulie a.c. la Chișinău, luând cunoștință de faptul că în Parlamentul Republicii Moldova se mai poartă discuții privind denumirea limbii oficiale (și a poporului) din acest al doilea stat românesc, declară următoarele:

«Limba ce se vorbește în Moldova de la est de Prut a fost dintotdeauna și este și în prezent limba română, indiferent de faptul că prezintă unele particularități de natură regională. Asemenea particularități există practic în cadrul fiecărei limbi naționale, dar acest lucru nu afectează unitatea poporului ce o vorbește, mai cu seamă atunci când pe baza ei s-a constituit o limbă de cultură (limbă literară) care în această calitate are tradiții îndelungate, fixate într-un corpus solid de monumente scrise.

Limba vorbită pe toate teritoriile locuite de români este limba română și, în conformitate cu acest adevăr științific și istoric, este firesc ca aceeași denumire să fie oficializată în Constituția Republicii Moldova, pentru a pune capăt o dată și pentru totdeauna disensiunilor, dat fiind că opinia specialiștilor în această privință este și a fost întotdeauna unanimă.

Același lucru trebuie spus și în ceea ce privește denumirea poporului român din care face parte populația băștinașă a Republicii Moldova (deși locuitorii Moldovei se autodenumesc moldoveni, după cum locuitorii celorlalte regiuni, fiind tot români, se autodenumesc munteni, ardeleni, olteni, bănățeni ș.a.m.d.)»“

Citesc și recitesc această declarație și parcă tot nu îmi vine să cred că a fost nevoie de o asemenea mobilizare de forțe științifice pentru a se ajunge la o concluzie banală și previzibilă, pe care ar fi putut să o formuleze chiar și un om fără pregătire, înzestrat doar cu bun-simț. Este ca și cum cei mai mari savanți din lume s-ar aduna pentru a stabili, după îndelungi deliberări, că iarba este verde. Sau că Dunărea curge de la deal la vale. Sau că unu și cu unu fac doi.

Mă grăbesc însă să precizez că nu oamenii de știință sunt ridicoli atunci când se ocupă cu demonstrarea unor adevăruri de ordinul evidenței, ci aceia dintre semenii lor care le contestă. Eminenții lingviști întruniți la Chișinău au fost nevoiți să confirme încă o dată ceea ce cunoaște, de sute de ani, toată lumea de bună credință, tocmai pentru că există și zeloși slujitori ai absurdului, incapabili să înregistreze și să accepte evidența.

De altfel noi cu toții suntem puși în situația să repetăm mereu că iarba este verde și n-ar fi exclus ca de la un moment dat să obosim și să ajungem să ne întrebăm dacă nu cumva este albastră cu buline roșii, așa cum susțin unii reprezentanți ai Republicii Moldova. Nu demult, ne-am bucurat copilărește că județele noastre de peste Prut nu s-au afiliat la noua URSS, aflată în curs de constituire. Aceasta dovedește că am intrat și noi în joc, acceptând absurdul. A fost ca și cum ne-am fi exprimat satisfacția că n-au aderat la CSI județele Suceava și Botoșani.

Cum să facă parte dintr-o federație străină o bucată din țara noastră? Numai pentru intenția de a înstrăina un vechi pământ românesc Mircea Snegur și acoliții lui ar trebui să fie supuși oprobriului public și să nu mai fie acceptați de conducătorii noștri ca interlocutori, în nicio problemă.

Cu câteva săptămâni în urmă, am citit stupefiat, într-o revistă, declarațiile făcute de ambasadorul Republicii Moldova la București, Aurelian C. Dănilă, care consideră că în momentul de față n-ar fi oportună revenirea teritoriului de dincolo de Prut la țara de origine. Las la o parte faptul că însăși funcția lui Aurelian C. Dănilă este absurdă și că, dacă ar fi fost un om de onoare, el n-ar fi trebuit s-o accepte. Cum să fii ambasador al unei părți din România în România? Cum să o faci, acasă la tine, pe străinul venit în vizită? N-ar mai trebui decât ca Aurelian C. Dănilă să-și ia un translator de română-română pentru ca absurdul să fie complet...

Bineînțeles că el nu poate contesta, de unul singur, existența a două state românești și că, asemenea oricărui cetățean care respectă legile, trebuie să respecte și această divizare de moment, oricât de falsă ar fi ea. Dar postul de ambasador putea să-l refuze. Las, deci, la o parte nefirescul funcției lui Aurelian C. Dănilă, dar nu pot trece cu vederea declarațiile lui despre antiromânismul care ar exista în Basarabia și despre numărul mic de locuitori ai Republicii Moldova care ar vota reîntregirea României. Această invocare demagogică a „voinței“ cetățenilor de dincolo de Prut ne aruncă și ea în plin absurd. Voință a cui? A rușilor care au fost instalați de Stalin pe pământul românesc? A românilor cărora li s-a inoculat din copilărie neîncrederea în ceea ce este românesc și convingerea dusă până la fanatism că „lumina vine de la răsărit“? Și așa este de mirare că mulți basarabeni și-au păstrat, după o jumătate de secol de teroare, sentimentul național.

Dacă ar fi să ne intereseze „voința“ cuiva, ar trebui să facem un referendum printre românii îngropați în Siberia. Ar merita să aflăm și ce cred ei despre opiniile lui Aurelian C. Dănilă.

Dar, până una-alta, nici nu este vorba de opinii, ci de un pământ românesc înstrăinat, care trebuie

recuperat. Dacă pe acest pământ se află și țânțari, broaște sau indivizi care și-au uitat originea – aceasta ne ineresează mai puțin.

De ce a fost ucis Gheorghe Ursu?

Au trecut opt ani de la asasinarea de către Securitate a unui personaj luminos, iubit de foarte mulți oameni, inginerul constructor, poetul și memorialistul Gheorghe Ursu. Vina lui? A ținut din 1944, de la vârsta de 18 ani, și până în 1985, când a fost denunțat de două colege de serviciu, un jurnal intim (în total – peste 6000 de pagini de caiet) cuprinzând observații critice la adresa regimului comunist. Întrucât autoritățile ceaușiste simulau pe atunci respectarea drepturilor omului, Gheorghe Ursu n-a putut fi condamnat oficial pentru convingerile sale politice. În schimb, securiștii au aranjat să i se deschidă un dosar penal pentru „deținerea ilegală de valută“ (17 dolari). În cursul anchetei a fost bătut cumplit și torturat, iar în cele din urmă i s-a provocat, cu lovituri de bocanc date în abdomen, o hemoragie internă. Deși vomita sânge, n-a fost dus la medic decât peste câteva zile, când a murit pe masa de operație.

De atunci și până azi rudele și prietenii, cărora li s-au asociat numeroase organizații umanitare românești și străine, au tot încercat să-i facă dreptate, fie și postumă, și să obțină pedepsirea asasinilor. N-a fost posibil. N-au reușit nici măcar să recupereze jurnalul confiscat.

Întrebarea cine l-a ucis pe Gheorghe Ursu ar trebui să ne urmărească pe toți, zi și noapte, dacă am avea un minim simț moral. Există însă o întrebare și mai obsedantă: de ce a fost ucis un asemenea om, despre care se știe că era demn și generos?

Probabil tocmai de aceea, pentru că era demn și generos. El nu semăna deloc cu ființele depersonalizate și stupide în care încerca să ne

transforme regimul, străduindu-se totodată să ne facă să uităm că s-a trăit odată și altfel. Prezența în mijlocul nostru a lui Gheorghe Ursu și a altora ca el constituia un periculos *memento*.

O întreprindere nerentabilă: Parlamentul

În judecarea activității Parlamentului, ar trebui să lăsăm la o parte sentimentele și resentimentele de ordin politic și să luăm în considerare un singur criteriu: rentabilitatea. În fond, pentru ce am înființat noi această întreprindere cu aproape 500 de salariați? Pentru ce am dat atât de mare importanță alegerii lor, organizând un concurs cu un juriu format din întreaga populație adultă a țării? Pentru ce îi plătim atât de bine? Pentru ce le-am pus la dispoziție clădiri vaste și mașini luxoase?

Răspunsul este simplu: pentru că avem nevoie de legi. Or, trăgând o linie, constatăm că producția de legi a Parlamentuui este redusă și de proastă calitate. Întreprinderea, deși atât de costisitoare, nu dă rezultatele așteptate.

Situația este cu atât mai gravă și mai dezamăgitoare cu cât avem nevoie de legi mai mult ca oricând în istoria noastră și mai mult decât alte țări (de exemplu, decât cele din Occident, care dispun de o legislație bine pusă la punct și nu fac decât s-o actualizeze și s-o perfecționeze). Legile rămase din timpul lui Ceaușescu sunt inutilizabile, iar unele de-a dreptul absurde. Iar legile improvizate în perioada imediat următoare îndepărtării lui de la putere suferă de incoerență. În plus, legislația existentă, așa confuză cum este, se mai și aplică sporadic și precar. Ne trebuie, deci, nu numai mai multe legi, ci și mai multă legalitate.

Ignorând și – n-ar fi exagerat spus – sfidând această stituație presantă, lucrătorii fabricii de legi citesc ziarele în timpul ședințelor, recită poezii la

microfon, se jignesc reciproc, își măresc singuri salariile sau pur și simplu lipsesc de la serviciu, și nu există nimeni care să-i cheme la ordine.

Cât privește obligația Parlamentului de a instaura în România deplina legalitate, ea este și mai prost îndeplinită. Se întâmplă chiar că Parlamentul susține ilegalitatea. Așa s-au petrecut lucrurile recent, când majoritatea parlamentară l-a persiflat, l-a huiduit și l-a fluierat, exact ca pe stadion, pe generalul Gheorghe Florică, pentru că a îndrăznit să arate cum încalcă legea în România unii dintre cei mai înalți demnitari ai țării. Iar minoritatea parlamentară a făcut altă greșeală, și anume a acceptat ideea că fostul comisar general al Gărzii Financiare n-a fost în formă, ca și cum aceasta era problema, să țină el un discurs impecabil, și nu să se pună capăt corupției.

Un parlamentar din opoziție mi-a spus chiar că a trăit o mare dezamăgire, constatând că generalul Gheorghe Florică se exprimă incorect din punct de vedere gramatical. Nu-mi venea să cred ce auzeam. Urmând o asemenea logică, n-ar fi exclus ca mâine-poimâine, asistând la jefuirea unui cetățean pe stradă, să ne displacă felul în care strigă el „Ajutor!“ și să-l lăsăm în seama răufăcătorilor. Iar apoi să povestim acasă, cu dispreț, că victima n-avea dicție și că de aceea a pierdut disputa cu hoții.

N-a existat vreodată spectacol mai jalnic decât tropăiala și hlizeala majorității parlamentare în timpul raportului prezentat la microfon de generalul Gheorghe Florică. Chiar să nu fi avut generalul întru totul dreptate. Chiar să nu fi deținut dovezi pentru toate cazurile de corupție semnalate. Dar tot ar fi trebuit ca reprezentanții partidului de guvernământ și aliații lor să se simtă zguduiți de ideea însăși de corupție și să reflecteze cu sentimentul răspunderii asupra degradării morale fără precedent din România. Dar nu, ei nu înregistrau deloc drama acestei țări, ei își

permiteau să se bucure într-un mod deșănțat că reușeau să înăbușe adevărul.

Reprezentanții partidelor aflate în opoziție au și ei partea lor de vină. Dacă tot a devenit evident faptul că nu-și pot impune niciodată punctul lor de vedere, dacă tot au constatat că n-au nicio șansă să se facă auziți de majoritate, oricât de dramatic ar fi mesajul pe care i l-ar transmite, de ce mai fac figurație în Parlament? De ce nu se retrag într-un mod spectaculos din această întreprindere falimentară, ca să se vadă clar cine poartă răspunderea falimentului?

Se pot găsi, desigur, explicații și justificări pentru defectuoasa funcționare a Parlamentului. Se poate, oricând, stabili că unii parlamentari sunt mai vinovați, și alții mai puțin vinovați. Dar toate aceste comentarii nu schimbă situația și nu ne consolează. Singurul lucru cert rămâne acela că Parlamentul, în care ne-am pus după revoluție atâtea speranțe, este o întreprindere nerentabilă.

Pe vremea lui Ceaușescu circula un banc care evidenția foarte bine ineficiența industriei socialiste. Bancul începea cu întrebarea: Ce este mare, scoate fum, se zgâlțâie din toate încheieturile și nu face macaroane? Iar răspunsul era: mașina românească de făcut macaroane. La fel s-ar putea spune și despre parlamentul actual. Este o mare mașină de făcut legi care scoate fum, se zgâlțâie din toate încheieturile și nu face legi.

Comunismul nu mai există, dar se agită

Cunosc un fost activist al PCR care iese în fiecare dimineață să-și plimbe câinele. De obicei este posomorât (el, nu câinele) și are priviri piezișe. În dimineața zilei de 23 septembrie părea însă alt om. Mergea țanțoș și îi privea cu superioritate pe cei din jur. Iar când trecea prin dreptul unor magazine particulare zâmbea ironic.

Am simțit imediat că s-a întâmplat ceva la... Moscova. Am alergat să cumpăr un ziar și am constatat că, într-adevăr, se întâmplase. Comuniștii încercau încă o dată să-și impună voința, vorbind, bineînțeles, „în numele poporului“.

Comuniștii din Rusia și comuniștii din România formează un sistem de vase comunicante. Nivelul obrăzniciei lor crește (sau scade) simultan. Este încă o dovadă că modul de gândire al comuniștilor români n-are nimic românesc, fiind exclusiv un reziduu al ideologiei promovate de ocupanții de altădată.

Din fericire, comunismul s-a prăbușit și nu se va mai putea reconstitui vreodată. Un comentator ar trebui să fie precaut și să nu facă afirmații de acest fel. Evoluția evenimentelor, imprevizibilă, îl poate contrazice. Și totuși, în acest caz, nu ezit să afirm ceea ce de altfel știe aproape toată lumea: vremea comunismuui a trecut. El poate să mai tresară din când în când, ca un cadavru cuprins de fermentație, dar și-a pierdut complet viabilitatea.

Trec peste argumentele de ordin istoric, economic, politic, moral și mă opresc la unul de ordin estetic. Cine ar mai putea suporta, azi, prostul-gust al stilului de viață comunist? Am mai fi în stare, noi, să ne adunăm în ședințe și să elogiem „contribuția inestimabilă a tovarășului“, oricare ar fi el? Am mai avea răbdare să stăm cu capul în jos când „secretarul de partid“ ne-ar acuza de „lipsă de vigilență“ pentru că am acceptat să fim vizitați de o rudă din străinătate? Am mai rezista psihic la vederea copitelor de porc sau a ghearelor de pasăre din magazine? Am mai reuși să citim *Scânteia,* care ne-ar îndemna să întâmpinăm „cu noi și eroice fapte de muncă“ cine știe ce congres al partidului?

Dacă ar fi vorba numai de această insuportabilă urâțenie și tot n-am mai putea să ne întoarcem la ce a fost. Și atunci? Pe ce se bazează momentele

de optimism ale adepților comunismului? Pe nimic.

De altfel, de la început, comunismul nu a avut nicio bază, nu a corespuns niciuneia dintre necesitățile fundamentale ale ființei omenești. Numai că atunci, la începutul comunismului, omenirea era ingenuă, nu făcuse încă experiența îngrozitoare a transformării societății într-o crescătorie de animale. Putea fi înșelată, se putea lăsa sedusă de perspectiva egalitarismului. Acum, însă, după mai mult de o jumătate de secol de comunism, știe. Este evident că sistem comunist vor numai incapabilii. Privirea bețivului soios îndreptată asupra hainelor elegante purtate de un om serios și activ este comunistă. Invidia cu care țăranul leneș cercetează porumbul adus toamna acasă de țăranul harnic este comunistă. Ura prostului la vederea unui intelectual care gândește repede și se exprimă cu precizie este comunistă. Iritarea femeii șleampăte în prezența unei femei grațioase este comunistă.

Dacă se bazează totuși pe ceva, comunismul se bazează pe complexe de inferioritate, pe sentimentul ratării, pe disperarea celor care rămân mereu în urmă în marea competiție a vieții. Acești nefericiți au reușit, o dată în istorie, să-i înduioșeze pe oamenii întregi, să-i atragă astfel într-o cursă și să-i ia prizonieri. În perioada prizonieratului și-au bătut joc cumplit de ei, i-au mutilat, i-au abrutizat, i-au îmbrăcat în haine mizerabile, i-au obligat să se umilească și pe mulți chiar i-au ucis.

Dar acum s-a terminat. Mult timp, de acum încolo, neisprăviții de pe această planetă nu mai au nicio șansă să fie crezuți sau măcar ascultați. N-ar fi exclus să mai vină la putere peste o sută de ani, când faptele lor vor fi uitate. În viitorul apropiat, însă, în niciun caz.

Privirea sumbră, de fanatic, a lui Ruslan Hasbulatov nu mai impresionează pe nimeni. Nici exaltarea revoluționară a lui Alexandr Ruțkoi.

Toate acestea țin de trecut. Comunismul a murit și nimic nu-l mai poate învia. Iar dacă totuși din când în când devine turbulent este tot din cauza binecunoscutului său prost-gust. Pentru că este de prost-gust să nu mai existi și să faci totuși agitație.

A ține la ușă un rege

Cred că nu este bine ca o țară să fie condusă de un rege. Faptul că un om devine conducător prin întâmplarea de a se naște într-o anumită familie și nu prin câștigarea unei competiții prezintă riscuri. Hazardul genetic poate face, de exemplu, ca moștenitorul tronului să nu aibă calitățile necesare unui lider, iar poporul totuși să i se supună, fără posibilitatea de a-l schimba. Și aceasta în condițiile în care există poate alți cetățeni, născuți în familii modeste, mai capabili să conducă țara.

Monarhia, ca formă de guvernământ, mai prezintă un inconvenient: proiectează asupra profesiei de conducător o lumină mistică. Drept urmare, în loc să-l privim pe omul numărul 1 al țării ca pe un profesionist al conducerii, pe care îl plătim ca să ne organizeze (așa cum îl plătim pe șofer ca să ne ducă cu mașina sau pe frizer ca să ne tundă), ajungem să-l considerăm un personaj mesianic, ale cărui decizii – infailibile și ininteligibile de către noi – nu pot fi supuse criticii. Este o concepție primitivă despre condiția conducătorului. În țările civilizate, lipsite de prejudecăți, a fi lider înseamnă a avea o îndeletnicire ca oricare alta. Nu întâmplător președintele SUA este numit în mod curent „șeful administrației americane“. Deși are o putere imensă (poate cea mai mare putere din lume), el nu este, pentru americani, decât un administrator, căruia i se poate reproșa oricând că nu administrează bine ceea ce i s-a încredințat spre administrare.

Este adevărat că pentru monarhiile vest-europene s-au găsit soluții de atenuare a iraționalității statutului de rege. În aceste țări există parlamente și guverne dinamice, care fac ca regele să rămână un personaj simbolic sau decorativ (cu atribuții mai restrânse, de pildă, decât cele pe care le are la noi președintele Ion Iliescu). Dar chiar și lipsită de puterea reală de a decide soarta unei țări, monarhia tot este azi o instituție greu de suportat, întrucât conservă – într-o formă dezactivată, dar care poate deveni oricând activă – ideea dreptului înnăscut al unei persoane de a se afla la conducerea unei țări o viață întreagă, indiferent de rezultatele obținute pe parcursul activității sale.

Tot acest raționament, pe care mulți cititori îl fac și singuri, este valabil însă doar teoretic. Practic apar situații care trebuie înțelese cu totul altfel. Așa este situația de la noi.

Până la ocuparea țării de către sovietici noi am avut un rege. Bun sau rău, era regele nostru și el a fost alungat, în 1947, de către ocupanți, care au adus la conducerea României, samavolnic, un partid comunist, instruit astfel încât să le servească intresele. Acest partid a rămas la putere până în 1989, când a fost dat jos prin sacrificiul a sute de tineri. Cu talentul lui de scriitor, mai mare decât talentul lui de om, Marin Sorescu a rostit atunci o propoziție de neuitat: „Pentru România, cel de Al Doilea Război Mondial s-a încheiat abia la 22 decembrie 1989.“ Așa și este, pentru că abia la 22 decembrie 1989 am scăpat cu adevărat de ocupanți, mai exact de reprezentanții intereselor lor, aflați la conducerea României.

Printr-un extraordinar noroc istoric, regele alungat din România acum 46 de ani se află încă în viață. Foarte multe din personalitățile de prim-plan ale vieții noastre politice de acum o jumătate de secol au fost exterminate de noile autorități sau au murit de bătrânețe, dar regele încă trăiește. Era foarte tânăr în momentul detronării și a fost

expatriat, nu întemnițat, astfel încât a supraviețuit împrejurărilor tragice prin care a trecut țara.

Această șansă unică pe care ne-a oferit-o istoria trebuia folosită. Era absolut în firea lucrurilor ca după ieșirea de sub ocupație să-l aducem înapoi în țară pe cel care ne-a condus până la venirea ocupanților. Ar fi fost o dovadă că în sufletul nostru noi nu ne-am împăcat niciodată cu o situație pe care ne-au impus-o străinii, cu forța, călcând în picioare tot ce a avut mai bun și mai frumos România.

Regele nu trebuia să vină, ci să revină, după o absență la care fusese constrâns, cu ajutorul armelor, împotriva voinței lui și împotriva voinței noastre. După cea mai elementară logică, era firesc ca în 22 decembrie 1989, imediat după îndepărtarea de la putere a lui Ceaușescu, conducătorul unui partid de inspirație străină, Mihai I să redevină automat regele României. Apoi, odată cu trecerea anilor, ar fi urmat să hotărâm dacă rămânem o monarhie, așa cum am fost întotdeauna, sau dacă vrem să devenim o republică, așa cum n-am fost niciodată (pentru că Republica Socialistă România n-a avut nimic dintr-o republică).

În loc să se recurgă la soluția cea mai firească, s-a recurs la soluția cea mai nefirească, adică a venit la conducerea țării tot un conducător comunist (care avusese unele neînțelegeri, nesemnificative, cu Ceaușescu). Treptat, el i-a adus în funcții importante pe alți activiști ai PCR, care la rândul lor s-au înconjurat de oameni cu care au mai colaborat și în trecut și așa mai departe, după modelul reacției în lanț. Practic, în prezent, la conducerea țării se află tot comuniștii, care declară că încearcă să distrugă vechile structuri comuniste. Și care și-au asumat, în fața Occidentului, misiunea istorică de a construi capitalismul!

Nu există situație mai absurdă. Se va spune că alegerile au validat-o și au consacrat-o. Aparent,

da. Dar, în realitate, aceste alegeri s-au desfășurat în condițiile în care o mare parte a societății românești și-a uitat trecutul (s-au scurs foarte mulți ani de la ocuparea țării și, în plus, s-a dus o politică brutală de ștergere a memoriei colective).

Iar ca o încununare a absurdului, în prezent regele nu este primit în România nici măcar ca persoană particulară, pentru a participa la aniversarea unui act istoric – unirea de la 1 Decembrie 1918 – înfăptuit cu contribuția prețioasă, recunoscută ca atare de istorici, a strămoșilor săi! Reprezentanții improvizatei noastre oficialități, mulți dintre ei foști activiști ai PCR sau foști securiști, îi impută neîndeplinirea unor formalități și îi dau lecții de conduită Majestății Sale! Ei, binecunoscuți promotori ai meschinăriei și prostului-gust, îi explică unui rege ce este noblețea!

Aflăm din surse sigure: o ducem bine

Nimic nu este mai comic decât să stai în casă cu paltonul pe umeri și cu căciula în cap, în fața televizorului, și să-l auzi pe Nicolae Văcăroiu explicându-ți că în România a început să se trăiască bine. România descrisă atunci de prim-ministru ți se pare o țară minunată, exotică, în care nu vei ajunge însă niciodată, fiind obligat să-ți duci zilele în România reală, înfrigurat, înfometat, terorizat de hoți și criminali.

Între ceea ce spun guvernanții despre viața noastră și viața noastră există o prăpastie. Iar unii dintre ei nici nu mint intenționat, ci chiar cred că o ducem bine, fiind induși în eroare de propria bunăstare. Nicolae Văcăroiu nu se întâlnește niciodată cu bătrâna slabă și leșinată de foame din fața magazinului „Adam“, care vrea să cerșească dar îi e rușine să o facă, și atunci îi privește țintă pe trecători sperând că îi vor înțelege rugămintea. Nicolae Văcăroiu nu stă niciodată la coadă la ulei

în Obor și nu izbucnește în plâns atunci când, venindu-i rândul, constată că hoții de buzunare l-au lăsat fără bani. Nicolae Văcăroiu nu-și rupe gâtul alunecând pe gheața de pe străzile Bucureștiului și nu are prilejul să constate că în farmacii nu se găsește nici măcar un algocalmin. Premierul nostru se uită în niște hârtii, în care noi apărem sub forma unor elegante coloane de cifre, și – în timp ce secretara îi aduce cafeaua aburindă – ajunge la concluzia, pe care și-o notează repede, ca să n-o uite, că în România se trăiește bine.

Aproape toți cei care ne conduc sunt insensibili la situația noastră disperată. Ion Iliescu însuși are aerul surâzător al unui străin venit în vizită în România. Nu-i vorba de faptul în sine că zâmbește (doar nu ne dorim un președinte ursuz), ci de totala lipsă de dramatism a atitudinii sale. În loc să nu doarmă noaptea, preocupat de soarta țării, în loc să ia decizii importante, într-un regim de urgență, ca un șef de stat major în timp de război, participă degajat la diverse festivități, ține discursuri lipsite de relevanță, se angajează teatral în rezolvarea unor false probleme (cum a fost aceea legată de publicarea volumului *Mein Kampf*).

Majoritatea parlamentarilor (care nu este chiar identică cu majoritatea parlamentară) se comportă la fel. Îi vedem la televizor pe aleșii noștri, în timpul ședințelor, și nu ne vine să credem. Unii dorm, alții citesc plictisiți ziarele. Iar noi așteptăm încordați legile salvatoare.

O zi întreagă s-a pierdut cu tot felul de discursuri grandilocvente despre semnificația zilei de 1 Decembrie. De fapt nu o zi, ci o zi din viața a 23000000 de oameni, deci 23000000 de zile! Mai mult de 63000 de ani aruncați în vânt pentru luxul pe care și l-au permis deputații și senatorii noștri de a lua parte la o competiție a cuvintelor mari. Dacă mai adăugăm și zilele pierdute din cauza incidentelor provocate de Corneliu Vadim Tudor și de alții ca el, din cauza neîntrunirii cvorumului (în

condițiile în care mulți parlamentari chiulesc ca niște pramatii de elevi) sau din cauza unor momente de reculegere, ajungem la multe sute de mii de ani irosiți fără noimă.

Ce altceva exprimă această lentoare a activității parlamentare decât nepăsarea deputaților și senatorilor față de soarta noastră? Frumos îmbrăcați, cu costum și cravată, proaspăt rași, ei se comportă ca niște musafiri ai României, așteptând mereu să fie serviți de alții și nesimțindu-se obligați să rezolve problemele gazdelor.

În calitatea mea de director al revistei *Zig-Zag,* mă războiesc mereu cu acei membri ai redacției care nu-și fac datoria, le tai din salariu sau chiar le desfac contractul de muncă. Având această mentalitate de director, mă gândesc de multe ori la cei mai înalți demnitari ai noștri ca la niște angajați oarecare și-mi dau seama că tare i-aș mai da afară din serviciu, dacă aș avea împuternicirea s-o fac. Nu le-aș imputa faptul că au fost activiști ai PCR, nu aș lua în discuție nici măcar convingerile lor politice actuale, dar le-aș reproșa că nu-și fac datoria și le-aș cere să-și caute alt loc de muncă.

Primul om pe care l-am dat afară de la *Zig-Zag* a fost un tânăr și talentat ziarist, Cătălin Apostol, care întârzia mereu cu predarea articolelor. Comparându-l acum pe Cătălin Apostol cu personajele aflate la conducerea țării îmi dau seama cât de harnic era el față de aceste personaje. Iartă-mă, Cătălin Apostol, pentru nedreptatea pe care ți-am făcut-o!

Dar chiar așa inactivi cum sunt, conducătorii noștri încă ar fi suportabili dacă nu s-ar apuca din când în când să ne anunțe că o ducem bine. Noi stăm nespălați, fiindcă de multe ori nu curge nici măcar apa rece, obosiți și exasperați, iar ei apar binedispuși la televizor și ne asigură că totul e în regulă.

1994

Încet, foarte încet, mult prea încet

Natura își face încă o dată datoria. Soarele încălzește, pomii înfloresc, păsările ciripesc. Dar pentru români este o primăvară falsă. Încă o primăvară falsă. Nici până azi țăranii n-au primit pământ. În zadar au murit sute de tineri în decembrie 1989. În zadar s-a spus că s-a terminat definitiv cu comunismul. Intrăm în a cincea primăvară de așa-zisă libertate și tot nu s-a stabilit clar cui aparține fiecare teren agricol. Urmările acestei întârzieri nu sunt grave. Sunt catastrofale. În absența sentimentului proprietății, se va munci și anul acesta defectuos în agricultură. Se va înțeleni pământul, vor muri vite, va fi scumpă mâncarea.

Situația nu este mai încurajatoare nici în industrie. Privatizarea întreprinderilor se realizează foarte încet, aproape stagnează. Recent, întorcându-se dintr-un turneu în Asia, președintele Ion Iliescu a luat parte la o ședință de guvern și le-a explicat miniștrilor că trebuie accelerată privatizarea, pentru că numai privatizarea poate asigura redresarea economiei. Ce revelație! A trebuit să străbată președintele nostru multe mii de kilometri și să ajungă până în Extremul Orient ca să afle că proprietatea particulară face minuni. Iar membrii Guvernului îl ascultau și își notau. Oare ce își notau? Probabil, tocmai această idee prețioasă: „Dl. I.I. arată că este nec. să acc. priv.“

Tot ce se face în România de aproape cinci ani încoace se face foarte încet. Parcă suntem o țară filmată cu încetinitorul. Până și gestul banal al ridicării mâinii de către un parlamentar pentru votarea unei legi este exasperant de lent. Prețioasa

mână se înalță cu o viteză de aproximativ un centimetru pe oră. Trece o zi, trec două și ea ajunge abia până la bărbie. Iar în momentul acela încă nu știm dacă va fi folosită pentru votat sau pentru scărpinat.

Cum se explică această lentoare, care provoacă țării pierderi imense? Se explică, fără îndoială, prin prezența la conducerea celor mai importante domenii de activitate a unor foști activiști ai PCR, obișnuiți să facă numai ceea ce li se cere de undeva, de sus și predispuși să îndeplinească fără zel comenzile respective. În timpul lui Ceaușescu, care era impetuos într-o manieră iresponsabilă, luând „pe loc“ decizii aberante și cerând o mobilizare rapidă pentru aplicarea lor, această tergiversare sistematică practicată de activiști avea până la urmă și un rol pozitiv. Acționa asemenea citostaticelor, care încetinesc ritmul de înmulțire a celulelor organismului uman, dar încetinesc și ritmul de proliferare a tumorii canceroase.

Acele vremuri însă au trecut (sau cel puțin așa se spune). Acum nu mai este nevoie de sabotarea indicațiilor venite de sus (care, de altfel, nici nu prea vin). Acum sunt necesare inițiative energice și eforturi mari, desfășurate într-un regim de urgență în tot spațiul existenței românești. Trebuie să se muncească zi și noapte, contracronometru.

Dar cine s-o facă? Activiștii care dormeau discret în timpul ședințelor de partid și care, după ședințe, stăteau cu orele prin „separeurile“ unor restaurante bine alese?

Un rol dinamizator ar trebui să joace opoziția, dar, cum se vede tot mai clar în ultima vreme, opoziția a obosit. Unii reprezentanți ai ei, după ce au făcut în tinerețe, pe nedrept, ani grei de închisoare, sunt acum bătrâni și vlăguiți, iar alții, mai tineri, se arată tot mai tentați să încheie pactul cu diavolul, sperând să-l convertească. Se înșală amarnic. Diavolul nu se va schimba niciodată. Va

rămâne întotdeauna placid și inactiv, adversar al mișcării, moarte a pasiunii.

Totul în România se mișcă încet, foarte încet, mult prea încet. Tramvaiele înaintează greoi, zdrăngănind din toate încheieturile lor metalice, păsările adorm în văzduh și tresar speriate ori de câte ori încep să se prăbușească, râurile nu curg, ci se preling, ceasurile trebuie mereu scuturate ca să-și reia tic-tac-ul. Iar oamenii noștri politici plutesc și ei surâzători, somnolenți prin această țară în care melcii vor fi amendați în curând de agenții de circulație pentru depășirea vitezei regulamentare.

Singurii mai rapizi au rămas hoții. Deși în ultima vreme am văzut cu ochii mei un hoț de buzunare după care striga și fluiera lumea coborâtă dintr-un autobuz, dar care totuși mergea cu pași obișnuiți, fiindu-i lene să o ia la fugă. Lui îi era lene să se facă nevăzut, păgubașilor le era lene să-l prindă. O armonie perfectă.

Două naționalități: Mircea Snegur și Ilie Ilașcu

N-am să uit niciodată: la scurtă vreme după cutremurul din 4 martie 1977, unii au găsit de cuviință să folosească dezastrul în avantajul lor. S-au strecurat pe sub dărâmături și au luat lucruri rămase ale nimănui, s-au declarat sinistrați ca să beneficieze de ajutoare, s-au mutat în casele părăsite de locatari traumatizați psihic. Dintre toate fărădelegile, niciuna nu mi se pare mai dezgustătoare și mai condamnabilă decât această exploatare a nenorocirii altora.

Este exact ceea ce fac în momentul de față conducătorii Republicii Moldova. Republica Moldova, chiar dacă are acest nume pompos, nu este cu adevărat o țară, ci o tragedie. În 1940, sovieticii au luat cu forța o parte din teritoriul României. Și nici măcar acea parte nu au păstrat-o, ci au ajustat-o și redistribuit-o. În plus, au făcut tot

posibilul ca să șteargă urmele civilizației românești (după logica hoților de mașini care vopsesc automobilele furate, le schimbă seria motorului etc.). Au împușcat mii de oameni, au deportat alte mii în Siberia, ca să moară acolo, departe de pământul natal, au folosit tot felul de alte metode diabolice pentru depopularea ținutului, despărțind mamă de copil, soț de soție și frate de frate. Iar românilor rămași în Basarabia au încercat să le spele memoria, obligându-i să scrie cuvintele latine cu literele lor asemănătoare unor păianjeni și instalându-le în piețele publice monstruoasa și stereotipa statuie a bărbatului chel, cu fața ascuțită.

Pe toate aceste crime îngrozitoare se bazează „statalitatea“ Moldovei de dincolo de Prut, acea statalitate pe care Mircea Snegur și ai săi o invocă obsesiv (...că nu mai poți străbate de-atâta statalitate). Acolo a avut loc un dezastru, iar ei profită cu cinism de consecințele dezastrului.

Există vreo deosebire între cei care au profitat de cutremurul din 4 martie 1977 și actualii conducători ai Republicii Moldova? Niciuna. Și unii, și alții, departe de a se lăsa impresionați de o tragedie, nu s-au sfiit să o speculeze în folosul lor. Și unii, și alții, în loc să lupte cu urmările unei nenorociri, s-au arătat mai curând dispuși să lupte cu eventualii salvatori ai victimelor.

Mircea Snegur și acoliții săi încearcă să permanentizeze și să consacre o calamitate, numai pentru că le este lor avantajoasă. Ei vorbesc deja de două popoare, român și moldovean, de două limbi, română și moldovenească etc. Mint fără să clipească, așa cum au învățat de la sovietici.

De fapt, dacă ne gândim bine, chiar există printre români două naționalități, una reprezentată de oameni ca Mircea Snegur, iar alta de oameni ca Ilie Ilașcu. Diferențele dintre ei sunt mai mari decât cele dintre un german și un italian sau decât cele dintre un francez și un japonez. Mircea Snegur, aflat în libertate, își manifestă totuși, de

bună voie și nesilit de nimeni, supunerea față de Moscova. Iar Ilie Ilașcu, închis într-o cușcă și condamnat la moarte prin împușcare, ține fruntea sus. Au oare ceva comun acești doi eroi ai timpului nostru? Sunt ei de același sânge? Vorbesc aceeași limbă?

Dacă ar exista în lume o țară condusă de Ilie Ilașcu, aș cere azil politic în acea țară. Pentru că nici conducătorii României de dincoace de Prut (vorba lui George Arion: un regat condus de un președinte) nu se comprară cu patriotul de la Tiraspol în ceea ce privește demnitatea și curajul. Sunt convins că în sinea lor au și ei nostalgia unei Românii întregi, reconstituite, dar nu vor să-și asume niciun risc pentru împlinirea acestei aspirații. Se mulțumesc să aștepte. Dacă alții vor întreprinde vreodată ceva și vor reuși, cu prețul vieții, să recupereze teritoriile românești înstrăinate, atunci se vor înființa repede la fața locului și conducătorii noștri, vor apărea la televizor îmbrăcați în pulovăre și vor da tot felul de proclamații către țară.

P.S. Citesc în *România liberă* din 23 februarie a.c. un comentariu al publicistului Dan Popescu pe marginea stenogramei convorbirii pe care a avut-o Nicolae Ceaușescu cu Mihail Gorbaciov, la Moscova, în ziua de 4 decembrie 1989. Iată ce afirmă Dan Popescu: „Rușii se pare că nu uitau prea ușor ieșirile orgolioase și chiar necontrolate ale lui Ceaușescu și nu s-au prea grăbit în ultimii ani de domnie ai liderului totalitar de la București să aibă de-a face cu el... Era cunoscută criza nervoasă a lui Ceaușescu, de la una din ultimele întâlniri de lucru cu tovarășul Brejnev, când, uitând pentru moment că stă de vorbă cu fratele mult mai mare, a dat cu pumnul în masă țipând că politica României se face la București, nu la Moscova...“

Ceaușescu a fost un personaj nefast în istoria României: din cauza lui s-a ajuns la distrugerea

civilizației românești și a fost pusă în pericol însăși integritatea biologică a poporului român. Dar aceasta nu înseamnă că trebuie să ne batem joc de ceea ce a fost de admirat la el, și anume atitudinea demnă față de Moscova. Să califici drept „ieșire orgolioasă și chiar necontrolată“, drept „criză nervoasă“ curajul de a-i spune lui Brejnev „Politica României se face la București, nu la Moscova...“ înseamnă să te lași orbit de ură și să falsifici evidența însăși.

De ce nu dă Dumnezeu să aibă și Ion Iliescu o asemenea ieșire orgolioasă și chiar necontrolată! De ce nu face și Mircea Snegur o criză de nervi!

Agricultor în Sahara și ziarist în România

Libertatea presei din România nu este sprijinită și încurajată de conducătorii țării. Ea este aceea și numai aceea pe care și-au luat-o ziariștii singuri imediat după căderea lui Ceaușescu și pe care de-atunci și-o recuceresc zilnic.

În zilele care au urmat îndepărtării de la putere a dictatorului a existat o adevărată euforie a redescoperirii libertății. *Informația Bucureștiului* și-a schimbat numele în *Libertatea*, Casa Scânteii a devenit Casa Presei Libere, Televiziunea Română s-anumit Televiziunea Română Liberă, până și *România liberă* era să devină *România liberă liberă.*

După această expansiune orgiastică a presei pe un teritoriu altădată interzis, au urmat represaliile. În lupta lor împotriva libertății presei, noile autorități au folosit toate mijloacele posibile, de la devastarea redacțiilor cu ajutorul unor bande de mineri înarmați și până la scumpirea tendențioasă a hârtiei. Dacă n-au reușit să-și atingă scopul, este numai pentru că au în componența lor activiști ai PCR de planul doi, care gândesc aproape la fel de primitiv ca Ceaușescu, dar nu sunt în stare,

asemenea lui, să-și impună punctul de vedere. Și nici conjunctura internațională nu le este favorabilă.

Culmea este că ei luptă împotriva libertății presei și tot ei își fac un merit din faptul că în România presa este liberă. Este ca și cum lupii i-ar prezenta pe iepurii pe care nu reușesc să-i prindă ca pe o dovadă a generozității lor.

Dacă s-ar face un inventar al șicanelor la care sunt supuși în mod curent ziariștii, el ar cuprinde multe sute de pagini. Și totuși, nu aceste șicane reprezintă răul cel mai mare. Răul cel mai mare constă în faptul că ziariștii n-au acces la informații sau, mai exact spus, că accesul la informații nu este garantat prin lege.

În România, informațiile nu se obțin pe o cale firească, ci se cumpără, se fură, se cerșesc sau se inventează. Ziariștii sunt nevoiți să-și facă munca în clandestinitate.

Și nu este vorba de informații privind viața intimă a unor persoane, ci de informații de interes public. În momentul în care intră într-o instituție, pentru a cere explicații așteptate de sute de mii de oameni, ziaristul român nu are nicio garanție că le va obține. Este foarte posibil ca șeful instituției să strige în gura mare că nu vrea să stea de vorbă cu el și să-l mai și dea pe ușă afară. Genul acesta de refuz este frecvent, a intrat deja în tradiția activității de presă postrevoluționare. Până și lucrători ai Televiziunii Române (în mod evident aservită actualilor guvernanți) povestesc adeseori telespectatorilor, cu lacrimi în ochi, cum li s-a refuzat dreptul de a obține informații de larg interes. Avem ocazia atunci să vedem pe micul ecran palma lătăreață a unui ministru, sau a unui director, sau a unui comandant, obturând obiectivul camerei de luat vederi.

Refuzul de a pune la dispoziția cetățenilor unei țări informații care privesc propria lor soartă constituie o crimă comparabilă cu confiscarea

oxigenului din atmosferă. Și totuși această crimă nu indignează, în măsura în care ar fi de așteptat, opinia publică, din cauză că populația din România, deculturalizată în patruzeci și cinci de ani de comunism, și-a pierdut exigența. Informația este o marfă invizibilă, a cărei absență nu scandalizează la fel de mult ca absența laptelui sau a buteliilor de aragaz. Viața multor oameni este prejudiciată grav de lipsa informațiilor, dar ei nu știu de unde vin prejudiciile.

Refuzul instituțiilor publice de a oferi publicului informații de interes public merge până foarte departe, până la absurd. Uneori, nici funcționarii de la ghișeele de informații nu vor să furnizeze informații.

Informațiile pe care reușesc într-un fel sau altul ziariștii să le smulgă autorităților sunt puține și de proastă calitate. În compensație, determinați și de temperamentul latin, ei extind disproporționat de mult comentariile sau alunecă în fabulații. Se ajunge astfel la o descalificare profesională, care dă satisfacții celor aflați la conducerea țării. Și nu numai satisfacții, ci și argumente în lupta lor împotriva libertății presei.

Oficialitatea nu manifestă deloc intenția de a legifera accesul ziariștilor la informații, dar încearcă să impună o lege a presei prin care să se apere de spiritul critic al ziariștilor. Este ca și cum ar vrea să tundă iarba înainte de-a o lăsa să încolțească. Mult invocata „transparență“ promovată cândva de Gorbaciov și considerată atunci abia un început timid pentru o viitoare democratizare completă a regimului informațiilor devine la noi tot mai opacă. Între conducătorii României și presă (adevărata presă, aceea pe care Ion Iliescu a numit-o cu dispreț „o anumită parte a presei“) există un permanent război. Când victoria înclină către conducătorii țării, ei au motive să se bucure. Iar când victoria înclină către presă, tot ei

au motive să se bucure, pentru că apar în fața Occidentului ca adepți ai democrației.

FMI-ul este Ceaușescu

Foștii activiști ai PCR aflați de mai bine de patru ani la conducerea României sunt obișnuiți să „construiască“ tot ce li se cere. Înainte li se cerea să construiască comunismul și îl construiau. Acum li se cere să construiască capitalismul și îl construiesc. Dar cum? Bineînțeles, fără convingere. Și mai curând simulând respectarea unor indicații venite de undeva de sus, decât respectându-le cu adevărat.

Indicațiile veneau pe vremuri de la Ceaușescu. Acum ele vin de la FMI. Care e deosebirea?

Ceaușescu avea pretenții absurde, imposibil de satisfăcut. De exemplu, el cerea să se pună în funcțiune în grabă fabrici de îngrășăminte chimice, să nu se cheltuiască valută pentru achiziționarea de filtre antipoluante și totuși să se evite poluarea. Ce să facă activiștii PCR într-o asemenea situație? Nu le rămânea decât să țină fabricile în stare de nefuncționare și să declare producții fictive. Sau să le facă să funcționeze zi și noapte, pentru a da producții record, și să vopsească în verde frunzele copacilor, arse de substanțele nocive din atmosferă, atunci când se anunța o vizită a secretarului general al partidului.

Această simulare a supunerii era în fond o formă de apărare împotriva unui conducător iresponsabil. Și poate c-a avut rostul ei, reușind să mai salveze câte ceva din valorile nefericitului popor român. Practicarea zilnică a minciunii i-a stricat, însă, iremediabil pe activiștii PCR. Ei nu se mai pot schimba. Acționează și azi în conformitate cu automatismele pe care și le-au format în timpul dictaturii.

FMI nu are pretenții absurde. Satisfacerea lor reprezintă o necesitate vitală pentru România,

dându-i șansa să iasă din situația catastrofală în care se află acum. Aceste pretenții sunt tratate însă de conducătorii de azi ai țării, foști activiști ai PCR, tot ca niște indicații venite de la Ceaușescu. Drept urmare, ei se prefac doar că le aplică. Și sunt chiar mai dezinvolți decât înainte, pentru că FMI-ul nu țipă la ei, nu-i dă afară din funcții, nu pune Securitatea pe urmele lor. Deosebirea este sesizată până și de oamenii simpli. Unii dintre ei cred chiar că, dacă ar fi trăit și azi Ceaușescu și dacă el ar fi vrut să construiască capitalismul, ar fi făcut-o mult mai repede decât actualii noștri conducători. Lozinca „Cincinalul – în patru ani și jumătate!“ s-ar fi transformat, suferind o minimă modificare, în „Capitalismul – în patru ani și jumătate!“ și ar fi devenit cuvântul de ordine pentru întreaga națiune. Drept urmare, cam prin mai-iunie anul acesta s-ar fi terminat înfăptuirea capitalismului și s-ar fi putut trece la o nouă etapă, construirea societății capitaliste multilateral dezvoltate.

Oamenii simpli gândesc așa pentru că FMI li se pare o instanță abstractă, care nu bate cu pumnul în masă, numai că de data aceasta se înșală, cu tot bunul-simț popular pe care îl au. În realitate, FMI (și nu numai FMI, ci și toate forurile internaționale – Consiliul Europei, NATO – care au luat în serios promisiunile conducătorilor noștri) sunt mult mai drastice decât Ceaușescu. De ce? Pentru că pretențiile lor sunt realiste și dacă nu le satisfacem ne pedepsim singuri. În mod paradoxal, Ceaușescu, cu profețiile lui nebuloase, cu delirul propagandistic în voia căruia se lăsa ori de câte ori apărea în fața mulțimii, era mai ireal decât impersonalele foruri internaționale. Aceste foruri au de partea lor însăși realitatea lumii de azi.

Actualii noștri conducători, pervertiți de simularea activității timp de zeci de ani, nu sesizează primejdia. Pentru ei FMI este tot un fel de Ceaușescu – Ceaușescul de azi – pe care își imaginează că îl pot păcăli. Ei nu înțeleg esența a

ceea ce i se cere azi României, ei nu-și dau seama ce importanță istorică are intrarea țării în rândul lumii. Din punctul lor de vedere, Occidentul, puțin cam trăsnit, ca și dictatorul comunist de odinioară, ne transmite tot felul de sarcini absurde, de exemplu să-i răsfățăm pe pușcăriași și să-i ajutăm pe homosexuali să nu se mai simtă stânjeniți în afirmarea orientării lor sexuale. Drept urmare, noi trebuie să ne prefacem că respectăm aceste aiureli.

N-ar fi exclus ca la următoarele vizite în România ale unor inspectori veniți din partea unor foruri internaționale să vedem pe străzi coruri de pușcăriași cântând „Mulțumim din inimă PDSR“ și cupluri de bărbați făcând amor în văzul lumii, în ritmul indicat discret, cu o baghetă de dirijor, de un activist al partidului de guvernământ.

Ce urât ne-am purtat cu Ioan Luchian Mihalea!

Nimic nu mă deprimă mai mult decât să văd cum se face țăndări un vas de cristal din cauza neatenței cuiva care îl scapă din mâini. Dacă mi se întâmplă chiar mie așa ceva, nu-mi găsesc justificări nobile, nu mă prezint ca un visător lipsit de îndemânare, ci mă consider vinovat și mă disprețuiesc. Trebuie să fii foarte insensibil ca să uiți, fie și numai pentru o clipă, că porți răspunderea unui lucru de preț și să-l distrugi din neglijență.

Dar cât de insensibil trebuie să fii ca să lași să se facă țăndări nu un vas de cristal, ci viața unui mare artist? Noi, românii, ar trebui să ne punem zilnic această întrebare, pentru că avem la activ foarte multe crime prin indiferență. Cel mai recent caz este acela al lui Ioan Luchian Mihalea, de existența căruia n-am știut să ne bucurăm și nici n-am avut grijă. Cu gândul în altă parte (la cine știe ce problemă măruntă) am ținut prost în mâini vasul de cristal al vieții lui și el, bineînțeles, a căzut și s-

a spart. Iar apoi, în loc să plângem cu lacrimi amare și să trăim o criză de conștiință, ne-am grăbit să înlăturăm cioburile cu o mătură murdară.

În timpul lui Ceaușescu, când totul era urât, când creația artistică însăși ajunsese o sarcină de partid, îndeplinită în silă, Ioan Luchian Mihalea – naiv, „iresponsabil“, neștiind sau nevrând să știe ce risc își asumă – a redescoperit bucuria de a cânta. Și i-a molipsit pe toți cei din jur de această bucurie. Sute de studenți, colegi ai săi, care aveau sau nu aveau aptitudini pentru muzică (nici nu mai conta), intrau ca vrăjiți în joc și cântau cuprinși de beatitudine. Unii deveneau cântăreți pentru o viață, alții – pentru o lună sau doar pentru o zi, dar, oricum, în prezența lui Ioan Luchian Mihalea toți erau cântăreți, inspirați, exuberanți și frumoși, ca făpturile paradisiace din tablourile lui Sabin Bălașa.

Privindu-l pe Ioan Luchian Mihalea cum îi dirija, cum le transmitea, de fapt, bucuria de a cânta, îți venea să crezi că el ar fi putut să facă să cânte pe oricine, chiar și pe securiștii care îl urmăreau încruntați, că ar fi fost în stare, într-un moment de elan maxim, să facă să cânte și pietrele. Cum reacționam noi la această revărsare de frumusețe? Ne înfruptam, bineînțeles, din ea fără nici un sentiment de recunoștință față de artist. Era ca și cum am fi rupt și îndesat în sacoșă crengi de tei înflorit sau ca și cum ne-am fi umplut canistra cu apă limpede de izvor. Ni se părea că asemenea resurse sunt nelimitate, că ni se cuvin, că au o proveniență naturală, care nu ne obligă în nici un fel.

Merită să privim cu atenție filmele făcute la vremea respectivă despre spectacolele lui Ioan Luchian Mihalea. Operatorii filmau orice altceva decât figura marelui artist. Aduceau în prim-plan câte o fată cu sâni frumoși și urmăreau ridicarea lor ritmică, surprindeau câte un șir de coriști în perspectivă, evidențiind impresia de efigii

suprapuse, luau și imagini din sală, dar pe dirijor, care era mult mai mult decât dirijor, care era chiar sufletul spectacolului, îl introduceau în cadru rar și neglijent. Îl filmau de la mare distanță, din spate, și îl îndepărtau repede din obiectiv, ca pe un element obturator.

De ce procedau așa? Pentru că gândeau și simțeau ca și noi, pentru că nu știau să prețuiască extraordinara șansă pe care o aveau de a asista la manifestarea unui mare artist.

Cum trăia Ioan Luchian Mihalea? Din ce trăia? De unde lua bani pentru costume? Cum obținea aprobări pentru turnee în străinătate? Cine avea grijă de el când era bolnav? Unde locuia? Nu se istovea muncind atât de mult? Asemenea întrebări nu ne-au trecut niciodată prin cap. Nu ne-a preocupat niciodată cu adevărat soarta lui. Nu l-am ocrotit. Nu l-am sărbătorit cum merita.

Și dintr-odată am aflat că a fost omorât, de doi imbecili, care luați împreună nu valorau nici cât degetul lui mic de la mâna stângă. Abia atunci s-a trezit în noi curiozitatea. Profitând de faptul că nu mai trăia și nu mai putea să ni se opună, i-am pătruns cu toții în casă, i-am inventariat lucrurile, i-am numărat banii. I-am analizat cu o indiscreție nerușinată viața intimă și am răsuflat ușurați: nu mai aveam obligația să-l respectăm și să-l admirăm, era un nenorocit de pederast!

Chiar așa a răspuns o femeie pe stradă, la întrebarea unui ziarist, că multă vreme l-a considerat o personalitate pe Ioan Luchian Mihalea dar că, aflând ce obiceiuri sexuale avea, a... terminat-o cu el. Și nu-i mai dă voie nici copilului ei să-i păstreze o amintire frumoasă. Cine era ea? Câtă frumusețe adusese pe Pământ? Asemenea întrebări nu-și punea. Și nici nu-și scruta cu sinceritate viața intimă, ca să vadă ce vicii mizerabile o mai fi având și ea însăși...

La înmormântarea lui Ioan Luchian Mihalea mulți au venit să vadă, ca la un film de groază,

urmele maltratărilor de pe corpul neînsuflețit. Și tot cu acel prilej s-au infiltrat în mulțime zeci de hoți de buzunare, ca să profite de înghesuială și să-și facă meseria.

Așa ne-am despărțit de Ioan Luchian Mihalea: privindu-l cu o curiozitate morbidă și oferindu-ne drept pradă hoților de buzunare, pe care tot noi îi tolerăm, din indolență și lașitate, din lipsă de exigență față de Poliție, dintr-o supunere stupidă față de cei care ne conduc. Ne-am despărțit de Ioan Luchian Mihalea așa cum ne-am purtat cu el de-a lungul întregii lui vieți: urât.

Război între generații

Un necunoscut (probabil un reporter care făcea un sondaj de opinie) m-a oprit zilele trecute pe stradă și m-a întrebat ce opinie am despre tinerii de azi. N-am auzit întrebare mai prostească. Și nu numai că am gândit așa, dar i-am și spus-o:

— N-am auzit întrebare mai prostească.

Necunoscutul, profund jignit, m-a abadonat în grabă, ca pe un individ greșit construit, inutilizabil, și s-a adresat altor trecători.

Ce opinie să am despre tinerii de azi? Opinii dintre cele mai diferite. Unii îmi plac, alții îmi displac. Unii ar merita să și îngenunchem în fața lor, iar altora n-ar strica să le tragem o mamă de bătaie. A spune „Tinerii de azi sunt minunați!“ sau, dimpotrivă, „Tinerilor de azi le lipsește educația!“ este ca și cum ai spune că evreii sunt un popor superior sau că evreilor li se datorează răul din lume. Expresia însăși „tineri de azi“ ține de o gândire șovină. Oamenii nu sunt rulmenți, ca să-i clasificăm în funcție de data fabricației sau de mărime. Nimeni nu are un merit sau o vină în faptul că este tânăr.

Așa cum nimeni nu trebuie lăudat sau acuzat pentru faptul că este bătrân. Pentru că se întâmplă și astfel. Unii tineri (de multe ori instigați –

culmea! – de persoane mai în vârstă) declară război generației anterioare. O consideră vinovată de tot ce s-a întâmplat în România. Îi reproșează că nu înțelege prezentul. Ca și cum ar fi vreo asemănare între Dan Marțian și Corneliu Coposu. Sau între Angela Băcescu și Ana Blandiana.

Conflictul dintre generații riscă să devină exploziv din cauza unor circumstanțe agravante: prezența la conducerea țării a unor activiști ai PCR depășiți în momentul de față de evenimente, situația eonomică dezastruoasă care ne-a rămas de la Ceaușescu și pe care guvernele postceaușiste au făcut-o, dacă se poate spune astfel, și mai dezastruoasă, debandada mai generală de care este cuprinsă societatea românească și care în mod greșit este considerată „libertate“. La toate acestea se adaugă acum efectul pe care îl poate avea lectura ziarului *Tineretul liber,* în noua lui formulă, ofensivă. Sper că tinerii cititori ai ziarului sunt suficient de inteligenți și au destul umor ca să-și dea seama că Ion Cristoiu le propune mai curând o parodie de război cu generația vârstnică decât un adevărat război cu generația vârstnică. Ei ar face o grșeală regretabilă și descalificantă dacă ar lua în serios sloganurile publicistice aruncate în joc pentru asigurarea succesului comercial al ziarului. Dacă ar începe, de exemplu, să se gândească cu dispreț și ură la cei care au casă, mașină și cont la bancă.

Faptul în sine de-a avea ceva pe lumea aceasta (dacă acel ceva a fost câștigat prin eforturi proprii) este un merit. Iar pe cei care au se cuvine să-i privim cu respect și admirație. În caz că am vrea să avem și noi ce au ei, soluția nu este să le declarăm război și să-i deposedăm de bunuri cu forța, ci să începem să muncim. Dacă nu avem răbdare să muncim și dacă vrem să ne îmbogățim dintr-odată, luând de la alții, ne situăm automat pe o poziție comunistă. Tânărul care se uită cu invidie și cu aviditate la vârstnicul care are casă, mașină și cont

la bancă se identifică din punct de vedere politic cu comunistul (la origine un individ incapabil) care îl scoate afară pe „exploatator“ din vila lui și îl trimite la închisoare, ca să-i poată lua locul. Cea mai bună dovadă că dușmănia față de cei cu o situație mai bună nu reprezintă nici pe departe o soluție o constituie faptul că există și valori de care un vârstnic nici nu poate fi deposedat. Ce ne facem, de exemplu, cu un matur sau cu un bătrân care și-a investit toată energia, de-a lungul vieții, nu într-o casă, nu într-o mașină și nici într-o sumă de bani depusă la bancă, ci în cultivarea propriului său spirit? Îl atacăm pe stradă și îi smulgem din cap cultura ca să ne-o implantăm nouă? Îi luăm inteligența? Îl jefuim de sensibilitate? Comuniștii, este adevărat, au încercat și așa ceva. I-au lovit peste cap – în mod special peste cap – pe intelectualii de elită. Le-au luat cărțile și tablourile, le-au imitat vestimentația. Și-au dat singuri diplome pompoase. Dar totul a fost în zadar. Vor să facă și tinerii o asemenea experiență?

Ar fi o mare greșeală. Comuniștii se recrutează dintre cei care au pierdut competiția (marea competiție a vieții la care participăm cu toții, în fiecare zi, chiar și când declarăm că nu ne interesează). Tinerii abia încep competiția. Ei seamănă cu adepții comunismului – pentru foarte scurt timp – doar prin faptul că nu dețin niciun trofeu și se uită cu jind la cei care dețin. În curând, însă, dacă sunt capabili, cei care sunt în prezent tineri vor începe și ei să cucerească trofee. Respecându-i pe câștigătorii din trecut, creează o regulă și pot fi siguri că și ei vor fi cândva respectați, de generațiile următoare.

Dacă însă își pierd răbdarea și fac front comun cu toți incapabilii, urându-i pe oamenii mai în vârstă, într-un fel sau altul realizați, distrug orice regulă. Și chiar dacă vor obține ceva de la viață, degeaba vor obține, pentru că oricând acel ceva le va putea fi smuls din mână, de alți nou-veniți.

Coca-Cola pentru țăranul român

Pentru că a venit primăvara, am simțit nevoia să stau undeva pe iarbă și să mă uit la un pom înflorit. Mi-am adus aminte cu acest prilej că am un prieten într-un sat de lângă Buzău și că el mă invită de multă vreme să-i vizitez casa și livada. M-am suit deci în Dacia mea din care cad piese pe drum și, după aproape trei ore de mers, am ajuns la destinație. Mai bine n-aș fi ajuns. Viața la țară nu mai are nimic din ceea ce îi făcea pe vremuri farmecul. Oamenii sunt obosiți și exasperați, în primul rând din cauză că nici până în prezent nu s-a stabilit cui aparține fiecare suprafață de pământ. Echilibrul sufletesc, înțelepciunea, seninătatea le mai întâlnești numai prin vechile fotografii de familie, în privirile unor miri de demult care nici nu bănuiau că li se va lua vreodată țarina. Satul românesc a ajuns un perimetru al nervozității și este aproape mai stresant decât orașul.

În plus, sătenii trăiesc într-o sărăcie dezolantă, peste care se revarsă resturile sclipicioase ale bunăstării citadine – ea însăși formată din resturi ale bunăstării din Occident. La porțile unor case, pe jalnice tarabe improvizate, se vând binecunoscutele ciocolate străine cu termenul de garanție expirat, gumă de mestecat, Coca-Cola, borcane cu *ketch-up*, cartofi prăjiți (mumifiați) în punguțe de celofan. Și chiar dacă intri în casa vreunui localnic, nu ai șanse să regăsești ceva din stilul ospitalității de altădată. În loc de plăcintă cu poalele în brâu ți se oferă *pizza*, preparată din ingrediente dubioase. În loc de dulceață ți se aduce un *ness*, care îți provoacă pe loc o criză de tahicardie. Iar în loc de apă rece de la fântână, ți se pune la îndemână un pahar de *Fanta*, de un dulce strident.

Vidul de valori materiale și de civilizație de la țară face posibilă invazia de false valori. Localnicii amestecă tradițiile, atât cât le mai țin minte, cu

practici excentrice văzute la televizor. De fapt, nici n-ar avea timp să discearnă. Cei care vor cu adevărat să se ocupe de agricultură, să se ocupe din nou de agricultură, după ce aproape o jumătate de secol au fost terorizați, se zbat neputincioși să „facă rost“ de îngrășăminte, de unelte, de semințe. Și toți sunt depășiți de situație. Arată ca niște oameni gata-gata să se înece la mare distanță de țărm, înotând din răsputeri, cu gura căscată și cu ochii ieșiți din orbite.

Iar în această situație disperată vine Parlamentul – Parlamentul României și nu al unei țări vrăjmașe – și votează o lege prin care țăranii sunt obligați la noi plăți, și mai împovărătoare. Este ca și cum oamenii aceia gata-gata să se înece cu care îi comparam pe țărani ar primi în cap câte un pietroi aruncat de pe puntea unui vapor de lux.

Reprezentanții opoziției au făcut, în sfârșit, un gest memorabil, refuzând să voteze rușinoasa lege a impozitului agricol – rușinoasă prin faptul că este prematură, că se bazează pe o totală lipsă de sensibilitate față de soarta tragică a țăranului român. Din nefericire opoziția nu este și destul de puternică pentru a-și impune punctul de vedere.

Ce a rămas din „dragostea de patrie“ cu care diversele specii de naționaliști-comuniști din componența majorității și-au câștigat capital politic în ultimii patru ani? Ce a rămas din evlavia teatrală cu care vorbesc ei despre „țăranul român“ și despre rezistența lui de-a lungul secolelor? Nimic. Totul a fost, ca de obicei, demagogie.

Țăranul i-a iritat, de altfel, întotdeauna, pentru că, pe bucata lui de pământ, el era un mic suveran, independent și demn. Iar comuniștii, fie și naționaliști, urăsc orice formă de suveranitate, urăsc suveranitatea însăși a ființei umane.

Ajuns în satul în care locuiește prietenul meu, am găsit până la urmă un loc cu iarbă pe care să stau și am avut parte și de un cireș înflorit din care se desprindeau din când în când, la adierea

vântului, mici petale albe. Și m-am gândit cu jale că n-am și nu voi avea poate niciodată o bucată de pământ a mea. Este dezolant să știi că nicăieri în lume, oricât de întinsă este această lume, nu există nici un petec de pământ care să-ți aparțină. Te simți ca o haimana a planetei. Ca un om fără identitate.

Și dacă eu – care m-am născut și am copilărit la oraș – mă simt așa, ce simt oare țăranii lipsiți de pământ sau aflați în posesia provizorie a unui pământ cu o situație neclară? Sau având chiar un teren cu acte în regulă, dar știind că statul îi privește cu dușmănie și că le aplică – sub numele de „impozite“ – amenzi severe pentru dragostea lor milenară?

În acest climat ostil, agricultura întârzie și va întârzia multă vreme să se relanseze. Actualii guvernanți vor rămâne în istorie ca autori ai unei lovituri decisive date țăranului român.

Autorități fără autoritate

În zilele desfășurării Forumului Crans-Montana, Bucureștiul – toată lumea a remarcat – a fost în fierbere. Polițiști și jandarmi au supravegheat intersecțiile mai importante, coloane oficiale au străbătut în trombă marile artere, elicoptere huruitoare i-au trezit pe bucureșteni la ore matinale, făcându-i să se repeadă la ferestre cu speranța că a început o nouă revoluție.

De fapt, agitația s-a declanșat în capitală mai dinainte, atunci când s-a trecut în regim de urgență la crearea unor aparențe de oraș civilizat, pentru a face o impresie bună oaspeților străini. S-au plantat flori și chiar pomi, s-au măturat străzile, s-au astupat gropile. Toată această mobilizare de forțe i-a înduioșat până la lacrimi pe unii ziariști români. Ei au remarcat faptul că actualii guvernanți, atunci când vor, sunt în stare să se

impună și să-i scoată pe subordonații lor din inerție.

În realitate, febrilitatea ieșită din comun care a cuprins Bucureștiul în această perioadă dovedește cu totul altceva, și anume lipsa de autoritate a celor care ne conduc. La figurat vorbind, ei au fost nevoiți să țipe din răsputeri și să dea din mâini ca niște înecați pentru a se face cât de cât ascultați. În plus, au apelat la autoritatea ideii de „manifestare internațională“ cu scopul de a-și crea temporar propria lor autoritate. Cuvântul de ordine a fost: „Să nu ne facem de râs față de străini! După aceea ne vom vedea mai departe de ale noastre...“

Lipsa de autoritate a autorităților reprezintă o problemă gravă în România de azi. Mai gravă (chiar dacă mai puțin spectaculoasă) decât conflictele dintre evrei și palestinieni sau decât situația din fosta Iugoslavie. Ea amenință – dacă mai durează multă vreme – însăși existența statului român.

Primăriile iau decizii importante, le anunță pe un ton solemn, dar aproape nimeni nu le respectă. Poliția organizează razii prin locurile rău famate, aplică tot felul de amenzi, dar la scurtă vreme după încheierea raziilor răufăcătorii se întorc și își reiau îndeletnicirile, ca un roi de muște alungate pentru o clipă de coada unui cal. Judecătoriile dau sentințe și le comunică celor în cauză, însă de multe ori cei în cauză le ignoră, refuzând să cedeze pământul ocupat abuziv sau să elibereze locuința deținută ilegal. Nici măcar elevii nu-i mai ascultă pe profesori. (În privința aceasta ar fi multe de spus. Se consideră, în mod greșit, că elevii din România au nevoie de mai multă libertate. De fapt, ceea ce le lipsește lor este mai multă disciplină. Dacă ar fi inteligenți, ar trebui, într-adevăr, să organizeze mitinguri, dar la acele mitinguri să pretindă să fie tratați cu maximă severitate și nu lăsați să-și facă de cap, ca acum. Este un drept al lor să fie tratați cu severitate pentru a se forma.

Altfel riscă să rămână informi. Cine are brațul fracturat îi cere ortopedului să-i facă un pansament rigid, cu ghips, și nu solicită prostește un pansament lejer, din tifon.)

Reprezentanții autorităților se simt frustrați văzând că aproape nimeni nu li se supune și atunci își iau revanșa fiind excesiv de fermi, chiar brutali cu cetățenii cinstiți, care săvârșesc nereguli minore. Asistăm zilnic la asemenea scene revoltătoare, de o nedreptate strigătoare la cer. Agenții de circulație îi opresc, de exemplu, pe taximetriștii particulari naivi, le cercetează cu circumspecție actele, întorcându-le pe toate fețele, le inspectează cu vigilență mașinile și nu se lasă până nu găsesc vreo abatere de la regulament. Iar alți taximetriști, abili, cinici, iau din locuri dinainte stabilite bișnițari care tocmai au săvârșit o înșelăciune, demarează vijelios, ca-n filme, pentru a-i salva pe răufăcători de furia mulțimii, și totuși nu sunt opriți de polițiști, nici măcar pentru faptul că depășesc viteza maximă admisă în oraș. Acesta este numai un exemplu din numeroasele posibile. În fiecare zi vedem în jurul nostru cum persoanele care reprezintă cu adevărat un pericol social au un fel de imunitate în raport cu autoritățile, în timp ce oamenii cinstiți sunt sancționați pentru cea mai mică greșeală. S-ar putea face o experiență edificatoare. Am putea instala, de exemplu, o bătrânică inofensivă, la un colț de stradă, cu câteva legături de pătrunjel în mână și am vedea cum apar în scurtă vreme „autoritățile“ pentru a-i aplica o amendă și a-i confisca marfa. În schimb, atâția afaceriști veroși, care cumpără (uneori cu forța!) marfa adusă de producători de la țară și o vând la prețuri de speculă, fără să plătească niciun impozit, trec aproape neobservați.

Cum se explică lipsa de autoritate a autorităților? Toată lumea știe: printr-un fenomen de corupție foarte extins, aproape generalizat. Cum să-l respecți pe un apărător al legilor sau al ordinii

publice când știi că poate fi cumpărat? Sau că poate fi cumpărat șeful lui?

Agitația care a cuprins Bucureștiul în zilele desfășurării Forumului Crans-Montana n-a dovedit deci, nici pe departe, că liderii noștri au autoritate. Dacă aveau cu adevărat autoritate nu s-ar fi produs nici o agitație și toate pregătirile s-ar fi desfășurat firesc, silențios. În realitate, reprezentanții autorităților s-au dat de ceasul morții pentru a se face măcar timp de câteva zile ascultați. Acum, odată Forumul încheiat, totul va reintra în normal. Adică în anormal. Și nu este exclus ca în zilele următoare echipe speciale să smulgă iarba și pomii din pământ, să refacă gropile și să presare gunoi pe străzile Bucureștiului.

Obiective ale PCR în etapa actuală

Multe persoane s-au indignat la aflarea veștii despre înființarea Partidului Comunist Român. Un grup de parlamentari a protestat chiar în mod oficial împotriva recunoașterii de către justiție a acestui partid, care constituie, prin însăși denumirea sa, o bătaie de joc la adresa tinerilor uciși în decembrie 1989.

În ceea ce mă privește, mă gândesc la noul PCR cu o sinceră compătimire. Calea pe care s-a angajat nu este – cum spunea un ilustru precursor – presărată cu flori. Dacă vrea să fie demn de partidul căruia îi poartă numele, are de îndeplinit sarcini multe și dificile (bineînțeles, și istorice). Iar împrejurările nu îi sunt toate favorabile.

Trebuie, de exemplu, să ia legătura (măcar telefonic) cu PCUS și să-l alunge din țară pe Regele Mihai. Dar la Moscova, PCUS este greu de identificat printre atâtea alte partide, iar pe Regele Mihai, ca să-l alunge, trebuie întâi să-l invite în țară. Și trebuie să obțină, pentru aceasta, acordul PDSR, care tot zice că-l dă, fără ca totuși să-l dea.

Mai trebuie, apoi, să-i întemnițeze pe liderii „partidelor istorice“, ceea ce este iarăși greu de realizat. Unii dintre ei mai pot fi găsiți doar sub formă de schelete prin gropile comune din preajma unor sedii ale fostei Securități (care și ea trebuie reînființată). Iar alții, deși aflați în viață, sunt intangibili, pentru că publicațiile de stânga le-au atribuit în ultimii ani meritul de-a fi colaborat cu Securitatea. Cum să întemnițezi foști colaboratori ai Securității?

Ar mai fi necesară, tot în scopul reeducării dușmanilor regimului, construirea unui canal Dunăre-Marea Neagră, însă un asemenea canal deja există. Ce să mai facem acum? Să-l astupăm? Ar fi o soluție. „Noi și mărețe fapte de muncă pe Șantierul Astupării Canalului Dunăre-Marea Neagră“, așa ar arăta titlul unui reportaj publicat în ziarul *Adevărul,* reintitulat *Scânteia.*

O sarcină dintre cele mai dificile o va constitui, fără îndoială, reintroducerea cenzurii presei. Ziariștii s-au obișnuit – sub influența Occidentului decăzut – să scrie tot ce vor și chiar cei care scriu la comandă o fac într-un stil libertin, din dorința frivolă de a-i atrage pe cititori. Vor fi necesare foarte multe ședințe de învățământ politic pentru a-i aduce la ordine pe lucrătorii din mass-media (însăși expresia „mass-media“ va trebui interzisă ca neromânească).

În schimb va merge ceva mai ușor colectivizarea agriculturii, pentru că foarte puține terenuri au fost decolectivizate. După alungarea „paraziților de la oraș“ care au invadat satele și după recuperarea celor câtorva certificate de proprietate distribuite mai mult din greșeală în unele județe, IAS-urile și CAP-urile vor fi reconstituite fără prea mare bătaie de cap.

Noul PCR va trebui să ia măsuri ferme pentru a impune întregii populații normele eticii și echității socialiste, ale vieții și muncii comuniștilor. Într-o primă fază va fi necesară înființarea de organizații

de bază în bordelurile clandestine de pe toate meleagurile scumpei noastre patrii. Totodată, activiștii cu experiență trebuie trimiși în piețe, în fața hotelurilor, pe străzile cu case de schimb valutar, ca să formeze bișnițari de tip nou, cu o conștiință înaintată, demni constructori ai socialismului și, imediat după aceea, ai comunismului.

O atenție aparte va trebui acordată formării cozilor la alimente. Dacă ele nu se vor forma spontan, va fi necesară mobilizarea cu ajutorul convocatoarelor a unor tovarăși de nădejde, care să stea la rând din zori de zi, pentru reconstituirea deplină a peisajului citadin specific civilizației socialiste. Experți ai PCR vor injecta în acest timp soia în salamuri și vor lovi puii de găină peste picioare, ca să le învinețească.

Vor fi necesare mari eforturi pentru cinstirea eroilor patriei. Un început timid s-a făcut de curând prin instalarea unor plăci comemorative la mormântul în care se presupune că se află rămășițele pământești ale lui Nicolae și ale Elenei Ceaușescu. Este mult prea puțin. Noul „centru vital al țării“ va trebui să construiască obeliscuri, mausolee și grupuri statuare de proporții gigantice, să repună pe soclul ei statuia lui Lenin din fața Casei Scânteii, să redea numele Ilie Pintilie bulevardului care se numea astfel înainte. Nu va fi deloc ușor, pentru că populația, zăpăcită de atâtea schimbări, va crede că obeliscurile și mausoleele sunt un fel de Euro-Disney, că statuia lui Lenin a fost montată temporar, pentru realizarea unui film de epocă sau că Ilie Pintilie este un regizor celebru.

PCR are de îndeplinit, după cum se vede, obiective de mare importanță, copleșitoare, unele cu mult peste puterile unui partid obișnuit (cinstit vorbind, ni-i putem închipui pe Dinu Patriciu și pe oamenii săi ducându-le la bun sfârșit?). Dar PCR nu este un partid obișnuit. Și apoi obiectivul nr. 1,

obiectivul care constituie sensul însuși al existenței unui partid comunist, cucerirea puterii politice și instalarea unor comuniști în funcții de conducere, este în mare măsură îndeplinit încă de pe acum. Noul PCR nu trebuie să se lase indus în eroare de faptul că actualii conducători ai țării sunt susținuți de PDSR, PSM, PUNR, PDAR etc. Acești conducători ar putea fi sancționați, eventual, pe linie de partid pentru unele devieri de la învățătura marxist-leninistă, dar în general recent înființatul PCR nu prea va avea ce să le reproșeze.

Caşcaval

Era în 1988. Un bărbat de treizeci și ceva de ani stătea la coadă la caşcaval. Înota într-o mulțime dezordonată și furioasă. Undeva, prin apropiere, îl aștepta soția lui, urmărindu-l cu o privire îngrijorată, o privire de susținere. După vreo oră, bărbatul ieșea triumfător din masa de trupuri întrețesute. Avea nasturii rupți, cravata strâmbă, dar ținea în mâna dreaptă, sus, cât mai sus, ca pe un trofeu, o bucată de caşcaval.

Era soldatul care se întorcea din război aducând soției lui credincioase o fâșie din stindardul inamicului. Era vânătorul care venea cu un tigru în spate, smulgând admirația femeii mult visate. Era căutătorul de aur care găsise o pepită uriașă și o dăruia alesei inimii lui.

Numai că stilul de viață comunist redusese această imagine mitică a bărbatului întors dintr-o aventură primejdioasă la o caricatură jalnică. Să fii bărbat și să dedici femeii tale o bucată de caşcaval înseamnă, de fapt, să nu mai fii bărbat.

De multe ori m-am gândit, în timpul lui Ceaușescu, că n-am dreptul să joc rolul de stăpân al casei în familia mea, atâta vreme cât stau cu capul în jos la cele mai stupide ședințe de partid și nu schițez niciun gest de protest. Cum să vin acasă și să-i vorbesc soției mele cu o competență de

bărbat după ce am ascultat-o respectuos pe Tamara Dobrin spunând tot felul de tâmpenii?

Cred că mulți bărbați – chiar și dintre cei care își băteau nevestele, cu o furie neputincioasă – aveau sentimentul imposturii când pretindeau supunere din partea familiei lor. În țară se luau hotărâri importante, iar ei nu erau consultați niciodată înainte de luarea acelor hotărâri. Li se comunica, doar, ce s-a stabilit. Nici comunitățile tribale nu practică o asemenea înjosire a bărbatului. Format la școala umilinței, bărbatul dintr-o țară comunistă își pierdea – în sens moral – atributele de bărbat, se transforma într-un copil tratat de femeie, cel mult, cu o duioșie maternă.

Dar femeia, biata femeie? Las la o parte sărăcia, care pe o femeie o ofensează mai mult decât pe un bărbat. (Cum să stea o femeie fără apă caldă? Cum să iasă în lume cu ciorapii rupți?) Dar se practica nici mai mult, nici mai puțin decât interzicerea feminității. Îmbrăcate în câte un deux pièces de culoare închisă (maro sau bleumarin), cu părul strâns într-un coc nefiresc, ca un cucui uriaș, alintate cu apelativul „tovă“ sau „tovărășică“, cocoțate eventual în prezidii inutile, ca material uman decorativ sau propagandistic, femeile deveneau dure și, în același timp, nesigure, tocmai pentru că se aflau, împotriva tropismului lor fundamental, în afara feminității. Flori cultivate în pivnițe. Căprioare înhămate. Păstrăvi în canale de ape reziduale.

Îmi venea – nu exagerez – să plâng când vedeam cum se mișcă pe scenă câte o interpretă de „muzică ușoară“ din România și mai ales când o comparam cu câte o cântăreață de rock din Occident. Romînca noastră își legăna timid și mecanic fundul în stânga și-n dreapta, cu o veselie falsă, lălăită, cu sacoșe invizibile, dar grele în ambele mâini, cu urme de ciupituri pe gât, de la activiștii culturali care o „supervizau“.

Ce dragoste mai puteau să facă un bărbat umilit până în adâncul sufletului și o femeie cu feminitatea extirpată? Și de unde să mai găsească elanul de a face dragoste, când știau că a doua zi o comisie de tovarăși de încredere va privi scrutător în uterul femeii ca să afle dacă nu cumva acolo, în spațiul cel mai intim din câte există, controlat însă și el de partid, a început să crească un viitor șoim al patriei?

Ideea de cuplu, în România, trebuie reconstituită. Ca și proprietatea particulară, ca și cultura, ca și viața politică. Ca și România.

Cum se poate cumpăra în România un pepene

Zilele trecute am fost convocat solemn – printr-un aviz de un negru funerar pe care scria „mp“ de la „mandat poștal“ – la oficiul poștal de care aparțin. (Poștașii din România nu mai fac de multă vreme gestul de a suna la ușa destinatarului și a-i înmâna banii sosiți prin poștă. Nici recomandatele nu le mai aduc acasă la persoanele în cauză. Preferă ca, în fiecare situație, să completeze un aviz și să-l lase în căsuța poștală din holul blocului. Este un exemplu molipsitor. N-ar fi exclus ca în viitorul apopiat și vânzătorul de pâine să ne dea, în schimbul banilor, un aviz prin care să fim invitați la brutărie să ridicăm o pâine.) M-am dus deci la oficiul poștal și am aflat că îmi veniseră de fapt trei mandate, cu banii („drepturile de autor“) pentru trei colaborări ale mele la Radiodifuziunea Română. M-am simțit plăcut surprins. De la Televiziune, unde de asemenea se întâmplă să colaborez, nu mi se trimite niciodată niciun ban.

Și mă emoționa și gândul că este vorba nu de unul, ci de trei mandate. Îmi închipuiam că mi se trimisese o sumă atât de mare încât nu... încăpuse într-un singur mandat. Când colo, pe mandate

scria: „Mandat poștal nr. 5765, lei 1.391, de pe lista 2012; Mandat poștal nr. 6055, lei 1.391, de pe lista 2420; Mandat poștal nr. 5991, lei 1.209, de pe lista nr. 2381.“ Cititorii să nu înțeleagă că trebuie adunate toate aceste cifre. Primisem, practic, în total, 3.991 de lei, ceea ce a făcut-o pe funcționara de la ghișeu să mă privească pe deasupra ochelarilor, cu dispreț, și să-mi ceară pe un ton aspru 9 lei ca să-mi poată da 4.000.

În apropiere de oficiul poștal este un aprozar. Am intrat în el și am văzut că au de vânzare pepeni verzi cu numai 1.000 de lei kilogramul, puțin față de 1.500, cât costă la piață. Am cerut unul mare și am plătit 4.500 de lei. La cei 4.000 recent dobândiți, am mai adăugat 500 dintr-un buzunar secret.

Apoi, în drum spre casă, m-am gândit cu jale ce înseamnă pentru un intelectual, în România, să cumpere un pepene. Mi-am adus aminte cât timp și câtă energie am pierdut ca să pregătesc cele trei colaborări la Radio. Pentru fiecare în parte am avut nevoie de câte o jumătate de zi. Câte o jumătate de zi doar ca să redactez textul respectiv și să-l bat (singur) la mașină. Au mai fost însă și drumurile făcute la Radio pentru înregistrare, care și ele mi-au luat în total cinci, șase ore.

Nu mai vorbesc de faptul că, până a ajunge să colabrez la Radio, a trebuit să învăț aproape douăzeci de ani, să-mi pierd multe nopți din viață ca să-mi scriu cărțile și să-mi fac, cum se spune, un nume, să-mi neglijez viața de familie și propria-mi sănătate. Nu afirm că sunt o persoană așa de importantă, dar oricine altcineva ar fi fost în locul meu, fie el și cel mai valoros scriitor al țării, fie și laureat al Premiului Nobel, ar fi primit de la Radio tot o sumă derizorie.

Să studiezi o viață întreagă și apoi să trebuiască să muncești câteva zile la rând ca să poți să-ți cumperi un pepene (cu grija de-a nu alege unul

prea mare) – aceasta înseamnă să fii intelectual în România!

De unde provine disprețul (nu al Radiodifuziunii, Doamne ferește, ci al statului român în general) față de intelectual? Din modul de gândire comunist, bineînțeles. Cu ani în urmă eram în vizită ca ziarist la un CAP (un CAP dintre acelea pe care le regretă Nicolae Văcăroiu și pentru reînființarea cărora, „pe baze noi", pledează Ion Iliescu) și am asistat la o scenă de neuitat. Un camion adusese drept forță de muncă un grup numeros de profesori, medici, ingineri, care, transpirați și plini de praf, stăteau stingheri lângă camion și așteptau să li se spună ce să facă. Deodată s-a auzit vocea unui șef de echipă de pe tarla, strigând către șofer:

— Bă, Gheorghe, bă, am nevoie de vreo șase domni, trimite-i încoace!

Iar Gheorghe a ales vreo șase domni – așa cum se aleg puii de găină dintr-o lădiță, la piață – și i-a livrat șefului de echipă.

Tot așa sunt tratați intelectualii români și în momentul de față, la grămadă. Ca o masă de oameni inofensivi. Ca un grup de figuranți ai vieții care, dacă nu iau cu asalt Bucureștiul, ca minerii, înseamnă că se mulțumesc cu ceea ce au.

Comuniștii au acreditat ideea că intelectualii nu merită tratați cu prea multă considerație, întrucât n-au cine știe ce contribuție la bunul mers al societății. Mă gândeam, mergând pe stradă, cu pepenele în mână, ce s-ar întâmpla dacă intelectualii și-ar retrage într-o bună zi respectiva contribuție, așa neînsemnată cum pretind unii că este. Și îi vedeam pe trecătorii de pe stradă lăsându-se în patru labe și revenind la starea de animalitate.

Conducătorii de azi ai României îi recunosc și îi răsplătesc doar pe acei intelectuali care le fac jocul politic. Pe ceilalți, adică tocmai pe cei independenți și demni, de care o țară are atât de

mare nevoie, îi lasă să se zbată într-o sărăcie umilitoare.

Ajuns acasă, cuprins de cele mai negre gânduri, am tăiat pepenele și l-am gustat. Era crud, avea un gust de castravete veșted.

Naiba s-o ia de viață!

Timp de o noapte, leul românesc a valorat 1.660 dolari

Noaptea de 26 spre 27 iunie ar merita să rămână în istoria României, nu pentru rezultatul propriu-zis obținut de fotbaliștii români în meciul cu SUA, ci pentru explozia de bucurie care a cuprins întreaga țară. Pe străzile Bucureștiului au năvălit din case sute de mii de oameni (unii în pijamale, așa cum stătuseră la televizor!) și au început spontan să se îmbrățișeze și să cânte în cor: „Ș-altădată, ș-altădată/ O s-o facem și mai și mai lată!“ Automobiliștii claxonau în ritmul în care se scandează pe stadioane cuvântul „Ro-mâ-ni-a!“. Iar copiii aprindeau torțe sau dădeau foc unor artificii rămase de la Anul Nou. Cine n-ar fi știut despre ce este vorba (dar nu era nimeni care să nu știe despre ce este vorba) ar fi putut crede că are loc o a doua revoluție, pașnică și feerică. Sau și-ar fi putut închipui că ingeniosul primar Crin Halaicu a închiriat Bucureștiul pentru găzduirea carnavalului de la Rio de Janeiro.

Românii au sărbătorit victoria printr-o revărsare de umor, în stilul lor caracteristic. Dintre nenumăratele glume pe care le-am auzit în noaptea victoriei, una mi s-a părut fără egal:

— Americanii ne-au vândut meciul. Pe lei.

Nu este o simplă glumă. Este expresia sintetică și inspirată a mulțumirii noastre că măcar o dată n-am fost tratați ca o țară săracă, despre care oricine își poate închipui că poate fi cu ușurință cumpărată. Pentru că, înainte de meci, toată lumea, inclusiv publicul românesc, avea bănuiala că

americanii vor reuși să-i ademenească măcar pe câțiva dintre jucătorii noștri, oferindu-le dolari, obsedanții dolari. Circula pe atunci o altă glumă, expresie a resemnării:

— Dacă le oferă dolari, s-a terminat. Iar americanii, se pare, au ceva dolari...

Se simțea în aceste cuvinte o luciditate amară. Era evidentă conștiința faptului că n-avem nicio șansă să concurăm cu o superputere. Românii nu se caracterizează prin orgoliul nebunesc al altor popoare mici care își iau revanșa, pentru toate înfrângerile suferite de-a lungul istoriei, printr-un delir de grandoare. Ei știu bine că dolarul american are o superioritate strivitoare față de leul românesc. Ei își dau seama că un automobil american o depășește oricând pe bătrâna și scârțâitoarea Dacie. Ei înțeleg cu claritate că un reprezentant al SUA își poate impune punctul de vedere la ONU, iar un reprezentant al României – nu. În toate aceste privințe și în multe altele românii nu se iluzionează. Ei încasează cu capul plecat mii și mii de umilințe, deși ca oameni, luați separat, nu sunt cu nimic mai prejos decât americanii.

Fotbalul oferă însă unei țări mici ca a noastră șansa nesperată de a se confrunta de la egal la egal cu o superputere. Pe teren nu se mai întâlnește un popor uriaș, care deține supremația militară în lume, care produce alimente pentru întreaga planetă și lansează rachete în cosmos, cu un popor mic, ajuns la capătul puterilor după patruzeci și cinci (unii ar zice chiar cincizeci) de ani de comunism, ci se întâlnesc 11 jucători americani cu 11 jucători români.

Mai rămânea în discuție doar tentația pe care o putea exercita bogăția fabuloasă a americanilor asupra românilor. Nu era vorba de vreo dovadă concretă că adversarii noștri ar încerca să ne cumpere. Dar numai gândul că o asemenea alternativă ar avea mulți sorți de izbândă, dată

fiind superioritatea aproape indecentă a dolarului, ne copleșea.

S-a dovedit însă că ne-am făcut degeaba tot felul de griji. Pe terenul de fotbal n-a pătruns nimic din afara fotbalului. Acolo nu s-au aflat decât 11 jucători americani față în față cu 11 jucători români. Iar românii au fost mai buni (așa cum sunt și în alte privințe, fără s-o poată însă dovedi).

Românii au fost mai buni! Iar dacă tot s-a ajuns la această concluzie, imediat s-a lansat ipoteza – în glumă, bineînțeles, ca replică la temerile noastre anterioare – că noi i-am cumpărat pe americani. Pe lei. Timp de o noapte, raportul dintre leu și dolar s-a inversat. Timp de o noapte, împotriva tuturor legilor financiare, leul a valorat 1.660 dolari!

Declinul dolarului a început încă din acel magic minut 18 al partidei când Dan Petrescu, cu capul încă vuind de gripă și de aspirinele luate în ultimele zile, a urmărit mingea până aproape de extremitatea terenului și, dintr-un unghi imposibil, dintr-un unghi considerat mort de întreaga știință americană (inclusiv de portarul american, care s-a grăbit să răsufle ușurat) a șutat spre poartă cu o precizie mai mare decât aceea a rachetelor balistice internaționale. Din acel moment și până în zorii zilei de 27 iunie cursul leului a început să crească vertiginos în raport cu acela al dolarului. Daciile au devenit mașini mai rapide decât Fordurile, agricultura românească a întrecut spectaculos agricultura americană. Dacă ar mai fi fost și o dezbatere furtunoasă la ONU, Ion Iliescu ar fi reușit în mod sigur să-i convingă pe americani ca toate ajutoarele pentru Europa de Est să ni le dea numai nouă.

Este adevărat că la ora 10, când s-au deschis casele de schimb valutar, raportul leu-dolar era același pe care îl știm de multă vreme. Dar visul din noaptea de 26 spre 27 iunie nu-l vom uita vreodată.

A crescut consumul de vopsea în Republica Moldova

Ceea ce s-a întâmplat recent în Republica Moldova va rămâne ca un fapt rușinos în istoria românilor. Este vorba despre votarea în Parlamentul de la Chișinău a unei legi care stabilește că limba vorbită dincolo de Prut nu este română, ci moldovenească. Despre absurditatea acestei idei n-are rost să mai discutăm. Lingviști din întreaga lume au arătat în repetate rânduri că nu există nicio deosebire semnificativă între limba română și așa-zisa „limbă moldovenească". Dar mai era nevoie, oare, de dovezi științifice? Mai trebuia să convocăm savanți străini pentru a ne da asigurări că vorbim, și dincoace, și dincolo de Prut, una și aceași limbă?

„Moldovenii când se strâng/ Și-n petreceri se avântă/ La un colț de masă plâng,/ La alt colț de masă cântă./ Sufletul precum le-ar fi/ Glob cu două emisfere:/ Una-i noapte, alta-i zi,/ Bucurie și durere."

Aceste versuri despre moldoveni sunt scrise de un moldovean: Petru Zadnipru (1927-1976). Dar există oare vreun român, de la București sau de la Los Angeles, de la Paris sau de la Melbourne, care să nu le înțeleagă? A fi moldovean, ca și a fi dobrogean, sau oltean, sau bucovinean, sau ardelean, înseamnă a fi român. Cine stabilește ca limbă oficială limba moldovenească în ținutul românesc de dincolo de Prut săvârșește un atentat la bunul-simț. Este ca și cum oltenii ar susține că există limba oltenească sau dobrogenii că există limba dobrogeană.

Facem însă o greșeală căutând noi și noi argumente în favoarea unității lingvistice a românilor. Dăm dovadă de naivitate. De fapt, politicienii de la Chișinău care au impus teza existenței unei „limbi moldovenești" știu bine că nu există o asemenea limbă. Dacă vor fi vreodată

judecați – și ar merita să fie judecați – pentru fapta lor josnică ar trebui să se ia în considerare circumstanța că au acționat cu premeditare. Ei au cu totul alte preocupări decât cele lingvistice și anume urmăresc să întârzie revenirea teritoriului dintre Prut și Nistru la țara de origine și să facă astfel pe plac Moscovei. Decenii la rând URSS s-a străduit să rusifice sau măcar să deznaționalizeze țările din componența sa. Ca să nu mai vorbim de faptul că a încercat să rusifice sau măcar să deznaționalizeze țări din afara granițelor sale oficiale. Indiferent dacă mergeai la Praga sau la București, la Varșovia sau în Berlinul de Est, întâlneai aceleași sinistre statui ale lui Lenin, aceleași clădiri mari și de prost gust, aceleași traduceri din Fadeev și Makarenko. (Printre măsurile de deznaționalizare se numără și scrierea cuvintelor românești cu *î* din *i*, ca să nu se mai observe originea latină a acestor cuvinte; iar mulți dintre intelectualii noștri de azi, din comoditate sau dintr-o ambiție infantilă, crezând că astfel își dovedesc nesupunerea față de autorități, continuă să scrie cu *î* din *i*, ca și cum *câmp* ar proveni din *cimpus* și nu din *campus*, sau *a cânta* ar proveni din *cinto-cintare* și nu din *canto-cantare*.)

În toată această perioadă neagră, de teroare etnică, elita intelectuală din Basarabia a păstrat nestinsă conștiința românismului. A fost greu, a fost ca și cum ar fi protejat în palmele făcute căuș flacăra pâlpâitoare a unei lumânări, în mijlocul viscolului, dar strădania s-a încheiat cu o izbândă. Când Moscova n-a mai putut să țină sub control imensul imperiu, basarabenii au folosit prompt ocazia, au renunțat la alfabetul chirilic, au strigat în piețe publice că limba moldovenească este de fapt limba română, s-au dus la Prut cu grăbire ca să-l sece dintr-o sorbire. Conducătorii lor politici n-au fost însă la înălțimea momentului, așa cum, din nefericire nici conducătorii noștri politici n-au fost la înălțimea momentului. S-a pierdut astfel,

cine știe pentru cât timp, o ocaziei istorică, ocazia recuperării unui vechi și frumos pământ românesc, luat samavolnic de sovietici, în urmă cu mai bine de o jumătate de secol, în complicitate cu prietenii lor de atunci, hitleriștii.

Și iată că acum guvernanții Republicii Moldova se vopsesc din nou în roșu și își vopsesc în roșu și propriul popor. Este un spectacol jalnic, incalificabil. Când făceau sovieticii această operație, când încercau să-i picteze pe români după chipul și asemănarea lor, se putea vorbi despre o tragedie, nu de o mascaradă. Dar acum, mascaradă este, pentru că românii se vopsesc de bună voie și nesiliți de nimeni, numai pentru a obține, unii dintre ei, anumite avantaje.

Când românii erau vopsiți de ruși, roșul semăna cu sângele. Dar acum, când românii se vopsesc singuri, roșul aduce mai curând cu fardul unor paiațe.

Pentru ce va rămâne în istorie Adrian Năstase

Ziarele au difuzat știrea potrivit căreia Radu Baltazar, senator al Partidului Democrat, a protestat de la tribuna Sălii „Omnia“ împotriva calității proaste a serviciilor oferite de bufetul Senatului. Înaltul demnitar a rezervat un capitol întreg din alocuțiunea sa faptului regretabil că laptele bătut se servește în sărăcăcioase pahare de plastic.

Acesta este genul de probleme care îi frământă pe actualii conducători ai țării. La prima vedere, între ei există mari deosebiri. Unii, născuți și crescuți în familii privilegiate de regimul comunist, se îmbracă elegant și vorbesc limbi străine. Alții, care au făcut decenii la rând caz de originea lor „muncitorească“, bat și azi cu pumnul în masă, strigă în loc să vorbească, poartă izmene albe care devin vizibile la orice ridicare a

pantalonilor. Unii sunt gravi și solemni, ca și cum de ei ar depinde soarta Europei. Alții zâmbesc mereu, într-un mod infantil, nemaisăturându-se să se bucure că au ajuns unde au ajuns. Dincolo, însă, de aceste deosebiri există ceva care îi unește și îi face ușor de recunoscut: toți sunt prozaici, lipsiți de simțul măreției, toți au preocupări mărunte, toți se poartă meschin. Unul se plânge că un coleg i-a furat banii din fișet. Altul se laudă că dăruiește o bucată de pământ unei fabrici și apoi anunță că s-a răzgândit fiindcă taxele pentru donație sunt prea mari. Unul uită să se încheie la pantaloni, își dă demisia și apoi scrie o carte despre tragedia pe care a trăit-o. Altul depune bani la „Caritas“ și se bucură să ia peste rând o sumă de opt ori mai mare.

Suntem conduși de oameni foarte mici, tocmai într-un moment când am fi avut nevoie de personalități de mare anvergură, de oameni politici vizionari, de salvatori ai țării. Caz fără precedent în istoria noastră și fără termen de comparație în viața politică a altor țări, am avut nu demult un prim-ministru care se grăbea să scape de funcția de prim-ministru pentru a ajunge funcționar undeva, în Statele Unite. În loc să rămână în istoria patriei sale a preferat să aibă o slujbă oarecare plătită în valută.

L-am văzut într-una din zilele trecute, la Tele 7 ABC, într-o emisiune realizată de Mihai Tatulici, pe Adrian Năstase, unul din cei mai importanți oameni ai țării, poate chiar al doilea după Ion Iliescu, în calitatea sa de lider al partidului de guvernământ și de președinte al Camerei Deputaților. Și am constatat, spre imensa mea dezamăgire, că nici el nu face excepție.

Chiar un admirator al lui Adrian Năstase n-am fost niciodată. Mi-am dat seama că n-are suflu de mare om politic încă de pe vremea când cu o indecentă ușurință l-a trădat pe Petre Roman și a declarat în mod public că modelul său de politician

este Ion Iliescu. Cu toate acestea, îmi închipuiam că are o anumită ținută intelectuală, că miza vieții lui este mai mare decât a altora. M-a indus probabil în eroare și simpatia cu care a vorbit cândva despre el Corneliu Coposu.

Ascultându-i confesiunea făcută la televizor m-am convins definitiv că nu este vorba decât de încă un personaj mediocru, care ar putea fi președintele asociației de locatari dintr-un bloc sau directorul unui hotel, dar în niciun caz un protagonist al vieții politice din România. Cu ce se lăuda Adrian Năstase? Cu ce credea că va rămâne în istoria contemporană a României, astfel încât să se uite fără să roșească în ochii copiilor săi? Cu faptul că s-a „bătut“ pentru amenajarea unui teren de tenis destinat parlamentarilor. Aceasta este marea sa realizare. De fapt, una dintre realizări. Pentru că a vorbit și despre altele, la fel de jalnice. A mărturisit, de exemplu, că are sentimentul datoriei împlinite pentru că a convins diferite instituții să se mute în dizgrațioasa Casă a Poporului. Dacă trebuie să considerăm un merit inițiativa cuiva de a folosi într-un fel Casa Poporului, oare ce merit trebuie să-i concedem lui Nicolae Ceaușescu, din inițiativa căruia chiar s-a construit această clădire? În mod logic, cine se prezintă ca un erou pentru că s-a mutat în Casa Poporului nu-l poate considera decât erou între eroi pe cel care a construit Casa Poporului.

Adrian Năstase crede că din palmaresul victoriilor sale face parte și răspunsul ingenios pe care l-a dat redactorilor de la *Academia Cațavencu* – după ce aceștia l-au acuzat că nu este în stare să aibă o viață sexuală normală. Dacă vreți să vă convingeți de contrariul – a replicat președintele Camerei Deputaților și conducătorul partidului de guvernământ din România –, puneți-mi la dispoziție nevestele voastre, pentru o probă. Adrian Năstase nu a dat o replică răsunătoare Moscovei, atunci când Armata a 14-a a ucis

români nevinovați în Transnistria, nu a răspuns memorabil Budapestei, care a găzduit un congres cu luări de poziție dintre cele mai insolente în legătură cu apartenența Transilvaniei, ci a făcut o glumă deșucheată pe seama unor ziariști mai îndrăzneți și, drept urmare, acum își freacă mâinile satisfăcut, povestind pe larg, în fața a sute de mii de telespectatori, cum i-a pus la punct pe adversari.

Mergând pe această cale, Adrian Năstase mai are puține fapte de săvârșit pentru a rămâne în cartea de aur a neamului. Nu va trece probabil mult timp și vom auzi că s-a bătut pentru vopsirea băncilor din parcul Herăstrău. Sau că, într-un moment de curaj nebunesc, i-a spus secretarei care i-a adus cafeaua prea rece:

— Să-ți fie rușine!

Deși s-ar putea ca, epuizat după atâtea acte de eroism, să nu mai găsească puterea de a-i spune ceva secretarei și s-o privească doar mustrător.

Adormirea României

Nu există zi în care să nu-l aud pe unul sau altul dintre cunoscuții mei afirmând că poporul român este demn de dispreț, că își merită soarta, că are conducători pe măsură etc. Iar eu susțin de fiecare dată, în replică, că nu este deloc așa, că totul trebuie judecat din perspectivă istorică, că degradarea la care au ajuns românii se datorează exclusiv comunismului etc.

Convingerea mea, de neclintit, nu se explică doar prin faptul că sunt sentimental și îi iubesc pe oamenii în mijlocul cărora m-am născut, ci și prin existența unor dovezi imposibil de contrazis. Cea mai elocventă dintre ele o constituie stilul de viață din România din perioada interbelică – o perioadă de aproximativ două decenii în care românii au fost lăsați în pace de vecinii lor și au construit o întreagă civilizație. Deși m-am născut în 1947, eu îmi „aduc aminte“ cum se trăia la noi înainte de

ocupația sovietică. Îl aud pe Nicolae Iorga vorbind în Parlament, citesc peste umărul lui Ion Barbu, la „Capșa“, în ziarul *Universul,* discursul ținut de Nicolae Titulescu la Geneva, văd femeile frumoase și elegante, cu pălării grațioase și mănuși lungi până la cot, trecând pe Calea Victoriei, pe lângă Palatul Telefoanelor, urmăresc emisiunile literare făcute de Vasile Voiculescu la radio. Și chiar dacă nu apelez la memoria mea culturală, este de ajuns să mă plimb prin București ca să descopăr vestigii ale lumii românești de altădată – adevărat Pompei îngropat sub lava comunismului revărsat dinspre răsărit. Contemplu câteodată minute în șir grilajul de fier forjat al unei vile dinainte de război și îl compar, inevitabil, cu grosolanele îngrădituri de fier-beton confecționate în anii postbelici. În mod evident, ceasul istoriei noastre a fost dat înapoi, de mâna mare și puternică, neobișnuită cu gesturile delicate, a unui ocupant care nici până astăzi, deși între timp a renunțat el însuși la modul de viață grobian pe care ni l-a impus cu cincizeci de ani în urmă, nu ne-a despăgubit în vreun fel pentru tot răul făcut și nici măcar nu ne-a cerut scuze.

Disputele pe această temă cu diverși cunoscuți ai mei sunt mult mai lungi și argumentele invocate mult mai numeroase, dar nu vreau să-mi plictisesc cititorii cu o prea fidelă reconstituire a lor. Ceea ce țin să mărturisesc este că în ultima vreme rezist din ce în ce mai greu la atacurile interlocutorilor mei, îndeosebi atunci când ei se referă la prezent.

— Da, admit acești interlocutori, românii au fost obligați, timp de aproape o jumătate de secol, să muncească puțin și prost, să tacă în fața inepțiilor, de frica Securității, să fure, pentru a recupera ceva din bunurile materiale acaparate de stat și așa mai departe. Dar acum, când nu mai sunt totuși constrânși să trăiască astfel, de ce se lasă conduși de foști activiști ai PCR, de ce nu reacționează când acești activiști devin tot mai puternici și mai

obraznici, de ce acceptă ca viața din România să se degradeze în continuare?

Recunosc că la aceste întrebări nu prea am ce să răspund și cad pe gânduri. După o scurtă perioadă în care s-a trezit și s-a scuturat de dictatura lui Ceaușescu, sacrificând în acest scop aproape o mie de tineri, România începe parcă să adoarmă din nou. La conducerea ei au revenit, la început timid, apoi cu tot mai multă îndrăzneală, cei care într-un fel sau altul au condus-o și înainte, cu excepția soților Ceaușescu, împușcați în grabă, și a câtorva demnitari comuniști, întemnițați mai mult simbolic. Economia românească merge tot prost, chiar mai prost decât înainte, în case este iarna tot mai frig, emisiunile de *Actualități* de la televizor încep tot cu prezentarea necritică a tuturor acțiunilor – și utile, și inutile – întreprinse de președintele țării. Personalitățile care nu fac jocul partidului de guvernământ sunt persecutate, ziariștii care spun adevărul au parte de șicane, Regele însuși, simbol al civilizației românești de dinainte de război, este oprit mitocănește la intrarea în țară și obligat să se întoarcă din drum. În mod evident, cercul se strânge din nou. Comuniștii au revenit la putere și, chiar dacă nu mai construiesc comunismul, tind din nou să se poarte dictatorial, rezervându-și tot felul de privilegii și marginalizându-i pe eventualii opozanți.

Reacția populației la toată această demonstrație de agresivitate și insolență este foarte slabă, aproape inexistentă. Liderii înșiși ai opoziției, adică profesioniștii luptei împotriva abuzurilor mai-marilor zilei, protestează cu tot mai puțină energie. O stare de somnolență cuprinde iar, primejdios, poporul român. România a înghițit, parcă, mai multe tone de diazepam.

Îmi vine să strig, printr-o porta-voce uriașă: „Deșteaptă-te române, din somnul cel de moarte!“ Nu este un cântec subversiv, este chiar imnul țării

mele. Și nu mă gândesc la o nouă revoluție, care presupune prin definiție suferință și moarte, ci la forme de protest legale, admise până și de Constituția adoptată de actualul regim. De ce tac, din nou, milioane de oameni? De ce nu se informează în legătură cu situația din țară, astfel încât măcar să știe ce se întâmplă la noi în prezent? De ce ridică din umeri și declară că pe ei nu-i interesează politica? De ce nu pretind celor aflați la conducerea țării, dacă nu să demisioneze, măcar să-și facă datoria? De ce admit să trăiască atât de greu și de urât?

1995

Spălarea cu furtunul a statuii lui Eminescu

O statuie a lui Eminescu, un sobor de preoți, un primar cu haină de blană vorbind evlavios despre „luceafărul poeziei românești“. Scena am văzut-o recent la televizor. Iar când operatorul a adus în prim-plan statuia, am mai observat că „Eminescu“ ținea în mâna dreaptă trei garoafe, garoafe reale, nu de marmură, cumpărate, probabil, din banii primăriei.

A folosi mâna unei statui pentru a pune ceva în ea – iată o culme a prostului-gust. Nu contează că acel ceva era un mănunchi de flori. Putea fi și o furculiță sau o sticlă de Coca-Cola. Oricum se violase granița dintre real și imaginar.

Ce s-a întâmplat cu noi? Cum de-am decăzut într-un asemenea hal încât am ajuns să transformăm fiecare sărbătorire a lui Eminescu într-o înmormântare grotescă?

Decăderea a început, bineînțeles, tocmai atunci, în plin stalinism, când s-a declanșat campania împotriva „decadentismului“. Când i-am schimbat – ca Dănilă Prepeleac – pe Titu Maiorescu și Lucian Blaga cu Aleksandr Fadeev și Boris Polevoi.

Timp de câțiva ani după încheierea războiului soarta lui Eminescu a fost incertă. Nu numai bulgăroi cu ceafa groasă și grecotei cu nas subțire, dar și românoi, maghiaroi, evreoi, țigănoi ca și cetățenoi de alte naționalități, având aceleași caracteristici ale cefei și nasului, s-au adunat conspirativ în sfatul țării pentru a hotărî dacă Eminescu va rămâne sau nu în cultura română. Și

au ales varianta cea mai proastă: să rămână mutilat.

Anul 1950, anul centenarului marelui „cântăreț al suferinței celor mulți", a consacrat imaginea proletcultistă a poetului.

Poemul-emblemă al eminescianismului s-a stabilit să fie (s-a stabilit prin decret prezidențial sau ordonanță guvernamentală – nimeni nu-și mai aduce aminte) *Împărat și proletar.* De fapt, nu *Împărat și proletar*, ci... *Proletar,* întrucât, în binecunoscutul stil comunist, secretarii cu poezia din anii aceia au păstrat din întregul poem numai monologul proletarului, prezentându-l ca pe un monolog al poetului. Ani la rând, generații de elevi au învățat că Eminescu și-a petrecut tinerețea într-un fel de club socialist („în scunda tavernă mohorâtă") și că avea obiceiul să declame acolo, cu mâna întinsă înainte, ca Lenin în fața Casei Scânteii, „zdrobiți orânduiala cea crudă și nedreaptă!". Erau exact anii în care elita intelectualității românești era zdrobită în închisorile filmate azi de Lucia Hossu-Longin, astfel încât s-ar fi putut spune că Securitatea nu făcea decât să transpună în practică, să ducă la îndeplinire și să aplice întocmai indicațiile date de Eminescu cu aproape un secol în urmă.

Nu există mai mare profanare a imaginii lui Eminescu decât această asociere a sa, post-mortem, cu opera (opera!) de distrugere a ceea ce au avut mai bun românii. O profanare care continuă și în vremea noastră cu contribuția ziarului *Socialistul* al partidului condus de Ilie Verdeț: acest ziar poetic al unui partid cu mulți poeți folosește drept scut ideologic tot poemul... *Proletar.*

Pe vremea lui Dej se mai făcea caz de un poem eminescian, *Viața,* interpretat ca un pamflet anticlerical („Când aud vreodată vreun rotund egumen/ Cu foalele-ncinse și obrazul rumen...").

Cât despre biografia lui Eminescu, era și ea, bineînțeles, falsificată. Titu Maiorescu apărea ca un personaj odios, reprezentant tipic al burghezo-moșierimii (al economiei de piață...). Într-o piesă de teatru scrisă de Mircea Ștefănescu, piesă-evocare, personajul pozitiv Eminescu și personajul negativ Maiorescu stăteau față în față ireconciliabili, ca un țăran sărac cu un chiabur.

Era groaznic, pe vremea aceea, să fii personaj negativ. Dar și mai groaznic era să fii personaj pozitiv. Dacă ar fi trăit, Eminescu s-ar fi simțit, fără îndoială, asemenea cuiva care intră dintr-o greșeală într-o cârciumă soioasă și se trezește sărutat pe obraji de bețivi.

În timpul lui Ceaușescu, *kitsch*-ul proletcultist a fost înlocuit de *kitsch*-ul naționalist-comunist. De la „Zdrobiți orânduiala cea crudă și nedreaptă“ s-a trecut la „Ce-ți doresc eu ție dulce Românie“. Și, pe ascuns, la *Doina,* rostită discret și cu ochi lăcrimoși, cu accent pe mențiunea topometrică „de la Nistru pân’ la Tisa“, tocmai de acei activiști luminați care aveau să declare după căderea lui Ceaușescu că n-a venit încă momentul să recuperăm teritoriul dintre Prut și Nistru.

Exploatând o larghețe de moment a PCR, unii critici și istorici literari adevărați, ca I. Negoițescu sau Edgar Papu, s-au grăbit să publice cărți de mare valoare despre Eminescu. Dar aceste cărți n-au reușit să impună un stil în evocarea, comemorarea, celebrarea, omagierea și sărbătorirea poetului de către oficialități. Activiștii culturali ai PCR nu-l mai citeau de mult, dar îl idolatrizau. De fapt, tocmai de aceea îl idolatrizau, fiindcă nu-l citeau. Dacă l-ar fi citit s-ar fi simțit umiliți de altitudinea intelectuală a operei lui și, cine știe, poate și-ar fi amintit de numele cu un sufix nu prea românesc, Eminovici, de călătoriile poetului în Occident și i-ar mai fi tăiat din rația de glorie.

În afară de faimosul vers, atât de stângaci, în fond, din cauza folosirii convenționale, ușuratice a adjectivului „dulce“ în legătură cu România, mai erau difuzate prin *mass-media* (care atunci se numeau altfel: organe) și alte „creații“ din opera „poetului nepereche“. Sarcina recitării lor la TV revenea unor actori îmbrăcați în negru, cu câte o carte de aur în mâini, care transferau textul eminescian dintr-un registru liric într-un registru al filosofării tendențioase.

Este epoca în care Eminescu devine un fel de profet al neamului, un Ceaușescu al literaturii române (nu mai lipsea mult ca pe stadioane – așa se făcea cultura, pe stadioane, ca fotbalul – să se scandeze „Partidul-Eminescu-România“). Se consideră că scriitorul din secolul trecut a știut tot ce se putea ști și că a anticipat tot ce se va mai afla vreodată, că opera sa este de fapt o biblie a românismului, că orice distanță luată față de ea reprezintă un sacrilegiu. Moses Rosen intră și el în joc, de pe altă poziție, dar la fel de obtuz, și îl incriminează pe poet ca pe un ideolog. Eminescu este apărat atunci de nimeni altcineva decât de Corneliu Vadim Tudor. Primește deci un sărut bălos pe obrazul său abstract.

Cartea lui Constantin Noica despre „omul deplin al culturii românești“, deși foarte bună, cade prost, dând un gir nesperat tuturor apologeților poetului. Nicolae Manolescu o persiflează subtil, făcând o nedreptate lui Cosntantin Noica, dar făcând dreptate spiritului critic, persecutat de protocroniști.

Eugen Florescu, susținător al protoconiștilor și activist al CC al PCR, își permite să semene la înfățișare cu Eminescu. Avem astfel prilejul să vedem, ca într-un coșmar, un Eminescu roșu în obraji și incult, așa cum în 1990, tot ca într-un vis rău, vom vedea un Eminescu mușchiulos și arogant, în haine de miner, în fruntea unor hoarde devastatoare.

După 1989, pe podurile de flori de peste Prut (ce bune ar fi fost niște banale poduri de beton! dar noi suntem un popor de poeți...) sosesc noi transporturi de prost-gust, noi valuri de sacralizare primitivă a lui Eminescu. Este adevărat că basarabenii au o scuză istorică pentru modul neliterar în care îl tratează pe poet: ei au făcut de-a lungul anilor din opera eminesciană un stindard al supraviețuirii etnice și un stindard care – mai ales atunci când lupta era disperată – a ajuns să fie fetișizat. E scris în legile-omenești să se întâmple așa. Numai că la acest fetișism se adaugă ipocrizia autorităților actuale de peste Prut, care îl iubesc pe Eminescu cu atât mai mult cu cât este mort și nu se poate amesteca în discuția despre soarta Moldovei. Iar tot acest *mixtum demagogicum* se revarsă în oceanul de demagogie al guvernanților de la București, care se încing cu eșarfe tricolore, își fac cruci până la pământ și depun coroane de flori la toate monumentele (cu excepția celui al victimelor comunismului, pe care de altfel nici nu vor să-l construiască) numai pentru a da impresia că-și iubesc țara și-ale ei valori.

Când se vorbește, azi, despre Eminescu la TVR, în toate apartamentele din țară răbufnește un damf de „Cântarea României“, care îi înviorează, ca oxigenul, pe intelectualii PDSR, în timp ce pe intelectuali îi face să deschidă ferestrele.

Straturi groase de prostie și *kitsch* s-au așezat de-a lungul ultimilor cincizeci de ani peste imaginea publică a lui Eminescu. A venit vremea să înlăturăm aceste sedimente (care, oricum, nu sunt mai durabile ca bronzul), și începutul l-am putea face întorcându-ne la opera sa. Este o întoarcere, din fericire, posibilă, întrucât, cu chiu, cu vai, după lupte seculare care au durat chiar o sută de ani, s-a încheiat de curând editarea acestei opere.

Cu mai mulți ani în urmă, într-o zi însorită, câțiva muncitori spălau cu furtunul extraordinara

statuie a poetului din fața Ateneului. Scena mi s-a părut atunci brutală. Acum însă cred – bineînțeles, vorbind la figurat – că așa trebuie să procedăm pentru a curăța eminescianismul de contribuția exegetico-propagandistică a autorităților comuniste. Este o contribuție care nu diferă prea mult ca substanță de stratul de praf, funingine și găinaț de pe statui.

Stânga

În întreaga lume, stânga este în declin. Timp de câțiva ani a durat prăbușirea imensei șandramale comuniste din URSS și din Europa de Est. Zgomotul asurzitor al dezagregării și praful rezultat au cuprins la un moment dat întreaga planetă. Deși în prezent nu se mai înregistrează secvențe atât de spectaculoase, procesul continuă. Micile și temporarele succese ale unor partide de stânga sunt nesemnificative. În China își face loc încet, dar sigur economia de piață. În Rusia comuniștii incurabili pierd teren (fiecare zi care trece este în defavoarea lor, transformându-i într-un fel de exponate de muzeu). În Franța – decenii la rând suspectă și dezagreabilă, din cauza simpatiilor sale comuniste – nici măcar comunismul diluat care este socialismul n-a mai întrunit adeziunea electoratului. Până și în îndepărtata și, aparent, intratabila Cubă se fac concesii, lăsându-se, de exemplu, o anumită libertate inițiativei particulare.

Peste tot, stânga se află într-un evident regres. Și ar fi minunat (deși, bineînțeles, nu se va întâmpla așa) să dispară, ca orientare politică, total. Abia atunci s-ar împlini involuntara profeție a lui Marx și Engels, care, acum un secol și jumătate, în primul paragraf al *Manifestului Partidului Comunist,* anunțau ritos și eronat: „O stafie bântuie Europa: comunismul.“ O stafie, după cum se știe, nu poate apărea decât după un deces. Abia de

acum înainte, deci, dacă vom avea noroc și se va declara, irevocabil, decesul comunismului, s-ar putea ca Europa să fie bântuită de o stafie.

Unii văd în tot mai probabila înmormântare a stângii o gravă pierdere, o dezechilibrare a vieții politice. Ei gândesc așa pentru că nu știu ce este stânga. Își imaginează în mod naiv – prin analogie cu simetria corpului omenesc – că stânga și dreapta reprezintă două variante care se completează reciproc și că sunt egale ca importanță. Nimic mai departe de adevăr. În realitate, dispariția stângii ar reprezenta o regăsire a normalității, după zeci de ani de existență aberantă. Stânga este o rușinoasă boală a societății omenești și o boală nu poate beneficia de sprijinul nostru la paritate cu starea de sănătate.

Totul pleacă de la eterna competiție care este existența oamenilor. În această competiție apar, inevitabil, învingători și învinși. În mod neloial, incapabili să-și asume eșecul, învinșii îi urăsc pe învingători și contestă competiția. Și, în condiții normale, manifestările lor isterice nu sunt luate în serios, așa cum nu este luată în serios, la terminarea unei partide de șah, criza de nervi a învinsului, care dă cu piesele de șah de pământ. Se întâmplă însă, uneori, de-a lungul istoriei, ca învinșii să se solidarizeze conspirativ și să devină o forță periculoasă. Ura lor, organizată, tradusă într-un limbaj (sumar) articulat, se transformă într-o ideologie de stânga.

Ura învinșilor se îndreaptă în mod special împotriva elitei, formată din oameni cu calități excepționale, făcuți să învingă. Între grupul restrâns al eternilor învinși și grupul restrâns al persoanelor capabile de performanță există, desigur, marea masă a oamenilor obișnuiți. Care este atitudinea oamenilor obișnuiți față de starea conflictuală dintre cele două extreme?

Într-o societate normală, oamenii obișnuiți sunt îndreptați cu toții cu fața spre elită, ca plantele de

floarea-soarelui spre soare. Oamenii obișnuiți știu, iar dacă nu știu, simt, că elita are clarviziune, că este reprezentativă, că trebuie urmată. În plus, atât timp cât competiția se desfășoară corect, fiecare dintre ei, prin cultivarea unor însușiri înnăscute, prin muncă, prin voință, are șanse să ajungă să facă parte, la rândul lui, din elită. Drept urmare, elita, în afară de faptul că este prin ea însăși valoroasă, constituind tezaurul oricărei comunități umane, mai are și o influență benefică asupra societății, pentru că oferă marii majorități a oamenilor o mizã și îi cheamă la un mod de viață superior. În prezența iradiantă a unei elite recunoscute, oamenii obișnuiți își inhibă pornirile reprobabile și își activează, își dezvoltă, își pun în valoare tot ce au mai bun în personalitatea lor.

Sociologii numesc masa de oameni obișnuiți „clasa de mijloc“. În țările civilizate și prospere – în SUA, de pildă – clasa de mijloc este puternică și bine orientată, neavând nicio simpatie pentru comunism. Atitudinea sa față de dezmoșteniții soartei este pur filantropică. Învinșilor li se dăruiesc anumite bunuri materiale, li se arată înțelegere și chiar respect, dar nu li se acordă credit ca emițători de opinii „politice“.

Toate mișcările de stânga au la origine și, în egală măsură, au ca principală energie constitutivă ura unor oameni incapabili față de semenii lor „premiați“ de societate. Această ură este însă uneori susținută – temporar și numai din neînțelegere – de alte categorii de persoane, orbite de impresia falsă că se află într-o situație pierzătoare. Se știe, de exemplu, că mulți tineri au anumite afinități pentru mișcările de stânga. De ce? Pentru că, până la intrarea lor propriu-zisă în competiție și obținerea unor rezultate, se simt marginalizați și cred în mod greșit că seamănă cu învinșii. Un comportament asemănător au unele minorități (etnice, rasiale, sexuale etc.), și anume acelea care sunt – sau au impresia că sunt –

persecutate. Cauza mișcărilor de stânga este îmbrățișată – *malentendu* tragic – și de unii intelectuali care, suferind de un exces de imaginație, se văd pe ei înșiși în locul învinșilor și se înduioșează.

În secolul douăzeci s-a întâmplat ceva fără precedent în istorie: complotul oamenilor de nimic, al neisprăviților, al păguboșilor a reușit, și încă pe o suprafață destul de mare a globului pământesc (în Rusia, reușita a fost favorizată de quasiinexistența unei clase de mijloc, iar în Europa de Est a fost asigurată cu ajutorul tancurilor). Urmarea a fost înspăimântătoare, o adevărată catastrofă antropologică. Învinșii au exterminat elita și s-au instalat în locul ei, făcându-și un stil din maimuțărirea ei grotescă. Totodată, printr-o campanie de lungă durată, inchizitorială, ei i-au obligat pe oamenii obișnuiți să-și inhibe pornirile nobile și să scoată la iveală tot ce are mai josnic ființa umană.

Dovedind o putere de regenerare aproape miraculoasă, omenirea se vindecă sub ochii noștri de această boală foarte gravă, care, ca și tuberculoza sau sifilisul, este legată de sărăcie și ignoranță. Urmează, bineînțeles, o lungă convalescență. Dar, poate, și o perioadă de imunitate.

Prin dispariția stângii nu s-ar pierde nimic din varietatea opțiunilor politice. Dimpotrivă. Abia în absența ei (și, implicit, în absența exclusivismului și spiritului dictatorial) s-ar putea desface un întreg evantai de manifestare a vocației politice. În fond, sunt atâtea moduri de organizare a competiției, de asigurare a corectitudinii desfășurării ei, de răsplătire a câștigătorilor! Totul este să aibă loc o competiție, cinstită, cu reguli clare. Adică tocmai ceea ce stânga urăște mai mult.

Reprezentanții stângii sunt cuprinși de panică, simțind că le-a trecut vremea. Ei seamănă cu peștii dintr-un râu care seacă. Cu o viclenie primitivă și

cu proverbiala lor nerușinare, se prevalează în momentul de față tocmai de libertățile democratice pentru a supraviețui. Cu alte cuvinte, invocă solemn exact valorile pe care le-au reprimat și terfelit, punându-și încă o dată în joc aptitudinea de a maimuțări elita.

Nu există comedie mai mare din câte a pus vreodată în scenă istoria decât aceea jucată de comuniștii de la noi (sau din alte țări) când pretind să fie respectați, conform „drepturilor omului“, sau când revendică dreptul la existență al ideologiei lor în conformitate cu normele democrației.

Hiroșima și Chișinău

Ceea ce a făcut bomba atomică din Hiroșima a făcut stalinismul din Chișinău. Distrugerile sunt la fel de mari, apocaliptice. Spre deosebire însă de Hiroșima, a cărei soartă o deplânge o lume întreagă de cincizeci de ani, Chișinăul n-are parte de compătimire. Occidentalii îl vizitează cu binecunoscuta lor voioșie turistică. Iar cetățenii din Europa de Est, marcați de operația pe creier pe care le-au făcut-o și lor ocupanții sovietici, nu sesizează tragedia trăită de vechiul oraș românesc, nu văd grotescul vieții de aici.

La Chișinău există trei categorii de clădiri, toate de o urâțenie insuportabilă. Se remarcă edificiile monumentale construite după modelul celor din Moscova stalinistă. Sunt gigantice într-un mod inuman și au o geometrie sumbră, de mausolee. Vin la rând blocurile înalte și jerpelite construite pentru „clasa muncitoare“. Par caricaturile unor zgârie-nori, cu ferestre mici, ca de închisoare, și cu fațadele acoperite de șiruri interminabile de rufe puse la uscat – steaguri ale sărăciei fluturând în vânt. În sfârșit, mai pot fi menționate clădirile frumoase dinainte de instaurarea comunismului, aproape toate în paragină. Urâțenia lor nu este dizgrațioasă, ci tragică. Tot ce au pierdut de-a

lungul timpului a fost înlocuit cu un material inferior. În locul unui geam spart, o bucată de carton, în locul unei clanțe de bronz furate, o sârmă, în locul unui gard de fier forjat prăbușit – plăci de beton strâmbe și cenușii.

Ce s-a întâmplat cu românii din oraș? La început – și anume imediat după capturarea Basarabiei de către sovietici – au fost execuțiile și deportările. Dispăreau din Chișinău și câteva mii de familii românești pe noapte, iar a doua zi, în locuințele încă pline de amintiri, erau aduși „coloniști“ din întregul imperiu. A urmat deznaționalizarea brutală a românilor rămași în viață. Autoritățile i-au transformat cu forța în sovietici, i-au îndesat fără milă într-un tipar incompatibil cu firea lor.

În prezent, este greu să-i identifici pe românii din Chișinău. Au aerul unor oameni care s-au întors dintr-un lung prizonierat. Sunt necomunicativi și amnezici. Se uită la tine, român venit din România, și nu te recunosc. Vorbesc cu glas tare rusește și uneori, în șoaptă și numai între ei, românește, ca și cum s-ar rușina de propria lor limbă.

Rusa este, fără îndoială, o limbă înțeleaptă și frumoasă. Românii au preluat din ea, de-a lungul secolelor, cuvintele care le-au plăcut sau le-au fost necesare. Procesul a decurs firesc, armonios, fără să distrugă nimic din specificul și din farmecul modului nostru de a vorbi. Ceea ce s-a petrecut însă în Basarabia în ultimii cincizeci de ani echivalează cu o batjocorire a limbii române prin vopsirea ei cu limba rusă. Auzind, azi, cum se vorbește limba română la Chișinău nu știi dacă să râzi sau să plângi. Oricum, chiar dacă râzi, râzi cu sufletul întunecat.

Poștașii se ocupă de *dostafcă*, magazinele sunt închise pentru *orborcă*, tinerii mestecă (americănește!) *jevacica*. Și mai e și acea intonație lătăreață și sfătoasă a frazei, care îl face până și pe

șoferul de autobuz să semene cu un comisar al poporului angajat în „lămurirea“ unor cetățeni.

Greu de suportat la Chișinău este și spectacolul sărăciei. Cu atât mai greu de suportat cu cât n-are nicio scuză. Pământurile din împrejurimi sunt bogate: dealuri acoperite de păduri sau de viță-de-vie, câmpii mănoase, râuri și iazuri pline de pește, ca în Sadoveanu. La Cricova, o cramă cu galerii însumând șaizeci de kilometri lungime adăpostește aproape patru milioane de decalitri de vin. Există însă oameni care nu câștigă mai mult de cincisprezece dolari pe lună, iar visul lor secret este să ajungă la treizeci sau – dar aceasta este deja o aspirație nesăbuită – la cincizeci.

Impresia de sărăcie este accentuată de imitarea stilului de viață din țările bogate. Să ai un salariu de cincizeci de cenți pe zi și să faci balonașe din gumă de mestecat, să rabzi de foame și să porți blugi sfâșiați intenționat, să nu găsești benzină și să trântești totuși dezinvolt ușa unui Mercedes – iată imagini ale pauperității mult mai expresive decât aceea, să spunem, a unui călugăr care se hrănește cu lapte de capră.

Ca și în București, dar parcă într-un mod și mai jalnic, cu și mai multă disperare, la Chișinău se fură pe rupte. În troleibuzul aglomerat ești buzunărit de tineri angelici, blonzi și cu ochii albaștri, de care nu te ferești, pentru că în România te-ai obișnuit să-i suspectezi doar pe indivizii bruneți, cărnoși și cu buze vinete. Pe stradă, ziua-n amiaza mare, ești atacat de bărbați înarmați cu șurubelnițe, care îți cer *vse denghi*. (Acestea nu sunt exemple fictive; sunt întâmplări trăite de mine și de însoțitoarea mea, Vlada, o tânără de douăzeci și cinci de ani care și-a petrecut apoi multe ore cu mine la poliție, pentru a mă ajuta să dau tot felul de declarații.)

Și mai grav este că spectatorii ocazionali aprobă tacit jefuirea ta, a „fascistului“ venit din România. I-ai sfidat destul cu româna ta vorbită cu aplomb,

cu hainele tale (cele mai bune din dulap, îmbrăcate anume pentru călătoria la Chișinău), cu modul neglijent (de fapt, stângaci) în care manipulezi sacralizații lei moldovenești.

De origine sovietică este, fără îndoială, și aroganța intratabilă a tuturor reprezentanților autorităților. Aroganță corelată cu frica paralizantă simțită de orice cetățean când se află în fața unui funcționar sau a unui soldat, a unei vânzătoare sau chiar a unei femei de serviciu. La aeroportul din Chișinău, de unde trebuie să iei avionul ca să te întorci acasă, ești chemat cu șaizeci de minute înainte de decolare. Iar formalitățile încep exact peste șaizeci de minute, când de fapt ar trebui să-ți începi călătoria. Timp de o oră stai în picioare, fără posibilitatea de a bea un suc sau o cafea, fără dreptul de a deschide o fereastră sau de a fuma, fără să ți se dea o explicație. Dacă îi întrebi ceva pe militarii din serviciul de pază, ei nu-ți răspund, ci îți fac semn să te îndepărtezi. Iar semnul ți-l fac nu cu mâna, ci cu arma, alungându-te pur și simplu, ca pe un deținut. Ai pentru o clipă impresia că urmează să pleci în Siberia.

...Regulile poliției îmi cereau, desigur, să evidențiez reușita Colocviului internațional *Intelectualul și schimbarea la față a Europei de Est,* la care am participat și eu în zilele de 1 și 2 iunie, la Chișinău. A fost, într-adevăr, o reușită dar eu nu m-am simțit în stare s-o înregistrez, din cauză că mă aflam pentru prima oară în Republica Moldova și mă uitam, hipnotizat, la fața schimonosită a vechiului oraș românesc. Tristă capitală a unei triste țări.

Singurul lucru care îți dă o speranță este existența la Chișinu a unor intlectuali de diferite vârste, demni, cu mintea clară: de la Aureliu Busuioc la Valentina Tăzlăuanu și de la Serafim Saka la Vitalie Ciobanu. Cunoscându-i, te întrebi uimit de unde au apărut. Cum se face că vorbesc

atât de bine limba română? De unde au atâta luciditate și atât umor?

Scriitorii și studenții care trăiesc la Chișinău sunt un miracol. Este ca și cum la Hiroșima, după explozia atomică, ar fi răsărit din cenușă crini.

Către parlamentul României

Subsemnatul Alex. Ștefănescu, dominciliat în România, supun atenției dumneavoastră, domnilor senatori și deputați, o propunere care, aplicată, ar putea scoate țara din impas.

În România, nu știu dacă ați aflat, se fură ca-n codru (ca să nu mai vorbesc de faptul că a început să se fure și codrul însuși). Se fură fabrici, case și terenuri agricole. Se fură lingouri de aur și pastile de uraniu. Se fură benzină, gaz metan, motorină, păcură. Se fură recolta de pe câmp. Se fură cablurile telefonice îngropate în pământ (iar în ultima vreme și cablul coaxial de la televiziunea prin cablu). Se fură peștele din ape și vânatul din păduri. Se fură din buzunare și din locuințe. Se fură dolari, mărci și chiar lei. Și se fură în toate felurile. Cu ajutorul șperaclului (numit în varianta lui modernă „potoarcă“). Cu ajutorul cuțitului și al *spray*-ului paralizant. Cu ajutorul greutăților de cântar măsluite. Cu ajutorul, de multe ori, al reprezentanților autorităților.

Lăudându-se cu arta lor culinară, care utilizează alimente de o mare diversitate, chinezii spun că ei pot găti tot ce se află în văzduh, în afară de avioane, și tot ce se află în mări și oceane, în afară de submarine. Lăudându-ne și noi cu arta hoției, am avea dreptul să spunem că putem fura tot ce se află în văzduh, inclusiv avioanele, și tot ce se află în mări și oceane, inclusiv submarinele.

Președintele țării a promis în repetate rânduri, bineînțeles, înainte de alegeri, că va face ceva ca să stăvilească acest val uriaș de infracțiuni. N-a făcut aproape nimic. Și dumneavoastră, domnilor

parlamentari, ați fi avut datoria de a adopta o legislație mai severă, care să-i sperie pe hoți, înșelători și tâlhari, dar nu v-ați îndeplinit această datorie. Așa-numita „înăsprire“ a unor pedepse n-a avut niciun ecou în țară. Mult mai mult se vorbește despre intenția autorităților românești de a mări confortul din închisori.

Sute de mii de oameni trăiesc în momentul de față din ceea ce fură de la semenii lor cinstiți. Așa stând lucrurile, cred că mult mai corect ar fi să recunoașteți că nu sunteți capabili să schimbați ceva în bine și că multă vreme de acum încolo o parte a populației țării va trăi din furt. Dacă veți proceda așa, veți putea face și pasul următor, și anume să organizați un recensământ riguros al hoților. De ce? Pentru ca oamenii cinstiți să știe cui să plătească, sub forma unui impozit, exact suma care într-un fel sau altul până la urmă tot li se fură.

Care ar fi avantajul? Avantajul ar fi imens: transferul banilor și al celorlalte valori de la oamenii cinstiți la hoți n-ar mai fi însoțit de acte de violență, distrugeri de locuințe, asasinate. N-am mai vedea femei plângând în autobuze sau în magazine pentru că li s-a furat portofelul din poșetă. N-ar mai exista cazuri de bătrâni care să moară de inimă descoperind că șmenarii din fața caselor de schimb valutar le-au dat hârtie de ziar în locul bancnotei de o sută de dolari păstrate poate ani de zile cu sfințenie. Nu s-ar mai întâmpla ca vreo persoană, întoarsă de la serviciu acasă, să surprindă în locuința sa o bandă de hoți și să primească, fără nicio vină, un topor în cap.

Am ști cu toții că nu putem scăpa de hoți, că trebuie să-i acceptăm, și le-am da dinainte ceea ce vor să fure, ca să nu ne mai ofenseze, să nu ne mai maltrateze și să nu ne mai omoare. Bineînțeles, ar trebui să existe o echitate în distribuirea acestor valori. Fiecare hoț va trebui să declare... cinstit cam cât reușea să fure pe lună, pentru ca atât și nu mai mult să i se dea, în mod pașnic. Va fi nevoie,

domnilor senatori și deputați, să înființați o comisie specială pentru evaluarea capacității de a fura a fiecărui hoț – dar aceasta, în mod sigur, nu va constitui o problemă, întrucât sunteți experți (în înființarea de comisii).

Viitorul va fi, astfel, minunat, mi-l imaginez de pe acum. Fiecare răufăcător va avea o legitimație în care va fi menționată specialitatea sa și suma pe care reușea să și-o însușească în timp de o lună. De exemplu: „hoț de buzunare – 6 milioane lei"; „tâlhar – 9,5 milioane lei"; „spărgător – 8 milioane lei"; „traficant de valută – 10,2 milioane lei"; „funcționar corupt – 5 milioane lei" etc. etc. Cu această legitimație se va prezenta la un oficiu de compensații pentru hoții dezactivați, cu numeroase ghișee deasupra cărora va sta scris: „Plăți hoți de buzunare", „Plăți tâlhari", „Plăți spărgători" și așa mai departe. Și, desigur, își va ridica banii, după care va semna de primire.

Vă dați seama ce calmă și frumoasă va deveni viața în România? Ne-am putea plimba liniștiți seara pe străzi, am putea intra fără grijă în magazine, ne-am putea întoarce cu un sentiment de siguranță în locuințele noastre. Am plăti, pentru fondul destinat hoților, o sumă destul de mare, dar acea sumă oricum ni se ia și în prezent, și încă într-un mod complicat și agresiv, care ne provoacă multă suferință.

Ar mai exista o singură problemă. De-a lungul anilor, capacitatea profesională a unor hoți ar putea crește, cel puțin teoretic, și ei ar putea pretinde că, dacă ar fi rămas activi, ar fi câștigat de la un an la altul mai mult. N-am însă nicio îndoială, domnilor senatori și deputați, că veți elabora o metodologie de reevaluare periodică a capacității profesionale a hoților, astfel încât să li se poată mări indemnizațiile în mod echitabil. Doar sunteți experți (în mărirea indemnizațiilor).

Data la care vom intra în NATO

Dacă ar fi în viață, Nicolae Ceaușescu ar face, fără îndoială, un atac de inimă aflând că nouă ziariști români pleacă într-o vizită la NATO. Cei nouă ziariști sunt: Tudor Octavian (*România liberă*), Alina Mungiu (*Expres*), Gabriel Stănescu, Mihail Gălățanu, Călin Hera (*Ziua*), Radu Nicolae (*Tele 7 ABC*), Sorin Tapai (*Evenimentul zilei*), Gelu Ciorici (*Imparţial* – Galați) și Alex. Ștefănescu (*România literară*). Toți avem (sau credem că avem) umor și, pe Aeroportul Otopeni, ne facem curaj înaintea plecării în această expediție fără precedent (spre deosebire de Cehia, Polonia și Ungaria, România nu și-a mai trimis până acum ziariști la NATO) glumind non-stop. De exemplu, ne imaginăm că odată ajunși la Bruxelles, în fața sediului NATO, vom găsi ușa de la intrare închisă cu un lacăt, iar pe ușă – un bilet cu următorul mesaj: „Ne pare rău, suntem la Sibiu, la aplicații.“

Primul cuvânt care-mi vine în minte ori de câte ori vreau să definesc civilizația occidentală este precizia. Încă din avion (un turboreactor aparținând companiei Austrian Airlines) îmi dau seama, privind prin gemulețul rotund peisajul terestru, că trecem de la o lume la alta. La ei, geometria terenurilor agricole este precisă, nu ca la noi, unde conturul ogoarelor pare trasat cu creionul de o mână nesigură. Pe aeroportul din capitala Belgiei anunțurile transmise prin difuzoare sună clar, ca și cum o femeie plină de solicitudine ți-ar vorbi la ureche, nesemănând deloc cu hârâiala agasantă care se aude pe aeroporturile românești. În Bruxelles, până și luminile semafoarelor mă frapează printr-o precizie coloristică: verdele este verde, galbenul – galben, roșul – roșu (și nu ca în București, unde verdele este verzui spre gri, galbenul – gălbui-pământiu, iar roșul – roșietic-pesemist).

La sediul Alianței Nord-Atlantice, la acela al Comandamentului Suprem al Forțelor Aliate din

Europa și la acela al Adunării Atlanticului de Nord susținem lungi discuții cu ofițeri superiori și înalți funcționari care ne explică pe larg și elocvent (sunt adevărați profesioniști ai relațiilor cu presa) în ce constă structura NATO, cum funcționează Parteneriatul pentru Pace (prescurtat aici în stil americănesc – PfP), ce șanse are România să devină vreodată membru al NATO ș.a.m.d. Ni se amintește mereu, din curtoazie, că România este prima dintre fostele țări comuniste care a semnat aderarea la Parteneriat.

Inteligenți, ofensivi, colegii mei îi asediază pe purtătorii de cuvânt ai organizației cu întrebări ingenioase, încercând mereu să-i ia prin surprindere și să le smulgă răspunsuri neconvenționale. Dar interlocutorii noștri sunt bine antrenați și nu fac greșeli. Chiar și ironiile lor (elegante) la adresa Moscovei se înscriu, probabil, într-o regie care are drept scop captarea simpatiei unor ziariști veniți din România.

După câteva ore de seminarizare, îmi dau seama că nu sunt șanse să aflu ceva senzațional despre politica NATO și cu atât mai puțin vreun secret militar (pe care să-l vând eventual, la întoarcere, pe bani buni, Serviciului Român de Informații). Răspunsurile gazdelor noastre – bazate pe principii clare și cuprinzând cuvinte cheie ca *dialog, cooperare, democrație, pace* – devin de la un moment dat previzibile.

Dincolo de declarații, există însă un mesaj pe care însăși funcționarea organizației îl emite: NATO nu este o simplă alianță militară, este o formă de apărare a unei civilizații. Iar țări ca România vor fi admise în NATO abia în momentul când vor asimila valorile acestei civilizații.

În ceea ce ne privește (interpretarea îmi aparține) avem numai două posibilități. Prima (nerealizabilă din punct de vedere... tehnic) ar fi să dăm timpul înapoi, până înainte de cel de-Al Doilea Război Mondial, când în România se trăia

în stil european. A doua (realizabilă la alegerile din 1996, prin îndepărtarea de la conducerea țării a comuniștilor) ar fi să dăm timpul înainte, cu două, trei decenii.

Știu că nu-i frumos din partea mea, dar la conferințele de presă de la NATO, care ocupă câte o zi întreagă, de dimineața până seara, mi se face tot mai des somn, ca la lecțiile de învățământ politic de altădată. În schimb, nopțile, cuprins de o stare de veghe și de o vivacitate duse până la paroxism, hoinăresc împreună cu colegii mei pe străzile Bruxelles-ului. („De-atuncea zilele îmi sunt/ Pustii ca niște stepe,/ Iar nopțile de-un farmec sfânt/ Ce nu-l mai pot pricepe“...)

Orașul strălucește feeric în noaptea străbătută de adieri cu miros de alge marine. Mii de oameni stau la mesele de restaurant așezate pe trotuare, în aer liber, iar pe mese se află lampadare, lumânări adăpostite în cupe de cristal, platouri cu homari, scoici marine, creveți și pești exotici, pahare zvelte umplute cu băuturi fine. Mesenii sunt calmi, fără griji, se lasă în voia unor valuri de muzică discretă, după o zi de muncă în care au avut ceva de făcut și chiar au făcut.

Această liniște o apără NATO, adică și-o apără cetățenii înșiși, prin rotație, iar apărarea este realizată cu profesionalism, ca tot ce se face aici.

În Piața Sfatului, mărginită de clădiri gotice vechi de sute de ani, ale căror dantelării de piatră sunt luminate de reflectoare invizibile, mii de tineri petrec până după miezul nopții. Nu se aud urlete, nu explodează sticle de bere trântite de caldarâm, nu se smulg de la locul lor coșurile de gunoi. Unii tineri, adunați într-un cerc, participă la un concurs de dans acrobatic, organizat de ei înșiși. Alții, pe o estradă aflată la dispoziția oricui, parodiază cu mult haz ceremonialul unei nunți. Alții, așezați pe caldarâm (vorba lui Tudor Octavian: „aici nu există noțiunea de praf“), cântă la ghitară.

După opinia mea, atunci și numai atunci vom intra în NATO când vom întâlni în piețele orașelor românești asemenea scene.

Într-un parc înconjurat de mai multe mașini ale poliției (s-a întâmplat, fără îndoială, ceva, dar nu-mi dau seama ce), se află un escadron al poliției călare, aliniat perfect și pregătit probabil pentru atac. Sunt șase polițiști cu fireturi, călare pe șase cai înalți și fremătând de nerăbdarea de-a alerga. Un cal de la marginea șirului își flutură din când în când nervos coada, ceea ce o face pe o fată așezată pe o bancă, în brațele iubitului ei, să se simtă în nesiguranță. Băiatul se desprinde din îmbrățișare și se duce hotărât la comandantul escadronului. Nu aud ce îi spune, dar îmi dau seama, după gesticulația lui, că protestează energic, aducându-i ofițerului la cunoștință că mișcările imprevizibile ale calului o deranjează pe fată. Ofițerul îl ascultă cu atenție. Apoi rostește un ordin scurt și întreg escadronul, păstrând perfect alinierea, se îndepărtează cu câțiva metri de banca celor doi îndrăgostiți.

Atunci și numai atunci va intra România în NATO când în Herăstrău sau în alt parc de la noi șase polițiști călare se vor îndepărta de o bancă, pentru a proteja liniștea a doi îndrăgostiți.

...Mă uit minute în șir într-o vitrină-acvariu, în care se mișcă încet și gânditori, ca niște monștri veniți dintr-o altă eră, mai mulți homari. Gabriel Stănescu descoperă că toți au cleștii legați cu leucoplast. Spune: „Nu m-aș mira ca pentru eliberarea acestor lighioane să se pună în mișcare organizațiile ecologiste.“

La întoarcerea în România (vizita la Bruxelles s-a desfășurat între 12-16 septembrie) aflu că majoritatea parlamentară de la noi a votat o lege care prevede legarea cu leucoplast a cleștilor ziariștilor. Și nicio organizație, fie ea și ecologistă, nu s-a pus în mișcare...

Cu gândul la Corneliu Coposu

Un inginer constructor, acum pensionar, îmi povestește că se afla la Canal, în timpul lui Dej, ca salariat al unui trust de construcții, și că lucra cu deținuții politici, pe care nu avea voie să-i privească. Unul dintre condamnați se numea Corneliu Coposu și, cu toate că nu l-a văzut niciodată la față, și-l amintește foarte clar, din descrierile gardienilor. Era un bărbat atletic, un fost bărbat atletic, care, deși slăbise groaznic, avea în continuare o rezistență ieșită din comun. Un deținut trebuia să sape zilnic opt metri cubi de pământ, ceea ce reprezenta o normă nerealizabilă de un om obișnuit, prost hrănit și îmbrăcat în zdrențe. Cu mari eforturi unii prizonieri săpau doi, trei metri cubi și încasau bătăi cumplite pentru neîndeplinirea „planului“. Corneliu Coposu săpa cei opt metri cubi ai săi, iar apoi îi ajuta și pe alții. „Mi-am închipuit întâi“, povestește inginerul constructor, „că el voia să obțină o reducere de pedeapsă, printr-o comportare bună. Am înțeles însă în scurt timp că nu se afla în situația de a spera la așa ceva, fiind condamnat la muncă silnică pe viață.“

Oameni de felul lui Corneliu Coposu se nasc rar într-o țară și sunt primii vânați atunci când țara respectivă ajunge sub ocupație străină. Așa cum un ucigaș caută să înfigă cuțitul exact în inima victimei, ocupantul lovește în ceea ce are mai bun poporul învins de el. Timp de aproape optsprezece ani, Corneliu Coposu a rezistat tentativelor făcute de sovietici și de complicii lor din România, demnitarii comuniști, de a-l lichida. Că a avut parte de acest calvar este cutremurător, dar intră totuși în logica, fie și monstruoasă, a istoriei. Cu totul ininteligibil rămâne însă tratamentul care i-a fost rezervat lui Corneliu Coposu după prăbușirea comunismului în România. Călăii lui Corneliu Coposu, cei direcți, și cei care au acționat indirect,

prin decizii politice, n-au fost pedepsiți drastic, așa cum ar fi meritat. Iar noi, ceilalți, nu ne-am dus la el în genunchi să-i cerem iertare pentru lașitatea sau pentru ignoranța noastră, care este și ea o formă de lașitate.

După ce i s-au luat optsprezece ani din viață nu s-a găsit nici măcar cineva care să-i ceară scuze lui Corneliu Coposu!

S-a întâmplat, în schimb, altceva. În ziua de 22 decembrie 1989, când Corneliu Coposu a venit la sediul CC al PCR și a încercat să intre în contact cu echipa care se considera îndreptățită să ia puterea, a fost izgonit. Iată scena povestită de un martor al ei, Petre Roman: „La un moment dat a fost anunțată sosirea lui Corneliu Coposu. N-am avut timp să schițez nici cea mai mică reacție. «Să plece!» au strigat aproape simultan Bârlădeanu și Iliescu Am tăcut. (...) Acum sunt convins că, exact în momentul acela, ceva din revoluția română a luat o turnură greșită, al cărei preț l-am plătit și-l mai plătim și azi.“

Și câte nu s-au mai întâmplat ulterior! Persoane care își spun „poeți“, care trăiesc din valorificarea sensibilității lor, l-au insultat cu grosolănie pe fostul deținut politic. Corneliu Vadim Tudor și-a bătut joc de înfățișarea scheletică a bărbatului atletic de altădată. Să faci paradă de dragoste filială, să scrii versuri clamoroase despre veștejirea florilor toamna, să dai de mâncare, cu mare tam-tam publicitar, câinilor vagabonzi și apoi să pălmuiești, fie și numai la figurat, obrajii descărnați ai cuiva atât de obosit, încât a ajuns, într-adevăr, să aibă o înfățișare scheletică – iată o mixtură dezgustătoare, un *kitsch* moral imposibil de asimilat de o societate civilizată.

Există legi care pedepsesc atentatul la bunele moravuri, prin atentat la bunele moravuri înțelegându-se uneori chiar și măscările inofensive ale unui bețiv. Fapta lui Corneliu Vadim Tudor, infinit mai gravă, întrucât lezează nu numai bunele

moravuri, ci esența însăși a moralității, rămâne însă nepedepsită.

Către patul de spital pe care luptă acum cu moartea omul ultimelor noastre speranțe se îndreaptă tot felul de mesaje convenționale de încurajare din partea unor foști activiști ai PCR aflați și azi la conducerea țării. Ei speră că astfel vor fi absolviți de orice vină în legătură cu soarta lui Corneliu Coposu. Fals! Cu totul fals!

Dacă vor cu adevărat să-și spele păcatele, au o singură soluție, una și numai una: să-i dea bolnavului înapoi cei optsprezece ani pe care i i-au luat din viață. Până acum, jaful lor mai putea fi trecut cu vederea, dar acum este nevoie urgentă de cei optsprezece ani. Și să nu spună că nu se poate. Imposibilitatea practică nu este în cazul lor o scuză.

II. Îmbogățiții n-au nevoie de cuvinte

(articole polemice din perioada 1996-2011)

Despre scris

Pe vremea când compuneam versuri, în anii adolescenței, știam pe de rost tot ce compusesem. Eram ca un catalog al propriilor mele scrieri.

Noaptea, în timp ce toți ai casei dormeau, eu nu aveam nevoie să aprind pe furiș o lanternă ca să scriu neștiut de nimeni. Scriam, pur și simplu, poeme *în minte*, alcătuind sintagmele încet și laborios. A doua zi le aveam foarte clar în fața ochilor și le puteam așterne pe hârtie.

Treptat, de-a lungul anilor, s-au adunat sute de poeme, și eu tot le știam pe de rost. Mă simțeam ca un jongleur care adaugă mereu câte ceva la fragila arhitectură de bețe și farfurii clădită cu abilitate în aer, reușind totuși să mențină spectaculosul echilibru instabil.

Acest mod de a scrie mi l-am păstrat și când am început să fac proză, care nu se bazează pe principii mnemotehnice, ca poezia. Și am continuat să-l practic și ca autor de comentarii critice. Este adevărat că nu mai compuneam în minte, dar gândeam atât de atent și de implicat fiecare frază, treceam în revistă atât de multe posibilități de exprimare a uneia și aceleiași idei, încât nu puteam să mai uit textul.

Într-o noapte am lucrat la un articol foarte important pentru mine, pe care trebuia să-l predau unei redacții a doua zi dimineața, și pe la ora patru în zori, istovit, am făcut curat pe masa de lucru și m-am culcat. După două ore de somn am vrut să recitesc textul, mai detașat, și am constatat cu stupoare că, din greșeală, îl distrusesem, împreună cu alte hârtii, nefolositoare. Cuprins de panică am încercat să-l reconstitui și am descoperit fericit că îl știam în întregime pe de rost. Deci l-am transcris pe curat, nu de pe ciornă, ci din minte. Bineînțeles că de-a lungul timpului am ajuns în situația de-a

nu mai memora textele în întregul lor, dar, oricum, nu exista pasaj pe care să nu-l știu. Dacă cineva îmi amintea începutul paragrafului, eu puteam să continui. *Dețineam, pe atunci, controlul asupra a tot ceea ce scrisesem vreodată.*

Iată însă că într-o bună zi, presat de ritmul gazetăriei, am scris primul text pe care nu l-am mai gândit cuvânt cu cuvânt. Trebuia neapărat să umplu un număr de pagini și am recurs la fraze prefabricate – prefabricate tot de mine, în cursul redactării altor articole, sau luate, pur și simplu, din fondul comun de formulări stereotipe ale ziariștilor –, astfel încât am reușit să termin la timp. A doua zi, însă, citind articolul în ziar, *nu l-am recunoscut.* Nu-mi aparținea. Nu zic că nu mă exprima, fiindcă mi se mai întâmplase de multe ori să înțeleg dezamăgit că frazele concepute de mine cu încredere nu mă exprimă fidel. Dar de data aceasta era mai grav. Textul nu-mi aparținea. Îl citeam mirat și încercam să descifrez intențiile unui autor străin. Iar când mi-aminteam cine este de fapt autorul, mi-l reprezentam ca pe un vid. Cine vorbea prin intermediul acelui text? Un duh al dicționarelor, iscat la răsfoirea filelor pergamentoase? O voce impersonală fabricată de huruitul monoton al rotativelor? Sau vorbea ziarul însuși, ajuns la o autonomie semiologică?

Senzația aceasta, odată trăită, nu m-a mai părăsit vreodată. Și o am nu numai la recitirea textelor, ci chiar în momentul când le redactez. Simt cum stiloul alunecă pe invizibile canale săpate în hârtie și caligrafiază cuvinte preexistente, propoziții preexistente, fraze preexistente. Uneori intervin brutal pentru a rupe această cursivitate și scriu „milună“, „loarfe“, „mătpân“, dar literele se reordonează singure: „lumină“, „floare“, „pământ“. Îmi este impusă în actul scrisului, de către actul scrisului, o nedorită productivitate, care mă transformă într-un simplu instrument. Cum stă

stiloul în mâna mea, așa stau și eu între degetele abstracte ale unui mecanism lingvistic autoritar.

Începând cu acel articol pe care a doua zi nu l-am recunoscut, nu mi-am mai învățat pe de rost textele. Am pierdut controlul asupra a ceea ce scriu. Parcă s-a rupt un zăgaz și urmărirea atentă a centimetrilor cu care crește sau descrește apa s-a transformat într-o resemnare în fața inundației. Altădată îmi cunoșteam atât de bine „trecutul“ de scriitor, încât, folosind un cuvânt mai neobișnuit, îmi aminteam de câte ori și în ce contexte îl mai folosisem. Iar când utilizam un cuvânt în premieră, îndeplineam un întreg protocol. În primul rând, îl căutam în tot felul de dicționare sau în scrierile clasicilor pentru a-mi actualiza toate înțelesurile lui. Îi încercam sonoritatea așa cum negustorii de altădată mușcau monedele de aur pentru a se convinge că sunt de aur. Îl asociam cu alte cuvinte ca să văd cât de disponibil se dovedește. Și, în sfârșit, hotăram în ce accepții îl voi valorifica de-a lungul timpului. Atunci devenea *al meu*. Există termeni și construcții gramaticale care n-au trecut acest examen, așa cum există termeni și construcții gramaticale pe care încă nu le-am examinat. Dar inventarierea lor nu mai prezintă importanță, pentru că, din clipa ruperii zăgazului, am renunțat la ceremonial. Astăzi, folosind un cuvânt, îmi este imposibil să spun dacă l-am mai folosit vreodată sau nu. Nu-mi pasă că o expresie apare de două ori la distanță de numai câteva pagini, iar faptul că apare îl descopăr întâmplător, la recitirea textului. Când întâlnesc într-o revistă sau într-o carte ceva scris de mine, citesc cu o curiozitate capricioasă neașteptatul mesaj și mă miră că este atât de clar. Cine asigură această claritate, dacă eu mi-am pierdut controlul asupra textului?

*

Povestesc ceea ce simt ca autor nu din plăcerea de a vorbi despre mine, ci pentru a face cunoscută

o experiență care altor oameni, cu alte profesii, le este probabil străină. Scrisul nu se rezumă la ritualul așezării la masa de scris, cu o cafea la îndemână. Această îndeletnicire aparent inofensivă are numeroase implicații sufletești; este, în felul ei, o aventură care, în timp, te transformă ireversibil.

Pe mine, de exemplu, scrisul m-a făcut să nu mă mai pot bucura de comunicarea cu un singur om. Dacă primesc un e-mail scris cu sinceritate, cu o mare mobilizare intelectuală, nu am răbdare să compun un răspuns la fel de amplu și nuanțat. Mi se pare ineficient să compun un text pentru un singur cititor. Meseria de scriitor m-a stricat. Îmi pot pune în mișcare inteligența și imaginația (presupunând că nu-mi lipsesc) doar atunci când știu sau sper că mesajul meu va ajunge la mii de oameni.

Îmi dau seama cât de mult i-am dezamăgit de-a lungul timpului pe cunoscuții mei răspunzându-le la impresionantele lor spovedanii cu „Da. Ai dreptate.“ sau „Lucrurile sunt mai complicate. Citește ce a scris în privința asta X.“. De altfel, eu însumi sunt dezamăgit de această transformare a mea. Dar nu mai pot să mă schimb. Nu mai pot redeveni interlocutorul atent și plin de căldură de altădată, în stare să stea o noapte întreagă ca să redacteze un răspuns edificator la o scrisoare.

Dacă o femeie s-ar îndrăgosti de mine, s-ar gândi să-mi scrie și ar vrea să-i răspund cu toată gravitatea și cu toată angajarea sufletească la mesaje, ar trebui să convoace câteva mii de femei și să semneze mesajele împreună cu ele, ca să simt că am *cui* răspunde.

Cu branula înfiptă în braț...

Mi-am petrecut nu demult câteva zile, ca pacient, într-un spital de elită. (Dacă eram Marin Mincu, aș fi scris „ca pacient de elită, într-un spital de elită“.) Cele trei lifturi destinate bolnavilor erau

toate defecte. Definitiv defecte. Ca dovadă în dreptul fiecăruia era amplasat câte un ghiveci de flori uriaș, pe care nici trei oameni nu ar fi putut să-l mute. Trebuia să urci pe jos în unele cazuri și până la etajul 8, astfel încât, dacă erai bolnav de inimă, ca mine, aveai ocazia să ajungi pe lumea cealaltă înainte de a mai plictisi vreun medic cu văicărelile tale.

Unii medici sunt foarte buni în profesia lor, dar *organizarea,* chiar și într-un spital de elită, este la pământ. Eu, un pacient privilegiat, tot am avut de suferit din cauza proastei organizări, dar îmi închipui ce au de suferit cei care vin la spital nerecomandați de nimeni.

În salon puteai crede, o clipă, că te afli într-un hotel de lux: frigider, aer condiționat, televizor, geamuri și uși din termopan, cabină de baie ultramodernă. Dar:

Frigiderul avea, în loc de ștecher, două sârme de cupru dezgolite pe care trebuia, riscându-ți viața, să le fixezi într-o priză ieșită din locașul ei.

Aparatul de aer condiționat nu avea telecomandă și nu-ți rămânea decât să te uiți la el.

Televizorul nu avea antenă. În loc de Sandra Stoicescu (care în inima mea bolnavă a înlocuit-o de mult pe Andreea Marin) vedeam o grămadă de purici agitați.

La geamurile și ușile din termopan toate încuietorile erau stricate.

Iar în cabina de baie ultramodernă nu puteai să faci decât o baie premodernă, întrucât lipsea cu desăvârșire apa caldă.

Stând întins în pat și gândindu-mă la toate astea am fost brusc întrerupt din reflecțiile mele de o asistentă medicală impetuoasă, dar binevoitoare, care a năvălit pe ușă cu o seringă în mână:

— O să vă facem o injecție în burtică.

Și, tocmai când mă pregăteam să întreb, autoironic, „Care burtică?!“, mi-a și ridicat pijamaua și mi-a făcut injecția, iar imediat după

aceea a fugit în alt salon, la altă burtică (mă amuza ideea că i-ar putea fi pacient la un moment dat Cornel Burtică).

După numai un sfert de oră, o altă asistentă, sobră, taciturnă, a venit lângă patul meu și mi-a făcut semn să-mi ridic pijamaua. Mi-am ridicat-o docil, gândindu-mă la ceva inavuabil, dar într-o clipă m-a fulgerat o bănuială:

— Mi s-a mai făcut o injecție în burtă, acum un sfert de oră...

— Da?! Și de ce nu spuneți?

Dându-mi seama că interlocutoarea mea avea logica lui Liviu Ioan Stoiciu, am tăcut, iar ea, renunțând să-mi mai facă injecția, a părăsit salonul.

Când m-am dus să mi se ia sânge pentru o analiză, o altă asistentă, blondă, cu un decolteu care îmi accentua tahicardia, m-a așezat pe un scaun și mi-a legat brațul strâns cu un garou. Exact în momentul în care îmi „căuta vena“, certându-mă că am venele invizibile, a apărut un medic frumos ca Maurice Ronet și a întrebat-o ce vise erotice avusese peste noapte. Ea a început să chicotească, iar medicul a devenit mai îndrăzneț. *Ca și cum eu nu aș fi fost acolo,* i-a lărgit puțin decolteul și s-a uitat înăuntru, iar ea, schițând o împotrivire, m-a zgâriat cu acul seringii.

...Au mai fost multe peripeții de acest fel. Ca să le povestesc pe toate mi-ar trebui spațiu tipografic cât pentru un articol al lui Radu Bogdan. La plecare, mi-am dat seama că nimeni nu-mi scosese branula din braț și, întorcându-mă din drum, am găsit o voluntară (cândva asistentă medicală, acum pacientă) care mi-a extras-o undeva, pe un coridor, lângă o fereastră. Am făcut o nouă tentativă de a părăsi spitalul. Am ieșit, în sfârșit, pe o poartă, direct în bătaia soarelui, dar un *body-guard* mi-a spus că n-am voie să ies pe acolo și mi-a cerut să mă întorc în spital și să ies prin altă parte.

— Bine, dar deja am ieșit, sunt în afara spitalului.

— Nu contează!

Atunci, l-am săgetat cu o privire din care reieșea că toată pregătirea lui de luptă se va dovedi a fi zero raportată la furia mea. *Body-guard*-ul a renunțat la confruntare, iar eu am plecat fericit spre casă.

Am fost spitalizat până acum de două ori în viață: o dată la 14 ani, când am avut hepatită A, și o dată la 60 de ani, din cauza unor probleme cu inima. A treia oară n-o să mă mai duc la spital, decât, Doamne ferește, în stare de inconștiență, dus de alții. Dar și într-o asemenea situație, dacă am să mă trezesc în timpul transportului, am să sar din ambulanță și am să mă fac nevăzut.

Vocea intransigentului naționale

Ce trebuia să se facă nu s-a făcut. Ce n-ar trebui să se facă se face. Așa ar putea fi rezumată acțiunea de clarificare morală care a început acum optsprezece ani, după căderea comunismului, și care n-a dus până în prezent decât la o mărire și la o instaurare pe termen lung a confuziei în societatea românească. Tonul a fost dat de modul grotesc în care s-a desfășurat procesul soților Ceaușescu, mai impur din punct de vedere moral decât eventualul linșaj al celor doi într-un moment de furie dezlănțuită a mulțimii.

Inițial, cei vinovați de dezastrul pe care l-a reprezentat comunismul pentru România au intrat în panică (unii dintre ei au și stat ascunși sau s-au refugiat în străinătate), ceea ce dovedește că aveau sentimentul vinovăției și, într-un fel, ar fi acceptat să fie judecați. În scurtă vreme, constatând că nu se întâmplă nimic, au revenit în spațiul vieții publice, ca politicieni sau oameni de afaceri, au distrus documentele care puteau fi folosite împotriva lor, au constituit rețele de sprijin

reciproc, au trecut chiar la incriminarea și persecutarea victimelor lor de altădată. Cu tehnici de dezinformare preluate de la fosta Securitate și de la KGB, au manevrat opinia publică, prezentându-i de exemplu ca moșieri pe foștii deținuți politici și ca salvatori ai țării pe moșierii apăruți peste noapte din rândul demnitarilor comuniști și ai lucrătorilor poliției politice.

Nu s-a organizat niciodată un proces al comunismului (s-a înregistrat doar, recent, o condamnare simbolică a comunismului, care este mai bună decât nimic, dar care nu poate duce la o renaștere morală a societății noastre). Nu s-a organizat nici măcar un proces moral al comunismului, care să angajeze, fie și pentru o perioadă scurtă, într-o dezbatere clarificatoare pe toți cei capabili și dispuși să gândească.

În schimb au apărut indivizi agresivi și zgomotoși care s-au specializat în acuzarea la scenă deschisă a unor personalități de colaborare cu autoritățile comuniste. Aceste rechizitorii satisfac de obicei plăcerea secretă și josnică a mediocrilor (participanți la ritual ca acuzatori sau spectatori) de a-i deposeda de prestigiu pe oamenii de valoare.

Asemenea acte de vandalism sunt justificabile (istoric, nu și moral) numai în cazul unor revoluții, care scapă la un moment dat de sub controlul oamenilor. Dar ele nu au nici o justificare, de niciun fel, în perioade de calm social, de funcționare firească a instituțiilor. Esența lor este aceea a unor mineriade.

Totul este defectuos și reprobabil în manifestările acestor acuzatori particulari (care în unele cazuri au și un fel de angajamente de mercenari). Este vorba, în primul rând, de calitatea lor umană. Unii dintre ei se erijează în foști disidenți, deși în realitate nu sunt decât niște inși recalcitranți, puși pe scandal, care în orice regim ar fi intrat în conflict cu autoritățile. Alții, fără să

pretindă că au fost disidenți, se poartă ca și cum Dumnezeu însuși le-ar fi încredințat misiunea sacră de a da note la purtare semenilor lor. Dacă cineva le-ar studia viața particulară ar descoperi că își bat nevasta sau că își neglijează copiii sau că fac combinații financiare veroase sau că își trădează prietenii ca să obțină funcții avantajoase și așa mai departe. Buna cuviință ne oprește să săvârșim asemene indiscreții. În schimb, ei, lipsiți de bună cuviință, dar și de sentimentul responsabilității, de răbdare și bunătate în înțelegerea oamenilor, se grăbesc să acuze fulminant diverse persoane, bazându-se pe zvonuri, pe informații inventate sau pe informații reale folosite tendențios.

Altă problemă o constituie alegerea celor care urmează să fie puși la zid. De obicei sunt preferați oamenii de valoare, care nu pot fi întrecuți într-o competiție cinstită, sau pur și simplu personalitățile care se bucură de o anumită vizibilitate. Marii vinovați, ascunși în mediocritatea lor profesională ca racii în mâl, scapă mereu de biciul pedepsitor al procurorilor improvizați. În consecință, aproape întreaga elită intelectuală (ca și ideea însăși de elită) tinde să se discrediteze în ochii populației.

Dar mai grav decât orice și cu totul intolerabil este faptul că procesul moral al comunismului este reprezentat, caricatural și periculos, de aceste acțiuni punitive individuale, capricioase, lipsite de criterii și declanșate adeseori de invidii sumbre, de complexe de inferioritate și impulsuri viscerale. Vocea stridentă a ratatului cu veleități de justițiar este terifiantă, ca un semnal al întoarcerii la sălbăticie, la „justiția“ spontană, practicată în junglă. Când are o anumită solemnitate, ea devine ridicolă, în genul discursurilor patriotarde și moralizatoare ale lui Rică Venturiano. Dar, devenind ridicolă, nu devine și amuzantă. Evaluarea morală a membrilor unei societăți o pot

face numai instituțiile, care au criterii și acționează sistematic. Putem considera că printre instituții se numără, la figurat vorbind, și opinia publică. Dar acțiunile individuale ale unor persoane vindicative nu trebuie acceptate, pentru că sunt de un subiectivism deșănțat și înseamnă o renunțare la achizițiile civilizației.

Un rasism al vârstei

Cercetătorul de peste o sută de ani care va avea curiozitatea să se aplece asupra presei noastre culturale de azi va fi uimit de amploarea pe care au luat-o la începutul secolului douăzeci și unu atacurile unor tineri scriitori și mai ales ale unor tineri fără talent cu veleități de scriitori împotriva scriitorilor consacrați din generațiile anterioare. Mereu s-a întâmplat în istoria literaturii ca vârstnicii să fie contestați de tineri, dar niciodată contestarea nu a fost atât de lipsită de eleganță și atât de descalificantă pentru contestatari ca în prezent.

Tinerii care iau cu asediu, în momentul de față, viața literară au, la figurat vorbind, figuri famelice și o imobilă grimasă de dispreț, pe care nu o atenuează niciun argument al asediaților. Seamănă cu niște barbari, iar acțiunea lor cu o barbarie, întrucât nu respectă nicio regulă a competiției sociale.

Nu toți nou-veniții procedează astfel. Este vorba doar de o ceată de inși agitați, mai inteligenți sau mai puțin inteligenți, mai cultivați sau mai puțin cultivați, dar toți insolenți și cinici.

Acum câțiva ani, când echipa de fotbal a României a învins-o pe aceea a SUA și când tineri exaltați (băieți și fete) își manifestau bucuria țopăind pe mașinile din parcări și urinând pe parbrizele lor, am văzut în spatele Teatrului Național o scenă greu de uitat. Mai mulți huligani îi înconjuraseră pe doi bătrâni, probabil soț și soție,

care ieșiseră la plimbare, și îi biciuiau cumplit, peste față și peste mâini, cu niște bucăți de sârmă, reproșându-le că nu se bucură alături de ei de succesul echipei naționale și obligându-i să se bucure! Bătrânii nu înțelegeau ce li se cere (probabil nici nu auzeau bine), iar pe fețele și mâinile lor șiroia sângele.

În acest gen de „impetuozitate tinerească“ se înscrie pentru mine atacarea de către unii autori tineri a lui Mihai Eminescu, a lui Nichita Stănescu, a lui Nicolae Breban și Augustin Buzura, a lui Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu, a Uniunii Scriitorilor, a Academiei Române, a *României literare* și a altor valori și prestigii din spațiul culturii. Eu știu că literatura înseamnă competiție, că formele literare se devorează reciproc și că numai unele ies învingătoare, în timp ce altele mor sau sunt reciclate, dar înțeleg să aibă loc doar un război între moduri de a scrie și nu unul între oameni.

Mulți dintre contestatari încă nu au o operă, nu au nici măcar un proiect de operă, care să nu fi putut să-și facă loc în lume din cauza opacității celor în vârstă, și totuși îi linșează lingvistic pe aceștia, vrând parcă să-i desființeze, să-i determine să *dispară* din viața culturală. Acești tineri, cu gura mereu plină de „Europa“ ca de o gumă de mestecat, practică – fără s-o declare – un *rasism al vârstei,* incompatibil cu spiritul european. Ei cred în tinerețe ca într-o valoare în sine, ceea ce constituie premisa irațională a unor ideologii periculoase. Și, în plus, asemenea unor primitivi, cred că pot deposeda personalitățile de prestigiu ca de niște haine, pentru a le purta ei înșiși.

Faptul că invocă, demagogic, dreptul la o exprimare liberă nu schimbă deloc situația. În timp ce se prevalează, abuziv, de dreptul la exprimare, contestă altora acest drept. Când denigratorii lui Eminescu sau cei care au adus Uniunii Scriitorilor acuzații fanteziste s-au văzut dezaprobați – atât:

dezaprobați – s-au plâns imediat că li se interzice să spună ce cred, că s-a instituit împotriva lor cenzura. În realitate, nimeni nu le interzisese nimic. Pur și simplu, așa cum ei îi contraziseseră pe toți admiratorii lui Eminescu, de la Titu Maiorescu la G. Călinescu și de la Constantin Noica la Emil Cioran, sau cum îi dezavuaseră pe partizanii Uniunii Scriitorilor, fuseseră la rândul lor contrazișI și dezavuați.

De fapt, polemicile cu ei sunt, practic, inutile, pentru că argumentele, oricât de convingătoare, nu îi impresionează. Ar trebui făcut cu totul altceva, și anume ar trebui sancționați, prin oprobriu unanim, de opinia publică din lumea literară, sancționați nu pentru ideile lor (valoroase sau nevaloroase), ci pentru huliganism, pentru nerespectarea unor reguli elementare ale conviețuirii civilizate. Din nefericire, unii scriitori maturi îi curtează (din oportunism sau lașitate) pe acești tineri prost-crescuți, fără să prevadă că până la urmă vor avea de suferit și ei din cauza valului de obrăznicie în continuă creștere.

Încerc câteodată să înțeleg cum anume s-a ajuns aici și fac diverse presupuneri. Mi-i imaginez pe tinerii care „sar la beregată“ (cum se descriu ei înșiși, cu mândrie), exersându-și, încă din anii copilăriei, înainte de 1989, aptitudinea de a face scandal, în lungi și obositoare certuri cu părinții lor (și ei mereu nemulțumiți și surescitați din cauza sărăciei generalizate din țară). Sau mi-i închipui constituindu-și un mod nevrotic de-a fi în anii imediat postrevoluționari când, sub conducerea nefastă a lui Ion Iliescu, istoria a stagnat și a format o baltă în România. Dar toate aceste eventuale explicații nu-i scuză. Ei trebuie să respecte anumite reguli ale jocului sau să nu ia parte la joc. Un jucător de șah poate fi oricât de nonconformist, poate apela, ca Boby Fischer, la combinații considerate aberante de toți teoreticienii lumii, dar nu poate muta turnul în

diagonală sau pionul cu un pas înapoi. Tinerii contestatari merg chiar și mai departe cu nerespectarea regulilor, ei lovesc pur și simplu cu pumnul în tabla de șah și aruncă pe jos piesele, ceea ce nu se poate în niciun caz accepta.

Aflu despre mine...

Caut uneori, pe *Google,* referirile la mine din spațiul necuprins al Internetului (format din *site*-uri și *blog*-uri, din ediții electronice ale ziarelor și revistelor, din librării virtuale și publicații literare existente doar pe *net*). Aflu despre mine, cu acest prilej, tot felul de chestii năstrușnice, violent-defăimătoare, în care nu mă recunosc. Găsesc, bineînțeles, și aprecieri elogioase, dar, în mod curios, acestea mi se par toate exacte și nu am nici un motiv să le contest. Îmi merg la suflet, în mod special, opiniile unor admiratoare necunoscute (pe care mi le închipui blonde și surâzătoare) despre cărțile mele, opinii exprimate sintetic și grațios prin interjecții de genul „Ah!“ și „Uau!“.

În schimb, sunt stupefiat să constat că mi se atribuie caracteristici care îmi sunt străine și fapte pe care nu le-am săvârșit.

Un domn, Andrei Milca, mă numește (în *Cronica Română* din 10 octombrie 2007) „un critic ranversat“ pentru că am criticat o prefață a sa, apologetică, la un volum de versuri fără valoare, *111 fotografii poetice,* semnat de Gelu Nicolae Ionescu (care scrie cam așa: „motoarele se măsoară în cai putere/ cuvintele se măsoară în suflete putere“). Eu știu despre mine că nu sunt ranversat, întrucât nu sunt avion. *À propos* de avion, mi-am adus aminte un banc care sper că o să-l mai înveselească pe încruntatul Andrei Milca. La ghișeul unui oficiu poștal se prezintă un tânăr care vrea să trimită o scrisoare în Franța. Funcționara îl întreabă:

— Par avion?

Tânărul o examinează atent și îi răspunde:

— Nu păreți.

Alexandru Preda, prezentat ca „fratele uterin al lui Marin Preda“, exclamă plin de năduf, într-un interviu acordat lui Gabriel Argeșeanu [Titi Cosașu] și publicat în *Poezie* (ce-o fi asta?) din 19.06. 2006:

„A mai apărut și grasul ăsta de Alex Ștefănescu, cu tâmpeniile lui, care spune că [Marin Preda] a fost stâlpul puterii comuniste.“

În realitate, eu n-am spus *niciodată, nicăieri* că Marin Preda a fost stâlpul puterii comuniste. (Cum să spun, dacă n-a fost?) Și nici chiar atât de gras nu mai sunt, am slăbit vizibil în ultima vreme, la recomandarea unui cardiolog și a unui diabetolog.

În *Usual suxpects – blog de dezvăluiri intelectuale,* găsesc următoarea însemnare (datată 15 noiembrie 2007): „Se spune că (dar cine poate să jure?) Alex Ștefănescu a scris *Istoria literaturii române [contemporane]* 50% pentru prieteni și 50% pentru tinere sau mai puțin tinere scriitoare pe care ori și-ar fi dorit ori și-ar fi dorit să-și dorească să le...“ Și urmează, stimați cititori, un cuvânt pe care nu pot să-l reproduc, nici măcar între ghilimele.

Constat că sunt insultat într-un mod ingenios (mă refer la formula „și-ar fi dorit să-și dorească“), dar procentele menționate sunt greșite. În proporție nu de 50, ci 100 la sută am scris *Istoria...* pentru cele pe care mi-aș fi dorit să le doresc...

Sub titlul *ROcultura. Cultul lopătarilor în cultură,* cineva care preferă să rămână anonim numește cartea mea *Istoria literaturii băgată în cărămidă.* În realitate, nu este băgată în cărămidă, ci într-o supracopertă plastifiată, de cea mai bună calitate. Chestia cu cărămida este comentată de un tânăr cu ochelari negri, ca de orb, cu mustață și un mic barbișon (se dă și fotografia tânărului), Mihai Zabet, care trântește o aserțiune stupefiantă: „Alex Ștefănescu și Miron Radu Paraschivescu îs niște

culturnici niște comuniști culturali niște cum să spun niște proletcultiști de doi lei. Nu fac nici două parale părerea mea.“ (Din cauză că lipsesc virgulele, era să transcriu „nu face nici două parale părerea mea.“)

Rămâne de neînțeles faptul că cineva care este de doi lei nu face nici două parale, în condițiile în care paraua era, în secolul XVIII, o subdiviziune a leului (un leu era egal cu o sută de parale). Este ca și cum ai spune că un om care valorează doi lei nu face nici doi bani și ai mai și adăuga ritos „părerea mea“.

După cum reiese dintr-un interviu pe care i l-a acordat lui Virgil Diaconu (și care a apărut în *Cafeneaua literară* nr. 6/2008), Theodor Codreanu este convins că eu mă consider un fel de trimis al lui Dumnezeu, din moment ce judec cărțile scrise de semenii mei: „Alex. Ștefănescu se crede trimis pe pământ să judece ca Mântuitorul. De aici și eșecul său luciferic.“

Într-un stil pompos (care aduce atât de multe prejudicii scrisului său, de zeci de ani), Theodor Codreanu mă descrie ca pe un megaloman pentru că îmi fac, pur și simplu, profesia de critic literar. Dar nu aceasta este, în esență, atribuția unui critic literar, să evalueze cărțile pe care le citește? Iar dacă am eșuat în îndeplinirea acestei atribuții, de ce am eșuat luciferic? Dacă am eșuat, am eșuat banal, ca orice om care nu-și face datoria.

În *Dilema veche* din 30 aprilie 2009, Ioana Bot deplânge faptul că ediția anastatică a manuscriselor eminesciene realizată de Academia Română a fost salutată în termeni mesianici de unii critici, printre care și eu, Alex Ștefănescu. Citatul din articolul meu cu care ilustrează această idee, că am salutat ediția în termeni mesianici, este următorul: „Reconstitui [când examinez manuscrisele lui Eminescu], înfiorat de emoție, ceva din spectacolul gândirii eminesciene.“ Este ceva mistico-extatic în această mărturisire? A fi

emoționat când înțelegi, cu ajutorul manuscriselor, cum funcționa gândirea unui mare poet înseamnă a saluta în termeni mesianici posibilitatea care ți s-a oferit de a avea acces la acele manuscrise? Săracă în emoții trebuie să fie viața Ioanei Bot dacă ei i se pare ieșită din comun o asemenea trăire! Eu credeam că ea, care citește atâta literatură și își și cultivă sensibilitatea, se emoționează, ca și mine, și când i se suie o buburuză pe mână...

Ioana Bot dezvoltă o argumentație sofisticată pentru a demonstra că reproducerea prin fotocopiere a manuscriselor lui Mihai Eminescu nu era necesară! Ea deplânge faptul că acest gen de multiplicare pasivă nu valorifică rezultatele la care deja s-a ajuns în descifrarea, de către filologi, a manuscriselor eminesciene. În ceea ce mă privește, m-aș fi simțit direct lezat dacă, în loc de imaginea fidelă și integrală a manuscriselor eminesciene, mi s-ar fi oferit lecțiuni ale acestora, realizate de cercetători reci și lipsiți de imaginație ca Ioana Bot.

Eu și China

N-am înțeles nimic din China. M-am aflat acolo două săptămâni în 1997, împreună cu încă patru scriitori: prozatorul Eugen Uricaru (pe atunci președinte al Uniunii Scriitorilor), poeții Ion Mircea și Vasile Dan și criticul literar Cornel Ungureanu. Aveam 50 de ani, ca și colegii mei, dar înțelepciunea vârstei nu mi-a ajutat. Așa cum nu mi-au fost de folos nici cărțile despre China citite înainte de călătorie. Ajuns la fața locului, mi-am dat seama că mulți autori europeni simulează, de fapt, înțelegerea stilului de viață din imensa țară orientală, scriind o eseistică extatică, nerelevantă. (Abia mult mai târziu, stând de vorbă, ore întregi, cu eminentul sinolog Constantin Lupeanu, am reușit să-mi fac, cât de cât, o idee despre lumea de acolo.)

Totul mi se părea absurd și ininteligibil, începând cu Zidul Chinezesc. Deși m-a impresionat grandoarea construcției (ce bine ar fi fost să fi existat și la noi, românii, în 1944, un zid de netrecut, măcar în nord-estul țării!), nu-mi dădeam seama ce rost are să înalți un zid lung de 6.400 de kilometri, înalt de 8 metri și lat de 6, 5 în condițiile în care o spărtură în el de numai o sutime de kilometru ar permite unei armate întregi să invadeze teritoriul păzit cu strășnicie.

Noroc că eram toți veseli, asemenea unor studenți. Cinci bărbați însumând, ca vârstă, 250 de ani ne purtam ca niște adolescenți, bucurându-ne de tot ce vedeam. În ceea ce mă privește, am păstrat în amintire situații și întâmplări importante numai pentru mine, pe care nu ar avea cum să le valorifice un filosof al culturii.

M-a mirat, de exemplu, faptul că majoritatea chinezilor nu ne consideră pe noi „albi“ așa cum noi îi considerăm „galbeni“, ci „nasuri mari“ (raportând nasurile noastre proeminente la nasurile lor turtite).

Am remarcat, într-un parc din Beijing, sute de elevi care stăteau fiecare pe câte un scăunel, cu șevaletul în față, și pictau trandafiri într-o deplină tăcere, iluminați de bucuria pictatului. La noi, dacă s-ar organiza așa ceva, ar fi o hărmălaie de nedescris.

În Piața Tien an Men, luând cunoștință de vastitatea ei, m-am gândit că, dacă Piața Universității din București ar fi avut aceleași dimensiuni, Ion Iliescu ar fi trebuit să convoace mineri din toate țările Europei de Est ca să o poată ocupa.

Ceva senzațional mi s-a întâmplat într-un sat din sud, unde am vizitat o casă țărănească, făcută din bambus. Casa, asemănătoare cu o locuință lacustră, era așezată pe piloni și avea numai etaj. Am urcat toți la etaj, iar eu m-am apropiat din curiozitate de vatra casei, constând într-o mică

suprafață căptușită cu ceramică, pe care se făcea focul, și un fel de ceaun atârnat cu trei lanțuri de tavan. Translatorul nostru, Gao Xing, a strigat îngrozit să stau pe loc, deși focul era stins. Mi s-a explicat apoi că dacă, din greșeală, aș fi pășit peste cenușă, aș fi provocat spiritele și, ca să le temperez, ar fi trebuit să rămân trei ani ca slugă a acelei familii de țărani. Superstiția este atât de puternică, încât nicio autoritate chineză n-ar fi reușit să mă elibereze.

Ajungând, în apropiere de Tibet, la Muntele de Jad, m-a emoționat un obicei al locului: îndrăgostiții cărora li se interzice să se căsătorească se sinucid aruncându-se într-o prăpastie anume (foarte potrivită, într-adevăr, pentru sinucidere, cum am constatat apropiindu-mă de marginea ei). Chiar și tineri aflați în situația lui Romeo și Julieta din alte părți ale Chinei tot acolo vin să se arunce.

M-a uimit Pădurea de Piatră, aflată undeva, în aceeași zonă, unde am întâlnit chiar o pădure de piatră, creată de fantezia geologiei. Era vorba, probabil de o magmă vulcanică străveche care, prin jocul întâmplării, luase cândva, în urma vreunei erupții, forma a mii și mii de trunchiuri de copaci.

Acolo am trăit și o mare deziluzie. O chinezoaică frumoasă, dintr-un sat din apropiere, m-a lăsat să o iau în brațe și să mă fotografiez cu ea. Timp de câteva minute, am fost fericit. Am aflat însă imediat, când Gao Xing mi-a tradus gângurelile fetei, că trebuie să-i dau zece yuani, fiindcă ea din asta trăiește, se lasă fotografiată, pe bani, cu turiștii străini.

Țara de cincizeci de stele

Între 9 și 24 aprilie 2009 am fost cu Domnița în America. (Notă pentru cititorii mai puțin cultivați: Domnița e soția mea.) Ecoul politic al acestei

vizite a fost minim, deși m-am fotografiat cu Obama (mai exact, cu imaginea sa în mărime naturală, de pe un panou instalat în fața unui magazin). Dar ecoul ei afectiv, în conștiința mea, a avut amploare și nu s-a stins nici după ce m-am întors în România. Anumite momente mi-au rămas în minte pentru multă vreme.

*

Pe aeroportul Otopeni mi se cere să mă descalț, pentru că un mic ornament metalic de la pantofi face să țiuie detectorul de metale de la punctul de control. Trebuie să-mi scot și cureaua de la pantaloni, pe care, împreună cu cheile și portofelul, o pun pe o tavă de plastic, pentru radiografiere. Mă uit în jur și văd bărbați și femei supuși aceluiași ritual umilitor. Exact la fel se procedează și la Paris, unde, în plus, îmi este aruncată într-un tomberon și sticluța cu apă (de care am nevoie ca să-mi pot lua medicamentele), iar Domniței îi este confiscată minuscula și inofensiva pilă de unghii. Și toate acestea pentru că niște descreierați practică în lume terorismul. Milioane de oameni de bună condiție, care n-au făcut niciun rău, nimănui, nici măcar teroriștilor, trebuie să piardă timp, zilnic, cu această complicată percheziție din cauza câtorva mii de inși orbiți de ură.

*

În *Airbus*-ul cu care traversăm Atlanticul am locul la distanță de locul Domniței. Stau lângă o franțuzoaică fandosită, care, ori de câte ori mă ridic și ies pe culoar ca să mă dezmorțesc, se arată oripilată, scoțând un fel de gemete-vaiete intraductibile. Mă vede mare și greoi, i se pare că există riscul să mă prăbușesc peste ea sau să-i distrug, cu o simplă mișcare a cotului, un întreg eșafodaj al confortului pe care și l-a construit repede, încă de la instalare. Are un laptop pe măsuța pliantă, căști în urechi, păhărele cu ceai,

cafea, lapte și apă lângă laptop. Se uită și la televizorul de pe spătarul din fața ei (fiecărui ocupant al avionului îi stă la dispoziție un asemenea televizor). Catastrofă! Domnița îmi transmite prin cineva un ziar (*Le Monde*), și acel cineva, neîndemânatic, răstoarnă pahărelele pe genunchii franțuzoaicei. Cu un șervețel, ajut victima să-și șteargă genunchii și ea – surpriză, imensă surpriză – devine tandră și recunoscătoare.

*

Greșesc cei care pretind că blocurile de optzeci, o sută sau peste o sută de etaje din New York te fac să te simți strivit. Nici vorbă de așa ceva. Sunt nu doar cinci sau șase blocuri de acest fel, ci sute, compunând împreună o grandioasă *țâșnire* a materiei spre cer. N-ar fi exclus ca zeii să se considere sfidați de această cutezanță a oamenilor. Sentimentul meu nu este unul de strivire, ci de solidaritate umană, de elan, de încredere în cele mai îndrăznețe proiecte. Primul bloc a fost construit prin 1930. Ce repede au reușit americanii să ridice acest oraș care pare capitala galaxiei noastre (și nu este nici măcar capitala statului New-York!).

*

Câteva zile la rând ne plimbăm prin Manhattan, de dimineața până seara. Ori de câte ori vreau să o fotografiez pe Domnița, o surprind privind în sus. Toată viața mi-am dorit să o fac să înalțe astfel privirea, spre ceva demn de admirație. Și iată că reușesc acum, cu ajutorul americanilor.

*

În Manhattan totul funcționează, populația este mereu activă, viața are ceva trepidant. Metroul cu trei căi de dus și trei de întors, adevărată autostradă subterană, limuzinele, frumoase și maiestuoase (n-am văzut niciun automobil de mic litraj), mașinile utilitare, autobuzele cu etaj, trenurile suspendate, ambarcațiile de pe East River și de pe Hudson,

avioanele și helicopterele (unele cu regim de taximetru) oferă spectacolul unei imense agitații ordonate. Într-un poem despre cumințenie, Blaga spunea, emoționant, că „toate stau la locul lor“. La americani toate se mișcă pe traiectoria lor, fără să se împiedice unele pe altele.

*

Prietenii mei din New York mă invită într-o seară la restaurantul *Rasputin,* dintr-un cartier rusesc al metropolei. Pe mese se află un fel de schele de oțel nichelat, pe care farfuriile, aduse în flux continuu, se orânduiesc sub formă de etaje. Mănânc somon afumat de la etajul unu cu salată de crudități de la etajul trei. Mă întreb dacă nu se va alcătui până la urmă un zgârie-nori de mâncăruri.

Urmează un spectacol de dans-divertisment, foarte sexy, cu balerine provenite de la *Balşoi teatr* (așa se spune și cred că e adevărat, fiindcă dansează toate nu numai cu acel simț artistic specific rușilor, ci și cu un profesionalism desăvârșit). La sfârșit, ele coboară în ringul de dans al restaurantului și dansez și eu cu două dintre ele (succesiv). Sper că am fost, la rândul meu, la nivelul unui balerin de la *Balşoi teatr.*

*

Cartierul Queens nu seamănă deloc, dar absolut de loc, cu imaginea consacrată a New-York-ului. Nu are nicio clădire înaltă. Este alcătuit din vile – fiecare în altă formă – din cărămidă aparentă, cu hornuri mari, pentru șemineuri, în stilul caselor englezești din timpul dinastiei Tudorilor. Mii de asemenea vile, străjuite de copaci bătrâni... Mă plimb prin Queens ca printr-o poveste. Ferestrele n-au geamuri, ci vitralii. În fața fiecărei case este o grădină, atent îngrijită, fără garduri. Niciun trecător nu intră pe proprietățile lipsite de apărare, ca să rupă flori sau pur și simplu ca să-și satisfacă, așa cum s-ar întâmpla la noi, curiozitatea. Există

garduri invizibile, construite din bun-simț și respect al proprietății.

*

Mergem, cu vaporașul, până foarte aproape de Statuia Libertății. Reușesc să-mi imaginez bucuria fără margini pe care o trăiau emigranții, veniți din locuri sumbre ale lumii, pline de restricții, când vedeau apărând în plină lumină această reprezentare de o măreție naivă a unui nou început. Ce frumos te primește America! Nu este vorba de o simplă acceptare, ci de o ospitalitate activă, de un îndemn: Fii binevenit! Hai să construim aici, împreună, ceva fără egal, hai să trăim frumos, hai să respectăm regulile nu ca să le respectăm, ci ca să ne simțim liberi! Nu contează de ce naționalitate ești, nu contează ce religie ai, nu contează nici măcar trecutul tău, aici ești *ceea ce faci!*

Acest mod de a-i primi pe nou-veniți se simte pretutindeni, nu numai în fața Statuii Libertății, ci și pe stradă, în magazine, în metrou. Aproape toată lumea te încurajează, te îndrumă dacă ai nevoie, îți acordă încredere.

*

Pe străzile New-York-ului sunt foarte mulți oameni urâți. Turtiți, deșirați, aduși de spate, crăcănați, cu fețe ca niște bidoane sau cu corpuri ca niște saci de cartofi. N-am văzut nicio femeie frumoasă după care să întorc capul (foarte bine, pentru că nici nu e voie să întorci capul după o femeie!). Încrucișarea de rase despre care s-a vorbit ca despre o condiție pentru apariția unor exemplare umane armonioase n-a dat aici – cred – rezultate. Dimpotrivă. Dar new-york-ezii, frumoși sau urâți, au apoape toți ceva dinamic și luminos. Îmi place cum merg (altfel decât europenii): săltat, cu pași mari, cu vârfurile picioarelor îndreptate înainte, ca să ajungă cât mai repede acolo unde trebuie să ajungă.

*

Faptul cu adevărat regretabil este altul: că atrași de bunăstarea americanilor, vin aici neisprăviți cu miile, din toate continentele, care fac repede copii, simulează că se integrează în societatea americană, obțin ajutoare sociale etc. etc. Nu este exclus ca în timp uriașa mașinărie a civilizației să se împotmolească în acest roi imens de lăcuste umane.

*

Pe vremea când eram copil, iar o călătorie în America părea ceva cu totul și cu totul nerealizabil, din cauza restricțiilor drastice impuse de regimul comunist, îmi imaginam un mod original de a ajunge în Statele Unite. Mă gândeam să sap, neștiut de nimeni, noaptea, un puț în curtea casei din Suceava, un puț adânc, foarte adânc, prin care să străbat planeta și să ajung de partea cealaltă a ei, pe pământ american.

*

Pe aproape toate clădirile sunt arborate, dintr-un elan spontan al locatarilor, steaguri americane. Mă uit melancolic la cele cincizeci de stele (ce n-aș da ca și în România oamenii să aibă motive să fie mândri de țara lor!) și le dau altă semnificație decât aceea reală. Este vorba de... calitatea Statelor Unite. Dacă și țările ar fi clasificate așa cum sunt clasificate hotelurile – de una, două, trei, patru și cinci stele –, America ar putea fi considerată o țară de cincizeci de stele. Este de ajuns să privești New-York-ul noaptea, de peste fluviu, semnalizând din milioanele sale de lumini ca o gigantică navă cosmică, ca să consimți la această calificare.

*

Într-un supermarket îți dai seama repede că americanii au regândit inteligent toate obiectele de care ne servim zilnic, că le-au reconfecționat într-o variantă mai practică, de la chiuvete la zăvoare și de la nasturi la râșnițele de cafea. Singurul raion

care îi prezintă neajutorați este acela de elemente de decor. Când încearcă să-și artistizeze viața americanii devin înduioșător-ridicoli, ca un copil fără voce care ar încerca totuși necontenit să cânte. Mă uit minute în șir la farfuriile de plastic pline cu struguri de ipsos, la ramele cu îngerași durdulii în relief pentru fotografiile de familie, la fântânile arteziene miniaturale, cu lumini multicolore în continuă mișcare, ca girofarurile.

— Vreți să cumpărați ceva? mă întreabă o vânzătoare amabilă.

— Doamne ferește! îi răspund (în gând).

*

Octavian Paler avea dreptate să deplângă, referindu-se la America, disproporția dintre civilizație și cultură. Dar ceea ce probabil n-a înțeles el este că există la americani o frumusețe a civilizației, a funcționalității, a creației tehnice. Un laptop HP pe care l-am cumpărat dintr-un supermarket foarte popular, cu prețuri mici, acccesibile oricui *(Best-buy),* este frumos, cu *design*-ul lui, cu funcționarea lui mătăsoasă, ca un poem.

*

Un țăran, dacă merge la București, tot țărani caută. Parafrazând cunoscuta frază a lui Marin Preda, spun și eu: un critic literar român, dacă merge la New York, tot literatură română caută.

Este exact ceea ce mi se întâmplă mie la New York. După ce admir ore în șir zgârie-norii și deplâng invadarea orașului de o mulțime de zgârie-brânză (veniți din întreaga lume să profite de prosperitatea americană), mă dedau vechiului meu viciu (pedepsit) de a citi literatură română. De data aceasta, literatură română scrisă la New York. Mă întâlnesc, printre alții, cu neobositul Theodor Damian, preot ortodox, poet și redactor-șef al revistei new-yorkeze de limbă română *Lumină lină.* De la ultima mea călătorie în America, din

1999, poezia lui Theodor Damian s-a modernizat. Părintele, pe care cândva l-am criticat delicat, cu frica de fulgerele pedepsitoare ale lui Dumnezeu, pentru modul desuet-nostalgic în care își reprezenta țara de origine, și-a reconsiderat concepția despre poezie. Versurile sale de acum sunt neretorice, interogativ-dramatice, și propun o comunicare directă cu cititorul, fără preliminarii.

Citesc, la New York, și fragmente din romanul, de o anvergură impresionantă, la care lucrează poetul Liviu Georgescu. Liviu Georgescu este mai preocupat de ceea ce se întâmplă în România decât mulți dintre noi, cei din România. În mod special îl obsedează revoluția din 1989, care conține, *in nuce,* și face inteligibilă, pentru cine știe să descifreze faptele istorice, situația de azi a societății românești. Paginile pe care le văd cuprind și secvențe poematice, cum era de așteptat. Liviu Georgescu satirizează sumbru, prin accentuare până la grotesc, forțele malefice care au încercat și încearcă în continuare să profite cu cinism de vulnerabilitatea unei țări aflate în schimbare.

O adevărată revelație îmi oferă întâlnirea cu Dumitru Radu Popa, prozator mereu în mare vervă, un adevărat David Lodge al românilor, și eseist rafinat. Surpriza o constituie extraordinarul său talent de actor-povestitor. Nu numai că istorisește (orice) mai bine decât mine, dar îl întrece în această privință și pe Pavel Șușară!

Nu duc lipsă în America de literatură. Am constatat însă că polițiștii americani nu prea sunt sensibili la frumusețea literară a unui text, mai ales atunci când el apare într-un document oficial. Am făcut această constatare încă de la sosire, pe Aeroportul Kennedy, când, completând un formular, în loc să scriu adresa la care am să locuiesc în America, am scris, jucându-mă, că am să locuiesc în inima americancelor. Polițiștii mi-au explicat cu toată seriozitatea că, dacă nu pot indica

o adresă adevărată, *street* și *number*, nu-mi vor permite să păşesc pe pământ american. Drept urmare, m-am conformat și, oftând adânc, am scris o adresă cu *street* și *number*.

Lista mea de cărți

Am să-i fiu întotdeauna (întotdeauna! ...asta înseamnă, de fapt, pe parcursul celor câțiva ani care mi-au mai rămas de trăit) recunoscător tatălui meu pentru că am avut încă de mic copil o bibliotecă în casă. Vai de cei care n-au avut! Îi recunosc imediat, judecând după felul cum vorbesc sau scriu, chiar dacă sunt personalități ale culturii române.

Abia învățasem să citesc și îmi plăcea să mă uit, stând jos, pe covor, la bibliotecă. Titlurile cărților de pe cotoare mi se păreau, prin alăturare, stranii. *Dresajul câinilor, Poezie şi adevăr, Pe Donul liniştit* (mult mai târziu mi-am dat seama că ar fi trebuit tradus *Donul liniştit), Să învățăm metodic șahul, Povestea unui om adevărat, Desculț, Martin Eden, Crimă şi pedeapsă, Cartea de la San Michele, Iliada, Amândoi, Monumente istorice din nordul Moldovei, Cuvinte potrivite* ca și toate celelalte inscripții verticale (până la 2000) compuneau un ansamblu suprarealist, ininteligibil și neliniștitor. Pe măsură ce citeam însă cărțile, le separam de context și le orânduiam altfel. În mintea mea, *Mihail, câine de circ* își găsea locul lângă *Colţ alb. Război şi pace*, lângă *Anna Karenina* etc. Apoi a venit și vremea când îl situam pe Jack London printre americani, pe Lev Tolstoi printre ruși ș.a.m.d.

Citeam la întâmplare, fără să mă simt zăpăcit de trecerea de la ceva la cu totul altceva. Fiecare carte o parcurgeam cu seriozitate, nu săream un rând. Dacă erau și ilustrații, le examinam atent. Uneori întrerupeam lectura și închideam ochii, ca să-mi reprezint ceea ce descria autorul.

Proza (povești, legende, povestiri, schițe, nuvele, romane) mă captiva, mă făcea să uit de mine însumi. Intram complet în universul fictiv și când reveneam la realitate totul mi se părea decolorat și plictisitor. Pe la doisprezece, treispezece ani ceva s-a inversat în mintea mea și, timp de o vară, realitatea mi s-a înfățișat ca ireală și străină mie. Doream cu ardoare să mă întorc definitiv „acasă“, în lumea cărților, unde se trăia mult mai intens și semnificativ (semănam prin țicneală cu don Quijote). Un psihiatru a sfătuit-o pe mama să-mi interzică un timp cititul și să facă lungi plimbări cu mine. Toamna, când a început școala, mi-a venit mintea la cap.

Poezia mă emoționa chiar și mai mult, îmi răscolea sufletul, mă făcea fericit. La vârsta mea de acum încă îmi reprezint paradisul ca pe un loc în care asculți la nesfârșit poezie, citită cu glas tare de cineva invizibil.

Mi-ar fi greu să stabilesc ce cărți anume au contribuit la formarea mea (printre ele ar figura în mod sigur manualele școlare, mai bune decât cele de azi; de elementele propagandistice din cuprinsul lor făceam abstracție). Pot să enumăr însă scrieri a căror lectură a fost pentru mine un eveniment. Și dacă mi-au rămas în amintire ca un eveniment, este sigur că m-au și influențat în vreun fel.

Poeziile lui Eminescu, descoperite foarte devreme, m-au cucerit cu farmecul lor. Nu știam nimic despre autor, nici despre mitologizarea lui, textele în sine au avut un ecou imens în conștiința mea.

M-a entuziasmat, apoi, un volum de studii critice al lui Ibrăileanu, datorită în primul rând unui studiu despre poezia lui Eminescu (care mi-a dovedit că frumusețea misterioasă a poeziei se poate explica).

Foarte mult au contat pentru mine apoi: cărțile lui Jules Verne, Al. Dumas, Charles Dickens, Jack

London, Mark Twain, Victor Hugo, Mihail Sadoveanu.

În perioada adolescenței i-am citit cu pasiune pe Dostoievski, Tolstoi, Gogol, Cehov, Șolohov (editați toți de „Cartea Rusă“ – singurul efect benefic al ocupației sovietice), dar și pe Petru Dumitriu și Hemingway, Rimbaud și Labiș.

În timpul studenției caracter de eveniment au avut pentru mine lecturile din Kafka, Bulgakov, M. Blecher, Thomas Mann (în special romanul *Muntele vrăjit*), Șukșin, Marin Preda, Esenin, Rilke, Lucian Blaga, Nichita Stănescu. Am citit și recitit cu mare elan *Antologia filosofică. Filosofi străini,* publicată de N. Bagdasar, Virgil Bogdan și C. Narly în 1944, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, de G. Călinescu (cumpărată de la doi oameni în vârstă care, cu banii obținuți, i-au luat nepoatei lor o pereche de schiuri) și *Panorama poeziei contemporane universale*, de A. E. Baconsky.

Adversarii mei literari vor spune, zâmbind sardonic, că am citit cam puțin. Le atrag atenția că aici am menționat doar cărțile care au reverberat mult timp în conștiința mea. Cât privește cărțile lor, și ele m-au marcat într-un fel, și anume m-au făcut să îmbătrânesc mai repede.

Singur printre englezi

Douăzeci și cinci de profesori evaluează cunoștințele și capacitatea de a gândi pe cont propriu a șaisprezece studenți. Iar evaluarea durează timp de o săptămână. Lucrurile acestea nu se petrec în România (precizare inutilă), ci în Anglia, la celebra Universitate din Oxford. Unii dintre profesori nu dorm noaptea, continuând să reflecteze asupra lucrărilor tinerilor și străduindu-se să le aprecieze cât mai corect.

Îl întreb pe Martin Maiden, care face parte dintre examinatori, de ce este nevoie de o

asemenea mobilizare de forțe pentru a pune niște biete note, pe care le-ar putea pune și un singur profesor, în două, trei ore. Întrebarea mea aproape că îl indignează. Dar, fiind politicos, îmi răspunde calm:

— Pentru că este vorba de destinul unor tineri.

O evaluare făcută la Oxford reprezintă o garanție recunoscută oriunde în lume. Sunt tentat să simulez naivitatea și să-l întreb, provocator, pe interlocutorul meu de ce nu le dă automat note mari studenților, dacă îl interesează soarta lor. Dar știu ce mi-ar răspunde (și mi-e teamă că nici calmul lui englezesc nu este inepuizabil). O supraevaluare poate crea cândva situații dramatice, ca și o subevaluare. Și ar aduce prejudicii și bunului mers al societății, în ansamblul ei. Există în România profesori universitari care visează ca și la noi să se ajungă la o asemenea seriozitate. Dar sunt puțini la număr și nu au șanse să-și vadă visul realizat.

Această înțelegere responsabilă a *învățăturii* m-a impresionat mai mult decât orice altceva la Oxford. De aproape o mie de ani vin aici tineri din Anglia și din multe alte țări ale lumii să se formeze ca intelectuali. Piatra din pavajul aleilor și din pardoseala coridoarelor este tocită de pașii lor. Regi luminați sau fioroși, inclusiv shakesperianul Henric al VIII-lea, au susținut de-a lungul secolelor înființarea unor noi colegii și ireproșabila funcționare a celor existente. În prezent sunt aici în jur de treizeci și cinci de colegii, fiecare cu clădiri și pământuri proprii. Clădirile, lucrate în piatră, au o vechime de multe sute de ani și sunt de o frumusețe hieratică, neverosimilă. Toate dau o sugestie de verticalitate, asemenea catedralelor gotice. Au curți interioare imense, de formă pătrată, iar în interiorul acestor curți – pajiști și grădini paradisiace. Nu sunt exclamațiile naive ale unui Dinicu Golescu din vremea noastră, ci

constatările neutre, inevitabile ale unui observator poate mai atent decât alții.

Curțile interioare pătrate și prezența obligatorie, în perimetrul fiecărui colegiu, a unui lăcaș de cult te fac să te gândești la o mânăstire. De altfel, multe dintre facultățile de aici așa au și fost gândite în Evul Mediu, ca ordine călugărești. Și au păstrat până azi ceva din austeritatea acelor ordine. E ceva rău în asta? E ceva rău, mai degrabă, în capul celor care simt și își afirmă o nevrotică dorință de schimbare – de schimbare ca scop în sine. Studenții din unele colegii jură solemn, la înscriere, așa cum făceau și cei din 1200, că vor avea grijă să nu dea foc clădirilor (în componența cărora intra pe atunci și mult lemn) *de la lumânări.* Nimeni nu mai folosește azi lumânări pentru iluminat, dar jurământul face parte în continuare, cuvânt cu cuvânt, din ceremonial. Sensul lui precis a dispărut; a rămas în schimb un sens mai general, acela al grijii față de așezământ.

La Colegiul Trinity sunt invitat la masă într-o încăpere în care profesorii iau masa, zilnic, de prin anii 1500. Tacâmurile de argint sună delicat ca pe vremea reginei Victoria. La alt colegiu, Christ Church, vizitez sala de mese a studenților. Ca eleganță, nu diferă prin nimic de cea a profesorilor. E doar mult mai mare. Iar pe pereți sunt tablourile cu portretele decanilor care s-au succedat în timp. Ce răsplată pentru un intelectual: să aibă un portret în această sală!

Dar bibliotecile! Văd, în sfârșit, după ce am visat-o zeci de ani la rând, vestita Bibliotecă Bodleiană (Bodleian Library), plină de incunabule. Înființată în epoca elisabetană, de sir Thomas Bodley, este o catedrală a cărții (metaforă uzată, dar singura potrivită). Sala de lectură este atât de înaltă, încât pentru a ajunge la cărțile din partea de sus trebuie să circuli pe un coridor suspendat, cu balustradă, de jur-împrejurul uriașei încăperi. Tavanul este din lemn sculptat, iar lumina pătrunde

în sală filtrată de vitralii. Aș sta să citesc aici cinci sute de ani.

Când ies pe stradă, aflu că sub caldarâmul pe care calc sunt depozite subterane de cărți, cu șase etaje. Așa cum noi avem o economie subterană, englezii au o cultură subterană...

Ce bine sunt lucrate clădirile! Ce frumos sunt finisați oamenii! Martin Maiden este un savant, specialist în limbi romanice (româna, printre altele, o cunoaște mai bine decât mulți români), profesor universitar reprezentativ pentru Oxford, membru al Academiei Engleze, dar rămâne un om de o modestie cuceritoare. Îl admir, dar îl tachinez reproșându-i că ne-a furat o româncă inteligentă și frumoasă, pe Liliana, soția lui. „Nu eu sunt de vină că voi n-ați știut să o păstrați...“ îmi spune el, cu umor. Îi fotografiez, pe amândoi, în catedrala în care s-au căsătorit cu ani în urmă.

Edward Kanterian, *lecturer in Philosophy* la Trinity College, unde este foarte apreciat, nu-mi enumeră performanțele lui intelectuale, ci îmi adresează nenumărate întrebări, cu o insațiabilă curiozitate intelectuală, despre cultura română contemporană.

Cristina Neagu, curator de manuscrise și carte rară la Christ Church Library, îmi vorbește cu pasiune nu despre ea, cum ar face atâția alții, ci despre documentele de o valoare extraordinară de care are grijă. O cunosc și pe minunata ei mamă, Maria Neagu, aflată în vizită aici. În România, ea cumpără în fiecare săptămână *România literară,* iar cât timp lipsește din țară, toate exemplarele i se păstrează la redacție.

Ce oameni! Ce atmosferă morală! Mă simt copleșit de respect. De altfel, Tamisa însăși, cât timp traversează Oxfordul, își schimbă numele, în semn de respect, în Isis.

Cărți proaste

Apar, în ultima vreme, atât de multe cărți proaste, încât ar putea alimenta o fabrică de reciclare a hârtiei. Nu trebuie însă deplânsă această situație. Fenomenul este, de fapt, îmbucurător. El dovedește cât de mulți români cred în literatură și visează să se afirme publicând cărți (pentru tipărirea cărora în numeroase cazuri plătesc). Se creează astfel o uriașă arie de selecție, care mărește probabilitatea apariției unor mari scriitori.

Literatura proastă trebuie totuși denunțată ca literatură proastă, nu pentru a-i pedepsi pe autori, ci pentru a împiedica instaurarea confuziei de valori. Deja e destul de târziu, judecând după tirajele relativ mari pe care le au unele romane-kitsch, scrise de diletanți. În domeniul poeziei, cazurile de succes comercial sunt mai rare, ceea ce atrage atenția aici fiind imensa cantitate de texte fără valoare puse în circulație.

A trecut vremea când principalul motiv de insatisfacție îl constituia *naivitatea* formulei estetice adoptate de autori (care păreau prizonieri ai secolului nouăsprezece). Amatorii din ziua de azi sunt, cei mai mulți dintre ei, emancipați, sofisticați și blazați, profesând o estetică a urâtului în varianta „mizerabilistă“. Ceea ce strică totul este faptul că n-au talent. Și nici acel bun-gust incoruptibil care i-ar face – după ce ar constata cu câtă lipsă de grație simulează lipsa de grație – să nu-și publice textele.

Iată-l pe respectabilul om de lume Viorel Savin, pe care nu ni-l putem imagina decât îmbrăcat în costum și cravată, încercând (într-un volum intitulat *Evanghelia eretică* și publicat la Ed. Casa Scriitorilor din Bacău în 2005) să-și stigmatizeze contemporanii:

„Clefăiam cu pantofii strălustruiți/ în resturi de torturi supurând siropuri scârboase.// otrepe cu fețe-ngălate de zâmbet/ ipocrit căutau să mă «onoreze»/ cu strângeri lipicioase de mână...// am

lunecat pe un val de libărci fâșâind/ în viteză spre gâtlejul unei guri de canal“ etc.

Sau iată-l pe Ara Alexandru Șișmanian, spirit cultivat, specialist în istoria religiilor, descriind la nesfârșit, fără justificare estetică (în volumul *Migrene,* publicat la Ed. Cartea Românească în 2005), viziunile grotești provocate de durerile de cap:

„și-astfel din adevăr se născu molusca și pocnind începu să se vorbească – fuckme • spermatozoidul varsă negru în extazul geamătului • admirați vaginul meu anal – ooooooîoîo – o!“

Vomitatul îi obsedează pe mulți autori.

„Mă simt un rahat/ sunt un rahat/ o vomă pe care o bătrână/ se pișă din picioare/ încercând să mă dizolve“ – clamează Adrian Chivu, autorul volumului *Schizosonet* (Timișoara, Ed. Brumar, 2005). El are o adevărată predilecție pentru evocarea mizeriei fiziologice: „am plecat în red lion cu zina în veceu dacă vrei o punem dar sunt pe stop“, „mă masturbez în căutarea ta“, „mă aplec și vomit“, „albumele de artă le vindem pe o sumă de căcat“. etc.

Sorin Mitu, de profesie istoric, vomită și el, într-un poem din ciclul *Rătăciri ideologice,* inclus în volumul *După douăzeci de ani* (Cluj, Ed. Argonaut, 2005):

„Când aterizez pe aeroportul internațional Otopeni/ mai vomit o dată cu scârbă în punga de plastic/ și le-o trimit înapoi în Occident/ colet fulger și recomandat/ să se bucure de ea ca și de celelalte jeguri// Apoi îmi dau jos blugii originali/ îmbrac ițarii vechi ai lui tata/ și mă întorc în Transilvaniile mele de vis.“

Autorul crede că un asemenea poem propagandistic, scris înainte de 1989, pentru proslăvirea primitivă a României și denigrarea isterică a Occidentului, are azi o valoare documentară. Nu are. Nu aduce nimic nou față de

ceea ce se știa despre naționalismul-comunist și evocă fără rost o epocă a mistificării obligatorii.

În *Romanul îndrăgostirii de mama* (București, Ed. Mentor Macro, 2005), Adrian Georgescu încearcă să reconstituie momentul în care a fost procreat. Ceea ce putea fi o reprezentare metafizico-fiziologică devine frecvent una doar fiziologică, în consonanță cu mizerabilismul profesat de tinerii autori de azi:

„icnetul se moleșește-n suspine și omul nostru cu părul vâlvoi și dorința stârnită – mijlocul ars șalele dislocate de neastâmpărul care țopăie sapă o groapă între picioarele acestui bărbat și pula în vagă erecție o va străpunge pe mama – acum își răsuflă vigoarea și o împrăștie [...].

clipoceli și strănuturi; cuvinte mototolite scârțâie – grohăind râgâind încurcându-se se descâlcesc individualizându-se organe interne încăpute în cavitățile strâmte ale mamei și în ale omului nostru – tatăl să fie: poate.“

O altă „direcție“ activă în acest domeniu, al literaturii fără valoare, este una apologetico-delirantă sau exterior-solemnă.

Într-o carte recent apărută, *Dialoguri în Agora* (Târgu-Mureș, Ed. Ardealul, col. „Dialog“, 2006), Eugeniu Nistor îl întreabă pe Radu Cârneci:

„Stimate Radu Cârneci, cu ce sentimente poposiți în orașul în care a studiat Avram Iancu și prin care vizionarul Eminescu a trecut în pelerinajul lui către Blaj, pe drumul abrupt al Marii Poezii?“

Iar Radu Cârneci îi răspunde în același stil:

„Vin cu sufletul plin de bucurie într-un oraș cu o mare încărcătură de trăiri istorice... Cât despre trecerea lui Eminescu pe aici, nu mai trebuie să mire pe nimeni, căci mie mi se pare că râul și ramul, iarba și apele, cerul și pământul nostru dintotdeauna, poartă semnul eminescian al trecerii...“

La fel de bombastic vorbesc (în romanul lui Marius Olaru, *Iarna tropicală*, Cluj, Ed. Limes, 2005) doi tineri, Robert și Diana, în timpul unei plimbări cu barca pe lac. Robert, care „vâslește cu mișcări ritmice, largi, imprimând bărcii viteza dorită“, întreabă:

„Ce spui, Diana, nu e delectantă o plimbare cu barca?“

Iar Diana răspunde:

„Cum să nu? Cuvintele nu sunt în stare să exprime magia unei astfel de plimbări!“

Schimbul de replici citat nu reprezintă un accident stilistic. Plimbându-se cu barca pe lac, Robert și Diana fac și alte considerații poetico-filosofice, de o solemnitate flagrant inadecvată. Diana exclamă:

„Ce frumos penaj are pasărea aia!“

Iar Robert comentează ca un înțelept:

„Da. Sunt sigur că ar merita să-ți închini viața descoperirii frumuseții atâtor lucruri din lume. Probabil îți trebuie o eternitate și numai să descoperi și numele păsărilor. Orice ai face însă, e bine să-l faci cu pasiune.“

Într-o carte intitulată pompos – *Când Dumnezeu se exilează-n tine,* Timișoara, Ed. Brumar, 2005 – un tânăr autor, Aurel Curcă Udeanu, monologhează-filosofează într-un stil poematic-sacerdotal pe tema caracterului de... bestie al femeii:

„Femeia este lecția tragică a lui Dumnezeu că *lucrul în sine* există doar mulțumită nervilor noștri în erecție;

Ea, vinovată că, aflat în Ea, ingratul de tine, *Îl* uiți pe *Cel-ce-te-ține-în-Existență,* în timpul cât te afli în Ea!

După ce, din doi timpi și trei mișcări, s-a dezbrăcat și Ea (ah, Triunghiul Bermudelor dintre coapsele Ei!), a început să te sufoce cu sărutările Ei, să te sfâșie cu dinții, să te mursece (se enervase

deja!), smulgând hălci crude din tine, înfulcându-te pe nemestecate.“

Ne amuză, în treacăt fie spus, plăcerea secretă cu care încruntatul filosof evocă – sub pretextul că dezaprobă – erecția, actul sexual, sexul femeii etc.

Abia pe locul trei se situează, ca număr, cărțile desuete și romanțioase, un fel de *La Medeleni – second hand.* Ilustrativ pentru această categorie este romanul *Taina unei vieți*, de Stela Brie (Reșița, Ed. Altes, 2006), plin de poetizări simpliste:

„Un scâncet slab, abia auzit, făcu să-și îndrepte privirile către leagăn, spre mezinul ei scump și drag. Se apropie de el și îi luă mânuțele fine și catifelate ca petalele florilor, între mâinile ei aspre și bătătorite.“

„Silvia ieși în uliță cu albia doldora cu rufe subsuoară, cu scăunelul pentru lăut deasupra și își desfăță câteva clipe sufletul cu splendorile zilei ce purta veșmânt de azur, împodobit cu frunze de smarald și petale de mătase, ale căror culori, fie alb, roz, violet sau galben, străluceau ca niște briliante sub vălul sclipitor al mărețului astru.“

„Ca oriunde, în satul cu salbe de păduri și izvoare cristaline, vacanțele școlare erau adevărate poieni ale timpului, în care florile voioșiei răsăreau din candoarea și zburdălnicia copiilor. Totodată erau și zile rodnice prin ajutorul dat de către cei mici părinților.“ Etc.

Cât despre articolele de ziar cu pretenții de pamflet, nu ne rămâne decât să constatăm cât de des este confundată ironia cu persiflarea grosolană.

Daniel Săuca a publicat în presă zeci de articole de acest fel și le-a reprodus, recent, și într-un volum (*Homo silagenssis,* vol. I, editoriale, articole, pamflete, eseuri, Zalău, Ed. Caiete silvane, 2006), din care citățm:

„În timp ce în PSD tandemul Ionel&Bombonel provoacă din ce în ce mai multă iritare, în rândul membrilor de partid și al sondajelor, gașca de la

Cluj, cu merțanul Rus în frunte, strigă tare, s-audă și miticii, că dacă nu se reformează partidul, au greșit adresa. Păi, cu Ionel cu potență ca la 45 de ani (puteți să-l încercați) și cu Bombonel înfrânt și de iepuraș, și de Micul Titulescu, și de mai cine vreți voi, nu cred că PSD se va reforma pururi veci.“ Etc.

Cum adică „merțanul Rus“? Ce glumă-i asta – „puteți să-l încercați“?

O fabrică de reciclat hârtie, asta ne lipsește! Funcționarea ei, în afară de faptul că l-ar îmbogăți pe proprietar, ar contribui la purificarea culturii scrise din România.

Contestarea lui Eminescu în stil hip-hop

În calitate de redactor al revistei *Dilema*, Cezar Paul-Bădescu s-a ocupat de realizarea unui număr tematic consacrat lui Eminescu. Respectivul număr – apărut la 27 februarie 1998 – cuprindea texte semnate de Cezar Paul-Bădescu, Nicolae Manolescu, Ion Bogdan Lefter, Răzvan Rădulescu, Șerban Foarță, Pavel Gheo Radu, Mircea Cărtărescu, T. O. Bobe, Z. Ornea, Cristian Preda și Alexandru Paleologu (în cazul acestuia din urmă fiind vorba de un dialog realizat de Tita Chiper). Cele mai multe dintre intervenții se refereau la necesitatea de a se renunța la un cult primitiv al lui Eminescu, expresie a admirației populare, dar și la naționalismul comunist din timpul lui Ceaușescu, în favoarea unei reevaluări lucide, cu spirit critic, a operei lui. Această pledoarie în sine n-ar fi reușit să atragă atenția, întrucât nu reprezenta o noutate. De când s-a desființat cenzura, aproape la fiecare aniversare a nașterii sau morții lui Eminescu pot fi auzite voci care incriminează falsificarea imaginii marelui poet prin repetarea la nesfârșit a unor elogii convenționale (printre mulți alții, și semnatarul acestui articol a publicat la începutul

lui 1995, în revista *Zig-zag*, un articol pe această temă, intitulat *Spălarea cu furtunul a statuii lui Eminescu*, reprodus în această carte). Au existat însă în *Dilema* și luări de atitudine care au atras imediat atenția prin negativismul lor pueril și prin insolență. Ele au provocat scandal și i-au adus în prim-plan (probabil exact așa cum își doriseră ei) pe câțiva necunoscuți: Cezar Paul-Bădescu, Răzvan Rădulescu, T. O. Bobe și Cristian Preda.

Inițiatorul întregii agitații, Cezar Paul-Bădescu, a înțeles că, odată cu stingerea scandalului, se va stinge și gloria micului grup. Pentru a prelungi plăcerea de a se afla în centrul atenției, a alcătuit în grabă un volum de aproximativ 250 de pagini, cuprinzând textele din *Dilema*, reacțiile la aceste texte, ca și unele reacții la reacții (*Cazul Eminescu, polemici, atitudini, reacții din presa anului 1998*, antologie realizată de Cezar Paul-Bădescu, Pitești, Ed. Paralela 45, 1999). Volumul nu a apărut imediat, întrucât autorul nu a găsit cu ușurință o editură care să-l publice. Pe de altă parte, însă, același autor, când a reușit în sfârșit să-și plaseze culegerea (și anume după un an), nu s-a mai putut mobiliza să o aducă la zi. Lenea de acest fel face parte din moravurile lumii noastre literare, care se mulțumește cu focuri de artificii, nefiind capabilă de un efort susținut.

O dovadă de neseriozitate o constituie și desconsiderarea proprietății intelectuale, prin reproducerea integrală a unor texte fără consimțământul autorilor. Legea privind *copyright*-ul, în vigoare în România (și concepută după model occidental), permite numai citarea, fragmentară, în cadrul unor studii critice, a textelor altora, nu și preluarea lor de la primul până la ultimul cuvânt. Nu trăim în timpul lui Alecsandri, ca să putem reproduce orice, de oriunde. Practic, fiecare autor supus acestui tratament abuziv ar putea să-l dea în judecată pe Cezar Paul-Bădescu.

Autorul antologiei pretinde că procedează imparțial, mulțumindu-se să consemneze un fenomen publicistic, edificator pentru cine studiază (sau va studia) conștiința literară românească de la sfârșitul secolului douăzeci. În realitate, însă, el este tendențios. Mai exact, apără dreptul unora de a nega valoarea operei lui Eminescu și contestă dreptul altora de a nega valoarea unor asemenea inițiative. Îi susține moral pe persiflatorii admiratorilor marelui poet și îi dezaprobă vehement pe persiflatorii persiflatorilor. Cu subiectivismul său, merge până la melodramă, plângându-se că, după ce a declanșat scandalul în jurul lui Eminescu, s-a simțit străin în propria lui țară. El se află în postura comică a cuiva care provoacă o încăierare și care apoi o ia la fugă, strigând în gura mare că vrea relații pașnice cu semenii săi. „Eu, personal, nu sunt un adept al boemei“, declară gâfâit Cezar Paul-Bădescu. „Am o soție și un copil...“

La fel de comică este și convingerea lui Cezar Paul-Bădescu că, prin inițiativa sa publicistică, a creat un eveniment cultural. El înregistrează cu o mândrie abia ascunsă proporțiile pe care le-a luat discuția, antrenând zeci și zeci de scriitori. În realitate, este vorba de un fals succes. Ecoul imens al provocării lansate de publicistul de la *Dilema* nu se explică prin curajul intelectual, prin ingeniozitatea sau prin subtilitatea provocării, ci numai prin notorietatea poetului contestat. În fond, și despre Monica Lewinsky a vorbit multă lume, dar nu – cum i-ar plăcea ei să creadă – pentru că ar fi făcut amor într-un mod remarcabil, ci numai pentru că a făcut amor cu Bill Clinton.

Volumul cuprinde numeroase texte demne de interes, aparținând unor poeți, prozatori, critici și istorici literari care reprezintă ceva în literatura română de azi: Alexandru Paleologu, Nicolae Manolescu, Gabriel Dimisianu, Eugen Simion, Z. Ornea, Gheorghe Grigurcu, Eugen Uricaru, Dan

Stanca, Ion Bogdan Lefter, Mircea Cărtărescu ș.a. (singurul fapt regretabil fiind acela că unii dintre ei s-au simțit datori să-i curteze pe tinerii contestatari). Aceste texte însă, în mod curios, trec aproape neobservate, indiferent de poziția pe care se situează autorii lor. Sunt prea civilizate și rămân în afara scandalului. Pe de altă parte, nici nu au o atât de mare anvergură încât să se impună atenției. Un articol inteligent de trei pagini nu poate eclipsa, din nefericire, în atmosfera culturală din România de azi, un articol obraznic de trei pagini. Ceea ce iese cu adevărat în evidență este disputa violentă și lipsită de *fair-play* dintre cei care îl neagă pe Eminescu printr-un infantil „mie nu-mi place“ (am menționat la început numele lor) și cei care îl „apără“ interjecțional (Leonida Lari, George Alboiu) sau chiar printr-un fel de răgete de rinoceri scufundați până la grumaz în nămol (Nicolae Danciu Petniceanu, I. T. Lazăr). Privind totul de foarte sus, de acolo de unde nu se mai sesizează nuanțele, înțelegem că în această dispută sunt angajate singurele forțe pe care le mai ia în considerare societatea românească de azi ca utilizatoare de cultură (de fapt, de pseudocultură). Intelectualii de elită nu mai contează ca un for de arbitraj, nu se mai fac auziți, nu mai sunt nici măcar dați deoparte de către beligeranți. Războiul se duce ca și cum ei nu ar exista.

Din acest punct de vedere, cartea este instructivă (și întristătoare). Citind-o, asistăm la lupta eroi-comică dintre CULTURA DE CARTIER și FESTIVALUL NAȚIONAL „CÂNTAREA ROMÂNIEI“, așa cum a rămas în mintea unora. Este vorba, de fapt de două forme de stângism: un stângism spontan și unul instituționalizat. Primul reprezintă reacția „băieților de cartier“ la elitismul (inevitabil al) culturii, iar cel de-al doilea – primitiva concepție despre cultură a activiștilor PCR. Primul se caracterizează prin infantilism, iar cel de-al doilea printr-o seriozitate obtuză și

bătrânicioasă. Primul este internaționalist (în genul culturii „coca-cola“), iar cel de-al doilea – naționalist(-comunist). Primul, nerușinat și anarhic, se propagă printr-un mimetism gregar. Cel de-al doilea dispunea cândva de un imens aparat de propagandă, pentru ca în prezent, în absența acestui aparat, să continue totuși, în mod hilar, să încerce să se impună, printr-un ton autoritar și sumbru.

Să revedem „opiniile“ despre Eminescu emise de prima tabără. Cezar Paul-Bădescu povestește că, în timpul liceului, a fost neplăcut impresionat de modul stupid în care o profesoară de română a făcut apologia poetului și că drept urmare poezia acestuia n-a mai existat pentru el. „De când a devenit discutabil și mai ales acum când – iată – realizez un număr la *Dilema* despre el, Eminescu a căpătat, pentru mine, din ce ce în ce mai multă viață.“ Nu se putea găsi un mai bun exemplu de infantilism! Discuția cu o profesoară (la care se dusese pentru „meditații“!) a rămas pentru Cezar Paul-Bădescu marea lui experiență intelectuală, până la angajarea la *Dilema*, deși ar fi fost atât de simplu ca încă din timpul liceului să-i citească pe Ibrăileanu, pe G. Călinescu și pe ceilalți sau să-l citească, pur și simplu, pe Eminescu.

Răzvan Rădulescu își exhibă, indecent, frigiditatea estetică – „poezia lui Mihai Eminescu mă lasă rece“ –, cu acel aplomb cu care băieții de cartier își păstrează în gură guma de mestecat în timp ce sărută fetele. El nu se miră deloc că poezia lui Mihai Eminescu i-a emoționat pe Titu Maiorescu, E. Lovinescu, Tudor Vianu, G. Călinescu, I. Negoițescu, Edgar Papu și atâția alți cititori supercompetenți. Aștia sunt „știabi“, „mahări“, „merțani“, cărora trebuie să le regulezi dacă nu fiicele (așa cum reiese dintr-un excelent portret psihologic făcut băieților de cartier de Marius Ianuș), atunci măcar ideile literare.

T. O. Bobe descrie batjocoritor statuia lui Eminescu din fața Ateneului Român, râzând cu sughițuri de ideea genialului sculptor (Gh. D. Anghel) de a-l reprezenta pe poet într-o nuditate mitică, adică reacționând exact așa cum reacționează aceiași „băieți“ când descoperă într-un muzeu de antichități, în care au intrat ca să se adăpostească de ploaie, o statuie a Afroditei.

În sfârșit, Cristian Preda aneantizează publicistica politică a lui Eminescu prin intermediul unor propoziții care au dinamica și jalnica eficacitate ale unei înjurături: „Eminescu trebuie contestat și demitizat, dar nu pentru rudimentele sale de gândire politică. Din acest punct de vedere, el e realmente nul. Nu ai obiect.“

Cultura de cartier, ai cărei purtători de cuvânt sunt toți acești aruncători de petarde publicistice, are la origine industrializarea forțată a României și construirea a mii de blocuri muncitorești în timpul – și din voința – lui Ceaușescu. Într-un peisaj inuman, care duce la alienare, din cauza îndepărtării de natură, și la promiscuitate, din cauza înghesuielii, au copilărit foarte mulți dintre tinerii de azi. Dacă dintre ei ar apărea un Eminescu, el ar scrie: „Fiind băiet, șanțuri pentru conducte de gaz metan cutreieram/ Și mă culcam ades lângă canal,/ Iar brațul drept sub cap eu mi-l puneam/ S-aud cum apa menajeră sună-ncetișor.“

Să trecem acum, în revistă, și „opiniile“ publiciștilor situați de cealaltă parte a baricadei, publiciști formați (direct sau indirect) la școala naționalismului comunist.

Leonida Lari, o poetă care merită o decorație pentru curajul cu care a apărat cauza limbii române în Republica Moldova, dar care, stabilită în România, a intrat în anturajul lui Corneliu Vadim Tudor și a devenit un fel de coana Chirița a retoricii patriotarde de inspirație naționalist-comunistă, s-a grăbit să intervină în dispută în calitate de... parlamentar. Textul intervenției ei,

reprodus în volum, departe de a fi un discurs, pare jelania unei femei, care își smulge părul din cap, scuipă și amenință: „Iar ultimul mișel din acest grup, C. Preda, cere pur și simplu un scuipat în față...“; „Regret, dar o nulitate e C. Preda și tot neamul lui de trădători, iar pentru asemenea expresii există și o judecată pe pământ, nu numai în ceruri.“

George Alboiu, un poet cândva inspirat și grav, decăzut în prezent până la condiția de colaborator al revistei *România Mare*, dezvoltă ideea fantasmagorică potrivit căreia „atacul din *Dilema* asupra lui Eminescu“, „numai în aparență literar“, ar ascunde „un atac eminamente politic“, fiind „o formă de intoxicare de presă caracteristică războiului informațional“. Mobilul acestui război? Distrugerea „conștiinței naționale la români“! Recunoaștem aici teza complotului internațional împotriva românilor, pusă în circulație de Ceaușescu.

Necunoscutul Nicolae Danciu Petniceanu merge și mai departe, numindu-l pe directorul revistei *Dilema* „țigan de mătasă ordinară“ și incriminându-i, de pe poziția unui șovin bun de dus la muzeu, pe „străinii oploșiți pe la noi, care au uitat să mai plece pe la casele lor și se îmbogățesc de la o zi la alta sugând, cum suge lipitoarea, sângele din vena națională a românului“.

Iar I. T. Lazăr, și el un necunoscut în plan cultural, crede că „masoneria iudaică îl ucide pe Eminescu“ și amenință cu venirea vremii când „tribunalele morale vor avea și plutoane de execuție.

În felul acesta discuția iese din raza literaturii și intră sub incidența legilor care pedepsesc la noi (ca în întreaga lume civilizată) șovinismul. Ce s-ar mai putea adăuga? Mircea Cărtărescu, căruia îi place să fie (și în această împrejurare) prințul travestit în cerșetor, intervine în favoarea culturii de cartier declarând: „Sunt foarte mândru de prietenii mei

Răzvan Rădulescu, T.O. Bobe și Cezar Paul-Bădescu, care au preferat să gândească – fie și rău – cu mintea lor, decât să rumineze și să regurgiteze înțelepciunea altora.“

Lăsăm la o parte faptul că toată istoria culturii se bazează pe „ruminarea“ și „regurgitarea“ înțelepciunii altora (cineva care ar vrea să gândească exclusiv cu mintea lui, aceea pe care o are la naștere, ar trebui să meargă în patru labe și să se exprime prin urlete). Să admitem că poetul a vrut să spună altceva, și anume că prietenii săi au preferat să gândească – fie și rău – cu mintea lor, decât să preia necritic ideile altora. Dar există oare doar aceste două posibilități? Nu era preferabilă, oare, a treia posibilitate, și anume ca prietenii lui Mircea Cărtărescu să gândească bine?

De ce scriu cu *â* din *a*

Scriu cu *â* din *a* pentru că există în România o *lege* care îmi cere (printre altele) să scriu cu *â* din *a.* Așa cum îmi plătesc impozitul și cum trec numai pe culoarea verde a semaforului, scriu cu *â* din *a.*

Sunt un conformist. Dar ce mândru sună acest cuvânt, *conformist...* într-o țară de nonconformiști! Într-o țară în care aproape nimeni nu se conformează regulilor elementare de conviețuire...

Nicio regulă nu poate fi schimbată spontan și unilateral. Nu e de conceput ca, aflându-te la volanul unei mașini, să stabilești dintr-odată, de unul singur, că începând chiar din acea clipă se va circula pe partea stângă a străzii.

Chiar și o regulă proastă respectată de toată lumea este mai bună decât o regulă bună respectată facultativ.

Se face însă că regula instituită de Academia Română este o regulă bună. Se numără printre obligațiile pe care eu le îndeplinesc cu convingere.

Dacă n-ar fi existat, aș fi militat pentru impunerea ei.

Scriind cu *â* din *a* facem un serviciu propagandistic limbii române. Îi evidențiem latinitatea, într-un mod simplu și direct, inteligibil imediat de către milioane de oameni din alte țări. Orice inscripție în limba română – de pe un pachet de țigări, de pe frontispiciul unei ambasade – aduce aminte, prin intermediul cuvintelor scrise cu *â* din *a,* că suntem latini, și nu slavi (așa cum cred mulți). Ca să nu mai vorbesc de ziare și reviste, chiar și de cele abandonate în tren. Ca să nu mai vorbesc de cărți.

Avantajul este imens, iar efortul care ni se pretinde – minim. Dacă notarea unei vocale în două feluri ni se pare o corvoadă și ne face să ne văicărim, înseamnă chiar că nu mai e nimic de sperat în România.

Unii aduc în discuție faptul că *â* nu provine numai dintr-un *a* latin, ci și dintr-un *o* latin, dintr-un *e* latin sau chiar dintr-un *i* latin, ceea ce înseamnă că există cazuri în care scriind cu *â* din *a* ne îndepărtăm de limba latină. Asta este însă o judecată rece (și falsă, ca orice judecată rece), fără legătură cu realitatea comunicării lingvistice. Noi trebuie să luăm în considerare cuvintele care contează cu adevărat, care emoționează, care au o irizație mitică, și vom constata că dacă ele conțin un *â,* acel *â* este în cele mai multe cazuri derivat dintr-un *a* latin.

Este obscur un afiș din care reiese că o formație de muzică va *cinta.* În schimb, dacă scrie pe el că formația va *canta,* latinitatea limbii noastre este recognoscibilă chiar și de către un ins necultivat, din orice țară occidentală.

Este rebarbativă sintagma *flori de cimp,* care apare eventual ca explicație la o ilustrată. Dar sintagma *flori de camp* o înțelege aproape oricine. În lume nu există *cimpusuri universitare,* ci *campusuri universitare.*

Scriu cu *â* din *a* și din alt motiv: pentru că vreau să contest în felul acesta, în fiecare zi, o normă ortografică instituită abuziv în timpul stalinismului. Instituită nu din rațiuni lingvistice, ci din rațiuni politice. Prin renunțarea la *â* din *a* se extrăgea, cu penseta, nervul latin al limbii române.

După 1989 ar fi trebuit să ne scuturăm repede de tot ceea ce amintea de un stil de viață impus de o forță de ocupație. Dar noi ne-am îndrăgostit – se pare – de lanțurile noastre. Ni le-am desfăcut încet, cu un fel de părere de rău, iar câteva verigi le mai păstrăm și azi, intrate adânc în carne.

Am explicat în repetate rânduri de ce, nefiind monarhist, am pledat totuși, de câte ori am avut ocazia, pentru aducerea regelui Mihai în România ca rege (și nu ca socru al unui demnitar pesedist). Printr-un asemenea gest, am fi anulat o imixtiune brutală a sovieticilor în istoria noastră, am fi arătat că nu recunoaștem în niciun fel legitimitatea regimului comunist și că ne întoarcem la situația dinainte, când eram noi înșine. Abia *după aceea,* dacă monarhia ni s-ar fi părut o instituție perimată, am fi putut renunța la ea, în deplină libertate și numai din voința noastră.

În mod similar, mi-aș fi dorit ca imediat după 1989 toți intelectualii să revină la scrierea cu *â* din *a,* pentru a demonstra că se situează într-un raport de continuitate cu perioada interbelică, respingând (disprețuind, nerecunoscând) tot ceea ce s-a întreprins de-a lungul a peste patru decenii pentru a ni se falsifica modul de a fi. Iar *ulterior* s-ar fi putut analiza calm, rațional toate problemele scrierii limbii române și s-ar fi putut ajunge eventual la o reformă a ortografiei.

Din nefericire, nu s-a întâmplat așa. Academia Română a salvat situația, ne-a *obligat* să fim demni.

În sfârșit, scriu cu *â* din *a* pentru că așa scriau, înainte de instaurarea comunismului, aproape toți clasicii noștri, de la care am învățat limba română.

Am îndrăgit încă din adolescență nu numai textele lor, ci și *imaginea* textelor lor. Dacă Eminescu scria „Veronică dragă, îți sărut mâinile“, cum să scriu eu „mîinile“?

Amintiri din 1968

Discursul lui Nicolae Ceaușescu, din august 1968, în care condamna invadarea Cehoslovaciei de către sovietici și aliații lor și, în același timp, îi avertiza pe conducătorii URSS că românii vor riposta dacă se va trece și la invadarea României a fost un gest de curaj. Nicolae Ceaușescu, despre care se spunea că în viața de fiecare zi era un fricos, avea asemenea momente de sfidare (pueril-teatrală, dar sfidare) a pericolului (într-un mod similar a reacționat, de altfel, când a fost condamnat la moarte).

Lui Nicolae Ceaușescu nu-i lipsea un simț al măreției (rudimentar, din cauza inculturii), și nici dragostea de țară (dragoste, din nefericire, nefastă, dictatorul încercând să-i facă pe români fericiți cu forța, în conformitate cu o ideologie criminală). Dacă ar fi fost educat și ar fi avut o cultură umanistă, el ar fi putut fi un mare om politic (superior prin anvergură conducătorilor noștri de azi).

Cred că Nicolae Ceaușescu era sincer *în acel moment.* Nu m-am aflat în mulțimea din fața sediului CC al PCR (de la al cărui balcon și-a rostit discursul incendiar, același balcon din care în decembrie 1989 avea să constate îngrozit că și-a pierdut controlul asupra mulțimii). Eram student al Facultății de Limba și Literatura Română din București (trecusem din anul trei în anul patru) și îmi petreceam vacanța de vară în orașul de unde sunt originar, la Suceava. Dar am urmărit discursul la televizor (un televizor sovietic!) și am văzut pe fața lui Nicolae Ceaușescu că *își învinge teama* ca să se ridice împotriva marii puteri din est și că

prinde tot mai mult curaj pe măsură ce simte susținerea mulțimii.

Valul de entuziasm popular a fost imens. Timp de 24 de ani de la ocuparea țării de armata sovietică, românii suferiseră cumplit, România fusese pur și simplu răstignită pe crucea hidoasă reprezentată de seceră și ciocan. În Moldova și Bucovina, sentimentele antisovietice (confundabile uneori, în mod regretabil, cu sentimentele antirusești), erau și mai intense, pentru că o graniță trasată abuziv de Stalin despărțise brutal membrii aceleiași regiuni românești și, în unele cazuri, chiar ai aceleiași familii. Ca să-și vadă tatăl, rămas „la ruși", tatăl meu s-a înțeles cu el prin scrisori duse pe căi complicate la destinație să vină în aceeași zi unul pe un mal al Prutului, iar celălalt pe celălalt mal și să dialogheze peste râu, cu aprobarea grănicerilor. (De altfel, înainte de a muri, în 2001, tatăl meu ne-a rugat pe noi, cei trei copii ai săi, ca după moarte să-l incinerăm și să-i aruncăm cenușa în Prut, ceea ce am și făcut, tot cu aprobarea grănicerilor!).

Era, deci, pentru prima dată, după 24 de ani, când un conducător al României se opunea, explicit și demn, voinței tiranice a URSS. Am trăit cu toții sentimentul unei eliberări istorice (asemănător, în mod paradoxal, cu ceea ce aveam să simțim în 1989). Eu și câțiva foști colegi de liceu, auzind că se masează trupe sovietice la granița de est, am fost la comandamentul militar local și am cerut să ni se dea arme ca să mergem, ca voluntari, la frontieră, să ne apărăm țara. Nu ni s-au dat, dar starea noastră de spirit (și nu numai a noastră) aceasta era.

Primejdia comună i-a solidarizat pe români în jurul lui Nicolae Ceaușescu. Discursul nu a reprezentat, cred, o manevră propagandistică din partea lui, ci o reacție sinceră, care a fost însă imediat exploatată propagandistic.

Cenzura nu a devenit *atunci* mai îngăduitoare. Devenise încă de la începutul anilor ’60 și a rămas așa până la tezele din iulie 1971. Cu o promptitudine și o vitalitate uimitoare, cultura română a produs în numai un deceniu de (relativă) libertate valori pe care culturile altor țări nu le produc nici într-un secol.

După 1971, când cenzura a redevenit atentă, drastică și absurdă, scriitorii au renunțat cu greu, lent, la libertățile câștigate. Generația 80’, pentru care eu nu am o mare simpatie, ilustrează compromisul la care s-a ajuns; ea s-a format în siajul generației ’60, dar în condiții nefavorabile, astfel încât a ajuns să practice o libertate meschină, ca aceea a elevilor care fumează în WC și nu a reușit niciodată (nici azi) să se maturizeze.

Bineînțeles că NU se scria bine în condițiile existenței cenzurii. Creația literară – cu toată magnificența și splendoarea sa – este fragilă, seamănă cu un curcubeu care se poate oricând spulbera, chiar și din cauza unui norișor inofensiv. Orice interdicție inhibă, strică *bucuria* creației.

Se poate spune altceva. Că în perioada dinainte de 1989, din motive pe care nu le mai enumăr, literatura conta mai mult pentru public, era așteptată de cititori, iar scriitorul *se simțea necesar*. În momentul de față, nu libertatea – Doamne ferește! – îl descurajează pe scriitor, ci modul cum este el tratat de societate. Dacă ar fi iubit și respectat, și mai ales dacă s-ar simți necesar, ar scrie cărți extraordinare (așa s-a întâmplat, de altfel, în perioada dintre cele două războaie mondiale).

Scriitorii și compromisurile

Problema compromisului în literatură nu trebuie privită din perspectiva absolutului. Moralitatea (în general) nu ține de metafizică. Binele și răul nu sunt valori sacrosancte și nu se stabilesc prin

verdicte ale unei instanțe supreme. În Univers nu există „bine“ și „rău“. Valoarea morală a unui om este „valoarea lui de întrebuințare“ de către societatea din care face parte. Un om „bun“ este un om care *ne convine*, un om „rău“ – unul care *nu ne convine*.

Pentru a-și face bine profesia, pentru a crea atmosfera de vrajă, de încântare, de „vis al inteligenței libere“, specifică literaturii, scriitorul trebuie să câștige încrederea cititorilor. El trebuie să-i convingă că face literatură și numai literatură, liber de alte obligații.

Sunt cazuri când scriitorul reușește să ascundă, temporar, faptul că urmărește *altceva* decât să creeze un moment de comunicare sărbătorească. Participarea visătoare la jocul propus de el îi aduce pe cititori în situația de a fi vulnerabili (ca sinceritatea pe pacienții unui psihiatru, ca receptivitatea pe elevii unui profesor etc.), iar exploatarea acestui moment de vulnerabilitate în alte scopuri decât cel declarat reprezintă fără îndoială un abuz, ca orice nerespectare a unei convenții.

Este însă un abuz care îl prejudiciază mai mult pe cel care îl practică decât pe „victime“. Făcând prin scrisul său „reclamă“ unui produs (care poate fi o ideologie), scriitorul pierde *în timp* creditul (sau o parte din creditul) pe care îl are la cititori și, implicit, își pierde forța de persuasiune – darul cel mai de preț pe care îl are și pe care îl consideră sensul însuși al vieții lui. El apare în postura unui scamator căruia i se văd panglicile ascunse în mânecă și de care publicul râde, după ce s-a uitat la el înfiorat de emoție și respect.

Când mă gândesc la „compromisurile“ făcute de G. Călinescu sau Mihail Sadoveanu simt o compătimire îndurerată față de ei și o antipatie violentă față de cei care au exercitat presiuni asupra lor, tulburând un act de magie. G. Călinescu și Mihail Sadoveanu sunt adevăratele personaje

tragice în această piesă. *Ei* și-au mânjit scrisul, care era esența însăși a existenței lor, în timp ce cititorii au avut mult mai puțin de pierdut. Chiar și cititorii naivi și-au dat seama destul de repede că scriitorii lor preferați trișează, nu i-au mai crezut pe cuvânt, s-au îndepărtat de ei și prin aceasta i-au pedepsit. În plus, tot felul de nulități au găsit mult așteptata ocazie de a-i defăima, cu plăcerea dizgrațioasă cu care unii indivizi zgârie Mercedesurile.

Cred deci că problema compromisului în literatură trebuie privită exact invers decât a fost privită până acum. Cred că publicul (în sensul larg al cuvântului, inclusiv criticii literari) ar trebui să-i blameze pe cei care se fac vinovați de ingerințe de orice fel în actul creației și nu pe scriitori. Nu numai intimidarea, ci și cumpărarea scriitorilor constituie o crimă în plan cultural. Scriitorul este prea absorbit de munca lui grea, de miner al cuvintelor, ca să mai aibă energia și prezența de spirit necesare pentru a se apăra. Când iese în lume din galeriile pe care le sapă în necunoscut, în căutare de înțelesuri, este dezorientat, clipește buimac, poate deveni cu ușurință victima unei înșelătorii. El ar trebui însoțit peste tot, ca de niște body-guarzi abstracți, de admirația și solidaritatea noastră. Firesc este să ne bucurăm că există scriitorii, să le salutăm prezența în lume, și nu să-i judecăm și să-i încărcăm de responsabilități (pe care de obicei nici nescriitorii, mai exersați în lupta cu viața, nu și le asumă). Îi reproșăm etericului Nichita Stănescu că nu a fost un erou al luptei anticomuniste, dar nu îi menționăm niciodată ca vinovați de pasivitate pe atâția neisprăviți care, dacă tot n-au făcut nimic pe lume, măcar atât puteau să facă, să le dea dureri de cap dictatorilor și acoliților lor.

Este adevărat că există autori fără valoare care exclusiv prin compromisuri dobândesc o poziție privilegiată în societate. Ei merită, fără îndoială, să

fie supuși oprobriului public. Dar ei *nu sunt scriitori*, sunt impostori. Discuția noastră se referă la scriitori.

În ceea ce mă privește, m-am străduit toată viața să nu fac compromisuri, dar tot am făcut. Și de fiecare dată suferința mea a fost mult mai mare decât aceea pe care eventual am provocat-o cititorilor.

Pe de altă parte, am remarcat faptul că lumea literară m-a sancționat pentru compromisurile făcute, dar și mai tare m-a sancționat pentru... refuzul de a face compromisuri. Este ceea ce mi s-a întâmplat după ce am publicat *Istoria literaturii române contemporane.* Întrucât am considerat această carte – trebuie să fiu, iată, patetic! – cartea vieții mele, m-am străduit să nu fac în paginile ei niciun compromis, mi-am reprimat sentimentalismul (principala cauză a compromisurilor, în ceea ce mă privește) și, drept urmare, am declanșat o furtună de proteste, unele foarte asemănătoare cu niște accese de isterie.

Dacă aș fi tânăr, în curs de formare, aș putea crede că societatea vrea de la mine *să fac compromisuri* și că mă sancționează că nu le fac. Din fericire, nu mai sunt tânăr...

Iconoclastie

Mă bucur că volumul *Iluziile literaturii române* n-a avut succesul pe care a mizat probabil autorul. Îl admir în continuare (este adevărat, fără entuziasmul de altădată) pe Eugen Negrici, mă declar sedus de sarcasmul lui aristocratic, din viața de fiecare zi, dar era rău dacă această carte puerilnegativistă plăcea cititorilor. Ar fi fost un semn că societatea românească s-a degradat ireversibil. În zadar acra revistă *Observator cultural* – atât de străină de literatură – a încercat să facă un eveniment din apariția ei. În loc să declanșeze o

discuție pasionantă, a reușit doar să creeze un moment de agitație propagandistică, repede uitat.

Și totuși, totuși, în cultura română este încă la modă demitizarea. Istorici, filosofi, critici literari, politologi devin peste noapte interesanți identificând, denunțând ca neadevărate (!) și persiflând diverse mituri. Mari scriitori români, de la Eminescu la Nichita Stănescu, de la Lucian Blaga la Grigore Vieru, de la Mircea Eliade la Marin Preda sunt supuși periodic unui ritual al iconoclastiei. Cel mai recent, Mircea Mihăieș a încercat să împrăștie, ca pe un rotocol de fum de țigară, aureola pe care o are încântătorul roman *Craii de Curtea-Veche*, al lui Mateiu Caragiale.

Odată descoperită (redescoperită) această jucărie, este foarte probabil că tot mai mulți publiciști vor dori să se joace cu ea, ca să-și facă repede un nume sau pur și simplu ca să se amuze. Așa stând lucrurile, n-ar strica să existe și unele instrucțiuni de folosire. Pentru că, deocamdată, nimeni nu respectă nicio regulă, și se practică o improvizație voioasă, specifică, de altfel, publicisticii noastre de azi.

În primul rând, se constată o extindere hazardată a noțiunii de mit. Mulți eseiști demitizează nu numai mituri propriu-zise, ci și prejudecăți, clișee de gândire, sloganuri propagandistice, ritualuri, ceremonii, moravuri, practici curente, proverbe, aforisme, superstiții, obsesii, preferințe artistice etc. etc. Nu va trece mult timp și vom citi eseuri demitizatoare despre eficacitatea băilor de nămol, hărnicia furnicii și lenea greierului, grandoarea stejarului, calitatea superioară a pantofilor Guban, obiceiul de a ține furculița în stânga și cuțitul în dreapta sau obligația acoperirii gurii cu palma în timpul căscatului.

În al doilea rând ar merita să reflectăm – eventual cu sarcasmul unor moraliști – asupra grijii demitizatorilor de a se referi exclusiv la convingerile celor dinaintea lor, în conformitate cu

o logică a „progresului“ (mit marxist!), conform căreia prezentul este automat superior trecutului. Eseiștii de azi ridiculizează „miturile“ de ieri, fără să ia vreodată în considerare propriile lor „mituri“, cum ar fi OZN-urile, fenomenele paranormale, zodiile, medicina homeopatică sau *talk-show*-urile. Ideea că Ștefan cel Mare a rămas neînvins în luptele cu turcii li se pare comică, dar teoria vindecării de orice boală prin caraghioasa gesticulație făcută de „bioenergeticieni“ li se înfățișează ca fiind de o maximă seriozitate.

Lăsând acum la o parte toate aceste efecte secundare ale modei demitizării, să ne întoarcem la tratamentul aplicat miturilor propriu-zise sau acelor simboluri culturale care merită măcar în parte numele de mituri. În procesul examinării și contestării lor se face o confuzie de planuri, compromițătoare pentru un intelectual. Și anume planul mitic este confundat cu planul științific. O ficțiune colectivă sau, cel puțin, susținută afectiv de o colectivitate devine un obiect al polemicii, asemenea unei relatări prozaice și inexacte a unui eveniment.

Mitul nu este un document (deși poate avea valoarea unui document, dacă îl judecăm dintr-un unghi revelator; dar cine mai judecă astfel astăzi?). De altfel, nici nu există mituri-text, ușor analizabile, ci numai mituri-trăire, greu de analizat.

Elanurile fiecărei noi generații alimentează și întrețin mitul care nu există decât datorită acestor elanuri. A-l desprinde din context fie și numai pentru a-l contempla este similar cu *a lua acasă* jerba de apă a unei fântâni arteziene.

Pe mine, de pildă, nu mă impresionează niciodată „curajul“ cuiva de a demonstra neadevărul unui mit. Bineînțeles că mitul este neadevărat privit din afară, în absența oricărei participări sufletești. Adevărul lui este de *altă natură* decât adevărul *non-fiction.* De altfel, asupra

acestei reguli am „convenit“ cu toții, încă din vremea (mitică a) creării primelor mituri. Ne-am înțeles, atunci, ca miturile să reprezinte o formă de lirism colectiv, pe care să o alimentăm și să o întreținem cu entuziasmul nostru. Este ridicol să vină acum cineva și să ne anunțe, cu aerul că face o mare descoperire, că ne iluzionăm. Dar tocmai aceasta ne-am „propus“, să ne iluzionăm!

Când mergem la cinematograf și, așezați cuminți în scaune, urmărim un film, știm bine ce facem. Nu avem nevoie de cineva care să aprindă lumina și să strige:

— Opriți-vă! Este o înșelătorie! Oamenii pe care îi vedeți pe ecran nu există cu adevărat! Este doar o proiecție!

Exact așa mi-l închipui pe un demitizator. Ca pe un *trouble-fête* puțin țicnit care bate nervos cu bastonul în ecranul mitului, ca să demonstreze publicului că lovește într-un zid, dincolo de care nu se află nimic. Bineînțeles că nu se află. Dar înainte de intervenția lui și de aprinderea luminii în sală se afla!

Unitatea milenară a românilor din vestul și estul curburii Carpaților este un asemenea mit. Specialiștii în istorie pot aduce sute de dovezi că între provinciile românești au existat divergențe sau chiar războaie (așa cum pot aduce și sute de dovezi că în orice epocă s-a manifestat un sentiment al coeziunii etnice). Dar tot acest demers științific nu are nicio legătură cu mitul, care captează realități fulgurante, amintiri, nostalgii, aspirații. Din punct de vedere mitic, suntem, într-adevăr, daco-romani, înfruntăm împreună istoria, avem o misiune în această lume și nu ne poate învinge nimeni. Naivitățile trăite cu ardoare nu mai sunt naivități.

Ce este fals în ideea că un bărbat se căsătorește nu cu o femeie oarecare, ci cu unica femeie de pe Pământ destinată lui? Totul – desigur – este fals. Dacă ne gândim că bărbatul respectiv a avut o arie

de selecție restrânsă, cunoscând până la căsătorie doar douăzeci-treizeci de femei, falsitatea ideii devine și mai evidentă. Este foarte probabil că femeia ideală pentru el se afla printre celelalte femei, necunoscute lui, în număr de trei miliarde. Dar, din punct de vedere mitic, nu exista nicio ființă pe lume mai potrivită ca soție pentru bărbatul în cauză. Este și acesta un adevăr, de altă natură decât adevărul practic, dar este un adevăr.

S-ar putea crede că modul acesta de a înțelege și a apăra mitul ține de trecut, de o gândire patriarhală, de o sensibilitate inoperantă în vremea noastră. Complet greșit! În realitate existența modernă se bazează în continuare pe mituri, chiar dacă este vorba de mituri de dată recentă. Civilizația occidentală însăși nu ar funcționa dacă beneficiarii ei nu ar colabora, cu generozitate, la susținerea unor ficțiuni, cum este, să zicem, aceea a *importanței* fiecărei ființe omenești. În ideologia „drepturilor omului“, omul nici nu figurează ca individ, ci ca *persoană,* tocmai pentru a i se proclama imunitatea, valoarea apriorică, egalitatea cu semenii săi. Din punct de vedere științific se poate oricând demonstra că oamenii nu sunt egali între ei, că unii prezintă importanță pentru colectivitate, iar alții nu, că există oameni inferiori din punct de vedere moral până și unor câini ș.a.m.d. Dar din punctul de vedere al „drepturilor omului“, deci al mitului, fiecare ființă omenească prezintă importanță, și anume o maximă importanță, justificând orice efort făcut pentru protejarea și, la nevoie, pentru salvarea ei.

Crezând în mituri nu abdicăm de la luciditate, ci, dimpotrivă, cu luciditate ne situăm în regimul lui *ca și cum.* Știm că noi, oamenii, nu suntem toți la fel de importanți, dar ne purtăm ca și cum am fi. Ne lăsăm cuprinși de reveria unei sacralități a ființei omenești, despărțindu-ne decis, prin asumarea unui mit, de animalitatea noastră

originară. Triumful deplin al acțiunii de demitizare ar însemna recăderea în animalitate.

*

P.S. În ceea ce-l privește pe Eminescu, mai gravă decât demitizarea lui este înstrăinarea multora dintre noi de opera extraordinară pe care ne-a lăsat-o. Lipsa de entuziasm și chiar ostilitatea manifestate față de ediția anastatică a manuscriselor sale, realizată din inițiativa lui Eugen Simion, ilustrează această înstrăinare.

M-am gândit adeseori ori ce s-ar putea face pentru relansarea operei lui Eminescu. Există o soluție, din nefericire, destul de greu de pus în aplicare. Ar trebui ca noi, românii, să ne schimbăm radical modul de viață. Să ne cultivăm, să ne emancipăm, să trăim mai frumos. Să ne ridicăm, *din nou*, la înălțimea poeziei eminesciene.

S-au făcut auzite în ultima vreme voci care susțin că această poezie s-a demodat. Nimic mai fals. De fapt, *noi* suntem depășiți de această poezie. Pe verticală. Ea a rămas la aceeași înălțime, în timp ce pe noi comunismul ne-a doborât, scufundându-ne în prozaism și promiscuitate.

Cei care contestă poezia lui Eminescu sunt un fel de copii ai străzii, urâțiți de o foame culturală cronică, intoxicați de aurolacul falsei sensibilități promovate de „tovarăși de la tineret“ sau „de la propagandă“, ca Ion Iliescu. Ei se apropie de această poezie ca de o vitrină cu obiecte de vis, intangibile; iar unghiile lor de multă vreme netăiate zgârie geamul neputincioase.

Nu este suficient, deci, să vorbim la aniversări despre Eminescu. Nu este suficient nici măcar să-l citim. Trebuie să ajungem să avem o altă stare de spirit, ca în vremurile noastre bune. Abia după ce ne vom reconstitui civilizația distrusă de comunism vom redeveni cititori ai poeziei lui.

Când tinerii, intrând în librării, vor cere poeziile lui Eminescu (și aceasta nu pentru a îndeplini o obligație școlară), vom putea considera că în România a început din nou să se trăiască normal.

Orgii de râs

Vacanțele petrecute în fiecare an, din 1978 și până în prezent (iar dacă voi trăi, ele vor continua) la Casa de Creație și Odihnă a Scriitorilor (acum Vila „Zaharia Stancu“) de la Neptun au fost miezul de aur al căsniciei mele. Departe de rude, de vecini, de colegii de serviciu, de obligațiile zilnice, de griji și obsesii, numai eu și Domnița, între cer și mare, ca în visurile mele din tinerețe, trăiam acolo fiecare moment într-o stare de beatitudine.

Plecam la mare cu trenul, apoi, din 1982, când ne-am luat mașină și permise de conducere, cu mașina. Pregătirea plecării era un ritual, mai expeditiv îndeplinit de mine, cu o zi înaintea plecării, mai minuțios de Domnița, pe parcursul unei întregi săptămâni. Apoi, în ziua stabilită, ieșeam cu bagajele din casă. Dacă mergeam cu mașina, ne așezam pălăriile de soare undeva, la vedere, sub geamul din spate al mașinii, ca pe niște drapele ale vacanței. Să știe toată lumea unde mergem! (...Inclusiv spărgătorii de locuințe, interesați de asemenea informații!)

Ajunși la destinație, ne instalam cu plăcere în garsoniera (apoi, după ce am început să îmbătrânim, în apartamentul) pentru care aveam rezervare. Momentul inaugural era întinderea frânghiei de rufe pe balcon (treabă bărbătească, de care, cu un aer de inițiat, mă ocupam eu).

Îmi plăcea foarte mult biroul din lemn masiv, gândit astfel încât să-ți fie cu adevărat de folos, cu sertare la îndemână, cu etajere în stânga și în dreapta pentru fișe, cu un tub de neon încorporat într-un fel de frontispiciu al biroului, din care lumina se revărsa exact pe foaia albă de hârtie din

fața ta. Nicăieri, în nici un hotel din lume, nu am mai văzut o masă de scris atât de ingenios adaptată scopului ei.

Două lucruri sunt de neuitat și am să le țin minte, sunt sigur, și pe lumea cealaltă, pentru că prea m-au încântat.

În primul rând, orele din prima parte a zilei, petrecute pe plajă (puține) și în mare (multe), cu Domnița, care înoată cu plăcere și pe distanțe mari. Eram Adam și Eva. Marea îmi trezea amintiri vechi de milioane de ani, de pe vremea când viața abia începea să se înfiripe în apele ei în continuă reașezare („Marea, această neașezare de veci a materiei...“ – Ion Gheorghe). Apoi, după un timp de lăsare în voia valurilor, simțeam cum identitatea mea se dizolvă în apa grea și mătăsoasă și această dispersare mă elibera, mă făcea fericit. Dar și mai fericit mă făcea fericirea Domniței, față de care întotdeauna m-am simțit vinovat că n-am putut s-o protejez mai bine de urâțenia vieții.

Al doilea lucru de neuitat: prezența scriitorilor. Dintre oamenii din afara familiei mele (a celei din care provin și a celei nou-înființate) îi iubesc pe scriitori, pe toți scriitorii și numai pe scriitori. S-ar putea să nu fiu crezut, dar am ajuns la vârsta când asta mă interesează mai puțin. Cu scriitorii am un limbaj comun, pe ei îi cuprind în mintea mea și mă las cuprins, cu încredere, în mintea lor, printre ei mă simt așa cum presupun că m-aș simți în paradis. Închid ochii și îi văd aevea:

Mircea Sîntimbreanu (uriaș), urmat de cățelul său credincios, Gică (miniatural), pleacă în fiecare dimineață la pescuit, pe dig.

Zigu Ornea, firav, miop, cu chelie, face *jogging*, pe aleea de pe faleză (l-am însoțit de câteva ori și, împreună, fără să ne oprim, i-am bârfit gâfâind pe scriitorii care încă nu se treziseră).

Octavian Paler înoată departe de țărm, câte șapte, opt kilometri, cu convingerea că înotul îi prelungește viața.

Laurențiu Ulici joacă șah anunțându-l pe adversar, în fiecare minut, că n-are nici o șansă să-i ia vreo partidă (eu însă l-am bătut, nu ușor, dar l-am bătut).

Platon Pardău, cu o figură de Napoleon la Austerlitz, bate de zor la mașina de scris, supravegheat de soția lui.

Mircea Dinescu aduce pe terasa vilei o pisică de mare (dihanie hidoasă) pescuită de el, din greșeală, cu o undiță pentru guvizi.

Nicolae Manolescu joacă fotbal pe plajă, cu o siguranță de profesionist. În apă, în mod curios, nu intră.

Emil Brumaru, burzuluit, în plin soare, se așază la masă. De sub masă, fetița lui, Andreea, ne studiază cu o privire inteligentă pe noi, maturii, și ne înțelege mai bine decât am vrea noi să ne înțeleagă.

Ioan Groșan ne invită pe toți la o ciorbă de fasole făcută de el însuși.

George Arion iese la plimbare cu Manuela și cu cei doi băieți ai lor (după ce în tinerețe a publicat un poem care începe cu răscolitoarele versuri: „Cu mine neamul meu se întrerupe,/ Nicio femeie nu-mi va naște prunci...“)

Și rememorarea poate continua (aproape) la nesfârșit.

În fiecare seară, pe terasă, până noaptea târziu se fac partide de râs. Beții de râs. Orgii de râs. Ironiile, jocurile de cuvinte, paradoxurile, trimiterile jucăușe la literatură, sugestiile licențioase, reducerile la absurd, interpretările fanteziste ale unor întâmplări reale declanșează la fiecare câteva secunde, asemenea unor petarde în noaptea de Anul Nou, explozii de râs. Mă număr printre marii consumatori și, în același timp, printre marii producători de umor. Mi-aș petrece toată viața râzând, acolo, pe terasa vilei de la Neptun.

Precizări inutile

Radio Erevan

„Un ascultător întreabă: Este adevărat că marele scriitor sovietic X a primit în dar o mașină? Răspunsul nostru: Da, cu câteva precizări. Nu marele scriitor X, ci marele scriitor Y. Nu o mașină, ci o motocicletă. Și nu a primit-o în dar, ci i s-a furat.“
(Banc dinainte de 1989)

În perioada de aproximativ zece ani în care am lucrat la *Istoria literaturii române contemporane* am aflat foarte multe despre literatura română contemporană. În primele șase luni de după apariția lucrării, am aflat, urmărind reacțiile din presă, foarte multe despre mine. Sunt, după cum reiese din diverse pamflete, cu totul altfel decât credeam. Am crezut o viață întreagă că sunt cordial, bine-intenționat și chiar agreabil. Mi se comunică acum, cu o întârziere care face totul ireparabil, că sunt de fapt odios.

Fac un mare efort să mă obișnuiesc cu acest nou portret moral al meu, dar nu pot deloc să asimilez *informațiile false* puse în circulație în legătură cu mine. Dacă un comentator mă consideră nedrept sau vulgar sau frivol nu am cum să-l contrazic. Așa i se pare lui că sunt. Și poate chiar sunt, fără să-mi dau seama. Dar dacă mă acuză, cum m-a acuzat Bedros Horasangian, că imediat după 22 decembrie 1989 am fost considerat un personaj indezirabil și am fost „mazilit“ de la *România liberă,* nu pot accepta ideea, întrucât: 1. la acea dată nu eram la *România liberă,* ci la revista *Magazin;* 2. de la revista *Magazin* am plecat nu în urma mazilirii mele, ci prin transfer, din proprie voință, la *România literară.* Am mai discutat acest caz de reinventare a biografiei mele de către un scriitor cu vanitatea ultragiată (este indignat că nu l-am inclus în *Istorie)* și nu vreau să revin. Dar între timp au apărut numeroase alte cazuri de

falsificare a realității, pe care sunt nevoit să le denunț.

„Sub aspectul său rușinos, de fată mare – afirmă Grid Modorcea, în *Literatorul* 33-35/2006 –, elefănțelul [adică eu, Alex. Ștefănescu] e un bețiv și un mâncău polifemic. Păi altfel cum ar fi putut el, lipsit total de aptitudini autoritare, să crească în ochii contemporanilor?!“

În realitate, sunt un mâncău polifemic, dar nu și un bețiv. Dacă încep vreodată o sticlă de whisky, o termin cam în doi, trei ani.

În același articol, Grid Modorcea susține:

„Cândva, când era și el om, elefantisimul mi-a spus: «Scrie, Grid, scrie, scoate cărți, fă-ți o operă și atunci nimeni nu te mai poate atinge și muta din loc.» Dar când i s-a făcut capul de hipopotam, a uitat și a fost primul care a pus umărul să fiu dat la o parte.“

În afară de faptul că nu înțeleg cum poate fi cineva și elefant, și hipopotam, nu-mi amintesc să-l fi îndemnat vreodată pe Grid Modorcea să scrie. Totodată, n-am pus niciodată umărul să fie dat deoparte. Dimpotrivă, am încercat să găsesc în textele lui pline de vulgarități și câte ceva bun (ceea ce mi-a atras zâmbete ironice din partea unor cunoscuți).

Radu Cernătescu – în *Banatul montan* nr. 2, febr. 2006 – își închipuie cum anume gândesc eu: „Frate, oricine e liber să se scandalizeze, dar să mă cumpere! Căci poate, cine știe, mai apare și o a doua ediție revizuită… Cam ăsta e sloganul cu care istoricul nostru își salută acum detractorii în birtul de la Uniunea Scriitorilor. Oricum, am auzit din târgul lui Bucur că Mihail Gălățanu, Cezar Ivănescu, Marta Petreu, Nicolae Breban și alții care se lăfăie pe parcele de lux în Parnasul personal al lui Alex Ștefănescu au solicitat deja ediții legate în piele de Cordoba și aurite cu autograful apropitarului gloriei lor.“

În realitate, eu nu pot fi văzut *niciodată* în birtul de la Uniunea Scriitorilor (care, de fapt, nu e birt, ci un foarte decent restaurant), pentru că pur și simplu nu-l frecventez.

Pe de altă parte, Mihail Gălățanu, Cezar Ivănescu, Marta Petreu, Nicolae Breban și alții care se lăfăie pe parcele de lux în Parnasul meu personal *nu* au solicitat ediții legate în piele de Cordoba și aurite cu autograful meu.

În *Cuvântul* nr. 3/15 martie 2006, Paul Cernat scrie:

„Ion Cristoiu – vechiul tovarăș de la *SLAST* și *Zig-Zag* – este celebrat ca fiind «prozator până și în gazetărie».“

În realitate, Ion Cristoiu mi-a fost tovarăș la *SLAST*, dar nu și la *Zig-Zag*.

În scrisoarea-blestem a lui Ionel Bandrabur, pe care am citat-o fragmentar și comentat-o într-un articol anterior, există o inexactitate într-un paragraf pe care atunci nu l-am reprodus. Expeditorul scrisorii face o presupunere în legătură cu motivul pentru care nu l-am prezentat în *Istorie*:

„De ce? Pentru că nu m-am abonat la revista *Flacăra* (așa cum mi-ai cerut), deoarece pensia pe care o aveam atunci (pensie de profesor cu jumătate de normă) abia îmi ajungea pentru hrană? Acesta să fie motivul dizgrației?“

Abia acum îmi aduc aminte că l-am îndemnat cândva pe Ionel Bandrabur să se aboneze la revista *Flacăra* (era pe vremea când aveam o rubrică de „poșta redacției“ în *Flacăra* și corespondenții mei, printre care și Ionel Bandrabur, se plângeau că nu găsesc revista la chioșcuri). Dar i-am îndemnat pe mulți să se aboneze și nici prin cap nu mi-a trecut vreodată să mă... răzbun pe cei care nu mi-au urmat îndemnul. Pe Ionel Bandrabur nu l-am prezentat în *Istorie* pentru că pur și simplu îl consider un autor lipsit de însemnătate.

În *Spiritul critic* nr.3/2006, Grigore Faustocea, referindu-e la cronica scrisă de Dan C. Mihăilescu

despre cartea mea în *Idei în dialog,* afirmă:

„Criticul a cântărit-o mai întâi pe basculă, găsind că trage 3,8 kg, adicătelea cam cât un nou-născut din părinți binehrăniți.“

Apreciez subtilitatea glumei cu bascula. Dar volumul cântărește, în realitate, 2,950 kg și nu 3,8.

Ștefan Borbély – în *Observator cultural* nr. 57/30 martie 2006 – se arată foarte nemulțumit de tot ce am scris vreodată, nu numai de *Istorie.* Aprecierile lui la adresa mea sunt de acest fel: [autor de] „foiletoane scrâșnit-sintetice“; „locotenent servil, dintotdeauna, al lui Nicolae Manolescu, într-o formulă redacțională în care Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Gabriel Dimisianu și alții îl împingeau întotdeauna într-un fundal personal cenușiu“; „în spatele stilului sprințar ideile erau, totuși, foarte puține“; „frustrat belicos, monoman și monolitic, complet lipsit de simțul ridicolului sau de autocenzură, a cărui voluptate de a administra lovituri pe sub centură este de-a dreptul paranoică“.

În mod curios, având această părere cu totul nefavorabilă despre mine, Ștefan Borbély mi-a trimis în repetate rânduri, de-a lungul anilor, cărți ale sale cu dedicații mai mult decât măgulitoare. O reproduc pe cea mai scurtă (de pe pagina de gardă a volumului *Grădina magistrului Thomas,* apărut în 1995): „Domnului Alex Ștefănescu, întreaga admirație a lui Ștefan Borbély. Cluj, 30 mai 1995“. Cum poate cineva să-l admire pe un autor de foiletoane scrâșnit-sintetice, locotenent servil, cu idei puține, frustrat belicos și complet lipsit de simțul ridicolului? Înclin să cred că adevăratul Ștefan Borbély este cel care și-a exprimat față de mine *întreaga admirație,* întrucât dedicația este scrisă chiar de mâna lui. Textul tipărit poate nu-i aparține, s-o fi produs, mă gândesc, vreo încurcătură în procesul de tehnoredactare.

În *Tribuna* din 16 ianuarie 2006, Laszlo Alexandru, clamează:

„Îndată după triumful lui Emil Constantinescu în alegerile din 1996, textierul [adică eu, Alex Ștefănescu] ne-a dezvăluit că l-a iubit din totdeauna pe acesta și cauza lui, ba chiar că și-ar da și viața pentru el/ea. De ce atât de târziu? De ce doar după alegeri, nu și înaintea lor? Se preconiza firește deschiderea sezonului la plăcinte…“

Nu neg că am mâncat (și) plăcinte la recepțiile date la Palatul Cotroceni de Emil Constantinescu. De fapt, nu plăcinte, ci plăcințele, cu mult sub așteptările mele de bucovinean obișnuit cu generoasele „plăcinte cu poalele-n brâu“. Dar nu este adevărat că l-am susținut în scris pe Emil Constantinescu abia după alegerile din 1996. L-am susținut încă din 1991, când a început să se afirme pe scena vieții politice.

În *Suplimentul de cultură* nr. 72/15 aprilie 2006, Carmen Mușat, care pare în continuare obsedată de mine, răbufnește din senin, pe la mijlocul unui articol teoretic-moralizator, trezindu-l pe cititorul care tocmai aținise:

„Un veritabil cocktail Molotov în spațiul cultural îl reprezintă combinația între incompetență și resentiment. Cel mai bun exemplu de cum poate mutila un astfel de melanj devastator istoria literaturii contemporane este chiar monumentalul volum semnat de Alex Ștefănescu, de care autorul este extrem de mândru.“

De unde știe Carmen Mușat că sunt mândru? În realitate, mi-e o rușine groaznică și mă simt infinit vinovat. Dar cum pot să-mi mai repar greșeala? Pot doar să promit că altă istorie a literaturii române n-o să mai scriu.

Dacă sunt mândru de ceva, sunt mândru de faptul că sunt contemporan cu Carmen Mușat. Agățat, ca o scamă netrebnică, de poala rochiei ei, voi rămâne poate și eu în amintirea generațiilor viitoare.

Faptele oamenilor povestite de maimuțe

„Pentru activitatea lor contrarevoluționară inculpații au folosit ca pretext așa-zisele «cenacluri literare» și astfel Pillat Constantin, Niculescu Remus și Enescu Teodor, strecurați într-o secție a Academiei R.P.R., împreună cu Iordache Nicolae, zis Vladimir Streinu, Lăzărescu Sandu, Radian Nicolae și Voiculescu Vasile (condamnat) au făcut lectura romanului «Așteptând ceasul de apoi» a lui Pillat C-tin și a scrierilor celorlați participanți, toate având conținut dușmănos, lucrări «de sertar» cum erau denumite de ei. Fiind călăuzit de aceeași concepție dușmănoasă împotriva puterii populare, Noica Constantin, legionar, moșier expropiat [sic!], cu domiciliul obligatoriu a organizat întruniri clandestine cu care ocazii împreună cu ceilalți inculpați participanții s-au dedat la calomnii și instigări împotriva regimului democrat-popular și au făcut lecturi asupra unor scrieri cu caracter contrarevoluționar al [sic!] lui Noica Constantin.“

Cuvintele acestea, aparținând unui limbaj semiarticulat – dialect grotesc al limbii române, au fost rostite în ziua de 1 martie 1960 în sala de ședințe a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militară. Instanța de judecată („colegiul de fond“) avea următoarea componență: președinte, col. de just. Dimitriu D. Adrian, judecător, maior de just. Petrescu Ioan, asesori populari, col. Chimirel Iancu, lt. col. Bob Horațiu, maior Cosmiță Aurel (ciudați asesori populari!), procuror, cpt. de just. Stănescu Pompiliu, secretar de ședință – T. Petrescu Joițeanu. Acești magistrați caricaturali, care chiar au existat și care poate există încă, instalați în iluzia că au avut o carieră de intelectuali și că n-au trăit degeaba pe Pământ, s-au comportat atunci, la 1 martie 1960, asemenea unor maimuțe care ar fi relatat faptele unor

oameni. Incapabili să înțeleagă și să descrie (sau interzicându-și să înțeleagă și să descrie) manifestări ale vieții spirituale, ei le-au prezentat ca „acțiuni cu caracter dușmănos“. Urangutanii și gorilele care ar ajunge printr-o întâmplare într-o casă omenească ar considera, probabil, la fel, drept acțiuni cu caracter dușmănos, activități obișnuite cum ar fi făcutul unui duș sau vorbitul la telefon.

Drama imediată petrecută atunci, la 1 martie 1960, a constat, fără îndoială, în condamnarea pe nedrept, la închisoare grea, a unor personalități ale culturii noastre: „NOICA CONSTANTIN, 25 ani muncă silnică, 10 ani degradare civilă și confiscarea averii personale, PILLAT CONSTANTIN, 25 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică și confiscarea averii personale, ACTERIAN ARȘAVIR, 18 ani muncă silnică, 8 ani degradare civică și confiscarea averii personale, IORDACHE S. NICOLAE, zis VLADIMIR STREINU, 7 ani închisoare corecțională, 4 ani interdicție corecțională și confiscarea averii personale, PALEOLOGU ALEXANDRU, 14 ani muncă silnică, 7 ani degradare civică și confiscarea averii personale, STEINHARDT NICU AURELIAN, 12 ani muncă silnică, 7 ani degradare civică și confiscarea averii personale“ ș.a.m.d. Se poate vorbi însă și de o dramă a imposibilității de a comunica, dramă aparent abstractă, dar care a schimonosit societatea românească și a făcut-o de nerecunoscut, pentru multă vreme.

Întotdeauna au existat oameni needucați, incapabili să-i înțeleagă pe oamenii superiori, însă numai în timpul comunismului ignoranții și-au învins sfiala străveche, au abandonat bunul-simț și, cu un aplomb dizgrațios, și-au impus punctul de vedere în legătură cu cei al căror mod de viață le rămânea iremediabil străin. „Iordache S. Nicolae, zis Vladimir Streinu“ – aceasta era traducerea, în limbajul rudimentar al impostorilor din justiție, a

faptului de a avea un pseudonim. Pseudonimul tratat ca porecla unui infractor – iată modelul înțelegerii stilului de viață al unui scriitor de către demnitarii cu minți întunecate ai partidului comunist. Cei care l-au judecat acum cincizeci de ani pe marele filosof Constantin Noica nu aveau nici măcar cunoștințe elementare de gramatică („romanul... a lui“, „expropiat“ etc.). Toate discuțiile elevate la care au luat parte Constantin Noica și prietenii săi, întreaga creație intelectuală din acele momente, pe care azi am studia-o fără îndoială cu încântare dacă un martor competent ar fi în stare să o reconstituie, reprezintă, din perspectiva primitivilor judecători ai ei, „calomnii și instigări“. În prezent, când este la modă imagologia, ar merita să studiem aplicat și sistematic modul cum și i-a reprezentat pe scriitori regimul comunist, timp de aproape o jumătate de secol.. Am ajunge să înțelegem mai multe despre modul cum sunt tratați scriitorii azi de societatea românească.

P.S.: Citatele și informațiile referitoare la judecarea lui Constantin Pillat și Constantin Noica le-am luat din volumul „Documente ale procesului C. Noica, C. Pillat, N. Steinhardt, Al. Paleologu, A. Acterian, S. Al-George, Al. O. Teodoreanu etc.“, apărut la Editura Vremea din București.

Frica

Sub aparența ei pașnică, România a ajuns o țară primejdioasă. În perimetrul ei te simți în nesiguranță de dimineața până seara și de seara până dimineața. Nici în țările în care au loc războaie nu se trăiește atât de periculos. Nu se aud focuri de armă (decât uneori, când automobiliștii se ceartă între ei și își rezolvă conflictele cu pistolul). Dar dezordinea este atât de mare încât, practic, se poate întâmpla oricând, orice.

Poți să cazi într-o gură de canal fără capac. Poți să deschizi ușa unui lift și să pășești în gol, fiindcă liftul nu se găsește acolo. Poți să te electrocutezi când umbli la frigider, întrucât priza prevăzută cu borne pentru legătura cu pământul nu are legătură cu pământul. Poți să te otrăvești bând whisky falsificat. Poți să te trezești cu un cuțit în stomac, pentru că ai protestat, în autobuz, împotriva unor hoți de buzunare. Poți să treci la semafor, pe verde, și să fii călcat de o mașină care are tot verde, din cauză că semaforul e defect. Poți să fii răpit de pe stradă și lichidat, după ce semnezi, sub amenințare, un act de cedare a locuinței. Poți să mori lent, de silicoză, respirând zilnic praful orașului (300 de tone de praf pe kilometrul pătrat). Poți să sari în aer, în timp ce te uiți la televizor, din cauza unei scurgeri de gaze de la subsolul blocului. Poți să mori cu coloana vertebrată fracturată, din cauza unui porc care, plictisit de captivitatea într-un balcon, sare peste balustradă. Poți să cazi epuizat, după opt ore de așteptare la o coadă la care se plătește impozitul. Poți să faci un atac de inimă, certându-te cu zugravii care te obligă să stai cu apartamentul transformat în șantier de mai bine de șase luni. Poți să mori mușcat de câinii vagabonzi de pe stradă, din cauza unei hemoragii puternice în zona femurală.

Am mers acum câțiva ani, cu mașina, noaptea, pe autostrada București–Pitești, având lângă mine un prieten din America. Autostrada era, pentru a treia oară, în decurs de trei ani, în reparație capitală, astfel încât apăreau mereu în lumina farurilor bariere care te obligau să treci, temporar, pe altă bandă, uneori pe o bandă pe care circulau mașini în sens invers. Nu mai vorbesc de tot felul de materiale de construcție, betoniere, generatoare de curent electric, scări și roabe. După un sfert de oră prietenul meu din America și-a deschis servieta, a scos din servietă un fel de bomboană și a înghițit-o. Era o pastilă împotriva stresului.

Această formidabilă dezordine din cauza căreia în România se trăiește periculos, această imagine a unei țări scăpate, în multe privințe, de sub control generează frică. Ca să supraviețuiască, oamenii se sălbăticesc. Ceremonialurile politeții, ale discuțiilor dintre persoane aflate în conflict, ale sesizărilor adresate autorităților nu mai funcționează. Și atunci mulți încearcă să-și facă loc în lume sau măcar să nu se lase călcați în picioare urlând și lovind în stânga și dreapta. Mulți șoferi au sub banchetă, pentru orice eventualitate, o bâtă de *baseball*.

Frica aceasta are și consecințe politice. Dezordinea din România este confundabilă cu competiția nemiloasă pe care o promovează capitalismul. Și pe care o favorizează democrația. Drept urmare milioane de oameni au încă nostalgia comunismului.

Comunismul însă se baza, în esența lui, pe arta de a inspira frică. Era o ordine mai înfricoșătoare decât dezordinea.

Îmi aduc aminte de ce era atât de greu de suportat frica inspirată de regimul comunist. Era o frică de ceva nedefinit. Dacă, la o defilare de 23 august, țineai pe dos tabloul cu Nicolae Ceaușescu, nu știai cum anume vei fi pedepsit. Îți vei pierde locul de muncă, vei afla că fiul tău nu mai primește o viză să plece în străinătate, vei fi șters de pe lista de așteptare pentru locuințe sau, cine știe, vei fi împușcat în ceafă în subsolul unei închisori, cum li se întâmplase altora pe timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Fiecare dintre aceste eventuale pedepse, chiar și pedeapsa cu moartea, nu te înspăimânta atât cât te înspăimânta perspectiva unei sancțiuni nebuloase, a unui rău nedefinit care se putea abate asupra ta și asupra urmașilor tăi și asupra urmașilor urmașilor tăi, acum și-n veacul veacului. Nu întâmplător, rușii condamnați la moarte din motive politice în timpul lui Stalin cădeau în genunchi în fața plutonului de

execuție nu ca să ceară să fie lăsați în viață, ci ca să jure că ei îl iubesc pe Stalin. Era ca și cum ideea de a fi considerați vinovați îi înspăimânta mai mult decât moartea însăși.

Frica inspirată de regimul comunist are ceva sumbru-metafizic. Frica inspirată de dezordinea de azi din România este o frică animalică, de genul celei de care este cuprinsă populația în timpul cutremurelor sau inundațiilor.

Ierarhizarea răului

Un eveniment de mare importanță, simbolică și practică, s-a petrecut recent (în 4 august 2006) fără ca presa, atât de promptă în alte cazuri, să-l remarce. La Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția Parchetelor Militare – a fost primită și înregistrată o *Plângere penală* îndreptată împotriva regimului comunist din România, pentru crime comise înainte de 1989, dar și pentru fărădelegi datând din perioada postdecembristă. Inițiativa a avut-o neobositul Cicerone Ioniţoiu, fost deținut politic, istoric și – titlu pe care îl merită foarte puțini dintre noi, cei de azi – *erou al luptei cu amnezia*. I s-au asociat oameni de mare autoritate morală, animați de aceleași convingeri: Ioan Roșca, Gheorghe Jijie, Liviu Tudoraș, Răzvan Pârâianu, Ionel Daniș, Vasile Boroneanț.

Textul plângerii atrage atenția, înainte de toate, prin selectarea și ordonarea infracțiunilor săvârșite în timpul regimului comunist în funcție de gravitatea lor:

„Subsemnații, cetățeni români, victime ale regimului comunist, cerem anchetarea și pedepsirea celor ce vor fi găsiți responsabili (în primul rând a conducătorilor instituțiilor statului român: PCR, Securitate, Justiție etc.) pentru săvârșirea unor infracțiuni imprescriptibile, contra păcii și omenirii (*Cod penal* art. 121), comise în

cadrul regimului comunist, între 1944 și 1989: genocid, art. 357, tratamente neomenoase, art. 358, propagandă pentru război civil, art. 356, distrugerea valorilor culturale, art. 360, favorizare și tăinuire – art. 361. Crimele împotriva umanității erau prevăzute de codul penal în vigoare în clipa comiterii lor (*Codul Carol* din 1936, *Codul penal al RPR* din 1948, *Codul penal* al RSR din 1968), sunt de notorietate publică, sunt descrise extensiv în mărturii publicate (documentația organizată de Cicerone Ioniței, lucrările Memorialului Sighet, revista *Memoria*, numeroase publicații periodice de după 1989, volume de mărturii, site-uri Internet cum ar fi http://www.procesulcomunismului.com).

Natura penală și criminală a faptelor este demonstrabilă cu probe și mărturii ale ultimilor supraviețuitori. Aceste fapte sunt cercetate și calificate drept criminale de către comisii oficiale (cum ar fi IICC).

„În același timp, cerem anchetarea și pedepsirea celor ce vor fi găsiți responsabili (în primul rând conducătorii instituțiilor regimului post-comunist: guvern, parlament, poliție, servicii de informații, justiție, procuratură, arhive, televiziune, presă – în frunte cu Ion Iliescu și Petre Roman) pentru infracțiunea imprescriptibilă de favorizare și tăinuire (art. 361 *Cod penal*), săvârșită după 22 decembrie 1989, prin mijloace variate: blocarea justiției și a accesului la arhive, ascunderea adevărului și dezinformarea cetățenilor, amenințarea, insultarea și agresarea celor ce au încercat să declanșeze judecarea, folosirea pentru provocări și agresiuni a informatorilor (nedeconspirați și șantajați), protejarea unor criminali ca Nicolski, Drăghici, Crăciun etc., favorizarea îmbogățirii ilicite a responsabililor pentru vechile crime, în timp ce ultimele victime se stingeau din viață neconsolate și încărcate de acuze niciodată demonstrate și caziere murdărite prin minciuni etc.“

Plângerea (nr. 35/P/2006) a fost preluată de general maior magistrat doctor Dan Voinea, procuror militar șef al Secției Parchetelor Militare, care a semnat și un proces verbal de primire a unei vaste documentații, printre care volumele A–Q ale dicționarului *Victimele terorii comuniste,* publicat de Cicerone Ionițoiu, în ultimii ani, la Editura Mașina de scris.

Merită menționat faptul că în *Plângere,* în afară de infracțiunile imprescriptibile, sunt menționate și cele care au termen de prescriere, dar care ar trebui totuși judecate (în condițiile în care în mod deliberat s-a împiedicat multă vreme pedepsirea lor):

„...Trădarea – art. 155, atentatul contra unei colectivități – art. 161, subminarea puterii de stat – art. – 162, acte de diversiune – art. 163, sabotajul – art. 164, subminarea economiei naționale – art. 165, omorul – art. 174, omorul calificat – art. 175, omorul deosebit de grav – art. 176, uciderea din culpă – art. 178, determinarea sau înlesnirea sinuciderii – art. 179, lovirea sau alte violențe – art. 180, vătămarea corporală – art. 181, vătămarea corporală gravă – art. 182, lovituri cauzatoare de moarte – art. 183, lipsirea ilegală de libertate – art. 189, punerea în sclavie – art. 190, supunerea la muncă forțată sau obligatorie – art. 191, violarea de domiciliu – art. 192, amenințarea – art. 193, șantajul – art. 194, violarea secretului corespondenței – 195, calomnia – art. 206, furtul – art. 208, furtul calificat – art. 209, tâlhăria – art. 211, abuzul de încredere – art. 213, gestiunea frauduloasă – art. 214, înșelăciunea – art. 215, distrugerea – art. 217, distrugerea calificată – art. 218, tulburarea de posesie – art. 220, denunțarea calomnioasă – art. 259 – mărturia mincinoasă – art. 260, încercarea de a determina mărturia mincinoasă – art. 261, arestarea nelegală și cercetarea abuzivă – art. 266, supunerea la rele tratamente – art. 267, represiunea nedreaptă – art.

268, punerea în primejdie a unei persoane în neputință de a se îngriji – art. 314.“

După cum se vede, deși este folosit sobrul limbajul juridic, se realizează un foarte expresiv și imediat recognoscibil portret-robot al regimului comunist. Autorii *Plângerii* au surprins *esența* sistemului totalitar care a distrus civilizația românească în perioada de după cel de-Al Doilea Război Mondial. Și au procedat întru totul *democratic*, adresându-se justiției pentru pedepsirea unor activități criminale monstruoase și nu înființând comisii, tribunale revoluționare, grupuri de reflecție cu veleități de instanțe morale etc. Este cea mai serioasă, mai corectă și mai demnă de luat în considerare reacție de până acum față de regimul comunist.

Plângerea poate fi privită totodată ca un îndreptar pentru toți cei care vor să se facă justiție în România, și mai ales pentru liderii de opinie surescitați, angajați în prezent în linșarea verbală a foștilor informatori ai Securității. Nu există nicio îndoială că semnarea unui angajament de colaborare cu un serviciu secret aflat la discreția unui regim criminal, din dorința de a obține anumite avantaje sau de frică, reprezintă un act rușinos și descalificant (iar uneori o formă de complicitate la săvârșirea unor infracțiuni). Dar deconspirarea celor care au cooperat cândva cu Securitatea nu trebuie să se transforme într-o bombă fumigenă care să facă invizibilă *esența răului comunist,* atât de clar definită în actul de incriminare din care am citat.

Este necesară o ierarhizare a răului. Altfel se ajunge la un fel de încăierare de stradă, căreia îi cad victime și oameni nevinovați sau prea puțin vinovați pentru a fi călcați în picioare și desfigurați. Este de-a dreptul strigător la cer faptul că politicieni demni de respect, de la Dan Amedeo Lăzărescu la Mona Muscă, au fost fost supuși oprobriului public cu o ură întunecată, cu un fel de

plăcere primitivă de a-i înjosi pe oamenii care au o anumită ținută, în timp ce foști ofițeri de Securitate, ca Nicolae Pleșiță sau Ilie Merce, cu pensii mari, primite *pentru activitatea lor de ofițeri de Securitate*, apar la televizor aroganți, cinici, mândrindu-se cu trecutul lor. Procesul comunismului nu trebuie lăsat în seama unor publiciști animați de invidii secrete sau de ambiția de a se afla, pentru câteva zile, în centrul atenției. Temperamentul de pamfletar nu ține loc de competență în judecarea faptelor semenilor. Ideal ar fi ca procesul comunismului să fie încredințat, ca oricare alt proces, unei instanțe juridice, ceea ce se va și întâmpla dacă se va da curs extraordinarei *Plângeri penale* înainte de Cicerone Ionițoiu și de grupul său Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Jocuri și jucării de altădată

Tatăl meu, Alexandru Ștefănescu (1920-2001), ale cărui prenume și nume le port și eu, s-a născut și a copilărit la Herța. Când mica și pitoreasca așezare a lui Gh. Asachi și a lui B. Fundoianu a fost trecută, în mod abuziv, sub jurisdicție sovietică, el s-a refugiat în România și, drept urmare, zeci de ani la rând după aceea nu și-a putut vedea părinții. S-a organizat doar, la un moment dat, o revedere de la distanță (episod intrat în mitologia familiei noastre) între tatăl meu, plasat pe malul drept al Prutului, și tatăl tatălui meu, venit (la o dată și o oră stabilite prin scrisori) pe malul stâng. Tata m-a luat și pe mine la acea stranie întâlnire (eram elev de liceu). Bătea un vânt puternic și cei doi nu și-au putut auzi prea bine vocile, dar și-au făcut semne de recunoaștere cu mâinile.

Înainte de a muri, tata ne-a rugat – pe mine, pe sora mea și pe fratele meu – să-l incinerăm și să-i aruncăm cenușa în Prut. I-am îndeplinit această

ultimă dorință, găsind înțelegere la grănicerii români, care i-au convins pe cei de peste Prut să nu ne someze și să nu tragă, din cauza cine știe cărei năzăriri, în noi.

Dar nu vreau să întunec aceste pagini mai degrabă amuzante cu amintiri triste. Lista, structurată naiv-lexicografic, de jocuri și jucării, reprodusă în continuare, a fost alcătuită – și mi-a fost încredințată – de tatăl meu în ultimii săi ani de viață. Darul m-a încântat, făcându-mă să-mi imaginez reveriile în care aluneca, atunci când devenea absent, bărbatul de optzeci de ani, atât de drag mie. Este vorba de jocuri și jucării din anii ’20 ai secolului trecut, din Herța. Public textul cu speranța că va interesa pe vreun etnograf și, mai ales, că îi va emoționa pe acei cititori care au nostalgia perioadei dintre cele două războaie mondiale.

A BATE CERCUL. Cercuri, de fier sau de lemn, de la putini, butoaie, antale, erau date de copii de-a dura pe stradă, cu ajutorul unui băț cu care le loveau ori de câte ori își încetineau rostogolirea. Se organizau și concursuri: cine ajunge mai repede la capătul străzii fără ca mersul cercului să se întrerupă.

ACROBAȚIE. Într-o livadă (pomăt) cu pomi apropiați, se trecea, prin salturi, dintr-un pom în altul. Ideea era să treci astfel prin toți pomii. Când îți luai avânt, zvâcnind din picioare și întinzând mâinile înainte, pentru a te agăța de o creangă dintr-un pom apropiat, aveai senzația că zbori.

ARC. Un băț fără noduri, de grosimea degetului mare, lung de o jumătate de metru până la un metru, tăiat dintr-un alun sau dintr-o salcie, era crestat la ambele capete și arcuit până lua forma unui semicerc. În acel moment era legată, folosindu-se crestăturile, o sfoară rezistentă de cele două capete ale bățului, care, tinzând să se îndrepte, o întindea la maximum. Săgețile se

făceau din trestie sau din bețe mai subțiri și erau foarte lungi pentru ca atunci când se întindea coarda să nu iasă din cadrul arcului. În vârful săgeților se fixau cuie care să le dea greutate și care să se înfigă în copacii luați drept ținte.

ARICI. Când găseau un arici viu, copiii îl închideau într-un ocol, improvizat de ei din pietre, lemne, bucăți de pământ. Apoi plecau acasă și lăsau să treacă o noapte, știind, din povești, că, în timpul nopții, mama ariciului va veni să-l elibereze, folosind „iarba fiarelor“. Ariciul, bineînțeles, evada într-un fel sau altul. Iar a doua zi, constatându-i absența, copiii credeau că totul s-a întâmplau ca în poveste și căutau „iarba fiarelor“ folosită de aricioaică.

ARUNCĂRI I. Când se curăța o fântână și se scotea la suprafață pământ galben lipicios (argilă) sau când femeile preparau lut pentru lipirea pereților unde apăreau crăpături, copiii făceau câte un cocoloș din această „plastilină“, îl lipeau în vârful unui băț lung și mlădios și, cu un zvâcnet, îl aruncau la distanțe mari.

ARUNCĂRI II. Se despica un băț la un capăt și se introducea forțat în despicătură o piatră. Apoi, cu o mișcare ca de undiță, piatra era aruncată în depărtări.

ARUNCĂRI III. O sfoară de tutun (se numea așa pentru că era folosită la împachetarea tutunului), asemănătoare cu aceea care se folosește la tapițerie, în lungime de aproximativ un metru și jumătate, era îndoită astfel încât să prindă în îndoitură o piatră. Apoi, ținută de ambele capete, sfoara era învârtită în jurul capului, cu putere, iar la un moment dat copilul dădea drumul la unul dintre capetele sforii și lăsa piatra să urce în văzduh.

ARUNCĂRI IV. Bricege cu plăsele de metal, în formă de pește, deschise, cu lame bine ascuțite, erau aruncate către o scândură verticală; aruncarea

era considerată reușită dacă briceagul se înfigea destul de adânc, ca să nu cadă.

APROPIERE. Doi copii, fiecare cu câte o monedă, așezați față în față la o masă sau pe podea, își propulsau alternativ monedele, cu câte un bobârnac. Câștiga cel care reușea să-și plaseze moneda la mai puțin de o palmă de a celuilalt. Era avantajat, bineînțeles, cel care avea palma mai mare. În loc de monedă putea fi folosit și un nasture de metal.

AVION. Confecționat din hârtie, prin îndoiri succesive ingenioase, era aruncat în văzduh și zbura lin, în cercuri din ce în ce mai joase. După ce ateriza, era aruncat din nou în aer, operația repetându-se până când copilul se plictisea.

BABA-OARBA. Un copil, legat la ochi, trebuia să-l prindă pe alt copil, dintre cei care alergau și scoteau țipete de recunoaștere în jurul lui. Cel prins era la rândul lui legat la ochi.

BALOANE DE SĂPUN. Se dizolva săpun în apă și se înmuia în soluția astfel obținută capătul unui pai sau al unei țevi subțiri de hârtie. Apoi, suflându-se în celălalt capăt, se lansau în aer balonașe ușoare, lent-plutitoare, cu irizații de curcubeu.

BANI DE METAL. Erau loviți de un zid și se rostogoleau pe pământ. Când unul reușea să se suprapună, fie și cu un milimetru, peste unul aflat deja pe pământ, toți banii adunați între timp pe jos reveneau copilului care reușise lovitura.

BARCĂ. Era confecționată, ca și avionul, tot din hârtie (de obicei dintr-o foaie de caiet), și așezată să plutească pe bălțile formate după ploaie.

BĂBUȘCĂ. Se desena prin zgâriere pe pământul neted sau cu creta pe caldarâm o figură formată dintr-un pătrat, apoi două, iar unul, iar două, apoi încă unul și un cerc, în care unul dintre participanții la joc trebuia să arunce o pietricică și

să ajungă la ea sărind într-un picior și trecând prin fiecare pătrat; după aceea trebuia să o conducă înapoi, în același mod. Dacă reușea, închidea o băbușcă (o căsuță) cu inițiala numelui său, iar adversarul său, când își făcea la rândul lui turneul cu pietricica, sărind întrun picior, trebuia să evite băbușca ocupată. Câștiga cel care izbutea să închidă mai multe băbuști. Jocul seamănă cu șotronul.

BĂTAIE CU ZĂPADĂ. Copiii se împărțeau în două tabere și, așezându-se la o anumită distanță, față în față, aruncau bulgări de zăpadă unii în alții. Câștigau cei care doborau mai mulți adversari.

BÂZA. Un copil stătea cu o mână întinsă la spate; se apropiau de el mai mulți și, ca să îl deruteze, bâzâiau toți, în timp ce unul dintre ei îl lovea repede peste palmă cu palma. Dacă ghicea cine anume îl lovise, copilul care fusese bâză era înlocuit de cel identificat de el.

BICI. Din fuior de cânepă sau din șuvițe de piele se făcea un bici lung, care era colorat cu zeamă de boz. Plesnind cu el în aer, copiii făceau să se audă o pocnitură puternică, ca de trăsnet, ceea ce îi amuza.

BOCÂNA (ARȘICE). Când era tăiat un miel, un os de la încheietura genunchiului, cu patru laturi, curățat și lustruit, era folosit ca un zar. O față era numită „primar“, alta „judecător“, alta „om bun“ și alta „hoț“. După aruncare, fiecare dintre cei patru participanți la joc devenea ceea ce scria pe latura dinspre el. Omul bun reclama, primarul și judecătorul stabileau pedeapsa, iar hoțul o îndeplinea.

CAPCANE. Într-un crâng se instalau diverse capcane: pietre ce se rostogoleau când erau atinse, crengi care se destindeau și te loveau când treceai pe lângă ele, gropi camuflate și altele. Copiii care o „păţeau“ stârneau hazul celor care reușeau să se strecoare cu abilitate.

CAPRA. Un copil stătea aplecat, iar ceilalți trebuia să sară pe rând peste el. Dacă vreunul, din cauza lipsei de dibăcie sau din neatenție, îl atingea sau îl răsturna, devenea din săritor capră.

CATAPULTĂ. Pe un buștean se așeza o scândură, la un capăt al ei se fixa un bolovan, iar pe celălalt capăt sărea un copil, aruncând bolovanul la mare distanță.

CĂLĂRIE I. Încălecând pe un băț, copiii mici fugeau prin curte sau pe drum și își închipuiau că ar călări un cal adevărat.

CĂLĂRIE II. Copiii mai mari încălecau caii reali, care păreau uriași, și călăreau până când, scuturați de animalele nărăvașe, cădeau în iarbă.

CĂRUCIOARE. Confecționate din lemn de părinții copiilor, având roți și ele din lemn, erau folosite la concursuri de coborâre în viteză a unui deal.

CULORILE. Fiecare copil dintr-un grup se îmbrăca în altă culoare și, prin schimbarea locurilor pe care le ocupau, realizau o mișcare de culori asemănătoare cu imaginea oferită de un caleidoscop.

DE-A PUIA GAIA. Copiii făceau un cerc, ținându-se de mână, iar cel considerat gaie (pasăre răpitoare) încerca să-l prindă pe cel ce juca rolul de pui. Acesta se ascundea pe după ceilalți, care îl protejau cu trupurile lor (sau îl trădau, ca să se amuze).

DATUL PE GHEAȚĂ. Cu patine de lemn sau fără, copiii își luau avânt și alunecau pe o distanță destul de lungă (șase sau șapte metri). Era mare veselie când unul dintre ei se împiedica și făcea mișcări caraghioase ca să se redreseze.

DE-A BERBELEACUL. De pe un deal cu iarbă, copiii se rostogoleau la vale stând lungiți sau, cei mai curajoși, dându-se peste cap.

DEGHIZĂRI. Un copil se deghiza, iar ceilalți încercau să-l identifice.

DRESURĂ. Erau dresați de obicei cățel, dar și alte animale. Apoi se prezenta un mic spectacol și câștiga cel care prezenta figurile cele mai neobișnuite.

ESCALADARE. Se organizau întreceri de sărit garduri sau ziduri înalte, care păreau de netrecut.

ECOU. Într-o vale dintre două dealuri, copiii strigau și dialogau cu propriul lor ecou, găsind replici dintre cele mai năstrușnice.

FELINAR DIN BOSTAN (DOVLEAC). Bostanul, golit de conținut printr-un orificiu, era făcut să semene cu un cap de om, prin practicarea unor deschizături care să țină loc de ochi, nas și gură (uneori i se făceau și dinți din boabe de fasole). Apoi, în interiorul lui, era fixată o lumânare aprinsă, ceea ce noaptea era de efect.

FIGURINE I. Din plumb topit, turnat în forme de lut, se alcătuiau diverse figurine (de obicei soldați, cu care se compuneau ulterior scene de luptă).

FIGURINE II. În același scop, era folosită argilă, care, la soare, se usca și se întărea.

FLUIER. Copiii îl confecționau dintr-un băț de soc, scoțându-i măduva, apoi încercau să interpreteze la el melodii cunoscute.

GEANDRA (ȚURCA). Un băț scurt, ascuțit la ambele capete, era lovit cu alt băț, mai lung, pentru a-l face să sară cât mai departe.

HOȚUL ȘI VARDIȘTII. Un copil (de obicei, cel mai isteț!) juca rolul de hoț, sustrăgea un obiect, iar ceilalți, vardiștii, încercau să-l prindă și să recupereze obiectul.

IMITAȚII. Întrecere între copiii care se străduiau să-i imite cât mai bine pe maturii cunoscuți de ei. Uneori erau imitate doar sunetele scoase de animale.

IZITURI. Cu pietre și pământ se stăvileau apele unui pârâu, dându-i alt curs sau creând mici lacuri în care copiii puteau să se scalde.

ÎMPLETITURI. Se organizau întreceri „cine împletește mai frumos“ (paie, pănușe, talaj).

LUPTE. Doi copii se luau la trântă, având dreptul să folosească și diferite șiretlicuri, piedici sau simulări, câștigător fiind acela care reușea să-și trimită adversarul la pământ.

MERSUL CU GENUNCHII ÎNDOIȚI (BROASCA). Era o probă sportivă destul de grea, dar și generatoare de veselie, întrucât cel care mergea astfel semăna cu o broască.

MERSUL ÎN MÂINI. Mergând în mâini, copilul își bălăngănea picioarele în aer, pentru a-și asigura echilibrul.

MERSUL PE CATALIGE (PICIOROANGE). Copilul își prelungea picioarele cu două bețe solide, care îi permiteau să facă pași uriași.

MINIATURI. Erau alcătuite din lemn cioplit cu briceagul și imitau, la scară mică, diverse obiecte de folosință casnică.

MINGE. Se confecționa din părul de vacă rezultat la țesălare sau din cârpe legate cu o sfoară, în formă de plasă.

MORIȘCĂ. Se confecționa dintr-o coală de hârtie, cu colțurile răsfrânte astfel încât să devină palete, și se fixa cu un ac la capătul unui băț. Copilul alerga ținând acest dispozitiv ca pe un steag, iar alergarea lui făcea ca morișca să se învârtă.

NASTURE CU AȚĂ. Se trecea o ață prin găurile unui nasture (astfel încât în final semăna cu un mic disc cu două axe paralele). Prin învârtirea nasturelui, erau răsucite cele două corzi, apoi, prin destinderea acestora, se realiza o învârtire foarte rapidă a nasturelui în sens invers. Se auzea și un sfârâit ca de motoraș.

OCHIURI PE APĂ. Se arunca o pietricică plată în așa fel încât, înainte de a se scufunda, să atingă de cât mai multe ori suprafața unui râu sau a unui lac.

OM DE ZĂPADĂ. Se construia din zăpadă adunată prin rostogolirea unui prim bulgăre care, cu fiecare mișcare, devenea tot mai mare. Omul de zăpadă era completat cu o mătură scâlciată drept mână, un morcov drept nas, o oală veche drept căciulă etc.

PATINE DE LEMN. Se confecționau din lemn de fag și se legau de ghete, cu sfori. Alunecau pe gheață la fel de bine ca patinele de fier.

POARCA. Un os era așezat în poziție verticală în apropierea unei gropi. Prin aruncări cu un băț de la distanță trebuia făcut să cadă în groapă.

POCNITURI I. Se făcea un fel de plic, din hârtie, se umfla suflând în el printr-un mic oricifiu, apoi, astupându-se gaura, era lovit puternic cu palma, pentru a-l face să explodeze.

POCNITURI II. O frunză, de obicei de tei, se așeza pe mâna rotunjită, între degetul mare și arătător, apoi, cu cealaltă mână, i se aplica o lovitură bruscă, ceea ce producea un zgomot puternic.

PRAȘTIE. Armă a copilăriei noastre, alcătuită dintr-o crăcană în formă de Y tăiată dintr-un copac, o gumă legată de cele două brațe și un petec de piele prins la mijlocul gumei. În acest locaș de piele se punea o pietrică și, prin întinderea gumei și eliberarea ei bruscă, pietrica era aruncată până foarte departe.

PUȘCĂ DE CUCUTĂ. Ca material era folosit un băț de cucută, golit de conținut. La un capăt se introducea un dop, care avea un mic orificiu, iar la celălalt un băț compact, bine șlefuit, cu funcție de piston. Drept muniție era utilizată apa.

PUȘCĂ DE SOC. Un băț de soc, și el golit de miez, era astupat la un capăt cu un dop de câlți. Un

alt băț (huludeț), servind drept piston, era introdus prin celălalt capăt și împins energic pentru a comprima aerul dinăuntru. Când dopul de câlți sărea, se auzea un pocnet ca de împușcătură.

RIȘCA. Se arunca o monedă în sus și câștiga cel al cărui ban, ajuns pe pământ, avea pe fața de sus pajura.

ROSTOGOLIRE I. Un copil întra într-un poloboc și se rostogolea cu el de pe un deal.

ROSTOGOLIRE II. Un copil se suia în picioare pe un poloboc și înainta făcându-l – cu mișcări iscusite ale picioarelor – să se rostogolească.

SĂNIUȘ. Cu sănii de lemn, confecționate de maturi, copiii făceau întreceri – „Cine coboară mai repede, și fără să cadă în zăpadă, o pantă“.

TELEFON. Două capace de cutii de cremă legate între ele cu o sfoară lungă erau folosite ca telefoane. De altfel, dacă sfoara era bine întinsă, sunetele chiar se propagau prin ea și făceau să vibreze capacele de tablă.

TIRIBOMBA. Se făcea, din hârtie umplută cu rumeguș de lemn, o mică minge, care, legată cu o gumă, sărea într-un mod hazliu.

TITIREZ. Într-un ban cu gaură se introducea un bețișor. Apoi, pe o masă lucioasă, i se imprima, prin răsucirea între două degete, o mișcare de rotație, care trebuia să dureze cât mai mult.

TURCULEȚ. O figurină de hârtie, prevăzută cu o coadă. Trăgând-o de o sfoară, în timp ce alerga, copilul o făcea să se ridice în văzduh. Se spunea că turculețul zboară.

VIOARĂ. Dintr-un strujean (cocean) de porumb se desprindeau patru „corzi“, li se asigura susținerea cu un „căluș“ de lemn. La atingere, corzile emiteau sunete.

ZMEU. Era confecționat din hârtie și șindrilă și avea zbârnâitori. Când era înalțat în văzduh, i se

trimiteau „telegrame“ (hârtii găurite, care alunecau pe sfoară în sus împinse de curenți de aer).

Literatura română

Literatura română a însemnat mult în istoria poporului român. A avut statutul unui joc elevat, dar a fost, mai ales, un mijloc de supraviețuire. Cronicarii din secolele XVII și XVIII (Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce ș.a.) scoteau spada din teacă în momentele de primejdie pentru țara lor; dacă însă primejdia era prea mare înmuiau pana în călimară și scriau pe pergament sau piele de căprioară mesaje patetice pentru posteritate, căreia îi cereau arbitrajul.

Toți scriitorii noștri mari au fost într-un fel sau altul implicați în politica românească. Au semnat memorii, au propus reforme, au candidat la domnie (și au și renunțat, când altcineva s-a dovedit mai bun; este cazul lui Vasile Alecsandri, care în 1859 s-a recuzat în favoarea lui Alexandru Ioan Cuza), au luptat pe front, cu arma în mână, au făcut revoluții, s-au transformat adeseori în pedagogi ai neamului lor (ca „sămănătoriștii“ de la începutul secolului douăzeci). Cărțile lăsate de ei moștenire au fost păstrate în somptuoase biblioteci, dar și la piept, sub haină, de către oameni simpli, ca niște icoane aducătoare de noroc.

În unele case țărănești există și azi, pe „grindă“, câte un volum cu versuri de Mihai Eminescu, având paginile stropite cu ceară, ca Biblia.

Fuziunea între meseria de scriitor și meseria de om conferă literaturii române o puritate aparte. Te face să te gândești la o cămașă albă și curată, la mirosul de brad, la o chilie proaspăt văruită. Chiar și cele mai teribiliste experimente, chiar și cele mai perverse subtilități au o candoare de fond. Așa cum se întâmplă ca o pată să nu iasă cu niciun preț

dintr-o țesătură, din literatura română nu poate fi scoasă, în niciun fel, puritatea ei originară.

*

Talentul literar este foarte răspândit la români. Românii – ca și monsieur Jourdain – fac proză fără să știe. Și proză, și poezie, și teatru, și chiar critică literară. Un om simplu care povestește într-un compartiment de tren, unor necunoscuți, cum i-a fătat vaca poate avea umorul voios al lui Mark Twain sau duioșia cu substrat pedagogic a lui Saint-Éxupery. Un intelectual care trebuie să completeze un formular pentru obținerea unor fonduri PHARE abandonează repede limba de lemn a birocrației occidentale și recurge spontan la formulări expresive, riscând să nu mai primească niciun ban.

Românii nu trebuie să facă un efort ca să se exprime original și emoționant. Ei trebuie să facă un efort ca să se exprime neutru. Talentul literar este atât de răspândit, încât până la mijlocul secolului al XIX-lea literatura era amestecată până la indistincție cu istoriografia.

Talentul literar, în forma lui genuină, este dezinteresat. Autorii – neidentificabili ai – folclorului au fost, în unele cazuri, păstori singuratici care, izolați împreună cu turmele lor de oi în munți, au compus cântece pentru ei înșiși, neobsedați de „succes“. În aceste mesaje fără destinatar au avut iluzia că își eternizează dragostea pentru femeia lăsată în sat sau pentru o femeie fictivă, de neatins. Iar uneori și-au imaginat – asemenea ciobanului din balada *Miorița,* considerată azi de toți comentatorii reprezentativă pentru spiritul românesc – cum va decurge propria lor moarte, asistată de munți și stele.

*

Studiind literatura română, te surprinde inepuizabila ei vitalitate. Fiecare moment istoric favorabil a fost folosit cu promptitudine de această

literatură. Parcă există un arc care, la fiecare înlăturare a piedicii, se decomprimă energic. Așa-numita epocă „a marilor clasici“ – cu Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, Ion Creangă, Ion Slavici – se asociază, în mod indiscutabil, cu procesul de emancipare națională și de situare conștientă în Europa datorat revoluției de la 1848, Unirii Moldovei cu Muntenia în 1859, obținerii Independenței, în 1877. Simțind importanța momentului, scriitori valoroși din toate părțile țării s-au grăbit să apară pe lume, s-au grăbit să învețe, s-au grăbit să creeze o operă, astfel încât să fie prezenți, cu o miraculoasă punctualitate, la trezirea întregii colectivități. Ei au dat primii curs îndemnului lui Andrei Mureșanu (din poemul care avea să devină după 1989 imn național): „Deșteaptă-te române, din somnul cel de moarte...“

La fel și-au făcut apariția scriitorii, din pământ, din iarbă verde, după Marea Unire din 1918, când era nevoie de o și mai impetuoasă afirmare a spiritului românesc, în contextul unei universalizări a culturilor naționale. Între 1918 și 1938, ceea ce înseamnă în numai douăzeci de ani, au consolidat inteligent tot ceea ce ținea de tradiție, au asimilat și au inventat direcții moderne, au scris opere monumentale, au făcut o publicistică frenetică. Așa cum nu ne vine să credem că aztecii și-au ridicat singuri statuile ciclopice și îi bănuim că au primit ajutor de la extratereștri, s-ar putea ca generațiile viitoare să considere neverosimil de mari realizările literaturii române din perioada interbelică. Poeți ca Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, George Bacovia, B. Fundoianu, Ion Minulescu, prozatori ca Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Blecher, Cezar Petrescu, Panait Istrati, critici și istorici literari ca E. Lovinescu, G. Călinescu, Tudor Vianu, cărora li s-au adăugat istorici erudiți, înzestrați cu talent literar, ca Nicolae Iorga și

Vasile Pârvan, au făcut din literatură în acea perioadă ceea ce este televiziunea în vremea noastră: un mod de a fi împreună al solitarilor, o formă de conștiință publică.

Apoi a venit războiul. Iar după război, comunismul. În plină teroare ideologică, literatura română a continuat să existe. Ca vegetația aflată sub o lespede, a găsit căi întortocheate pentru a ieși la lumină. Reflexivul și ironicul prozator Marin Preda, avântatul și lucidul poet Nicolae Labiș au reușit să se exprime.

Dezghețul ideologic din perioada 1964-1971 este din nou exploatat cu promptitudine. Tinerii scriitori care se afirmă în această perioadă au sentimentul unei misiuni istorice (sau măcar al pionieratului) și se manifestă cu frenezie. Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Cezar Baltag, Petre Stoica, Ion Gheorghe, Grigore Hagiu, Anghel Dumbrăveanu în poezie, Nicolae Breban, Dumitru Radu Popescu, Augustin Buzura, Fănuș Neagu, Nicolae Velea, Sânziana Pop, Ion Băieșu, Ștefan Bănulescu în proză, Eugen Simion, Nicolae Manolescu în critica literară și alții, o întreagă pleiadă, înlocuiesc aproape peste noapte pe foștii protagoniști ai vieții literare. În semn de opoziție față de „seriozitatea“ sterilă, funestă a dogmaticilor, nou-veniții cultivă boema și o atmosferă de continuă „fiesta“, dar nu refuză să preia controlul – așa tineri cum sunt – asupra revistelor, editurilor și celorlalte instituții culturale. Sentimentul participării la o luptă (o luptă, uneori, de cafenea, dar, oricum, o luptă) îi solidarizează și evidența succesului îi exaltă. Se laudă excesiv unii pe alții, descoperind cu o încântare de copii jucăria publicității, se susțin reciproc pentru a fi traduși în străinătate sau premiați în țară, își introduc fără întârziere textele în manualele școlare, înființează cenacluri și lansează direcții (adeseori simple dezvoltări ale unor sugestii din istoria literaturii române sau imitații ale unor curente străine). Și

obțin ceva important: situarea fenomenului literar în centrul atenției opiniei publice.

Funestele „teze din iulie“ 1971 lansate de Nicolae Ceaușescu (sub influența „revoluției culturale“ din China lui Mao Tze Dung) nu reușesc să înăbușe acest reviriment. Generațiile imediat următoare – formate din scriitori cultivați și subtili ca Ileana Mălăncioiu, Ion Mircea, Adrian Popescu, Eugen Uricaru, Marian Papahagi, Mircea Cărtărescu, Matei Vișniec – fac abstracție de restricții.

*

În 1989, românii au trăit unul dintre cele mai înălțătoare momente din istoria lor, eliberarea de comunismul care le-a urâțit viața timp de patruzeci și cinci de ani. În zilele revoluției erau toți iluminați: era ca și cum Dumnezeu i-ar fi fotografiat din ceruri, folosindu-se de un *blitz* uriaș.

S-a instaurat însă în curând, în țară, o imensă oboseală, efect târziu al anilor de luptă cu absurdul istoriei. Literatura română și-a pierdut capacitatea de seducție și a fost aproape complet uitată.

Ea seamănă în momentul de față cu o fată bătrână care stă toată ziua în fața oglinzii și își evaluează șansele de a-i cuceri pe bărbați fără să-i consulte în această privință și pe bărbați. Ea construiește tot felul de strategii de seducere a cititorilor, deși nu mai are de mult cititori.

De una singură se bucură când consideră că s-a fardat cu artă și tot de una singură se întristează în momentul în care machiajul i se pare neinspirat. Pregătirile pe care le face pentru marea întâlnire, aceea cu publicul, se prelungesc la nesfârșit, se transformă într-o îndeletnicire vicioasă.

Sunt la ordinea zilei discuțiile despre importanța *canonului literar*. Sintagma preluată cu fervoare de criticii români de la Harold Bloom se referă, printre altele, la un *sistem de așteptări* care i-ar fi

propriu publicului dintr-o anumită epocă, în raport cu literatura. Dar publicul din epoca noastră nu mai așteaptă nimic de la literatură. Lui îi este totuna dacă o carte de versuri ilustrează o concepție modernă sau una postmodernă despre poezie. Pentru el cartea respectivă pur și simplu nu există, chiar dacă a fost tipărită cu o mare cheltuială de energie și se află în vitrinele tuturor librăriilor.

Cei care citesc astăzi literatură sunt exclusiv cei care o produc. Li se adaugă – ocazional și fără nici o semnificație – elevii și studenții obligați de examene să parcurgă o anumită bibliografie. Aceștia au sentimentul că îndeplinesc o formalitate, care ține de birocrația accesului lor la condiția de oameni maturi. Când citesc (dacă citesc și dacă nu cumva se mulțumesc cu ceea ce află despre cărțile de pe listă de la cititorii profesioniști), nu intră cu adevărat în jocul lecturii, nu se lasă în voia emoției estetice, nu devin dependenți de literatură.

Un critic literar afirmă că Ion D. Sîrbu a fost subevaluat înainte de 1989. Alt critic literar susține că Ion D. Sîrbu este supraevaluat în momentul de față. Subevaluat de cine? Supraevaluat de cine? Oamenii de pe stradă, aceia luați în considerare de anchetele de opinie, nu știu cine a fost Ion D. Sîrbu și nici nu-i interesează. Ierarhizările le fac exclusiv literații.

Dacă societatea nu mai are nevoie – indiferent din ce cauză – de serviciile scriitorilor, creația literară se transformă într-o îndeletnicire maniacală, fără șanse de a mai cunoaște momente de avânt. Se întâmplă exact ce se întâmplă în armată în timp de pace și în timp de război. În timp de pace, când se fac mii de exerciții cu sentimentul inutilității, când se simulează lupta în perimetrul cazărmilor, iar militarii își dau note unii altora, scade până aproape de zero probabilitatea apariției unor genii militare. În schimb, în regimul de

urgență instituit de un război, când armata devine în sfârșit *necesară*, crește spectaculos inventivitatea producătorilor de armament și a șefilor de stat major, se afirmă personalități care rămân ulterior în istorie.

Scriitorii de azi își lustruiesc la nesfârșit bocancii, învață să bată pasul de defilare și poartă în spate zdrăngănitoare pistoale automate, având ca singură satisfacție calificativul „foarte bine“ acordat de comandantul de pluton. Eficacitatea și utilitatea pregătirii lor rămân neverificate.

Ei nu s-au mai confruntat de mult cu publicul, cu publicul real, nemilos în aprecieri, nu cu acela anemiat și tendențios, format din ei înșiși.

Tudor Arghezi, căruia îi plăcea să joace comedia modestiei, a definit foarte bine statutul cărții de literatură: „Robul a scris-o, domnul o citește.“ În vremea noastră, însă, robul a scris-o, robul o citește. (Sau, și mai rău, domnul a scris-o, domnul o citește, pentru că scriitorul nu se mai consideră nici măcar în joacă un lucrător, ci are veleități de VIP.)

În loc să se piardă în discuții sterile despre supremația unuia sau altuia dintre curentele literare, despre eficacitatea sau ineficacitatea literaturii în perioade de criză a societății etc., etc., scriitorii ar trebui să înceapă o campanie de recucerire a publicului. N-au prea multe șanse să reușească. Dar ar fi păcat să nu încerce. Nimeni nu le poate spune la ce metode trebuie să recurgă în acest scop. Urmează să inventeze ei ceva, ceva nemaivăzut, un curcubeu din cuvinte, care să captiveze publicul mai mult decât filmele cu împușcături sau *talk-show*-urile. Sigur este că preocuparea lor de acum, aceea de a se ierarhiza unii pe alții și de a se autoproclama geniali, necesari, de neînlocuit nu poate salva literatura.

Literatura va putea fi considerată salvată atunci și numai atunci când oamenii de pe stradă, cu profesii neliterare, vor discuta cu însuflețire despre

ultima carte citită, fiind gata să se certe pentru a-l impune în vârful ierarhiei pe scriitorul preferat al unuia sau altuia dintre ei. Când întâlnind – tot așa, pe stradă – un critic literar, acei oameni îl vor opri și îl vor ruga să arbitreze el disputa.

*

Criticul pe care ar trebui să-l avem drept model într-o eventuală acțiune de relansare a literaturii este E. Lovinescu.

În secolul douăzeci, el și nu altcineva a fost geniul bun al culturii române.

Am în camera mea de lucru, pe un perete, copia unei fotografii din 1937. Este un instantaneu al unei mari artere din București, Calea Victoriei, cu mașini, trăsuri și o mulțime de oameni surprinși în mișcare, într-o zi însorită. Bărbații poartă costume ușoare, pălării și bastoane. Femeile sunt îmbrăcate în rochii vaporoase. Un domn respectabil tocmai face gestul reverențios al scoaterii pălăriei în fața unui cunoscut întâlnit pe stradă. Două doamne cu părul cârlionțat merg ținându-se de braț și zâmbesc, cu gropițe în obraji, pe seama a ceea ce tocmai și-au spus, fără îndoială, despre regnul bărbătesc. Patronul unui restaurant a ieșit în fața localului și îi invită pe trecători să intre și să guste dintr-un nou lot de vin, adus de la Cotnari. Iar o țigancă, îmbrăcată într-un costum popular românesc, cu o ie albă ca zăpada, vinde flori. Toți au sufletul ușor, lipsit de griji, toți se bucură de viață cuviincios și calm, *în țara lor,* toți au înfățișare de *oameni.*

Aceasta era lumea pe care o simbolizează pentru mine Eugen Lovinescu. O lume, bineînțeles, pierdută și pe care acum încercăm, cu mari eforturi și sacrificii, să o reconstituim.

Eugen Lovinescu a practicat democrația cu grație, fără să renunțe la ierarhizarea valorilor.

A fost un raționalist fără să devină cinic.

Și-a iubit țara fără să-i ofenseze cu iubirea lui pe cei aparținând altor neamuri.

A trăit discret fără să se înece în anonimat. (A fost, dimpotrivă, o vedetă. Obiceiul lui de a se „revizui“, menționat până și într-un cuplet al lui Constantin Tănase, a intrat în folclorul timpului.)

A dat tonul în literatura română fără aibă ambiții de dictator și mai ales fără să-i inhibe pe cei din jur. Toți autorii care au respirat atmosfera din cenaclul *Sburătorul* au descoperit bucuria de-a avea *pentru cine* să scrie.

A fost un mare pedagog fără să-i moralizeze agasant pe contemporani.

Și-a folosit civilizat extraordinarul talent literar fără să facă din el o armă periculoasă. Chiar și cele mai violente pamflete ale lui seamănă cu o bătaie cu flori.

S-a opus fascismului fără să aibă nimic de comunist.

Răspuns unui cititor tânăr

Un elev de liceu din București, I.C., care urmărește ce scriu și a participat anul trecut la una din întâlnirile mele cu publicul, mi-a trimis o scrisoare încheiată cu câteva întrebări. Reproduc finalul scrisorii:

„În lucrarea dv. *Istoria literaturii române contemporane. 1941–2000*, ca și în emisiunea difuzată de TVR Cultural, *Istoria literaturii române contemporane povestită de Alex Ștefănescu,* vă întrebați retoric: «Ce s-a întâmplat cu literatura română în timpul comunismului?» Și tot dv. formulați răspunsul, pe un ton dramatic: « A supraviețuit. A supraviețuit cu mari pierderi, dar a supraviețuit. Faptul în sine că nu a dispărut reprezintă un succes.»

Dar de ce ar fi putut să dispară? Este regimul comunist într-o asemenea măsură ostil literaturii? Și-a propus regimul comunist să desființeze

literatura? Nu cumva exagerați? De ce exista riscul să dispară literatura în timpul comunismului?“

Iată răspunsul meu:

Da, exista acest risc, în condițiile în care și alte instituții au dispărut în timpul comunismului. Și unul dintre numeroasele exemple este parlamentul, instituția cea mai reprezentativă pentru democrație. Parlamentul a fost înlocuit de Marea Adunare Națională. Aparent s-a creat o continuitate între parlament și Marea Adunare Națională. Dar ce fel de parlament este acela care cuprinde membrii unui *singur* partid, obligați să fie de acord *toți* cu fiecare proiect de lege? În mod evident nu mai este vorba de parlament, ci de un simulacru de parlament. Se poate zice cu toată certitudinea că parlamentul în timpul comunismului a dispărut și a fost înlocuit cu o caricatură de parlament, care nu poate fi considerată parlament. Exact asta intenționau să facă comuniștii și cu literatura, să o desființeze prin transformarea în altceva, într-o falsă literatură, într-o caricatură de literatură, într-un instrument de propagandă.

Literatura este în esența ei o expresie a libertății. Ea nu poate fi folosită ca un instrument de propagandă, pentru că atunci devine altceva. Literatura există prin ea însăși, este o desfășurare de frumusețe, un prilej de încântare. Și orice încercare de a o aservi, de a o transforma într-un mijloc de a obține altceva decât un moment de încântare duce la deteriorarea ei, pentru că, pe cât de frumoasă, pe atât de fragilă este. Este ca un curcubeu, are o frumusețe măreață, dar și iluzorie. Splendoarea ei se volatilizează imediat. Nu putem pune mâna pe un curcubeu, nu putem pune mâna pe literatură, mai ales mâna brutală a celui care vrea să și-o aservească. Un scriitor se inhibă atunci când cineva se amestecă în actul creației. Există o stenogramă a unei discuții dintre Gheorghiu-Dej și G. Călinescu. Și Gheorghiu-Dej încearcă să-i explice lui Călinescu, care deja publicase *Bietul*

Ioanide, cum ar trebui să scrie *Scrinul negru,* întrucât știa din presă că marele critic și istoric literar, prozator, poet, dramaturg, un scriitor complet, lucra la *Scrinul negru*. Acea stenogramă ilustrează într-un mod expresiv necomunicarea între două personaje care fac parte din două lumi diferite. Este înduioșătoare și emoționantă și întristătoare strădania lui Călinescu de a simula că ascultă respectuos sfaturile incompetente și tendențioase ale lui Gheorghiu-Dej.

Dar să mă întorc la subiect. Îmi dau seama că un tânăr de azi nu poate înțelege de ce pun eu problema în termeni atât de dramatici, pentru că el nu știe și nici nu-și poate imagina ce este comunismul. Oricâte teorii s-ar face, oricâte studii s-ar scrie... Reiau o idee (remarcabilă prin clarviziune) a lui Alexandru George (din volumul său *Litere și clipe).*

„Experiența vieții în comunism este incomunicabilă celor rămași în afara ei, așa că până și unii analiști intelectuali foarte perspicace și insistenți (mă gândesc la excepționala Hannah Arendt) ajung să greșească tocmai prin exces de logicism.

Căci regimul comunist (cu aspecte totuși variate în multele țări în care s-a implantat) nu e doar o eroare și o monstruoasă crimă, ci și o absurditate.“

Da, așa stau lucrurile, comunismul a reprezentat în primul rând o situație absurdă, fără precedent în istorie. Nimeni nu era pregătit pentru așa ceva. Societatea cuprinde, de obicei: o elită, restrânsă numeric, formată din oameni de performanță, o imensă majoritate de oameni obișnuiți și un număr mic de incapabili sau rău-intenționați, care nu-și fac datoria față de colectivitate.

Cum funcționează o societate sănătoasă? Oamenii de valoare, capabili de performanță profesională, contribuie spectaculos la progresul societății și sunt răsplătiți, aplaudați, li se fac statui. Cei care constituie majoritatea muncesc cu

seriozitate și aspiră să devină asemenea celor pe care îi admiră, și unii dintre ei și reușesc, iar în felul acesta se împrospătează rândurile elitei; iar cei care sunt incapabili, care de fapt nu produc nimic pentru societate, sunt priviți cu înțelegere, cu toleranță și ajutați să trăiască. Aceasta este relația normală. În comunism, pentru prima dată în istorie, minoritatea de neisprăviți a luat puterea, a ajuns să conducă o țară întreagă; a distrus elita prin închiderea în închisori a celor mai valoroși oameni, prin obligarea altor oameni de valoare să se exileze sau prin marginalizarea lor în societate, prin umilirea lor permanentă și mai ales prin instigarea mulțimii împotriva lor. Treptat s-a ajuns la o existență inversă în care marea majoritate a oamenilor își făcuseră un ideal din a semăna cu incapabilii veniți la putere, din a le imita stilul de viață.

Acum imaginați-vă această societate inversă în care oamenii de valoare sunt închiși și culpabilizați și trebuie să trăiască cu frică, în care ți-e teamă să porți pălărie ca să nu se zică că faci parte din protipendadă, în care ți-e teamă, la fel, să știi o limbă străină fiindcă asta înseamnă că-ți trădezi țara – iar o asemenea situație să dureze nu câteva luni, nu câțiva ani, ci câteva decenii… Timp suficient pentru ca membrii societății, în marea lor majoritate, să ajungă să-și facă un ideal din a-i imita pe impostorii aflați la putere. Este o imagine înspăimântătoare, dar care totuși a fost realitate. Acest grotesc stil de viață, în România, nu s-ar fi impus niciodată în mod spontan. O mie de ani să fi trecut și în România n-ar fi ajuns la putere, prin alegeri, partidul comunist. Românii au ceva luminos, au o voioșie, o bucurie de a trăi, un respect față de oamenii de valoare, înnăscut, și ei niciodată n-ar fi optat pentru comunism, dacă, în urma pierderii războiului, România n-ar fi fost ocupată de sovietici, care i-au *obligat* pe români să treacă la comunism.

În momentul când a căzut această ghilotină pe istoria României literatura ajunsese la o mare diversitate de forme și la rafinament. Exista o literatură pentru toate gusturile, de la literatura intelectualistă a lui Camil Petrescu, de exemplu, la cărțile pentru tineri (mai puțin cultivați decât dv., tinerii de azi!) ale lui Mihail Drumeș. Exista o literatură de avangardă, dar și una tradiționalistă, exista o literatură a identității românești, dar și una exotică, evocând alte spații culturale ale lumii. Fiecare putea să-și aleagă din acest galantar de mărfuri rare tot ce-și dorea. Această bunăstare a literaturii noastre dintre cele două războaie mondiale a fost brusc distrusă de încercarea regimului comunist de a desființa literatura și de a o înlocui cu o falsă literatură, cu o literatură care să fie folosită ca material de propagandă în favoarea regimului comunist.

Care au fost metodele de desființare, cum s-a făcut, din punct de vedere instituțional, această încercare monstruoasă de falsificare a literaturii? O primă metodă a fost interzicerea cărților dinainte de război, a acelor cărți care aduceau aminte de tot ceea ce însemna libertate. S-au tipărit și trimis bibliotecilor, școlilor, universităților broșuri cu liste de cărți interzise. În total au fost mii și mii de titluri de cărți interzise, interzise cu desăvârșire, cărți pe care autoritățile comuniste voiau să le șteargă din mintea românilor, din memoria culturală a poporului român. A fost un proces de mankurtizare (sper că ați citit romanul *O zi mai lungă decât veacul* al lui Cinghiz Aitmatov).

S-a falsificat folclorul, folclorul însuși, care își datorează frumusețea tocmai autenticității și spontaneității; s-a corectat sau s-a abandonat folclorul vechi și s-au publicat cărți de folclor nou, cuprinzând versuri de un optimism infantil, confecționate de activiști. În viziunea improvizaților folcloriști, țăranul era veșnic zâmbitor, un fel de Ion Iliescu al satelor. Apărea cu

un zâmbet pe afișe, apărea cu un zâmbet în poezii, era bucuros de tot ce se întâmplă, chiar și de pierderea propriului pământ, prin acțiunea de colectivizare forțată: „pe toate ogoarele, au venit tractoarele și-au arat răzoarele“. Erau versuri preparate în laboratoarele de partid.

Altă metodă de subordonare a scriitorilor a fost persecutarea celor care nu voiau să se supună. Zeci de scriitori au fost arestați. Au fost arestați Mircea Vulcănescu, Vasile Voiculescu, Nicolae Balotă, Ștefan Aug. Doinaș, nenumărați… sunt liste întregi. La un moment dat Petre Pandrea, care se afla în închisoare la Aiud, a întocmit o evidență a scriitorilor închiși, explicând că aceștia sunt atât de numeroși, încât s-ar putea constitui o Uniune a Scriitorilor de la Aiud.

În timpul lui Ceaușescu s-a desființat demagogic cenzura, dar responsabilitatea cenzurii revenea autorilor și editorilor; te obligau să te cenzurezi tu însuți și, dacă nu te cenzurai, oricum se afla și tot îți era retrasă cartea din librării; scriitorii ajunseseră să scrie într-o atmosferă de teroare ideologică. Acestea erau condițiile cu totul nefavorabile literaturii, de care aveau parte scriitorii în timpul comunismului și, totuși, spuneam că literatura română a supraviețuit. Cum a supraviețuit? De ce a supraviețuit? De ce alte instituții n-au supraviețuit și literatura totuși a reușit să supraviețuiască? În primul rând a supraviețuit datorită vitalității ei. Literatura română are o foarte mare vitalitate, este o literatură de tip latin, exuberantă, ingenioasă, poate mai ușor ar fi fost ținută sub control o literatură gravă. Românii, cu firea lor inventivă, jucăușă, au reușit să găsească tot felul de forme de deviere de la interdicțiile care existau.

Literatura română a supraviețuit, dar cu mari pierderi. La capitolul „pierderi“ trebuie înregistrate nu numai deformările pe care le-a suferit, dar și textele care ar fi putut fi scrise și n-au fost scrise

din cauza lipsei de libertate. Cum zice Blaga: „Păduri ce-ar fi putut să fie, și n-au să fie niciodată...“

Literatura care a rezultat, în condițiile acestui permanent conflict, tacit sau zgomotos, cu autoritățile comuniste, este cam palidă. Este ca și cum într-o grădină ai așeza o lespede uriașă de piatră și ai urmări ce se întâmplă în timp cu plantele de dedesubt. În varianta cea mai tristă, ele mor, iar sub lespedea aceea nu mai găsești decât coropișnițe. La noi însă nu s-a întâmplat așa, la noi s-a înregistrat o variantă care dovedește, repet, vitalitate: cu multă răbdare și cu multă tenacitate, plantele au reușit să-și facă loc pe sub lespede și să iasă la lumină. E adevărat că au tulpinile albicioase și contorsionate, pentru că încercarea de a evada a fost istovitoare și au ieșit infirmizate, dar unele au dat niște flori de o frumusețe stranie, care merită admirate. O asemenea floare, de vis, este de exemplu poezia lui Nichita Stănescu, despre care nu-ți vine să crezi că a apărut în timpul comunismului. Dacă doar el ar fi scris ce a scris, tot am am putea considera că literatura română s-a salvat. Dar n-a fost numai el, au fost zeci de scriitori care s-au exprimat, într-un fel sau altul. În *Istoria literaturii române contemporane* omagiez această supraviețuire a literaturii române. Deplâng pierderile pe care le-a suferit, dar îi sărbătoresc succesul de-a nu fi dispărut.

Scriitori și activiști

Despre *Luna cărții la sate,* ceremonial al culturalizării satelor, care se practica înainte de 1989, se poate scrie din mai multe perspective.

Dintr-o perspectivă cinică:

Manifestarea era un bun prilej pentru activiștii culturali, scriitori, ziariști, editori să ajungă ca oaspeți de seamă în sate și să-și procure pe gratis alimente, care se găseau cu mare greutate pe

timpul lui Ceaușescu. La întoarcerea de la așa-numitele întâlniri cu cititorii, bieții intelectuali, înghesuiți în autobuze hodorogite sau în trenuri înghețate, cu geamuri aburite de respirația călătorilor, puteau fi văzuți ducând fericiți, ca pe niște trofee, pachete cu brânză sau carne, cartofi sau fasole.

Dintr-o perspectivă sentimentală:

„Acțiunile“ organizate atunci, așa rudimentare (și uneori absurde) cum erau, aveau farmecul lor, ținând de o epocă naivă, în care cărțile mai contau și erau chiar mitologizate. Să nu uităm că în anii aceia mai existau biblioteci sătești, de la care țăranii împrumutau în mod curent cărți (i-am văzut chiar eu, este adevărat în timpul lui Gheorghiu-Dej, în satul bunicii mele, întorcându-se de la câmp, vara, cu sape pe umăr, și intrând la biblioteca din centru ca să-și ia *Război și pace*, de Tolstoi, sau *Ocolul pământului în 80 de zile*, de Jules Verne).

Dintr-o perspectivă istorică:

La noi există, încă de la începutul secolului douăzeci, tradiția „sămănătoristă“ a difuzării culturii la sate. Intelectualii români (probabil și sub influența „narodnicismului“ rusesc, dar mai ales datorită originii lor – în marea majoritate a cazurilor – țărănești) nu se fereau (așa cum se feresc azi) să le explice țăranilor, pe înțelesul lor, teorii complicate privind originea universului sau descoperiri de ultimă oră referitoare la viața plantelor și animalelor. Se organizau și „șezători literare“, în cursul cărora lucrătorii pământului puteau să asculte poezii și povestiri, citite de autorii lor.

Această tradiție s-a păstrat după instaurarea comunismului, chiar dacă autoritățile au încercat să o transforme într-o ocazie de propagare a ideologiei marxist-leniniste. Confiscarea tradiției nu le-a reușit decât parțial.

Din perspectiva experienței proprii:

Îmi aduc aminte, clar, cum s-a desfășurat unica mea participare la *Luna cărții la sate.* Era în februarie 1972, aveam douăzeci și patru de ani și jumătate și lucram ca redactor la revista *Tomis* din Constanța. În martie urma să plec în armată. Ca redactor al revistei *Tomis,* am fost cooptat într-un grup de scriitori și activiști care avea „sarcina“ să participe la o întâlnire cu cititorii într-un sat (din păcate, nu-mi aduc aminte numele satului, sunt originar din Bucovina, iar toponimele din Dobrogea mi s-au părut întotdeauna ciudate și greu de memorat: Topraisar, Cobadin etc.). Într-o dimineață geroasă, ne-am suit cu toții într-un microbuz de la „gospodăria de partid“ și „ne-am deplasat“ în comuna în cauză. Ne-am oprit întâi la primărie („consiliul comunal“), unde am fost primiți cu țuică fiartă. Apoi ne-am mutat la căminul cultural, într-o sală neîncălzită, în care se vedeau aburii respirației ieșindu-ne din gură la fiecare cuvânt rostit. Scriitorii din grup erau un poet excentric, autor al unor versuri alambicate și ininteligibile, pline de cuvinte scrise cu majuscule, și un prozator ambițios, cu mult temperament, atras de analiza psihologică (amândoi erau scriitori lipsiți de cine știe ce talent, dar oameni pitorești și plăcuți; nu mai sunt azi în viață). Eu, în calitate de tânăr critic literar, trebuia să-i prezint publicului. Am luat loc toți trei la „prezidiu“, flancați de un activist de secția de propagandă a Comitetului Județean al PCR și de altul de la Comitetul de Cultură. La aceeași masă s-a așezat și primarul comunei.

Publicul era format din cincisprezece, șaisprezece țărani obosiți de muncă și îmbrăcați gros, cu cojoace și căciuli, bărbații, iar femeile – cu basmale groase. Stăteau tăcuți și respectuoși în scaunele desperecheate aduse de prin birouri (era o sală relativ mică, nu sala de spectacole). Nu mai țin minte ce s-a spus. Dar mi-aduc aminte ce nedumeriți erau țăranii când poetul își declama cu

emfază versurile din care nimeni (nici măcar eu, criticul literar) nu înțelegea nimic. Se uitau la el ca la un popândău ieșit pe neașteptate din pământ, în timp ce ei s-ar fi aflat la prășit. Trăznitele combinații de cuvinte, deși indescifrabile, nu îi plictiseau, ci îi uimeau necontentenit și îi făceau să aibă o mină gravă, de filosofi.

Mai rău a fost când a început să citească prozatorul un fragment de roman, despre stări sufletești abisale, descrise în fraze arborescente. Țăranii și-au pierdut repede curiozitatea. După un timp, pe unii i-a cuprins și somnul. Își țineau bărbia cu mâna, dar în zadar. Tresăreau speriați când adormeau și încercau din răsputeri, dar în zadar, să rămână treji. Prozatorului nu îi era deloc milă de ei. Neavând parte de audiență în lumea literară, simțea nevoia să-și ia revanșa acolo, pe seama unui public inocent și docil.

Am roșit pentru el. I-a chinuit, ca pe hoții de cai, mai bine de o oră, până la istovire. A urmat o masă festivă, oferită de un țăran mai înstărit, acasă la el. Acolo am remarcat – și n-am uitat nici până azi – cum mâncau activiștii. Nu arătau deloc că se bucură de bunătățile scoase la iveală, de gazdă, cu generozitate. Mâncau încruntați, stând în picioare. Aveau aerul că îndeplinesc o obligație, din devotament față de partidul comunist. Eu, lipsit de experiență, am reacționat entuziast la aducerea fiecărui fel de mâncare. Am lăudat pâinea scoasă atunci din cuptor, am lăudat vinul roșu și dulce extras din butoiul din pivniță. Și am mai și glumit într-un mod care i-a făcut pe toți să încremenească (fără ca eu să înțeleg de ce). Am spus: „Dacă știam că se mănâncă așa de bine, aș fi participat de multe ori până acum la *Luna cărții la sate.“*

Urmarea: a doua zi am fost chemat la Comitetul Județean Constanța al PCR și certat aspru pentru denigrarea activității de culturalizare a maselor desfășurate de partidul comunist.

Merçi, Renault!

S-au împlinit, de curând, cinci ani de când mi-am cumpărat un Renault 19 Europa. În acești cinci ani, mașina *nu s-a defectat niciodată.* Vara sau iarna, pe ploaie sau pe arșiță, ori de câte ori m-am suit la volan și am întors cheia de contact, motorul a pornit imediat, ca și cum până atunci nu făcuse decât să mă aștepte, plin de zel. N-am avut, în toată această perioadă, nici măcar o pană de cauciuc. Mi s-a furat, zilele trecute, o oglindă retrovizoare, dar de asta nu automobilul e răspunzător.

Îmi amintesc ziua în care l-am cumpărat. De fapt, ziua în care *mi-a fost adus acasă,* de doi angajați ai reprezentanței firmei Renault în România. Forma dezinvoltă, desenată parcă în aer cu o baghetă, de un artist, și culoarea elegantă, un bleumarin brumat, m-au emoționat și m-au intimidat. În portbagaj am găsit o sticlă de șampanie din partea firmei. Le-am mulțumit aducătorilor mașinii, dar susceptibil, ca orice român pățit, am observat repede că din portbagaj lipsea trusa de scule. „Mi-au adus o sticlă de șampanie“, m-am gândit, „ca să-mi distragă atenția...“ Le-am și spus:

— Gestul cu șampania e frumos. Dar unde e trusa de scule?

Cei doi s-au uitat unul la altul și au izbucnit în râs:

— Ce să faceți cu ea?

— Păi... să mai strâng câte un șurub... să scot colierele, când crapă vreun furtun și trebuie înlocuit...

— N-o să fie cazul. Dacă totuși va fi nevoie de o intervenție, mergeți la *service.* Mașina asta nu e prevăzută cu trusă de scule.

Într-adevăr, n-a fost cazul, timp de cinci ani. Iar la *service* m-am dus o singură dată, ca să aflu dacă mașina nu are nevoie totuși de o reparație, pentru

cine știe ce defect subtil, insesizabil de către mine. Nu avea.

Renault-ul meu e ușor de condus, dar eu m-am obișnuit greu cu el. (De fapt, cu *ea*, pentru că în intimitate îi spun, răsfățând-o, *franțuzoaica.*) În trafic, în primele săptămâni, la fiecare o sută de metri intram în panică, având impresia că i s-a oprit motorul. De ce? Pentru că *nu-l auzeam.* Înainte avusesem o Dacia 1310 care huruia și zdrăngănea, zgâlțâindu-se din toate încheieturile, astfel încât simpla ei înaintare părea o acțiune eroică. „Franțuzoaica“ este cu desăvârșire silențioasă; trebuie să-mi încordez auzul ca să-mi dau seama dacă motorul ei funcționează. Și funcționează întotdeauna, în afară de cazurile în care îl închid eu. (La Dacia, nici de asta nu eram sigur: mi s-a întâmplat s-o parchez, să scot cheia din contact, și s-o aud totuși intrând singură în funcțiune, ca personajele malefice din câte un *thriller* american, care, împușcate mortal, spintecate, incendiate, înecate în cada de baie, se ridică totuși încă o dată în picioare și vin pe urmele ființei angelice pe care o terorizează de la începutul filmului.)

De schimbătorul de viteze al vechii mele mașini trebuia să trag cu toată forța mea bărbătească (sper să nu citească aceste rânduri o feministă!) și abia reușeam să-l clintesc. La Renault e suficient să-l apuc cu două degete, ca pe un bețișor chinezesc folosit ca tacâm. Ușile Daciei se închideau numai izbite năpraznic. Ușile Renault-ului au nevoie doar de o împingere delicată, ca aceea cu care se închide tocul ochelarilor. Mi-a trebuit timp ca să mă adaptez la acest regim al mișcărilor delicate. Era ca și cum ar fi trebuit să dansez cu Andrea Marin după ce ani la rând aș fi dansat cu Fănuș Neagu.

Timp de peste cinci ani n-am reparat-o niciodată pe *franțuzoaică* (și nu se întrevede vreun motiv s-o repar în viitorul apropiat). Mi se strângea inima

obligând-o să meargă pe străzile pline de gropi ale Bucureștiului, gândindu-mă că trebuie să se simtă ca o prințesă trimisă la prășit porumbul. Cavalerismul meu înnăscut mă făcea să mă simt vinovat. Camioane cu roți imense au stropit-o de multe ori cu noroi, mâini de ștergători de parbrize au lovit-o nervos, în semn de protest pentru că le refuzam serviciile, apa din benzină i-a provocat în câteva rânduri o tuse înecăcioasă, obiecte zburătoare neidentificate (de obicei, aruncate din balcoanele blocurilor) au căzut pe capota ei. Și totuși, *franțuzoaica* a rămas mereu aceeași, calmă și puternică, frumoasă și neatinsă de trecerea anilor.

Dacia pe care am avut-o înainte a trebuit reparată, în primii cinci ani, de 120 de ori! De 120 de ori am mers la *service* sau am *aranjat* cu diverși mecanici să vină s-o repare în parcare. De 120 de ori am *făcut rost* de piese de schimb și am pregătit teancul de bancnote pentru reparator.

Un vecin de-al meu, având și el o Dacie (1300), a făcut într-o zi, când mașina i s-a stricat pentru a nu știu câta oară, o criză de nervi. A început să strige, ca scos din minți, în curtea interioară a blocului în care locuim:

— O vând pentru o sută de dolari! O vând pentru o sută de dolari!

S-a găsit imediat un cumpărător și el i-a dat-o în aceeași zi. Întâlnindu-l, ulterior, nu mi-am putut stăpâni curiozitatea și l-am întrebat:

— Dacă tot voiați să scăpați de ea, de ce n-ați dat-o pe gratis? De ce ați mai cerut o sută de dolari?

— Ca să o umilesc, mi-a răspuns el cu o ură retrospectivă. Înțelegeți? Ca să o umilesc.

Am înțeles. Așa aș fi făcut și eu dacă aș fi avut mai mult temperament.

Renault-ul meu, însă, de mai bine de cinci ani, *nu s-a stricat niciodată.* Așa stând lucrurile, nu l-aș vinde nici pentru o sută de mii de dolari. Nu este

vorba doar de un obiect care îmi convine, ci și de un simbol. Vechea mașină mă adusese la exasperare, începusem să cred că mâna omenească *nu poate* face ceva care să funcționeze. Iar uneori îmi închipuiam că eu sunt vinovat, că *nu știu* să folosesc o mașină. Am scăpat – datorită Renault-ului – de aceste obsesii. Când mă sui la volan, uit de țevile de apă ale blocului, sparte de peste douăzeci de ani, de prizele electrice fără legătură cu pământul (prize a căror folosire dă emoții ca „ruleta rusească"), de liftul înțepenit între etaje, de interfonul răgușit. Uit de toate și intru într-un spațiu magic, decupat dintr-o altă lume, *a lucrurilor bine făcute*.

Merçi, Renault!

Mircea Iorgulescu e cu ochii pe noi

Mircea Iorgulescu continuă să aibă, în intervențiile lui publicistice, aerul unui clarvăzător care dă lecții. Făcând naveta București-Paris, se consideră un purtător de cuvânt al Occidentului în raport cu intelectualii din România. Drept urmare, faimoasa replică a personajului caragialian „Europa e cu ochii pe noi“ și-a pierdut actualitatea. De acum înainte va trebui să spunem: „Mircea Iorgulescu e cu ochii pe noi!“

Într-un articol al său din *Dilema* (16 febr. 2001), Mircea-Iorgulescu-care-e-cu-ochii-pe-noi deplânge transformarea revistei *România literară* „într-o publicație deschis de dreapta începând din 1991-1992“ și îl evocă nostalgic pe George Ivașcu, care „era un vechi om de stânga și nu avea îndoieli în privința derivei legionaroide a regimului ceaușist“. Răspunzători de orientarea de dreapta a *României literare* sunt considerați Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigurcu și Alex. Ștefănescu.

Afirmațiile sunt cel puțin hazardate, și iată de ce: 1. Orientarea *României literare* este în realitate una eclectică, nu de dreapta (iar dacă totuși ar fi de dreapta, nu ar fi reprobabilă). 2. Ca să sesizezi și să incriminezi „deriva legionaroidă a regimului comunist“ nu trebuie să fii neapărat „un vechi om de stânga“. Este suficient să fii, pur și simplu, un adept al democrației (de stânga, de dreapta sau de centru).

În ceea ce privește agenții deplasării spre dreapta a *României literare,* n-am să mă erijez în purtător de cuvânt al lui Nicolae Manolescu sau Gheorghe Grigurcu (n-am vocație de purtător de cuvânt, ca Mircea Iorgulescu), dar am să precizez ceva în legătură cu mine.

Mircea Iorgulescu susține că orientarea de dreapta a revistei este „întărită“, printre altele, de „prezența“ mea „la rubricile de cronică literară“, în

condițiile în care sunt „membru al PNȚCD“ și am mai și făcut afirmația că „Titu Maiorescu a fost un penețecedist al secolului XIX“. În legătură cu acest joc de idei, scos din context, Mircea Iorgulescu adaugă: „...probă că protocronismul nu are frontiere de partid.“

Chestia cu „membru al PNȚCD“ este o problemă de dosar de cadre, fără legătură cu discuția. După alte criterii se judecă o cronică literară. Iar citarea opiniei mele despre Titu Maiorescu (prin care eu evidențiam de fapt continuitatea spiritului conservator în cultura română, aflat într-un raport de complementaritate cu liberalismul) ca... dovadă de protocronism reprezintă o insolență, caracteristică de altfel lui Mircea Iorgulescu, care folosește în mod curent în controverse aplicarea de etichete infamante. În lucrarea *Compromis și rezistență – cultura română sub Ceaușescu* (apărută la Ed. Humanitas în 1994), cercetătoarea americană Katherine Verdery mă menționează, dimpotrivă, printre cei care *au combătut* protocronismul. Mircea Iorgulescu trebuie să știe că nu numai Europa, ci și America e cu ochii pe noi!

Și apoi, chiar dacă n-ar exista această lucrare, cum poate fi considerată procronistă afirmația mea despre Titu Maiorescu? Protocroniștii fac cu totul altceva, și anume, dintr-un orgoliu național care le obturează spiritul critic, încearcă să demonstreze că în cultura română unele intuiții, descoperiri etc. le-au anticipat pe cele din Occident. Că în multe privințe noi am fi fost primii din Europa. Rezultă așa ceva din ceva textul meu?

P. S. Dacă-mi scrutez atent conștiința, îmi dau seama că există totuși și ceva de protocronist în mine. Este vorba de sentimentul de mândrie pe care îl am când mă gândesc că noi, românii, am avut înaintea altora revelația valorii lui Mircea Iorgulescu. În zadar și-l revendică acum Europa.

Improvizația în cultură

Cine consultă legislația românească din domeniul culturii, elaborată și adoptată în 2002, riscă să-și piardă optimismul (dacă îl are) și să cadă într-o stare depresivă. Experiența este profund descurajatoare, întrucât duce la concluzia că în acest domeniu nu se face aproape nimic serios, sistematic, pe baza unei concepții.

Puteam presupune că așa stau lucrurile judecând după componența comisiilor de cultură ale Parlamentului și după manifestările publice ale actualului ministru al culturii. În comisiile de cultură ale celor două camere legislative predomină persoanele care au o vagă (sau regretabilă) legătură cu viața culturală a României, ca Ion Dolănescu, Dumitru Bălăeț, Lia Olguța Vasilescu, Ion Solcanu, Eugen Nicolicea, Eugen Florescu sau Constantin Duțu (într-o țară în care există Nicolae Balotă, Dinu Giurescu, Adrian Marino, Alexandru Zub, Nicolae Manolescu, Ana Blandiana, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu ș.a.m.d.!). Iar ministrul culturii, Răzvan Theodorescu, este primul dintre deținătorii acestei funcții de după 1989 care s-a declarat în mod public mulțumit cu bugetul (infim) alocat ministerului său, ca să nu mai vorbim de faptul că n-a protestat împotriva scandaloasei tentative a Guvernului de a deposeda Biblioteca Națională de clădirea care i-a fost rezervată încă dinainte de Revoluție.

Puteam presupune, deci, că astfel de prestatori de servicii publice în domeniul culturii nu se pot ilustra în activitatea de reglementare a funcționării instituțiilor culturale, dar nu ne puteam închipui, totuși, că ei pot da dovadă *într-o asemenea măsură* de superficialitate și amatorism.

Practic, nu se elaborează o legislație coerentă, care să facă posibilă valorificarea resurselor de inteligență și talent ale țării și punerea de acord cu

viața culturală din țările occidentale, ci se cârpește, de la o zi la altul, legislația existentă. Sunt și numeroase indicii că se practică pe scară largă clientelismul politic (îndeosebi prin transferul cu adresă al unor bunuri imobiliare și prin acțiuni tendențioase de centralizare sau descentralizare a unor activități), dar acest partizanat PSD-ist încă nu este atât de grav și alarmant cum este modul meschin, neglijent, lipsit de perspectivă de a face reguli în cultură.

La 28 februarie 2002, Guvernul emite *Ordonanța de urgență nr. 24 pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 9/2001 privind unele măsuri în domeniile culturii și artei, cultelor, cinematografiei și dreptului de autor.* La 10 aprilie 2002, este promulgată *Legea nr. 164 pentru respingerea Ordonanței Guvernului nr. 22/2000 privind îmbunătățirea modului de funcționare a comisiilor de specialitate constituite pe lângă Ministerul Culturii.* La 16 aprilie 2002, se mai modifică o dată Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 9/2001 – se modifică deci modificarea – printr-o lege intitulată solemn *Legea nr. 199 pentru modificarea articolului 2 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 9/2001 privind unele măsuri în domeniile culturii și artei, cultelor, cinematografiei și dreptului de autor.* La 3 iulie 2002 se adoptă *Hotărârea Guvernului nr. 682 pentru completarea articolului 6 din Hotărârea Guvernului nr. 258/2002 privind organizarea din doi în doi ani a Festivalului Internațional „George Enescu“* (aceasta din urmă datând din 13 martie 2002, deci de mai puțin de patru luni). La 22 august 2002 este semnată de prim-ministru *Ordonanța Guvernului nr. 59 pentru modificarea Legii nr. 202/2000 privind unele măsuri pentru asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală în cadrul operațiunilor de vămuire* (ceea ce înseamnă că apar nu numai legi care

modifică ordonanțe, ci și ordonanțe care modifică legi!).

Actualii conducători ai țării schimbă fără ezitare, în repetate rânduri, nu numai reglementări datând dinaintea venirii lor la putere, ci și propriile lor reglementări. Numai Eminescu își mai retușa de atâtea ori poemele.

Trebuie spus însă că Eminescu o făcea din dorința de perfecțiune, în timp ce legislatorii noștri de azi procedează așa din neseriozitate (improvizează o lege, o ordonanță sau o hotărâre, o pun în aplicare și, după o vreme, constatând că a fost prost gândită, trec la revizuirea ei). Mai trebuie apoi precizat că Eminescu experimenta diversele variante ale unui text *în ciorne*, fără să perturbe viața nimănui, în timp ce „eminescienii" de școală nouă fac experiențe pe societatea românească. Ei seamănă cu alt „poet", Nicolae Ceaușescu, care modifica blocurile de locuințe nu în faza de proiect, ci după ce le vedea construite și descoperea că nu arată așa cum și le imaginase.

Singura lege importantă, necesară și atent gândită adoptată anul trecut este *Legea bibliotecilor nr. 334 din 31 mai 2002.* Ea consacră un *sistem național de biblioteci* și stimulează receptivitatea acestor instituții tradiționale față de achizițiile informaticii. În plus, prevede înființarea Comisiei Naționale a Bibliotecilor, instanță culturală care poate grăbi sincronizarea noastră în acest domeniu cu Occidentul. Din nefericire, peste *Legea Bibliotecilor* s-a suprapus imaginea TV a directorului Bibliotecii Naționale, un eminent intelectual, cu cătușe la mâini, din motive care s-au evaporat la douăzeci și patru de ore de la invocarea lor de către autorități.

Foarte multe decizii se referă la suplimentarea bugetului MCC cu sume destinate unor cheltuieli neprevăzute (deși previzibile). Se vede clar – și jenant – că MCC acționează pompieristic, alergând

cu bani acolo unde se strigă „Ajutor!“ (în funcție și de *cine* strigă, dar aceasta e altă poveste).

Iată câteva exemple: *Hotărârea de Guvern nr. 386 din 18 aprilie 2002 privind suplimentarea bugetului Ministerului Culturii și Cultelor pe anul 2002 din Fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului pentru sprijinirea unor unități de cult ce aparțin cultelor religioase recunoscute din România, din județul Mureș; Hotărârea de Guvern nr. 435 din 30 aprilie 2002 privind suplimentarea bugetului Ministerului Culturii și Cultelor din Fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului pe anul 2002 pentru Arhiepiscopia Târgoviștei; Hotărârea de Guvern nr. 506 din 23 mai 2002 pentru alocarea sumei de 1 miliard lei în vederea organizării și desfășurării în perioada 31 mai – 6 iunie a Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu, ediția a IX-a* (ceea ce dovedește că Guvernul și-a dat seama, abia cu o săptămână înainte de începerea festivalului, că este nevoie de bani pentru organizarea lui); *Hotărârea de Guvern nr. 626 din 20 iunie 2002 privind alocarea sumei de 350 milioane lei din Fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului pe anul 2002, pentru organizarea și desfășurarea Festivalului Național de Creație și Interpretare „Mamaia copiilor“* etc.

În sfârșit, mai trebuie observat că multe edicte pompoase se referă la bunuri patrimoniale mărunte, lipsite de însemnătate, în condițiile în care aproape tot ce are mai valoros patrimoniul nostru cultural rămâne în continuare neprotejat și neîntreținut (exemplul cel mai frapant constituindu-l *Muzeul Satului,* devastat de mai multe ori de incendii și folosit ca hotel de ocazie de diverse cupluri amoroase): *Hotărârea de Guvern nr. 138 din 14 februarie 2002 privind trecerea din administrarea Ministerului Culturii și Cultelor în administrarea Muzeului Literaturii Române din București a lucrării de artă*

monumentală „Mircea cel Bătrân“; Hătărârea de Guvern nr. 46 din 16 mai 2002 privind aprobarea donării către Primăria Orașului Sofia, Bulgaria, a lucrării de artă monumentală „Mihai Eminescu – placă comemorativă“ etc.

Cu așa ceva se ocupă Guvernul României, într-o perioadă în care monumente arhitectonice, istorice și de cult de mare importanță se degradează, după cum se degradează și monumentele culturii scrise, prin abandonarea activității de elaborare a edițiilor critice. Acesta este titlul de glorie pe care și-l revendică actualii guvernanți: transferul unei statui de la o instituție la alta sau donarea unei plăci comemorative Primăriei Orașului Sofia! N-ar fi de mirare ca în 2003 cabinetul Adrian Năstase să ia decizii răsunătoare și în legătură cu necesitatea curățării cu furtunul a statuii lui Eminescu din fața Ateneului sau referitoare la donarea câte unui semn de carte fiecărei biblioteci județene.

Insignifianța preocupărilor celor care iau decizii în domeniul culturii este dezolantă. Și este și indecentă, dacă o raportăm la anvergura afacerilor proprii ale unora dintre ei.

O Românie ideală

Nu credeam să-nvăț a-i iubi vreodată pe tinerii contemporani cu mine. Și totuși, asta s-a întâmplat. La Oradea, unde a avut loc, în perioada 2-6 februarie 2009, Olimpiada Națională de Limba și Literatura Română, pentru clasele VII-VIII-IX-X-XI-XII, am întâlnit câteva sute de elevi frumoși, inteligenți, sensibili, capabili să construiască fraze complete, perfect articulate. Nu se foloseau, în discuții, doar de gesturi și interjecții, ca atâția alți adolescenți de pe stradă, nu strigau până la spargerea timpanelor celor din jur, nu făceau glume vulgare și nu râdeau prostește. Erau cuviincioși aveau și umor, un umor fin, de oameni cultivați. (Când au vrut să se fotografieze cu mine,

iar eu le-am spus, în glumă, că trebuie să mă plătească, pentru fiecare poză, cu cincizeci de bani, o fată a intrat imediat în joc și, scoțând din poșetă o bancnotă, mi-a explicat pe un ton prin care simula seriozitatea în afaceri: „Vreau să mă pozez cu dv. de zece lei...“) Văzându-i în sala de festivități a Liceului „Mihai Eminescu“, în sălile de concurs, la Casa de Cultură a Sindicatelor i-am admirat, m-am bucurat din toată inima că există, m-am scăldat în iluzia că așa va arăta cândva întreaga populație a României.

Am trăit, timp de câteva zile, într-o Românie ideală, într-o Românie posibilă (din nefericire, nu și probabilă) din care, la sfârșit, m-am desprins cu greu ca să mă întorc la București. Et in Oradea ego!

Olimpiada a funcționat foarte bine, era să zic *nemțește,* dar mai bine folosesc un sinonim, *ardelenește,* fără întârzieri, fără momente de confuzie, fără rătăciri pe străzile unui oraș relativ mare, necunoscut pentru mulți dintre participanți. Doamnele Mina Rusu și Anca Petrache, reprezentante ale Ministerului Educației, Cercetării și Inovării, au gândit totul dinainte, într-un mod inteligent, nefuncționăresc, iar inspectorul școlar Radu Mazilescu și echipa lui, care s-au ocupat de organizare ca gazde, au dat dovadă de promptitudine și eficiență în tot ceea ce a fost de făcut. Profesorii și inspectorii școlari din diferite județe aflați și ei la Oradea au contribuit la rândul lor, discret, la buna desfășurare a concursului.

Nota zece merită și reprezentanții autorităților locale, care s-au aflat unde trebuia exact când și cât trebuia. Ei au completat suma (modestă, ca de obicei) rezervată de minister pentru cheltuieli și în mod special pentru premierea câștigătorilor olimpiadei cu bani obținuți de la sponsori locali.

Ca să nu mai vorbesc de prezența fastă, la toate întâlnirile cu elevii, a președintelui olimpiadei, criticul și istoricul literar Ion Simuț, decan al

Facultății de Litere a Universității din Oradea. (Mi-a plăcut și președintele de onoare, Alex. Ștefănescu!)

Imaginea unor instituții care *funcționează* a fost pentru mine o mare supriză. Dar o și mai mare surpriză a constituit-o competența filologică a elevilor înscriși în competiție. Subiectele de concurs, atent și ingenios elaborate, plecând de la texte ale unor scriitori ca I. L. Caragiale, Titu Maiorescu, Anton Holban, Ion Minulescu, Radu Stanca, Marin Sorescu, Mircea Horia Simionescu, Gabriel Liiceanu sau Andrei Pleșu, aveau darul de a pune în evidență pregătirea participanților și, în același timp, capacitatea lor de a gândi pe cont propriu. Lucrările mi s-au părut remarcabile, înainte de toate prin stăpânirea limbii române până aproape de virtuozitate prin utilizarea precisă a neologismelor, prin cunoașterea limbajului de specialitate. Am identificat și texte care, prin originalitatea interpretărilor, păreau să aparțină unor critici literari talentați și experimentați, deși fuseseră compuse pe loc, de niște adolescenți (care învață, ca într-o viziune matinală a lui Nichita Stănescu, mersul pe apă în picioare). Iată, de exemplu, cum comentează Dragoș-Cristian Costea, elev în clasa a XII-a a Colegiului Național „Mihai Viteazul“ din București (deținător al Premiului I pe țară pentru clasa a XII-a și al Premiului oferit de *România literară)*, o afirmație a lui Mircea Horia Simionescu din romanul *Nesfârșitele primejdii* („Romanul [...] poate fi considerat mai curând un produs al gustului legiunilor de cititori, decât al personalităților care l-au scris.“):

„Desigur, emițătorul e dezgustat de această condiționare a produsului literar. Cum poate autorul să-și comunice personalitatea apelând la o formă osificată, la «convenții necesare»? Romanul nu ar trebui să aibă astfel de constrângeri – scriitorul își va impune propriul mod de abordare, independent de «gusturi». Însă este posibilă

această formulare pentru roman? Ni se sugerează că nu, întrucât numai poezia «nu respectă aproape deloc legile impuse de înaintași». Dar vai! În ce tonuri sumbre se vorbește! Oare am uitat de Urmuz? Cum, oare cum, a reușit să scrie *Pâlnia și Stamate,* de pildă, dacă nu dând cu tifla convențiilor?

Desigur, o altă problemă se pune aici: îți câștigi pâinea scriind sau o faci din pasiune? În primul caz, fără îndoială că romanul tău va trebui să răspundă orizontului de așteptare al epocii. Doar geniile (ajutate de critică totuși, să nu uităm!) pot propune o modalitate de abordare complet nouă și pot avea, în același timp, succes la public. Însă, de cele mai multe ori, aprecierea e postumă (și, de aceea, necesitatea traiului decent obligă «mașina de produs literatură» la rabaturi importante). În al doilea caz, putem lua ca exemplu *Conjurația imbecililor* – Premiul Pulitzer pentru un roman ce nu se integra, în mod evident, în literatura epocii. De fapt, toate cărțile mari rup zăgazurile curentelor literare, înscriindu-se în universalitate chiar dacă sunt inclasificabile în termenii unei direcții culturale.“

Singurul lucru care nu mi-a plăcut în unele lucrări este ceea ce s-ar putea numi un *culturism filologic.* Sunt elevi (greșit orientați, probabil, de profesorii lor) care își cultivă excesiv mușchii filosofico-eseistico-terminologici, pentru a și-i etala în diverse împrejurări (de genul olimpiadei). Comentariile lor, bombastice, lipsite de emoție, te fac să te gândești la cei mai nesuferiți critici literari de azi. Reproduc, în continuare, un extras dintr-o asemenea lucrare:

„Cine a văzut Speranța nu o va uita. Cine a simțit mângâierea artei, a literaturii, o va căuta în continuare, dislocând Eternitatea, atingând și propulsând nadirul latent al creației în abis, spre centrul tuturor armoniilor ezoterice ale ființei – sufletul –, și va continua să viseze identitatea

ideală, propria individualitate proiectată spre universul universaliilor umane, prin iubire, în iubire, sevă vie ce se varsă în noi, prin noi, chiar prin fantastic.“

Dar chiar și asemenea elevi impresionează prin bogăția lexicului și cunoașterea gramaticii limbii române, ceea ce nu e deloc puțin.

N-am să uit niciodată olimpiada de la Oradea. Am trăit, în orașul străbătut de Criș, și alte momente frumoase. Am participat, de pildă, la susținerea (impecabilă) de către Ioana Revnic a tezei sale de doctorat, *Mit și fantastic în opera lui Ștefan Bănulescu,* în fața unei comisii de înaltă ținută intelectuală și a unui public select, am vizitat redacția revistei *Familia,* unde am discutat, ca și cum aș fi întâlnit vechi prieteni, cu Ioan Moldovan, Traian Ștef și Ion Simuț, de care mi-a fost greu apoi să mă despart, am intrat, împreună cu olimpicii, în feerica *Peștera Urșilor* (unde, în loc să mă uit la fabuloasele sculpturi în calcar, realizate de natură în mii de ani, cu o răbdare infinită, m-am uitat mai mult la chipurile iluminate de încântare ale tinerilor). Aici, în *Peștera Urșilor,* și-a făcut apariția la un moment dat și un grup de elevi fără nicio legătură cu olimpiada, aduși de la un liceu din București cu autobuzul. Ce deosebire! Acești elevi păreau nu elevi, ci derbedei culeși de pe stradă, se îmbrânceau, vorbeau mizerabil sau pur și simplu urlau, făcând să se clatine de mirare stalactitele și stalagmitele.

M-am întors repede, ca atunci când, trezindu-te, vrei să mai prelungești puțin un vis frumos, la olimpicii mei și m-am bucurat de prezența lor luminoasă și plină de grație. Mi-am cultivat în continuare iluzia că toți tinerii din România sunt ca ei și că am motive să-i iubesc.

Poliție culturală

Credeam că odată cu prăbușirea comunismului va ieși din circulație expresia „o carte cu probleme“, care i-a exasperat – și obsedat – pe scriitori decenii la rând. „O carte cu probleme“ era, înainte de 1989, o carte incomodă sau chiar periculoasă din punctul de vedere al poliției politice. Expresia făcea parte din terminologia proletaro-culturală a cenzurii și ilustra tendința de codificare a rezoluțiilor ei, astfel încât să nu poată fi supuse oprobriului public (sau criticilor unor observatori din Occident). Se reproduc, azi, în presă, referate secrete dinainte de 1989 privind manuscrisele unor autori nonconformiști propuse editurilor, iar în aceste referate apare invariabil mențiunea „cartea are probleme“, ceea ce în traducere însemna: „Stimați tovarăși de la Consiliul Culturii și Educației Socialiste, stimați tovarăși de la Secția de Presă și Propagandă a CC al PCR, subsemnatul, ca referent vigilent al lucrării, vă atrag atenția că ea nu poate fi publicată, pentru că nu respectă și chiar contrazice ideologia oficială.“

Un autor care afla despre cartea lui că „are probleme“ știa că pentru el începe calvarul amânărilor fără sfârșit sau al tratativelor istovitoare privind operarea unor modificări, tratative soldate invariabil cu mutilarea textului sau cu aneantizarea lui, prin retragerea, într-un moment de demnitate, a manuscrisului.

Odioasa expresie, care ar fi meritat să-și găsească locul, printre instrumentele de tortură, în muzeul comunismului de la Sighet, a fost repusă în circulație la data de 5 februarie 2002, la doisprezece ani și două luni de la căderea comunismului, de către Ion Bogdan Lefter, prin intermediul revistei *Observator cultural.* Chiar pe prima pagină a acestei reviste stă scris cu litere mari: „O CARTE CU PROBLEME: *OMUL RECENT“.* Este vorba, bineînțeles, de *Omul recent*

de H.-R. Patapievici, amplu eseu filosofic publicat la sfârșitul anului trecut la Editura Humanitas.

H.-R. Patapievici, inteligență strălucită apărută imediat după 1989, ca un noroc nesperat și, mai ales, nemeritat al culturii române, care prin instituțiile ei încurajează sistematic mediocritatea, s-a afirmat rapid și spectaculos, reușind să devină în numai câțiva ani o vedetă a lumii intelectuale. Ascensiunea lui este mai mult decât îmbucurătoare pentru toți cei care deplâng dobândirea statutului de vedetă de către ziariști și oameni de televiziune inculți și agresivi, dar provoacă și o cumplită invidie celor incapabili să admire. S-a dezvoltat, împotriva lui H.-R. Patapievici, o adevărată „ură de clasă", trăită și propagată cu fervoare de autori care nu sunt și nu vor putea fi niciodată de *clasa* lui.

H.-R. Patapievici are o vastă cultură filosofică, științifică și literară, pe care a început să și-o facă încă din timpul comunismului cu o încredere absurdă în viitor, încredere care până la urmă s-a dovedit mai realistă decât scepticismul altora. Această cultură, gândită și regândită critic, *asumată,* este mobilizată într-un mod original în fiecare întreprindere filosofică proprie, mărind până la un nivel aproape neverosimil eficiența efortului intelectual, dar și transformând textul într-un spectacol de erudiție. În plus, există la H.-R. Patapievici un dramatism al ideilor, care conferă autenticitate existențială actului gândirii. Acest dramatism, departe de a răvăși frazele, le ordonează energic, punând în evidență un remarcabil talent literar.

În *Omul recent,* H.-R. Patapievici se pronunță asupra tuturor problemelor (din acest punct de vedere, dar numai din acesta, *Omul recent* este o carte cu probleme!) care ne preocupă îndeosebi pe noi, pe români, într-un moment istoric în care putem – dacă nu cumva e doar o iluzie – să *alegem* o direcție de evoluție. În mod special autorul

supune unei judecăți critice *idealul umanist* al lumii de azi, care presupune bunăstare pentru toți, prin redistribuirea forțată a ceea ce creează oamenii de valoare, situare exclusiv în prezent, amnezie interesată și asigurarea confortului sufletesc prin reprimarea sensibilității. „Oamenii de azi – explică filosoful – sunt cei mai bine hrăniți, cei mai prosperi, cei mai liberi (sub raportul deplasării în spațiu) pe care i-a cunoscut umanitatea. În același timp, sunt oamenii cei mai slabi de înger, cei mai dependenți de confort și de consum, cei mai aserviți bunului plac al liberului arbitru, cei mai puțin autonomi în judecățile lor, cei mai gregari (față de Stat) pe care i-a cunoscut vreodată umanitatea.“ Iar cât privește *noutatea* lor, de care sunt atât de mândri... „oamenii pe care îi produce într-un ritm industrial modernitatea care și-a ieșit din propria nemăsură nu sunt cu adevărat nici noi, nici înnoiți: sunt, asemeni conservelor cu dată de expirare pe etichetă, doar recenți...“

În așa-zisa „dezbatere“ din *Observator cultural,* care nu este de fapt o dezbatere, ci o „ședință de demascare“ de genul celor organizate în timpul stalinismului, Ion Bogdan Lefter și Gabriel Andreescu incriminează aceste idei cu o vehemență sumbră, de procurori. Faptul în sine că doi publiciști fără realizări demne de luat în considerare își exprimă dezacordul față de poziția lui H.-R. Patapievici, un intelectual de performanță, cum rar apar într-o țară, este în principiu acceptabil, conform normelor democrației (poate nu este și de bun-gust, dar aceasta e altă poveste). Se evidențiază însă două încălcări grave ale regulilor unui dialog.

Ion Bogdan Lefter și Gabriel Andreescu critică o operă filosofică din perspectiva unui îndreptar de comportare în societate (*political corectness).* Este o confuzie de planuri descalificantă pentru un intelectual (Mihail Ralea spunea, pe bună bună dreptate, că intelectual este acela care, într-o

discuție, nu confundă planurile). Mai rămâne ca Emil Cioran să fie judecat din perspectiva *Codului eticii și echității socialiste,* pentru ca tabloul inadecvărilor să fie complet.

Și mai reprobabil este însă faptul că detractorii lui H.-R. Patapievici își desfășoară atacurile după ritualul represaliilor la care erau supuși intelectualii cu o gândire independentă în regimul comunist. De incapacitatea lor de a se ridica la nivelul gândirii unui filosof mai putem râde, dar de atitudinea lor de polițiști ai culturii – nu.

În stilul campaniilor de presă de altădată îndreptate împotriva „culturii burgheze", Ion Bogdan Lefter recurge la etichetări ideologice, care, dacă nu mai pot duce, ca pe vremuri, la arestarea autorului incriminat, vizează oricum marginalizarea lui. Luate în serios, acuzațiile formulate de directorul *Observatorului cultural* ar putea avea drept rezultat trecerea lui H.-R. Patapievici pe lista neagră a extremiștilor, indezirabili în Occident. Ion Bogdan Lefter vorbește de „stereotipuri antimoderne, antioccidentale, «spiritualiste» și «fundamentaliste»", de „propuneri antidemocratice", de „calificări similare discursurilor extremiste", de o „ideologie extrem-conservatoare, cu potențial socio-politic periculos".

Cuvântul „periculos" este repetat în cuprinsul articolului. Ce caută acest cuvânt într-un articol de critică a ideilor? El și-ar găsi locul numai într-un denunț.

Tot în stilul propagandei comuniste, adversarul de idei este minimalizat necruțător, i se aruncă – la figurat vorbind – vitriol în față, astfel încât să fie deposedat rapid de prestanță și autoritate. După opinia (psihanalizabilă a) lui Ion Bogdan Lefter, cartea lui H.-R. Patapievici este „stufoasă și greoaie", dovedește „insuficiența documentării" și „incultură" în multe domenii. S-ar putea pune

întrebarea de ce mai este nevoie de o asemenea mobilizare de forțe pentru combaterea unui autor lipsit de valoare, insignifiant, fără șanse de a rămâne în istoria filosofiei. Preîntâmpinând întrebarea, Ion Bogdan Lefter recurge tot la o metodă proletcultistă, și anume susține că H.-R. Patapievici, așa lipsit de valoare cum este, are faimă și îi poate influența și pe alții! „Dacă ar fi fost semnată de un necunoscut – explică paznicul din oficiu al corectitudinii politice –, *Omul recent* ar fi rămas o carte oarecare, necomentată, fără impact.“ Dar H.-R. Patapievici este un „caz“. El îi poate contamina pe alții și de aceea trebuie considerat periculos!

Tehnica folosită de Gabriel Andreescu este, în linii mari, aceeași. Fostul colaborator al revistei *22,* de unde a trebuit să plece după ce i-a adus acuzații insultătoare, fără dovezi, lui Andrei Pleșu, recurge și el la etichetări (H.-R. Patapievici ar fi „reacționar“) și la minimalizări stupefiante, de genul celor practicate pe timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej de Sorin Toma sau Nicolae Moraru: „Îl citesc pe Patapievici... Toată cartea este o înșiruire când de banalități, când de interpretări de o inadecvare totală asezonate cu o mulțime de metaforizări simandicoase.“ În plus, Gabriel Andreescu are și veleități de scriitor, încheindu-și de exemplu articolul cu o suită de „metaforizări“ care sunt nu „simandicoase“, ci caraghioase: „[cartea în discuție] funcționează ca o veritabilă plasă de fluturi. Peste ani, unii vor privi în ceea ce s-a adunat ca într-un insectar. Vor exista acolo câteva coleoptere cu corn de rinocer, cu pântecul lat și cu aripi boante placate cu o crustă lucioasă.“

Ar mai fi multe de spus despre ceilalți participanți la „dezbatere“: despre Adrian Miroiu, care face gafa de a afirma că H.-R. Patapievici place numai criticilor literari (să înțelegem că Ion Bogdan Lefter nu e critic literar?), despre Vlad

Alexandrescu, un autor elevat și de bunăcredință, nimerit prin cine știe ce întâmplare în „plasa de fluturi“ a *Observatorului...*, despre Valentin Protopopescu, care face eforturi vizibile de a-și reprima admirația față de H.-R. Patapievici, despre Dan J. Ungureanu, un fel de Mircea Badea al publicisticii culturale, convins, nu se știe de ce, că are umor. Comentariul meu nu este însă o analiză, ci un protest.

Protestez public împotriva tentativei unor publiciști ca Ion Bogdan Lefter și Gabriel Andreescu de a institui o poliție culturală în România.

Profesia: cititor

Când aveam 16 ani, accesul meu la literatură era direct: luam o carte de Eminescu sau Tolstoi din rafturile bibliotecii și o citeam. Dacă părinții mă obligau să-mi fac întâi lecțiile, citeam cartea pe ascuns, noaptea, la lumina lanternei. Dacă programul de la școală era prea încărcat, plecam de la ultimele ore cu cartea în buzunarul de la piept și mă refugiam în iarba înaltă de pe unul din dealurile din jurul Sucevei, unde lectura îmi era tulburată doar de câte o buburuză care mi se suia încet pe mână.

Astăzi, lucrurile sunt mult mai complicate. Ca să ajung să citesc cartea care mă interesează, trebuie să îndeplinesc întâi o mulțime de formalități, să satisfac exigențele unei birocrații a literaturii instituționalizate, care întrece cu mult prin capacitatea ei de alienare birocrația descrisă de Kafka.

O primă condiție ca să mă apropii de cartea care mă interesează este să parcurg, întâi, numeroase cărți care nu mă interesează. Cu gândul la noua ediție a scrisorilor lui Ion Ghica sau la cel mai recent roman al lui Milan Kundera, stau și-i citesc, de dimineața până seara, fără pasiune, cu pixul în

mână, pe Dumitru Radu Popescu și Paul Goma, fiindcă așa îmi cere meseria de critic literar. Nefericita meserie de critic literar, care nu numai că m-a făcut antipatic (pe mine, cel atât de simpatic!) atâtor scriitori contemporani, dar m-a și îndepărtat de literatură, așa cum îndepărtează ginecologia de dragoste.

În cărțile lui Dumitru Radu Popescu și Paul Goma încă mai găsesc câte ceva interesant, dar în afară de ei trebuie să-i citesc pe tot felul de începători și amatori, surâzători, dar și amenințători. Ei mă caută pretutindeni, la redacție, acasă, pe stradă, la Uniunea Scriitorilor, ca să-mi dea cărțile lor nou-apărute. Uneori, noaptea, își fac apariția și la fereastra apartamentului meu de la etajul trei, călări pe mături, ca personajul fantomatic al lui Bulgakov. Ce vor ei? Vor, inițial, doar să-mi *înmâneze* cartea, să știe că *ea* se află *la mine.* Deși prevăd ce urmează, eu accept această bombă cu explozie întârziată. Din bunătate? Din politețe? Mai degrabă, pentru că n-am nici o scăpare. Oricum, cartea îmi va fi dată până la urmă, fie și cu forța (așa cum i se dă cu forța un cadou cuiva care numai și numai din modestie îl refuză!).

Luna de miere cu autorul trece însă repede. În scurtă vreme, el începe să mă caute la telefon, să se mire că încă nu i-am citit opera, să se întrebe dacă nu cumva e la mijloc o conspirație împotriva lui. Vine și momentul insinuărilor („În zadar a căzut comunismul, criticii literari tot aroganți au rămas...“), urmează insultele („Nu sunteți în stare să citiți într-o lună două sute de pagini?!“), se ajunge și la scene melodramatice („Am început să am probleme cu inima, din cauza dumneavoastră...“). Până la urmă, citesc. În propria mea bibliotecă mă așteaptă, răbdătoare, tăcute, atâtea cărți de literatură bună, de adevărată literatură, iar eu citesc ceva care doar seamănă cu literatura și care de fapt n-are nici o legătură cu ea.

„Curat meșteșug de tâmpenie“ – asta e ceea ce mi se oferă, iar eu mă supun meșteșugitei tâmpiri, resemnat. De ce o fac? Probabil fiindcă asta mi-e soarta.

Citesc nu numai cărți care nu merită citite, ci și manuscrise, sute de manuscrise, greu descifrabile, consumându-mi ultimele rezerve de acuitate a vederii, cu speranța că am să descopăr – cum zice clișeul – un grăunte de aur în grămada de nisip. Ei bine, să zicem că-l găsesc (uneori l-am și găsit). Cu ce schimbă asta situația? În bibliotecă zac lingouri de aur, iar eu îmi pierd vremea cu grăuntele. Ca să nu mai vorbesc de sutele de ore pe care le cheltuiesc, în plus, cu tinerii pe care îi „descopăr“, analizând împreună cu ei propriile lor texte, recomandându-i la edituri, suportându-le răsfățul de scriitori, pentru ca în cele din urmă ei să se însoare (sau să se mărite) și să uite complet de literatură ori să se expatrieze și să-mi dea câte un telefon de acolo, din străinătate, rugându-mă să-i mai vizitez pe părinții lor, rămași în România, care... „înțelegeți, domnule Alex. Ștefănescu, se simt atât de singuri...“

(Chiar mă întrebam zilele trecute, cu un umor acru, în timp ce stăteam la coadă, la o farmacie, ca să cumpăr medicamente „compensate“ pentru mama unui tânăr descoperit de mine la „poșta redacției“ și stabilit în prezent în SUA, ce caut eu acolo, la coadă, și de ce trebuie să plătesc atât de scump, cu zile întregi pierdute, nevinovata mea pasiune pentru literatură.)

Toată lumea știe că România este o țară săracă. Sărăcia n-o împiedică însă să aibă sute de instituții culturale, fiecare cu bugetul ei, modest, dar sigur. Funcționarii acestor instituții trebuie să-și justifice existența și fac „planuri de activitate“ din care nu lipsesc concursurile literare, simpozioanele, festivalurile de poezie etc. Un uriaș malaxor al literaturii se pune în mișcare cu acești bani care – sunt, nu sunt evenimente literare – trebuie

cheltuiți, ca să... nu fim nevoiți să-i dăm înapoi statului.

Primesc, în medie, o invitație pe zi la asemenea „acțiuni“. Dacă le-aș da curs, aș putea trăi din asta până la sfârșitul vieții, pentru că, la fiecare „acțiune“, se oferă cazare, masă și transport *gratis.* Ar însemna, însă, să renunț complet la citit și la scris. Unii scriitori, de altfel, au și renunțat de mult. Sunt prezenți la tot felul de „mese rotunde“, dar la masa lor de scris – nu. Organizatorii manifestărilor culturale tocmai de asta îi și preferă: pentru că sunt disponibili și acceptă cu ușurință orice invitație.

În ceea ce mă privește, din douăzeci-treizeci de invitații accept, în medie, una. Atât, una. Și totuși este foarte mult, este dezastruos.

De ce o acccept? Pentru că o dată este vorba de un activist cultural care înainte de 1989 mă ajuta să-mi fac rost de brânză și îi sunt îndatorat. Pentru că altădată mi-e dor de anumite locuri și am astfel prilejul să le revăd. Sau pur și simplu pentru că mă caută la telefon câte o domnișoară cu voce plăcută și nu mă lasă inima să o refuz.

Dar de fiecare dată, fără excepție, regret amarnic că am acceptat. Festivalurile de literatură sunt, toate, festivaluri ale mediocrității. Armate de scriitori fără valoare, din București și din provincie, se perindă în asemenea ocazii prin fața unui public competent și resemnat sau naiv și entuziast pentru a-i smulge aplauze nemeritate. Sunt prezenți și doi, trei scriitori care ar avea ceva de spus, dar nu spun sau spun și nu se aude.

Discuțiile între „specialiști“ sunt și ele comedii ale amatorismului agresiv și emfatic. E la modă canonul, toată lumea vorbește despre canon, repetând, într-un limbaj prețios, tot felul de banalități. E la modă *omul recent,* toată lumea îl invocă, vulgarizând sau falsificând ideile lui H.-R. Patapievici.

(Ca să nu mai vorbesc de comedia simpozioanelor la care participanții, români, vorbesc toți în engleză. O engleză turistică, în a cărei plasă cu ochiuri largi nu rămâne nimic din frumusețea literaturii.)

Particip, deci, la asemenea discuții, mă duc după aceea la câte un banchet la care pierd, din nou, ore prețioase, și mă mai și îndop cu mâncare și băutură, dintr-o lăcomie nestăpânită, dar de la un moment dat și din politețe, ca să nu par ciufut, iar noaptea nu pot să dorm din cauza cafelelor băute și a surescitării provocate de situația falsă în care mă aflu. Cărțile luate cu mine de la București stau nedeschise în valiză. Deschid în schimb televizorul din camera de hotel, aproape întodeauna prost racordat la antenă, și mă uit în neștire la o câte crainică plină de purici.

În asemenea momente mi-e foarte dor de literatură, de o literatură care se îndepărtează de mine tot mai mult, ca un miraj. Nu-mi vine să cred că a fost o vreme când, dorind să citesc, chiar citeam.

...Mai sunt și lansările de cărți. Toți autorii vor lansări, chiar și cei care nu sunt citiți de nimeni, decât de membrii familiilor lor, și care își publică textele pe bani. America lansează rachete, România lansează cărți. Este plin cerul patriei noastre de volume zburătoare, trimise acolo sus din librării, biblioteci, holuri de teatru, case de cultură, muzee ale literaturii și licee.

Printre aruncătorii de cărți în văzduh mă număr adeseori și eu, împotriva voinței mele, din lașitate, conformism sau din cine știe ce calcul, care se dovedește întotdeauna greșit. Cred că arăt groaznic. Bătrân, nu foarte bătrân, dar, oricum, marcat de vârsta pe care o am, gras, transpirat, stau, de exemplu, într-o librărie, în fața unui public instabil ca nisipurile mișcătoare și bâigui ceva general valabil despre autor, despre cartea lui (pe care de obicei am apucat doar să o răsfoiesc), în

timp ce asistența se foiește, șușotește, zâmbește și, discret, ne mai și părăsește, dând o dovadă neașteptată de spirit critic. Încerc uneori să-i „cuceresc“ pe cei prezenți și bineînțeles reușesc, pentru că am ajuns un expert în așa ceva! Asta am ajuns: un expert în smulgerea unei recunoașteri fugitive, de complezență, din partea a șapte, opt necunoscuți aflați întâmplător într-o librărie.

În timp ce rostesc mecanic frazele de *captatio benevolentiae,* mă uit cu jind la cărțile din rafturile librăriei, pe care scrie Saramago sau Caragiale, Llosa sau Călinescu. N-am să ajung niciodată la ele.

Fac parte din jurii care dau premii literare, țin evidența noilor apariții editoriale, stau de vorbă, atent, prevenitor, cu bătrâni de peste optzeci de ani care și-au scris memoriile, îndeplinesc, de dimineața până seara, o mie de asemenea formalități, cu speranța că, până la urmă, îmi voi câștiga dreptul să citesc și o carte bună. Dar formalitățile nu se termină niciodată. O imensă, mostruoasă birocrație stă între mine și literatură. Am iubit cândva literatura mai mult decât pe mine însumi și am pierdut-o, am pierdut-o irevocabil.

Cineva ar putea spune că e foarte simplu să o regăsesc. Nu trebuie decât să mă închid în casă, să iau din bibliotecă o carte frumoasă (și am destule, un harem întreg!) și să mă delectez cu ea. Da, dar sună telefonul. Sunt chemat la o ședință. Ar fi fost bine să nu răspund la telefon. Dar am răspuns. Iar ședința nu e absurdă. E o ședință a secției de critică a Uniunii Scriitorilor. Are deci legătură cu literatura. Literatura o scriu scriitorii. Scriitorii și-au constituit o organizație a lor, Uniunea Scriitorilor. Iar Uniunea Scriitorilor trebuie să funcționeze. Ca să funcționeze, trebuie să particip și eu la asemenea ședințe.

În concluzie, ședința *are* legătură cu literatură. Are, dar nu este literatură. Reprezintă doar încă o formalitate pe care trebuie să o îndeplinesc ca să

mă apropii de literatură în deplină legitimitate. Ceea ce înseamnă *niciodată.*

Mă urăsc pentru toate aceste cedări. Mă urăsc și le practic mai departe. Literatura se pierde undeva în zare. Iar eu rămân prizonierul unor îndeletniciri prozaice. Mă mai consolează doar amintirile. Îmi amintesc momentele neverosimile din adolescență când luam din rafturile bibliotecii Swift sau Gogol și citeam. Ce simplu era! Simt că-mi dau lacrimile.

O dilemă din care nu se poate ieși

În nr. 2/2007 al revistei *Euromuseum*, Liviu Ioan Stoiciu, cu binecunoscuta-i delicatețe, mă numește un „fost nomenclaturist PCR“ și „o nulitate morală“, care „chiar și în decembrie-revoluționar 1989 lua apărarea lui N. Ceaușescu“.

În realitate, n-am fost nomenclaturist. Am fost simplu redactor, la *SLAST (Suplimentul literar-artistic al Scânteii tineretului)*, și ulterior la *România liberă* (unde Octavian Paler era redactor-șef). Doi ani am funcționat, în cele din urmă (1988-1989), și ca redactor-adjunct la un săptămânal de popularizare a științei, *Magazin,* pentru ca imediat după 1989 să mă transfer la o revistă la care încercasem de multe ori să mă transfer, dar nu obținusem aprobarea autorităților: *România literară.*

LIS (așa semnează de obicei Liviu Ioan Stoiciu și așa am să-l numesc în continuare, ca să fiu mai expeditiv) susține că am fost redactor-șef adjunct la *România liberă.* Nu-i adevărat. Am fost, de fapt, redactor-șef adjunct la revista *Magazin* (scrie și în cartea mea de muncă), publicație îndrăgită de mulți români (avea un tiraj de 600000 de exemplare), care era un fel de anexă a ziarului *România liberă.* Și asta, repet, numai doi ani, după căderea în dizgrație a lui Octavian Paler, când eu am găsit la revista *Magazin* un loc de refugiu. LIS afirmă că și-a luat informația din *Cartea albă a*

Securității. Într-adevăr, în această colecție de documente din arhiva fostei Securități, există o *Notă* în care mi se atribuie în mod greșit funcția de redactor-șef adjunct al ziarului *România liberă* (probabil tocmai din cauza confuziei generate de statutul de anexă al revistei *Magazin).* Dar tot în acea *Notă* (datată „noiembrie 1989“) sunt denunțat ca un denigrator al regimului comunist din România:

„Alex. Ștefănescu [...], în cadrul unor discuții purtate recent cu unele din legăturile sale, a formulat aprecieri denigratoare, cu caracter ostil la adresa conducerii superioare de partid și de stat și, în general, cu privire la sistemul politic din R.S.România.“ [Sunt prezentate, în continuare, pe larg, acele „aprecieri denigratoare, cu caracter ostil“; vezi *Cartea albă a Securității. Istorii literare și artistice 1969–1989,* București, Ed. Presa Românească, 1996, pag. 453-454.]

În mod surprinzător, LIS nu citează nicio propoziție, dar absolut niciuna, din acest denunț îndreptat împotriva mea. Cu alte cuvinte, *minte prin omisiune.* Dacă ar fi reprodus *Nota,* fie și fragmentar, cum ar mai fi putut pretinde că am fost în grațiile regimului comunist și că i-am luat apărarea lui Ceaușescu „chiar și în decembrie-revoluționar“?

N-am fost nomenclaturist, asta pot să dovedesc cu acte. Dar că n-am fost o „nulitate morală“ cum să dovedesc?

Și totuși, pot s-o fac, și tot cu documente. Dețin o colecție întreagă de aprecieri mai mult decât favorabile la adresa mea, semnate de un om intransigent, de un erou al timpului nostru, cu veleități de Robespierre. Este vorba de nimeni altcineva decât de Liviu Ioan Stoiciu.

De-a lungul a peste douăzeci de ani, LIS mi-a trimis aproape toate cărțile lui, cu dedicații măgulitoare, unele ultraelogioase. Iată-le numai pe cele pe care le-am găsit la repezeală:

„Inimă a lui Iisus Hristos... (*Împotriva faraonismului în general...*) sfidînd. Cu omagii îndatorate, iubite domnule *Alex Ștefănescu*: cu regretul sincer că nu putem discuta între patru ochi pe marginea acestei cărți acum, când mai sunteți [sic!] de partea poeziei «noii generații»... (*Inima...* de față e la o distanță de scris de patru ani de *La fanion...).* Al Dvs., devotat, LIS. 17 februarie 1982.“ (Pe pagina de gardă a volumului *Inima de raze,* București, Ed. Albatros, 1982.)

„Rătăcind prin acest labirint popular al nostru... Cu omagii îndatorate Doamnei *Domnița Ștefănescu,* Domnului *Alex Ștefănescu,* devotat, LIS. 8 martie 1985.“ (Pe pagina de gardă a volumului *Când memoria va reveni,* București, Ed. Cartea Românească, 1985.)

„Cu aceleași sentimente de dragoste deplină Criticului dintîi *Alex Ștefănescu*, Cu omagii reînnoite Editorului Domnița Ștefănescu, devotat, LIS, 13 mai 1992.“ (Pe pagina de gardă a volumului *Poemele aristocrate,* Constanța, Ed. Pontica, 1991.)

„Cu aceeași sinceră prietenie extraordinarei familii *Domnița și Alex Ștefănescu*, sensibilității, generozității și profesionalismului domniilor lor cu totul ieșite din comun, devotat, LIS, 29 aprilie 1992.“ (Pe pagina de gardă a volumului *Jurnalul unui martor,* București, Ed. Humanitas, 1992.)

„Cu aceeași prietenie și prețuire Familiei Dintîi, *Domnița și Alex Ștefănescu,* omagii, devotat, LIS, 21 iulie 1997.“ (Pe pagina de gardă a volumului *Ruinele poemului,* Constanța, Ed. Pontica, 1997.)

„(Dincolo de excesele mele publicistice și de umorile omenești) Criticului *Alex Ștefănescu*, personalității sale debordante, devotat, LIS, 22 martie 2000.“ (Pe pagina de gardă a volumului *Poemul animal,* Deva, Ed. Călăuza, 2000.)

După cum reiese din aceste dedicații (olografe), LIS crede că mă caracterizez prin sensibilitate, generozitate și profesionalism, că sunt *Criticul*

dintâi, că formez, împreună cu soția mea, Domnița, o extraordinară familie, iar el, LIS, îmi este îndatorat și mă iubește (simțind pentru mine *dragoste deplină*, *prietenie, prețuire* etc.).

De peste douăzeci de ani mă tot curtează altfel LIS, și prin intermediul dedicațiilor, și prin viu grai, ori de câte ori îi apare o nouă carte. Apoi, când constată că nu scriu despre el sau că versurile lui (din ce în ce mai chinuite, expresie a unui talent epuizat și a unei pregătiri intelectuale precare) nu mă entuziasmează, trântește câte o insultă grosolană în câte un ziar. Treptat, îi trece furia, iar când publică încă un volum, din nou mă lingușește, cerându-și și scuze pentru faptul că m-a insultat. (Așa se explică precizarea din ultima dedicație reprodusă de mine: „Dincolo de excesele mele publicistice și de umorile omenești...“)

Neplăcut este faptul că LIS mă laudă în particular și mă insultă în public. Iar regretele pentru excesele lui publicistice și umorile lui omenești tot fără martori și le exprimă. Tocmai de aceea m-am simțit obligat să săvârșesc indiscreția de a reproduce câteva dintre dedicațiile pe care le-am primit de-a lungul anilor de la el.

În articolul din *Euromuseum,* LIS pretinde că nu se simte frustrat din cauză că nu scriu despre cărțile lui („Doamne ferește, ar fi o rușine să-l trec în fișa mea biobibliografică“). Curios! Dacă sunt *Criticul dintâi*, dacă simte pentru mine dragoste deplină, prietenie, prețuire, de ce i-ar fi rușine?

Rezumând, sunt numai două posibilități:

1. LIS omagiază („îndatorat“ și „devotat“, cu „sinceră prietenie“ și cu superlative amețitoare de genul „Criticul dintâi“) un fost nomenclaturist și o nulitate morală – ceea ce este descalificant. În timp ce unii îl ridicau în slăvi pe Nicolae Ceaușescu, LIS îl ridica în slăvi pe Alex Ștefănescu!

2. LIS îl denigrează în termeni brutali, săvârșind un act de vandalism, pe *Criticul dintâi*, membru al *Familiei dintâi*, despre care știe că este *generos,*

sensibil și un bun profesionist și pentru care simte o *dragoste deplină,* numai și numai pentru că acest critic nu se extaziază în fața versurilor lui.

Din această dilemă nu se poate ieși.

S-a desființat literatura!

Ani la rând am glorificat-o pe Andreea Marin în versuri exaltate: „Crede-mă, Andreea,/ Doar tu ești Femeia!“ etc. Ani la rând, i-am sărutat imaginea de Ileana Cosânzeana de pe ecranul televizorului, riscând să mă curentez. Pentru ca în noaptea de Revelion ea să săvârșească o faptă oribilă, care a lovit în admirația mea ca un trăsnet într-un plop înalt.

În noaptea de revelion, Andreea Marin a desființat literatura! Iar trimiterea în neant a poeziei și prozei, a dramaturgiei, a criticii și istoriei literare s-a transmis în direct la TVR. Câtă cruzime! CNA ar trebui să interzică asemenea emisiuni, șocante și traumatizante pentru cei care mai cred în cultura scrisă. Sau ar trebui să pretindă posturilor de televiziune să le difuzeze însoțite de mențiunea *Interzis adulților în vârstă de peste 50 de ani.*

Iată cum s-au petrecut lucrurile. Andreea Marin a anunțat că în noaptea de 31 decembrie 2002 spre 1 ianuarie 2003 se vor perinda pe ecranul televizorului cei mai iubiți contemporani ai noștri, și anume *cei mai iubiți actori, cei mai iubiți ziariști, cei mai iubiți cântăreți, cei mai iubiți realizatori de talk-show-uri, cei mai iubiți oameni de afaceri* și așa mai departe, în total paisprezece categorii. Despre *cei mai iubiți scriitori* însă n-a pomenit.

Am crezut, inițial, că este o greșeală. Poate că Andreea Marin, cu privirea împiedicată în genele ei lungi, *a sărit* capitolul literatură. Dar nu, nu fusese o greșeală. Când a citit lista încă o dată, am avut prilejul să constat că literatura chiar lipsește,

irevocabil, că frumoasa realizatoare sau vreun șef al ei (dar poate o zeiță să aibă șefi?) consideră literatura *inexistentă.*

Am suferit cumplit în noaptea de Anul Nou, am ars toate fotografiile cu Andreea și toate versurile pe care i le-am scris de-a lungul timpului. Acum, însă, oarecum restabilit, încerc să înțeleg cum s-a ajuns la ștergerea literaturii nu numai de pe lista Andreei, ci de pe tot mai multe liste. De ce într-o țară *cu mii de scriitori* se uită că există pe lume și scriitori.

*

Unii critici literari tineri cred că o cauză a răului o constituie *elitismul* scriitorilor importanți, care nu se pot adapta la noul orizont de așteptare al publicului. Acești critici pledează pentru renunțarea la elitism și pentru acceptarea ideii că există și o *literatură populară,* care trebuie luată în serios și respectată, de pe o poziție multiculturalistă.

Sunt de făcut, aici, câteva observații. O literatură populară, în sensul tradițional al sintagmei, nu cred că se mai creează azi (decât, poate, sub forma unor expresii mai colorate, a bancurilor și, eventual, a unor fabulații despre culisele vieții politice). Cei care susțin cauza literaturii populare au în vedere, de fapt, după cum reiese din context, *literatura de consum.*

Iar literatura de consum nu poate fi luată în serios și nu poate fi respectată întrucât *nu este literatură.* O putem considera gumă de mestecat și atunci, fără îndoială, nu ne rămâne decât să o acceptăm (făcând eventual din ea și balonașe).

Acceptarea (și cu atât mai mult producerea) de către persoane cultivate a literaturii de consum, departe de a fi o expresie a spiritului democratic, dovedește un mare, iremediabil dispreț față de oamenii simpli. Nu există o mai dizgrațioasă formă de ciocoism. Ideea subtextuală este următoarea:

„Pentru voi, semenii noștri neinstruiți, este bun și surogatul ăsta de literatură, nu vă dezaprobăm, vă privim cu îngăduință, vă livrăm chiar noi marfa de care aveți nevoie. Oricum veți rămâne în vecii vecilor ceea ce sunteți.“

Preferința pentru o literatură de elită demonstrează, dimpotrivă, un optimism pedagogic, o încredere în capacitatea celor fără pregătire de a accede – cândva, prin educație – la creația literară valoroasă. Toleranța *condamnă* la rămânerea într-o situație dată. Exigența *cheamă* la ceva înalt.

Pe de altă parte, din rândurile adepților literaturii de consum nu s-a detașat până în prezent niciun autor de succes. În mod paradoxal, tocmai „elitiștii“ sunt cei care care își vând cărțile în tiraje mari. La târgurile de carte, publicul vine, ca atras de un magnet, în jurul unor „elitiști“ ca Nicolae Balotă, Ana Blandiana, Nicolae Breban, Octavian Paler, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu sau H.-R. Patapievici.

De fapt, societatea românească *nu* a renunțat la literatura bună (expresie pleonastică, întrucât literatura bună este literatura însăși, în timp ce literatura proastă este nonliteratură). Dacă totuși se creează uneori impresia – așa cum s-a întâmplat la TVR în noaptea de Anul Nou – că a renunțat, aceasta este numai din cauza atitudinii disprețuitoare a *mass-media* față de literatură. Era o vreme când articolele scriitorilor apăreau în ziare cu semnătura *sub titlu*, pentru a se diferenția de articolele ziariștilor, care apăreau cu semnătura *la sfârşit.* Acum, a venit vremea revanșei. Gazetari care nu știu cu câți de *c* se scrie Umberto Eco și vedete TV care pronunță *Niciche* gândindu-se la Nietzsche bruiază, cu vociferările lor dizarmonice, muzica de idei a literaturii.

*

Andreea Marin, bineînțeles, nu are nicio legătură cu acest complot. Ea a desființat literatura, pur și simplu, din greșeală. Și ar fi de ajuns să miște puțin din nasul ei frumos, ca Samantha, ca s-o reînființeze.

Schilodirea limbii române

Româna se vorbește prost în România (doar în alte țări poți avea câte o surpriză frumoasă; l-am auzit pe un literat chinez, Gao Xing, la Beijing, pe vremea când încă nu vizitase România și ne învățase limba exclusiv din cărți, exprimându-se în română mai exact și mai subtil decât mulți români). Necunoscuții opriți pe stradă de reporterii TV nu pot răspunde articulat la întrebări simple de genul „Cum suportați căldura?“ sau „Care este omul politic în care aveți încredere?“. Încep propoziții pe care nu pot să le termine sau se exprimă pur și simplu prin interjecții, completate cu gesturi.

Aceasta fiind situația, cine vorbește bine se remarcă imediat și face chiar carieră. Octavian Paler își datorează o mare parte din succesul său faptului că folosește cuvintele cu eleganță. Traian Băsescu însuși impune respect mai ales prin promptitudinea cu care își confecționează fiecare frază (ceea ce îi conferă eficacitate îndeosebi în polemici).

În general, însă, românii de azi nu-și cunosc limba și o vorbesc cu dificultate. Zeci de mii de cuvinte și expresii românești de o mare expresivitate zac uitate în cărțile din biblioteci, în timp ce în afara bibliotecilor, în viața de fiecare zi, sunt folosite doar câteva sute. Un lingvist străin nu și-ar putea face o idee despre limba română studiind limba română vorbită. Tinerii care merg în grupuri pe stradă și vociferează zgomotos utilizează cuvinte românești puține și trunchiate, amestecate cu termeni americănești (sau de altă

proveniență) la modă. În urma lor rămân în aer miasme lingvistice care te fac să-ți duci batista la urechi: „’te-bă! vez-că-i naşpa! muie! ochei! te-n p... mea! profa... n-are treabă cu... ce ţoale! e tari! e cul, bă!“ și așa (din păcate) mai departe.

La posturile de radio și televiziune, în ziare și reviste (cu excepția câtorva, care au însă o audiență restrânsă și, respectiv, tiraje mici) se folosește o limbă română deocheată, plină de superlative, de expresii strident-populare și de agramatisme, inutilizabilă (deși este utilizată) ca model. Rodica Zafiu explică de mulți ani, săptămânal, în *România literară,* subtilitățile limbii române, dar rubrica ei nu este citită decât de cei care cunosc limba română (foarte puțini, prin raportare la populația țării). O emisiune de-o spectaculoasă valoare educativă, *Doar o vorbă să-ți mai spun,* a făcut, în diferite variante, la mai multe posturi TV, George Pruteanu, dar de fiecare dată s-a găsit un motiv pentru scoaterea ei din program (ca și cum ar exista o conspirație a agramaților care nu dă niciodată greș).

Puțini sunt însă cei care țin sus steagul limbii române literare. Era o vreme când Cristian Tudor Popescu își corecta în binecunoscutul său stil tăios interlocutorii când se exprimau greșit. Dar de când a fost el însuși corectat de Robert Turcescu (pentru că a spus „grizonat“ în loc de „grizonant“, cum scrie în dicționar, deși varianta „grizonat“ poate fi întâlnită în cărțile celor mai importanți scriitori dinainte de război) și-a mai pierdut elanul. Păcat. Pentru că stăpânește bine limba română și, în plus, are o influență imensă asupra publicului.

Cei mai mulți dintre angajații și invitații posturilor TV sunt utilizatori lipsiți de competență (și de responsabilitate) ai limbii române. Fete care nu știu decât să-și încrucișeze picioarele cu o lentoare studiată și politicieni demagogic-justițiari ocupă ecranele televizoarelor, mulțumiți de ei înșiși până la indecență, și propagă în sute de mii

de case o limbă română schilodită până la a fi de nerecunoscut.

Realitatea TV a avut o inițiativă extraordinară: să-i convingă pe Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu să dialogheze în direct. În afară de banchetul de idei oferit o dată pe săptămână, ei oferă publicului larg un exemplu de limbă română aleasă. Totul este ca emisiunea să dureze ani de zile de acum încolo și, mai ales, să nu mai fie întreruptă intempestiv pentru a se transmite în direct știrea aterizării pe aeroportul Otopeni a unui avion cu fotbaliști. Știm că oamenii se pot exprima și cu ajutorul picioarelor și că unii ajung chiar la performanță în această privință, dar ar fi bine să dăm în continuare prioritate filosofiei și comunicării prin mijloace lingvistice.

CNA ar trebui să pretindă televiziunilor comerciale să urmeze exemplul postului Realitatea TV, incluzând în programe emisiuni culturale de înaltă ținută, de genul talk-show-ului susținut de Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu. Așa cum ar trebui să le oblige să însoțească emisiunile de așa-zis divertisment de inscripția: „Emisiunile de divertisment dăunează grav pregătirii intelectuale a telespectatorilor.“

Recent, pe Calea Moșilor, m-a oprit un trecător, un bărbat de cincizeci și ceva de ani, cercetător științific (mi-a spus numele, dar nu i-l menționez, pentru că nu i-am cerut acordul să i-l divulg), care m-a implorat să intervin pentru ca la un cunoscut (și respectat) post de radio să nu se mai pronunțe „interpet“ în loc de „interpret“ și „interpetează“ în loc de „interpretează“.

— Aud mereu cuvintele astea pocite, de câțiva ani, le-am trimis mesaje redactorilor, prin poștă și prin e-mail, dar n-am obținut niciun rezultat. Am ajuns la exasperare. O să-mi leg o pancartă de piept, am să mă instalez în fața sediului lor, am să fac și greva foamei, dacă va fi nevoie și n-am să mă las până când o să-i aud pronunțând corect.

M-am abținut să-i spun că și eu simt asemenea elanuri când aud pronunțându-se „optisprezece“ (în loc de „optsprezece“). Sau când citesc cărți de... literatură în care găsesc fraze de genul:

„Maternitățile de clei/ Apar ca necazurile după/ O ploaie/ De smoală.“;

„Noi, toți, ne cunoaștem de mici,/ De când, în calitate de zmeie,/ Știam să punem ochii pe cruce“;

„Și dacă buzele tale cu gust de buzunar fierbinte/ Știu să aprecieze apusul dezbrăcat,/ Înseamnă că a meritat să-ți spun toate astea!“ (Cosmin Miuțe)

„Alotropii (autobiografic, nostalgic, neoromanță) coabitează într-un discurs imanentist, temele par fie reculegeri aproape mistice în preajma cuvântului-miraj, fie reexaminarea interdependențelor ființial-ideal.“;

„Obsesia verticalului trimite la organicism și la o nouă estetică, într-o diacronie insolită, am zice, a stării de grație.“(Ionel Bota)

„Cufundându-ne-n plenitudine/ reconstituim Principiul Logic al Noncontradicției/ dintre Eu și Ego-ul dictator subtil,/ agonia *nous*-ului în Logosul inospitalier când/ întâietatea nocturnului intangibil e o metafizică,/ dezmeticindu-mă-n sens, desacralizez umanitatea:/ contopirea Eului cu Absolutul Moale,/ identificat cu undele transcendente ale Ființei Vii/ pentru explorarea Abisului din EGO regenerându-l!“

„prescrise-mi sunt mângâieri de urgență tactilă/ dezlegând epiderma de amneziile gurmande/ trupul tău străfulgerat e legănat întru dorințe/ te arde pofta-mi castă-n vulva-ți prehensilă!“ (Ion Antoniu) etc.

Te arde pofta-mi castă-n vulva-ți prehensilă! Este și acesta un mod de a schimonosi limba română, la fel de eficient ca folosirea ei de către ignoranți.

Să fii scriitor, să cunoști poate peste o sută de mii de cuvinte românești și să te exprimi la fel de

șleampăt ca unul care nu cunoaște decât câteva sute – iată o performanță care nu poate fi atinsă decât în condiții de lipsă completă a talentului și responsabilității față de cultivarea limbii române.

Între „vino, fă, să ți-o pun“ și „te arde pofta-mi castă-n vulva-ți prehensilă“ nu e mare diferență. Depinde de interpretare. Sau de *interpetare,* ca să ne exprimăm pe înțelesul unora.

Sindicatul succesului

Viața literară de la noi nu mai e inocentă. A fost vreodată? Da, a fost. De la începuturile ei (azi mitologizate) și până la încheierea (dezastruoasă, pentru noi) a celui de-Al Doilea Război Mondial n-a avut nimic vinovat.

Bineînțeles că întotdeauna au existat în lumea scriitorilor orgolii dezlănțuite și istericale, aranjamente de genul celor din *Lanțul slăbiciunilor* și tentative de regizare a succesului. Dar toate aceste încălcări ale regulilor aveau, pe vremuri, o anumită spontaneitate, care le făcea inofensive și chiar simpatice.

Până la instaurarea comunismului, rivalitatea zgomotoasă dintre scriitori, polemicile, fie și lipsite de *fair-play*, influențarea criticilor literari de către autoare cu gene lungi și persiflarea geniilor de către mediocri făceau parte din pitorescul locului. Nu s-ar fi mirat nimeni dacă turiștii veniți din Occident ar fi cerut să vadă nu numai Delta Dunării, ci și scene din viața literară românească.

Partidul comunist a stricat acest farmec al vieții literare, luând măsuri brutale de transformare a literaturii într-un instrument de propagandă. Mulți dintre scriitori s-au opus, fiecare în felul lui, și astfel s-a creat o solidaritate între ei. N-ar fi exagerat să se vorbească, la figurat, de un permanent complot al scriitorilor (nu al tuturor, pentru că bineînțeles destui au trădat) împotriva autorităților. Uniunea Scriitorilor, considerată de

partidul comunist un mijloc de înregimentare a scriitorilor, s-a transformat până la urmă într-o zonă liberă de comunism. În perimetrul acestei zone s-a reconstituit treptat ceva din culoarea vieții literare de altădată.

După 1989, nu știu cum s-a întâmplat, probabil a intervenit diavolul, profitând de momentul de neatenție al scriitorilor, extaziați de posibilitatea de a se exprima liber, dar viața literară și-a pierdut treptat ingenuitatea și a devenit urâtă, urâtă, urâtă (la fel ca a tuturor locuitorilor României). A fost la început o repriză de defulări, care n-a avut nimic măreț. Unii au vomitat la scenă deschisă tot ceea ce fuseseră nevoiți să înghită până atunci. Nu este plăcut să asiști la asemenea spasme, chiar dacă ele le fac bine celor în cauză, dându-le o senzație de eliberare. Alții și-au luat revanșa asupra interdicțiilor, producând o literatură scabros-licențioasă sau… denigrându-l pe Eminescu, ca pedeapsă pentru sacralizarea lui înainte de 1989 (care fusese, și ea, o formă de a-l denigra).

Întru totul nefastă pentru viața literară a fost promovarea „corectitudinii politice“, formă perfidă de reintroducere a „realismului socialist“, sub pretextul occidentalizării literaturii române. A izbucnit, apoi, în forme nemaiîntâlnite la noi, barbare, conflictul dintre generații. A luat amploare ceea ce s-ar putea numi un „rasism al vârstei“, sumbru și terifiant. Unii nou-veniți, porecliți de Daniel-Cristea Enache în mod inspirat „rogozanii“, nu aveau nimic din cruzimea impetuoasă și la urma urmelor tonică a „lupilor tineri“, ci se dovedeau a fi de o răutate bătrânicios-vicleană. Lipsiți de acei dinți albi ascuțiți care fac gloria tinereții, mușcau – și continuă să muște și azi – cu proteze dentare.

Dar toate astea încă ar fi suportabile dacă nu s-ar fi constituit pe neobservate în viața noastră literară o rețea de susțineri reciproce (care nu au drept criteriu valoarea literară) și de excomunicări

nedrepte, nefastă pentru creația literară. Constatarea mea plină de tristețe poate fi (și va fi) respinsă cu un zâmbet subțire, făcându-se observația că se numără printre acele teorii și scenarii fanteziste de care este plină mintea românilor.

Dar… aproape toată lumea știe că am dreptate (chiar dacă foarte puțini o spun).

Practic, în viața literară de la noi funcționează, azi, un „sindicat al succesului“. Dacă faci parte din el, te poți bucura de cronici literare favorabile, de menționări în manualele școlare, de premii și burse, de traduceri în străinătate etc. Dacă nu – nu. Există, desigur, și excepții (de exemplu, victoriile romantice ale unor solitari), dar ele sunt puține și nesemnificative.

Acest sindicat nu are un statut scris, nu este înregistrat la tribunal ca persoană juridică, dar funcționează mai riguros decât o organizație propriu-zisă. Membrii săi se recunosc înainte de a se cunoaște, iar coordonarea acțiunilor lor se realizează parcă de la sine, din aproape în aproape, așa cum spun biologii că acționează celulele din corpul omenesc. Nu există o arhivă a acestei activități, astfel încât nimeni nu poate formula vreo acuzație în termeni juridici la adresa beneficiarilor ei.

Ce cuprinde rețeaua? Câteva instituții de stat și particulare, populate sau înconjurate de câteva sute de autori – toți privilegiați. Țesătura de interese este complicată și greu descifrabilă. Este vorba de relații de genul: obligații morale față de conducători de doctorate sau scriitori cu prestigiu (care pot da diverse recomandări), curtoazie față de șefi de instituții, recunoștință față de amante tinere, solidaritate creată din dorința de a-i marginaliza pe alții, teama de a nu fi exclus de pe listele celor favorizați etc.

Puținii denunțători și critici ai existenței sindicatului au vorbit de o elită care sfidează

principiile democrației. Bine era să fie o elită. Este vorba, în realitate, de o rețea care cuprinde și intelectuali de elită, și autori mediocri, și nulități. Tratarea lor, inclusiv de către adversari, ca o aristocrație a spiritului dovedește că mistificarea practicată de sindicat a avut succes.

În afara rețelei există, la fel, intelectuali de elită, autori mediocri, nulități. Toți, indiferent de valoare, sunt tratați ca scriitori de categoria a doua. Și, mai rău decât atât, în multe situații sunt ignorați cu desăvârșire, ca și cum nu ar exista.

Cititorii de bună-credință (inclusiv șeful statului, în măsura în care poate fi considerat cititor) sunt manipulați de sindicatul succesului (literar). Iar acei membri ai sindicatului care nu sunt pur și simplu cinici și-au însușit deplin, până la orbire, ierarhia de valori stabilită de grupul din care fac parte. La rândul lor, ziariștii, complexați cum sunt, din cauza inculturii lor cronice, adoptă aceeași ierarhie.

Viața literară din România este în prezent blocată de această sindicalizare a succesului, amestec de autoritarism comunist, snobism și carierism. Seamănă cu o încăpere cu ferestrele bătute în cuie, imposibil de aerisit. Dacă în acest moment aș descoperi un tânăr autor genial undeva, în provincie, și aș vrea să îl prezint, cu un entuziasm care îmi este caracteristic, lumii literare, nu aș avea nicio șansă să mă fac auzit. În zadar am atâta experiență și, poate, și o anumită autoritate profesională, în zadar sunt în stare să pledez destul de elocvent pentru un nou-venit, nu aș putea convinge pe nimeni. Niciunul dintre cei cu care aș vorbi nu ar citi textele acelui tânăr, nici măcar nu ar găsi energia să simuleze că le citește.

Parcă o și văd pe o cunoscută a mea, marcantă membră a sindicatului, ridicând din umeri și mirându-se (sincer) că pierd timpul cu un autor de care ea „nu a auzit“. Iar dacă m-aș adresa cuiva din afara rețelei, mi-ar explica, blazat, că toată

logistica afirmării unui tânăr se află („cum bine știi, Alex“) în mâinile „lor“.

Situația în care ne aflăm este cu totul inacceptabilă. Nu vreau să fac paradă de moralitate și, de altfel, nici nu cred că problema trebuie pusă în termeni morali. Ea trebuie pusă în termeni estetici. Transformată dintr-un scop într-un mijoc (de situare convenabilă în societate și de obținere a unor avantaje materiale), organizată într-un mod interesat, literatura devine o îndeletnicire de o urâțenie insuportabilă. Seamănă cu un fluture căruia i s-au smuls aripile și care se târăște grotesc pe pământ, retransformat în larvă.

Țăranii și comunismul

În mijlocul sălii mărșăluiește – deși rămâne la nesfârșit nemișcată – o mică armată de țărani fantomatici, confecționată din costume populare așezate pe umerașe-stative. Între căciuli și sumane, între broboade și ii nu se văd fețe omenești, ci doar puțin întuneric, iar din mâneci nu ies mâini. Straniul grup statuar este un memento adresat amnezicei societăți românești de azi. *Amintiți-vă că am existat, amintiți-vă că am fost uciși!*

Acesta este mesajul expoziției *Țăranii și comunismul,* realizată de Fundația Academia Civică, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței și Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului, în colaborare cu Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti“ (care o și găzduiește în perimetrul său – în clădirea de la intrare). Expoziția este vizitată de mii de oameni, îndeosebi tineri. Nu se poate să rămâi indiferent privind panourile cu informații și fotografii referitoare la colectivizarea forțată, cu mijloace criminale, a agriculturii românești, în perioada 1949-1962 sau ascultând înregistrările unor secvențe de „istorie orală“. De un patetism sobru, ca întreaga operă de anamneză creată de Ana

Blandiana prin instituțiile pe care le-a înființat după 1989, în scopul reconstituirii tragediei trăite de români în anii comunismului, expoziția îi cheamă pe vizitatori la un moment de reculegere.

Autorul expoziției, cel care a gândit-o și înfăptuit-o – împreună cu colaboratorii săi – până la cel din urmă detaliu și care, în calitate de curator al ei, explică vizitatorilor semnificația fiecărui obiect expus, este Romulus Rusan. Cuvintele sale au ecou în conștiința noastră, cu excepția acelora dintre noi care rămân insensibili la tot ceea ce nu-i privește direct.

„Au fost mereu“, afirmă Romulus Rusan, rezumând destinul țăranilor într-o suită de enunțuri răscolitoare prin simplitatea lor solemnă, „pe câmpul de luptă. Au luptat cu tătarii, cu turcii și rușii, cu secetele și inundațiile, cu «birăii» și activiștii, cu birurile și cotele. Au fost mereu învinși și învingători, căci sacrificiul lor a hrănit mereu continuitatea istoriei.

Lupta cu comuniștii i-a înfrânt însă definitiv, căci le-a distrus nu numai viețile, ci și rădăcinile. Fără pământ, țăranii și-au pierdut definiția.

Și-au luat lumea în cap venind la oraș și lăsând pământul și gospodăria pe capul femeilor și copiilor, iar recoltarea în seama studenților și soldaților.

Cei rămași la lucrul câmpului au început să «fure» din avutul obștesc (care era de fapt propriul lor avut, luat cu forța).

Astăzi, jertfa țăranilor răsculați în 1949-1950 rămâne un episod romantic. Răzmerițele finale din 1960-1962 seamănă cu asediile medievale.

Ziua din aprilie 1962, când a fost decretată colectivizarea, seamănă cu căderea Constantinopolului. Așa cum picturile din Sfânta Sofia ilustrează o lume străină de cea care urma să vină, țăranii se proiectează în realitatea timpului nostru ca niște martiri fără aureole.

Răpuși de glonț sau de ideologie, sunt cele mai numeroase și inocente prăzi ale comunismului.“

Intitulat de autor *Recviem pentru țăranul român,* acest text poate fi considerat, într-adevăr, un poem, mai emoționant decât o mare parte din versurile publicate la noi după 1989.

În sală este expusă, printre altele, o revelatoare hartă a revoltelor țărănești, înregistrate între 1949-1951 și, apoi, între 1958-1960, toate reprimate cu brutalitate și soldate cu morți. Este pentru prima dată când avem reprezentarea clară a faptului că România – țară denigrată, din ignoranță sau josnicie, de unii din propriii ei intelectuali, care îi deplâng la nesfârșit, în mod mecanic, pasivitatea – s-a opus de fapt, pe scară largă, cu sacrificii de vieți omenești, instaurării comunismului. A fost rezistența armată din munți, au fost, apoi, numeroasele răscoale ale țăranilor, de o dârzenie ieșită din comun.

Există apoi panouri cu zeci și zeci de chipuri de țărani arestați, fotografiați, ca în dosarele de anchetă, din față și din profil. Oameni adevărați, demni, cu simțul datoriei, prezentați ca niște infractori de banda de infractori care s-a aflat decenii la rând la conducerea României.

Pe un panou figurează versuri din autenticul folclor al vremii (nu din cel inventat de activiști culturali stupizi), referitoare la situația din țară și la experiența detenției. Toate sunt cutremurătoae. Reproduc patru versuri, sinteză, remarcabilă prin concizie și dramatism, a istoriei momentului:

„De cându-i tovărășie,/ Caru mi-i la fierărie,/ Boii la măcelărie,/ Io mă duc la pușcărie.“

În timp ce vizitez expoziția, simțind o intensă dorință de înțelegere *în liniște* a ceea ce s-a întâmplat în țara mea, cu ani în urmă, câțiva bodyguarzi (bodyguarzii lui pește), adunați în holul de la intrarea în sală (în loc să stea fiecare la postul său de observație ca să păzească Muzeul Satului), poartă o nesfârșită discuție, zgomotoasă

și vulgară. Vocile lor stridente, cuvintele licențioase jignesc memoria țăranilor prigoniți cu ani în urmă. Astfel pătrunde într-un spațiu rezervat aducerii aminte asurzitorul și nerușinatul vacarm al lumii de azi.

Mă gândesc cu infinită admirație, îngrijorare și duioșie la oameni ca Ana Blandiana și Romulus Rusan, care, susținuți de mult prea puțini dintre noi, continuă să lupte cu amnezia indecentă care se întinde tot mai mult în țară. Unii o numesc, justificator, „bucurie de a trăi“. Este, de fapt, o falsă bucurie de a trăi. Poate fi considerată mai degrabă o *bucurie de a muri,* din punct de vedere moral și intelectual.

Un ritual al uciderii în efigie

M-a oripilat încă din copilărie ideea că unii oameni i-au obligat pe evrei (alți oameni) să poarte în piept o stea galbenă, ca semn distinctiv. Fapte îngrozitoare, tortura, violul, chiar execuția, sunt depășite ca atrocitate de această stigmatizare a unor semeni. Este cu totul și cu totul inacceptabil ca ființele omenești să fie înfierate (arse cu fierul roșu) asemenea unor vite.

Este exact ceea ce fac câțva ziariști de la *Cotidianul* instigându-i pe cititori și pe cei care accesează site-ul ziarului să aplice ștampila „Generația expirată“ pe numele și fotografia unor personalități din cultură, știință, politică, religie, sport, justiție, divertisment. Este adevărat că unele dintre aceste personalități au servit cu un devotament regretabil regimul comunist și că după 1989 l-au susținut pe un fost activist al PCR, Ion Iliescu, la conducerea țării. Este adevărat că altele dintre ele sunt false personalități, care ocupă prin impostură un loc în viața publică. Dar *nu sunt toate așa.* Pe listă figurează și oameni de valoare (ca Augustin Buzura, Eugen Simion sau Emil

Constantinescu) care, din punctul meu de vedere, ar merita omagiați, nu stigmatizați.

Problema este însă alta. Indiferent de valoarea lor, toți acești oameni, tocmai pentru că sunt oameni, nu pot fi tratați astfel. Este inadmisibil să fie tratați astfel.

Sintagma „generația expirată“ (și nu generația însăși) este monstruoasă (și va rămâne ca însemn al unui moment rușinos din istoria presei noastre), întrucât se referă înainte de toate la *vârsta* celor incriminați. Cuvântul „generație“ este o trimitere clară la vârstă, iar verbul „a expira“ evocă, încă o dată, vârsta (înaintată). În zadar se dă de înțeles că este vorba de o metaforă pentru a-i desemna pe cei depășiți de exigențele lumii de azi, în zadar sunt convocați să participe la linșaj, în afară de tineri, și câțiva vârstnici. Până la urmă, este pusă la zid o categorie, înainte de toate, de vârstă, acel *bătrânet* de care vorbea cândva, cu un dispreț mitocănesc, Cornel Nistorescu (referindu-se la *bătrânetul literar).*

Este vorba, de fapt, de un *rasism al vârstei*, care mocnește de multă vreme în viața publică din România și care, tolerat din lașitate sau chiar încurajat, din slugărnicie, a devenit acum – sau, în orice caz, este gata să devină – un incendiu devastator, de genul celui care a distrus Biblioteca din Alexandria.

Vârstnicii care girează, în paginile ziarului *Cotidianul,* acest monstruos ritual al uciderii în efigie, sperând să se salveze pe ei înșiși, prin lingușirea tinerilor agresivi, fac o figură jalnică. Seamănă cu niște bătrâne scofâlcite și fără dinți care s-au rujat grotesc și mișcă din șolduri.

Este cu totul fals argumentul (lui Gabriel Liiceanu!) că mormanele de „cadavre“ din cultură îi împiedică pe nou-veniți să se afirme. Poate îi împiedică să ocupe funcții administrative – dar acesta este oare visul nou-veniților în cultură, să ocupe funcții administrative? Asta visa Mihai

Eminescu? Asta visa Nichita Stănescu? Creația valoroasă nu poate fi înăbușită de nimic (și, în plus, constituie prin ea însăși un mijloc – cel mai bun – de combatere a imposturii).

Foarte grav este și faptul că ștampila infamantă este aplicată asupra personalităților (sau falselor personalități) de către oameni din mulțime, neidentificabili. Trebuie să fii cu totul lipsit de sensibilitate ca să nu te cutremuri văzând cum un nimeni (care semnează cu un pseudonim și care în viața de fiecare zi zgârie, probabil, mașinile frumoase de pe străzi) ridică mâna înarmată cu imaginara ștampilă asupra chipului intelectualizat al lui Eugen Simion. Ce competență și ce drept poate avea un om fără identitate culturală (și lipsit până și de curajul de a-și declina numele) să se pronunțe asupra valorii unuia dintre cei mai importanți critici și istorici literari ai noștri?

Practic, s-a înființat un fel de „tribunal al poporului“, însuflețit de plăcerea trivială de a desființa prestigii. Nu se procedează așa în nicio țară civilizată. Cei care trebuie să se pronunțe asupra cazurilor de impostură sunt numai și numai specialiștii din fiecare domeniu. Iar când este vorba de ilegalități, ele pot fi calificate ca ilegalități și pedepsite numai și numai de către justiție.

Totodată, trebuie amintit, și de o mie de ori dacă este nevoie (a făcut-o, spre onoarea lui, primul în această împrejurare Andrei Pleșu), că oamenii pot fi judecați doar *individual*. Culpabilizarea unor categorii, inclusiv a uneia numite „generația expirată“ amintește înfricoșător atât de ura de rasă, cât și de ura de clasă.

Valul de vulgaritate

După 1989, dintr-o țară extatic-lirică, România s-a transformat într-una violent-epică. În numai câțiva ani de la urcarea precipitată a lui Ceaușescu

și a soției lui în elicopterul de pe acoperișul sumbrei clădiri a CC al PCR, s-au petrecut mii de alte fapte senzaționale, adevărat dar ceresc pentru ziariști (deși unii, insațiabili, au simțit nevoia să mai și inventeze câte o întâmplare, cum a fost aceea, remarcată de presa internațională, cu lucrătorul de la morgă care, violând o moartă, a înviat-o). Dintre toate, unul mi-a rămas pentru totdeauna în minte („pentru totdeauna" însemnând destul de puțin, cam o cincime din viață, întrucât patru cincimi deja le-am trăit). Este vorba de modul cum a fost tratat *post-mortem* un tânăr, care și-a găsit sfârșitul căzând pe linia de metrou, în fața unei garnituri care tocmai intra în stația de la Universitate. Ei bine, cadavrul acelui tânăr a fost lăsat ore în șir pe șine (nu a avut nimic curajul să-l ridice înainte de venirea „Procuraturii", iar „Procuratura", ca de obicei, întârzia; totodată, n-a avut nimeni curajul să întrerupă circulația subterană, fiindcă această decizie nu o putea lua decât un director, care tocmai atunci era de negăsit). Drept urmare, trupul neînsuflețit, secționat în trei, a fost tăiat încă o dată și încă o dată de garniturile care au mai trecut prin stație, sub privirile uimite ale pasagerilor care, cu sensibilitatea bruscată, nu renunțau totuși să urce în vagoane.

Au urmat mineriadele (pentru orchestrarea cărora, în mod curios, Ion Iliescu nu este nici astăzi judecat, ca și cum s-ar bucura de o imunitate vrăjitorească în fața justiției), autoincendierile, comerțul cu copii, transformarea pensionarilor în cerșetori etc., etc., un întreg spectacol grotesc și terifiant al insultării ființei umane. Au mare noroc, în vremea noastră, „nesimțiții" (cei eternizați de Radu Paraschivescu), pentru că, aflându-se parcă sub efectul unor tranchilizante, nu suferă aproape deloc din cauza agresiunilor cărora le suntem supuși cu toții. Nu este vorba numai de brutalitatea vieții de fiecare zi, ci și de valul de vulgaritate și

prost-gust care a inundat România și din care mie unuia nu-mi vine să cred că vom mai ieși vreodată (deși, probabil, vom ieși cândva).

Aproape totul este de o grosolănie insuportabilă. Dimineața, dacă ai mașină și vrei să pleci cu ea, se poate întâmpla să o găsești blocată de alte mașini, ai căror proprietari le-au parcat „unde le-a venit“ (așa cum se balegă vacile „unde le vine“). În autobuz, liceeni cu figuri golănești, îmbrăcați în haine ostentativ-jegoase, comunică între ei prin țipete stridente, emise uneori chiar lângă urechea ta, ca și cum tu n-ai fi om, ci o bară de susținere sau un compostor. Din difuzoarele plasate în tavanul autobuzului răzbat chicotelile și glumele (cu rare excepții) stupide ale altor tineri, care, aflați la microfoanele unor posturi de radio, își închipuie că tot ce trece prin capul lor sec merită să fie auzit de mii de oameni.

Dacă faci greșeala să intri într-un magazin într-o stare de spirit relaxată, indusă de cuvintele englezești de deasupra intrării, descoperi repede, cu sentimentul că ești pălmuit din senin, impolitețea neenglezească a vânzătorilor și vânzătoarelor, care își povestesc unii altora, în gura mare, ce-au făcut în ziua precedentă sau se dedau unei hârjoneli amoroase printre standuri, împiedicându-i pe clienți să ajungă la mărfuri. Dacă stai de vorbă cu un cunoscut pe stradă, apare un cerșetor sau un traficant de aparate de fotografiat care îți întrerupe intempestiv convorbirea, trăgându-te de mânecă fără ezitare, ca și cum mâneca ta ar fi clanța unei uși mereu disponibile. Și dacă intri în instituția în care lucrezi, trebuie să asculți, înainte de a te apuca de lucru, istorisirile și confesiunile pline de lamentații ale femeii de serviciu.

La întoarcerea acasă, printre gropi, gunoaie și câini vagabonzi, exact când crezi că nu-ți rămâne decât să deschizi ușa apartamentului ca să te regăsești, în sfârșit, pe tine însuți, își face apariția

câte un vecin care ține să-ți descrie amănunțit starea lui de sănătate, arătându-ți pe propriul lui abdomen, ca pe o planșă anatomică, amplasamentul unor misterioase dureri nocturne.

Televizorul te împroașcă și el cu vulgaritate și prost-gust. Fete stând în fotolii și încrucișându-și picioarele cu o lentoare studiată sau țopăind și mișcând din fund cu pretenția că dansează sunt prezentate ca „vedete“ de realizatori de *talk-show*-uri care pronunță „optisprezece“ și „interpetează“. Eroii din filmele americane (când sunt oameni și nu creaturi stranii, cu ochi din care țâșnesc fascicule de lumină verde) trag unii în alții mai multe gloanțe decât s-au tras în luptele de la Mărășești și Oituz, dar având, ca și românii, șapte vieți în pieptul lor de aramă, nu mor, ci se ridică mereu de la pământ și continuă să apese pe trăgaci. Băieți volubili din clipurile publicitare te tutuiesc cu o familiaritate jignitoare, uitându-ți-se în ochi și cerându-ți pe un ton imperativ să cumperi tot felul de tâmpenii. Iar noaptea târziu mai apare pe ecran și Mircea Badea, spunându-i șefului statului „Băselu“ și făcându-te să înțelegi, cutremurat de deznădejde, că dacă președintele României însuși este tratat astfel, tu, un simplu cetățean, nu vei avea în vecii vecilor șansa de a fi respectat.

Sensibilitatea noastră este tăiată zilnic, încă o dată și încă o dată, de roțile grele ale vulgarității și prostului-gust. Acceptăm un stil de viață descalificant și vorbim despre „civilizație“ cu grația suspectă cu care o femeie elegantă evită în mersul ei excrementele de câine de pe stradă.

Prostul-gust comunist, din care avem reziduuri în cantități industriale, se combină azi cu prostul-gust importat din Occident (atent selectat, ca să nu fie importat din greșeală și bun-gust). Suferim de o gravă, periculoasă penurie de frumusețe a vieții. „Și-n această sărăcie, te inspiră, cântă, barde!“

Cu gândul la Eminescu

Se împlinesc treizeci de ani de când primarul unui orășel din nordul României l-a convocat pe un ziarist din București pentru a-i face cunoscută, la fața locului, o realizare a sa de care era mândru: comandase unor „artiști locali“ și apoi instalase într-un loc vizibil, la intrarea într-un parc, două statui reprezentându-i pe Mihai Eminescu și Ciprian Porumbescu *tunși.* Era în plină desfășurare, atunci, în toată țara o campanie împotriva „pletelor“ și zelosul primar se gândise că ar face o salutară operă de educație oferindu-le tinerilor, drept exemple de mare autoritate morală, capetele ferchezuite după normele eticii și echității socialiste ale unor personalități din istoria culturii românești. (Ziaristul a găsit o metodă ingenioasă pentru a-l determina pe primar să renunțe la inițiativa sa și să depoziteze statuile în subsolul primăriei: i-a explicat că „tovarășii de la centru“, cu binecunoscuta lor opacitate, nu vor înțelege un asemenea gest reformator și îl vor considera un sacrilegiu, ceva de genul reprezentării lui Marx și Engels *bărbieriți.* Dar aceasta e altă poveste…)

Cu mult înainte de a fi dus la frizer la propriu, Eminescu a fost dus la frizer la figurat, pentru a i se compune o înfățișare pe măsura necesităților propagandistice ale regimului comunist. Și, bineînțeles, pe măsura educației estetice a propagandiștilor…

Grotesca ajustare se petrecea în anii 1948-1949, cu o febrilitate intensificată de apropierea celei de-a 100-a aniversări a nașterii poetului. Inițial se pusese chiar problema interzicerii cu desăvârșire a lui Eminescu, unele ediții din opera sa figurând pe lista neagră a cărților care nu mai aveau dreptul să facă parte din inventarul bibliotecilor publice. În scurtă vreme, însă, ideologii noului regim și-au dat seama că riscă să agite prea mult spiritele punând la index o operă sacralizată de români. Ei și-au schimbat direcția din mers și au hotărât să-l folosească pe poet ca instrument propagandistic.

Înainte de toate, „obiectivului“ i s-a simplificat grosolan biografia. „Nefericirea“ sa a fost prezentată ca rezultat al persecuțiilor la care l-au supus „exploatatorii“, nemulțumiți de vederile lui „progresiste“. Iar ca „exponent“ al persecutorilor a fost indicat nimeni altcineva decât Titu Maiorescu. În același timp, din toată opera lui Eminescu s-au reținut numai câteva poeme, tendențios alese, pentru a fi repuse în circulație. La loc de cinste s-a aflat, bineînțeles, poemul *Împărat și proletar,* compus de poet la douăzeci și patru de ani, sub influența ecourilor din presă ale așa-numitei „comune din Paris“. Ideologii de serviciu ai partidului comunist au avut grijă, însă, să falsifice textul, prin omisiune. Ei au ales dintr-un ansamblu bine gândit doar *discursul proletarului,* prezentându-l astfel, implicit, ca pe un discurs al lui Eminescu. În realitate, în adevăratul poem, vocea poetului – mai presus și decât cea a proletarului, și decât cea a împăratului – se face auzită abia în final, ca mesajul impersonal transmis muritorilor de undeva din ceruri:

„Astfel umana roadă în calea ei îngheață,/ Se petrifică unul în sclav, altu-mpărat,/ Acoperind cu noime sărmana lui viață/ Și arătând la soare-a mizeriei lui față –/ fața – căci înțelesul i-același la toți dat.“

Discursul proletarului, cuprinzând toate poncifele acestui gen de discurs (exploatarea omului de către om, religia – opiu al popoarelor, pledoaria pentru egalitarism, îndemnul la solidaritate adresat proletarilor de pretutindeni, instigarea la revoltă, disprețul față de o artă decadentă, preferința pentru construcții monumentale etc.), poate fi considerat, mai curând, o parodie. Și totuși, luat în serios, el a devenit un fel de versiune oficială a poemului *Împărat și proletar,* figurând ca atare în manualele școlare și în diferite alte lucrări „educative“. (Chiar și după 1989 a mai fost folosit în scop

propagandistic în ziarul *Socialistul* al partidului lui Ilie Verdeț.)

*

Mă răsfăț, în aceste zile de început de an, recitind volumul de scrisori eminesciene inedite aruncat pe piața literară ca o bombă de Editura Polirom, în anul 2000. În volum figurează, în afară de cele 93 de scrisori ale lui Mihai Eminescu către Veronica Micle, 15 scrisori ale Veronicăi Micle către Mihai Eminescu, plus, la *Addenda,* două scrisori ale Veronicăi Micle către Harieta Eminovici, sora poetului, ca și o scurtă scrisoare a lui Titu Maiorescu către Mihai Eminescu.

Ceea ce ne interesează cu precădere citind cartea este, bineînțeles, „romanul“ dragostei marelui poet pentru Veronica Micle. Lectura ne transportă în perioada 1878-1882, când Mihai Eminescu lucrează din greu la ziarul *Timpul* din București și locuiește în câte o cameră sărăcăcioasă luată cu chirie, în care se rușinează să o primească pe Veronica Micle. Aceasta, aflată la Iași, văduvă, cu două fete, cere mereu să-l viziteze și nu înțelege de ce el amână mereu întâlnirea. Îl bănuiește că nu o iubește, că are alte legături amoroase etc. Așa se explică de ce în aproape fiecare scrisoare Eminescu *se dezvinovățește.* El invocă sărăcia, boala (o infecție cronică la picioare), munca sisifică la ziar (în condițiile în care colegul său, I. L. Caragiale, se sustrage sistematic de la îndeplinirea obligațiilor redacționale!).

Eminescu amână la nesfârșit și să se ducă el la Iași, unde Veronica îl invită insistent. Ca să-l provoace, ea îi povestește cum cochetează în diverse împrejurări, dar nu reușește decât să-l facă să sufere cumplit, de gelozie.

Poetul, de fapt, o iubește cu adevărat, *dureros,* dar intră în panică ori de câte ori apare perspectiva întâlnirii propriu-zise, cu tot cortegiul ei de

probleme organizatorice, prozaice și agasante. La rândul ei, și Veronica îl iubește, dar vrea, nerăbdătoare, ca partenerul ei să treacă „la acțiune“ și, pentru a-l mobiliza, nu se sfiește să-l culpabilizeze sistematic iar, la un moment dat, chiar să-l șantajeze (amenințând că va da publicității tot ce știe de la el despre furtunoasa viață amoroasă a lui Titu Maiorescu și a celorlalți junimiști).

Povestea de dragoste a celor doi este mai puțin poetică decât ne-o imaginam, dar în același timp este mai dramatică, mai *adevărată.* Eminescu o iubește intens pe Veronica, dar fuge de ea. Veronica îl adoră, dar îl și detestă, pentru că-i e sete de prezența lui fizică, de care el o frustrează. Eminescu invocă mereu, ca un bătrân, obligațiile împovărătoare pe care le are și bolile de care suferă, vrând de fapt să-și protejeze de indiscreția lumii (inclusiv de imixtiunea femeii iubite, în ipostaza ei lumească) secretul vieții de poet. (El își apără reveria așa cum cineva ascunde în căușul palmei o flacără de chibrit în bătaia vântului). Veronica vrea să fie mângâiată, sărutată, posedată, nu numai în imaginație, ci și în realitate, până la contopirea propriei ființe cu ființa celui iubit. Ca să ajungă să se sature de prezența lui nu ezită să se poarte ca o scandalagioaică.

Este viață, foarte multă viață în aceste scrisori. Îi *vedem* pe Mihai Eminescu și Veronica Micle așa cum nu i-am văzut nici când am citit cele mai serioase și inspirate studii despre existența lor.

Marian Munteanu și comerțul cu arme

Marian Munteanu duce o viață liniștită, citește și scrie, se ocupă de agricultură undeva, în afara Bucureștiului, se întoarce aproape zilnic în apartamentul lui de două camere dintr-un bloc din capitală. *Nu face comerț cu arme,* cum reiese din

diverse zvonuri aflate încă în circulație. Nu întreține relații cu personaje influente și misterioase. Nu dispune, precum contele de Monte Cristo, de o avere fabuloasă secretă.

Specialiștii în științele comunicării sau în imagologie ar putea scrie un studiu revelator, luând în considerare exclusiv cazul său, despre modul cum alți specialiști, în dezinformare, ajutați involuntar de oameni obișnuiți cărora le place să fabuleze, l-au transformat pe Marian Munteanu, în conștiința colectivă, dintr-un patriot și un anticomunist, într-un personaj exotic, și dintr-un intelectual de elită, de formație creștină, format la școala lui Petre Țuțea, într-un individ periculos. Ce falsificare!

Marian Munteanu face comerț cu idei, nu cu arme. Numai dacă ne gândim că ideile sunt și ele, într-un fel, arme, putem spune că zvonurile despre el se confirmă. Am terminat de citit de curând cele 1150 de pagini format mare ale cărții sale *Folclorul detenției. Formele privării de libertate în literatura poporană* (studiu, tipologie, antologie de texte și glosar). Există, într-adevăr, în această carte multă muniție pentru apărarea cauzei identității culturale a românilor, susținute de tot mai puțini români. De ce tot mai puțini? Pentru că îndeletnicirea de patriot este cu adevărat periculoasă. Mihai Eminescu plătește și azi pentru vina de a-și fi iubit țara. Lucian Blaga a fost redus la tăcere, în ultima parte a vieții lui, din același motiv. Iar Grigore Vieru este acuzat și acum, post-mortem, în unele ziare de peste Prut, că a făcut spionaj în favoarea României.

Să nu ne închipuim că Marian Munteanu și-a umplut cartea de declarații patetice pe tema atașamentului său față de cultura țării în care s-a născut. Este vorba de un studiu etnologic savant, bazat pe o vastă documentație și de o antologie de texte folclorice alese, transcrise și ordonate cu competență. Ca să nu mai vorbim de aparatul

critic, în special de glosarul care adaugă volumului o remarcabilă valoare lexicografică.

Lucrarea ne creează posibilitatea de a afla mai multe despre noi înșine. Un singur exemplu:

„*Surghiunul* – în terminologia poporană, *izgonirea* – era cea mai severă pedeapsă a sistemului juridic tradițional românesc. În practica efectivă, o asemenea pedeapsă consta în plasarea celui astfel sancționat în afara civilizației, adică în sălbăticie, în înțelesul cel mai concret al cuvântului. Pedeapsa putea fi aplicată atât de autoritățile statului (exilul propriu-zis) cât și, mai ales, de comunitatea sătească sau, în anumite cazuri, de părinți.“

Mi-aduc aminte, într-adevăr, că și bunica mea din partea mamei (la care, în anii copilăriei, îmi petreceam vacanțele, într-un sat din nordul Moldovei), în istorisirile ei, evoca un timp îndepărtat, în care răufăcătorii nu erau închiși, ci alungați din sat. (Ea însăși fusese izgonită, dar nu din sat, ci din casa părintească, fiindcă făcuse un copil din flori.) Ideea era simplă: dacă nu respecți regulile colectivității noastre, du-te unde vrei și trăiește după regulile tale. Este o pedeapsă care ilustrează bunul-simț țărănesc și care, fiind considerată extrem de severă, dovedește ce puternic era, la predecesorii noștri, sentimentul apartenenței la o comunitate.

În comparație cu închiderea într-o temniță, alungarea în afara colectivității pare, din perspectiva unui infractor de azi, adevărată mană cerească. Dar oamenii de altădată nu ajunseseră la acest cinism.

Marian Munteanu se referă la surghiunire atunci când enumeră și definește formele de privare de libertate (urmărind apoi ecoul lor în creația folclorică). Clasificarea este ingenioasă, având drept criteriu de ordonare „instanțele“ care impun pedeapsa. O reproduc, întrucât este prima de acest fel de care am cunoștință:

„*Organizația statală* – detenția penitenciară; sclavia (fie în folosul direct al administrației locale, fie ca mijloc pentru achitarea unor obligații față de entități superioare, de pildă, imperiul); prizonieratul; cătănia, pedepsele infamante (inclusiv bătaia, tortura și mutilarea); servitutea opresivă (iobăgia, slugăria); surghiunul; captivitatea profilactică. *Familia* – unele forme de detenție casnică (de tip penitenciar sau infamant): opreala părintească (aplicată copiilor, în special fetelor) și detenția efectivă, aplicată femeilor (nevasta pusă în fiare, nora închisă în pivniță); sclavia (prin vânzarea unor membri ai familiei); izgonirea, căsătoria silită (caz în care instituția familiei devine ea însăși o formă de captivitate). *Instituții magice și religioase* (în primul rând *mânăstirea,* dar și vechi instituții pre-creștine ca *solomonarii,* confreria *călușarilor* etc.) – captivitatea rituală; detenția de tip penitenciar. *Confrerii profesionale* (ciobanii, cărăvănarii, militarii profesioniști, zidarii etc.) – captivitate profesională (constând în principal în restrângeri ale dreptului de circulație); captivitate rituală (imolarea etc.); detenție penitenciară (arestul, în cazul milităriei). *Comunitatea locală* (satul, târgul) – surghiunul (izgonirea); pedepse infamante (purtarea prin sat, imobilizarea temporară și expunerea publică, mutilarea); captivitatea profilactică (imobilizarea nebunilor sau îndrăciților, izolarea bolnavilor purtători de boli infecțioase).“

După cum reiese din sutele de texte (în versuri și în proză) cuprinse în crestomație, nimic, nici moartea, nu-i înspăimântă mai mult pe români decât pierderea libertății. Până și în blesteme, principala amenințare o constituie captivitatea, nu dispariția fizică:

„Duce-te-i și m-ăi lăsa,/ Plânge-oi și te-oi băstăma;/ De ți-i lua vuna ca mine,/ Să nu trăiești cu ea bine!/ De-i lua vuna mai frumoasă,/ Să nu

poți ții cu ea casă!/ Să te duci, bădițo, duci,/ Până-i pica rob la turci,/ Cu picioarele-n butuci/ Și cu brațele-n cătuși;/ Să te-nsori de nouă ori/ Și să ai nouă feciori,/ Și să mai te-nsori o dată/ și să ai numa o fată,/ Să-ți care-n temniță apă!“

S-ar putea scrie multe alte sute de pagini, în afară de cele scrise de Marian Munteanu însuși, despre... sentimentul românesc al captivității, plecând de la această masă de texte.

Merită să citim, însă, antologia nu numai ca material de studiu, ci și ca literatură, o literatură surprinzător de expresivă și, uneori, rafinată. Știam, dar m-am convins încă o dată, că în folclorul românesc există mari rezerve de frumusețe literară. În ceea ce mă privește, dacă ar fi să organizez vreodată o gală a poeziei românești din toate timpurile, aș include în program multe poezii din cele selectate de Marian Munteanu. Următoarea, de exemplu, sunt sigur că ar impresiona publicul și ar fi răsplătită cu aplauze:

„Frunză verde de-alăut/ Cine dracu-o mai văzut/ Fată ca o păuniță/ Colo roabă la temniță?/ În lanțuri și în cătuși/ Obiceiul de la turci./ Până-n ziuă s-o sculat/ Fața albă și-o spălat/ Temnița o măturat/ Și gunoiu’l-o țâpat./ Se uită spre răsărit/ Vede-o pasăre venind./ – Păsărică, păsărea,/ Nu ești tu din țara mea?/ Te-aș întreba de maica./ – Eu nu sânt din țara ta/ Dar pe-acolo mi-i calea/ Pe la poarta maică-ta./ Am văzut-o la cișmea/ Scotea apă și plângea;/ Pâine albă frământând/ Tot cu lacrimi-o muind,/ De drum să se pregătească/ După tine să pornească./ – Păsărică, păsărea,/ Spune tu la măicuța/ Pâine albă să frământe/ După mine să nu cânte,/ Că unde-s băgată eu/ Nimeni nu mă poate scoate/ Numai sâcreata de moarte./ – Păsărică, păsărea,/ N-ai văzut pe tatăl meu/ La tejghea la făgădău,/ Bând cu paharu’ jinars/ Să mai uite de necaz?/ – L-am văzut pe tatăl tău/ Sub o șatră țigănească/ Calul să și-l potcovească,/ După tine să pornească./ – Păsărică, păsărea,/ Spune-i tu la tatăl

meu/ Calul să și-l potcovească/ După min'să nu pornească./ Că unde-s băgată eu/ Nimeni nu mă poate scoate/ Decât sâcreata de moarte./ – Păsărică, păsărea,/ Spune-i tu la maică-mea/ Să scoată hainele-afară/ Să le puie pe trii cară/ Să le ducă pe hotară,/ Să le deie foc și pară."

Marian Munteanu a intrat ca personaj în istoria, dar și în mitologia luptei anticomuniste de la noi. N-am să uit niciodată figura lui christică, iluminată, pe care o avea când vorbea demonstranților din Piața Universității, printre care mă aflam și eu. Iată-l câștigându-și acum, ca autor, și un loc în istoria literaturii române.

Andrei Pleșu și detractorii săi

Andrei Pleșu este iubit de contemporanii săi, cu excepția acelora care urăsc tot ce merită iubit. Are o înfățișare de cântăreț de operă, seamănă, privit de la distanță, cu Luciano Pavarotti. Și are și o voce frumoasă. *Audio-book*-ul cu *Craii de Curtea-Veche* în interpretarea lui este *nec plus ultra* în materie de *audio-book*-uri.

La toate manifestările publice, inclusiv la cele din străinătate, Andrei Pleșu cucerește asistența cu erudiția sa de care nu face paradă, cu jocul imprevizibil și sclipitor al ideilor, cu umorul său irezistibil. Prietenul lui, Gabriel Liiceanu (împreună cu care formează un tandem intrat în mitologia culturală a epocii), îl numește „un seducător internațional".

Unii dintre admiratorii lui Andrei Pleșu se simt dezamăgiți de lipsa lui de fermitate în condamnarea „comunismului rezidual", de tendința de a relativiza evaluarea morală a faptelor contemporanilor. Spiritul ludic și cochetăria, uneori cu o tentă de frivolitate pe care le practică Andrei Pleșu „sună", într-adevăr, într-o țară distrusă de comunism, ca râsul la o înmormântare.

Personalitatea sa trebuie privită însă ca o prefigurare a ceea ce va fi intelectualul cândva, într-o ipotetică Românie relaxată și prosperă. Existența lui Andrei Pleșu este de bun augur pentru societatea românească.

Dintre cărțile pe care le-a publicat după 1989, cea mai necesară și, în același timp, cea mai în stilul lui Andrei Pleșu este *Despre frumusețea uitată a vieții.* De o remarcabilă valoare literară, această carte contează și prin valoarea ei pedagogică.

Este uimitor cât de mulți oameni, chiar și dintre cei care n-au ca profesie cititul, îl admiră pe Andrei Pleșu. Unii dintre ei, cuprinși de entuziasm, îi copiază textele, pe computer, și le trimit cunoscuților (așa s-a întâmplat cu cel despre brancardierul român sau cu cel despre modul de folosire a unei toalete în Japonia).

În același timp, este uimitor cât de mulți oameni au o reacție de furie față de farmecul său. Internetul este plin de „forumiști“ care îl contestă vehement:

„Nenea Pleșu ne arată printre rânduri că este bine (și în același timp util) să ai și un coeficient umoristic bine dezvoltat, pentru că umorul înseamnă înțelegere și poate fi o dovadă de luciditate și de ce nu, speranță.

Ce ne învață cartea pe noi ăștia tineri ? Trebuie să ne asumăm vârsta (cu toate stadiile ei). După o viață cu apostrof, după toate bancurile pe care le facem pe seama condițiilor, o să stăm să ne punem întrebarea: «Mai e oare chiar așa de fain să fii aiurit, să nu-ți pese unde și pe ce dormi?»“ (Iulian Leonard);

„Pleșule, chiar nu se găsește nimeni în România aia să-ți ardă două perechi de palme și niste șuturi în...? Păi cât o să mai sugi din banu’ public mă... ca să măzgălești tembelisme d’astea?“ (Mel);

„Eseurile lui Pleșu la adresa lui Băsescu au fost jubilatoriu preluate de vasalii voiculescieni, iar

reciclarea și reconvertirea la Frontul anti-băsist au fost salutate cu entuziasm malign și de alte foste slugi băsiste de teapa soțului fostei gogoșici a lui Băsescu, Adriana Săftoiu, devenită gaura din covrigul patrician.“ (Viorel Enea) etc.

Volumul *Despre frumusețea uitată a vieții* cuprinde un îndemn de care lumea de azi are nevoie:

„Dacă îți acorzi un cât de mic răgaz, dacă arunci, de jur-împrejur, o privire odihnită, curioasă și nepătimașă, vei găsi destule argumente să te bucuri. Lucrurile (încă) funcționează. Șarpanta lumii (încă) ține. Mai există încă oameni întregi, tradiții vii, întâlniri miraculoase. Trăim într-un sos toxic, dar el conține încă mirodenii subtile, cu efect anesteziant. Marele animal cosmic nu pare încă să ia în serios agitația noastră propagandistică, spaimele noastre apocaliptice. Se poate trăi. Se poate trăi bine. Se poate (încă) trăi frumos.“

Multe dintre afirmațiile lui Andrei Pleșu tind să circule și să devină bunuri publice. Un exemplu îl constituie o reflecție ironică a sa referitoare la nivelul intelectual modest al liderilor lumii:

„Am mai spus-o: având de a face, de-a lungul a doi ani, cu mai toți liderii importanți ai lumii, am ajuns la concluzia că mi se oferă dovada existenței lui Dumnezeu. Fiindcă arareori anvergura reală a acestor lideri era pe măsura sarcinilor lor. Astfel încât am ajuns să cred că, de vreme ce, cu «administratorii» ei de-acum, lumea pare, totuși, să funcționeze, meritul e al Providenței…“

Chiar și când recunosc că un text al lui Andrei Pleșu este admirabil, detractorii săi regretă că l-a scris Andrei Pleșu!

„Ironie sau nu, e o afirmație corectă. M-aș fi bucurat mai mult dacă o zicea Porumboiu sau Iancu de la Timișoara sau chiar Becali, suna mai cinstit.

Îmi este antipatic maxim și nici vreo inteligență rară nu mi se pare. Mai bine îl ascult pe Dan Puric,

măcar ăla crede ce zice.“ (Ionuț Puerava).

Cum tratează Andrei Pleșu toate aceste acte de agresiune? Cu umor. Iată-l cum își descrie situația:

„Un mare spirit contemporan și un campion al ecarisajului civic m-a luat peste picior pe blogul lui, numindu-mă, cu un umor fin, «bulibașa». Pe aceeași linie, o sumedenie de forumiști de mare curaj (toți ambalați în zalele anonimatului) s-au scăldat euforic în libertatea de expresie post-revoluționară și în drepturile oferite de democrație, ca să mă facă praf în fel și chip: am fost tutuit în draci («bă», «mă», «coane», «Preșule»), înjurat, afiliat securității, lui Ceaușescu, lui Adorno, lui Liiceanu și lui Patapievici.

N-a trecut neobservat nici faptul că am burtă, că am profitat de toate regimurile, că păcălesc lumea cu fițele mele oratorice și că, pe vremea ministeriatului de la externe, mi-am făcut țara de rîs și m-am plâns de calitatea proastă a omletei de la cantina instituției. Asta e! Trăim într-o țară exigentă. Spiritul public, întrupat în câteva vestale ochioase, veghează!“

Este bine că Andrei Pleșu își păstrează umorul, dar este trist că mulți dintre compatrioții noștri reacționează la vederea unei opere strălucite (care folosește tuturor!) ca taurii la vederea pânzei roșii a toreadorului. În România riști să fii pedepsit mai sever pentru faptele bune decât pentru cele rele. Pentru faptele rele, găsești aproape întotdeauna înțelegere, compasiune sau chiar o secretă complicitate. Pentru faptele bune – nu.

Cauza răului

În seara zilei de 29 martie 2012, la lansarea cărții de memorii a regretatului Radu Mărculescu, *Mărturii pentru Judecata de apoi,* publicată de Editura Humanitas, am vorbit alături de mult-admirații de mine (și de alții) Lidia Bodea, Neagu Djuvara și C. D. Zeletin. Printre altele am încercat

să-i răspund Lidiei Bodea, care, în intervenția sa, s-a întrebat, referitor la anii de teroare comunistă evocați în carte, care este explicația răului absurd, de mari proporții, reprezentat de comunism și, anterior, de fascism. („De ce“, a vibrat dramatic vocea frumoasă a Lidiei Bodea, „apare răul în lume?“)

Mi-e teamă că acolo, la lansare, n-am reușit să mă fac înțeles, fiindcă nu mă simțeam deloc bine fizic (și mai și aveam instalat pe corp un holter, menit să-mi măsoare activitatea inimii pe o perioadă mai lungă). Reiau acum explicația dată în acele împrejurări.

Cum se ajunge la fascism, nu știu. Nu l-am cunoscut dintr-o experiență directă. Știu doar că a dus la moartea a milioane de oameni nevinovați, ceea ce este de neacceptat și de nescuzat. Că este – ca și comunismul – ilegitim și criminal, pentru a folosi memorabila sintagmă folosită de Vladimir Tismăneanu. În cărțile despre fascism, extrem de numeroase, nu am găsit niciodată o explicație a generării lui, autorii ocupându-se aproape exclusiv de incriminarea faptelor fasciștilor. Sau am găsit o explicație exclusiv politică, nu și una existențială.

În schimb, comunismul l-am trăit, l-am studiat, am reflectat asupra lui o viață întreagă. Uneori am încercat să mi-l asum, să-i înțeleg regulile și să le asimilez, să mă adaptez la situație ca să pot supraviețui. Până și un om prins sub dărâmături după un cutremur luptă să-și facă puțin loc ca să respire sau ca să-și miște picioarele strivite. Cam așa am reacționat eu.

Comunismul este un complot al învinșilor – din marea competiție a vieții – împotriva învingătorilor. Mulți intelectuali subțiri se arată oripilați de ideea de competiție. Li se pare vulgară. Dar competiția este esența însăși a vieții. Pomii din livada mea se străduiesc să crească fiecare mai înalt decât celălalt, ca să poată primi cât mai multă lumină de la soare. Oamenii concurează și ei,

necontenit, unii cu alții, încă dinainte de a se naște, când, sub formă de spermatozoizi, se angajează în cursa pentru fecundarea ovulului. La naștere orice om este învingătorul a milioane (aproximativ două sute de milioane!) de posibili alți oameni. Dar, odată născut, pentru el încep noi competiții.

Concurența dintre oameni diferă de aceea din junglă, prin faptul că are reguli, dar este la fel de nemiloasă. Unele doctrine (de exemplu aceea a creștinismului) încearcă, fără mare succes, să instaureze o stare de necompetiție. Dacă le studiem, constatăm că ele sunt invenția unor învinși care încearcă să-i facă mai toleranți pe învingători (evreii aflați sub ocupație romană au inventat creștinismul pentru romani, dar ei înșiși nu l-au adoptat). În plus, aceste doctrine sunt respectate doar demagogic, instaurând un regim al simulării grotesc (în literatură există numeroase reprezentări ale străduinției oamenilor de a părea neegoiști și binevoitori unii cu alții).

Principalul merit al oamenilor constă nu în desființarea competiției (care ar duce, de altfel, la o degenerare rapidă a lor), ci în reglementarea ei. Legile, în ansamblul lor, pot fi considerate și un regulament de desfășurare a competiției dintre membrii unei societăți.

Competiția duce inevitabil la o ierarhizare. De obicei, în condiții de pace, de bună administrare, de relativă prosperitate se ajunge la configurarea a trei categorii:

Oamenii de valoare (învingătorii), componenții unei elite, restrânse numeric, care dă tonul în societate. Ei sunt puțini la număr.

Apoi – oamenii obișnuiți (sau aparent obișnuiți), care constituie majoritatea.

Și, inevitabil, oamenii incapabili (învinșii), fără nicio șansă de a mai câștiga vreo competiție. Ca și elita, ei sunt puțini la număr, constituind, dacă se poate spune astfel, o elită inversă.

Cât timp societatea funcționează, oamenii care constituie majoritatea (*midle class*, cum o numesc sociologii) stau cu fața îndreptată spre elită, ca floarea-soarelui spre soare. Nu este vorba de o admirație extatică sau de o resemnare, ci de un ideal, care le orientează eforturile. Mulți oameni obișnuiți încearcă să devină oameni excepționali, iar dacă reușesc li se recunoaște succesul. Competiția este de un mare dinamism și produce o bunăstare care se revarsă asupra tuturor, chiar și a celor care nu sunt în stare să facă nimic. Aceștia sunt tratați de societate cu înțelegere și generozitate.

Comunismul dărâmă iresponsabil și cu consecințe dezastruoase această armonie. Inițiatorii actului distructiv sunt, bineînțeles, oamenii de nimic (elita inversă), care se consideră nedreptățiți. Lor li se asociază, din cauza unui regretabil *malentendu,* tinerii (nu toți, dar aproape toți), pentru că temporar, până la dobândirea unui loc în societate, se află într-o situație asemănătoare cu aceea a învinșilor. Li se mai adaugă reprezentanții unor minorități (etnice, sexuale, religioase etc.) pentru că și ei se simt marginalizați. Istoria lumii este plină de răzvrătiri ale oamenilor defavorizați împotriva celor cu o poziție bună și sigură în societate. Dar toți răvrătiții, din fiecare țară și din fiecare epocă, au pierdut, în mod îndreptățit, spre binele umanității, bătălia.

În secolul douăzeci, pentru prima dată în istoria lumii, complotul celor incapabili și al acoliților lor, reușește. De ce? Pentru că instigatori de profesie, ca Marx sau Lenin, folosindu-se de mijloacele de comunicare în masă, inexistente în trecut, conving o mulțime uriașă de oameni obișnuiți să li se alăture *looser*-ilor. Nu poate fi imaginată crimă mai gravă decât acțiunea acestor instigatori (intelectuali cinici) de a activa tot ce este mai josnic în semenii lor. Oameni de bună-credință,

care sperau ca prin muncă și printr-o participare corectă la competiție să ajungă să facă parte din elită, încep să creadă – sub influența propagandei comuniste – că pot obține totul dintr-odată, fără efort, prin deposedarea violentă de bunuri materiale și de titluri a celor din elită. Jefuitorii elitei sunt gata-gata să-și închipuie că și talentul, și inteligența, și farmecul pot fi furate, că prestigiul poate fi luat ca o pălărie de pe capul unui om de valoare și mutat pe alt cap.

Pentru prima dată în istoria lumii o ierarhie răsturnată se instituționalizează, devine un regim politic în mai multe țări de pe glob. Vai de oamenii de valoare din aceste țări! Sunt închiși, schingiuiți, omorâți. Sau obligați să facă munci înjositoare, cu mult sub competența lor. Sau determinați să se expatrieze.

Oamenii incapabili veniți la putere nu sunt în stare să inventeze o nouă societate. Ei o imită caricatural – ca niște maimuțe care ar imita îndeletnicirile oamenilor – pe cea dinaintea lor. Rezultatul este jalnic. Parlamentul devine o caricatură de parlament (în care totul se votează în unanimitate), alegerile o caricatură de alegeri (în condițiile în care nu există decât un singur partid), presa o caricatură de presă, arta (aceea aservită regimului) o caricatură de artă, comerțul o caricatură de comerț, banii o caricatură de bani, munca o caricatură de muncă (dovadă – calitatea proastă a mărfurilor, cu excepția celor produse de oameni pasionați, imuni la persecuții), sărbătoarea o caricatură de sărbătoare etc.

La un moment dat comunismul se extinsese ca un cancer și exista riscul să atingă esența însăși a umanității. Din fericire, la sfârșitul secolului douăzeci s-a prăbușit.

Vorbitul și lătratul

Am tresărit, zilele trecute, când un cunoscut om de cultură mi-a mărturisit că nu se mai uită la televizor la emisiunile politice, fiindcă nu-i place tonul pe care se vorbește. Chiar și când se află în altă cameră decât aceea în care familia lui urmărește emisiunile TV, răzbate până la el un fel de lătrat, care îl face să-și dea imediat seama despre ce fel de emisiuni e vorba.

Ce coincidență! Exact acest cuvânt, „lătrat“, îl aveam și eu în minte când voiam să explic de ce am oroare de discuțiile organizate de unele canale TV. Înseamnă că nu sunt singurul care gândește astfel. Din camera mea de lucru, aflată la etaj, aud vag sonorul televizorului din livingul de la parter. Nu deslușesc cuvintele, dar îmi dau seama imediat când cineva din familie urmărește un *talk-show* politic la *Realitatea* sau la *Antena 3*. Ceea ce se aude în asemenea momente pare nu o discuție, ci un lătrat. Latră și câinii din împrejurimi (locuiesc la țară), latră și moderatorii și analiștii politici, uneori chiar cu mai multă înverșunare decât câinii.

Foarte active în privința asta sunt în mod special câteva domnișoare cu voci stridente care, indiferent de subiect, îl hămăie pe Traian Băsescu. Nu sunt criticate, cu argumente, acțiunile politice ale președintelui țării, ci sunt lătrate gesturi ale lui dintre cele mai insignifiante. Băsescu a dat mâna cu... Ham! Ham! Ham! Băsescu a râs... Ham! Ham! Ham!... Băsescu era într-un pulovăr... Ham! Ham! Ham!

Lătratul este practicat și de alte posturi TV (parcă, totuși, cu mai puțină vehemență). Răzbate adeseori și din aparatul de radio. S-a extins și în presa scrisă, ca și în textele postate pe Internet, contrazicând ideea că literele sunt silențioase. Latră și ele, ca mici javre îndrăcite.

De mai multă vreme, și anume de la 20 septembrie 2010, latră la Corneliu Coposu – la amintirea lui Corneliu Coposu – un articol de Dan Ungureanu, găzduit de blogul revistei *Cultura.*

Înainte însă de a-l examina, să stabilim prin ce anume este lătratul lătrat și ce anume îl deosebește de limbajul articulat folosit în comunicarea între oameni. Fiindcă nu este exclus ca unii cititori de bună-credință să-și închipuie că oricine are dreptul să-și exprime opinia, indiferent cum. Tocmai aceasta este problema, că o opinie exprimată sub forma unui lătrat *nu este* o opinie.

Lătratul este înainte de toate furios. O discuție între oameni – și încă între oameni cu școală – nu poate fi decât calmă. Putem contrazice pe oricine, putem să pretindem că ideile sau acțiunile lui sunt cu totul și cu totul aberante, dar trebuie să o facem aducând argumente, nu recurgând la urlete.

Apoi, lătratul este irațional. Nu dezvoltă o logică, ci constă într-o revărsare: de ură, de dispreț, de dorință de sfâșiere a celuilalt. Sau reprezintă, uneori, o încercare disperată a lătrătorului de a se face auzit în pustietatea fără margini a nimicniciei sale. Oamenii au la dispoziție pentru a se înțelege, indiferent de limba pe care o folosesc, rațiunea. Este o pierdere imensă să renunți la rațiune, fie și numai într-o discuție, să recazi în animalitate.

Dar mă întorc la articolul lui Dan Ungureanu, un tânăr (de multă vreme tot tânăr) care încearcă mereu, cu un fel de disperare, să se facă remarcat. Și într-un fel reușește, asemenea spectatorului dintr-o sală de teatru căruia cei din jur sunt nevoiți să-i spună „Ssst!“.

Încă de la prima frază a articolului se evidențiază violența de limbaj. Autorul nu intră civilizat pe ușa discuției, ci o dă de perete, cu umărul, spumegând de înverșunare și dispreț:

„Corneliu Coposu s-a transformat în moaște scoase la răstimpuri spre închinăciune și pupat, într-o raclă de tinichea, cu geam, de țârcovnicul voluntar Vladimir Tismăneanu.“

Fiecare afirmație este falsă și nedreaptă. Corneliu Copoșu nu s-a transformat nici pe departe în moaște. Este în prezent aproape uitat, deși a fost

un personaj luminos în viața noastră politică și a jucat un rol important în democratizarea societății românești după 1989. Alții s-au transformat în moaște, unii fiind chiar încă în viață, Ion Iliescu, de exemplu, venerat la scenă deschisă și în prezent.

Vladimir Tismăneanu nu poate fi numit nici măcar în cel mai batjocoritor pamflet „țârcovnicul voluntar“. Unul dintre cele mai lucide spirite din vremea noastră, cu o competență de politolog de multă vreme confirmată, Vladimir Tismăneanu are meritul istoric de a fi definit comunismul – în calitate de președinte al unei comisii, într-un document oficial, adoptat de Parlamentul României – ca „un regim politic ilegitim și criminal“. Nu sunt un admirator fără rezerve al lui Vladimir Tismăneanu. Am dezaprobat în mod explicit menționarea de către el a lui Adrian Păunescu în documentul de condamnare a comunismului. Dar trebuie să fii orb ca să nu vezi performanțele lui intelectuale ca și strădania sa de a fi drept, atât cât poate fi drept un om.

Ca să nu mai vorbim de faptul că în acest caz, concret, al moaștelor lui Corneliu Coposu pe care Vladimir Tismăneanu le-ar scoate la „închinăciune și pupat“ lucrurile stau în realitate cu totul altfel. Evocarea liderului țărănist de către Vladimir Tismăneanu pleacă de la un act de vandalism (semnalat de Liviu Rotman în ediția online a revistei *22*), și anume distrugerea, de către indivizi necunoscuți, a plăcii memoriale de pe casa în care a locuit Corneliu Coposu. Deplângând acest „gest abominabil“, Vladimir Tismăneanu schițează, în stilul său clar și sintetic, un portret al marelui om:

„Corneliu Coposu a luptat toată viața în numele adevărului, al civilității, dialogului, toleranței. A plătit cu ani grei de temniță pentru verticalitatea sa intrată, pe drept cuvânt, în legendă. În vara anului 1964, abia ieșit din închisoare, a fost chemat, prin intermediul fostului său subaltern convertit la

comunism, Grigore Geamănu, la Gh. Gheorghiu-Dej. Omul care-l privase de libertate vreme de 17 ani, omul pe care îl cunoscuse cândva în timpul guvernelor Sănătescu și Rădescu drept înfocat agent al Moscovei, i-a propus un post, bine remunerat, de jurist la Consiliul de Stat. Era după Declarația PMR din aprilie 1964, Dej încerca pe toate căile să-și lărgească baza de susținere în țară. Corneliu Coposu a refuzat categoric, a preferat să fie simplu muncitor pe un șantier de construcții. Era făcut din acea plămadă ce nu cedează presiunilor de orice fel, psihologice ori fizice. Când Dej i-a propus reabilitarea sa și a lui Iuliu Maniu, Corneliu Coposu i-a dat o replică usturătoare: «Maniu ar fi mai indicat să-i reabiliteze pe comuniști.» (v. Tudor Călin Zarojanu, *Viața lui Corneliu Coposu*, cu documente din arhiva fostei Securități, București, *Editura Mașina de scris*, 2005, p. 96). Spre deosebire de unii foști deținuti politici, a refuzat la fel de consecvent să scrie la *Glasul patriei*, vitrina pentru străinatate a MAI. Avea un umor extraordinar, dar când venea vorba de principii era un exemplu de intransigență. Era un spirit vizionar, un observator lucid al evenimentelor din lumea comunistă. După invazia Cehoslovaciei a afirmat într-un cerc de prieteni (iar Securitatea a fost prompt informată) că «e vorba de începutul sfârșitului comunismului».“

În acest text sunt fapte, nu interjecții. Iată reacția lui Dan Ungureanu:

„În 1945, Corneliu Coposu nu era bătrînul distins din 1990. Era un tînăr mardeiaș de un metru 90 și 130 kilograme. La treizeci de ani n-avea decît două cefe și două guși și era fost campion de haltere. Era nepot de departe al lui Alexandru Vaida Voevod. Era înrudit și cu frații Zaharia și Romulus Boilă. Îi era rudă prin alianță și lui Iuliu Maniu, al cărui secretar-bodyguard era. Partidul Național Țărănesc, după 1919, era o afacere de

familie, în curs de consangvinizare. Principalele sale merite politice erau, în 1937, fălcile harnice, o burtă cu circumferința de un metru și 37 cm, succesele la box și haltere.“

Continuând să-i rezume în acest stil lătrător biografia, Dan Ungureanu își bate joc până și de faptul că fostul secretar al lui Iuliu Maniu a făcut 17 ani de închisoare și, bineînțeles, se referă cu dispreț și la PNȚ:

„Între două generații de țărăniști interlopi sau lamentabili, a apucat să facă pușcărie. Inocența lui a fost întîmplătoare. Canonizarea lui e cabotină.

Să-l lăsăm pe Coposu să se întoarcă acolo unde s-a dus și partidul țărănesc, creștin și democrat: în nimic.“

Atât rămâne, în mintea lui Dan Ungureanu, din suferința unui mare om care a stat întemnițat 17 ani: „A apucat să facă pușcărie...“ Atât rămâne din tot ce au făcut țărăniștii pentru țara lor, plătind cu 1.000.000 de ani închisoare și multe ori cu viața lupta lor pentru integritatea teritorială a României și pentru democrație – „nimic“.

Apel către denigratorii lui Gabriel Liiceanu

Nu vă cere nimeni să fiți de acord cu Gabriel Liiceanu, în ceea ce susține. Nu vă reproșează nimeni că nu aveți capacitatea intelectuală necesară ca să-l înțelegeți și să-l evaluați. Dar ar fi din partea dumneavoastră o dovadă de bună-cuviință să simțiți o anumită sfială când îi pronunțați sau scrieți numele. Jocuri de cuvinte infantile de genul „Liicheanu“, „Liigheanu“ „Filosofeanu“ dovedesc un aplomb prea mare față de un om de valoare. Probabil că vă defulați schimonosindu-i astfel numele. Probabil că ieșirile de acest fel reprezintă urletul de neputință și de protest adresat cerului pentru faptul că nu sunteți așa cum ați fi vrut să fiți. Și sunt convins că ieșirile

de acest fel vă fac bine. Dar defulările trebuie practicate acasă, cu perdelele trase, ca să nu îi deranjați pe cei din jur cu problemele de fiziologie joasă ale moralei dumneavoastră

Am avut cândva un schimb de replici la scenă deschisă cu Gigi Becali (discuția se află și pe Youtube). La un moment dat, cu aerul lui de copil îmbufnat, gata să-și ia jucăriile și să plece, Gigi Becali a spus că el aduce în țară miliarde de euro și că dacă n-ar fi el scriitorii n-ar avea cu ce să-și cumpere hârtie și pixuri. I-am explicat atunci că eu prețuiesc banii și că mă gândesc cu admirație la cei care fac din câștigarea lor o performanță, dar că există și alte valori decât banii. Nichita Stănescu, de exemplu – i-am spus lui Gigi Becali – n-a adus în țară sume uriașe de bani, dar a creat ceva la fel de important, o operă literară care a mărit prestigiul României. În loc să se bucure că nu sunt exclusivist, că mă mulțumesc cu o revendicare modestă în ceea ce privește locul scriitorului în societate, interlocutorul meu a spus că el nici n-a auzit de ăsta, Nichita Stănescu. Și i-a pronunțat numele cu o familiaritate și o dorință de minimalizare care m-au făcut să mă gândesc, prin analogie, la o femeie de serviciu suită, cu mopul și cu găleata ei de zoaie, pe un pian. L-am rugat, atunci, pe Gigi Becali să pronunțe cu o anumită sfială numele lui Nichita Stănescu, chiar dacă nu i-a citit poeziile. În replică, Gigi Becali a reacționat din nou în stilul unui copil, și anume a început să... tremure în bătaie de joc și să spună că, da, iată, i s-a și făcut teamă la auzul acelui nume.

Credeam că Gigi Becali, personaj pitoresc al vieții noastre publice, este singurul miliardar de la noi pe care nu-l intimidează prestigiul unui mare scriitor (sau filosof). Constat acum că există și alții (Dinu Patriciu, de exemplu), lipsiți de candoarea care atenuează ceva din grotescul gândirii lui Gigi Becali. E. Lovinescu l-a numit pe Ilarie Voronca „miliardarul de imagini“. Prin parafrazare, Gabriel

Liiceanu ar putea fi considerat „miliardarul de idei“. Firesc ar fi ca un miliardar în euro să-l respecte pe un miliardar de idei. Și unul, și celălalt sunt oameni de performanță. (Precizez că mă număr printre puținii scriitori care gândesc astfel. Cei mai mulți – din câți cunosc eu – îi disprețuiesc nediferențiat pe miliardari.)

Dumneavoastră, denigratorii lui Gabriel Liiceanu, nu sunteți toți oameni de afaceri. Unii scrieți cărți, alții faceți presă, iar alții faceți.... jocurile unora de care aveți nevoie. Dar toți semănați prin ceva. Nu aveți nicio sfială (dacă nu cumva simțiți chiar o plăcere) să ponegriți ceea ce merită respect. Vă așezați, astfel, în lungul șir al celor cu vocația sacrilegiului, de la vizitatorul Muzeului Luvru care a aruncat cu acid peste tabloul reprezentând-o pe Mona Lisa și până la protestatarul care l-a împroșcat cu cerneală pe Emil Constantinescu.

În ceea ce mă privește, sunt în dezacord cu multe dintre opiniile lui Gabriel Liiceanu. Mi s-a părut că a dat dovadă de opacitate față de Adrian Păunescu, că a tratat-o cu nejustificată brutalitate pe Mona Muscă, că a fost lipsit de cavalerism față de Herta Müller etc. Nici afirmațiile pe care le-a făcut în legătură cu mine, în diverse împrejurări, nu mi-au plăcut. Aș putea scrie o carte întreagă (probabil chiar am să scriu) despre ceea ce dezaprob în textele și discursurile sale. Dar nu se poate să nu te bucuri că un om ca el există. Peste cincizeci de ani, dacă se va mai vorbi limba română, mulți se vor gândi cu nostalgie la vremea în care Gabriel Liiceanu putea fi văzut pe stradă, în librării sau în biroul lui de la Humanitas, așa cum ne gândim noi la perioada dintre cele două războaie mondiale, când era încă posibil să dai mâna și să vorbești cu E. Lovinescu sau Mircea Eliade. Mașinăria gândirii lui Gabriel Liiceanu are o anvergură care îi poate incomoda, fie și involuntar, pe cei din jur. Ori de câte ori se

deplasează un elefant apare riscul să zdrobească sub tălpi șopârle, șoareci și mușuroaie de furnici.

Îmi interzic să-l judec pe el și pe alții de valoarea lui din perspectiva interesului meu imediat. Nu vreau să fiu nevasta lui Ion Slavici, care se declara incomodată de prezența, într-o cameră învecinată cu a ei, a lui Eminescu, obișnuit să-și citească noaptea cu glas tare versurile.

Este de ajuns să vă uitați la unul din dialogurile lui televizate cu Andrei Pleșu (altă personalitate strălucită, cu care avem norocul să fim contemporani). Chiar dacă vă lipsește pregătirea necesară ca să gustați spectacolul de idei, bucurați-vă măcar că vi se oferă cincizeci de minute de renaștere a limbii române din propria ei cenușă. Nu v-am auzit niciodată atacându-i cu vehemență pe cei care distrug limba română, în direct, în atâtea și atâtea emisiuni de divertisment grotești. În schimb, nu vă mai săturați să-l admonestați pe unul dintre ultimii vorbitori de limbă română.

Ideal ar fi să-i citiți și textele, începând eventual cu mult blamatul *Apel către lichele*, care cuprinde cu totul altceva decât pretindeți – în necunoștință de cauză – că ar cuprinde. În paginile lui, Gabriel Liiceanu nu condamnă, cum s-a spus, o întreagă categorie (activiștii PCR și lucrătorii Securității), deși cineva ar fi trebuit s-o facă, ci îi îndeamnă, doar, pe profitorii deșănțați ai regimului comunist să se autoidentifice, în sinea lor, și să dea, măcar un timp, dovadă de decență, nemaiocupând atât de zgomotos și cu atâta nerușinare scena vieții publice.

Ați mai putea citi, apoi, mii de alte pagini scrise de Gabriel Liiceanu și poate că, citindu-le, v-ați *forma* ca intelectuali, ca și cum ați urma o facultate. În cele din urmă ați ajunge să vă dați seama și singuri ce greșeală făceați pe vremea când, fiind necultivați, îl atacați furibund pe unul dintre marii oameni cu care ați avut șansa să fiți contemporani.

Iubire și pedeapsă

Dacă un român declară că iubește Cehia, că îi admiră pe cehi, că se simte emoționat ori de câte ori aude vorbindu-se limba cehă, nimeni nu se miră și nu îl dezaprobă. Dar dacă un român declară că iubește România, că îi admiră pe români, că se simte emoționat ori de câte ori aude vorbindu-se limba română, este aproape sigur că va fi acuzat de naționalism și blamat.

S-a ajuns la o situație absurdă. Un român care își iubește țara nu și-o poate iubi decât pe ascuns, cu sentimentul clandestinității. Steagul american, cu cele cincizeci de stele, este în mod spontan arborat de americani, în multe situații, pe fațadele caselor lor. Steagul românesc tricolor nu are aproape nimeni curaj să-l desfășoare în vreo împrejurare, ca să nu fie considerat ridicol.

Cu ani în urmă o navetă spațială americană cu echipaj multinațional a luat foc în văzduh și toți cosmonauții – oameni frumoși și optimiști, după cum reieșea din fotografii – au murit. Ziarele au relatat atunci, printre altele, un fapt care a emoționat pe toată lumea (m-a emoționat și pe mine): unul dintre membrii echipajului, evreu, ceruse, înainte de expediție, ca proviziile să cuprindă și mâncare „cușer“, în conformitate cu credința lui. M-am gândit atunci cum s-ar mai fi hlizit ziariștii noștri dacă printre astronauți s-ar fi aflat și un român, care ar fi pretins să aibă în cosmos mâncare tradițională românească. Cu hiperexersata lor aptitudine de a persifla, ei ar fi confecționat titluri de genul: „Mămăligă și sarmale printre stele“, „În cosmos va mirosi a mici cu mujdei“ etc.

Paradoxul funcționează și invers. Dacă un român vorbește cu dispreț despre oricare alt popor decât poporul român, riscă s-o pățească rău de tot, fiind acuzat de xenofobie. Dar dacă un român

vorbește cu dispreț despre poporul român, toți cei din jurul lui îl aprobă cu entuziasm sau tac.

Să nu mi se spună că este vorba de manifestarea spiritului critic, de luciditate etc. Nu la aceste situații mă refer. Eu am în vedere denigrări nerușinate a ceea ce este românesc, acte de defulare dizgrațioase, care ar trebui să se petreacă în intimitatea locuinței sau într-un cabinet psihiatric, nu în public.

Sunt multe exemple, dar primul care îmi vine în minte este Mircea Badea. În fiecare zi el își bate joc, în fața a sute de mii de telespectatori, de viața din România numai pentru a atrage atenția asupra lui. Vocea lui stridentă, măscările pe care le face în fața camerelor de luat vederi, incultura etalată cu nonșalanță îi aduc bani, popularitate și premii.

„În fiecare zi ne batem joc/ de păsări, de iubire și de mare“ și mai ales de propria noastră țară, cu o lipsă de dragoste și de respect despre care credem în mod greșit că e la modă în Vest, dar care, în realitate, îi consternează pe vestici. Iar cei care ne iubim țara trebuie să avem grijă să nu se afle că o iubim, pentru ca nu cumva să fim stigmatizați.

Dacă întrebi – pe cineva capabil să explice – de ce aruncă mereu oprobriul asupra poporului căruia îi aparține poți să constați că argumentele sunt lipsite de consistență intelectuală. Îți va vorbi despre lipsa de educație a multora dintre contemporani (nu și a lui), despre proasta funcționare a instituțiilor, despre performanțele modeste din economie etc. În totală necunoștință de cauză, balada *Miorița* este invocată ca document al inacțiunii și resemnării dintotdeauna a românilor. Bineînțeles că ai putea să-i aduci numeroase contraargumente. Un singur exemplu. La una dintre edițiile Olimpiadei de Limba și Literatura Română, etapa pe țară, am vorbit în fața a cinci sute de elevi, inteligenți, luminoși, binecrescuți, descinși parcă din visul meu secret despre o Românie ideală. În viața de fiecare zi nu-i

vedem pe acești tineri și nici pe mulți alții, la fel de frumoși, pentru că ei nu prea stau pe străzi, dar de existat există, aici, în țara mult hulită.

Cât privește *Miorița...*

A trecut mai mult de un secol de când un critic literar amator, H. Sanielevici, care se remarcase acuzându-l pe Mihail Sadoveanu că propagă prin cărțile lui violența, s-a pronunțat într-un mod la fel de inadecvat și hilar asupra baladei populare *Miorița.* Citind poemul ca pe un articol de ziar, H. Sanielevici se întreba retoric de ce ciobanul se resemnează după ce află că va fi omorât de tovarășii săi, de ce nu se salvează prin fugă sau nu cheamă în ajutorul lui poliția.

Problema este pusă greșit și șochează prin grosolănia gândirii. Este ca și cum cineva s-ar întreba de ce regele Lear nu-și rezervă o cameră la hotel sau de ce Hyperion nu apelează la o agenție matrimonială, ca să-și rezolve situația. Pentru cine citește literatura corect, ca literatură, oaia devotată ciobanului nu este chiar o oaie care a tras cu urechea la discuția dintre complotiști. Iar ceea ce-i transmite ea ciobanului nu este o notă informativă.

Totul se petrece în plan literar, nu practic. Ciobanul are o revelație în legătură cu destinul său. Nu se pot lua măsuri împotriva destinului. Și, oricum, nu de chestiunea prozaică a luării unor măsuri se ocupă balada.

Și mai este ceva. Chiar și cineva tentat să-și înfrunte, fără șansă, destinul, dintr-o pornire eroică, tot n-ar putea s-o facă, întrucât crima deja *a avut loc.* Ciobanul a aflat, în mod irevocabil, că trăiește într-o lume în care *este posibil* ca propriii săi tovarăși să îl omoare. El moare (moral) în clipa în care are această revelație și își face testamentul *post-mortem*.

Autorii necunoscuți ai baladei & Vasile Alecsandri n-au avut deloc în vedere implicațiile administrativo-polițienești ale întâmplării. Ei au adus în prim-plan modul în care un cioban din

România primește moartea, așa cum Lev Tolstoi a adus în prim-plan modul în care un funcționar din Rusia, pe nume Ivan Ilici, primește moartea (și nu cred că există critici literari ruși care să deplângă incapacitatea lui Ivan Ilici de a găsi medici mai buni sau de a se duce la o clinică din Occident).

Teza despre resemnarea ciobanului din *Miorița,* despre lipsa lui de reacție dovedește o surprinzătoare opacitate. Și totuși, această teză *a fost luată în serios* de sute de folcloriști, critici literari și eseiști. Și nu numai că a fost luată în serios, dar a generat o întreagă ideologie (în general recriminatorie) în legătură cu firea românilor, cu incapacitatea lor de a reacționa la evenimente și de a face istorie.

Intelectuali de elită de azi sunt incapabili să citească literatura corect. Cristian Preda, cu ale lui coronițe de școlar silitor puse una peste alta, s-a făcut de râs nereușind să vadă în publicistica lui Eminescu decât expresia unei gândiri politice rudimentare și inactuale. Dar Eminescu este un mare poet, nu un autor de doctrină politică. Naționalismul lui este o formă de sentimentalism. Iubirea lui pentru România este metafizică, nejustificabilă, ca și iubirea pentru Veronica Micle. Mâine-poimâine Cristian Preda o să-l acuze pe Eminescu că a făcut o gravă discriminare iubind-o doar pe Veronica Micle și ignorându-le pe celelalte femei.

Fiecare om – și cu atât mai mult un mare poet – are dreptul să iubească orice țară vrea, inclusiv propria lui țară. N-o să vină un consilier de la Cotroceni să ne spună ce să iubim și cum să iubim. Dacă naționalismul devine legislație sau acțiune politică, da, trebuie să ne simțim îngrijorați și să ne opunem. Sentimentele care fac splendoarea literaturii sunt periculoase când se transformă în program politic. Din sentimente s-au dezvoltat monstruos și fascismul, și comunismul. În politică

poate fi admisă numai și numai rațiunea. Dar un intelectual nu trebuie să confunde planurile.

Eminescu este pedepsit *post-mortem* pentru că și-a iubit țara. Blaga a fost pedepsit încă din timpul vieții pentru aceeași vină. Scriitorii noștri de azi au învățat lecția, ei evită cu grijă să calce pe mina care i-ar putea arunca în aer. Dar din această precauție are de pierdut chiar literatura lor, ratând măreția. Iată ce scrie Evgheni Evtușenko în romanul *Să nu mori înainte de moarte* (trad. de Ștefan Dimitriu): „Și mireasma fumului din cădelnița legănată deasupra celor botezați, și duhoarea de putreziciune a celor împușcați fără vină, ce stăruia în mințile noastre, și boarea tufelor de măceș hrănit cu sânge, și respirația întretăiată de emoție a noilor botezați întru Domnul – toate acestea erau aerul patriei ce ți se dă o singură dată și care nu poate fi înlocuită cu nimic.“

Când voi găsi într-o carte scrisă de un autor român de azi o asemenea frază răscolitoare voi celebra, în sinea mea, renașterea literaturii române.

Exegeza numărului 600

Apariția lui Horia-Roman Patapievici în cultura română, imediat după 1989, a făcut senzație. Era ca și cum istoria însăși ne-ar fi spus: iată ce oameni de valoare aduce la suprafață libertatea!

Afirmarea nou-venitului cu un nume ciudat, greu de pronunțat și de ținut minte, s-a produs relativ repede. Momentul culminant l-a constituit publicarea de către el a eseului de un patetism incendiar (ținut însă cu strictețe sub control) *Omul recent,* în 2001. Erudiția, clarviziunea, curajul intelectual, autoritatea stilistică au impresionat cititorii de bună-credință (și au creat, inevitabil, și adversități). Ca și cum ar fi făcut între timp exerciții de dicție, toți iubitorii de filosofie, fie ei admiratori sau adversari, au început să pronunțe

corect neobișnuitul nume. Iar de uitat nu l-au mai uitat nici până în ziua de azi.

Treptat, Horia-Roman Patapievici a devenit un răsfățat al lumii intelectuale. Cu figura lui ciolănoasă și asimetrică, de tânăr furios englez, cu meșa lui de Charles Chaplin în rolul dictatorului care confundă globul pământesc cu o minge, filosoful cu pregătire de fizician și-a pus un papion și s-a instalat în prim-planul culturii noastre de azi. Traian Băsescu, interesat mereu de oameni de performanță, l-a numit chiar președinte al Institutului Cultural Român, ceea ce echivalează cu un post de ministru de externe în domeniul culturii.

Asumându-și condiția de lider de opinie, Horia-Roman Patapievici a început să se pronunțe cu aplomb în tot felul de probleme. Ca om de idei a rămas întru totul admirabil. Intervențiile sale au acea *precizie inspirată,* prin care se caracterizează textele filosofilor cu formație științifică. S-a petrecut însă ceva surprinzător. Ori de câte ori a pătruns în spațiul literaturii, a făcut câte o eroare de apreciere sau de adecvare care a provocat stupefacție în rândul admiratorilor săi (printre care mă număr) și satisfacție, disimulată în indignare, în rândul celor hotărâți să-l denigreze în orice situație.

Considerațiile sale privind *Paradisul* lui Dante nu au, de exemplu, nicio legătură cu această operă literară. Sunt o construcție de idei în sine, fizico-matematico-fantasmagorică. Filosoful consideră că Empireul, așa cum și-l reprezintă Dante, este o hipersferă, adică o sferă din spațiul cu patru dimensiuni, care are ca „suprafață“ o sferă obișnuită (obișnuită din punctul nostru de vedere, locuitori ai spațiului cu trei dimensiuni). Demonstrația este dezvoltată pe larg și inutil, întrucât nu spune nimic, dar absolut nimic despre amplul poem dantesc. Este ca și cum cineva s-ar uita la un nufăr și ar vorbi despre folosirea teoriei

probabilității de către jucătorii la ruletă din Las Vegas. Din eseul lui Horia-Roman Patapievici aflăm cum își reprezintă el însuși sediul dumnezeirii (și reprezentarea este naiv-sofisticată, desprinsă parcă dintr-un SF destinat cititorilor de până la doisprezece ani), dar nu aflăm nimic despre o eventuală arhitectură a cerurilor imaginată de Dante.

Ca să nu mai vorbim de faptul că frumusețea literară a a *Paradisului* constă în altceva decât într-o presupusă simbolistică esoterică. Numai cine nu înțelege esența literaturii (un joc de aparențe) caută mereu sensurile ascunse ale textelor, aflându-se în situația comică a unui spectator dintr-o sală de cinematograf care ar vrea să afle ce este dincolo de ecran. (Ce să fie? Nimic altceva decât un zid.)

Lui Horia-Roman Patapievici i s-a făcut o nedreptate atunci când a fost acuzat că îl denigrează pe Eminescu, considerând opera marelui poet inactuală și inutilizabilă. În realitate el doar a constatat că s-a ajuns în această situație, din cauza obsesiei noastre naționale de a fi la modă și a incapacității de a fi noi înșine. Recitind textul incriminat cu atâta vehemență, sesizăm chiar faptul că autorul *deplânge* acest eșec al culturii românești.

„Pentru nevoia de chip nou a tinerilor care în cultura română de azi doresc să-și facă un nume bine văzut în afară, Eminescu joacă rolul cadavrului din debara. Sec spus, Eminescu nu mai este azi actual deoarece cultura română, azi ca și ieri, se dovedește a nu fi decât o cultură de sincronizare. Ea încă nu își permite să nu fie în pas cu mòdele.“

Greu de acceptat în cazul acestei evaluări a situației este altceva, și anume resemnarea celui care o face. Speram ca el, în loc să ridice din umeri, să-și mobilizeze extraordinara inteligență și să descopere prin ce anume poate interesa opera lui Eminescu azi (fie și afirmând că plopii fără soț

derivă dintr-o hipersferă intersectată cu cosmicitatea noastră).

Trecem peste proza erotică publicată de Horia-Roman Patapievici în *Plai cu boi*, atât de ușor de persiflat (nu pentru că ar fi licențioasă, ci pentru că îl prezintă pe autorul în general atât de sigur pe el stângaci ca un adolescent la prima lui experiență amoroasă) și ajungem la un exemplu recent de flagrantă inadecvare a sa la specificul literaturii. Este vorba de un studiu introductiv de peste douăzeci de pagini scris de filosof la volumul de versuri *Ex* al lui George Virgil Stoenescu.

Acest volum de versuri este, ca obiect, monumental. Nu este prima dată când George Virgil Stoenescu, care iubește cu ardoare poezia, dar n-are parte de reciprocitate, își manifestă predilecția pentru ediții somptuoase. De data aceasta, se pare, s-a întrecut pe sine. Cartea sa de 766 de pagini, format 17/24, cu o concepție grafică datorată marelui artist Mircia Dumitrescu și cuprinzând, ca ilustrații, reproduceri după gravurile lui Hans Holbein cel Tânăr din ciclul *Dansul Morții*, ar putea sta într-o expoziție de bibliofilie. Din nefericire, cele 600 de rondeluri pe care le cuprinde, grupate în ciclurile *Ex, Rex, Quex, Xex, Ex-Rex, Queen-Ex, Ex-Rex-Quex, Quex-Ex-Rex, Xes-Ex-Quex* și *Ex-Ex-Ex,* nu emoționează. Ele creează o impresie de versificare savant-mecanică:

„Regina pantaclelor murea în vis/ Pe urma rătăcitorului iudeu/ Rostind cuvântul de trecere *rebis/* La echinocții și solstiții mereu// Împlineam blestemul templier precis/ Prin Iulie șapte autodafeu/ Regina pantaclelor murea în vis/ Pe urma rătăcitorului iudeu// Sub conjuncția Marte-Saturn proscris/ Plăteam cei treizeci de arginți sfânt trofeu/ Pentru versurile din *Foarte* abis/ Al sărutului vânzător curcubeu/ Regina Pantaclelor murea în vis...“ (*Queen-Ex, X*)

Unele versuri sunt preluate, pe parcurs, de sute de ori, cu intenția de a crea întrepătrunderi muzicale între poeme și de a realiza un fel de simfonie de cuvinte grandioasă, dar tot acest imens efort de construcție rămâne fără rezultat, în sensul că nu generează lirism. Ceea ce ne oferă autorul este nu poezie, ci un mausoleu al poeziei.

Cu o seriozitate inadecvată (și de aceea hazlie, ca a demersurilor lui Ion Gheorghe de reconstituire a limbii dacilor pe baza zgârieturilor de pe pietre), Horia-Roman Patapievici se lansează într-o interpretare numerologică a textelor lui George Virgil Stoenescu:

„Volumul *Ex* este alcătuit din 600 de rondeluri, a căror structură internă, distribuită pe un decan, este 105 x 4 + 33 x 5 + 15, adică, în reducere numerologică, 6 x 4 + 6 x 5 + 6 = 60 = 6. Structura dominantă a volumului *Ex* este senarul, semn, în poezia lui Stoenescu, al ordinii spațiale. În logica Tarotului, șase este un număr perfect, numit și numărul omului, deoarece omul a fost creat în ziua a șasea. Este un număr al ordinii și al echilibrului, semn al frumuseții, al dragostei și al armoniei. Lama de Tarot care corespunde numărului VI este «îndrăgostitul». Pentru aceeași structură numerică a volumului (105 x 4 + 33 x 5 + 15) se poate obține și un alt decupaj: 420 + 165 + 15 = 600. În reducție numerologică, structura volumului este, atunci, 6, 12, 6, adică 6, 3, 6. În logica numerologică a lui Stoenescu, avem registrele de ordine spațiu, timp, spațiu.“ Etc. etc.

Dacă lucrurile stau așa, înseamnă că George Virgil Stoenescu ar fi putut să publice, în locul fastuosului lui volum, care cu greu încape într-o servietă, un simplu bilețel, pe care să fi scris atât: „600“. Interpretarea lui Horia-Roman Patapievici ar fi fost exact aceeași.

Scurt și necuprinzător

Dan Perjovschi are de mai mulți ani un succes surprinzător cu desenele lui intenționat puerile, publicate în revista *22* sau expuse în saloane de grafică, românești și străine. Din numai câteva linii drepte sau curbe trasate stângaci, ca de mâna neexperimentată a unui copil, el reușește să creeze personaje și situații prin care satirizează modul de viață din România. Fără să aibă umorul nebun al caricaturilor lui Mihai Stănescu, aceste desene minimaliste îl încântă pentru câte o clipă pe privitor. Sunt, printre ele, și unele neinspirate și inerte (chibrituri care nu se aprind), dar cele mai multe funcționează, atrăgând atenția prin arta de a spune mult cu mijloace puține.

Succesul dobândit ca grafician l-a făcut probabil pe Dan Perjovschi să creadă că poate fi la fel de bun și ca scriitor (aplicând cu mare aproximație formula lui Horațiu, *ut pictura poesis*). Pentru că i-a reușit scamatoria cu liniuțe și cerculețe, el s-a apucat să facă una similară cu cuvinte. În aceeași revistă *22,* care îi găzduiește desenele, a început să publice articole disparate și, de la un moment dat, o rubrică permanentă – (*VIS A VIS*) – de editoriale ultrascurte, unele de numai o frază. Anii au trecut și textele s-au adunat. Recent, autorul a alcătuit din ele o carte, *20/22. Douăzeci de ani de texte,* cuvânt înainte de Daria Ghiu, publicată la (cândva) selecta editură Cartea Românească.

Cartea dezamăgește. De altfel, încă din momentul apariției lor în paginile revistei *22,* succintele însemnări, înscrise într-un chenar sau între două linii de demarcare (ca tabletele de altădată ale lui Geo Bogza, din *Contemporanul* și, ulterior, *România literară)* au fost o deziluzie. Regia punerii lor în pagină crea o așteptare care nu era satisfăcută de ceea ce ți se oferea concret de citit. Îți spuneai: „Ce păcat că misteriosul Dan Perjovschi, care se înțelegea cu noi fără cuvinte, s-a apucat să vorbească! A stricat vraja.“ În ceea ce mă privește, ceva asemănător mai simțisem când o

cunoscută cântăreață, ale cărei cântece le ascultam întotdeauna fermecat, a participat la un *talk-show* televizat și și-a spus părerea despre viață și moarte, despre România și Europa, despre cultură și civilizație. Emitea asemenea banalități încât imaginea ei din mintea mea s-a spart în mii de cioburi, pe care nu le-am mai putut lipi între ele nici până în ziua de azi.

Reunite în paginile unei cărți, textele lui Dan Perjovschi sunt încadrate în continuare, fiecare, într-un fel de chenar, un chenar invizibil, dar sesizabil, care este însăși *scurtimea* lor. Scurtimea unui text este întotdeauna, în orice cod al lecturii, o promisiune (...am să vă spun ceva memorabil) și este confundabilă cu concizia. Nu întâmplător, Radu Cosașu, unul dintre autorii prezentărilor de pe ultima copertă, afirmă: „Nu avem mulți editorialiști dotați cu o asemenea energie a conciziei ca Dan Perjovschi.“ În realitate, textele din volumul recent apărut sunt scurte, nu concise. Dacă vrem să le caracterizăm, nu putem folosi sintagma „scurt și cuprinzător“; trebuie să recurgem la varianta „scurt și necuprinzător“.

Este adevărat că, pe parcursul lecturii, induși în eroare de scurtimea textului, căutăm în cuprinsul lui o semnificație profundă sau chiar i-o *atribuim*, dar iluzia se spulberă după câteva eșecuri repetate. Textele lui Dan Perjovschi n-au nici pe departe consistența (literară, filosofică sau publicistică) promisă de forma lor restrânsă.

Cele mai multe sunt un fel de lamentații prozaice pe teme cetățenești, lamentații care, cu tot caracterul lor succint, par interminabile:

„De jur împrejur blocuri, în mijloc o jumătate de stradă uitată de Dumnezeu, pe stradă o căsoancă arătând ca un bloc, în curtea căsoancei, o nuntă. Manele, stații date la maximum, microfonii care-ți zgârie creierii, dans din buric, nașu’mic și ginerică. Viol fonic, băieți de băieți, copii minune și stele norocoase.“

În mod frecvent, distinsul artist, al cărui surâs, pe vremea când doar desena, era enigmatic, ca acela al Giocondei, enumeră, pe un ton plângător, problemele gospodărești pe care nu se simte în stare să le rezolve:

„Așa de nasol n-am dus-o demult. Mi-e frică să telefonez acasă ca să n-aud de la maică-mea vești proaste. Cu pensia, cu chiuveta.

N-am plătit și mi-au tăiat telefonul. La atelier am de dat un milion. Computerul a căzut. Imprimanta scoate dungi. E un praf de două degete.

Stânga conduce în sondaje."

Este inevitabil ca stânga să conducă în sondaje dacă până și Dan Perjovschi, prezumtiv admirator al Occidentului, unde se cultivă inițiativa individuală și sentimentul răspunderii fiecăruia față de propria lui soartă, dacă până și Dan Perjovschi, deci, are aerul cuiva care așteaptă ca altcineva să-i rezolve problemele.

Ceea ce surprinde este prozaismul preocupărilor unui artist convins de superioritatea sa. Unele însemnări par transcrieri ale unor confesiuni pe care și le fac gospodinele în metrou:

„De-abia am reparat robinetul că s-a stricat balamaua și s-a umflat linoleumul. Am tot spart pahare și farfurii, că acum nimic nu e pereche. În schimb am rezolvat cu debaraua: am încuiat-o cu tot ce nu-mi trebuie înăuntru. A fi trebuit să zugrăvesc de mult. Frigiderul scoate zgomote stranii. Cred că-i pe ducă. N-are decât, că bani de unul nou n-am. Colțarul s-a blegit, sertarele nu se închid. Prizele ies din perete, yala s-a înțepenit."

O serie întreagă de texte publicate în cadrul rubricii *VIS A VIS* (corect: *Vis-à-vis*) dezvoltă faimoasa exclamație a lui Sabin Gherman: „M-am săturat de România!" Dintre toți românii, lui Dan Perjovschi îi place unul singur, Dan Perjovschi:

„Am avut la Cluj o discuție cu un asistent al Academiei de Artă. Eu sunt un tip sincer, îmi place la nebunie să «împart» ce știu, cred în tineri și în

complexitatea culturii contemporane. Am experiența și valoarea necesare unei competențe reale în arta contemporană. De aceea, sunt uluit ori de câte ori mă izbesc de agresivitatea naționalismului opac, antioccidental, autist, fără soluție. Nu-mi venea să cred, așa că am încheiat brusc discuția, forțându-mă să-i uit gustul amar.“

Disprețul față de toți românii – cu excepția, cum am văzut, a unuia singur – este exprimat insistent, în fraze sarcastice:

„O groază de vorbărie degeaba. Bătut de apă-n piuă, metodic, pe creierii mei.

Pe tramvai sau în metrou, ascult lumea cum își dă cu părerea și toți mi se par nebuni. În tren e și mai rău.

Răstiți, definitivi și răi. Fiecare român se confundă cu țara. Fiecare știe adevărul. Toți se contrazic.“

În aceste condiții, o plecare în străinătate este considerată o evadare.

„De obicei plec din țară frânt. Cu nervii la pământ. Ieșit din priza ieșită din perete. Blazat, sătul, cu cearcăne pe creier. Nu plec în vacanță cu burta la soare. Plec la muncă, confruntare, tensiune. Expoziție.

Și totuși. Apa caldă e caldă și e tot timpul. E podea în loc de linoleum. Ziarele nu sunt isterice. Nici oamenii la coadă (care-i numai la muzee și la bancomate). Apeși un buton, iei un bon și aștepți să se aprindă numărul de pe bon la ghișeul unde ai treabă. Nu-ți suflă nimeni în ceafă. Autobuzele nu gem de lume și lumea nu intră în tine pe stradă.“

Dezamăgeste, din nou, modul prozaic de reprezentare a vieții.

Pot fi identificate, în carte, și unele jocuri de idei, paradoxuri, imagini expresive demne de interes. Dar ele sunt înecate într-un noian de platitudini. În Franța, André Frossard reușea, cu ani în urmă, să scrie zilnic câte o frază care avea ecou, producea reacții și putea duce chiar la

căderea guvernului. Dan Perjovschi, care are la dispoziție câte o săptămână ca să își scrie articolele sale scurtisime, nu captează atenția nimănui.

Făcând această constatare, referitoare la incapacitatea unui român de a se ridica la nivelul unui francez, bietul critic literar poate face și el greșeala să exclame „M-am săturat de România!“. Deși, în realitate, s-a săturat numai de Dan Perjovschi.

Despre nonconformism

În primii ani de viață, eram nonconformist în mod naiv, fără să știu că sunt. Ca atâția alți copii, nu-mi doream decât să explorez lumea. Ceea ce și făceam, de dimineața până seara. Puteam să mă uit, de exemplu, minute în șir, de aproape, la un bondar vărgat și bâzâitor încurcat printre staminele unei flori, încercând să înțeleg ce face el acolo. La fel, mă captiva spectacolul agitației din cine știe ce băltoacă de lângă râu, în care zoreau mormolocii în toate direcțiile, în timp ce pe suprafața apei pășeau grațioși, fără se ude, păianjeni cu picioare lungi. Mergeam cu gândul foarte departe (mă obseda, încă de la șase ani, iminența morții și visam evadări, împreună cu toți ai mei, din lumea în care eram condamnați la moarte). Dar, în general, oamenii nu mă preocupau, aproape că nici nu-i vedeam, mă pasiona mai mult aprinderea unui foc sau capturarea unui fluture. Regulile făcute de oameni le înregistram, nediferențiat, ca interdicții. Nu le țineam minte și le încălcam cu candoare. Mi le aminteam doar când maturii se stropșeau la mine, dar nici atunci nu mă speriam, mai degrabă îmi venea să râd când îi vedeam – de jos în sus – strâmbându-se caraghios-mânioși, cu ochii ieșiți din orbite și cu stropi de salivă sărindu-le din gură.

Când am mai crescut, am început să mă opun sistematic interdicțiilor. La cincisprezece, șaisprezece ani eram deja un răzvrătit conștient de

condiția sa și identificat ca răzvrătit de către cei din jur. Înalt și puternic (foarte puternic, puteam să urc, cu o fată în brațe, colina pe care este construită cetatea lui Ștefan cel Mare), ars de soare, cu părul des mereu încâlcit de vânt, păream descins din imaginația lui Arthur Rimbaud. Scriam versuri, aveam elocvență și umor, eram un lider de opinie printre cei de vârsta mea. Despre literatură știam mai multe decât propriii mei profesori de română. Era o joacă pentru mine să-i sfidez pe cei de la catedră sau să-i conving pe colegi – chiar și clasa întreagă – să lipsească împreună cu mine de la școală.

În perioada aceea am făcut toate experiențele posibile: am fugit de acasă, am fumat, am băut (sporadic), am cunoscut dragostea (înțeleasă ca în poeziile lui Petrarca, dar și ca în povestirile lui Boccaccio), am jucat jocuri de noroc (în special poker), m-am bătut (devastator, până la sânge), am fugit de acasă și am fost adus înapoi de Miliție (așa se numea – după model sovietic – Poliția). Dar am și citit sute de cărți bune și am scris, am scris, am scris (poezie, mai ales poezie, proză și teatru).

Ca să nu-i contaminez pe cei din jur de felul meu insubordonat de a fi, de furia mea aparent inexplicabilă, profesorii m-au mutat dintr-o clasă în alta. În clasa a X-a am fost succesiv elev în clasele X-a A, a X-a B, a X-a C și a X-a D. Dar acolo unde mă mutam, îmi făceam imediat adepți. Și clasa respectivă scăpa la rândul ei de sub control. Țin minte o fată cuminte, Reveca, îndrăgostită timid-patetic de mine, care mi-a povestit că diriginta a certat-o pentru că a văzut-o într-o pauză dându-mi o carte. Nu puteam fi transformat chiar într-un proscris, pentru că aveam o faimă locală de poet, iar în Bucovina există (sau, în orice caz, exista) un cult pentru poeți. Dar elevii erau îndemnați totuși să mă evite. La un moment dat, părinții au convenit cu directorul școlii (Liceul „Petru Rareș“) să fiu mutat la internat. O

săptămână am lipsit deci de acasă, și de mâncat am mâncat la cantină, dar am propagat în mediul în care fusesem instalat o atât de mare dezordine, încât maturii, îngroziți, au revenit asupra hotărârii lor.

În acea perioadă, tata, persoană foarte respectată în oraș (a fost mereu șef al administrației financiare și s-a remarcat prin profesionalism și integritate morală, dar și printr-o bunăvoință inepuizabilă față de cetățeni), m-a invitat la el la birou, m-a tratat cu o cafea și a încercat să comunice cu mine.

— Nu vreau să te oblig să trăiești altfel, mi-a spus. Dar vreau să înțeleg. Ce se întâmplă cu tine? Ce intenții ai? Dacă îmi explici, îți promit că am să-ți las toată libertatea și chiar am să te ajut – de exemplu, dându-ți bani – să faci exact ceea ce îți place.

Întrebarea lui m-a mișcat. Mă uitam la el cu o duioșie paternă, nu filială, gândindu-mă că e copleșit de situație și eu nu pot să-l ocrotesc. I-am răspuns în gând, făcând un efort de luciditate: „Of, tată-tată, cum aș putea să te fac să înțelegi, când eu tocmai asta îmi doresc, cu ardoare și cruzime, să fiu neînțeles. Vă contest pe voi, pe maturi, nu neapărat pentru că dezaprob ideile voastre, ci fiindcă simt, în mod obscur și sălbatic, că a venit rândul meu și al celor de vârsta mea, iar voi nu mai aveți loc. Nu e nimic de negociat aici.“

Totul îmi displăcea la maturi, aprioric. Mă uitam pe stradă la trecători și îi disprețuiam pentru cum arătau, pentru cum mergeau, pentru ce spuneau. Despre cei urâți credeam, de exemplu, că sunt urâți din vina lor, că ar fi suficient să se concentreze ca să nu mai aibă umerii lăsați, nasul teșit sau gura strâmbă. Parcă vorbea un demon din mine, intransigent și nemilos. Îmi este profund antipatic Alex cel de atunci. Dacă l-aș întâlni acum, l-aș pălmui.

Abia în anii studenției, când mulți dintre colegii mei experimentau ceea ce eu experimentasem deja (beau, fumau, jucau poker etc.), iar eu studiam, am început să înțeleg ce importanță au regulile în viața oamenilor. Nu vreau să-mi poetizez existența (în stilul solemn-narcisist al lui Octavian Paler), dar trebuie să spun că, depășind adolescența, mi-am întors privirea de la cer la pământ. Am început să regândesc modul în care oamenii își organizaseră viața pe Pământ, am descoperit prin lecturi și prin reflecție proprie relativitatea moralei, am încercat să caut soluții de construire a unei societăți fericite și mi-am dat seama că nu există crimă mai mare decât să proiectezi o utopie (oricare) și să o pui cu forța în aplicare.

În mod paradoxal, stând într-un mare oraș (de obicei în câte o bibliotecă) și nemaimergând la țară, la bunica mea dinspre mamă, cum făceam în vacanțele din timpul liceului, am descoperit frumusețea vieții la țară, aceea care l-a încântat și pe Dimitrie Gusti. În comunitățile rurale românești relațiile dintre oameni s-au reglat lent, de-a lungul a sute de ani, ajungându-se la un stil de viață armonios, care nu poate fi concurat niciodată, în niciun fel, de societăți create artificial, după mintea unor reformatori de un voluntarism iresponsabil.

Dar, dincolo de asta, am înțeles, repet, că nimic nu contează mai mult decât existența unor reguli și respectarea lor de către toată lumea. Regulile sunt o formă de colaborare între toți oamenii de pe Pământ, chiar și între cei care nu se cunosc. Dacă merg cu mașina prin America, merg pe partea dreaptă a șoselei, știind că și cei care vin din sens invers merg pe partea lor dreaptă. Viața mea – și a lor – depind de această cooperare fără cuvinte. (Mă enervează englezii, care merg pe stânga!)

Regulile nu sunt toate universale și nici nu sunt eterne, dar tendința este de a fi adoptate de toată lumea și păstrate cât mai mult timp. Ele reprezintă

o operă colectivă. Este frumos să le cunoști, să ți le însușești, să le transformi în felul tău de a fi, să veghezi la respectarea lor de către ceilalți. Adică să fii conformist. Și este rușinos și reprobabil să-ți bați joc de această operă colectivă, să refuzi să faci efortul de a coopera – prin respectarea regulilor – cu semenii tăi. Adică să fii nonconformist.

Un nonconformist este pentru mine la fel de jalnic, de lipsit de eroism în nesupunerea lui, ca un spectator care vorbește tare cu nevastă-sa în timpul spectacolului. Sau, când câștigă faimă și admirație nesupunându-se regulilor impuse de societate, mi se pare de-a dreptul odios, asemenea traficanților de droguri care devin bogați exploatând cinic existența unei interdicții.

Nonconformist ai dreptul să fii în creația artistică. În viața de fiecare zi trebuie să fii conformist. Unii intelectuali experimentați și perverși îi instigă pe tineri (din dorința de a le câștiga simpatia) să nu respecte regulile tocmai în perioada delicată în care ei asimilează regulile cu mare efort, ca și cum ar înghiți un tub de cauciuc. Acești intelectuali merită tot disprețul.

Declarații de dragoste
(parodii)

Sunt tânăr, doamnă, da, bre, mai sunt tânăr, și mi-e dor de tine ca tancurilor sovietice de Cehoslovacia. Când sunt singur, mai merge, că am o poză a ta în buzunar și o scot și mă droghez cu imaginea ta. Am ajuns dependent de tine, ești mai tare ca heroina. Dar când sunt la un talk-show, sub lumina reflectoarelor, așa cum stăteau ăia, când erau anchetați la Securitate, sub lumina lămpii de birou a ofițerului, când sunt la un talk-show, bre, se face Sahara în mine în loc de Valea Cazanlîkului. I-am și spus ultima oară lui Stelian Tănase, uite, băi, cum stă treaba, dă și tu puțină publicitate, ca să mă uit la o poză. Și el credea că e

poza lui Traian Băsescu și imediat mi-a îndeplinit dorința și s-a ridicat de la locul lui și a venit să se uite și el. S-a mirat ce păr lung are Băsescu, a și vrut să dea știrea pe post, că președintelui i-a crescut părul, noroc că l-am oprit eu la timp.

M-ai sărutat o dată, pe obraz, dar ce-i pentru mine un sărut? În loc să-mi dai dinozaurul întreg, mi-ai dat coada și urechile dinozaurului. M-am săturat, bre, să ne întâlnim numai la recepții, unde vii totdeauna cu soțul tău, ca SPP-istul cu pistolul. Avem multe de discutat. Ultima dată, când eram cu un sandviș cu icre negre în mână și tu cu un pahar de Martini, iar soțul tău se rătăcise prin mulțime și te căuta prin partea cealaltă a sălii, m-am uitat la tine și ți-am vorbit din priviri, așa cum se uită românii care nu știu engleza la chelnerii din restaurantele din America. Sunt sigur că ți-aduci aminte. Au venit atunci în jurul meu toți guguștiucii din presă să mă fotografieze, dar am scăpat repede de ei, le-am spus că tocmai a intrat în sală Dan Voiculescu cu Mircea Badea pe post de body-guard. Tu ai înțeles ce simt pentru tine și mi-ai explicat că nu poți să mă iubești fiindcă visul tău e să iubești un poet. Tocmai am vrut să-ți răspund, dar a venit soțul tău și s-a ridicat podul dintre noi.

Îți răspund acum, bre, eu chiar poet sunt, am și martori. Întreabă-l pe Alex Ștefănescu, e om de încredere, el știe cât de multe poezii am scris. Și acum mai scriu, câte una la cinci ani, e adevărat, dar dacă tu mi-ai cere-o, aș scrie mai des. Poate chiar câte una la patru ani.

*

Știți prea bine, doamnă, cât de degradată e societatea românească în momentul de față... Vă cer imperios să aveți conștiința responsabilității dumneavoastră și să nu măriți această degradare, aruncând încă un om în neantul deznădejdii.

Omul sunt eu. Sistemul meu de iluzii a funcționat perfect înainte de a vă cunoaște. Acum e

în plină dezagregare. Și totul pleacă de la o dezastruoasă lipsă de reciprocitate a dragostei pe care v-o port. Sinele meu e îndrăgostit de sinele dumneavoastră. Dar sinele dumneavoastră nu e îndrăgostit de sinele meu. Dumneavoastră mă ignorați și mă mai și traduceți cu virtuozitatea cu care l-am tradus eu pe Heidegger. Erosul, vă rog să citiți cu luare aminte această propoziție, are nevoie de un ethos. Nu mă dezamăgiți!

Eu sunt, oricum, revoltat împotriva condiției umane. M-am născut fără să fiu întrebat dacă vreau să mă nasc. Și am să mor fără să fiu întrebat dacă vreau să mor. Practic, mă aflu sub efectul unui contract pe care nu se știe cine l-a semnat în locul meu. Nu mă tratați și dumneavoastră cu aceeași indiferență cosmică!

Pretenția mea e minimă și în conformitate cu normele stilului de viață european. Vreau să mă acceptați întru dumneavoastră, ca să desăvârșesc ceea ce săvârșesc numai în imaginație.

Pentru mine, în momentul de față, sunteți un edificiu, pe care scrie cu litere mari „intrarea interzisă“. Această interdicție eternizată vă descalifică, ar putea fi vorba de o încremenire în proiect.

Nu mă obligați să vă trimit o scrisoare deschisă! Am trimis destule! Redați-mi, doamnă, capacitatea de a comunica în mod confidențial cu o femeie. Nu fiți intratabilă ca Herta Müller.

Eu sunt pregătit pentru întâlnirea cu dumneavoastră. Timp de câteva săptămâni am citat și fișat cărțile lui Bebe Mihăescu.

*

Femeie! Tu nu ești femeie, ești dracu’! Ce-ai făcut tu, cum ai făcut tu, că mi-ai sucit mințile și numai la tine mă gândesc? Ești pentru mine – mi-a explicat mie Dan Pavel cum se cheamă chestia asta – o „obsesie“. Te văd peste tot, chiar și pe gazon, la meciurile de fotbal. În loc să-l văd pe arbitru,

îmbrăcat în negru, te văd pe tine, goală: alergi pe teren și-mi faci semne cu mâna.

Eu sunt căsătorit, femeia lui Dumnezeu, și eu judec creștinește, pentru mine nevasta e una pe Pământ. Ca și țara. Pentru mine nevasta și țara sunt tot ce am mai sfânt. De nevastă mă ocup noaptea, de țară mă ocup ziua, de tine când să mă mai ocup? Ești o jigodie, asta ești, te-am citit din prima clipă, dar uite, chiar acum, când îți zic „jigodie“, te iubesc de mă topesc.

De ce nu mă lași, muiere, în pace? Până mai ieri îl visam numai pe ăla ras în cap, de la fisc, acum te visez și pe tine, tot rasă, știi tu unde, trebuie să știi, că erai și tu în vis și sigur ți-aduci aminte.

Am zis-o și-o mai zic: eu am bani, că Dumnezeu mi-a dat bani, și-ți cumpăr un bărbat cum vrei tu. Pun la bătaie, la nevoie, și un miliard de euro (văd eu de unde îi iau, adun de la prieteni, sau fac un schimb cu ăia de la armată, eu le dau o sută de euro și ei îmi dau un miliard), numai să nu mă mai ispitești și să mă împingi să cad în păcat. Ți-l cumpăr și pe Schwarzenegger sau poate îl vrei pe Ronaldinho, tu hotărăști; atâta doar să nu mi-l ceri pe Cristian Tudor Popescu, că ăsta nu e creștin.

Îmi vine să-i strâng de gât și pe Schwarzenegger, și pe Ronaldinho, când mă gândesc că ți-ar cădea cu tronc. Că eu te iubesc ca un nebun, chiar dacă nu vreau să te iubesc, că nu vreau, ăsta-i adevărul. Poate că mai bine ar fi să te culci cu mine, în scop – tot Dan Pavel mi-a explicat cum se pune problema – „terapeutic“. Să te culci cu mine o singură dată, atât, o singură dată. Hai, femeie, nu te lăsa rugată, că unul sunt eu în țara asta și eu nu mă rog de nimeni. De ce nu vrei, jigodia dracului, hai, fii deșteaptă, măcar să văd cum ar fi dacă ar fi. Hai, puțin, măcar un început, și nu-ți mai cer nimic, în viața mea! Îți jur, uite, mă și închin!

*

Vă rog mult, doamnă, nu mă mai amânați. Și așa se mișcă totul prea încet în țara asta. Dacă ratăm vara, n-o să ne mai putem vedea decât la iarnă, și iarna nu-i ca vara. Acum, cât e cald, suntem sumar îmbrăcați și ne putem elibera repede de haine. Vă dați seama ce complicat devine totul iarna, cu paltoane, fulare, mănuși și căciuli. Iarna am avea amândoi, în pofida temperamentului nostru vulcanic, lentoarea lui Călin Popescu Tăriceanu. Și mai este ceva. Acum, în plină caniculă, agenții serviciilor secrete străine care ne supraveghează sunt într-o stare confuză și ne mai pierd din vedere. Se întâmplă exact ca în schița *Căldură mare*, de Mircea Cărtărescu, unde personajele parcă dorm în picioare.

Chiar și trusturile de presă ale mogulilor moțăie puțin în această perioadă. Trebuie să exploatăm situația. Important este ca dumneavoastră să alegeți, în sfârșit, între soțul dumneavoastră și mine. Ce soartă tristă aveți! Trebuie să alegeți între doi foști comuniști! Și totuși eu, măcar, recunosc că am fost comunist, mă dezic de această calitate și îmi propun să construiesc o iubire necomunistă, bazată pe spirit de inițiativă și competiție. Spre deosebire de mine, soțul dumneavoastră rămâne ce-a fost, un adept al colectivismului, el și dacă vrea doar să vă sărute cere întâi aprobarea tovarășilor săi de idei, care, ce-i drept, i-o dau în unanimitate. Însă numai după mult timp pierdut cu pregătirea, organizarea și desfășurarea unei ședințe de partid.

Biata noastră țară ar avea doar de câștigat dacă ați da curs în cel mai scurt timp propunerii mele. Veniți deseară, la ora 20, să-mi spuneți ce-ați hotărât. Vă aștept pe axa Washington – Londra – București.

P.S. Autorii parodiați trebuie ghiciți de cititori.

Lupta cu inepția

Nu există azi un polemist mai greu de învins decât Gheorghe Grigurcu. Deși nu recurge la un limbaj violent (ca atâția alții, de la Corneliu Vadim Tudor la Laszlo Alexandru), îi face praf și pulbere, tacticos, pe toți adversarii de idei. În ceea ce mă privește, ori de câte ori am fost pe punctul de a începe o controversă cu el (negându-i, de exemplu, dreptul de a-i judeca din punct de vedere moral pe marii scriitori), am renunțat în ultima clipă. De ce să încep un război pe care nu am nicio șansă să-l cîștig? Și mai era ceva la mijloc: îl simpatizez prea tare pe Gheorghe Grigurcu ca să mă pot mobiliza împotriva lui, chiar și când cred că nu are dreptate. Mă încântă, ca un spectacol de grație intelectuală, evoluția lui pe scena vieții publice, l-aș urmări de la distanță la nesfârșit, așa cum obișnuiesc să mă uit la o fântână arteziană sau la un foc aprins pe câmp.

A fost o delectare să citesc în aceste zile articolele – cele mai multe polemice – incluse în volumul *Intelectualii față cu democrația,* apărut la Editura Pleiade din Satu Mare. Cam o sută de autori sunt convocați de Gheorghe Grigurcu, pe rând, la un duel cu martori. Iar scorul final este 100 la 0 pentru el.

Succesul se explică, înainte de toate, prin faptul că autorul este de partea binelui. Cu alte cuvinte, duelează cu spatele la zid. Acțiunea lui polemică se bazează pe un ideal la care în principiu aderăm cu toții, nu este expresia unui capriciu sau a unui resentiment. Am mai spus-o și cu alt prilej. Gheorghe Grigurcu are dreptate chiar și când nu are dreptate. Intransigența lui de adolescent care nu vrea să asimileze prozaismul judicios al lumii maturilor trezește și în noi nostalgia unei radicalități demult pierdute. Mie, de exemplu, mi se pare un abuz să-l acuzăm pe G. Călinescu că n-a fost, în afară de un spirit strălucit, și un opozant al regimului comunist. Mai rămâne să-i reproșăm că n-a ieșit să curețe străzile de zăpadă iarna. Din

punctul meu de vedere societatea are de pierdut dacă un scriitor genial își cheltuiește viața în conflicte cu autoritățile. Dar tot eu îmi dau seama că, în absolut, Gheorghe Grigurcu se situează pe o poziție corectă.

Atitudinea lui este și mai greu atacabilă atunci când se raportează la comunismul rezidual sau la încercările de resuscitare a comunismului din perioada de după 1989. Acestea chiar că nu pot fi justificate în niciun fel, în condițiile în care nimeni nu mai face presiune asupra nimănui pentru a-și declara adeziunea la inepta ideologie marxist-leninistă. Aveau dreptate demonstranții din Piața Universității când scandau, spre exasperarea lui Ion Iliescu: „Cine-i astăzi comunist/ E sau prost sau securist.“ Ideea că pro-comunismul este o opțiune ca oricare alta cade de la sine, în condițiile în care acest regim a fost „ilegitim și criminal“. Pro-fascismul, oare, este o opțiune ca oricare alta?

Gheorghe Grigurcu își îndreaptă cea mai mare parte a intervențiilor polemice împotriva oricărei susțineri, explicite sau aluzive, perfide sau naive, a comunismului, în anii de regăsire a democrației. El sancționează, pe bună dreptate, acțiunea concertată de combatere a anticomunismului, considerat, printr-un paradox ieftin, un comunism *à rebours.* Printre anti-anticomuniștii identificați de Gheorghe Grigurcu se numără, în mod surprinzător, Norman Manea, care de mai mulți ani se străduiește să pară o instanță morală planetară. Acesta pretinde că „un anticomunism bolșevic, similar în dogmatism cu comunismul însuși, a bântuit din timp în timp părți întregi ale Europei de Est“. „Citind această propoziție“, declară cu o candoare jucată Gheorghe Grigurcu, „am avut senzația că n-am înțeles-o bine, așa încât am recitit-o. Va să zică decomunizarea, atât de dificilă, atât de dureros defectuoasă, la care sunt martor de aproape două decenii, să nu fie decât un echivalent al... comunismului? Asta vede și crede autorul

Întoarcerii huliganului, din depărtările în care domiciliază, când vine vorba de vitregita noastră parte de lume? Pentru a realiza enormitatea aserțiunii d-sale, să facem următorul exercițiu. Să presupunem că se află în chestiune nu comunismul ci nazismul și că romancierul s-ar fi rostit astfel: un antinazism similar în dogmatism cu nazismul. Ori în altă variantă: un anti-antisemitism similar în dogmatism cu antisemitismul. Ar mai fi dispus preopinentul nostru să aștearnă asemenea sofisme congruente cu «logica» propoziției ce ne-a stupefiat? Nu cumva frivolitatea comentariului d-sale se produce într-o unică direcție, semnificând o stânjenitoare tendențiozitate?“

Întrebări fără răspuns. Nu numai pentru că Norman Manea, nepoliticos, tace, ci și pentru că nu li se poate răspunde.

Cu aceeași logică strânsă este comentată „o carte bizară“: *Iluzia anticomunismului. Lecturi critice ale Raportului Tismăneanu.* Coordonatori: Vasile Ernu, Costi Rogozanu, Ciprian Șiulea, Ovidiu Țichindeleanu, Ed. Cartier. Gheorghe Grigurcu trece în revistă aberațiile din această carte, unele de un sinistru comic involuntar. În favoarea ideii sale puerile că trebuie să evidențiem și... părțile bune ale comunismului, unul dintre autori, Adrian-Paul Iliescu, aduce următorul argument: „Nici chiar epidemiile de ciumă din Evul Mediu n-au avut exclusiv efecte nefaste, istoricii constată că depopularea Europei, produsă de ciumă, a constituit un impuls esențial pentru revoluția tehnică din Renaștere (lipsa de lucrători a stimulat inovația mecanică)!“

Cu alte cuvinte, asasinatele în masă practicate de regimul comunist au și un efect pozitiv, pregătind o eventuală Renaștere postcomunistă. Hitler ar fi fost fără îndoială invidios că nu lui, ci unui autor român i-au venit asemenea idei (pe care el le-ar fi folosit pentru deculpabilizarea nazismului). Prin însuși faptul că extrage din masa

de stupidități această afirmație prostească extrem de expresivă, Gheorghe Grigurcu aruncă în ridicol întregul eșafodaj al cărții.

Spuneam că Gheorghe Grigurcu este un polemist mereu victorios datorită situării sale, în fiecare caz, pe o poziție morală. Mai există însă o explicație: talentul său literar cu totul excepțional, care are într-o dispută eficacitatea unei arme cu laser. „Schimbarea la față“ a lui Augustin Buzura, de exemplu, este atât de elocvent descrisă, încât echivalează cu o lungă și riguroasă demonstrație: „Trădându-și calitatea de anticomunist ce i se atribuia sub regimul comunist (pe care n-o dezmințea atunci, lăsându-se lăudat de *Europa liberă*), mă tem că dl. Buzura n-a făcut decât să-și asigure un asemenea succes pe termen scurt. A trecut fără zăbavă, după decembrie, cu arme și bagaje, în barca lui Ion Iliescu, primind ca răsplată funcția fastuoasă (și mănoasă!) de președinte al Fundației Culturale Române, devenite Institutul Cultural Român. A căpătat astfel, alături de un Răzvan Theodorescu, de un Paul Everac, de un Marin Sorescu etc., rolul de privilegiat, din rândurile inteligheției, al puterii neocomuniste. N-a fost o dezerțiune, ci o trădare în toată legea, deoarece fostul dizident s-a alăturat fără a sta pe gânduri taberei opuse.“

Gheorghe Grigurcu spune de fiecare dată tot ceea ce are de spus, chiar și ceea ce în mod obișnuit nu se spune. Unii îl dezaprobă sau chiar îl urăsc pentru asta. Eu îl admir.

Să scrie, dar să nu scrie!

Lui Mircea Dinescu îi place foarte mult – se știe – pescuitul. Și cred că are o înțelegere secretă cu peștii. Îi convinge să vină, unul după altul, numai în undița lui. L-am văzut cândva, la Neptun, pe digul din dreptul Casei Scriitorilor, scoțând stavrizi și guvizi din mare la interval de două, trei secunde,

sub ochii uimiți ai lui Mircea Sântimbreanu, înarmat și el cu o undiță, dar lipsit de noroc.

Mircea Dinescu are noroc încă de când s-a născut. Dumnezeul geniului l-a sorbit din popor – ar spune Eminescu – cum soarbe soarele un nor strălucitor din marea de amar. S-a născut în 1950 la Slobozia, ca fiu al lui Ștefan Dinescu, muncitor metalurgist, și al soției sale, Aurelia Dinescu. „Părinții mei", avea să-și amintească poetul mai târziu, „s-au ferit să-mi dea prea multe cărți pe mână, probabil de frică să nu mă tai în... pagini."

Rămâne o enigmă siguranța cu care un băiat de 17 ani, dintr-o familie de oameni simpli, fără nicio legătură cu literatura, și-a format și a și impus un mod de a scrie, nelăsându-se nici intimidat de oficialitate și nici influențat de mediul literar bucureștean. Cert este că el știa încă din adolescență ce avea de făcut în literatura română. Părea *programat* să reinventeze poezia, poezia compusă din cuvinte, nu din necuvinte, poezia care cucerește și amețește instantaneu, șampanie lingvistică menită să transforme orice lectură într-o sărbătoare.

Lumea literară l-a adoptat și l-a îndrăgit repede, pentru că era tânăr și nesupus, discutând fără complexe până și cu Ceaușescu, și pentru că avea talent, mai mult decât toți colegii lui de generație la un loc. Când l-a înfruntat în mod deschis pe dictatorul comunist, admirația față de el a atins maximum. Iar în 22 decembrie 1989 Mircea Dinescu a devenit un simbol al revoluției. L-am numit atunci „Statuia Libertății a românilor".

Ce se întâmplă în prezent?

Obiceiul său de a spune lucrurilor pe nume place în continuare. Așa se explică de ce emisiunile TV în care apare au mare audiență. S-ar părea că steaua lui n-a apus. Și totuși, totuși poetul nu mai este iubit ca altădată. Unii comentatori dezaprobă (probabil interesat) modul tranșant în

care poetul vorbește, de exemplu, despre preoții care au colaborat cu Securitatea.

„Dumneavoastră, care, în 22 decembrie, agitați crucea, urlând, la TV, că «Asta e mântuirea poporului român!» – acum o scuipați, aceeași cruce, cu nonșalanță?! Dvs., care declarați că sunteți creștin botezat, nu v-ați cutremurat, re-auzindu-vă, când spuneați de «prăjirea berbecuților în sutană»?!

Domnule Mircea Dinescu, de ce n-ați rămas poetul adolescenței noastre, pline de elanuri curate? Nu vă dați, oare, seama, că, printre așa-zișii «berbecuți în sutane aurite» se poate găsi chiar preotul care v-a afundat, spre mântuire, în cristelniță, v-a spălat, adică, de păcatul adamic, aducându-vă în LUMINA LUI DUMNEZEU?!“ (Adrian Botez)

Alți comentatori fac mare caz de faptul că poetul nu mai scrie poezie (deși cantități imense de poezie se găsesc în pamfletele sale). Îți vine să crezi, citindu-i, că pentru ei poezia lui Mircea Dinescu era un oxigen, în absența căruia se sufocă. În realitate, explicația nemulțumirii lor vehemente trebuie căutată în altă parte.

Mircea Dinescu s-ar bucura și azi de simpatie dacă ar fi sărac sau dacă ar fi murit tânăr, ca Nicolae Labiș. El însă nu îndeplinește niciuna dintre condiții. Are fermă, conac, 100 de hectare de viță-de-vie și păstrăvărie. Produce un vin care îi poartă numele – „Vinul lui Dinescu“. Iar de pescuit pescuiește într-o bucată de Dunăre care este ca și a lui, întrucât îi trece prin fața casei. Să mai moară tânăr este imposibil, întrucât a depășit șaizeci de ani. Și nici nu sunt semne că ar vrea s-o facă de acum înainte. Are atât de multă vitalitate, încât simpla lui apariție îi obosește pe cei din jur. Ia parte impetuos la viața publică, înțelege bine tot ce se întâmplă în societatea românească, nu este poetul naiv și leșinat, pe care l-ar agrea mulți dintre criticii literari.

Aceștia deplâng înstrăinarea poetului de poezie, în anii maturității lui. De fapt, ei deplâng îndepărtarea lui Mircea Dinescu de un portret-robot al poetului.

În 2010 Mircea Dinescu – prin natura lui imprevizibil – ne-a făcut o surpriză, publicând o carte cu poeme noi, *Femeile din secolul trecut* (admirabil ilustrată de graficianul Dan Erceanu). În această carte numai femeile sunt din secolul trecut, poemele sunt toate din secolul douăzeci și unu, și anume din perioada 2004 – 2010. Puținii comentatori ai volumului nu s-au prea bucurat. Pe cât de tare îi întrista faptul că Mircea Dinescu părea să fi renunțat la poezie, pe atât de tare îi întristează acum dovada că în realitate n-a renunțat.

Și au și găsit argumente că n-au motive să se bucure. Poetul ar trăi – s-a spus – din amintirea talentului lui. Și, în plus, ar fi și vulgar, practicând o poezie interzisă minorilor sub 18 ani.

Comentariile critice de acest gen cad pe alături de carte. Poemele din cuprinsul ei sunt pitoresc-licențioase. Mircea Dinescu este unul dintre puținii poeți de azi căruia îi stă bine să folosească în textele sale cuvinte deocheate, din acelea pe care până și unii autori de dicționare le evită. Alți poeți fac în versurile lor aluzii timide la sex și tot devin scabroși. Mircea Dinescu merge cu îndrăzneala foarte departe, fără să alunece în vulgaritate.

Cartea este atrăgătoare nu numai prin impudoarea ei deliberată, de genul celei practicate de Ion Creangă în *Povestea poveștilor,* ci și prin jocul de-a poezia, care reprezintă o noutate în scrisul lui Mircea Dinescu. Poetul organizează pentru noi o strălucitoare paradă a modei poetice. Iată, ca exemplu, chiar primul poem din sumar, scris în stilul cântecelor lăutărești:

„șapte mere-ntr-o basma/ și-am plecat la moscova// la coadă la lenin, tată,/ mă îndrăgostii de-o fată// ce parșiv mausoleu/ era fată de liceu// și

frumoasă și lăptoasă/ și fugită de acasă// nea vasile, nea blajenii/ mulțumesc de-așa vedenii// ea pisică eu motan/ la tătucul din borcan// ce cosițe și ce membre/ ce octombrie-n noembre/ când crezui că mă fac om/ ea-mi răspunse *nem tudom/* când crezui că mă însor/ ea-mi răspunse *nevermore*."

Peste regretabilul *malentendu* survenit în relația poet-critici se revarsă, ca într-un *D'ale carnavalului* al vieții literare, și rizibile comentarii extatic-bombastice, referitoare la poezia lui Mircea Dinescu:

„Când organicul se lichefiază sau se preschimbă într-un sunet strident, hașurând imagistica extincției, când nici măcar erosul (întotdeauna nebulos) nu poate învinge timpul, poetul stă față în față cu cele două ipostaze ale realității. Complementaritatea pare să nu (mai) fie posibilă, oscilațiile și-au pierdut și ele cadența, spațiul se îngustează până când recuzita încape într-o categorică disjuncție.

Scriitura lui Mircea Dinescu își distribuie efectele cu promptitudinea și ponderea pe care le dă de obicei suveranitatea afectului. Însă suveranitatea nu implică neapărat și hegemonia: travaliul liric implică și mize inaccesibile unui imbold irațional, boicotând sistematic formalitățile și locurile comune ale poesisului." (Grațiela Benga)

Toate aceste considerații țin de o falsă știință a textului și sunt cu totul inadecvate la obiect. Poezia lui Mircea Dinescu era cândva un plâns melodios. De curând, ea s-a transformat într-un joc de-a poezia, practicat cu grație. Cine o citește și constată că spațiul se îngustează până când recuzita încape într-o categorică disjuncție de fapt n-o citește.

Ce schimbare de situație! Dintr-un poet perfect inteligibil Mircea Dinescu se transformă tot mai mult într-un poet neînțeles.

Capcana de fete

Anul trecut s-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui Radu Tudoran. Este un scriitor pe care regret că nu l-am cunoscut, deși i-am citit cărțile cu plăcere (cu mai mare plăcere decât pe cele ale fratelui său, Geo Bogza). Am fost contemporani din 1947, când m-am născut eu, și până în 1992, când a murit el, ceea ce înseamnă 45 de ani. Și totuși nu l-am întâlnit niciodată. Nu mi-am creat niciodată prilejul să-i spun cât de mult îl prețuiesc. Ce neglijență ireparabilă!

Am recitit de curând, pe ecranul computerului, volumul său de debut, *Orașul cu fete sărace* din 1940, pregătit pentru o reeditare. Nu m-am plicitisit nicio clipă, așa cum mi se întâmplă când citesc scrierile unor debutanți de azi.

Să fii tânăr, lipsit de experiență socială, să ai pregătire militară, nu filologică, și să scrii totuși o suită de povestiri care încă de la apariție să atragă atenția criticii literare și a publicului – iată o performanță care numai lui Radu Tudoran putea să-i reușească. *Orașul cu fete sărace* a suscitat interes încă de atunci, din 1940, în rândurile iubitorilor de literatură. G. Călinescu însuși n-a ratat prilejul de a menționa debutul în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* care se afla în acel moment la tipografie.

Toate cărțile lui Radu Tudoran sunt *scrise bine.* Autorul deține mereu controlul, într-un mod nestânjenitor, în relația cu cititorul. Stilul său de o eleganță firească îi conferă autoritate. Vocabularul de o bogăție inepuizabilă, proprietatea termenilor, caracterul funcțional al comparațiilor, fluența frazelor contribuie deopotrivă la crearea impresiei că prozaicele probleme de exprimare au fost de multă vreme rezolvate de autor și că atenția cititorului se poate concentra exclusiv asupra a *ceea ce se povestește*. La toate acestea se adaugă o undă de tristețe și de mister, care parcă nu vine din

text, ci însoțește textul și persistă după încheierea lui.

Puțini romancieri români s-au mai remarcat printr-un talent literar atât de evident. Sunt nedrepți cei care îl prezintă pe Radu Tudoran ca pe un autor de cărți comerciale, asemănător cu Cezar Petrescu. În realitate, cărțile lui, scrise cursiv și atrăgător, nu sunt comerciale și nu suferă deloc de diluare. Ele au, dimpotrivă, o remarcabilă densitate artistică. Fiecare element epic se impune atenției în timpul lecturii și devine enigmatic-semnificativ, ca într-o legendă. Din acest punct de vedere, scriitorul seamănă mai curând cu Dino Buzzati și Mircea Eliade decât cu Cezar Petrescu.

În ceea ce privește *Orașul cu fete sărace* remarcabil este faptul că încă de la prima sa carte autorul *a găsit tonul.* Povestirile prefigurează – s-a mai spus – seducătorul roman *Un port la răsărit,* publicat la distanță de numai un an, în 1941. Este vorba de aceeași atmosferă de pierzanie dintr-un mic oraș de provincie, așezat între stepa nesfârșită și Limanul Nistrului. Identificăm în așezarea nenumită în carte vechea localitate românească Cetatea Albă, disputată de-a lungul istoriei de tătari, moldoveni, turci și ruși (și aflată în momentul de față în componența Ucrainei). Când și-a scris Radu Tudoran cartea, Cetatea Albă aparținea românilor, care o redobândiseră în 1918 (și au pierdut-o în 1940, pentru a o mai deține apoi doar trei ani, între 1941-1944). Întreg spațiul basarabean recuperat de la sovietici exercita o adevărată fascinație asupra românilor, printr-un mod de viață somnolent și lasciv, rezultat al influenței slave. Indolență sau spirit contemplativ? Sărăcie sau nepăsare față de bunurile lumești? Promiscuitate sau senzualitate liberă? Incapacitate de acțiune sau vocație metafizică? Era greu de dat un răspuns de către un scriitor format înr-o Românie occidentalizată. Dar atracția față de un

„dincolo“ misterios persista (o regăsim și în romanul *Rusoaica*, al lui Gib Mihăescu).

Radu Tudoran, sensibil la mister, atras de aventură, nu-și pierde totuși luciditatea explorând acest spațiu, nu devine patetic și nu alunecă în exotism. Arma lui secretă este umorul, același umor înalt-filosofic care îl determina pe Balzac să-și supraintituleze imensa colecție de drame *Comedia umană.* Scriitorul știe să vadă, ca puțini alții, comedia nefericirii omenești. În povestirea de la care s-a împrumutat titlul întregului volum este descrisă ingenioasa *capcană de fete* concepută de un bărbat flușturatic, Marinică, șeful depozitului de lemne din oraș. Într-o localitate cu multe fete frumoase și sărace, care suferă toată iarna de frig, el are grijă ca soba să duduie zi și noapte în locuința sa, ceea ce le atrage irezistibil pe domnișoarele insuficient încălzite de sobele alimentate cu stuf din casele părintești. Una singură, Mura, rezistă tentației, dar Marinică, întâi prăbușit sufletește, ca un îndrăgostit romantic, relansează asediul și nu se lasă până până când și ea îi cedează.

Sunt și situații în care tragedia prevalează. Am putea considera, de exemplu, povestirea *Mamocica* o farsă tragică. Bărbatul „beteag“ și imobilizat în pat asistând la dezmățul zilnic al soției lui, care practică un fel de prostituție entuziastă la domiciliu, este de compătimit, dar protestul lui repetat, culminând cu denunțarea soției pentru spionaj, are și ceva hilar.

Toate povestirile, inspirate dintr-o lume în care ai zice că nu se întâmplă nimic, ca în târgurile de provincie ale lui Sadoveanu, au subiecte tari, nu lipsite de elemente senzaționale. După fiecare s-ar putea face câte un film (în genul filmelor bazate pe nuvelele lui William Somerset Maugham). Există multă epică în această carte de debut a unui foarte talentat prozator. Dar există, mai ales, un stil

atrăgător, datorită căruia „vezi“ tot ceea ce-ți povestește autorul:

„Înspre nord, la câțiva kilometri de la aerodrom, sunt dealuri mărunte, peste care apasă greu cerul cenușiu. Dincolo de ele perdeaua ploii ascunde cu desăvârșire orice mișcare. Ieri, între două margini de nori se ridicase departe într-acolo un balon captiv. Se zbătuse câteva minute în aer și apoi fusese repede tras jos, de teama balaurilor de pe cer. A fost singura mișcare peste dealurile acelea, care de atunci s-au învăluit în tăcere.

Acuma, pe neașteptate, dintr-acolo, din întunericul ploii răsar escadrilele de asalt, una după alta. Douăzeci de avioane zăpăcite de neguri, luptându-se cu ploaia care le împinge parcă în jos, făcându-le să se hârjâie cu burta de pământ.

Le urmărim uimiți zborul neliniștit.

Deasupra aerodromului, aripile se leagănă, făcând semne de înțelegere, apoi deodată formația se rupe și avioanele risipite acoperă cerul cu croncănitul lor metalic. Unul câte unul pe rând, coboară și alunecă lin pe pământ. Au fuselajul albastru și aripile galbene ca puful bobocilor ieșiți din găoace. Se aliniază pe o latură a aerodromului, două, trei, patru. Celelalte vin la aterizare, unul după altul, glisând grațios pe o aripă.

Și deodată, spre șirul de sălcii se produce ceva neînțeles. E ca și când o pasăre rănită s-ar fi zbătut cu disperare în aer.

— A căzut un avion! strigă cineva alături.“ (*Aerodromul de la Șura Mică*).

Volumul *Orașul cu fete sărace* a rămas multă vreme (mai bine de șaptezeci de ani) nereeditat și lumea a început să-l uite. Spre deosebire de celebrul său frate, Radu Tudoran nu s-a adaptat din mers la situația survenită în România după cel de-Al Doilea Război Mondial.

„După 1947“, povestește scriitorul, într-un interviu acordat Marinei Spalas și publicat în *Contemporanul* nr. 15/1992, „am fost

înmormântat, nimeni n-a mai pomenit de mine decât dacă își mai aducea cineva aminte să-mi vâre o suliță în coaste. N-am socotit că era o nedreptate, față de felul cum mergea treaba; puteam s-o pățesc mai rău, mulțumeam lui Dumnezeu când mă lăsau în pace. N-am fost arestat nici o zi, n-am făcut închisoare, dar nici nu eram liber, cum nu era nimeni în țara noastră...“

Condamnat la uitare – așa a sunat sentința dată de regimul comunist scriitorului Radu Tudoran. Dar pedeapsa (oricum nedreaptă) n-a fost executată decât temporar.

Comuniștii au simțul valorii

În mod surprinzător, comuniștii au simțul valorii. Un simț al valorii însă monstruos, cu care îi identifică pe oamenii superiori ca să îi distrugă.

Ei nu se folosesc în evaluarea semenilor de sensibilitate, cultură, spirit critic, bun-gust, pentru că nici nu au asemenea mijloace. Simțul valorii este în cazul lor intuitiv și visceral, o formă de teamă, o manifestare grotescă a instinctului de conservare.

Inteligența, talentul, demnitatea, umorul celor cu care se întâmplă să aibă de-a face îi sperie cumplit, îi face să intre în panică și declanșează în sufletul lor o ură neagră. Din acel moment, oamenii superiori nu mai au nicio scăpare; vor fi vânați oricât și-ar disimula superioritatea, oriunde ar fugi, oricâtă bunăvoință ar arăta opresorilor lor.

Am adus în discuție acest funest simț al valorii care le este propriu comuniștilor la o emoționantă lansare, a singurei cărți scrise de Micaela Ghițescu, *Între uitare și memorie.* În această carte, autoarea care a tradus zeci de cărți și care vorbește, în sfârșit, și despre sine evocă, printre altele, perioada studenției, când a fost arestată și condamnată la trei ani de închisoare pentru că a corespondat cu un profesor francez. Un participant

la lansare (care s-a desfășurat pe terasa Librăriei Kretzulescu, într-o frumoasă seară de toamnă, cu cerul plin de stele) era de părere că dacă studenta ar fi fost mai atentă și nu s-ar fi arătat interesată de cultura franceză, în plin stalinism, ar fi evitat acest accident biografic.

Iluzie! Orice ar fi făcut, chiar dacă n-ar fi corespondat cu nimeni și n-ar fi frecventat Biblioteca Franceză, chiar dacă ar fi învățat pe de rost versuri propagandistice de Mihai Beniuc și Maria Banuș, Micaela Ghițescu tot ar fi fost arestată și întemnițată, sub alt pretext. Nu i se putea ierta ținuta intelectuală și morală. Prea ușor vorbea limbi străine, prea era delicată și îngrijită, prea avea o educație aleasă. Și mai și provenea dintr-o familie bună.

Așa cum unii evrei erau nevoiți să-și ascundă evreitatea, ca să scape de brutele fasciste, unii oameni superiori s-au aflat în situația de a-și ascunde superioritatea, ca să scape de brutele comuniste. Practic, au făcut-o pe proștii ani la rând, metodă de deghizare care prezintă însă un risc: dacă o faci mereu pe prostul se poate întâmpla să devii cu adevărat prost.

În plus mai exista pericolul ca într-un moment de neatenție să... te dai de gol, înfuriindu-i pe comuniști, care, constatând că ești de fapt inteligent și cultivat, te-ar fi considerat un trădător.

Comunismul este expresia politică a complexelor de inferioritate ale unor membri ai societății, exasperați de faptul că pierd orice competiție. Indivizi complexați au existat și vor exista întotdeauna, dar în secolul douăzeci, pentru prima dată în istorie, incapabilii au ajuns la putere și prostia, incultura, prostul gust s-au instituționalizat. La Securitate te băteau pentru că vorbeai limbi străine, pentru că aveai cărți în casă, pentru că... făceai zilnic duș sau purtai pălărie.

Iată ce nu înțeleg tinerii de azi care cu o voioasă iresponsabilitate profesează idei comuniste (numai

pentru a-i sfida pe maturi): că există o deplină continuitate între tratamentul aplicat intelectualilor în timpul comunismului și modul cum a fost tratată aceeași categorie socială în 1990, de pildă, de minerii conduși de foști lucrători ai Securității. Au fost atunci călcați în picioare și bătuți sălbatic cu lanțuri sau bare de fier mulți necunoscuți de pe stradă, fie și numai pentru că aveau un aer de intelectuali (purtau ochelari, cămăși curate etc.)

S-a prăbușit comunismul, ca instituție, dar comunismul rezidual din mintea multora ne afectează grav viața. Schimbarea nejustificată a conducerii ICR și desființarea, tot nejustificată, a TVR Cultural au fost, în felul lor, o mineriadă. În sinea mea sunt convins că aceste acțiuni distructive pleacă de la ura unor lideri politici față Horia-Roman Patapievici, care nu face niciun efort să-și ascundă superioritatea intelectuală și activează în ei teama obscură că, prin comparație, ar putea fi divulgați ca impostori. Horia-Roman Patapievici, Gabriel Liiceanu, Mircea Cărtărescu, chiar și Andrei Pleșu (care mai îmblânzește fiarele cu umorul său) sunt considerați aroganți, elitiști, lipsiți de patriotism. Cum să fie aroganți niște oameni care și-au făcut din comunicarea cu semenii scopul vieții lor? Cum să fie lipsiți de patriotism autori care, prin textele lor, măresc prestigiul României în lume? Și de ce să fie considerată o vină apartenența la o elită (apartenență numită, cu un termen care culpabilizează, „elitism“)?

L-am văzut recent pe Dan Diaconescu la un miting electoral într-o postură consternantă: instiga mulțimea împotriva oamenilor bine situați în societate, considerând bunăstarea lor, aprioric, o infracțiune. Nu era vorba de incriminarea îmbogățirii ilegale, larg reprezentată, este adevărat, în România de azi, ci de punerea la zid, fără nicio investigare prealabilă, a unei elite sociale, denumite „ciocoi“, ca în timpul stalinismului. Pe

ecranul televizorului au apărut la un moment dat prim-planuri din mulțime. Când Dan Diaconescu spunea că Elena Udrea a dat pe o singură poșetă a ei sutele de pensii ale unor bătrâni, participanții la miting aveau fețele schimonosite de ură. Mi-am închipuit atunci, îngrozit, ce s-ar fi întâmplat dacă Elena Udrea, un om politic demn de prețuire și respect, ar fi fost și ea prezentă acolo.

Să promovezi ura de clasă este o crimă, ca și să promovezi ura de rasă. În România anului 2012, după ce comunismul a fost calificat în mod oficial drept un regim „ilegitim și criminal", încă se propagă ura împotriva unor elite, în văzul lumii, fără teama de vreo pedeapsă. (Președintele comisiei care a redactat istoricul raport de deligitimare și punere sub acuzare a comunismului, strălucitul politolog Vladimir Tismăneanu, se află într-o situație cu totul ieșită din comun: este atacat simultan și ca evreu, și ca intelectual de elită.)

Am realizat în ultimii doi ani pentru TVR Cultural aproximativ 50 de emisiuni dintr-un ciclu intitulat *Iluminatul public,* în care prezentam cele mai bune cărți apărute după 1989, dar și dosarul denigrării lor. În mod curios, cărțile mediocre nu sunt denigrate. În schimb, cărțile valoroase sunt, aproape toate, contestate furibund. Ceea ce este comunist în firea omenească și, mai ales, ceea ce a rămas în personalitatea multora dintre oamenii de azi din educația comunistă se mobilizează imediat împotriva performanței intelectuale.

Remarcabilă – și înfricoșătoare – este promptitudinea cu care comunistoizii de azi sesisează valoarea (mai repede uneori decât criticii de specialitate). Este încă o dovadă că reacționează instinctiv, adulmecând valoarea asemenea unor copoi și aruncându-se asupra ei ca să o sfâșie.

Dacă aș practica umorul negru, aș spune că pe un scriitor atacurile venite din partea unor nulități ar trebui să-l bucure, ca o dovadă sigură că a

realizat ceva demn de admirație. Comuniștii și succesorii lor au simț al valorii care nu dă greș niciodată. Dar nu practic umorul negru și nu pot deloc să găsesc amuzantă persecutarea la nesfârșit a oamenilor de valoare.

Eu și *România literară*

Încă din 1970, când am terminat facultatea, mi-am dorit să lucrez la *România literară* (revistă în care Geo Dumitrescu îmi publicase de câteva ori poezii, sub pseudonimul Ioana Matei). Dar pe atunci nu aveam nicio șansă, întrucât în timpul studenției fusesem anchetat de Securitate, pentru „afirmații dușmănoase la adresa regimului comunist", și dat afară din UTC. În zadar fusesem apoi reprimit, întâmplarea rămăsese ca o informație veșnic descalificantă (încercuită cu roșu de funcționarii de la serviciul de cadre) în CV-ul meu.

Am început un lung periplu pe la diverse publicații de care mă simțeam străin (după ce mi-am petrecut șase luni ca profesor într-un sat izolat din nordul Moldovei în care nu mai fusese repartizat niciodată un licențiat), având mereu nostalgia *României literare.* Colaboram cu articole de critică literară la această revistă. Nicolae Manolescu, a cărui cronică literară devenise o instanță supremă de consacrare, a scris despre fiecare dintre cărțile mele. Titlul cronicii lui din 1977 despre prima mea carte, *Un debut remarcabil,* mi s-a părut tipărit cu litere de lumină și emoția pe care mi-a provocat-o n-am uitat-o nici până în ziua de azi.

În redacția revistei eram întâmpinat de fiecare dată cu prietenie. În secția de corectură, unde lucra printre alții fosta mea colegă de facultate Adriana Bittel, poreclită de mine „îngerul cu o carte în mâini", mă simțeam ca într-un paradis feminin (mai era și câte bărbat, dat nu-l remarcam). Gabriel

Dimisianu, politicos, îmi citea primul textele și îmi făcea diverse observații, cele mai multe justificate, temperându-mi impetuozitatea stilistică. M-am împrietenit cu Valeriu Cristea, personaj de o puritate morală stranie, admirabil și incomod în același timp, am dialogat și adeseori m-am contrazis cu Mircea Iorgulescu, a cărui gravitate teatrală nu era pe gustul meu, am devenit însoțitorul lui Valentin Silvestru la diverse festivaluri de teatru din țară (unde el reușise să impună autorităților un respect aproape paralizant față de oamenii de teatru), am făcut-o să râdă de multe ori, din toată inima, pe distanta Dana Dumitriu, cu (o citez pe Geta Dimisianu) „demagogia mea erotică".

Spre sfârșitul anilor '80 am făcut tot mai insistente demersuri ca să mă transfer la *România literară,* a cărei redacție era de acord să mă adopte. M-am dus în audiență la Dumitru Radu Popescu, pe atunci președinte al Uniunii Scriitorilor, care mi-a spus enigmatic că nu am nicio șansă. La ieșire, m-a ajuns din urmă Platon Pardău, sucevean de-al meu, care mi-a șoptit conspirativ că nu mă vor „băieții cu ochii albaștri". Am fost în audiență, în același scop, și la Nicu Ceaușescu, care m-a tratat cu amabilitate, i-a dat de față cu mine și un telefon lui Dumitru Radu Popescu, mi-a promis că va face și alte încercări, dar mi-am dat seama că el însuși era sceptic.

Abia după revoluție, la începutul lui 1990, am putut, în sfârșit, să mă mut la *România literară.* În acea perioadă și în continuare, până în prezent, mi s-au propus multe alte funcții de către alte instituții, atât de multe, încât i-aș plictisi pe cititori numai enumerându-le. Le-am refuzat pe toate (unele de zece ori mai bine plătite!), nu pentru că nu m-ar fi atras, ci pentru că nicăieri nu m-aș fi simțit mai bine decât la *România literară.*

Se împlinesc în curând douăzeci de ani de când lucrez la această revistă. Douăzeci de ani de

bucurie de a fi împreună cu cei din redacție, toți oameni de valoare, de a comunica, a râde și uneori a deplânge pierderi ireparabile împreună cu ei, într-o atmosferă de solidaritate intelectuală liberă, dezinteresată, rar întâlnită în România de azi. Am să scriu cândva o carte despre acești minunați douăzeci de ani.

Deocamdată, vreau să declar atât: că mi-am împlinit un vis secret – acela de a lucra la *România literară* mai mulți ani decât în alte locuri. 1971-1989 înseamnă nouăsprezece ani. 1990-2009 înseamnă douăzeci de ani. Balanța s-a înclinat definitiv în favoarea revistei atât de iubite de mine. Biografia mea și-a regăsit sensul. Orice s-a întâmpla de acum înainte, chiar dacă s-ar întâmpla să mor pe neașteptate, nimic nu mai poate schimba această majoritate clară, incontestabilă.

III. Impozitul pe impozit

(articole satirice din perioada 2012-2014)

Literatură și politică

Zgomotoasa noastră viață politică m-a obosit, mi-a creat obsesii, mi-a perturbat îndeletnicirea pașnică de critic literar. Reciteam zilele trecute unele poeme de Eminescu (despre care scriu o carte) și am descoperit uimit, în cuprinsul lor, referiri la politicieni de azi. Referiri clare, fără echivoc.

La Crin Antonescu, de exemplu:

„Și te-ai dus, dulce minune."

La Victor Ponta:

„Doritor ca o femeie și viclean ca un copil!"

La Crin Antonescu și Victor Ponta:

„Tot alături călăresc,/ Nu au grija nimănuia,/ Și de dragi unul altuia/ Ei din ochi se prăpădesc."

Din nou la Crin Antonescu și Victor Ponta:

„Nu trăiți voi, ci un altul vă inspiră – el trăiește,/ El cu gura voastră râde, el se-ncântă, el șoptește."

La Ion Iliescu:

„Tu în cap nu ai grăunțe, numai pleavă și puzderii."

La Relu Fenechiu:

„Au de patrie, virtute, nu vorbește liberalul/ De ai crede că viața-i e curată ca cristalul?"

La Traian Băsescu:

„Uscățiv așa cum este, gârbovit și de nimic,/ Universul fără margini e în degetul lui mic."

La Elena Udrea:

„Privea în zare cum pe mări/ Răsare și străluce, / Pe mișcătoarele cărări/ Corăbii negre duce."

La Călin Popescu-Tăriceanu:

„Călin – file de poveste."

La Ioan Mureșan:

„*Mureșan* scutură lanțul cu-a lui voce ruginită."

La... mi-e rușine să spun la cine:

„Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoiu/ Să ajung-a fi stăpână și pe țară și pe noi!"

La protestatarii lui Mircea Dogaru:

„Dar ce sgomot se aude? Bâzâit ca de albine?/ Toți se uită cu mirare și nu știu de unde vine.“

Și la mulți alții.

*

Nu pot să uit seara zilei de 18 septembrie 1999, când la Teatrul Național din București a avut loc premiera spectacolului cu piesa *O scrisoare pierdută*, de I.L Caragiale, în regia lui Alexandru Tocilescu. Spectacolul n-a fost foarte amuzant (din cauza unei actualizări forțate a unui text din secolul nouăsprezece). În pauză, însă, spectatorii au putut vedea în holul teatrului o scenă cu adevărat comică: Ion Iliescu, mic și țanțoș, cu o mână înfiptă în șold, iar cu cealaltă gesticulând impetuos, făcea un fel de instructaj cu însoțitorii săi, care îl ascultau atenți și dădeau aprobator din cap. Fostul activist al PCR le explica, probabil, cum anume trebuie înțeles spectacolul. Dar, judecând după atitudinea sa, puteai în egală măsură să crezi că le explică de ce trebuie să treacă de urgență la colectivizarea forțată a agriculturii sau la dărâmarea bisericilor.

Agamiță Dandanache cel de pe scenă, cu toate caraghioslâcurile care i-au fost atribuite de I.L. Caragiale și, în completare, de Alexandru Tocilescu, n-a reușit nici pe departe, după pauză, să egaleze grotescul apariției lui Ion Iliescu din hol. Mi s-ar fi părut firesc ca în a doua jumătate a spectacolului raporturile să se inverseze. Actorii de pe scenă să devină spectatori, iar spectatorii din sală – actori. Scena să rămână în întuneric, iar fascicolele de lumină ale reflectoarelor să se îndrepte asupra sălii.

În locul unui personaj care n-a făcut decât să o confunde pe Zoe Trahanache cu nevasta lui Ștefan Tipătescu ar fi apărut unul care a confundat istoria României cu istoria URSS.

În plus, era o bună ocazie de a-i vedea sub lumina reflectoarelor pe domnii cu figuri de tovarăși care îl însoțeau pretutindeni – și îl însoțesc și azi – pe Ion Iliescu ca sunetele clopoțeilor pe Agamiță Dandanache.

Am salvat imaginea României

M-a sunat din America un cunoscut (fost coleg de liceu, plecat din România dinainte de 1989):

— Ce se întâmplă, Alex, acolo la voi? Am văzut câteva emisiuni TV și m-am îngrozit. Nu te întreb numai eu, te întreabă și prietenii mei americani, cu care sunt acum la o bere.

— Ce să fie, i-am răspuns, a scăzut puțin cursul leului. Dar, din câte știu, nici dolarul nu e în cel mai bun moment al lui.

— Lasă asta! L-am văzut pe Ion Iliescu într-o emisiune agitat și dându-vă lecții de democrație. Tot de el ascultați?!

— Nici vorbă. Erau imagini de arhivă.

— Și Iliescu cu ce se ocupă în momentul de față?

— Păi, să vezi, s-a călugărit. Stă în chilia lui și se roagă necontenit lui Dumnezeu să-l ierte pentru răul făcut României.

— Aveți grijă, să nu-l convertească pe Dumnezeu la ateism! Ha! Ha! Ha! Am auzit că prim-ministrul vostru este un plagiator.

— Nu mai este.

— Plagiator rămâi toată viața.

— Nu mai este prim-ministru. Și-a dat demisia.

— Ei, așa da. Înseamnă că mai există onoare în România. Dar Crin Antonescu? Spunea că se retrage din viața politică, dacă Traian Băsescu se întoarce la Cotroceni.

— S-a retras. S-a dus profesor de istorie la Tulcea. Și se înțelege foarte bine cu elevii.

— Da, da. Chiulesc ei, chiulește și el. Ha! Ha! Ha!

— Nu-i nimic de râs. La lecțiile lui asistă – și își ia notițe – Zoe Petre.

— Vorbești serios?!

— Da.

— Aici, în America, s-a scris despre un tânăr politician de la voi antisemit. Dan Șova, parcă. De ce îl lăsați să facă în continuare carieră politică?

— Și-a retras afirmațiile. A declarat că regretă.

— E prea puțin.

— N-am terminat. A înființat din banii lui, câștigați cinstit (în timpul liber debarasează mesele într-un fast-food) un institut pentru studierea Holocaustului, s-a căsătorit cu o evreică, a fost în vizită în Israel și la întoarcere... s-a circumcis.

— Cum s-a circumcis!?

— Cu mâna lui, în mod oficial, la tribuna Parlamentului, în timpul unei ședințe a Camerelor reunite.

— Cu mâna lui?! Nu putea să cheme un medic? Era bun pentru chestia asta doctorul Ciomu. Ha! Ha! Ha!

— Nu este cazul să râzi de medicii noștri. Știi că avem medici foarte buni...

— Aveați! Am auzit că pleacă unul după altul, în Vest.

— Pleacă, dar se întorc ori de câte sunt chemați de câte un bolnav din România.

— Cum se întorc?

— Cu elicopterul.

— Alex, Alex! Parcă nu-mi vine să cred.

— Crede-mă. Situația s-a îmbunătățit mult în România.

— De când? Aici n-am auzit de așa ceva.

— De când... s-a îndrăgostit Dan Voiculescu de Monica Macovei. La îndemnul ei, i-a vândut televiziunile la un preț simbolic, de 1 leu, lui Gabriel Liiceanu. Iar pe Mircea Badea i l-a dat, gratis, lui Robert Turcescu.

— Și acum, cu ce ocupă Dan Voiculescu?

— Crește porumbei...

— Domnule, mă uimești. Dacă e așa, mă întorc în România!

— În niciun caz! Numai asta să nu faci! S-au întors foarte mulți români și nu mai e niciun loc liber.

Impozitul pe impozit

Ministrul de finanțe vrea să-i impoziteze drastic pe cei care dețin mai mult de o casă. Intenția este bună, dar dovedește o anumită timiditate. Ar trebui ca el să dezvolte mult mai mult ideea. De exemplu, să instituie un IMPOZIT PE CASELE ÎN CARE NE AFLĂM CÂND MERGEM ÎN VIZITĂ. Practic, locuim de fiecare dată câteva ore în acele case, de ce să nu plătim pentru asta?

Multe alte impozite ar trebui înființate:

IMPOZITUL PENTRU BANII OBȚINUȚI PRIN FURT DE CĂTRE HOȚII DE BUZUNARE. Întrucât hoții nu pot fi identificați, decât dacă își declară din proprie inițiativă veniturile, impozitul ar trebui plătit de păgubași.

IMPOZITUL PE INTELIGENȚĂ. Impozitul ar putea fi unul progresiv, crescând în mod proporțional cu valoarea IQ-ului. Este revoltător faptul că în momentul de față cetățeni în mod evident inteligenți, unii dintre ei permițându-și în mod sfidător luxul de a fi mai inteligenți chiar decât ministrul de finanțe, nu sunt în niciun fel luați în calcul.

IMPOZITUL PE FIDELITATEA CONJUGALĂ. Există cetățeni, este adevărat, nu mulți, care se bucură de avantajele derivate din fidelitatea lor conjugală: prestigiu social, viață armonioasă în familie, evitarea unor cheltuieli etc. Este inadmisibil ca ei să rămână neimpozitați.

IMPOZITUL PE INFIDELITATEA CONJUGALĂ. Este vorba de o categorie de cetățeni larg reprezentată, a căror contribuție la redresarea situației financiare a țării ar fi

considerabilă. Stabilirea impozitului ar trebui făcută, bineînțeles, în mod democratic, în funcție de numărul și frenezia aventurilor amoroase extraconjugale.

IMPOZITUL PE BANII GĂSIȚI PE JOS. În cazul că există persoane care declară că n-au găsit bani pe jos, ele ar trebui supraimpozitate, ca sancțiune pentru nesinceritate sau neglijență.

IMPOZITUL PE VENITUL DE ORICE FEL. Ideea este că nu contează de unde vii. Ori de câte ori vii de undeva trebui să plătești un impozit pe acest venit.

IMPOZIT PENTRU DEȚINEREA DE PĂR ÎN CAP DUPĂ VÂRSTA DE ȘAIZECI DE ANI. Contribuabilii vizați sunt cetățenii de sex masculin. Femeile vor fi scutite de acest impozit, dar li se va aplica o amendă pentru că beneficiază de discriminarea între sexe.

IMPOZITUL PE NUME ȘI PRENUME. Numele ar putea intra la categoria „bunuri moștenite". Prenumele – la categoria „bunuri dobândite". Pentru al doilea prenume ar trebui plătit un impozit majorat cu șaptezeci la sută. Pentru al treilea – cu o sută cincizeci la sută.

IMPOZITUL PE VOCABULAR. Este cunoscut faptul că trei sute de cuvinte sunt cu totul suficiente pentru a face declarații de dragoste, pentru a ține discursuri politice, pentru a compune textele unor cântece etc. În aceste condiții, cetățenii care folosesc mai mult de trei sute de cuvinte ar trebui impozitați. Ar putea fi scutiți de impozit cei care cunosc mai mult de trei sute de cuvinte, dar aduc dovezi că nu folosesc decât trei sute.

IMPOZITUL PE TOT CEEA CE NU ESTE IMPOZITAT. Întotdeauna rămân bunuri pe care legea nu le poate prevedea. În consecință ele trebuie inventariate și supuse, desigur, impozitării.

IMPOZITUL PE IMPOZIT. Necesitatea plătirii lui nu mai trebuie justificată.

O scrisoare pierdută

Am găsit pe trotuar, în fața unui oficiu poștal, o scrisoare trimisă de un tânăr german, aflat în vizită în România, părinților lui din Germania. Pe cutia poștală scria „Atenție, nu are fund!“, dar neamțul, necunoscând limba română, a aruncat probabil, cu candoare, plicul în cutie.

Reproduc scrisoarea în traducere.

Dragii mei, am ajuns cu bine în România. De la aeroport până la București am făcut cu taxiul, judecând după aparatul de taxat, 180 de kilometri. Plasarea aeroporturilor la distanță mare de aglomerările urbane mi s-a părut o dovadă de înțelepciune.

În cele două zile de când mă aflu aici, am făcut câteva constatări pe care mă simt dator să vi le comunic. Românii o duc foarte bine, atât de bine încât aici aproape nimeni nu mai trebuie să muncească. Poate că în viitorul îndepărtat vom ajunge și noi, germanii, la acest nivel de civilizație. Deocamdată, cu o seriozitate lipsită de grație, mergem în fiecare zi la serviciu.

Avem multe de învățat de la acest popor despre care eu, până acum, nu știam aproape nimic. În autobuze, troleibuze și tramvaie nimeni nu trebuie să se obosească prezentându-și biletele la control. Controlorii, constituiți în echipe, verifică discret buzunarele și poșetele pasagerilor.

Automobiliștii organizează spontan, pe străzi, originale concerte de claxoane, așa cum noi facem, în familie, prin tradiție, muzică de cameră. Sunt momente de comuniune sufletească de neuitat. Unii șoferi ies din mașini și adaugă la această muzică instrumentală propria lor voce, transmițându-și unii altora mesaje scurte, dar energice.

Toate canalele TV, nu numai cele pentru adulți, difuzează emisiuni cu femei dezbrăcate. Un singur canal, TVR Cultural, a refuzat să-și îndeplinească

această datorie față de tineri ca mine și a fost, pe bună dreptate, desființat.

Demnitarii țării apără cu fermitate limba română de invazia limbii engleze (așa cum ar trebui să facem și noi). La o întâlnire cu trimișii FMI președintele interimar al României a vorbit, în semn de protest, într-o limbă engleză caricaturală. Efectul a fost atât de puternic încât oaspeții, dezgustați de engleză, au renunțat să o mai folosească vreodată, urmând să se înțeleagă la viitoarele întâlniri numai prin gesturi.

Plagiatul se pedepsește în România într-un mod subtil, nu cu brutalitate, ca la noi. Plagiatorilor li se dă o palmă morală, fiind numiți prim-miniștri sau miniștri, ca să se rușineze de fapta lor.

Polițiștii sunt oameni cultivați, schimbă idei între ei în săli cu multe mese, nu-și pierd timpul cu criminali, tâlhari și violatori. Miniștrii de Interne vorbesc în mod curent de Socrate și Platon.

Bătrânii din România se ocupă cu mare grijă de sănătatea lor. Nu fac excese alimentare, ca oamenii în vârstă din Germania. Își cumpără în fiecare zi doar o pâine, un iaurt și eventual câțiva cartofi.

Fetele de aici se îndrăgostesc ușor, nu ca nemțoaicele noastre, cărora poți să le reciți opera lui Goethe în întregime și abia dacă reușești să obții o plecare a pleoapelor în semn de aprobare. O româncă a venit astă-noapte în camera mea de hotel și mi-a declarat că mă iubește nebunește. Era naivă, nu știa cum arată bancnotele de 100 de euro și i-am dat una ca să o studieze în liniște acasă.

Nu înțeleg, dragii mei părinți, de ce v-ați arătat îngroziți când v-am anunțat că urmează să plec în România. Vă îmbrățișez pe amândoi, Hans.

Sunt cetățean european!

Am aflat de la televizor ce trebuie să-i spunem unui vânzător, unui depanator de laptopuri, unui instalator etc. când ne tratează prost:

— Știi cine sunt eu? Sunt cetățean european! Am anumite drepturi.

M-am grăbit să mă folosesc de această armă miraculoasă în lupta cu incorectitudinea celor ce prestează servicii. Începutul l-am făcut la piață, când un vânzător de fructe de import a ascuns repede undeva, sub tejghea, bancnota de 50 de lei pe care i-o dădusem și a pretins că-i dădusem una de 5 lei.

— Să nu încerci să mă înșeli! i-am spus. Știi cine sunt eu?

Escrocul a tresărit. S-a gândit că sunt un polițist în civil sau un „șmecher“ din mafia piețelor. Era gata-gata să-mi dea înapoi bancnota de 50 de lei. Dar eu... am continuat:

— Sunt cetățean european!

Atunci el a răsuflat ușurat, mi-a smuls din mână punga cu lămâi și nu mi-a mai restituit nici bancnota de 5 lei pe care admisese că o primise de la mine.

M-am adresat unui polițist, care bea o bere prin apropiere, sub cerul liber, la o masă înaltă și soioasă, cu un singur picior. El mi-a ascultat plângerea, s-a șters la gură cu mâneca, de un rest de spumă, și m-a întrebat agasat:

— Și ce vrei să-ți fac? Beau și eu o bere ca omu’ și vii dumneata cu chestii din astea...

— Vreau să vă faceți datoria! Știți cine sunt eu? Sunt cetățean european!

— Și eu sunt, domnule! Dar stau la locul meu, nu deranjez lumea.

*

La o instituție, unde intenționez să mă angajez, mi s-a cerut un euroCV. Cu toată perspicacitatea mea, n-am înțeles ce înseamnă un euroCV. Am întrebat în stânga, în dreapta, dar tot nu m-am lămurit. Până la urmă, am compus unul așa cum m-am priceput.

„M-am euronăscut la 6 noiembrie 1947. La 9 ani am fost făcut europionier, iar la 14 – euroutecist. În facultate am fost anchetat de euroSecuritate, pentru «afirmații dușmănoase la adresa regimului» și euroexclus din UTC. La sfârșitul facultății m-am eurocăsătorit. În diverse împrejurări, l-am euroaplaudat pe Nicolae Ceaușescu, dar altceva era în eurosufletul meu. Am publicat mai multe cărți care au stârnit euroinvidia celorlați critici literari. Am o întinsă eurocultură, dar n-am niciun euro și de aceea vreau să mă angajez. “

*

Am făcut parte, acum câțiva ani, dintr-o comisie PHARE, care aproba finanțări pentru proiecte culturale. Ni s-a explicat de la început că activitatea noastră trebuie să fie ghidată de o etică europeană. Ca să nu ne abatem de la principiile acestei etici, eram supervizați de o englezoaică autoritară și acră, reprezentantă a nu știu cărui for.

Am căzut repede în dizgrația ei când s-a pus în discuție finanțarea unei explozții de pictură a homosexualilor, iar eu m-am opus.

— Mi se pare corect să finanțăm o expoziție de pictură bună, nu una a homosexualilor. Nu contează dacă tablourile aparțin homosexualilor, heterosexualilor, transsexualilor sau nonsexualilor, important este să aibă valoare.

Ceilalți au tăcut și s-au uitat îngroziți la englezoaică. Ea m-a privit mustrător, pe deasupra ochelarilor:

— Dv. aveți ceva împotriva homosexualilor?!

— Doamne ferește, îmi sunt chiar dragi.

— De ce?!

— Pentru că fac amor între ei și îmi lasă mie femeile.

Englezoaica n-a râs. Iar în anul următor n-am mai fost invitat să fac parte din comisia PHARE.

Ce țin eu minte din străinătate

În BULGARIA, după ce am urcat gâfâind pe muntele Vitoșa de lângă Sofia, șoferul (care își lăsase mașina undeva, jos) și fata frumoasă desemnați de gazde să mă însoțească mi-au arătat o peșteră mai puțin obișnuită, cu o gaură în tavanul ei de piatră. „Se spune“, mi-a explicat fata, „că vizitatorul care reușește să treacă prin acea gaură și să ajungă în încăperea de sus se spală de toate păcatele.“ M-am suit imediat pe o scară aflată la îndemână și am intrat cu partea de sus a corpului în orificiul din tavan. Trecusem de el pe jumătate și cercetam cu privirea încăperea de sus când mi-am dat seama că nu pot urca mai mult. Și că nu mai pot nici să cobor. Însoțitorii mei au încercat să mă ajute, dar din cauza unei proaste comunicări șoferul mă trăgea de picioare în jos, iar fata – de mâini în sus. Până la urmă, cu chiu cu vai, șoferul a învins (ajutat și de atracția gravițională).

În UNGARIA, la sfârșitul sejurului, înainte de a mă urca în trenul de întoarcere acasă, i-am spus translatoarei (o unguroaică superbă) că îi dau Ardealul dacă mă lasă să o sărut. Ea a fost imediat de acord, a sărit de gâtul meu cu entuziasm și ne-am sărutat patetic, ca în filme. Scriitorul care mai era cu mine, ardelean, s-a supărat rău de tot. Ca să-mi repar greșeala, după ce m-am urcat în tren, am deschis geamul și i-am spus translatoarei: „M-am răzgândit, nu-ți mai dau Ardealul.“ Ea a râs – „Așa sunteți voi, bărbații, nu vă țineți niciodată de cuvânt“ –, dar prietenul meu supărat a rămas. Și nu mai vorbește cu mine nici până în ziua de azi.

În DANEMARCA, la un restaurant, eu și ceilalți scriitori români cu care eram am remarcat lipia gustoasă servită în loc de pâine. A doua zi, la alt restaurant, pe masa noastră se afla, în dreptul fiecăruia, câte un suport din plută. Am crezut că acele suporturi sunt lipii, le-am uns conștiincios cu unt și ketchup și... am mușcat din ele. N-a lipsit mult să ne plângem chelnerilor că lipiile sunt tari.

Bine că n-am făcut-o! Am fi adus și noi prejudicii imaginii României.

În BELGIA, unde mă aflam tot cu un grup de scriitori, la Bruxelles, ca invitați ai... NATO, am câștigat un pariu – pe o ladă de bere – cu Alina Mungiu. Ea ne certase cu o zi înainte că în discuțiile cu un general american, purtător de cuvânt al NATO, fuseserăm superficiali și expeditivi, dornici să încheiem întâlnirea cât mai repede, ca să vizităm orașul. „Tot ce spune generalul“, i-am explicat eu Alinei, „e previzibil, e în limba de lemn a NATO.“ „Dacă știi să întrebi, poți să afli ce te interesează!“ mi-a replicat ea. „Bine, atunci pun pariu cu tine pe o ladă de bere că eu știu dinainte ce răspuns va da la orice întrebare. Ce vrei să-l întrebi azi?“ „I-am pregătit o întrebare foarte incomodă: cum va reacționa NATO dacă Rusia se va opune extinderii organizației în Est?“ (Era în perioada când abia se discuta despre intrarea României în NATO.) „Iată ce va răspunde generalul: NATO nu vede în Rusia un adversar, ci un partener. Extinderea NATO în Est are drept scop întărirea Securității în zonă etc.“ La întâlnirea cu generalul, Alina Mungiu l-a întrebat ceea ce își propusese să-l întrebe, iar el a început să-i explice cu o intonație de om sincer: „NATO nu vede în Rusia un adversar, ci un partener...“ Am izbucnit cu toții în râs, înainte de a afla răspunsul complet. Iar seara, la un bistro, Alina ne-a tratat cu o bere pe fiecare, folosind pentru plată un card VISA (era pentru prima dată în viață când vedeam așa ceva).

În URSS (în 1988) am stat la coadă la unt, la un magazin din Moscova, ȚUM, cu speranța nebunească de a cumpăra un pachet și de a mă întoarce ca un erou în România (unde nu se găsea nimic). N-a fost posibil. Întâi am luptat din greu, corp la corp, timp de mai bine de o oră, ca să mă apropii până la un metru de vânzătoare. Apoi, rusoaicele masive între care eram înghesuit m-au eliminat cu mișcări energice din șolduri în afara

îmbulzelii și n-am mai fost în stare să-mi recâștig locul.

În RDG, la Muzeul de Artă din Dresda, pentru că am rămas imobil multă vreme în fața Madonnei lui Rafael, fascinat de noblețea ei, am fost certat de translatorul care mă însoțea: „Așa sunteți voi, românii, incapabili să vă încadrați într-un program.“ Drept urmare, l-am concediat. Ca să mă împace, el m-a invitat la cină la el acasă și mi-a dăruit un instrument ingenios de făcut piure din cartofi (îl am și azi).

În CHINA, într-o casă țărănească de pe malul fluviului Ianțî, în care am intrat ca musafiri nepoftiți, dintr-o curiozitate insațiabilă, eu și alți patru scriitori români, am fost primiți cu bunăvoință și tratați cu turte de orez. M-am uitat prin încăpere (era la etaj, la parter locuiau vitele) și am descoperit o vatră deschisă, deasupra căreia atârna, de un lanț, un fel de ceaun. M-am dus să văd îndeaproape vatra și translatorul (un tânăr foarte cultivat, Gao Xing) a scos un strigăt de groază, care m-a făcut să încremenesc.

— Dacă ați fi pășit peste vatră – mi-a explicat el după ce m-a recuperat de acolo –, ați fi săvârșit un sacrilegiu, supărându-l pe duhul casei. Conform unei tradiții străvechi, ar fi trebuit să rămâneți în această familie timp de trei ani, ca slugă, ca să vă spălați păcatul. Nici armata populară chineză nu v-ar fi scos din mâinile celor de aici.

Drept urmare, toți au glumit pe seama mea, imaginându-și ce aș fi făcut în cei trei ani. Unii mă vedeau înhămat la plugul de lemn, alții – decorticând tone de orez, bob cu bob. Eu aveam altă variantă – mă gândeam că mi-aș fi ispășit pedeapsa la bucătărie, printre femei. Una dintre chinezoaice, de altfel, mă privise de la început cu simpatie, sau, cel puțin, asta îmi închipuiam eu...

În IRLANDA, la Dublin, într-o seară ploioasă, am ajutat două fete care descărcau dintr-o dubiță pachete cu ziare religioase și le depozitau în

magazia unei biserici. Fetele, îmbrăcate în fulgarine galbene cu glugă,erau amândouă zvelte, aveau ochii albaștri și conturul feței oval, ca al domnișoarei Pogany. M-am asociat lor în tăcere, cu speranța secretă că gestul meu o să le atragă atenția, că muncind împreună ne vom apropia, că în magazie, cine știe, poate că... Dar n-a fost deloc așa. La despărțire, când eu mă uitam languros la ele, una dintre fete mi-a dat o bancnotă de 10 lire sterline și... duse au fost. M-am simțit jignit și neînțeles. Treptat, însă, mi-am revenit și din cele 10 lire i-am cumpărat soției mele un straniu ruj verde care, dat pe buze, devenea roșu.

În STATELE UNITE, chiar la sosire, după ce am coborând din avion pe aeroportul Kennedy din New York, a trebuit să completez un formular în care era și rubrica: „Unde veți locui în SUA?“ Într-un moment de exuberanță am scris acolo „În inima americancelor“. Drept urmare, polițistul care mi-a controlat actele mi-a spus ferm că trebuie să fac cale întoarsă în România, fiindcă ei nu pot primi în New York un homeless. A fost nevoie de multe parlamentări ca să fiu iertat pentru gluma mea neinspirată.

Un dicționar din anul 2062

DAN VOICULESCU. Personaj faimos pentru puritatea lui morală. Sanctificat în anul 2054, pe baza informațiilor despre spiritul său caritabil conținute în „Evanghelia după Victor Ciutacu“ și „Evanghelia după Mihai Gâdea“.

VICTOR CIORBEA. Om politic din secolul trecut. Nu a reușit să facă nimic ca primar al Bucureștiului, având altă prioritate: să nu facă nimic ca prim-ministru al României.

ION ILIESCU. Președinte al României între 1990-1996 și 2000-2004. În prezent candidează pentru un nou mandat.

LIVIU DRAGNEA. Ministru al Turismului Electoral în Guvernul Ponta.

ELENA UDREA. Președintă a României între anii 2015-2020. În 2012 s-a sărutat pe obraji cu cel mai sexy bărbat din România, Alex. Ștefănescu, cu prilejul semnării unui protocol de colaborare între PNȚCD și PDL.

TRAIAN BĂSESCU. Președinte al României în perioada 2004-2014. Suspendat din funcție în 2007 și 2012 de către Parlament, a fost reinstalat de fiecare dată la Cotroceni prin referendum. Chiar și după ce și-a încheiat mandatul, adversarii lui au încercat să-l suspende în repetate rânduri: în 2015, în 2021, în 2035 și în 2044, dar s-au lovit de refuzul populației. În cele din urmă unii dintre ei s-au sinucis, iar alții și-au pierdut mințile. Unul dintre aceștia, ajuns el însuși președinte al României, încă striga pe coridoarele palatului prezidențial „Jos Băsescu! Jos Băsescu!“.

VICTOR PONTA. Vezi „Dicționarul plagiatorilor“.

MIRCEA BADEA. Realizator de emisiuni TV . Înregistrări ale emisiunilor sale sunt folosite azi pentru alungarea graurilor din livezi, în perioada coacerii cireșelor.

DAN DIACONESCU. Bărbat romantic, de la începutul secolului douăzeci și unu, care a căutat-o ani la rând pe Elodia (dată dispărută de Poliție).

ELODIA. Femeie romantică de la începutul secolului douăzeci și unu căutată ani la rând de Dan Diaconescu.

GIGI BECALI. Reprezentant al intereselor oilor în Parlamentul European.

JOSÉ MANUEL BARROSO. Personaj terifiant din visele lui Victor Ponta.

RADU IOANID. Pasionat cititor de poezie românească.

MIRCEA DIACONU. Apreciat actor, creator de roluri comice: ministru al culturii, senator, vicepreședinte de partid etc.

CORNEL NISTORESCU. Analist politic cu o mare rapiditate de gândire. Există indicii că încă din 2062 a înțeles ce s-a întâmplat în România în 2012.

MONICA MACOVEI. Militantă împotriva corupției.

IOAN GHIȘE. Militant împotriva Monicăi Macovei.

REGELE MIHAI. Fiu al lui Carol al II-lea și socru al lui Radu Duda.

CRIN ANTONESCU. Creatorul unei noi variante de limbă engleză, mai ușor de învățat decât aceea clasică.

CORNELIU VADIM TUDOR. Crescător de câini de la începutul secolului douăzeci și unu.

EUGEN SIMION. Președinte al Academiei, în perioada dinaintea celui de-Al Treilea Război Mondial.

DAN MAZILU. Redactor-șef al Academiei, în aceeași perioadă (al *Academiei Cațavencu*).

ADRIEAN VIDEANU. Prim-ministru al României în perioada 2014-2017, a reușit să facă din România o țară prosperă. Ulterior, a fost împrumutat ca prim-ministru Spaniei și Greciei.

ANDREI MARGA. Specialist în istoria caloriferului, reprezentant de seamă al Școlii de încălzire centrală de la Frankfurt.

Eminescu și hărțuirea sexuală

Criticii și istoricii literari au promovat cu o scandaloasă ușurință poezia lui Mihai Eminescu, fără să-i denunțe abaterile grave de la „corectitudinea politică“. Acest poet, care se numea în realitate Eminovici, era un sexist

intratabil, exponent al unei mentalități revolute, specifice epocii lui.

Din punctul de vedere al lui Mihai Eminescu femeia are un IQ inferior bărbatului: „Așadar, când plin de visuri, urmărești vre o femeie,/ Pe când luna, scut de aur, strălucește prin alee/ Și pătează umbra verde cu fantasticele-i dungi:/ Nu uita că doamna are minte scurtă, poale lungi.“ (*Scrisoarea a V-a*). În mod tendențios, pantalonii lungi ai bărbatului nu sunt persiflați niciodată în opera acestui poet considerat de unii comentatori „al dragostei“.

Ce fel de dragoste – vom vedea imediat. Prin „dragoste“, Mihai Eminescu nu înțelege o apropiere de pe poziții egale, cu consimțirea explicită a ambelor părți, ci o utilizare nedemocratică a femeii de către bărbat, în scopul procurării plăcerii. Poetul „comandă“ o femeie, așa cum ar comanda o pernă electrică. Iar solicitarea i-o adresează, cu un cinism caracteristic, chiar ei: „O, vino iar în al meu braț,/ Să te privesc cu mult nesaț,/ Să razim dulce capul meu,/ De sânul tău, de sânul tău!“ (*De ce nu-mi vii*)

Expresia ultimă, intolerabilă a acestei concepții falocratice o constituie practicarea de către poet, cu o consecvență care spulberă orice echivoc, a „hărțuirii sexuale“. Poetul o urmărește pe femeia „iubită“, aflându-se mereu în preajma locuinței ei și îi fixează fereastra luminată cu privirea, propunându-i agresiv, fără să-i fi obținut în prealabil acordul, un contact vizual: „La geamul tău ce strălucea/ Privii atât de des;/ O lume toată-nțelegea –/ Tu nu m-ai înțeles.“ (*Pe lângă plopii fără soț*).

Din acest poem, care ar putea oricând constitui o probă incriminatoare într-un proces, se mai evidențiază un aspect, care ține de moralitatea publică: „O lume toată-nțelegea –/ Tu nu m-ai înțeles.“ Reiese clar că, spre deosebire de victimă, care era naivă, ușor de manipulat (rezultat al unui

proces de educație inechitabil, încă neorganizat pe baza unor principii multiculturaliste), comunitatea îl cunoștea pe agresor și se afla chiar într-o relație de complicitate cu el.

Într-o țară civilizată, un personaj care ține astfel sub teroare o femeie, încălcând flagrant drepturile omului, ar fi condamnat în mod implacabil. Prin sentință judecătorească i s-ar interzice să se apropie la o distanță mai mică de 100 de metri de „iubita“ lui. În România, iată, nu s-a întâmplat așa.

În plus, poetul ar fi făcut, inevitabil, și închisoare, întrucât el *condiționa* promovarea femeii la condiția de nemuritoare de favorurile sexuale obținute de la ea: „Dându-mi din ochiul tău senin/ O rază dinadins,/ În calea timpilor ce vin/ O stea s-ar fi aprins;// Ai fi trăit în veci de veci/ Și rânduri de vieți,/ Cu ale tale brațe reci/ Înmărmureai măreț.“ (Idem.)

În poezia lui Mihai Eminescu „hărțuirea sexuală“ se asociază cu alte forme de încălcare a drepturilor omului. Poetul afirmă tranșant că preferă femeile blonde, cu brațe albe și reci. Este o discriminare inacceptabilă. Milioanele de brunete cu brațe bronzate și fierbinți au un potențial erotic pe nedrept desconsiderat de Mihai Eminescu (Eminovici).

Zone interzise din anatomia femeii

Am o reprezentare nebuloasă a corpului femeii. Individa cu trei sâni inventată de Emil Brumaru mi se pare întru totul verosimilă. După cum nu m-aș mira să existe femei care să aibă în loc de sex o stea de mare – ca într-o povestire fantastică a lui A. E. Baconsky.

Am mai văzut și eu, de-a lungul vieții, câte o femeie goală, dar anatomia feminină a rămas pentru mine o problemă neelucidată, un fel de „foșnire de mătăsuri“. Odată, într-un tren, în plină noapte, cu fața ascunsă voluptuos sub pardesiul

atârnat alături, am simțit că femeia de alături, care mă uimise cu frumusețea ei câtă vreme lumina fusese aprinsă, își atinge semnificativ piciorul de piciorul meu. Carnația paradisiacă a coapsei necunoscutei și mai ales complicitatea stabilită prin întuneric m-au electrizat. Mi-am dat seama însă în curând că nu era vorba de piciorul femeii, ci de un geamantan de piele, pe care ea îl lăsase să-i marcheze locul, în răstimpul în care se afla la vagonul-restaurant. Veșnicele discuții dintre bărbați pe tema *design*-ului ideal al picioarelor femeii mi s-au părut atunci inutile.

Năzăriri ale corpului femeiesc mă întâmpină peste tot, de dimineața până seara. Salcia plângătoare din grădina mea are mai multă feminitate, pentru mine, decât Jennifer Lopez. Îi mângâi mlădițele unduioase ca pe niște șuvițe de păr în care m-ar îngropa o femeie aplecată asupra mea. Dacă am de ales între a bea din sticlă sau din pahar, beau întotdeauna din sticlă, care-mi dă senzația difuză că sug dintr-un sfârc generos. Până și momentul în care introduc un CD în fanta primitoare a computerului mă înfioară, cu sugestii inavuabile.

Moda bluzelor scurte, care lasă buricul domnișoarelor dezgolit, mă face (nu pot evita rima) fericit. Dacă le ceream eu femeilor, oricât de politicos, să-mi arate acea fâșie de burtă (de o imensă importanță strategică în viziunea oricărui seducător), sunt sigur că ele m-ar fi acoperit de ocări și mi-ar fi dat și cu poșetele în cap. Și iată că, fără să mișc vreun deget, ceea ce nu îndrăzneam să le cer ele au și făcut, cu o generozitate princiară.

Pe timpul lui Ceaușescu era foarte greu să ajung să văd zone interzise din anatomia femeii. Îmi aduc aminte că, student fiind, mi-am cumpărat un binoclu cu care urmăream, de la o fereastră a căminului studențesc „Carpați“, cum se schimbă, înainte de spectacol, balerinele de la Teatrul „Constantin Tănase“, într-o încăpere cu ferestre

fără perdele. Colegii mei de cameră mă implorau să le dau binoclul întâi lor și, când îmi venea rândul, frumoasele dansatoare, cercetate de atâtea priviri, nu mai aveau nicio prospețime.

O colegă a mea, Miruna Ionescu (care făcea cronică de teatru), m-a păcălit odată usturător. Purta o fustă lungă până la glezne și eu i-am 25 de lei ca să și-o ridice și să-mi arate picioarele până la genunchi. Ea mi-a luat banii și s-a executat. Prinzând curaj, am revenit și i-am dat 50 de lei, dar ea, în loc să meargă cu dezvăluirea mai departe, mi-a arătat picioarele de jos și până la genunchi... de două ori!

Ce-am mai râs!

Timp de câțiva ani am făcut o baie de literatură proastă. Nu dintr-o plăcere perversă, ci ca să realizez o emisiune TV, „Tichia de mărgăritar“, și să scriu o carte, *Cum te poți rata ca scriitor*.

Trebuie să recunosc însă că această documentare n-a fost chiar un chin. Citind tot felul de bazaconii mă încruntam, dar de cele mai multe ori râdeam până la lacrimi.

Reproduc citatele care mi s-au părut cele mai amuzante, însoțite de scurte comentarii:

„Să nu ne-aducem aminte/ De ce-a fost urât, neplăcut./ Viața ne duce-nainte;/ Lasă-mă pe mine tăcut.// Eu sunt mai greu abordabil,/ Și lumea mă crede;-s poet./ Printre oameni trec un stimabil/ Din care-au citit vreun sonet.// Tu fii volubilă-ntr-una/ Ești mamă de sentiment./ Iubește-ți copiii ca puma/ Și nu-l neglija pe poet.// Să nu ne-aducem aminte/ De ce-a fost urât, neplăcut./ Viața ne duce-nainte.../ Ascultă, eu sunt un tăcut!“ (Gheorghe Andrei)

Strofa „Tu fii volubilă-ntr-una/ Ești mamă de sentiment./ Iubește-ți copiii ca puma/ Și nu-l neglija pe poet“ o știu pe de rost și o recit femeilor

pe care vreau să le cuceresc. De fiecare dată am succes.

Foarte tare m-a amuzat și o declarație de dragoste făcută de un mire miresei lui (într-un roman de Constantin Buligoanea):

„— Din această clipă ești soția mea! Sunt soțul tău! Conform tradiției și pentru amintirea acestei clipe, dă-mi voie să-ți introduc această verighetă pe degetul corespunzător de la mâna stângă. Eu am introdus-o deja, observi?“

Amestecul de stil galant și terminologie inginerească este de un umor (involuntar) irezistibil. Iar ultima frază... mi-e rușine să spun la ce mă face să mă gândesc.

În alte romane, de la sublimul dragostei se ajunge repede la partea practică a vieții:

„Dragostea acestei nopți se scurse vijelios, parcă la întrecere cu muritul clipelor sub apoteoza timpului. Un somn greu tăia peste ființele lor, și un respirat dur arăta chinul din interiorul trupurilor ostenite. Ea se trezi mai repede și plecă spre primele proceduri.“ (Marin Beșcucă)

Îndrăgostiții se află într-o cameră de hotel de la Băile Herculane. Mă bucur că femeia și nu bărbatul este aceea care renunță „la muritul clipelor sub apoteoza timpului“ și se duce la „primele proceduri“. Reiese de aici că tot noi, bărbații, suntem mai romantici și după o noapte de dragoste întârziem dimineața în pat.

Mi s-a părut comic și modul oficial în care discută două prietene în liniștea locuinței uneia dintre ele:

„— Cu atât mai mult, spuse Dana, cu cât la Voroneț nu poți să nu admiri geniul anonim; încadrarea acestei bijuterii artistice în peisajul ce pare să-l fi inspirat pe artistul neîntrecut aduce elemente de valoare fundamentală ce se nasc din bogăția peisagistică a țării...

— Da, sunt nenumărate comori artistice ale omenirii – spuse Mioara.“ (Georgeta Blendea

Zamfir)

Îmi place să cred că în timp ce discutau astfel cafeaua pusă de gazdă la fiert pe aragaz n-a dat în foc. Dacă totuși a dat, asta s-a întâmplat, n-am nicio îndoială, în momentul rostirii nemuritoarei propoziții „Da, sunt nenumărate comori artistice ale omenirii“.

Închei cu câteva versuri:

„Intimitatea ta precară“ – îi declară Iordan Aioanei iubitei – „Mă provoacă la un duel:/ Am să-aleg o armă din rastel/ Să te-ntâmpin vesel în seară.“

Îl invidiez sincer pe un bărbat care are mai multe arme în rastel.

Poșeta Elenei Udrea

Sarmalele și mămăliga, aduse de gazdă direct de pe aragaz, aburesc pe masă, dar musafirii le ignoră. Discută cu pasiune despre ultimele evenimente politice, strigând ca să se facă auziți.

Eu stau într-un fotoliu și din când în când intervin cu câte o întrebare naivă.

— Mai lăsați-mă în pace și cu Elena Udrea asta, se stropșește la întreaga asistență un inginer între două vârste, cu chelie și mustață. Eu unul nu pot s-o văd, dom’le, dacă mă întâlnesc cu ea îi dau două palme: jap-jap.

— De ce? întreb eu.

— Pentru că are o poșetă de 20.000 de euro. Cum poți, dom’le să-mi vii cu o poșetă de 20.000 de euro când în țara asta moare lumea de foame?!

— Cu banii pe care îi are, Dan Voiculescu poate să-și cumpere un tren întreg plin cu poșete de 20.000 de euro. Lui de ce nu vreți să-i dați două palme, jap-jap?

— Nu știu, dom’le, de Dan Voiculescu, eu vorbesc de panarama asta!

— Degeaba îi luați apărarea, domnule Alex. Ștefănescu! explodează o doamnă în vârstă, cu un

guler de dantelă croșetat de mâna ei. Nici pe mine nu mă convingeți. Am văzut-o pe Udrea asta a dumneavoastră la inundații, era cu tocuri cui! Asta chiar e o sfidare...

— Ce importanță au, doamnă, la un om politic poșeta sau pantofii? Nu ar trebui să o o judecăm după acțiunea ei politică? Sau după de a făcut ca ministru?

— N-a făcut nimic, a sărit pe Traian Băsescu, asta a făcut!

— Ați văzut-o dumneavoastră?

— Știe toată lumea!

Ziaristul care a declanșat această discuție animată, lăudând-o pe Elena Udrea pentru succesul recent în alegeri, insistă:

— Totuși, la Roman a fost votată de douăsprezece mii de oameni...

O doctoriță veterinară, blondă ca Elena Udrea, dar nu la fel de atrăgătoare, sare ca arsă:

— Asta-i culmea! Adică nu știm noi cum se fac chestiile astea? S-a furat ca-n codru!

— La Roman?! Acolo nu se fură niciodată, zic eu provocator.

— Dumnevoastră în ce țară trăiți? mă admonestează inginerul cu voce tunătoare. Se fură-n toată România!

— Înseamnă că și victoria USL e necurată!

— Eee, n-o trageți pe partea dumneavoastră! sare doamna în vârstă. ARD-ul ne-a tăiat pensiile!

Simt că mi se încâlcesc toate circumvoluțiunile. Intru și eu în logica discuției:

— O invidiați pe Elena Udrea pentru că e frumoasă...

— Dacă-i frumoasă, să stea la ea acasă! vine replica doctoriței. Nu să încurce o țară întreagă cu fițele ei!

Arunc o bombă:

— Știți că eu sunt singurul bărbat de aici care a sărutat-o? Este adevărat, doar pe obraji...

Bătrâna își duce mâna la gură, consternată:

— Ați făcut dumneavoastră asta?!

— Da, da! confirmă inginerul. L-am văzut la televizor...Dar m-am gândit că era o obligație de protocol și n-am zis nimic!

— Obligația era de două săruturi, unul pe un obraz și altul pe celălalt. Dar eu am pupat-o de patru ori!

Doctorița se face roșie la față:

— De asta nu mă mai uit eu la televizor. Că cine știe ce poți să vezi!

Din mămăligă și sarmale nu mai ies de mult aburi. Gazda se alarmează:

— Vai de mine și de mine! Se răcește mâncarea. Hai, luați și mâncați! Lăsați politica!

Într-o tăcere ca de înmormântare, inginerul își ia o porție. Are o figură gravă. Urmează doamna în vârstă, care, manevrând lingura și furculița, nu contenește să clatine din cap, mirată de lumea de azi. Ziaristul ridică din umeri și lasă discuția baltă, atras și el de mămăligă și de sarmale. Numai doctorița întoarce spatele mâncării:

— Pe mine vă rog să mă înțelegeți, vreau să-mi păstrez silueta. Că dacă mă îngraș, n-am bani s-mi fac operații estetice ca alea care-i plac domnului Alex Ștefănescu!

Mesaje de Anul Nou pentru...

ION ILIESCU. Cu prilejul sărbătorilor de iarnă, vă urez să vi se împlinească tot ceea ce vă doresc!

VICTOR PONTA. Să aveți parte în 2013 de mii de colindători, în fiecare zi, în Piața Victoriei, care să cânte pentru dumneavoastră: „Ne dați ori nu ne dați?“

EMIL BOC. Să rămâneți așa cum v-am cunoscut: mai înalt decât adversarii dv. politici!

ELENA UDREA. Felicitări de Anul Nou, din partea unui admirator al dv. care ori de câte ori vă vede ignoră poșeta, pantofii cu cu tocuri-cui și orice mai purtați asupra dv.

TRAIAN BĂSESCU. Vă urez ca porcul pe care îl veți înghiți la sfârșit de an să nu aibă șoriciul atât de gros ca acela pe care deja l-ați înghițit.

CRIN ANTONESCU: Vă doresc să vi se împlinească toate visurile. Dar ca să vi se împlinească, trebuie întâi să visați. Iar ca să visați, știți dv. ce trebuie să faceți...

MIRCEA BADEA. Vă urez ca în anul care vine să fiți și puțin vulgar. Lumea s-a săturat de atâta delicatețe.

VICTOR CIUTACU. Zile senine și sănătate! Să vă dea Domnul (Dan Voiculescu) tot ce doriți!

LAVINIA ȘANDRU. Sărbători fericite, cu un Moș Crăciun generos care să vă aducă farduri pentru înfrumusețarea morală!

ANDREI MARGA. Zdarovia, radosti jelaiu!

MARIAN VANGHELIE. Mult succes în încercarea dv. de a reduce vocabularul limbii române la 300 de cuvinte! S-ar face o considerabilă economie de hârtie la tipărirea dicționarelor.

GIGI BECALI. Să vă dea Domnul gândul cel bun și să citiți maximum o carte pe an, ca să nu vă surmenați. România are nevoie de dv. (fie și pentru atragerea turiștilor străini).

KELEMEN HUNOR. Vă doresc sincer să nu mai ratați nicio guvernare. Niciun guvern european fără UDMR!

DAN VOICULESCU. La mulți ani! (cu executare).

Îmbogățiții n-au nevoie de cuvinte

Prietenul meu George Arion a parafrazat, cu mulți ani ani în urmă, un vers dintr-un cântec sentimental cunoscut de toată lumea, „Îndrăgostiții n-au nevoie de cuvinte“, propunând varianta ușor licențioasă „Îndrăgostiții n-au nevoie de

veșminte“. Vin eu acum și propun o nouă variantă, inspirată din realitate: „Îmbogățiții n-au nevoie de cuvinte.“

Și cum îmbogățiții (peste noapte) dau tonul în viața publică, multă lume le urmează exemplul și renunță la cuvinte, în favoarea gesturilor și grimaselor. Iar dacă totuși nu renunță la cuvinte, le utilizează cu o lipsă de grație care te face să te gândești o piesă muzicală interpretată la pian de cineva cu mănuși de box.

Să ascultăm cu atenție cântecele puse în circulație de „formațiile“ în vogă azi. Par comandate, aproape toate, de Gigi Becali sau Marian Vanghelie. Dacă stai mult cu radioul deschis, riști să înveți pe de rost, împotriva voinței tale, unele fragmente și să le fredonezi apoi, la nesfârșit, în timp ce mergi pe stradă:

„Ascultă-mă, ascultă-mă!/ Îmi vine să, îmi vine să!“

Sau:

„Când ești lângă mine,/ Îmi e atât de bine./ Noaptea iată vine,/ Eu sunt tot cu tine.“

Sau:

„Tu mă iubești, eu te iubesc/ Și când m-atingi înnebunesc.“ etc.

Cu aceste fraze pe buze, este neplăcut să te întâlnești cu o cunoscută (sau, dacă ești femeie, cu un cunoscut). În special sintagma „Îmi vine să“ poate să provoace grave *malentendu*-uri

La fel de tulburătoare sunt buletinele meteo de la unele canale TV. Las la o parte faptul că prezentatoarele sunt, aproape toate, fete sexy, care se plimbă dezinvolte, pe tocuri-cui, prin fața hărții României, astfel încât regreți că nu ești Banatul sau Dobrogea, ca să le vezi mai de aproape. Dar aceste fete mai au și obiceiul de a literaturiza starea vremii, personificând elementele naturii:

„Soarele ne cam trage clapa în acest weekend, iar norii se încruntă la noi... La munte vântul își face de cap...“ etc.

Sunt, după cum se vede, domnișoare cu temperament, dar, din nefericire, greu accesibile. Ca să ajungi la ele ar trebui să fii Brad Pitt sau să cumperi posturile de televiziune din România.

Cuvinte neinteligent combinate se revarsă asupra noastră din toate direcțiile, nu numai din aparatele de radio sau TV. Eu, de exemplu, chiar și când merg pe stradă, înregistrez frânturi din replicile unor trecători:

„...Hai, mă, că ești naspa... Ți-am dat destul, ce p... mea!... Te-am văzut, bă, cu pițipoanca...“

Uneori aceste cuvinte sunt rostite de câte un individ care ți se pare nebun, pentru că vorbește de unul singur pe stradă, deși, în realitate, vorbește la telefonul mobil. Ți se strânge inima înțelegând că stereotipa expresie „Ce p... mea!“ (rostită uneori, în mod inexplicabil, și de fete) trece printr-un aparat perfomant, se lansează în eter și ajunge la alt aparat performant, mai delicat decât urechea la care este ținut.

Remarc, involuntar, și numele unor firme sau inscripțiile de pe geamurile lor. Dintre toate, cel mai mult m-a impresionat anunțul „Oferim servicii funerare complete“. Ce-o fi însemnând asta? Că te și omoară?

În sfârșit, nu pot să ignor nici combinațiile de trei litere de pe tăblițele de înmatriculare ale automobilelor „SEX“, „KGB“, „SRI“ – care trădează obsesiile proprietarilor acelor mașini.

La fel de comice mi se par și inscripțiile „SEN“ și „DEP“, dar din alte motive.

Plăcerea de-a glumi

Eram la volanul mașinii mele când un tânăr, aflat la volanul altei mașini, care venea din sens opus, a coborât geamul din dreptul lui și m-a îndemnat insistent, cu o voce tunătoare:

— Du-te, bă, în p... mă-tii!

Profitând de faptul că aglomerația nu ne permitea să înaintăm foarte repede, am deschis și eu geamul, tacticos, fapt care l-a cam speriat pe tânăr, ca și cum m-aș fi pregătit să-i spun ceva și mai violent. Eu însă i-am dat cu totul altă replică, pe un ton confesiv:

— Of, dacă ai ști cât de mult îmi doresc să mă întorc acolo. Era atât de bine... Dar... nu se mai poate!

Stupefiat, tânărul s-a zăpăcit atât de tare, încât n-a lipsit mult să lovească o mașină din fața lui.

Îmi place de când mă știu să glumesc, surprinzându-i pe cei din jur cu câte o replică mai puțin obișnuită. Îmi aduc aminte că, elev fiind, la Suceava, stăteam într-o zi cu o fată pe o bancă din parc în apropierea unor muncitori care nu știu ce făceau pe acolo. Unul dintre ei, mai obraznic, mi-a strigat:

— F...-o, bă!

M-am ridicat de lângă fată și m-am dus la el. El a încremenit. Bineînțeles că împreună cu ai lui putea să mă bată fără niciun efort, dar îndrăzneala mea îl uimise. I-am spus pe un ton prietenos:

— Îți mulțumesc, mi-ai dat o idee bună. Chiar stăteam așa, pe bancă, și nu știam ce să fac în continuare...

Insolentul a rămas fără replică. Iar ceilalți muncitori au râs în hohote (de el!).

Fata, și ea cu umor, m-a întrebat când m-am întors la ea:

— Ai vorbit serios?

Nu vorbisem serios, era o glumă.

Mai merită amintită, cred, replica pe care i-am dat-o unei studente la matematică (ulterior – poetă relativ cunoscută), care, căutându-mă la redacție, s-a prezentat și mi-a spus ca să mă șocheze:

— Domnule Alex. Ștefănescu, dacă îmi publicați o pagină de poeme mă culc cu dv.

Eu i-am răspuns:

— Bravo, domnișoară! Adică să vă fac două servicii?!

Plăcerea de a glumi este în cazul meu vicioasă – ca urmare, îmi place și când se glumește pe seama mea.

Când am anunțat, în mod oficial, că din cauza vârstei mă retrag din viața amoroasă, Nicolae Manolescu m-a întrebat:

— Din care viață amoroasă?!

Un cunoscut al meu, Victor Atanasiu, cândva critic literar, acum pușcăriaș, a comentat astfel afirmația mea că, pe stradă, eu sar peste obstacole ca o căprioară:

— Da, ca o căprioară din mezozoic.

Țin minte și epigramele care mi s-au dedicat. Una îi aparține bunului meu prieten George Arion și este intitulată simplu „lui Alex“:

„În viața lui terestră nu este taciturn,/ Din contra, e volubil, isteț și sprintenel,/ El tuturora pare că-i tras ca prin inel./ O scurtă completare – inelul lui Saturn.“

Alta, și ea plină de haz, dar... neadevărată mi-a compus-o Mircea Dinescu, plecând de la expresia americănească „sex-appeal“:

„Alex, când era copil,/ Avea sex, n-avea appeal./ De când e matur Alex/ Are-appeal, dar n-are sex.“

Dezmint energic aceste afirmații.

Mi se clatină convingerile politice

Un prieten al meu (nu pot să-i dau numele) are o prietenă. Mama ei este vecină cu o asistentă medicală, cu care stă de vorbă adeseori la o cafea. Asistenta medicală este amanta unui operator PC. Iar acesta se ocupă cu întreținerea calculatoarelor folosite de Guvern pentru a calcula mărirea zilnică a pensiilor. Pe această filieră mi-a parvenit informația că în scurtă vreme mi se va propune să fiu noul ministru al culturii (ministrul actual suferă de o alergie la cultură care îi pune în pericol viața).

Ministru al culturii! Fără îndoială, mi se cuvine această funcție. Dar am să refuz plin de indignare propunerea. Cum să fiu eu coleg cu Victor Ponta și oamenii lui? Cum să ajung în situația de a participa la recepții la care vor fi prezenți membri marcanți ai PSD și PNL, despre care am cea mai proastă părere? N-ar fi exclus să fiu pus în situația de a da mâna cu Dan Voiculescu, ale cărui canale TV (chiar canale!) deversează zilnic vulgaritate și ură în spațiul public.

Și totuși, totuși, este oare bine să refuz o asemenea demnitate? La urma urmelor, ce am eu cu Victor Ponta? E și el un prim-ministru ca atâția alții. Vorbește destul de bine, face puține greșeli de gramatică, se răstește rar la ziariști. Și are un surâs angelic care îi îmbunătățește mult *design*-ul fizionomiei. Este adevărat, a plagiat. Dar n-a făcut-o cu rea intenție, a făcut ce-au făcut și alții. Se poate spune că a plagiat ideea de a plagia. Minte mereu, minte cum respiră, însă aceasta dovedește că are imaginație, spontaneitate, curaj. Crede cineva că e ușor să minți?

Și pe Crin Antonescu l-am judecat, poate, prea sever până acum. Toată lumea îl acuză că doarme. La urma urmelor, doarme, nu ucide, nu violează, nu jefuiește bănci. A pus în pericol statul de drept!

Poftim! Care stat de drept?! Cum să pui în pericol ceva care nu există?

Se dă cu pietre în mod nedrept în acești oameni. Se face mare caz, acum, de vila de protocol în care locuiește nejustificat Mircea Geoană. Să fim cinstiți, nu trebuie să locuiască și el undeva? Să doarmă prin canale, unde să se ducă?

Înainte de a veni la putere, liderii USL au făcut populației promisiuni pe care acum nu le respectă. Este adevărat, dar fapta lor nu e atât de gravă. Mulți bărbați le promit femeilor marea cu sarea numai ca să le facă să se culce cu ei, iar după ce își ating scopul nu se țin de cuvânt. Actualii guvernanți au procedat, se poate spune... bărbătește, chiar dacă în loc de o femeie a fost o țară. Au obținut de la ea tot ce au vrut, iar acum se încheie la pantaloni și rămân surzi la orice revendicare.

Când voi fi ministrul culturii voi avea prilejul să vorbesc mai des cu președintele ICR, Andrei Marga. Nu e cazul să mai strâmb din nas, ca până acum, când îl văd. Aflu din presă că, în loc să se ocupe de propagarea culturii române în străinătate, înființează filiale ale ICR în diverse județe ale României. Foarte bine! Să propagăm cultura noastră la noi, de ce s-o risipim prin țări îndepărtate!

Până și Dan Voiculescu, dacă mă gândesc bine, merită mai multă înțelegere. Putea să facă mult mai mult rău decât a făcut. Și, iată, s-a abținut! Ce om responsabil!

Doamne, dacă aș fi numit ministru, aș începe să văd totul în altă lumină. Cancerul însuși mi s-ar părea o boală rezonabilă, pentru că nu omoară chiar pe toată lumea.

Nu mai poate omu' să fie *body-guard*!

Vai de biet român săracu',
Îl citește pe Ciutacu!

I-am trimis zilele trecute un mesaj președintelui țării:

„Domnule Traian Băsescu, m-aș bucura să vă fiu de folos, cu mijloacele de care dispun, în tot ceea ce faceți pentru țara noastră. Am citit mii de cărți și poate ceea ce am învățat din ele se va dovedi la un moment dat util în sprijinirea acțiunilor dv. Dar dacă tot ceea ce am citit nu ajută la nimic, contați măcar pe faptul că sunt un bărbat masiv și la nevoie pot funcționa ca *body-guard*!“

N-am primit niciun răspuns. Tare mi-e teamă că mulți alți critici și istorici literari și-au oferit serviciile înaintea mea și, probabil, am fost trecut pe o listă de așteptare. Deși, dacă mă gândesc bine, acei critici și istorici literari au sărit încă de astă-vară (cu o grație pentru care îi invidiez, întrucât eu nu sunt atât de zvelt ca ei) în barca lui Victor Ponta.

Și atunci? De ce nu ia în considerare Traian Băsescu oferta mea?

De mai multă promptitudine au dat dovadă ziariștii de la *Jurnalul național,* în frunte cu Victor Ciutacu, care n-au umor, dar sunt comici. Ei s-au încruntat ca niște procurori de la DNA care l-ar avea în față pe Relu Fenechiu și au scris cu litere mari, ca de grafitti:

„Scriitorul si criticul literar Alex Ștefănescu se oferă, pe *facebook*, intr-un acces de slugărnicie către Întâiul Învățător al Țării, să-i fie bodyguard lui Traian Băsescu.“

Printr-o curioasă coincidență un comentariu similar a difuzat și postul de televiziune Antena 3.

Este surprinzător cât de repede le-a venit în minte oamenilor lui Dan Voiculescu ideea de slugărnicie. Cum au reușit ca în doi timpi și trei mișcări să identifice, cu atâta competență, un slugarnic?

Mie nici prin cap nu mi-ar fi trecut, dacă aș fi scris un articol despre ei, că se poartă ca niște slugi ale lui Dan Voiculescu! Doamne ferește! Sunt

convins de faptul că, în realitate, este vorba la ei de o admirație sinceră.

Partea tristă este că și prieteni apropiați ai mei, care nu vor să mă defăimeze, ci, dimpotrivă, să-mi apere reputația, mi-au atras atenția, în șoaptă, că m-am expus foarte mult trimițând un asemenea mesaj președintelui țării. „Mulți oameni, lipsiți de umor, o să creadă că vrei cu adevărat să fii *body-guard*-ul lui Traian Băsescu!“

Dar eu chiar vreau să fiu! Nu știu de ce trebuie să dau atâtea explicații pentru o dorință banală și întru-totul inteligibilă, aceea de a lucra ca gardă de corp a președintelui.

Alte variante nu mă interesează. Nu mi-ar plăcea, de pildă, să fiu *body-guard* al lui Crin Antonescu, pentru că ar însemna să fiu *body-guard* interimar. În plus, aș risca să mă ating din greșeală, în cine știe ce împrejurare, de corpul pe care l-aș păzi, iar eu evit, în principiu, orice atingere cu un om agitat, ca să nu mă contaminez de cine știe ce. Ar fi minunat, bineînțeles, să lucrez ca *body-guard* al Elenei Udrea. *Body-guard stricto sensu*, dar n-am eu norocul ăsta.

În concluzie repet: sunt gata, oricând, să lucrez ca *body-guard* al președintelui. Dacă Mircea Badea ar veni să-l agreseze, i-aș da cu principala mea carte, *Istoria literaturii române contemporane* (2,950 kg), în cap. Iar pe Bogdan Chirieac, băiat mai subțire, l-aș obliga să citească de la prima la ultima pagină cele două sute cincizeci de cărți proaste prezentate de mine în volumul *Cum te poți rata ca scriitor*.

Ce s-ar întâmpla dacă ne-ar vizita un extraterestru?

Traian Băsescu l-ar invita la palatul Cotroceni și l-ar întreba de ce a ales România pentru descinderea lui pe Pământ. Extraterestrul ar mărturisi că a fost trimis să ispășească o pedeapsă.

„Dar în România“, ar spune Traian Băsescu, „e o plăcere să trăiești!“ Extraterestrul l-a contrazice: „Lăsați, că mai știu și eu câte ceva. Tocmai am citit cartea lui Lucian Boia, *De ce este România altfel*.“

Parlamentul ar vota o lege conform căreia numai prim-ministrul poate reprezenta România la întâlnirile cu un extraterestru. La Antena 3, Dana Grecu, cu vocea ei melodioasă, ar afirma că o asemenea întâlnire îl va face incontrolabil pe Victor Ponta. Drept urmare, Parlamentul ar vota o altă lege, conform căreia numai un fost președinte interimar al României are dreptul să stea de vorbă cu o ființă de pe altă planetă.

Discuția dintre extraterestru și Crin Antonescu s-ar desfășura în limba engleză. Gesticulația energică a lui Crin Antonescu l-ar speria pe extraterestru, care din verde s-ar face alb ca varul.

Radu Ioanid ar saluta această renunțare la odioasa culoare verde. De emoție, extratestrul s-ar face roșu ca focul, ceea ce l-ar entuziasma pe Ion Iliescu. Apoi ar reveni la culoarea lui inițială.

Mic, verde, cu ochi foarte mari și cu o antenă parabolică în loc de păr, el ar ajunge în scurtă vreme un familiar al *talk-show*-urilor TV.

După o emisiune la Antena 3, ar fi invitat acasă la Dan Voiculescu, care i-ar împrumuta 200.000 de euro ca să-și facă o casă. Fiind întrebat ce crede despre această întâlnire, Traian Băsescu ar răspunde scurt: „Doi pușcăriabili...“ Extraterestrul ar reacționa: „Eu nu sunt pușcăriabil, sunt pușcăriaș.“

Victor Ciutacu ar lansa ipoteza că extraterestrul este de fapt un trimis al Uniunii Galactice, sub acoperire. Robert Turcescu ar obține, în direct, legătura cu secretarul general al Uniunii Galactice și i-ar cere să lămurească situația. Acesta ar vorbi evaziv, regretând că a ridicat receptorul.

Într-o noapte, extraterestrul s-ar trezi cu o blondă în pat și și-ar aminti, vag, din spusele

profesorului său de civilizație a Terrei, din liceu, cum trebuie să procedeze într-o asemenea situație. Cercetând cu atenție corpul blondei, el și-ar da seama însă că nu-și aduce aminte locul care ar trebui să prezinte interes pentru el. Disperat, și-ar procura un GPS, de la care ar primi indicații de genul: „Sens giratoriu... după 7 centimetri, alt sens giratoriu. Virați la dreapta și mergeți încă 48 de centimetri. Ați ajuns la destinație.“

Cu astfel de întâmplări, timpul de ispășire a pedepsei ar trece pe neobservate. Într-o bună zi, în București ar ateriza farfuria zburătoare trimisă să-l recupereze pe condamnat. La eveniment ar participa mii de bucureșteni. La urcarea în OZN, extraterestrul i-ar lua cu el pe Crin Antonescu și Victor Ponta. Crin Antonescu ar protesta în limba engleză, dar pronunțând „no“ ca „now“, ar da impresia că acceptă și chiar este nerăbdător să plece. Victor Ponta ar protesta și el, dar extraterestrul ar crede că prim-ministrul folosește un limbaj dublu, și anume îi asigură pe români că nu se poate despărți de România, deși în realitate își dorește foarte mult să se expatrieze. Drept urmare, i-ar înșfăca pe amândoi cu brațele lui superputernice, i-ar târî în farfuria zburătoare și ar dispărea cu ei cu tot în înaltul cerului, în ovațiile mulțimii.

Ce-am spus eu și ce-au spus ei

Unii cititori își închipuie că e ușor să fii critic literar: stai într-un fotoliu și citești, iar apoi te muți la birou și scrii despre ce ai citit.

În realitate, lucrurile se petrec altfel. Cea mai mare parte din timp ți-o cheltuiești apărându-te de reacțiile furioase ale autorilor și susținătorilor lor.

Zilele trecute am scris câteva fraze, însumând trei sute și ceva de semne, despre un prozator român stabilit în SUA: „De ani de zile Carmen Mușat și colaboratorii ei duc [în paginile revistei

Observator cultural] o campanie susținută de slăvire a unui scriitor submediocru, Norman Manea, considerându-l printre altele demn de Premiul Nobel. M-am și gândit, la un moment dat, să sesizez Oficiul pentru Protecția Consumatorului, cerând sancționarea acestui caz de reclamă mincinoasă."

În replică la aceste trei sute și ceva de semne, s-au scris rechizitorii și pamflete însumând aproximativ șaptezeci de mii de semne, ceea ce înseamnă o cantitate de text de 230 de ori mai mare! Este ca și cum aș fi dat o palmă și aș fi primit, în schimb, 230!

Colaboratori importanți ai revistei *Observator cultural* s-au mobilizat ca să mă pedepsească sever. Încă amețit de ploaia de lovituri, încerc să fac ordine în dosarul acestui dialog dintre o bicicletă și un tren.

Cel mai surprinzător este faptul că preopinenții mei mi-au spus vrute și nevrute, dar n-au explicat în ce constă valoarea lui Norman Manea. Unul m-a acuzat că nu i-am citit cărțile (ce bine ar fi fost să nu le fi citit! nu m-aș mai fi plictisit de moarte timp de câteva săptămâni...). Altul îmi explică, de pe poziția unui observator internațional, că evaluările mele n-au ecou în străinătate. (Ca și cum eu asta aș fi urmărit: să conving Uniunea Europeană și NATO că Norman Manea nu merită citit!) Altul mă asigură că la *Observator cultural* nimeni nu l-a obligat vreodată să scrie în favoarea lui Norman Manea, deci nu poate fi vorba de o campanie. (O campanie, însă, zic eu, poate fi făcută și cu participarea unor voluntari.) Altul îmi amintește că o consider frumoasă pe Elena Udrea (păi, chiar e, mai frumoasă în orice caz decât cărțile lui Norman Manea) și că îmi doresc să fiu *body-guard*-ul lui Traian Băsescu. (Recunosc, îmi doresc, dar ce legătură are asta cu valoarea autorului căruia el însuși îi este *body-guard*?) Altul mă trimite la bibliotecă, pe un ton familiar: „Du-te

la bibliotecă, Alex!“ (Dar de ce m-aș duce, dacă am acasă toate cărțile scriitorilor români contemporani?) Altul mă îndeamnă să scriu o epistolă (cuprinzând elucubrațiile mele) „în măiestrul dialect nord-dunărean“, s-o dau „secretarei s-o tălmăcească“ și s-o trimit unor instituții din străinătate (biata limba română, e și ea persiflată din cauza mea, fiind numită un „măiestru dialect nord-dunărean“! Cât privește secretara, ar fi minunat să am una, dar dacă aș avea, nu cred că asta i-aș cere, să-mi traducă scrisorile...) Altul (mai exact, alta) îmi atrage atenția că nu numai Dan Voiculescu merită incriminat pentru că a colaborat cu Securitatea, ci și Sorin Antohi (dar eu niciodată n-am avut altă părere).

Nu m-aș mira ca, în continuare, să mi se atragă atenția că Norman Manea poartă numărul 43 la pantofi și că dacă nu va lua Premiul Nobel va fi numai din cauza mea.

Nici filmele porno nu mai sunt ce-au fost

Primul film porno l-am văzut la un cinematograf din Belgrad, înainte de 1989. M-a frapat faptul că spectatorii, exclusiv bărbați, țineau toți mâinile pe spătarul scaunelor din față. Era o regulă a casei, pe care am respectat-o și eu.

Țin minte și astăzi filmul, așa cum țin minte prima dragoste. Era o poveste romantică, despre un pictor care se duce să picteze la țară și o convinge – cu greu – pe o tânără țărancă să-i pozeze goală, pe câmp, în bătaia soarelui. Apoi o învață și altfel de îndeletniciri, pe care ea, naivă, le exersează la început cu conștiinciozitate și le practică ulterior cu entuziasm.

Am mai văzut apoi filme pentru adulți (la care, de fapt, adulții se comportă ca niște copii) în casa unor prieteni, pe care i-am făcut să râdă în hohote

comentând ca un crainic sportiv scenele sexuale de pe ecran. Acolo predominau comediile licențioase. Una din ele aducea în prim-plan o profesoară severă, îmbrăcată în negru, cu ochelari și cu părul strâns într-un coc, a cărei privire trezea în spectatori spaime trăite cândva ca liceeni. Ei bine, momentul în care tocmai acea profesoară autoritară era sedusă, dezbrăcată și posedată de un elev provoca tuturor plăcerea paroxistică a învingerii vechilor spaime (este o plăcere pe care o provoacă și revoluțiile).

În ultima vreme, însă, filmele porno s-au degradat. Nu mai cuprind nicio poveste, ci doar acte sexuale filmate minuțios de la început până la sfârșit. Par filme documentare realizate pentru a fi proiectate la un congres de sexologie.

De multe ori, fața bărbatului nici nu se vede, ca și cum el n-ar conta. I se vede doar sexul, într-o nesfârșită mișcare de du-te-vino. Figura femeii este vizibilă, dar și mai vizibile sunt cele trei deschizături din corpul ei care prezintă interes erotic. Uneori, de fiecare deschizătură se ocupă alt bărbat, creând impresia de muncă grea, în echipă. Toți trei gâfâie și transpiră ca să obțină de la ea câte un *yes* extatic (stângaci simulat).

Femeile poartă cercei în locuri neașteptate, ca și cum instalatorul de cercei ar fi fost beat și ar fi confundat nările, sfârcurile, clitorisul sau labiile cu urechile. Bărbații sunt tatuați pe suprafețe mari ca niște foști pușcăriași sau ca niște ziduri de case din România acoperite de *grafitti*.

Mișcarea de piston de pompă a sexului bărbătesc continuă minute în șir. Ai tot timpul să te duci să bei o cafea, să dai și un telefon, fără să pierzi nimic. Când te întorci la televizor, totul decurge ca și până la plecarea ta: înainte-înapoi, înainte-înapoi, uneori cu o viteză egalată numai de telul cu care unele gospodine harnice bat albușul de ouă.

Câteodată femeia este brutalizată: pălmuită insistent peste fese, până la înroșirea lor, strânsă de gât cu mâinile, scuipată în gură sau sufocată cu – mi-e rușine să spun cu ce –, lovită cu dosul palmei peste sâni. Nu le-am auzit niciodată pe feministe protestând pe tema maltratării și umilirii femeii în filmele porno. În schimb au găsit de cuviință să mă declare pe mine, cu ceva timp în urmă, misoginul anului pentru că am afirmat despre o scriitoare că este frumoasă (cică ești sexist dacă remarci așa ceva la o scriitoare).

Rezultă de aici că feministele nu se uită la filmele porno, dar mă citesc cu atenție pe mine. Ceea ce, la urma urmelor, este o dovadă de bun-gust.

Mircea Dinescu m-a rugat să scriu prost

M-a sunat Mircea Dinescu și mi-a spus că îi plac foarte mult articolele mele din *Academia Cațavencu*. Apoi mi-a explicat că el este unul dintre proprietarii revistei *Cațavencii* și că nu-i convine că susțin cu talentul meu o revistă rivală. În sfârșit m-a rugat ca, în numele prieteniei noastre, să scriu prost.

Nu pot să-i refuz această rugăminte și iată, scriu: „prost“.

Aceasta a fost o glumă (este adevărat, cam puerilă). Lăsând însă gluma la o parte, m-am gândit și m-am tot gândit mi-am dat seama că NU POT să scriu prost. Mircea Dinescu, pe care îl admir de peste patruzeci de ani, mi-a dăruit odată o carte cu o dedicație care m-a flatat:

„Lui Alex. Ștefănescu, împreună cu care am supt la aceeași țâță a talentului“.

După ce am citit dedicația, i-am spus:

„Da, Mircea, dar tu ai supt primul și mi-ai lăsat foarte puțin talent.“

La care Mircea Dinescu, cu binecunoscuta lui spontaneitate, mi-a dat următoarea replică:

„Așa e, Alex, dar ți-am lăsat țâța!“

Am multe amintiri frumoase cu Mircea Dinescu, mă mândresc cu prietenia lui și mă doare gândul că nu pot să-i îndeplinesc o rugăminte. Dacă aș începe să scriu prost, i-aș da o minimă dovadă de devotament. În plus, i-aș face fericiți și pe alți scriitori, pe Nicolae Manolescu, în primul rând, care de mult își dorește să scriu prost ca să mă coopteze printre favoriții lui. Totodată, n-ar fi exclus să devin membru al Academiei (așa cum au devenit Dumitru Radu Popescu sau Augustin Buzura, care au multe calități, dar și nu pe aceea de a scrie atrăgător).

Vreau din toată inima să îi îndeplinesc rugămintea lui Mircea Dinescu. Dar cum să fac? Pur și simplu, nu știu să scriu prost (deși am publicat o carte, *Cum te poți rata ca scriitor*, despre 250 de cărți proaste și am realizat și o emisiune TV pe această temă, *Tichia de mărgăritar*). Să întreb pe cineva cu mai multă experiență, care scrie prost de o viață întreagă? Dar acela, inevitabil, și de explicat explică prost, astfel încât n-am să înțeleg nimic.

Ar trebui, poate, să mă adresez unui autor care la început a scris bine, iar apoi a involuat. Să-l consult, de pildă, pe Nicolae Breban, al cărui stil, cândva remarcabil prin magnetismul exercitat asupra cititorilor, s-a demagnetizat în ultima vreme. Sau pe Liviu Ioan Stoiciu, apreciat la început pentru capacitatea de a face din dezlânare un mod de expresie, dar căruia de câteva decenii i s-a dezlânat dezlânarea și nu mai are nicio justificare estetică.

Ar fi o idee, dar acești autori loviți de soartă nu-și dau seama că scriu prost și mai sunt și foarte orgolioși, astfel încât s-ar putea să se înfurie dacă le-aș cere vreun sfat. Și atunci?

Ce bine ar fi să existe un atelier de stricat texte! Aș scrie liniștit fiecare articol în stilul meu, l-aș da la stricat, iar după aceea l-aș trimite la tipar.

Deși... la acel atelier mi s-ar cere o taxă suplimentară, atrăgându-mi-se atenția că pentru stricarea a ceea ce scriu eu este nevoie de aparate speciale.

Eu bat câmpii, iar Mircea Dinescu așteaptă. Poate că ar trebui, pur și simplu, să plagiez. Să iau, să zicem, pasaje din cărțile lui Norman Manea sau din cartea despre Norman Manea publicată de Claudiu Turcuș, și să le prezint drept texte ale mele. În felul acesta i-aș face pe plac lui Mircea Dinescu. Și, în plus, aș avea șanse să ajung prim-ministru.

Eu și hoții

(non-fiction)

Am un pistol cu CO2 și, bineînțeles, un permis de port-armă. Pistolul l-am folosit până acum de trei ori. Odată am organizat cu câțiva tineri un concurs de tir la mine în livadă și am ieșit pe locul I (eu făcusem armata, ei – nu). Altădată o doamnă cu fantezie m-a convins să ne fotografiem împreună, eu ținându-i pistolul la tâmplă, iar ea simulând groaza. Fotografia am publicat-o în *România literară*, dar colegii mei, departe de a se amuza, au găsit-o odioasă. În sfârșit, a treia oară, am recurs la pistol pentru a-l speria pe un bețiv care, la 3 noaptea, îmi furase pubela din fața porții și o târa satisfăcut după el. Conform regulilor învățate în armată, am tras un foc de avertisment în plan vertical. Bețivul a abandonat pubela, dar, în loc să se rușineze, m-a mustruluit tot el, arătându-mi cu degetul obrazul:

— Bravo, dom-le, omori oamenii pentru o pubelă!

Să nu-și închipuie cineva că simt vreo plăcere să am pistol. Mai dragă mi-era praștia din copilărie,

cu care trăgeam în ciori, decât această armă grea, de metal, prezentă în toate filmele americane proaste (adică în toate). Am fost însă nevoit să mi-o procur, ca să mă apăr de hoți. Ideea mi-a venit după ce mi-a fost spartă locuința de la bloc, în singura noapte în care am lipsit de acasă și eu, și Domnița. Anunțat telefonic de un vecin, am gonit cu mașina bezmetic, pe străzile pustii, spre locul faptei. Regretam atunci din toată inima că nu am un pistol.

Pe hoți (patru la număr, mi s-a spus) nu i-am mai găsit în apartament, dar am găsit polițiști, ziariști și operatori TV. Toți îmi călcau în picioare cămășile, farfuriile, ceasurile, cravatele și alte obiecte pe care hoții mi le scoseseră din dulapuri în căutare de bani și le aruncaseră pe jos. Polițiștii mi le mai și murdăreau cu un praf negru, folosit pentru prelevarea amprentelor. O reporteriță cu fustă scurtă, urmată de un operator, a ajuns prima la mine dintre ziariștii prezenți în locuința mea, înfigându-și fără milă tocurile-cui în fotografiile și scrisorile împrăștiate pe podea în camera mea de lucru

Cu microfonul la gură și cu privirea la camera de luat de vederi, a început să vorbească pe un ton voios-triumfător:

— Da, Andreea, ne aflăm chiar în locuința lui Alex. Ștefănescu, care a fost spartă astă-noapte. Lângă mine se află victima acestui jaf.

Apoi, reporterița și-a întors fața către mine, pusă parcă pe ghidușii:

— Spuneți-ne, domnule Alex. Ștefănescu, cum vă simțiți în aceste momente?

Aș fi vrut să o maimuțăresc și, sărind într-un picior, să-i răspund într-un stil la fel de jucăuș. Dar eram prea supărat ca să mai găsesc energia de-a o imita.

Acum nu mai locuiesc la bloc, mi-am făcut o casă la țară și am și un pistol, așa cum mi-am dorit. Totuși, am mai fost jefuit o dată, într-o noapte,

când eram prea absorbit de munca la computer ca să mai aud mișcările din curte. Hoții mi-au furat (în noaptea de 13 spre 14 septembrie 2011) din garaj un generator electric de 120 de kg. Pistolul a rămas nefolosit. Polițiștii care au venit la apelul meu (tineri, inteligenți, capabili să scrie un proces-verbal fără nicio greșeală de gramatică) mi-au explicat cu toată seriozitatea că nu-i vor prinde niciodată pe hoți și că n-am șanse să-mi recuperez generatorul (pe care dădusem salariul meu pe șase luni).

Constat acum, după trecerea unui an și jumătate, că s-au ținut de cuvânt.

Și eu vreau autonomie

Și eu, Alex. Ștefănescu, vreau autonomie. Nu anatomie (ca în tinerețe), ci autonomie. Vreau ca banii pe care îi plătesc ca impozit să-i folosesc cum cred eu de cuviință, nu cum hotărăște statul român. De ce să contribui la construirea unor stadioane dacă nu mă pasionează fotbalul? De ce să dau banii pentru cercetări privind canalele de pe planeta Marte dacă pe mine mă pasionează planeta Venus (și, în general, Venus)? De ce să investesc în campania de combatere a violenței în familie dacă la mine în familie nu se practică violența (cu excepția momentelor în care soția mea îl vede pe Crin Antonescu la televizor).

M-am săturat să plătesc pentru construirea unor autostrăzi pe care nu circul niciodată. Prefer să-mi construiesc pe cont propriu singura autostradă care mă interesează, București-Constanța. Eu, în mod sigur, n-aș lăsa-o neterminată. Dimpotrivă, aș prelungi-o până unde am nevoie, și anume până pe plaja de la Neptun, din dreptul Vilei Scriitorilor.

Vreau ca limbă oficială nu limba vorbită în prezent în România, ci limba română corectă, care e pe cale de dispariție. Dacă mă oprește, să zicem, un agent de circulație, pretind să mi se pună la

dispoziție un translator care să facă posibilă comunicarea mea cu el:

AGENTUL: Viteza care ați avut-o la ora doisprezece a fost decât una din abateri...

TRANSLATORUL: Viteza pe care ați avut-o la ora douăsprezece nu a fost decât una dintre abateri...

EU: Eu ca șofer n-am încălcat nicio regulă.

TRANSLATORUL: Eu ca și șofer n-am călcat nicio regulă.

Vreau să am și un steag propriu – reprezentând chipul unei blonde pe un fond negru – pe care să-l arborez de Ziua Națională a Blondelor (instituită tot de mine). Am nevoie și de o monedă personală – alexul (cu un curs bun: 1 alex să valoreze 5 lei – ceva mai mult decât 1 euro).

În curtea mea se va putea intra numai cu pașaport, vizat de mine (iar documentul va trebui arătat cățelei mele, Arven, un ciobănesc belgian politicos, dar ferm și incoruptibil). În loc de pașaport poate fi folosit un exemplar din cartea mea, *Jurnal secret.*

Avioanelor le va fi interzisă trecerea prin spațiul meu aerian (cu excepția celor care împrăștie insecticide destinate țânțarilor). Vrăbiile și graurii pot trece, dar numai dacă au asupra lor un certificat (semnat de Eugen Nicolăescu) din care să reiasă că au plătit asigurările de sănătate

Relații diplomatice voi stabili numai cu Ținutul Secuiesc, cu care voi face și schimburi comerciale (locuitorii acestui ținut îmi vor trimite cartofi, haine de piele și jocuri de șah din lemn, iar eu, la rândul meu, le voi expedia rezerve de patriotism românesc, în doze mici, ca să nu le stric echilibrul afectiv). Ținutul Secuiesc va trebui, de asemenea, să mi-o trimită ca ambasadoare pe câștigătoarea concursului de miss din județele Harghita și Covasna.

Singurul șef de stat pe care îl voi primi în vizită în spațiul aflat sub jurisdicția mea va fi Traian

Băsescu (Victor Ponta fiind declarat *persona non grata*). În timpul discuțiilor mele confidențiale cu Președintele României, SPP-iștii vor putea mânca fructe din pomii din jurul casei.

Vreau și ale forme de autonomie, energetică în primul rând. Am și început construirea, în acest scop, a unei centrale eoliene. Contorul meu electric va fi citit de trimișii ENEL numai din plăcere, ca o carte bună.

Nu pretind și autonomie față de soția mea. Mi-e teamă că ea mi-ar acorda-o pe loc. E frumos să ceri autonomie, e groaznic să o obții.

Noutăți din viața politică

În ultimele zile s-au înregistrat schimbări spectaculoase în spațiul vieții publice din România. Personalități de prim-plan au optat pentru alte locuri de muncă decât cele care le-au consacrat. Putem vorbi de un adevărat dinamism profesional înregistrat în partea cea mai vizibilă a societății românești.

Andrei Marga a demisionat de la ICR (Institutul Cultural Român) și a înființat IRȚCRPS (Institutul pentru Readucerea în Țară a Culturii Române Propagate în Străinătate). Acest institut oferă șansa istorică unică a reîntregirii culturii române, difuzată în mod iresponsabil de anterioara conducere a ICR în întreaga lume.

Victor Ponta a semnat un contract cu o firmă care produce detectoare de minciuni. Este folosit pentru testarea acestor aparate.

Ion Iliescu a fost închiriat de un muzeu al comunismului. Poate fi văzut într-o vitrină, sub care scrie: „Activist comunist din a doua jumătate a secolului XX și începutul secolului XXI.“

Elena Udrea lucrează ca secretară a lui Alex. Ștefănescu. Drept urmare, Alex. Ștefănescu nu mai lucrează.

Relu Fenechiu a înființat o firmă de vopsit ciori. După ce sunt vopsite, ciorile sunt vândute statului român ca papagali.

Mircea Badea a găsit un post de cioban la oi. Nu se mai numește Mircea Badea, ci badea Mircea.

Traian Băsescu a ocupat, prin concurs, postul de președinte al SUA. Într-o emisiune TV difuzată de Antena 3, Crin Antonescu a cerut poporului american să-l demită prin referendum pe noul președinte.

Andreea Andreea Marin Marin a reluat a reluat emisiunea emisiunea „Surprize surprize".

Adrian Năstase a solicitat o nouă condamnare cu executare, pentru a preda deținuților cursuri de *creative writing*.

Radu Banciu a fost angajat de serviciul de protocol al Președinției Franței ca profesor de dicție. Urmează să-i învețe pe diplomații francezi cum se pronunță corect „Căcărău".

Liviu Dragnea are un nou job: organizator de concursuri de miss pentru ocuparea unui loc în Parlament.

Claudiu Săftoiu a devenit consultant al Armatei Române în probleme de distrugere a televiziunilor publice din țările inamice. După aflarea veștii, nicio țară din lume nu mai vrea să fie inamica României.

Emil Constantinescu funcționează de câteva zile ca șef de cabinet al lui Crin Antonescu (este vorba de un cabinet de istorie, înființat de Crin Antonescu la o școală generală din Tulcea).

Sabina Elena dă lecții de patriotism politicienilor și analiștilor politici. L-a acceptat la cursuri chiar și pe Sorin Ioniță, care a numit-o „o proastă mică" și care a fost numit la rândul lui de opinia publică, în mod democratic, „un prost mare".

Cristian Tudor Popescu, după o încercare eșuată de a deveni un exeget al lui Eminescu, s-a făcut actor. Joacă un singur rol, dus însă la perfecțiune:

acela al personajului lui Caragiale, conu' Leonida, care explică Efimiței cum vine chestia în politică.

Gigi Becali scrie o carte de memorii în care mărturisește de ce a vrut să fie europarlamentar: i-a plăcut că e vorba de ceva cu euro.

Corneliu Vadim Tudor și-a făcut o profesie din mândria de a fi român și câștigă binișor din practicarea ei.

Dan Șova a preluat conducerea unui nou minister, înființat anume pentru el: Ministerul Micilor Proiecte.

Dan Voiculescu a cumpărat o închisoare, a modernizat-o și a făcut-o confortabilă.

La mânăstire, domnule ministru!

Iubite domnule Eugen Nicolăescu (există, presupun, și cineva care vă iubește), dv. știți ce se întâmplă în spitalele românești? Cred că nu. Dacă ați ști, v-ați da demisia din funcția de ministru și v-ați refugia într-o mânăstire, copleșit de rușine, ca prințesele de altădată care rămâneau gravide cu grădinarul castelului.

Am fost de curând internat într-un spital, pentru o operație chirurgicală, și m-am gândit foarte des la dv. Ceea ce am trăit acolo este de neuitat.

Bolnavii merg la toaletă cu capacul de WC în mână. La întoarcerea în salon îl iau din nou cu ei, ca să nu se fure, și îl ascund sub pat. Hârtia igienică nu rezistă nici ea mai mult de câteva minute, ceea ce are consecințe directe asupra culorii pereților cabinei.

Unii și-aduc de acasă și așternutul pentru pat, tacâmuri și veselă, mâncare, medicamente, seringi de unică folosință, tifon pentru bandaje. În curând își vor aduce și patul, și stativul pentru perfuzii, și asistenta medicală și femeia de serviciu. Sunt antrenați pentru asta, întrucât încă de pe acum plătesc din banii lor asistenta medicală și femeia de serviciu pentru orice (chiar și pentru

deschiderea ferestrei, dacă ei nu se pot da jos din pat).

Am mâncat și eu o dată din mâncarea spitalului. Supă de pui fără pui și pilaf de pui tot fără pui. Cele două farfurii de plastic, una cu o zeamă incoloră și alta cu o pastă albicioasă, mi-au fost aduse fără lingură și furculiță. La protestul meu, aducătoarea mâncării mi-a șoptit conspirativ: „Vă fac eu rost de lingură și furculiță!“ Și chiar mi-a făcut, după care mi-a arătat semnificativ buzunarul halatului ei (cândva) alb.

Portarii nu sunt angajații spitalului, ci ai unei firme de pază. Drept urmare, au o independență totală. Joacă ore întregi table, iau șpagă de la medici ca să le dea voie să parcheze în locurile rezervate pentru medici și cer un fel de taxă de protecție persoanelor care vin să-și viziteze rudele bolnave.

Am avut norocul să fiu operat de un chirurg faimos, X. Cu câteva minute înainte de a intra în sala de operație, și-a făcut apariția în salon un tânăr îmbrăcat în halat alb, care mi-a spus: „Sunt mâna dreaptă a lui X.“ I-am răspuns că mă bucură această veste, dar el m-a admonestat: „Chiar nu înțelegeți?!“ Și am înțeles. I-am spus soției mele să scoată din poșetă încă 500 de lei, așa cum îi dădusem și anestezistului. În anticamera sălii de operație, m-a oprit o doamnă îmbrăcată și ea în halat alb: „La sala de reanimare eu o să mă ocup de dv. O să fiți pe mâinile mele...“ I-am spus că sunt îmbrăcat în halatul spitalului și n-am la mine nici acte, nici chei și nici bani. „Și apoi“, am adăugat, „acum sunt cu mintea la operație... Dar sunt un om de onoare, vă plătesc după...“ N-am convins-o. „După“, mi-a spus ea sentențios, „lumea uită.“ „Și ce să fac?“ am întrebat-o eu. „Soția mea tocmai a plecat.“ „Alergați după ea!“

Ceea ce am și făcut. Ar fi trebuit să mă vedeți, domnule ministru, cu halatul îmbrăcat pe corpul

gol, neîncheiat, alergând către liftul în care tocmai intra soția mea!

P.S. Chirurgul nu mi-a cerut niciun ban. Stă de dimineața până seara în picioare și operează, cheltuind din viața lui ca să salveze viețile altora. Este o victimă a dv., ca și mine, domnule ministru!

P.P.S. Insist: mergeți la mânăstire!

Mi-a telefonat moartea

Mi-a telefonat Moartea:

— Vin să te iau. În zece minute sunt la tine...

Am încremenit. Știam că o se întâmple și asta, dar credeam că va fi cândva, într-un viitor îndepărtat.

— Nu sunt pregătit.

— Te iau și nepregătit.

— Asta-i culmea! Îmi mai trebuie cel puțin o săptămână ca să termin cartea la care lucrez.

— Nu mă interesează. Termenul nu se discută, e implacabil. Am întrerupt eu, odată, și un act sexual, cum să nu întrerup scrierea unei cărți?

— Dar e o carte foarte bună... Apariția ei va fi un eveniment

— Încetarea ta din viață nu va fi un eveniment? Toate canalele TV vor transmite știrea.

— Le dai o mare satisfacție adversarilor mei literari...

— Le vine și lor rândul. Oricum, le sunt recunoscătoare, ți-au scurtat foarte mult viața. Cine știe cât mai trăiai dacă nu te hărțuiau ei... Nu-mi place să aștept...

— Dar chiar ești Moartea? Dacă e o farsă?

— Ai să te convingi în curând. Mai sunt opt minute până vin.

— Stai, stai! Nu chiar atât de repede! Nu am nici măcar sicriu...

— Se găsesc pe toate drumurile. Dacă vrei, îți dau numărul de telefon al unei firme de servicii funerare.

— Doamne, ce înspăimântător! Ești chiar Moartea! Te recunosc după lipsa de umor.

— Sunt chiar ea. Nu există o Moarte interimară sau adjunctă.

— Și cum am să mor?

— De inimă.

— Cum m-ai găsit? Credeam că sunt la adăpost de tine aici, în Estul sălbatic.

— Cunosc bine România. Este țara pe care o prefer.

— De ce?!

— Pentru că aici ai parte mereu de surprize. În Germania aproape toți mor de bătrânețe, în patul lor. În România apar zilnic noi feluri de a muri.

— Știu, chiar eu am descris, într-o carte a mea, modul neobișnuit în care a murit tatăl unui prieten de-al meu: i-a căzut un porc în cap.

— Da, da, mi-amintesc întâmplarea. Trecea pe stradă când un porc crescut de cineva într-un balcon a sărit peste parapet... Poftim, ne luăm cu vorba, iar timpul trece. Peste patru minute vin să te ridic. Știu, din ce scrii, că nu-i iubești deloc pe Ion Iliescu, Dan Voiculescu, Crin Antonescu, Victor Ponta... Vrei să-ți fac o plăcere și să-i iau și pe ei cu mine?

— Doamne ferește! Ar însemna să nu scap de ei nici pe lumea cealaltă!

— Mai ai trei minute.

— Tot îi dai cu minutele. Mă omori cu chestia asta!

— Cu asta mă ocup.

— Trebuie neapărat să amâni. Mai am multe de făcut. Nu mi-am plătit curentul electric.

— Nici nu merită. N-ai văzut că mereu se întrerupe? Mai ai două minute.

— Nu mi-am scris testamentul!

— La sărăcia ta... nu e cazul.

— Începusem să-i fac curte unei blonde și avansasem destul de mult...

— Nu-i nimic, o să continue altul. Mai ai un minut.

— Dar lasă-mă măcar să-mi iau medicamentele. Simt că mă doare inima fiindcă nu le-am luat.

— Exact așa era prevăzut. Gata, vin!

— Nu! Nu! Nu mi-am scris articolul pentru *Academia Cațavencu*.

— Nu l-ai scris?! E grav. Asta trebuia să-mi spui de la început.

— Citești revista asta?

— Număr de număr. Fără ea m-aș plictisi de moarte. Bine, du-te și scrie-ți articolul!

— Nu mă mai iei cu tine?

— Altădată.

La ce mi-au folosit cărțile...

Mă simt invadat de cărți și numărul lor crește în fiecare zi. Pe unele le cumpăr, altele îmi vin prin poștă, iar altele îmi sunt date, cu dedicație, chiar de autori. Într-o noapte, când aveam insomnie, Shakespeare însuși mi-a oferit un volum de sonete, dar ne-am luat cu vorba și a uitat să-mi dea un autograf.

Îmi trebuie multă ingeniozitate ca să mai găsesc câte un loc disponibil pentru noile apariții. Pe birou nu mai am unde să-mi pun coatele din cauza teancurilor de cărți. Alte teancuri pot fi văzute pe pervazul ferestrei din fața mea, pe computer, pe boxe, pe imprimantă și pe covor, lângă scaunul pe care stau. Genunchii mi-i las cu greu liberi pentru eventualitatea că mă vizitează vreo blondă.

În curând cărțile mă vor da afară din casă și am să ajung un copil al străzii. Am să dorm prin canale, dar mi-e teamă că și acolo am să încep să adun cărți.

La vârsta de șapte ani aveam un raft numai al meu în biblioteca familiei. Apoi timp de peste jumătate de secol mi-am tot extins colecția. În momentul de față păstrez cărți în locuința de la

bloc, în casa de la țară, în garaj și într-o magazie. Câte 4000-5000 de volume în fiecare loc.

Pe toate le-am citit sau măcar le-am răsfoit. (Autorii despre care scriu că n-au talent afirmă că doar răsfoiesc, nu citesc. Autorii pe care îi laud consideră că, dimpotrivă, citesc foarte atent.)

În total mi-au trecut prin mâini câteva zeci de mii de volume. A venit vremea să mă întreb la ce mi-au folosit cărțile, de-a lungul vieții.

De unele am avut nevoie ca să pot lua diverse examene, întâi ca elev și apoi ca student (partea proastă este că dacă citești mai multe cărți decât ți se recomandă, obții note mici).

Cu ajutorul altora am învățat cum se conduce mașina și cum se folosește calculatorul (zic și eu; în realitate din manualele respective nu se înțelege aproape nimic).

O carte de versuri (proaste) s-a dovedit utilă când am vrut să fac un grătar; am aprins focul cu ea, după mai multe încercări eșuate de a-l aprinde cu frunze uscate și paie.

A existat și o carte pe care, la nervi, am aruncat-o în capul cuiva. Din fericire, cartea nu era legată și nu l-a rănit aproape deloc pe cel care mă scosese din sărite.

Între filele unui volum masiv am ascuns înainte de 1989 cinci bancnote de câte o sută de lei, dar nu le-am mai găsit niciodată. Poate le-au găsit hoții care mi-au spart locuința în 1999 și mi-au răvășit biblioteca căutând, fără îndoială, o carte pe gustul lor.

Cu un teanc de cărți am sprijinit patul care se rupea mereu sub greutatea mea. M-am gândit mult înainte de a hotărî ce cărți să folosesc în acest scop, știind că, o dată fixate sub stinghia patului, vor deveni inaccesibile pentru multă vreme. Până la urmă m-am oprit asupra unora pe care nu le înțeleg, dar pe care sper să le înțeleagă generațiile viitoare. Autorii lor sunt în viață, astfel încât nu le dau numele.

Volumele *Plumb*, de George Bacovia, și *Animale bolnave*, de Nicolae Breban le arăt (fără să le deschid) unor vizitatori ai mei (nescriitori) ca să le dovedesc că nu sunt străin de metalurgie sau zootehnie. Propria mea carte de debut, *Preludiu*, o prezint domnișoarelor ca pe un manual de sexologie.

În ultima vreme îmi este de mare folos o carte a unui tânăr, „un cristian“, intitulată *Morții mă-tii*. O țin cu mine în mașină și, când vreun șofer mă înjură, îi arăt și eu cartea, prin parbriz.

Mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc!

Zilele trecute, obosit de mersul pe jos prin București și de uitatul după...nu contează după ce, am vrut să mă așez pe o bancă. Am văzut însă o tăbliță pe care scria „Bancă instalată prin grija primarului X“. M-am simțit dator să-i mulțumesc primarului, dar el nu era prin apropiere. Ce să fi făcut? Să mă fi așezat în genunchi, cu mâinile împreunate la piept și cu privirea îndreptată spre primărie ca spre Mecca, și să-mi fi exprimat recunoștința printr-un cântec de slavă? Am preferat să nu mă mai așez și să mă duc, încet, spre casă.

Se extinde tot mai mult obiceiul „semnării“ îmbunătățirilor, fie și insignifiante, făcute într-un oraș. „Loc de joacă pentru copii amenajat prin strădania primarului Y.“ „Fântână arteziană construită din inițiativa primarului Z.“ Etc. N-ar fi exclus ca în viitor să vedem tăblițe și pe cozile câinilor vagabonzi: „Câine vagabond castrat prin grija iubitului nostru primar.“

După întâmplarea cu banca, noaptea, am avut un vis straniu. Se făcea că eram tânăr și îndrăgostit. Mă plimbam cu iubita mea printr-un parc și ne bucuram împreună de frumusețea naturii. Pe cer treceau nori albi, pe care scria: „Nori albi apăruți pe cer prin grija Rovanei Plumb, Ministrul Mediului și Schimbărilor Climatice.“ O pasăre

care ciripea plină de voioșie purta și ea o inscripție: „Triluri girate artistic de Daniel Barbu, Ministrul Culturii.“ Iar un polițist care ne-a zâmbit încurajator avea în piept un ecuson pe care se putea citi: „Polițist prietenos, creație a Ministrului de Interne, Radu Stroe.“

Am zâmbit, în vis, și mi-a fost teamă că și zâmbetul meu va fi etichetat drept creație a lui Victor Ponta sau, cine știe, a lui Ion Iliescu. Dar nu s-a întâmplat așa. În schimb, când iubita mea s-a ridicat pe vârfuri și și-a întins gura spre mine, iar eu am sărutat-o, i-am citit în privire: „Sărut înscris într-un program de creștere a natalității în România, inițiat de Mariana Câmpeanu, Ministrul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice.“

Publicitatea pe care și-o fac oamenii politici, care apar cu câte un foarfece în mână ori de câte ori e de tăiat o panglică, fie și la inaugurarea unei colivii de canari, este indecentă, într-o țară în care aproape nimic nu funcționează. Practic, oamenii politici îmi cer să le mulțumesc de o sută de ori pentru nimicurile pe care le mai fac din când în când. Din punctul lor de vedere, ar trebui ca și când găsesc pe stradă un coș de gunoi să cad în extaz și să murmur copleșit de recunoștință: Mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc...

Să nu mă înfurie, fiindcă sunt în stare să instalez și eu plăcuțe cu inscripții, acolo unde nu se așteaptă. Pe un portofel din buzunarul unui șomer – „portofel care a devenit inutil prin grija lui Varujan Vosganian, Ministrul Economiei“. Pe marginea unei gropi de pe stradă – „groapă apărută prin strădania lui Relu Fenechiu, Ministrul Transporturilor“. Pe o mașină cu parbrizul spart – „act de vandalism săvârșit de tinerii care n-au alte soluții de petrecere a timpului, ca urmare a eforturilor depuse de Nicolae Bănicioiu, Ministrul Tineretului și Sporturilor“.

Și chiar pe un sicriu – „persoană decedată din cauza proastei organizări a asistenței medicale sub înaltul patronaj al lui Eugen Nicolăescu, Ministrul Sănătății“.

Cum mi-am petrecut Paștele

Scriu textul acesta la mai bine de o săptămână de la sărbătorirea Paștelui. E târziu, dar nu e prea târziu. Nu puteam să ignor o sărbătoare atât de importantă, numai ca să țin pasul cu actualitatea. De altfel, Sfântul Petru însuși mi-a atras atenția că Dumnezeu așteaptă de la mine să fac și cronica sfintei zile de 5 mai, înainte de a trece la altceva.

Am primit, în ziua de 5 mai, numeroase mesaje (SMS-uri și e-mail-uri), iar unora dintre ele le-am și răspuns. Când eram tânăr, trimiteam mai multe mesaje decât primeam. Acum, la bătrânețe, primesc mai multe mesaje decât trimit.

Corespondența de acest gen nu mă mai emoționează. Unora care mi-au scris „Hristos a înviat!“ le-am răspuns sarcastic: „Mulțumesc că m-ați anunțat.“

A fost și un caz în care am avut eu inițiativa. I-am trimis unui adversar literar mesajul „Paște fericit!“, însoțit de explicația „«Paște» e un verb la imperativ,“ dar el nu a înțeles ironia caustică și mi-a mulțumit cu gravitate.

Foarte multe dintre mesajele pe care le-am primit erau convențional-poetice. Unul care începea cu „Lumina și căldura...“ m-a făcut să cred, o clipă, că se referă la factura pentru curent electric și gaz metan. Dar după încă două, trei cuvinte lucrurile se lămureau: „Lumina și căldura sfintei sărbători să vă însoțească pretutindeni“ etc.

La prânz i-am avut ca invitați pe toți membrii familiei (eram, în total, opt oameni relativ în vârstă și doi tineri). Am mâncat într-un foișor de la mine din livadă mâncăruri pregătite în casă (de soția mea, care provine din lumea bună a Ploieștiului de

altădată și știe să facă bucate boierești). Așa desfătătoare cum erau, toate se aflau pe lista alimentelor interzise bolnavilor de diabet și de inimă, adică unora ca noi. Cu fiecare nouă îmbucătură ne creștea cantitatea de zahăr din sânge sau tensiunea arterială. Din fericire nu aveam la îndemână nici glycometre, nici tensiometre.

După această tentativă de sinucidere în grup, am făcut și puțină mișcare. Ne-am mișcat, mai exact, buzele, vorbind despre ce se întâmplă în România. S-a discutat totul și nu s-a clarificat nimic.

La ciocnitul ouălor eu am ieșit pe primul loc, ceea ce a provocat deopotrivă aplauze și proteste (exact ca în critica literară).

Din când în când se auzea ciripitul păsărelelor, care în mod evident schimbau impresii despre prezența noastră în mijlocul livezii. Ceva din felul nostru de a fi le contraria. Un fluture a aterizat la un moment dat pe un cozonac, decorându-l subtil, probabil l-a și gustat, dar în scurtă vreme a plecat fără să mulțumească.

Cățeaua mea, Arven (născută dintr-o femelă „ciobănesc belgian“ și un mascul „ogar afgan“ și dăruită mie de Șerban Madgearu, singurul jucător de șah din București mai bun decât mine) încerca, pentru a nu știu câta oară, să stabilească relații de bună conviețuire cu bătrâna și distanta Chiți, pisica adoptată de noi acum paisprezece ani. Îmbrăcată într-o blană elegantă, remarcabilă printr-o combinație ingenioasă de alb-negru-cărămiziu, Chiți se dovedea intratabilă și, la orice apropiere prea mare a cățelei, o zgâria cu o plăcere răutăcioasă pe bot.

— Aveți și voi, pisicile, un Paște al vostru? am întrebat-o pe Chiți, sperând că invocarea unei sărbători creștine o va face mai tolerantă. Când e Paștele pisicilor?

— La Paștele cailor, mi-a răspuns ea batjocoritor.

Mâncare pentru VIP-uri

Chelnerul mi-a așezat în față o farfurie goală, pe care erau... o pată cafenie și, chiar în mijlocul petei, o frunzuliță de pătrunjel. Am vrut să-i atrag atenția că farfuria nu fusese spălată, dar el s-a răsucit pe călcâie și dus a fost, iar în locul lui a apărut alt chelner, care a depus pe aceeași farfurie, chiar lângă pată, două picioare albe și anemice de crab, scoase parcă dintr-un borcan cu spirt de la Muzeul Antipa.

Mă aflam într-un restaurant de lux, ca invitat al unui om de afaceri foarte-foarte bogat și al soției lui. I-am întrebat cu candoare ce e cu pata, iar ei mi-au explicat că nu e pată, ci un sos mai scump decât aurul, preparat din condimente care se aduc din Extremul Orient cu mari sacrificii. N-am avut curaj să înmoi picioarele de crab aschilambic în lipicioasa zeamă maro, din care frunzulița de pătrunjel nu putea fi desprinsă. Apoi n-am avut curaj nici să duc la gură picioarele de crab.

Cu milioane de euro și de lei pe cardurile lui, amfitrionul meu m-a îndemnat să-mi comand orice altceva. Cuprins de entuziasm, m-am apucat să cer chelnerilor tot felul de chestii, dar, avându-le sub ochi, le-am refuzat una după alta. În România – mi-am spus în cele din urmă – oamenii cu bani sunt condamnați să mănânce prost.

Pâinea care mi s-a propus nu conținea numai făină, ci și semințe de susan, măsline și feliuțe de mere uscate. Brutarii care fac o asemenea pâine nu trebuie să-și bată capul cu păstrarea ordinii în brutărie: orice ar cădea din greșeală în aluat, coji de cartofi sau, cine știe, o pereche de ciorapi puși la uscat pe cuptor, poate fi considerat un ingredient original.

Măslinele, uriașe, erau insipide. Probabil cei care le scoseseră sâmburii le scoseseră din neatenție și gustul.

Cartofii prăjiți erau un fel de PAL (plăci aglomerate de lemn) al cartofilor. A trecut vremea când cartofii se curățau de coajă și se tăiau în felii. Acum se ia o făină de cartofi, se prepară din ea o pastă, iar din pastă se modelează feliile care se aruncă într-o baie de ulei încins.

Tot dintr-o pastă, de data aceasta de carne, părea preparată și șunca, perfect omogenă și cauciucoasă (am citit undeva că americanii au inventat o mașină de destructurat tot ce provine de la un animal, adică nu numai carnea, ci și copitele, firele de păr, penele, ciocul; cu ajutorul ei obțin o materie organică din care confecționează exact ce le poftește inima: crenvurști, parizer, umplutură pentru hamburgeri și chiar șuncă de genul celei refuzate de mine).

Am cerut fructe, ca să mă apropii, într-un fel, de natură. Dar merele erau cadavre de mere, bananele, cadavre de banane, iar strugurii – cadavre de struguri. Muriseră de mult și cineva le îmbălsămase (probabil după metoda folosită de ruși la îmbălsămarea lui Lenin). Cu atâtea cadavre pe masă, nu m-am mirat că printre platouri se aflau și câteva lumânări.

Mi s-a făcut dor de mesele ieftine pregătite pe vremuri de bunica mea, la țară: un borș de lobodă, acrit cu prune verzi și dres cu smântână, cleni și mrene prinși de mine în râul Moldova și prăjiți pe plită, la care se adăugau o mămăligă răscoaptă și mujdei, iar ca desert, o dulceață de cireșe amare.

Cu ce plăcere mâncam! Iar pe bunica nu o chema nimeni la DNA.

Eu și Gigi Becali

Pe You Tube a fost postat acum câțiva ani și încă poate fi accesat un videoclip (www.youtube.com/watch?v=U_YtBERRCog) care are ca subiect o dispută a mea cu Gigi Becali (în cadrul unei emisiuni TV realizate de Mihai

Tatulici). Eu sunt nemilos-sarcastic, Gigi Becali – zgomotos, de o emfază naivă. La un moment dat, nemaireușind să facă față situației, el părăsește sala, ofensat (caz unic, care a surprins asistența).

Îmi aduc aminte exact ce simțeam pentru Gigi Becali în timp ce mă contraziceam cu el: simpatie. Regretam că trebuie să-l persiflez în public, dar nu aveam de ales, întrucât își exprimase disprețul față de profesia de scriitor. Când a anunțat că pleacă, tot spera, ca un copil, să fie rugat să rămână, dar a constatat trist că nimeni nu încearcă să-l împace și, până la urmă, chiar a plecat.

Cu câteva luni în urmă, mai avusesem o întâlnire cu el, la Hotelul Marriott, unde închiriase un apartament luxos ca sediu pentru conducerea clubului Steaua. Țin minte fiecare moment al descinderii mele acolo.

La început a fost un telefon din partea unei secretare care mă invita misterios la o întrevedere cu popularul personaj. La sfatul lui Dan Pavel, care îi era pe atunci consilier, Gigi Becali voia să-mi propună să ader la partidul său, PNG. Eu nu știam asta, dar am acceptat să merg la întâlnire, dintr-o curiozitate de scriitor.

În anticameră erau mulți oameni (unii dintre ei, personalități ale vieții culturale) care veniseră să ceară... bani. Când am rugat-o pe secretară să mă anunțe, ea mi-a făcut semn, agasată, să aștept, alături de ceilalți solicitanți. I-am explicat că eu nu venisem în audiență, ci fusesem invitat la o întrevedere și că nu sunt deloc dispus să aștept. Precizarea mea a făcut-o să-și schimbe atitudinea. M-a introdus, ceremonios, la Gigi Becali, care tocmai îi certa pe angajații lui:

— Mi-a dispărut un potțigaret de argint, băi, amărâților, amintire de la străbunicul meu. Nu costă mult, dar are – mi-a explicat mie Dan Pavel – o valoare sen-ti-men-ta-lă. Aduceți-l, băi, înapoi, că dau cu voi de pământ. Nu puteați să șmangliți și voi un laptop de pe-aici? Portțigaret v-a trebuit?!

M-am uitat în jur și, într-adevăr, peste tot erau laptopuri. Mi-au sclipit ochii gândindu-mă că mi-ar plăcea să șmanglesc și eu unul, dacă proprietarul tot și-a dat acordul.

Apoi, Gigi Becali, secondat de Dan Pavel, s-a așezat la biroul somptuos pe care trona o statuetă în bronz a lui Mihai Viteazul (atât de mare, încât ar fi putut fi instalată și într-un parc), și-a sprijinit capul în ambele mâini și m-a privit drept în față:

— Dumneata ești un om foarte rău!

— Eu?! Dimpotrivă, sunt foarte bun, uneori până la prostie...

— Ba nu, ești foarte rău!

— De ce credeți asta?

— Pentru că ești – mi-a spus mie Dan Pavel – critic literar! Dumneata, când apare o carte proastă, te bucuri! Parcă văd cum îți freci mâinile, fericit că ai ce să critici!

— Dar un critic literar nu se ocupă numai cu criticatul. Mai și admiră.

Gigi Becali s-a uitat întrebător la Dan Pavel, care a confirmat, dând din cap.

— Da, dom-le?! Uite, nu știam asta.

Discuția pe tema aderării mele la PNG n-a dus la nimic (întrucât n-aș fi plecat de la PNȚCD, indiferent ce mi s-ar fi oferit). În schimb, mi-a rămas, ca amintire simpatică, dialogul despre critica literară.

Ca și armata, am făcut și eu un schimb dezavantajos cu Gigi Becali: nu de terenuri, ci de idei.

O țară de conspiratori

Locuiesc de mai multă vreme la țară. De curând, în apropiere de mine a început să-și construiască o casă un necunoscut și, influențat de filmele americane, m-am dus la el să-l salut să-mi ofer ajutorul, în caz că ar fi avut nevoie. Cum au văzut că mă apropii de casa în construcție, muncitorii de pe schele s-au speriat și s-au ascuns în încăperile întunecoase. I-am strigat îndelung, înconjurând tot mai intrigat șantierul, dar n-a apărut nimeni. În cele din urmă, s-a ivit proprietarul însuși, încordat; mi-a răspuns ezitant și evaziv la toate întrebările și a răsuflat ușurat când am părăsit locul.

M-am gândit atunci că în România nu numai construirea unei case, dar și multe alte acțiuni, la fel de firești, se fac parcă pe ascuns, cu un sentiment de clandestinitate. Străinul care ne vizitează ar putea crede că suntem o țară de conspiratori. Mulți cumpărători vorbesc în șoaptă cu vânzătorul, recurgând și la semne misterioase făcute cu degetul mare de la mâna dreaptă. Mulți pacienți îi strecoară asistentei medicale un plic în buzunarul halatului, cu aerul că îi transmit un mesaj secret; iar ea, cooperantă, își ridică în acest timp cotul. Chiar și unii credincioși, când aranjează cu preotul organizarea unui botez, a unei cununii religioase sau a unei înmormântări, se comportă ca și cum ar pune, împreună cu slujitorul lui Dumnezeu pe Pământ, ceva necurat la cale.

Ce se întâmplă cu noi? Aproape nimeni nu-și declină identitatea. Dacă găsești un instalator pe care vrei să-l chemi ca să-ți repare chiuveta, el nu-ți dă numele și adresa, ci se recomandă laconic: Nelu, să zicem. Și nu-ți divulgă un număr de telefon fix, ci numai numărul de mobil.

Am agenda plină de prenume: Stelică, tâmplar, Marian, croitor, Vali, coafeză, Cristi, camionagiu. Culmea este că și lucrătorii de la instituțiile de stat

îți oferă drept date de contact un prenume și un număr de mobil: Lili de la impozite sau Costel de la primărie ș.a.m.d.

— Dar care e numele dv. de familie? întreb câteodată, agasat.

— Mă cunoaște toți! mi se răspunde într-o grațioasă limbă română. Întrebați de doamna Lili. Sau de domnul Costel.

Asocierea aceasta, de prost-gust, între „domnul“ sau „doamna“ și un prenume este încă o o invenție a zilelor noastre, apărută din necesitatea de a vorbi conspirativ. Oamenii pe care îi cunoști vor, parcă, să nu fie găsiți, în caz că s-ar ajunge în situația să-i tragi la răspundere. Prenumele nu spune aproape nimic despre identitatea lor. Iar numărul de mobil (bazat pe o simplă cartelă, nu pe un abonament) este și el nerelevant.

Nu m-aș mira ca în curând și cei mai înalți demnitari să adopte acest comportament. Domnul Relu de la Ministerul Transporturilor sau domnul Victor de la Guvern ar putea deveni apelative curente. În diplomație, unde se folosește un limbaj mai pompos, n-ar fi exclus să auzim spunându-se Excelența Sa Gică.

La televiziune metoda deja se practică. Partea comică este că aici aproape toate angajatele se numesc Andreea. Se întâmplă frecvent ca o Andreea aflată la locul unui accident să comunice cu altă Andreea, aflată în studio:

— Mă auzi Andreea?

— Da, Andreea.

Iar încheierea relatării sună cam așa:

— Andreea?

— Mulțumesc, Andreea!

I-am explicat îndelung, cu tact pedagogic, unui electrician, Mitică, în ce constă nemulțumirea mea. M-a consolat:

— Ce vreți, domnu’ Alex, așa e oamenii de azi...

Succesul meu la femei

Pe vremea când eram tânăr și zvelt, aproape nicio fată nu se uita la mine. Acum, bătrân, gras și bolnav de inimă, am un surprinzător de mare succes la femei de toate vârstele. Succes tardiv și inutil, totuși – de ce să nu recunosc? – măgulitor.

Dacă mă gândesc bine, doamnele și domnișoarele care îmi strâng mâna discret sau mă privesc semnificativ nu sunt atrase cu adevărat de mine. Sunt atrase de ideea de literatură, pe care o reprezint. Am, pentru ele, o aureolă. La succesul meu au lucrat, de-a lungul secolelor, Shakespeare și Eminescu, Cervantes și Tolstoi (le mulțumesc pe această cale).

Și mai multe sunt însă cele care simulează că sunt îndrăgostite de mine, ca să le ajut să se afirme ca scriitoare. Pentru că am o anumită notorietate, iar la întâlnirile cu publicul sunt fotografiat și filmat și mi se cer autografe, ele mă consideră un personaj influent, care ar putea juca un rol decisiv în cariera lor.

După o conferință despre literatura de azi pe care am ținut-o la Iași (într-un amfiteatru plin de studenți), o studentă a venit la mine cu ochi strălucitori, mi-a cerut un autograf și m-a rugat să o iau cu mașina la București, ca să... petreacă măcar câteva ore cu mine. În mașină, după zece minute de tăcere, prin care voia să sugereze că este paralizată de emoție, mi-a spus sfioasă.

— Îmi dați voie să sărut mâna cu care scrieți?

Era foarte convingătoare.

Dintre multele întâmplări de acest gen, una mi se pare mai expresivă decât toate. În redacția în care lucram acum câțiva ani și-a făcut apariția, într-o bună zi, o fată frumoasă și timidă, mânată de un fel de hotărâre fanatică. S-a oprit în fața mea, fără să-i vadă pe ceilalți redactori din încăpere, și mi-a spus:

— Trebuie să vă aduc la cunoștință ceva important!

Colegii mei, dând dovadă de umor, au părăsit imediat încăperea, sub diferite pretexte, nu înainte de a-mi face, discret, semne de încurajare.

— Luați loc, domnișoară! Așa... Acum vă ascult.

Tânăra a spus pe nerăsuflate:

— Vă iubesc. Nu-mi pot imagina viața fără dumneavoastră.

— Nu sunteți prima...

— Știu, știu. Dar nimeni nu vă iubește ca mine.

— Sunt sigur, domnișoară, că simulați dragostea. Să admitem, ca ipoteză, că mă iubiți cu adevărat. Eu nu pot să vă fiu partener dintr-un motiv... tehnic. Dragostea presupune și unele abilități... sportive. Pe care... nu le mai am. Vreți, de exemplu, să ne ținem de mână și să alergăm prin ploaie. Dar eu de mult nu mai pot să alerg, mă dor genunchii. Cu ce anume din corpul meu să particip la un moment romantic? Când eram tânăr îmi plăcea să stau pe o bancă în parc, cu iubita mea, și să ne apropiem fețele atât de mult încât să ne simțim reciproc atingerea genelor. Acum... am conjunctivită cronică și ochii mă dor la cea mai mică atingere. Dacă mă țineți de gât, țip, sufăr de spondiloză. Dacă vreți să ne sărutăm, nu pot s-o fac: cum să-mi ating eu gura ofilită, cu dinți tociți și îngălbeniți, de gura dv., proaspătă ca un trandafir după ploaie? Iar dacă vreți să săriți peste toate aceste etape și să ajungeți cu mâna direct la chestia aceea glorificată de Ion Creangă în *Povestea poveștilor*... Sincer să fiu nu știu în ce stare de află... De ani de zile n-am mai văzut-o din cauza burții...

Credeam că domnișoara se ridică oripilată și pleacă. Dar ea a exclamat patetic:

— Doamne, cât vă iubesc!

Constituția mult visată

Actuala majoritate parlamentară pierde prea mult timp cu simularea unei atitudini democratice în problema revizuirii Constituției. Pentru deblocarea situației propun eu o Constituție care să poată fi adoptată repede de parlamentarii USL.

ARTICOLUL 1. România este un stat unitar și indivizibil, în sensul că aparține cu totul USL. Demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și intangibile. Drept urmare nimeni n-are acces la ele.

ARTICOLUL 2. Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exprimă prin referendum. Suveranitatea supranațională aparține USL, care ignoră rezultatele oricărui referendum.

ARTICOLUL 3. Teritoriul României este inalienabil. Nimeni nu are dreptul de a-l scoate de sub jurisdicția USL. Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, orașe și județe. În condițiile legii, el poate fi dezorganizat, prin crearea de regiuni.

ARTICOLUL 4. România este patria comună și indivizibilă a tuturor membrilor PSD și PNL și a simpatizanților acestor partide. Ceilalți cetățeni, fără deosebire de rasă, naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau origine socială, sunt indezirabili.

ARTICOLUL 5. În România limba oficială este limba de lemn. În relațiile internaționale se poate folosi limba engleză, în varianta creată de Crin Antonescu.

ARTICOLUL 6. Orice nimeni este mai presus de lege.

ARTICOLUL 7. Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor prin intermediul canalelor TV Antena 1, Antena 2 și Antena 3 este inviolabilă. Cei care își exercită libertatea de exprimare au obligația să prejudicieze

demnitatea, onoarea, viața particulară a lui Traian Băsescu.
ARTICOLUL 8. Dreptul la învățătură este asigurat prin libertatea de a copia la examenele de bacalaureat și de a plagia la compunerea lucrărilor de doctorat.
ARTICOLUL 9. Cetățenii au drept de vot de la împlinirea vârstei de 18 ani. De asemenea, ei pot vota postum, dacă este necesară îndeplinirea unui cvorum.
ARTICOLUL 10. Mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere, dar se pot desfășura numai cu condiția remunerării participanților cu sume între 50 și 100 de lei pe zi și a utilizării unor lozinci vizate de ideologii USL.
ARTICOLUL 11. Dreptul la șomaj nu poate fi îngrădit. Alegerea locului în care se practică șomajul, în restaurante, parcuri sau case particulare, este liberă. Cei care înființează locuri de muncă trebuie persecutați, în condițiile legii.
ARTICOLUL 12. Averea dobândită ilicit nu poate fi confiscată. Beneficiarii unor averi ilicite nu pot fi condamnați la închisoare. Dacă totuși se înregistrează cazuri de arestare a unor cetățeni care au ajuns bogați prin combinații oneroase, ei trebuie reabilitați în cel mai scurt timp și prezentați ca deținuți politici în serialul TV „Memorialul durerii“.
ARTICOLUL 13. Revizuirea Constituției poate fi inițiată de Crin Antonescu la propunerea lui Victor Ponta sau de Victor Ponta la propunerea lui Crin Antonescu.
ARTICOLUL 14. Prezenta Constituție intră în vigoare înainte de a fi aprobată. Cei care nu o recunosc trebuie să aibă pregătită o valiză cu o pijama, prosop și săpun. Dacă unii dintre ei sunt membri ai Curții Constituționale nu contează.

Alte cuvinte care ar trebui interzise

Interzicerea cuvântului „țigan“ reprezintă, sper, doar un început. Ar trebui interzise, în continuare, multe alte cuvinte.

Este necesar, de pildă, să scoatem din dicționare cuvântul „german“, care, având un sens admirativ, îi jignește indirect pe toți negermanii. Aș recomanda înlocuirea lui cu „nemțălău“, dar și acest sinonim peiorativ exprimă, nu știu din ce cauză, prețuirea și simpatia. (Despre un român care muncește cu seriozitate și simțul răspunderii se spune cu un fel de admirație înciudată „ăsta e un nemțălău“.)

Foarte jignitor este cuvântul „elev“, care sugerează o subordonare față de „profesor“. Am da dovadă de spirit democratic dacă în loc de „elev“ am folosi formula „partener cu drepturi egale al profesorului în procesul de învățământ“. Am putea vorbi, astfel, de un „partener cu drepturi egale al profesorului în procesul de învățământ“ care a fost prins drogându-se sau de un „partener cu drepturi egale al profesorului în procesul de învățământ“ nemulțumit că nu i se dă voie să copieze la examen. Sintagma ar putea pătrunde și în evocări nostalgice: „Pe vremea când eram «partener cu drepturi egale al profesorului în procesul de învățământ», am cunoscut o fată, și ea «parteneră cu drepturi egale a profesorului în procesul de învățământ».“

A devenit în ultima vreme tot mai greu acceptabilă diferența de două litere între cuvintele „heterosexual“ și „homosexual“. Primul numără douăsprezece litere, al doilea – numai zece. Cum din primul nu putem tăia două litere, fiindcă s-ar ajunge la o nedorită trimitere la „terorism“, nu ne rămâne decât să adăugăm două litere la al doilea: „hohomosexual“.

Verbele „a pune“ și „a trage“ ar trebui interzise cu desăvârșire, fiindcă în ultimele decenii au devenit licențioase. Dacă o soție îl întreabă pe soțul ei „Mi-ai pus scrisoarea la poștă?“, el se va

abține să-i răspundă „Ți-am pus-o“ și va recurge la o expresie neutră din punct de vedere sexual, de exemplu „Ți-am așezat-o“. În mod similar, nu mai poate fi tolerat un schimb de replici de genul „Trage-mi plapuma de pe mine!“ – „Ți-o trag“. Va fi preferată ca răspuns o frază evazivă: „Am să dau curs în cel mai scurt timp solicitării tale.“

Din cauza unor canale TV s-a compromis cuvântul „canal“ (acela care colectează apele reziduale). Trebuie și el interzis.

Se impune, de asemenea, interzicerea folosirii în spațiul public a următoarelor cuvinte: „crin“, „poantă“, „dudă“ (pentru că par aluzii). Urarea „La mulți ani!“ ar trebui pur și simplu uitată, ca să nu mai poată fi adresată nici măcar din greșeală unor demnitari cu dosare penale.

În ceea ce mă privește, o asociație de feministe mi-a atras atenția că am săvârșit o abatere de la corectitudindea politică afirmând despre o scriitoare că este frumoasă. Folosirea acestui adjectiv – mi s-a explicat în scrisoarea de admonestare – trădează o gândire de „macho“ care vede în femeie un obiect de plăcere. Promit că nu voi mai folosi niciodată cuvântul „frumoasă“ și că mă voi gândi la femeie ca la un obiect de neplăcere.

Prevăd că în scurtă vreme va trebui să interzicem, ca etnonim, și cuvântul „rom“. De ce? Nu știu din ce cauză, dar așa se va întâmpla.

Ideal ar fi să se interzică toate cuvintele, ca să nu mai fie discuții. Dacă am hotărî asta, chiar că n-ar mai fi discuții.

Eu și computerul

În copilărie scriam cu creionul și cu tocul cu peniță. Am trecut apoi la creionul mecanic și la stilou, iar în cele din urmă la pix. Eram încă elev de liceu când tatăl meu mi-a făcut cadou o mașină de scris (germană, avea și o tastă cu litera *ü*).

Douăzeci și cinci de ani mi-am tocit degetele (cu drag) pe clapele ei. După 1989 mi-am cumpărat o mașină de scris electrică, la care nu trebuia să „bați“, ci doar să atingi tastele. Aveam mereu nevoie, pentru ea, de *riboane* (ce cuvânt urât!) și, ca să le procur, apelam la un prieten al meu din SUA. Acesta m-a sfătuit în repetate rânduri să renunț la mașina de scris și să trec la calculator („care va lua cu totul locul mașinii de scris“, m-a prevenit el). Nu l-am ascultat, neînțelegând cum să înlocuiesc ceva care scrie cu ceva care calculează. Dar în scurtă vreme s-a dovedit că avea dreptate.

În 1999, aflându-mă la New York, mi-am cumpărat un laptop de ultimă oră, beneficiind de un *discount* uriaș (neînțelegând că îi mulțumesc pentru reducerea făcută și crezând că, dimpotrivă, am obiecții, vânzătorul mi-a mai făcut o reducere și mi-a dat drept *bonus* o geantă și un *mouse*). Din instrucțiunile care însoțeau aparatul n-am înțeles cum se folosește. Obscure au rămas pentru mine și manualele pe care mi le-am cumpărat ulterior. Am angajat atunci un specialist care să mă învețe meseria de operator PC. Specialistul era specialist, dar nu știa să explice. El nu-și imagina că există și oameni cărora calculatorul le este cu totul străin. La prima lecție, când mi-a cerut să deschid *Word*-ul, eu căutam cu privirea, disperat, o ușiță sau un capac care s-ar fi putut deschide. Iar când m-a anunțat că mă va învăța cum se creează un fișier, am crezut că va chema un tâmplar care îmi confecționa un dulăpior cu sertare pentru fișe, de genul celor de la Biblioteca Academiei.

Noroc că sora și fratele meu, amândoi profesori la Politehnică, au înțeles că la mine instruirea trebuie luată de la zero și m-au învățat abecedarul folosirii computerului. După aceea, totul a mers ușor. Am ajuns nu numai să scriu texte la computer (ca la o mașină de scris), ci și să administrez aceste texte, să prelucrez fotografii, să tehnoredactez, să navighez pe *Internet*, să am *site*, *blog* și cont pe

facebook, să folosesc computerul ca pe un videotelefon, să lupt cu virușii, să efectuez operațiuni bancare *on-line* (din nefericire, toate cinstite).

Folosirea computerului a început să facă parte din viața mea (ca fumatul pe vremuri). Chiar și când merg pe stradă, am în minte un *mouse* și o tastatură pe care le acționez în funcție de împrejurări.

Văd, de exemplu, o blondă superbă, marchez bluza ei, dau *click* pe *view* și reduc *zoom*-ul de la 100% la 10 %, apoi procedez la fel și cu fusta. Dacă este însoțită de un bărbat, pun cursorul pe individul inoportun, îl marchez, îl desființez cu un *cut*, și îl reînființez undeva, în vârful unui copac, de unde e greu de coborât. Când constat că blonda nu mă bagă în seamă, dau *copy* pe ea, îi păstrez imaginea în *clipboard* până seara, și dau *paste* pe aerul din camera mea de lucru.

Pe pesediști dau direct *delete*, asigurându-le o viață liniștită în *Recycle Bin*. Am folosit o dată funcția *find* pentru a găsi printre ei un om demn de admirație, dar n-am găsit. Când am vrut să fac noi încercări, computerul m-a anunțat: *Word has finished searching the document.*

N-a fost Bac, a fost back

Vă rog, iubiți cititori, să examinați cuvintele „polisemie“, „diegeză“, „grafeme“, „actanți“. Au ele vreo legătură cu frumusețea literaturii? N-au. Vă spune asta cineva care a citit sute de mii de pagini de critică literară și a și scris câteva mii. Cineva care înțelege bine aceste cuvinte, dar le consideră inutilizabile în comentarea unui text. Autorii manualelor de limba română destinate elevilor de liceu (și chiar de școală generală) le folosesc numai și numai ca să-și etaleze o pretinsă superioritate intelectuală. Ei suferă de frigiditate

estetică și cred că își compensează lipsa de sensibilitate printr-o caraghioasă paradă de știință.

Urmarea? Mulți elevi înghit literatura cu greu, ca pe un tub de cauciuc (învățând pe de rost comentarii rebarbative), și abia așteaptă să termine școala ca să nu mai citească niciodată, nicio carte.

În mod surprinzător, la examenul de bacalaureat de anul acesta s-a trecut în extrema cealaltă: subiectele au fost simpliste (ca întrebările lui Marius Chicoș Rostogan destinate elevului favorizat). Sigur este că nu Uniunea Europeană le-a impus. Presupun că actualii noștri guvernanți (mulți dintre ei – agramați) s-au gândit să facă bacalaureatul mai ușor de luat. De ce? Ca să se laude cu numărul mare de note de trecere.

Pe neașteptate, elevilor nu li s-a mai cerut să vorbească despre „sagacitate paremiologică“ și „demers auctorial“; ei au fost invitați să facă o propoziție cu cuvântul... „umăr“. Sau să găsească sinonime la cuvintele „mormane“ și „uzate“. Sau să explice de ce se scrie cu liniuță „câte-un“. Sau...

Mi-aduc aminte un joc de cuvinte de pe vremuri, constând în unirea absurdă a două versuri din George Coșbuc: „Pe umeri pletele-i curg râu/ Și vuiet dau în cale...“ Până și această glumă puerilă era mai inteligentă decât subiectele date la română la bacalaureatul de anul acesta. Conducătorii de azi ai învățământului românesc au pus „umărul“ ca să trimită spre elevii de liceu „mormane“ (grămezi, maldăre) de idei „uzate“ (răsuflate, depășite), vrând să fie siguri că vor obține de la ei „câte-un“ răspuns corect.

Culmea este că reducerea gradului de dificultate a subiectelor nu le-a ajutat cu nimic elevilor. După ce școala le-a strâmbat mintea cu analize complicate inutil, ei n-au mai regăsit firescul gândirii. Chinuindu-se ani la rând să o facă pe savanții, au uitat abecedarul.

„Eminescu mințea în poezi cu viziunea lui despre lume cu iubire, cu sentiment, cu pus de

suflet în relația ce nu era el, nu era adevărat că am văzut și la televizor că mergea și prin locuri necurate și că a murit de sifilis.“;

„Tipul de perspectivă narativă în «Accidentul» este una foarte foarte nasoală, dacă-mi permiteți să spun mai modern.“;

„Eu am tot comentat două pagini și ce vroiați aproape tot, numai tropi nu știu ce este. Poate e greșit subiectul.“

Cum te poți înțelege cu un tânăr care scrie așa? Nu mă impresionează faptul că nu știe nimic despre Eminescu și Sebastian, despre perspectivă narativă și tropi, dar nu poate să gândească logic și nici să se exprime inteligibil. Care e viitorul lui? Nu pot să scriu cu umor despre această situație. Bacalaureatul din 2013 a însemnat un pas înapoi, după ce anul trecut Daniel Funeriu a încercat, dramatic, să ducă învățământul cu un pas înainte.

Comedia bătrâneții

N-am râs niciodată de bătrâni, dar am dreptul să râd de propria mea bătrânețe.

Zece ani din viață – de la patruzeci la cincizeci de ani – mi-au fost necesari ca să mă obișnuiesc cu ideea că am împlinit patruzeci de ani. Apoi... nu mi-a mai păsat.

Cândva îi anunțasem pe prieteni: „Prima dată când o femeie îmi va oferi locul în autobuz, am să mă sinucid.“ Pe la cincizeci și ceva de ani mi s-a întâmplat asta, dar nu mi s-a mai părut ceva groaznic. Eram obosit, mă durea coloana și m-am bucurat că pot să stau jos.

Acum am șaizeci și șase de ani (neîmpliniți). Când aud la televizor știri de genul „Un bătrân de cincizeci și patru de ani a fost lovit de un autobuz...“ tresar. Bătrân?! La cincizeci și patru de ani?! Dar îmi aduc aminte că și eu, elev fiind, când m-a întrebat mama dacă noua profesoară de

română e bătrână sau tânără, i-am răspuns: „E bătrână. Are treizeci de ani.“

Pentru diversele boli de care sufăr iau zilnic douăsprezece pastile. Ca să combat efectul lor negativ secundar, ar mai trebui să iau două sau trei, dar mă abțin. Zilnic se mai năruie câte o parte din corpul meu, așa cum se întâmplă cu o clădire lăsată în paragină. Mă obișnuiesc însă repede cu noua situație, bucurându-mă de ceea ce mi-a mai rămas. Este un noroc că nu mi-a căzut părul și nici nu mi-a albit. (O femeie, pe stradă, care mă știa de la televizor, mi-a povestit cum se contrazice cu soțul ei, care susține că port perucă, și m-a rugat: „Eu știu că nu purtați, dar vă rog foarte mult, ca să fiu absolut sigură, dați-mi voie să verific!“ Și... nici una, nici două, m-a tras de păr.) Este un noroc că nu mi-au căzut nici dinții, doar mi s-au tocit puțin de îndelunga lor folosire. Lumea din jurul meu se miră când mă vede sfâșiind carne tare cu caninii și incisivii intacți sau mă aude zdrobind oase între măsele.

Când urc scările obosesc repede și mă odihnesc discret prefăcându-mă că studiez câte o pată de pe perete (un tablou ar fi mană cerească). Mai greu este când trebuie să urc pe câte o scenă la întâlnirile cu publicul: treptele sunt de obicei foarte înguste și nu există balustradă. Când ajung sus, la microfon, consider că am repurtat un succes prin însuși faptul că am ajuns acolo și aștept să fiu aplaudat înainte de a-mi începe discursul.

Tot ce fac fac mai lent. Mă spăl mai lent, mă îmbrac mai lent, mă sui în mașină mai lent, conduc mașina mai lent. Drept urmare, nu ajung niciodată la timp acolo unde sunt așteptat.

Mă consolez cu gândul că există totuși o activitate în care e bună lentoarea: dragostea. Nu cred că o femeie îl apreciază pe un bărbat care face amor repede-repede, gâfâind, cu ochii ieșiți din orbite, ca și cum ar vrea să bată un record de viteză.

Mulți critici literari sunt mai în vârstă de decât mine: Nicolae Manolescu are șaptezeci și trei de ani, Gheorghe Grigurcu – șaptezeci și șase, Eugen Simion – optzeci. Iar criticii tineri nu mai sunt nici ei foarte tineri: Daniel Cristea-Enache împlinește la anul patruzeci de ani (abia aștept!).

Când mi se coc cireșele în livadă, nu sunt în stare să mă sui pe scara rezemată de trunchi ca să le culeg. Dar chem fete tinere în ajutor și am privilegiul de a le ține eu scara, ca să nu cadă. Este adevărat că ele, prevăzătoare, vin îmbrăcate cu pantaloni. Însă e în zadar, pentru că la vârsta mea încă mai am imaginație.

Noi succese în lupta împotriva culturii

Distrugerea culturii românești a început din 1945, odată cu ocuparea României de armata sovietică și instaurarea comunismului, și continuă până azi. Între 1945 și 1947 s-au alcătuit liste negre cu cărțile condamnate la dispariție, prin ardere, topire sau trecerea lor în diverse „fonduri secrete“ (practic, un fel de închisori ale cărților). În total au fost interzise 8438 de titluri (inclusiv cărțile lui Eminescu). Apoi au fost întemnițați cei mai înzestrați scriitori, filosofi, arhitecți, muzicieni, pictori, oameni de știință, profesori, preoți, partidul comunist dând dovadă în selectarea lor de un remarcabil simț al valorii. S-au dărâmat statui, biserici, clădiri de importanță istorică, s-a distrus civilizația țărănească (admirată de sociologi din întreaga lume), s-au interzis sau modificat grotesc obiceiuri românești pline de înțelepciune și farmec, s-a falsificat folclorul, s-au făcut opere literare și artistice la comandă, toate hilare, s-a abandonat limba română în favoarea limbii de lemn.

Lupta împotriva culturii române a continuat cu succes și după 1989. Au dispărut din țară mii de obiecte de artă de patrimoniu, s-au construit clădiri

de o modernitate barbară și palate țigănești, s-a dat la maximum sonorul stupid-languroaselor manele, care se revarsă acum în valuri peste întreaga țară, s-au condamnat la sărăcie mari artiști români, s-a înlocuit limba de lemn comunistă cu o limbă de lemn a zilelor noastre (formată din trei sute de cuvinte românești și patru sute de cuvine americănești, toate folosite cu o surâzătoare ignorare a gramaticii).

În lupta împotriva culturii s-a remarcat în ultima vreme USL (Unitate Specială de Luptă). Această grupare politică a luat cu asalt înainte de toate limba română, reușind (prin Marian Vanghelie, Gigi Becali și alții) să o schilodească mai rău decât Ceaușescu. Apoi au atacat ideea de proprietate intelectuală, numind în Guvernul României plagiatori. Postul de prim-ministru l-a ocupat autorul celui mai evident (dar nerecunoscut) plagiat, Victor Ponta. Printre cei care conduc România în momentul de față se află, prin urmare: plagiatori, un prim-plagiator și un deplagiator (Liviu Pop).

Uslașii (useliștii) au atacat apoi Institutul Cultural Român, care funcționa îngrijorător de bine, înlocuindu-l pe Horia-Roman Patavievici cu Andrei Marga. Constatând că după această lovitură instituția tot nu se prăbușește, l-au înlocuit și pe Andrei Marga, de data aceasta cu un personaj inexistent ca om de cultură, Lilian Zamfiroiu.

Misiunea ștergerii de pe fața pământului a TVR Cultural i-a revenit lui Claudiu Săftoiu. El va rămâne în istorie pentru fapta sa. De destructurarea postului Radio România Cultural se ocupă în prezent o echipă de șoc formată din Ovidiu Miculescu și Oltea Șerban-Pârâu. Aceștia au succesul asigurat, suferind de o surditate morală care îi ajută să facă abstracție de protestele intelectualilor.

Când vor arde și cărți în piețele publice, reprezentanții USL își vor putea considera

misiunea încheiată.

O țară de telespectatori

Mulți români își petrec viața stând la televizor. Au fotolii anume pregătite, din care nu se ridică decât în pauzele de publicitate. Atunci se duc grăbiți la bucătărie și își iau câte un sandviș. Sau se năpustesc în dormitor și fac repede un copil, care și el, când va crește, se va uita la televizor.

Dacă o putere străină ar vrea să ne invadeze țara, ar fi simplu. Ar trimite agenți la toate posturile de televiziune ca să înlocuiască emisiunile în direct cu emisiuni înregistrate, apoi și-ar aduce nestingherită trupele în România. Pe străzi ar trece tancuri, dar românii nu le-ar auzi, captivați de vociferările participanților la *talk-show*-uri. Dacă totuși vreun telespectator ar avea curiozitatea să se ducă la fereastră, s-ar uita la tancuri și ar clătina sceptic din cap:

— Nu cred eu chestia asta, e propagandă. La televizor nu s-a vorbit nimic de tancuri.

Și dacă soldați străini, înarmați cu pistoale automate, ar da buzna în apartamentul telespectatorului, el ar îndrepta spre intruși telecomanda ca să schimbe postul:

— Nu-mi plac filmele de război.

I-am întrebat pe unii dintre cunoscuții mei de ce stau aproape tot timpul la televizor.

— Ca să știm ce se întâmplă în România, mi-au explicat ei.

— Și aflați asta de la televizor?!

— Bineînțeles. Aflăm ce a mai spus Băsescu, ce a mai spus Ponta...

— Sunt declarații oficiale, cuvinte și numai cuvinte, fără legătură cu realitatea. Ce fac ei cu adevărat nu se poate afla de la televizor.

— Ba da, fiindcă ziariștii le pun întrebări incomode și îi obligă să se dea de gol.

Mi-am adus aminte atunci de o întâmplare de la Bruxelles, unde ne-am dus cu ani în urmă, eu și alți scriitori, ca să stăm de vorbă cu reprezentanți ai NATO. Am pierdut câteva dimineți întâlnindune cu câte un general american, plin de decorații, care răspundea întrebărilor noastre. Eram nerăbdători de fiecare dată să ieșim afară, în plin soare, ca să vizităm orașul. O cunoscută publicistă, și ea componentă a grupului nostru, ne-a certat:

— Ce rușine! Venim până aici, unde se decide soarta intrării României în NATO, iar vouă nu vă arde decât de turism. Vreți să faceți cumpărături sau să vă uitați în vitrinele cu prostituate....

I-am spus:

— În principiu, ai dreptate. Dar de la NATO, oricum, n-o să aflăm nimic, în vecii vecilor. Ni se dau răspunsuri standard, previzibile. Mult mai important ar fi să ne plimbăm.

— Putem afla tot ce vrem dacă știm să întrebăm.

Atunci am pus pariu cu ea că știu dinainte ce răspuns îi va da generalul a doua zi, la oricare dintre întrebările ei.

— Spune-mi cea mai incomodă întrebare pe care vrei să i-o adresezi mâine!

— Mă gândesc să-l întreb... cum vor reacționa americanii și aliații lor dacă Rusia se va opune intrării României în NATO.

— Iată ce îți va răspunde, notează! „NATO nu vede în Rusia un adversar, ci un partener pentru crearea unei zone de securitate.“

A doua zi, la întrebarea ambițioasei mele colege, generalul a răspuns exact ceea ce prevăzusem eu, cuvânt cu cuvânt: „NATO nu vede în Rusia un adversar... etc.

Am câștigat astfel pariul (un bax cu bere) și neam putut plimba apoi în liniște prin Bruxelles.

Un asemenea pariu vreau să fac cu toți românii. Fraților, lăsați televizorul, vă spun eu dinainte ce vor declara Băsescu, Ponta și oricare alt om politic în orice împrejurare. Ridicați-vă din fotolii și

mergeți afară, sub cerul liber, ca să vă bucurați de viață!

Sunt la mare!

Pe o plajă pustie din New York, toamna târziu, am văzut un american în vârstă căutând (cu un aparat de detectat metale) ceasuri, coliere, aparate de fotografiat, proteze auditive pierdute de turiști. La noi, asemenea obiecte sunt colecționate de pe plajă înainte de a fi pierdute, în timp ce proprietarii lor se află în apă. Mereu îi devansăm pe americani...

Tocmai de aceea, nu mă duc niciodată în concediu în Bulgaria, Turcia sau Grecia. Rămân în România mea și merg cu Loganul meu la Neptun. Din fidelitate conjugală (care e și ea o formă de patriotism), o iau cu mine, de fiecare dată, pe Domnița și nu pe una dintre numeroasele blonde dornice de plajă.

Pe vremuri, plecarea la mare avea ceva sărbătoresc. Încărcam mașina, în văzul lumii, cu bagaje multicolore, iar în spate, sub lunetă, așezam două pălării de soare, ca să fie clar unde mergem. De când ni s-a spart locuința, plecăm mai discret. Bagajele le înghesuim toate în portbagaj, noaptea, iar pălăriile de soare le ascundem într-o pungă de plastic neagră, pe care o strecurăm sub banchetă. Dacă ne întreabă vreun cunoscut când ne întoarcem, îi răspundem cu glas tare, ca să ne audă și hoții: „Cam într-un sfert de oră.“

Stațiunile românești îți oferă numeroase avantaje. De exemplu, poți asculta muzică, și ziua, și noaptea, pe gratis. Sunt valuri de melodii bubuitoare care vin de peste tot: din discotecile care vibrează până la dezagregare din cauza sonorului dat la maximum, din camerele de hotel (unde sunt folosite ca bruiaj pentru gemete), din radiourile de pe plajă, în concurență cu huruitul asurzitor al ambarcațiilor de agrement.

Eu nu ascult însă acest recital, ci trag cu urechea la discuțiile dintre oamenii de pe plajă. Dintre toate convorbirile pe care le-am interceptat astfel, una mi-a rămas în minte pentru totdeauna. Alături de mine se aflau doi bărbați tineri, fiecare cu soția lui. Unul dintre cupluri avea și un băiat de cinci, șase ani, gol-pușcă. La un moment dat, puștiul a întrebat-o cu candoare pe mama lui:

— Mami, de ce eu am puța atât de mică, iar tati – atât de mare?

Tatăl băiatului, flatat, a spus ceva de genul:

— Lasă, când ai să crești, ai s-o ai și tu mare...

Mama băiatului, mândră de înzestrarea soțului ei, s-a gândit totuși să-l tachineze, spunându-i puștiului;

— Lasă, că nici el nu o are prea mare...

— Nu o are prea mare, a confirmat băiatul, dar să vezi ce i se mărește când se pupă cu tanti Mary – și a arătat-o cu degetul pe cealaltă femeie din grup.

Remarca lui i-a amuțit pe cei patru adulți. Tatăl băiatului a încercat să salveze situația. A bâiguit:

— Uite ce prostii învață dacă se uită toată ziua la televizor...

Dar încercarea lui a fost zadarnică și nimeni n-a mai putut să adauge un cuvânt. Soarele strălucea în continuare, dar cei patru tăceau și aveau figuri de oameni în doliu.

La Mangalia, pe Aleea Stelelor de Mare, de pe faleză, numele meu este înscris în pavaj, hollywoodian, alături de al altor scriitori: Mircea Cărtărescu, Mircea Dinescu, Adrian Păunescu... Mă duc câteodată acolo și, de la distanță, mă uit cum calcă trecătorii pe numele meu. Bătrânii se opresc și citesc inscripția de sub picioarele lor. Tinerii – niciodată. Am văzut o femeie frumoasă, care, mergând energic, și-a înfipt tocul cui în „A“ de la „Alex“. Ce mult mi-a plăcut!

Pe plajă la Miami

Barack Obama stătea întins pe spate, cu mâinile sub cap, pe un șezlong de pe plaja de la Miami. Îl aștepta pe maseurul său, despre care încă nu aflase că fusese lichidat de agenții unei puteri străine. Victor Ponta rătăcea și el pe aceeași plajă, în căutarea unei sticle de Coca-Cola. Văzându-l pe președintele american, hotărî pe loc, cu binecunoscuta lui spontaneitate, să încerce să stea de vorbă cu el, ca să se poată lăuda la întoarcerea în România cu trecerea de care se bucură în SUA. Se opri deci în fața lui Obama:

— Mă numesc Victor Ponta. Sunt...

— Știu cine ești. Te aștept cam de multă vreme. Dar, e în regulă. Arăți mai bine decât cel de data trecută.

Victor Ponta roși de plăcere, crezând că fusese comparat cu Traian Băsescu. Cu un gest discret, apăsă pe un buton care îl punea instantaneu în legătură directă cu Dan Voiculescu și spuse în șoaptă: „Trimite-mi-l imediat aici, la Miami, pe Mihai Gâdea cu un operator, ca să filmeze întâlnirea mea cu Obama!“ Apoi se uită la cel mai puternic om din lume și constată că are un corp subțire, de adolescent. Se gândi să facă o glumă, ca să-i câștige simpatia:

— Nu vreau să mă laud, dar sunt mai puternic decât dv.

— Mi se pare firesc, răspunse Obama, cu profesia pe care o ai...

Victor Ponta zâmbi cu aerul că înțelege unde bate Obama.

— Pot să încep?

— Te rog.

— Nu am deloc bani.

— O să primești și bani. Dar fă-ți întâi munca!

— Care ar fi, după părerea dv., prioritatea nr. 1?

— Mi-e indiferent de unde începi. Totul e ca la sfârșit să simți că ți-ai făcut datoria. Atunci ai să mă vezi și pe mine mulțumit...

— N-aveți nicio grijă, așa va fi. Până și Putin o să se facă negru de invidie.

— Puteai să eviți cuvântul „negru“.

— Scuzați-mă, am greșit. Sunt mereu atent să nu folosesc cuvântul „țigan“ și uit de chestia cu „negru“... Ca să iasă totul perfect, am nevoie de sprijinul dv.

— Îl ai. Vrei să mai închid din când în când ochii?

— La unele acțiuni ale mele, da. Dar mai ales vreau să nu-mi întoarceți niciodată spatele.

— Asta-i culmea! Să rămân cu spatele nelucrat?!

Un agent CIA își făcu apariția în fugă.

— Domnule președinte, acest individ nu e maseur. L-am căutat în baza noastră de date.

— Bineînțeles că nu sunt maseur. Sunt prim-ministru al României.

Agentul apăsă de câteva ori pe tastatura unui laptop:

— Nu poate fi prim-ministru. Are în cv un plagiat.

— Arestați-l! hotărî pe loc Obama.

Cu binecunoscuta lui spontaneitate, Victor Ponta o luă imediat la fugă. Tocmai atunci ajunse la fața locului și Mihai Gâdea, urmat de un operator, care începu să filmeze scena.

— Închide, naibii, aparatul ăla! îl repezi Ponta, continuând să fugă.

— Închide-l! N-auzi? interveni și Mihai Gâdea. Nu mai avem nevoie de imaginile astea!

— De ce?! Se miră operatorul. Le putem vinde la B 1.

Victor Ponta fugea, agentul CIA fugea, Mihai Gâdea și operatorul fugeau și ei, dar nimeni nu ajungea pe nimeni.

Începusem să cred că această cursă nu se va mai termina vreodată, dar... m-am trezit. Doamne, totul fusese un vis! Ce ghinion! În loc să o visez pe Elena Udrea, îl visasem pe Victor Ponta!

Am închis din nou ochii, sperând să am mai mult noroc, dar din nou mi-a apărut sub pleoape Victor Ponta. Întors în România, dădea explicații ziariștilor adunați pe aeroport:

— Obama a dorit foarte mult să stea de vorbă cu mine, dar n-am găsit timp pentru el. Eram grăbit să ajung în România, ca să văd cum merge privatizarea CFR Marfă.

Experiența mea în afaceri

România se va redresa când
vom avea cu toții DNA în ADN.

Afacerile făcute de mine în copilărie au fost toate necurate și ar fi intrat fără îndoială în atenția DNA (dacă DNA ar fi existat).

Într-o zi mama, exasperată de muștele din bucătărie, m-a anunțat că îmi oferă câte 1 leu de fiecare muscă prinsă. Le-am capturat pe toate – 16 la număr – cu mâna (eram foarte agil) și le-am închis într-un borcănel cu capac, explicându-i mamei că mi-e milă să le omor și că intenționez să le eliberez undeva, departe de casă. În realitate, după vreo oră, le-am dat drumul pe ascuns tot în bucătărie, ca să mai câștig 16 lei.

În studenție am cumpărat de la un necunoscut de pe stradă un pui de câine (mai mult ca să-l scap din mâinile individului, care îl ținea nemilos de ceafă, făcându-l să schelălăie și să miște inutil din lăbuțe). Apoi, mi-am dat seama că nu am condiții să-l cresc la căminul studențesc și m-am hotărât să-l vând (cu un preț mai mare decât cel pe care îl plătisem, ca să am un profit). Până la urmă însă – ce dezamăgire! – a trebuit să dau tot eu bani cuiva ca să-l primească.

Am jucat, în armată, șah pe bani. Mi-a mers atât de bine, încât după terminarea armatei am continuat să propun cunoscuților, arogant și provocator, să joace șah cu mine în următoarele condiții: eu să pun la bătaie pentru fiecare partidă

100 de lei, iar adversarul meu – 1 leu. Câștigam fără probleme 7, 8 lei pe zi. Într-o zi s-au coalizat cei învinși de mine și mi l-au adus ca adversar pe Florin Gheorghiu, campion mondial la juniori și singurul om de pe Pământ care realizase un scor egal cu genialul Bobby Fischer: 1 ½ la 1 ½. Am făcut prima mutare, e2-e4, Florin Gheorghiu a continuat cu e7-e5, eu am replicat cu scoaterea unui cal și atunci Florin Gheorghiu, remarcând că galeria este toată de partea lui, iar pe mine mă huiduiește, a dat dovadă de cavalerism și de... umor. S-a prefăcut că examinează cu îngrijorare situația creată pe tabla de șah, iar după un timp a declarat: „Cedez!“ Și mi-a întins 1 leu.

În condiții și mai drastice m-am confruntat cu Mircea Dinescu: urma să jucăm 100 de partide; dacă le-aș fi câștigat pe toate aș fi primit de la el 100 de lei, dar dacă din cele 100 de partide aș fi pierdut fie și una singură, ar fi trebuit să-i dau eu 100 de lei. I-am luat una după alta 97 de partide. Această acumulare de victorii m-a făcut însă să joc tot mai relaxat și am pierdut a 98-a partidă. Ca pedeapsă pentru fanfaronada mea, Mircea Dinescu mi-a luat, fără ezitare, cei 100 de lei puși în joc și, în plus, de-a lungul anilor s-a lăudat peste tot că m-a bătut la șah! Până la urmă soarta s-a întors în favoarea mea. Păstrând banii cu grijă, poetul i-a investit după Revoluție în înființarea unui restaurant de mare succes, „Lacrimi și sfinți“. Nu demult, chemându-mă să vizitez restaurantul, mi-a spus că, până la sfârșitul vieții, voi putea să mănânc și să beau acolo pe gratis. Asta da afacere! Ce bine că am pierdut cândva a 98-a partidă!

Am încercat să fac, de-a lungul timpului, și afaceri amoroase. Eram intrigat, de exemplu, că o tânără doamnă purta rochii lungi până la glezne. I-am oferit 25 de lei ca să-și dezgolească picioarele până la genunchi. Ea s-a conformat pe loc. Atunci i-am cerut să meargă mai departe și să-mi facă dezvăluiri de 50 de lei. Frumoasa femeie a fost de

acord, a luat bancnota și și-a dezgolit picioarele tot până la genunchi, de două ori.

În România se muncește prea mult

Pasiunea pentru muncă a luat în România proporții care pun în pericol sănătatea populației. În înțelepciunea lui, Guvernul a încercat în repetate rânduri să mai reducă din zelul milioanelor de oameni obsedați de performanța profesională. Prim-ministrul însuși a renunțat în mod demonstrativ la plăcerea de a munci și a plecat într-un lung concediu la Miami, numai și numai pentru ca prin exemplul său să-i determine și pe alți cetățeni să-și întrerupă activitatea febrilă. A fost în zadar. Românii au preferat să rămână acasă și să se scalde în căzile lor de baie, ca să se poată duce zilnic la serviciu.

Întors în țară, premierul le-a ordonat românilor nu să treacă Prutul, ci să treacă peste ziua de vineri de după Sfânta Maria, ca și cum nici n-ar fi existat. Iar apoi să se odihnească și în zilele de sâmbătă și duminică. Nici această intervenție energică n-a avut efect. Cetățenii români au muncit până la extenuare în zilele libere, aprinzând focul la grătare, golind damigenele de vinul vechi pentru a-i face loc celui nou, plantând în păduri doze de bere goale, mucuri de țigară și pungi de plastic cu speranța că vor crește din ele baxuri de bere, pachete de țigări și pungi de de plastic pline cu produse de fast-food.

Pentru a preveni munca în exces, care reprezintă în momentul de față o mare problemă în România, Guvernul intenționează să instituie, prin ordonanță de urgență, noi zile libere, cum ar fi cele dintre Crăciun și Revelion, cele dintre Revelion și Paște și cele dintre Paște și Crăciun. De asemenea patronatul va fi obligat să încheie cu sindicatele contracte colective de nemuncă.

Va continua reducerea drastică a numărului de locuri de muncă (numită tendențios de unii ziariști „șomaj“) și se vor aplica sancțiuni financiare severe, sub formă de impozite mari, celor care muncesc.

În ceea ce mă privește, sunt sceptic. Nu cred că românii vor putea fi convinși în vreun fel să renunțe la pasiunea lor pentru muncă, binecunoscută în întreaga lume. Tot ce văd în jurul meu îmi dovedește cu câtă intensitate este trăită această pasiune. Străzile orașelor sunt pline de mașini care gonesc bezmetic; cei care le conduc vor cu orice preț să nu întârzie nici măcar un minut acolo unde au ceva de făcut (de la verificarea aptitudinilor profesionale ale unei subalterne, într-o garsonieră împrumutată de la un prieten și până la jucarea unei partide de table în parc).

Zugravii încep lucrări la mai multe adrese simultan dintr-un fel de nesaț al extinderii activității. Dentiștii scot câte o măsea pe jumătate și îl convoacă pe pacient la o nouă ședință pentru continuarea extracției, îngroziți la gândul că munca lor s-ar putea termina prea repede. Cei care construiesc drumuri folosesc un asfalt de proastă calitate numai ca să aibă de făcut ulterior reparații.

Impresionant (și alarmant) este și zelul cu care studiază tinerii. Nu încetează să învețe nici în metrou, nici în autobuz și nici măcar când merg pe jos pe stradă. Poartă căști în urechi prin care profesori eminenți le transmit, fără îndoială, ceva din știința lor. Iar tinerii dau mereu aprobator din cap, în semn că au înțeles.

De prea multă învățătură unii dintre ei, săracii, s-au cam țicnit. Își agață cercei de nas, se tatuează și mîzgălesc cu *spray*-uri zidurile clădirilor pe lângă care trec. În România s-a ajuns cu munca prea departe.

Balada celor doi bărbați, timp de un an aplaudați

Într-o țară cu destin de chintă spartă (explicabil printr-o proastă plasare pe hartă) trăiau cândva doi bărbați de seamă, care păreau făcuți de aceeași mamă. Nu c-ar fi semănat la înfățișare, dar aveau amândoi gură mare. Unul, cu ochi spălăciți, ca de pește mort, construia fraze lungi, fără efort, iar în timp ce vorbea râdea des și clipea, se bâțâia și gesticula. Celălalt, cu figură teșită și nas borcănat, avea un aer de om mereu amuzat, puteai să-i spui că vine cea mai cumplită vijelie și tot îl vedeai strălucind de veselie.

Acești doi bărbați urmăriți de noroc făcură o formație de muzică rock. Fiind ușor caraghioși sau poate din alte cauze, erau răsplătiți frecvent cu aplauze. Din repertoriul lor cam trăsnit, cam tâmpit, pentru unii nou, pentru alții învechit, un cântec deveni peste noapte hit. Era un cântec în care cei doi, albi ca varul, îl evocau pe Popeye Marinarul. Așa norocoși cum erau primiseră mereu lovituri peste bot de la acest personaj care îi urmărea peste tot. În versuri bine ticluite își vărsau amarul, acuzându-l de toate relele lumii pe Popey Marinarul:

„Dacă întunericul nu e lumină/ Numai Popeye Marinarul e de vină./ Dacă nu suntem destul de deștepți,/ Dacă în fața lui Felix Motanul stăm drepți,/ Dacă Vestul ne privește mirat,/ Doar marinarul e vinovat./ Dacă pensiile scad, iar prețurile cresc,/ Dacă într-o lucrare de doctorat/ Se descoperă un plagiat,/ Dacă aerul devine irespirabil,/ Numai Popeye e responsabil./ Dacă la frumoasa lui blondă n-avem succes,/ Dacă prietenii ne sunt arestați prea des,/ Dacă mulți oameni politici fac trotuarul,/ De vină e numai Popeye Marinarul./ Dacă un fost prim-ministru,/ A recurs la un gest sinistru,/ Dacă pe plaja din Miami/ Năvălește un tsunami,/ Dacă în urma unui referendum/ Se ajunge la un diferendum/ Și se constată ce greșit s-a numărat/ Numai Popeye Marinarul e vinovat.“

Agitatul și zâmbitorul fermecau cu cântecul lor poporul, unduindu-și trupul pe scenă într-o manieră vag obscenă. Profitând de faptul că nu aveau burți, purtau amândoi pantaloni scurți. Agitatul era puțin cam fanat, zâmbitorul avea fundul cam lat, dar luminați iscusit de reflectoare le amețeau pe multe spectatoare. În special pe acelea care iubesc pantofii de scai și carpetele cu „Răpirea din serai“. Mai erau și cei direct interesați (măcar ca figuranți să fie angajați). În orice caz, timp de mai bine de un an, n-au cântat deloc în van, având și succes internațional (dar numai în spațiul oriental; cei din Vest, acri cum sunt ei, îi socoteau un fel de derbedei).

O greșeală, neînsemnată, banală, le-a fost însă până la urmă fatală. Cei doi cântăreți ținuți de Felix Motanul în lesă au cântat mereu aceeași piesă. Și oricât ar fi fost hitul de hit, publicul până la urmă s-a plictisit.

Spectatorii scandau: „Jos cu voi/ Dacă nu ne cântați cântece noi!“ Sau chiar și mai brutal: „Numai un bou/ Nu vine niciodată cu ceva nou!“

A încremenit agitatul, s-a-ntristat zâmbitorul, oriunde mergeau îi huiduia poporul. Văzând că au făcut-o de oaie, s-au resemnat să cânte numai în baie. Cântatul mereu aceluiași hit devenise pentru ei un viciu, dar în baie năvălea mereu femeia de serviciu. Amenințându-i cu mopul le întrerupea agapa și îi obliga să tragă apa.

Cum procedăm când îi cade unui om un porc în cap

Cea mai comică întâmplare tragică de care am auzit vreodată s-a petrecut în timpul comunismului. Tatăl unui cunoscut al meu a murit pentru că i-a căzut un porc în cap! Mergea fără grijă pe stradă când, din balconul unui bloc, un porc, ținut acolo pentru o îngrășare suplimentară înainte de tăiere, a sărit pe neașteptate și a nimerit

exact pe capul lui. În urma impactului, omul s-a ales cu coloana vertebrală fracturată, în zona cervicală, și a murit peste câteva ore la spital.

Am mai povestit această întâmplare, dar am uitat să adaug că în urma acestui accident s-a declanșat o campanie furibundă de identificare și confiscare a animalelor crescute în balcoanele blocurilor. Capre, oi, dar și gâște, rațe și găini au fost supuse represaliilor. Vaci nu s-au găsit, dar cineva a remarcat cu umor că ar trebui luată în considerare și iapa urcată de călugări în clopotniță dintr-o cunoscută povestire a lui Vasile Voiculescu. Iar vrăbiile aflate întâmplător în balcoane în timpul inspecției n-au răspuns somațiilor și s-au împrăștiat repede în toate direcțiile.

A căzut Nicolae Ceaușescu, a căzut și copia lui mai palidă, Ion Iliescu, dar obiceiul campaniilor n-a dispărut. Aproape nimic nu se face la noi decât ca reacție la ceva ieșit din comun. Ne cuprinde, în asemenea momente, o imensă agitație, acționăm haotic-patetic, dar în scurtă vreme ne plictisim și abandonăm acțiunea.

Așa se întâmplă și cu problema câinilor vagabonzi. A trebuit să moară un copil de patru ani, sfârtecat de câinii vagabonzi dintr-un parc din București, ca să înceapă să vorbească toată lumea, cu o surescitare vecină cu nebunia, despre bietele animale, criminale fără vină. Lucian Mândruță a exclamat pe blogul său, în stilul Miței Baston, „Moarte pentru moarte!“. În afară de faptul că e ridicolă, expresia e neclară. Adică ce vrea Lucian Mândruță? Să așteptăm să fie uciși prin sfâșiere 60000 bucureșteni ca să avem dreptul să eutanasiem cei 60000 de câini din București?

Nu era clar de multă vreme că viața în București a devenit insuportabilă ȘI din cauza câinilor sălbăticiți de pe străzi? Nu era de prevăzut că se va ajunge la nenorociri?

În urmă cu câțiva ani, o fată tânără și frumoasă a deschis ușa de la un lift, a pășit înăuntru și a căzut

în gol, întrucât liftul nu era în dreptul ușii. Timp de câteva luni după această întâmplare, echipe de tehnicieni au controlat toate ușile ascensoarelor din București. Apoi nu s-a mai făcut nimic, nimic, nimic. În prezent problema este cu totul ignorată. Până când... altcineva va păși în gol.

La o nuntă, mai mult de jumătate dintre meseni au murit pentru că au mâncat ciuperci otrăvitoare. A doua zi după sinistra întâmplare reprezentanții autorităților din toată țara mergeau în patru labe prin păduri și ștampilau cu BUN DE MÂNCAT hribii, mânătărcile și opinticii. Campania a durat trei zile. Acum nimeni nu-și mai amintește de ea și fiecare mănâncă ce se nimerește, chiar și bureți de baie.

La fel, când doctorul Ciomu a făcut ce-a făcut, s-a luat măsura drastică ca numai chirurgii-femei să se ocupe de acea zonă anatomică a bărbaților, fiindcă ele știu s-o prețuiască. S-a renunțat însă și la această campanie. În prezent, poate să i se taie unui pacient chestia nu în trei bucăți, ci în șase, populației i se rupe în paișpe.

Tren atacat de Pieile Roșii

USL – România: 1-0.

Social-democrații și liberalii din USL și-ar spăla păcatul originar (acela de a se fi născut, ca forță politică, dintr-un comunism rezidual) dacă și-ar folosi majoritatea parlamentară ca să voteze repede legi folositoare României. Dar ei se prevalează de această majoritate ca să-și creeze avantaje lor înșiși. Multe din legile votate în Parlament (ca și multe dintre ordonanțele de urgență ale Guvernului) servesc interesele lor. Nu m-aș mira să aud într-o bună zi că s-a votat o lege pentru interzicerea cuvântului „plagiat“ în limba română. Sau o lege privind obligația românilor de a merge în vârful picioarelor în perioadele în care doarme președintele Senatului.

Țara s-a împărțit în NOI și EI. Ca Armata Roșie în 1944, EI ocupă progresiv România, folosind drept tancuri impostura și nerușinarea, iar NOI, oamenii de bunăcredință, nu mai avem loc în această țară. Ar trebui să cerem ONU un teritoriu, fie și un deșert, undeva, pe planetă, ca să ne înființăm o țară a noastră.

În toate județele, șefii de instituții – până și directorii de școli sau de grădinițe – care au alte preferințe politice decât USL sunt invitați să-și părăsească posturile, iar dacă refuză s-o facă sunt dați afară și înlocuiți cu oamenii puterii, fie ei și incompetenți. Dacă nu ești cu EI, dacă ești doar suspectat că nu ești cu EI, nu ai nicio șansă să faci o carieră. Trebuie să fii mereu atent cu cine vorbești, iar dacă vorbești cu un prieten trebuie să vorbești în șoaptă, pentru ca EI să nu afle că nu ești de partea lor.

Am fost invitat nu demult, la Focșani, să țin o conferință pe tema „Cine mai are nevoie azi de literatură?“. Sala casei de cultură era arhiplină. Dar cu puțin timp înainte de începerea conferinței, EI au aflat că vorbitorul sunt EU, care am scris de mai multe ori critic despre EI. Drept urmare, după o misterioasă convorbire telefonică, directorul casei de cultură a intrat în panică, mi-a spus că are doi copii mici de crescut și s-a făcut nevăzut. Alți reprezentanți ai autorităților locale și-au luat de mână nevestele, care se coafaseră special pentru acest prilej, și s-au furișat ca niște umbre afară din sală. Am vorbit, în fața unor oameni de bunăcredință și a unor spioni ai baronului local, numai și numai despre literatură. N-am făcut nici măcar o aluzie politică. Dar a fost în zadar. Nu mi s-a mai plătit conferința așa cum se stabilise. Nu mi s-a plătit nici benzina. Iar mașina mi-am găsit-o împodobită cu un pseudonim al USL scris cu spray-ul: HUO!

Încă aștept, din partea domnului Marian Oprișan, banii pentru conferință și pentru benzină.

Este o sumă mică, dar care crește în fiecare zi, din cauza penalizărilor pe care i le aplic. Chiar dacă n-a dat el dispoziție să fiu tratat ca un personaj în dizgrație, el este acela care a instituit această atmosferă morală în Vrancea.

Ar trebui ca NOI să încetăm cu disputele dintre NOI și să ne unim forțele ca să rezistăm invaziei LOR.

Nu avem timp de conflicte sau polemici, de orgolii și rivalități, de genul celor care fac ca dreapta politică să fie acum divizată. Suntem într-un tren atacat de Pieile Roșii și trebuie să lăsăm deoparte disputele dintre NOI, oamenii civilizați și să ne apărăm.

Dacă vom supraviețui acestui atac, vom putea să ne reluăm liniștiți vechile contraziceri, știind că trenul n-a deraiat și ne duce înainte.

Curent electric de calitatea a II-a

Cu ani în urmă, i-am făcut o farsă lui Adrian Păunescu, trimițându-i prin poștă o înștiințare ca din partea IDEB (întreprinderea care se ocupa pe atunci de distribuirea curentului electric în Capitală).

„IDEB

Departamentul Abonați

Adresa nr 261 din 3.10.1986

Către tov. Păunescu Adrian

Având în vedere faptul că în repetate rânduri ați întârziat să plătiți factura la energie electrică, vă aducem la cunoștință că am luat măsura ca începând cu data de 5.10.1986 să vă furnizăm doar curent de calitatea a II-a.

Director

[Semnătură indescifrabilă]“

Cum anume a reacționat poetul am povestit în cartea mea *Bărbat adormit în fotoliu*. De data aceasta vreau să mă refer la altceva.

În 1986 m-am amuzat pe seama faptului că Adrian Păunescu poate să creadă că există curent electric de calitatea a II-a. Și iată că vin acum, în 2013, eu însumi și susțin cu toată convingerea: da, există curent electric de calitatea a II-a și anume cel pe care îl furnizează în prezent ENEL în multe sate din județul Ilfov.

Acest curent electric are o tensiune fluctuantă, astfel încât stabilizatorul de tensiune prin care îmi alimentez computerul scâncește mereu ca un bebeluș căruia îi scapă țâța din gură.

Dar asta încă n-ar fi atât de grav. Mult mai grav este că în numeroase localități ilfovene curentul electric se întrerupe cu totul, ore întregi și uneori zile întregi. De când m-am mutat la țară (într-un sat din sudul Capitalei) am făcut o adevărată psihoză uitându-mă mereu întrebător la ledul unuia sau altuia dintre alimentatoarele pe care le folosesc: se întrerupe sau nu se întrerupe curentul?

Electricitatea este foarte importantă aici, la țară, fiindcă de ea depinde în întregime bunul mers al casei. Când nu este curent electric, nu am apă (pentru că apa mi-o scot dintr-un puț, cu un hidrofor), nu am încălzire, iarna (întrucât centrala termică, deși se bazează pe gaz metan, nu funcționează fără curent electric), nu am aer condiționat și nici frig în frigider, vara, nu am lumină, noaptea, nu am informații (pentru că amuțesc și televizorul, și radioul, și internetul, și telefonul fix), nu am inspirație, pentru că sunt plin de draci.

Iarna trecută curentul electric a fost întrerupt timp de câteva săptămâni! Casa mi s-a răcit până la ultima ei moleculă și, drept urmare, mi s-au coșcovit pereții. Toată vara, apoi, am răzuit zugrăveala încrețită și am rezugrăvit încăperile. În timp ce dădeam cu bidineaua, îmi plăcea să-mi închipui că am în față nu un perete, ci mutra vreunui șef de la ENEL, astfel încât lucram cu mai mult spor.

Mi-am cumpărat și un generator electric (a costat cât pensia mea pe șase luni), pe care mi l-am instalat în garaj. Eram fericit că am o soluție de rezervă, dar în scurtă vreme generatorul mi-a fost furat. Polițiștii veniți la fața locului au mâncat câte o pară din grădina mea, au întocmit niște acte și duși au fost, pentru totdeauna.

Într-o zi am vrut să merg în audiență la cineva din conducerea ENEL. Sediul ENEL era atât de luxos, un adevărat castel, încât m-a intimidat și am renunțat. Stimați baroni, duci și conți de la ENEL, rupeți măcar o clanță de aur de la ușile de abanos ale birourilor voastre, vindeți-o și cu banii obținuți modernizați instalațiile, ca să nu se mai întrerupă curentul! Prețurile pe care le plătim sunt de calitatea I, nu ne mai dați curent de calitatea a II-a!

De vânzare: țară veche, dar nefolosită

Ar trebui să publicăm un anunț la *Mica publicitate*, în *România liberă*:

„De vânzare țară frumoasă, cu ieșire la mare, situată în sud-estul Europei. Preț de nimic.“

Dacă am publica un asemenea anunț am recunoaște, în sfârșit, că asta și facem, din 1990 încoace, numai că ne vindem țara pe bucăți și încă n-am terminat. Dar nici nu mai avem mult.

Am vândut tot ceea ce se vinde în mod obișnuit, dar și ceea nimeni nu și-ar fi imaginat vreodată că se poate vinde.

Am vândut vânatul din păduri și în cele din urmă pădurile cu totul. Într-o pădure de fagi din apropiere de Suceava, pe unde hoinăream în copilărie („fiind băiet, păduri cutreieram“...) și unde m-am dus nu demult chemat de amintiri, m-am aplecat să ridic un hrib. „Nu!“, a țipat îngrozit un om din partea locului, care mă însoțea. Nu e voie!“ Am aflat că toți bureții de acolo – hribi, mânătărci, hulubițe, gălbioare, opintici, până și antipaticii iuțani – sunt ...concesionați unor străini,

pentru o jumătate de secol de acum înainte (...cum o fi tocănița de hribi concesionați?). Fragi mai am voie, oare, să culeg? Dar brândușe? N-am îndrăznit să întreb. Presupun însă că dacă te escaladează furnicile, când te culci în iarbă cu iubita ta, trebuie să le depui înapoi în iarbă, fiindcă sunt și ele concesionate.

Am vândut terenuri întinse în Bărăgan (unor cumpărători care n-au avut curiozitatea să vină și să le vadă și au recurs la intermediari). Am vândut munți, cu legendele lor cu tot. Am vândut lacuri, dând nuferii ca bonus. Am tăiat bucăți din țara noastră – și așa incompletă după cel de-Al Doilea Război Mondial –, le-am pus pe cântar, le-am împachetat și le-am înmânat clienților.

Am vândut fabrici, rafinării, vapoare, crescătorii de animale, rețele de distribuire a curentului electric, rețele de telefonie, firme de difuzarea presei, cu un fel de nerăbdare de a deveni dependenți de alții.

Ne-am vândut puritatea apei și aerului, lăsându-i pe străini să depoziteze la noi deșeuri chimice toxice.

Am vândut obiecte de artă, nu sute, nu mii, ci sute de mii, trecute peste graniță cu TIR-uri gemând de greutatea lor și de nerușinarea celor ce semnaseră în neștire adeverințe de scoatere a acelor obiecte din patrimoniu.

Am vândut aurul și celelalte bogății din adâncul pământului, inclusiv osemintele înaintașilor noștri. Cu alte cuvinte, n-am înstrăinat numai solul, ci și subsolul. Dacă într-o bună zi cumpărătorii din alte țări vor hotărî să-și ia acasă ceea ce au cumpărat la noi, vor lăsa în urma lor, în loc de România, un gol în formă de România, în fundul căruia va fumega miezul incandescent al planetei.

Am vândut nu numai pământul țării, ci și cerul de deasupra ei, care poate fi străbătut oricând de avioanele altora.

Am vândut femei frumoase, cu titlul de „carne vie“ (și purtând inscripția: „a se consuma de preferință înainte de...“).

Am vândut (sau închiriat) bărbați inteligenți (i-am păstrat pe cei care votează întotdeauna greșit).

Am vândut copii direct de la producători (țin minte un reportaj TV de la începutul anilor ‘90 cu o femeie dintr-un sat care număra atentă banii primiți înainte de a-și încredința copilul unui cuplu din Vest fericit de achiziția făcută).

Ne-am vândut trecutul (prezentându-l pe Vlad Țepeș ca vampir). Ne-am vândut prezentul. Și nu putem spera că viitorul ne va aduce o schimbare în bine, fiindcă și viitorul ni l-am vândut.

O sută de obiecte

Un prieten al meu stabilit în Statele Unite mi-a povestit ce regulă de viață și-a impus fiica lui, influențată de alți tineri americani. A hotărât să nu aibă niciodată în casă mai mult de o sută de obiecte. Mai exact, nouăzeci și nouă, pentru că și casa contează ca un obiect.

Am cerut explicații amănunțite, fiindcă noua țăcăneală a tinerilor din SUA mi-a blocat inteligența și n-am reușit să înțeleg de la început cum se poate respecta o asemenea regulă. Până la urmă ceva-ceva am înțeles.

Când aderi la această mișcare, faci o listă cu obiectele pe care le păstrezi, apoi pe celelalte le arunci. Lista arată cam așa: „un pahar, o farfurie, o furculiță, un scaun, un pat, o rochie, un sutien, un apartament, un ceas, un aparat de radio, o mașină, o veioză, un ac, o papiotă de ață, un pix, un pieptene“ etc. – până la o sută.

Poți oricând să-ți mai cumperi un obiect, dar trebuie să faci întâi să dispară alt obiect, dintre cele pe care le posezi. De exemplu, dacă vrei să ai încă o casă, nu te oprește nimeni, dar numai după ce renunți la un pix sau la oricare alt lucru aflat în

proprietatea ta. Și, în mod similar, în caz că primești cadou un pix, poți să-l păstrezi cu condiția să te descotorosești de casă sau de altceva de pe listă.

Sunt situații în care această aritmetică funcționează perfect. De exemplu, dacă, fată fiind, aștepți vizita unui băiat, îți cumperi un prezervativ și arunci la coșul de gunoi enervantul bikini, devenit oricum inutil. Iar dacă, băiat fiind, îți aduce cineva o revistă porno, te debarasezi în grabă de laptop, la care aproape sigur n-ai să mai ai chef să lucrezi.

Dacă îți cumperi o tigaie în care să-ți faci omletă, oul din frigider îl dai temporar unui vecin. Apoi torni ulei în tigaie, arunci sticla cu restul de ulei la ghenă, recuperezi oul și îți faci în sfârșit omleta. Nici ea, omleta, nu va fi în plus, pentru că în procesul tehnologic a dispărut oul.

N-am înțeles ce se întâmplă dacă îți cumperi alune. Trebuie socotită fiecare alună în parte sau punga cu alune reprezintă un singur obiect? Dar o pereche de pantofi? Contează ca două obiecte sau ca unul? Șireturile se pun și ele la socoteală?

N-am înțeles nici cum trebuie să procedezi în cazul în care ești nevoit să porți o proteză dentară. Îți arunci peruca?

Dacă primești musafiri de ziua ta trebuie, fără îndoială, să te înțelegi din timp cu ei, astfel încât unii să-ți aducă diverse obiecte în dar, iar alții să-ți ia din casă un număr egal de obiecte, altele decât cele aduse sau, de ce nu, aceleași. Sau, mai bine, să nu-ți mai aducă nimeni nimic, ca să fii sigur că nu se greșește la socoteală.

Tânăra despre care este vorba se bucură, probabil, dacă hoții îi sparg locuința și îi iau o grămadă de lucruri. După un moment de agitație, poate și ea, în sfârșit, să facă *shopping* fără nicio grijă.

Mi-a trecut prin cap să încerc să propovăduiesc doctrina celor o sută de obiecte printre tinerii din

România. Dar mi-am dat seama repede că n-am nicio șansă. Numai în poșeta unei domnișoare de la noi găsești peste o sută de mărunțișuri.

Altă regulă ar fi îmbrățișată cu entuziasm de tinerii din România: cunoașterea a maximum o sută de cuvinte. Unii dintre ei, încă de pe acum, nu cunosc decât două, trei sute. Încă un efort și, cu sprijinul școlii, al televiziunilor, al politicienilor, ar reuși să se încadreze în normă.

Eu pup poala popii, popa pupă poala mea...

Aveam treisprezece ani și îmi petreceam vacanța de vară la țară când o țărancă veselă și îndrăzneață, venită în vizită la bunica, m-a somat:

— Spune repede: „Eu pup poala popii, popa pupă poala mea“!

M-am conformat și, exact așa cum prevăzuse țăranca, am pronunțat altceva în loc decât „pupă“. Drept urmare, ea a izbucnit într-un râs ghiduș, dar a și roșit în obraji și și-a ascuns gura cu palma.

Trăsnaia ei (chiar dacă mă tulburase plăcut, ca o posibilă invitație la un joc amoros) mi s-a părut o impietate la adresa preoților. Abia astăzi, rememorând întâmplarea, îmi dau seama că din „încurcătura de limbă“ creată de popor reieșea, dimpotrivă, că „popa“ se bucura pe atunci de mult respect. Tocmai datorită respectului asocierea lui, printr-un accident de pronunție, cu un cuvânt licențios provoca o asemenea reacție de amuzament și rușine.

Astăzi, slujitorii lui Dumnezeu și-au pierdut, din nefericire, orice prestanță. Îi văd amestecați în mulțime, purtând sacoșe și lovindu-se de trecători, și mă doare sufletul că nu mai sunt ce-au fost pe vremuri. Din nefericire, nu numai vremurile sunt de vină, ci și ei înșiși. Un „popă“, aflat la volanul unei mașini, era să să intre în mașina mea, din cauza lipsei lui de talent la condus, iar apoi tot el

și-a scos capul pe geam și m-a înjurat brutal (în termeni, trebuie să recunosc, creștinești, ca „Paște“, „Hristoși“ și „Dumnezei“).

Nu toți sunt la fel, dar mulți, foarte mulți, mult prea mulți sunt. Într-un sat am asistat la următoarea scenă. Un popă relativ în vârstă a apărut pe o stradă și imediat țăranii din curți s-au făcut dispăruți, de parcă ar fi sunat alarma aeriană. După trecerea primejdiei, am intrat în vorbă cu unul dintre ei și am aflat că popa le cerea invariabil bani (și îi afurisea dacă nu-i obținea) ca să meargă... la băut.

În București, la botezul copilului unui prieten al meu mai tânăr, am constatat uimit că preotul boteza șase copii dintr-odată și lua bani mulți de la fiecare dintre cele șase familii. Participanții erau amestecați și se strigau unii pe alții, dar din cauza înghesuielii nimeni nu reușea să ajungă la grupul de care aparținea. Iar cei șase nou-născuți orăcăiau și ei, scufundați în cristelnițe de mâinile neexersate ale unor inși care păreau suplinitori de preoți, nu preoți. Era un adevărat vacarm, dar încă se auzea, ademenitor, ca o șoaptă a diavolului, foșnetul banilor.

Să transformi botezul într-o afacere! Și mai am multe exclamații pe listă. Să vinzi apă sfințită, la sticlă, ca vinul sau țuica! Să iei taxe de la cei care vor să sărute icoane făcătoare de minuni, exact ca în Evul Mediu! Să faci un întreg circ, profitabil, din punerea la dispoziția publicului a moaștelor Sfintei Paraschiva (care, cu numele schimonosit nu știu din ce cauză, în „Parascheva“, nu mai rimează cu „milostiva“, ceea ce dărâmă una din cele mai frumoase poezii ale Tudor Arghezi și îl face pe poet să se răsucească în mormânt)!

L-am auzit nu demult pe purtătorul de cuvânt al Patriarhiei, preotul Constantin Stoica, respingând, cu o demnitate înțepată, unele critici referitoare la biserica ortodoxă. Ideea era: dacă vă convin regulile noastre, bine, dacă nu, duceți-vă la alt

cult! Ca și cum biserica ar fi un club, iar cei care nu respectă protocolul ar putea fi luați de guler și azvârliți afară de un *body-guard!*

A înghiți un tub de cauciuc

Sunt în vizită la un prieten și, printr-o ușă întredeschisă, îl văd pe fiul lui chinuindu-se să învețe ceva. Are în față un manual școlar, pe care îl cercetează încruntat, și mișcă ritmic un pix prin aer, repetând una și aceeași și frază ininteligibilă. Vrea, fără îndoială, să și-o bage în memorie, cu grimasa de dezgust pe care o are un pacient când medicul îl obligă să înghită un tub de cauciuc.

Mor de curiozitate. Ce învață, oare, acest tânăr? Un text de Heidegger tradus în japoneză? Un fragment din „Sakuntala“ lui Kalidasa, netradus din sanscrită? Intru în camera de tortură și mă uit peste umărul bietului elev. Studiază splendida poezie *Floare albastră*, de Eminescu. De fapt, nu poezia, care în mod sigur l-ar fi fermecat, ci comentariile asupra ei, dintr-un manual școlar. Le citesc și eu și înțeleg, în sfârșit, de ce are tânărul un aer chinuit. Autorul comentariilor face o distincție între contingență și transcendență, stabilește care sunt actanții în poezie, schițează o diegeză ascendent-descendentă, identifică un topos. Fraze pseudoștiințifice, rebarbative, care n-au nicio legătură cu diafanitatea și grația poeziei eminesciene.

Aceasta este, deci, originea răului! Aceasta este cauza pentru care tinerii nu mai citesc literatură! Ei învață silnic, fără niciun fel de pasiune, tot felul de considerații stupid-docte numai și numai de frica profesorilor sau pentru trecerea unor examene. Apoi, odată școala terminată, nu mai deschid în vecii-vecilor o carte de beletristică.

Situația la care s-a ajuns este surprinzătoare, reprezintă o întoarcere pe dos a firescului. Oamenii au inventat literatura ca să-și ofere o plăcere, nu ca

să aibă de îndeplinit o obligație obositoare în plus. Chimia, matematica, fizica, botanica, geografia etc. le sunt necesare în viața practică, nu se pot dispensa de ele și trebuie neapărat să le asimileze. Culmea este este că unii dintre ei găsesc o plăcere și în studierea acestor discipline. Dar literatura a fost creată numai și numai pentru delectare.

După părerea mea, la școală ar trebui să se întâmple exact invers. Și anume ar trebui ca profesorul de limba și literatura română să-i anunțe pe elevi că, dacă învață bine la matematică (sau „mate“, cum spun ei dintr-o lene deloc simpatică), vor primi ca răsplată dreptul de a citi o poezie.

Să studiezi literatura din obligație este ca și cum ai mânca prăjituri din obligație, la ore bine stabilite. Sau ca și cum ai face dragoste din obligație. Comparația nu este hazardată, întrucât am întâlnit o asemenea situație în Germania, unde trăiește o cunoscută a mea, româncă, măritată cu un neamț. D. mi-a povestit că J. nu mai face dragoste cu ea de câțiva ani. Românca, incapabilă să să adapteze la acest regim de austeritate, a scos de la psihiatru și ginecolog certificate medicale din care rezultă că starea sănătății ei are de suferit din cauza abstinenței, l-a dat în judecată pe propriul ei soț și tribunalul a emis următoarea sentință:

„Numitul J. este obligat ca în ultima joi a fiecărei luni să se culce cu soția lui, D.“

...Din nefericire, în ultima joi a fiecărei luni J. este reținut la serviciu până la miezul nopții, iar când ajunge acasă o găsește pe D. dormind. A doua zi dimineața, când ea, încă somnoroasă, îi spune „hai s-o facem acum!“, el îi răspunde: „Îmi pare rău, nu se mai poate, azi e vineri!“

Fetițele vesele de la buletinul meteo

Este foarte greu să afli cum va fi vremea din buletinele meteo ale posturilor noastre de televiziune. În cazurile rare când vorbește un

specialist al Centrului Național de Prognoză Meteorologică lucrurile sunt clare. Dar de obicei nu apar pe ecran specialiști, ci domnișoare frumoase, care spun și ele ceva, dar nu se prea înțelege ce.

Una se plimbă necontenit prin fața hărții țării noastre, fâlfâindu-și fusta scurtă cu volănașe pe deasupra Carpaților (ce noroc au Bucegii și Ceahlăul!). Dar pronunță cuvintele defectuos, ca mulți tineri de azi, înghițind unele silabe și nazalizând involuntar o parte din vocale:

— Vre-va-fi-pred-minan-frum-să-eccepție-făcân-D-brogea-estul-Mnteniei-și-Ban-tul. La-noate-se-vor-în-gistra-intenficări-temp-rare-ale-vntului...

Alta, cu accent de basarabeancă, și ea plasată în fața unei hărți a României, are picioare atât de lungi încât e suficient să facă un singur pas ca să ajungă de la Nistru pân'la Tisa. Ce păcat! Ar trebui să anexăm noi teritorii, ca să o vedem mergând ca lumea. Dar suntem o țară pașnică!

În timp ce vorbește, repede-repede, ca și cum ar vrea să se elibereze în cel mai scurt timp de ceea ce a memorat, suntem fascinați de coafura ei, mereu alta. Codițe, șuvițe, bucle, cârlionți, plete, meșe, cocuri se combină sau alternează ametitor, la fiecare 24 de ore. Cât privește gâtul, înalt, statuar, te face să te gândești numai la coliere de aur alb și de diamante, dintre acelea atât de scumpe, încât, dacă le procuri, trebuie ulterior să le descrii în declarații date la DNA.

Când te desprinzi din reveriile erotice și vrei să afli, totuși, cum va fi vremea a doua zi, constați că frumoasa basarabeancă tocmai a terminat ce avea de spus și își ia rămas-bun. Nu-ți rămâne decât să speri că Basarabia se va uni cât mai repede cu România.

Altă prezentatoare pe care o am în minte, și ea frumoasă (toate sunt frumoase, probabil angajarea se face prin concurs de *miss*), are obiceiul să

personifice intemperiile și să recurgă la metafore pentru prognozarea vremii. Ea nu spune „mâine va ploua“, ci dramatizează informația, producând un text de genul acesta:

— Mâine trebuie să avem grijă să luăm umbrelele cu noi. Vântul va bate nemilos, iar ploaia ne va uda până la piele. Vor fi și descărcări electrice, care vor biciui cerul pe arii întinse. Abia în a doua parte a zilei vom putea să răsuflăm ușurați.

Tot ea se simte responsabilă, ca un demiurg, de starea vremii:

— Îmi pare rău că trebuie să vă dau o veste proastă, instabilitatea atmosferică va fi prezentă în jumătatea de est a Europei și în următoarele zile. Pot să vă spun însă și ceva care o să vă bucure. În week-end soarele ne va zâmbi din nou, chiar dacă mercurul termometrelor, încăpățânat, nu va indica mai mult de paisprezece grade Celsius. Puteți deci să vă faceți valizele de pe acum, pentru o excursie de sfârșit de săptămână, neuitând însă puneți în ele și un pulovăr gros.

Pe mine mă zăpăcește toată această literaturizare a buletinului meteo și aproape niciodată nu înțeleg cum va fi totuși vremea în zilele următoare. Ca să nu mai vorbesc de faptul că se trezește în mine și criticul literar, care găsește prea simpliste figurile de stil folosite de prezentatoare. Dacă tot mergem pe panta asta, măcar să-l angajăm să prezinte buletinul meteo pe Mario Vargas Llosa.

Când se scrie cu doi „i“

Un tânăr și talentat critic literar, Dan Liviu Boeriu, anunță pe pagina lui de facebook că îi va tăia de pe lista de prieteni pe toți aceia care scriu „noștri“ cu doi „i“ („noștrii“). Mi-a mers la suflet această somație și m-a făcut să-mi aduc aminte o întâmplare de pe vremea când lucram la *România literară*.

Un pensionar, cititor atent al revistei, mi-a trimis o scrisoare în care mă mustra sever că scrisesem „albaștri“ (în propoziția „fata avea ochii albaștri“) cu un singur „i“. „Este posibil“, se întreba el retoric, „ca un om ca dv. să nu știe că «albaștrii» se scrie cu doi «i»?“

I-am răspuns în paginile revistei: „Convins că eu am dreptate și nu dv., m-am adresat totuși, ca să fiu sigur că nu greșesc, unor mari lingviști și am aflat adevărul. Nu are dreptate niciunul dintre noi. În realitate «albaștri» se scrie cu trei «i».“

Într-o perioadă istorică în care limba română se vorbește mai prost ca oricând, oamenii din România se simt totuși profund jigniți dacă cineva îi acuză că fac greșeli de gramatică. Poți să-i spui cuiva că este nesimțit, ticălos, netrebnic, nu ai mari șanse să-l impresionezi, dar dacă îl acuzi de agramatism îl faci să sufere cumplit. Bazându-mă pe această sensibilitate a românilor, am scăpat de o amendă pe care tocmai se pregătea să mi-o aplice un agent de circulație. L-am întrerupt la un moment dat din perorația lui moralizatoare și l-am corectat: „Nu se spune vehicol, ci vehicul.“ El m-a contrazis și a căutat dovada într-un regulament de circulație. După ce s-a aplecat, nedumerit, asupra paginii tipărite, a spus umilit: „Aveți dreptate.“ „Sper“, i-am spus eu, „că n-o să mă amendați acum ca să vă răzbunați pentru că v-am contrazis...“ „A, nu“, m-a asigurat el, și m-a lăsat să plec. Îndepărtându-mă cu mașina, l-am văzut în oglinda retrovizoare scoțând din nou regulamentul din buzunar și consultându-l.

Oamenii politici sunt și ei foarte sensibili la acuzația de folosire incorectă a limbii române. Într-un oraș din provincie, reședință de județ, unde fusesem invitat să țin o conferință, câțiva demnitari au dat seara un banchet în cinstea mea, la care au venit cu soțiile (îmbrăcate în rochii cu decolteu amplu în spate și coafate sofisticat). M-au așezat în capul mesei, au ciocnit câte un pahar de whisky cu

mine, dar toți tăceau. Era o liniște atât de mare încât, după ce s-au adus aperitivele, se auzeau stânjenitor chinchetele tacâmurilor. Am încercat să însuflețesc atmosfera (ceea ce de obicei îmi reușește), le-am curtat pe doamne, i-am ironizat într-un mod inofensiv pe domni, dar... nimic. I-am întrebat ce se întâmplă, iar unul dintre bărbați mi-a răspuns: „Nu avem curaj să vorbim cu un critic literar. Precis ne prindeți cu o greșeală de gramatică!“ Am zâmbit și le-am explicat: „Doamne, dar cum puteți să vă imaginați așa ceva?! Credeți că eu cu asta mă ocup, vânez greșeli de gramatică?! Eu nici nu le consider importante...“ Și ca să le dovedesc că, într-adevăr, nu le consider importante, am început eu însumi să folosesc într-un mod flagrant incorect limba română. Dacă ar fi fost pe acolo ziariști sau scriitori, ar fi râs în hohote, atât de comică era parodierea de către mine a vorbirii unui necunoscător al gramaticii. Dar comesenii mei nu râdeau deloc, deloc, deloc. Ei nu știau că greșelile de limbă făcute de mine sunt greșeli!

Românii au temperament

Merg grăbit pe o stradă care nu se mai termină, căutând cu privirea o tăbliță cu numele străzii. Nu e nicio tăbliță. Și nici numere nu sunt. Simt că transpir. Trebuie să găsesc urgent o adresă la care sunt așteptat ca să țin o conferință, programată la ora unsprezece. Iar acum e unsprezece fără un sfert. Părul mi-e răvășit de vânt, cravata mi s-a strîmbat, iar pantofii nu se mai văd de praf. Îl opresc pe un domn în vârstă, care îmi inspiră încredere:

— Fiți amabil, aceasta e strada Ion Vodă cel Cumplit?

El nu-mi răspunde cu „da“ sau „nu“, ci se miră exploziv:

— Cum o să fie, dom'le, asta strada Ion Vodă cel Cumplit?! Niciodată nu s-a numit așa. Și nici nu putea să se numească. Da'ce, noi n-am avut și domnitori ca lumea?

— Și cum se numește?

— Nu știu.

— Atunci poate că e totuși Ion Vodă cel Cumplit...

— În niciun caz.

— Dar strada Ion Vodă cel Cumplit știți unde este?

— N-am auzit de ea.

S-a făcut ora unsprezece fără zece. Doamne, și cât de mult doream să ajung la timp!

Îmi sug burta și o opresc pe o domnișoară:

— Pot să vă întreb ceva?

Domnișoara trece privind prin mine, ca și cum nici nu aș exista.

Îmi încerc norocul cu o doamnă care merge cu un copil de mână. Ea ascultă atentă întrebarea, se gândește puțin și îmi răspunde:

— Mai aveți de mers. Trebuie să luați tramvaiul două stații, în direcția aceea. Și mi-arată cu mâna exact direcția în care mergeam.

Vreau să mă conformez, dar intervine în discuție un poștaș gâfâind de alergătură:

— Ce tramvai, dom'le, nu luați niciun tramvai! Strada e la doi pași, mergeți pe jos, mai și slăbiți cu ocazia asta!

— Bine, așa o să fac, la revedere.

Este ora unsprezece fără cinci.

Merg pe jos, într-un ritm de marș, și mă gândesc că în România nu poți niciodată să obții o informație în stare pură. Românii au talent, dar în mod și mai evident au temperament. Când îți comunică o informație, îți transmit și o emoție, prin intermediul verbelor la imperativ și al interjecțiilor. Ei nu-ți pot spune simplu „da“ sau „nu“, ci se lansează în comentarii de genul „sigur

că da, dom'le, o știe toată lumea" sau „cum o să fie așa, nu mai spune la nimeni, că te faci de râs".

Temperamentul este bun noaptea, în pat, dar ziua, când vrei să afli ceva exact, te poate duce la exasperare.

Nu slăbesc o clipă ritmul, ca să ajung la unsprezece fix, și, din mers, întreb un agent de circulație:

— Mai am puțin până la strada Ion Vodă cel Cumplit. Pentru numărul 156 o iau la stânga sau la dreapta?

— La stânga în niciun caz. Acolo am lucrat eu un an, într-o intersecție...

Îl las cu amintirile lui și grăbesc pasul. Sună telefonul mobil. Îl duc la ureche și îl aud pe unul dintre organizatorii conferinței:

— Domnule Alex. Ștefănescu, unde sunteți?

— Ajung într-un minut.

— Vreți să trimit pe cineva înaintea dv.?

— Nu-i nevoie, mulțumesc.

Închid telefonul, ajung la intersecție și o iau la dreapta. O femeie între două vârste, îmbrăcată cam deocheat, se apropie cu un zâmbet plin de bunăvoință de mine. „Uite că totuși a trimis pe cineva..." îmi spun. Femeia mă întreabă conspirativ:

— Șefu', șefu', vrei o fată?

Îmi trebuie câteva secunde ca să înțeleg despre ce e vorba.

— Mulțumesc, dar acum mi-e imposibil, mă duc la o conferință...

— Impotentule! mă admonestează femeia cu o grimasă de dispreț.

Este ora unsprezece.

Umor involuntar la Antena 1

A fost foarte-foarte comică încercarea celor de la Antena 1 de a exploata propagandistic meciul România-Grecia. Mihai Gâdea, Mircea Badea și

Adrian Ursu s-au îmbrăcat într-o uniformă a entuziasmului care nu le stă deloc bine. Se vedea că entuziasmul este pentru ei obligație de serviciu.

Mihai Gâdea, palid-senzual, lipsit de nerv publicistic, simulează spontaneitatea, lungind fiecare cuvânt până la găsirea cuvântului următor. Mircea Badea este strident-batjocoritor în tot ceea ce zice. Iar Adrian Ursu are o permanentă grimasă de hepatic care tocmai a mâncat untură de porc. Toți trei au purtat câte o eșarfă pe care scria „Hai România!“ (fără virgulă între „hai“ și „România“) și își ridicau mâinile neconvingător (spre cer sau spre tavanul studioului), implorând o divinitate nenumită să favorizeze echipa noastră de fotbal.

Erau ca trei ciocli care se chinuiau să fie exuberanți. Avea dreptate Radu Banciu când a spus că acești ciocli au purtat ghinion Naționalei României.

Dorința lor de a extrage maximum de capital politic dintr-o eventuală victorie a echipei noastre a creat un spectacol grotesc. Practic, s-au cățărat toți trei pe meci, s-au zbânțuit pe el și pe sub el, s-au dat huța, cu o agilitate de maimuțe, pe fiecare dintre minutele dinainte de fluierul arbitrului, dar totul a fost în zadar. La un moment dat, o colegă de-a lor l-a adus în prim-plan și pe Victor Ponta, sinistru-zâmbitor, ca întotdeauna. Acesta a rostit câteva fraze banale și previzibile, care însă au determinat-o pe reportera de la Antena 1 să declare că, auzindu-le, i s-au înmuiat picioarele. (Ah, cât mi-am dorit atunci să ajung și eu prim-ministru, ca să smulg asemenea declarații femeilor!)

Adevărul este că angajații lui Dan Voiculescu ar fi putut face mult mai mult pentru valorificarea uriașei audiențe de care s-a bucurat meciul de fotbal România-Grecia. După părerea mea, ei nu s-au contopit cu totul cu acest meci, nu l-au exploatat îndeajuns.

Mihai Gâdea s-ar fi putut urca în cârca unui atacant de-al nostru, îmboldindu-l să alerge mai

repede după minge și arătându-i mereu poarta, cu degetul arătător. Ca răsplată imediată pentru o pasă bine dată sau pentru o centrare inspirată, l-ar fi putut săruta cu buzele lui cărnoase pe fotbalistul călărit de el, prinzându-l de chică și aplecându-i capul spre spate.

Mircea Badea ar fi trebuit să se cațere pe un stâlp și să joace rolul de megafon al stadionului, anunțând scoruri convenabile nouă. La golul pe care ni l-au dat grecii ar fi putut să strige, cu vocea lui asurzitoare, ca sunetul făcut de un lighean căzut pe gresie, „Unu la zero pentru România“!

Adrian Ursu ar fi dovedit profesionalism dacă s-ar fi ghemuit și ar fi devenit mingea însăși a meciului, având grijă să se rostogolească aiurea ori de câte ori ar fi fi fost lovit de picior de grec și să se ducă direct spre poarta adversă când ar fi șutat în el românii.

Victor Ponta ar fi trebuit să le spună și fotbaliștilor greci ceea ce i-a spus reporterei de la Antena 1, ca să li se înmoaie și lor picioarele.

Ca să nu mai vorbesc de faptul că Dan Voiculescu însuși ar fi trebuit să intre în acțiune, procedând la schimburi rapide de terenuri, care să-l zăpăcească pe arbitru și să-l facă să creadă că ambele goluri le-am dat noi. Am fi încheiat meciul cu doi la zero în favoarea noastră.

Câteva metode de autosatisfacere

În urmă cu câțiva ani, m-a sunat un prieten al meu, mai tânăr, și mi-a propus să fiu președintele unei comisii. Ce comisie? Aceea în fața căreia aveau să se prezinte candidații pentru ocuparea postului de director al unei instituții de cultură. Mi-a plăcut întotdeauna ideea de concurs. Eram gata-gata să accept, dar mi-a venit în ultima clipă ideea să-l întreb pe prietenul meu în ce calitate îmi făcea propunerea. Și am aflat: în calitate de candidat! Un înalt for îi dăduse mână liberă să

alcătuiască el însuși comisia, astfel încât să fie sigur că va ocupa postul, indiferent cine ar mai fi concurat.

Am refuzat și mi-am pierdut astfel un prieten. Dar comisia tot s-a constituit, el tot a câștigat concursul și postul tot l-a ocupat. În scurtă vreme membrii comisiei au devenit colaboratori apropiați și bine plătiți ai instituției conduse de noul director. Faptul acesta însă nu m-a mirat atât de mult cât m-a mirat satisfacția cu care fostul meu prieten a început să evoce, în diverse împrejurări, ca pe o mare izbândă a sa, câștigarea concursului.

Să știi că tu ai aranjat concursul ca să mergi la sigur și apoi să fii sincer impresionat de succesul tău, pretinzând și chiar... crezând că te-ai prezentat în fața unei comisii de specialiști severi, iată un paradox psihologic care mă uimește la nesfârșit. Este ca și cum, aflându-te singur pe un teren de fotbal, ai așeza mingea în fața porții unor presupuși adversari, ai da gol și apoi ai sări în sus de fericire că ai dat gol!

Sunt și alte forme de autosatisfacere. Un scriitor de care n-a auzit aproape nimeni tipărește cărți care stau cu anii nevândute în librării, necitite în biblioteci și necomentate în presă. El se plimbă melancolic pe străzi, cu mâinile la spate, intră cu un zâmbet ironic în câte o librărie, ca un prinț travestit în cerșetor, își contemplă cartea și o și cumpără, sprea mirarea librăreselor. Apoi, în metrou, în drum spre casă, o citește cu încântare, dând din cap aprobator la fiecare frază și uitându-se din când în când cu compătimire la cei din jur, care n-au acces la asemenea desfătări intelectuale.

Sunt la modă, acum, volumele omagiale. Dacă împlinești cincizeci, sau șaizeci, sau șaptezeci de ani și nu ți se dedică un asemenea volum, îți scad imediat acțiunile, este ca și cum n-ai avea *jeep* sau amantă tânără. Firesc ar fi ca admiratorii unui om de valoare să alcătuiască din proprie inițiativă o carte despre meritele sărbătoritului. Și așa se și

întâmplă în multe cazuri. Atunci însă când nu există admiratori, ei sunt inventați de cel în cauză, care trage de toți cunoscuții săi ca să compună câte un text pentru volumul omagial: „Hai, dom'le, scrie ceva elogios despre mine! Nu-ți limitează nimeni spațiul, scrie cât vrei! Nu trebuie să inventezi nimic, mă prezinți așa cum sunt: cinstit, generos, gata oricând să-mi servesc țara. Doar mă cunoști!"

Bieții oameni nu știu cum să scape din capcana propriei lor amabilități. Spun că și-au rupt o mână, că le-a murit un cățel, că s-a întrerupt curentul electric, dar e-n zadar. Foarte greu le vine să scrie celor care știu bine cum își servește țara destinatarul omagiilor: contribuind la mărimea consumului mediu pe locuitor.

Când apare volumul, sărbătoritul e fericit. Îi mângâie coperta lucioasă și murmură extatic: „Ce mulți oameni mă admiră! N-am trăit degeaba."

Chef de chef

Abia aștept sărbătorile de iarnă. Mi-au plăcut întotdeauna petrecerile, banchetele, chiolhanurile, chefurile și zaiafeturile.

În timpul studenției, cu numai cinci lei, eu și prietenul meu George Arion făceam un chef în doi: cumpăram de un leu o jumătate de pâine neagră, de doi lei salam „Bicaz", iar din restul de doi lei beam câte cincizeci de grame de vodcă la restaurantul „Trocadero". Fete nu invitam (decât uneori, ca desert).

Tot student fiind, luam parte și la unele chefuri improvizate la cămin, cu mâncare și băutură din coletele primite prin poștă de la bieții noștri părinți. Erau chefuri multiculturale, cu specialități din diverse regiuni ale țării. Dacă vreunul dintre noi declara că ai lui nu i-au trimis nimic, i se făcea invariabil aceeași farsă: era îndemnat să guste din cârnații sau cornulețele despre care își dădea

seama, în scurtă vreme, uimit, că sunt exact acelea pe care le dosise.

La un an după terminarea facultății, în 1971, ca redactor la revista *Tomis,* am luat parte la un chiolhan într-un sat (am mai povestit întâmplarea, dar o reiau). Era „Luna cărții la sate“ (februarie) și ne aflam acolo, câțiva scriitori și câțiva activiști ai PCR, ca să-i facem pe țărani să iubească literatura. După ce s-au plictisit o oră ascultându-ne într-o sală neîncălzită, sătenii ne-au invitat la unul dintre ei acasă și ne-au servit cu pâine atunci scoasă din cuptor, cu pui fripți și cu vin de Murfatlar. Activiștii de partid stăteau în picioare și mâncau încruntați, ca și cum ar fi îndeplinit o sarcină grea, de care depindea viitorul țării. Ca să-i flatez pe ospitalierii țărani, care așteptau cu emoție un verdict, în timp ce oaspeții lor tăceau, tăceau, tăceau, am lăudat mâncarea și am declarat cu umor că îmi place tot mai mult „Luna cărții la sate“. A doua zi, am fost chemat la Comitetul Județean al PCR și certat aspru pentru defăimarea activității culturale a partidului.

Am petrecut o dată, pe malul Dunării, cu mai mulți scriitori, de dimineața până seara (precizare pentru DNA: pe banii noștri). Micul dejun s-a întins până la prânz, prânzul s-a lungit până la cină, iar cina s-a terminat aproape de ora douăsprezece, când... ni s-a făcut brusc foame. (Și să se mai mire cineva că sunt gras! Literatura are acest efect secundar: îngrașă...)

În 1997, în China, eu și încă patru scriitori aveam statutul de „oaspeți ai guvernului chinez“ și luam parte la mese festive la care se serveau minimum douăzeci și patru de feluri de mâncare tradiționale. Această fastuoasă desfășurare de artă culinară chineză a fost întreruptă într-o bună zi, când gazdele noastre ne-au anunțat: „Astăzi avem o surpriză pentru dv., s-a terminat cu meniurile banale, o să mâncați la McDonalds!“ „Nu, nu, nu!“ am strigat eu înspăimântat, dar chinezii au crezut

că refuz din modestie și m-au dus împotriva voinței mele să mă îndoape cu hamburgeri.

Țin minte și un incident, la sărbătorirea zilei de naștere a unui prieten. Soția lui, după ce m-a obligat să mănânc până la sațietate aperitive, mi-a cerut farfuria să-mi pună în ea sarmale. Eu i-am spus că nu mai mănânc, ea a insistat, eu am rugat-o să treacă la următorul musafir, ea a încercat să-mi ia farfuria din față ca să mi-o umple, eu am ținut strâns farfuria la pieptul meu, ea mi-a smuls-o cu o forță surprinzătoare, eu m-am ridicat de la masă în semn de protest, ea mi-a dat un pumn în cap.

Cum ar putea fi îmbunătățite îmbunătățirile

Eu cred că ar trebui introduse în Codul Penal și alte prevederi decât cele pe care le-a votat majoritatea parlamentară. Iată câteva sugestii (pentru care aștept o scrisoare de mulțumiri de la USL, dacă se poate, fără greșeli de gramatică):

- Prin „șpagă“ se înțeleg numai sumele mai mici de 100 de euro. Cele mai mari au statutul de „fonduri atrase prin metode neconvenționale“.
- Se dezincriminează traficul de influență, care nu este decât o formă de solidaritate umană și are o frumoasă tradiție în România (vezi *Lanțul slăbiciunilor*, de I. L. Caragiale).
- Nu se mai consideră incompatibilă calitatea de funcționar public cu aceea de administrator al unei firme particulare. Un primar va putea de acum înainte, de exemplu, să încredințeze construirea unui pod sau a unui bloc de locuințe propriei lui firme de construcții. Vom avea astfel garanția că banii statului vor ajunge la cine oricum ar ajunge – însă în mod direct și nu pe căile complicate la care ne obligă în prezent birocrația.
- Persoanele cărora urmează să le fie supravegheate convorbirile telefonice trebuie

anunțate din timp că s-a luat această măsură. Fiind în cunoștință de cauză, ele vor vorbi mai clar, ușurând mult munca tehnicienilor care înregistrează convorbirile.

- Toate pedepsele cu închisoarea în curs de efectuare se vor reduce astfel încât să nu depășească trei ani. Toate pedepsele de trei ani sau sub trei ani vor fi amnistiate.
- Pedepsele care vor fi date de acum înainte nu vor mai fi date.
- Se dezincriminează infracțiunea de furt intelectual. Se instituie titlul științific de „plagiator magna cum laude“. Pentru a-și lua doctoratul, orice candidat trebuie să dovedească că în lucrarea sa citatele reproduse au, fiecare, mai mult de cincizeci de pagini. În felul acesta în România va crește numărul de oameni de știință cu o personalitate complexă, capabili nu numai să scrie, ci și să transcrie.
- Se instituie dreptul la insultarea liberă, lipsită de orice constrângeri, a președintelui țării.
- Se validează dreptul morților la vot – deja exercitat la ultimele alegeri. Măsura îi vizează, într-o primă etapă, pe morții din secolul douăzeci și unu. În viitor, însă, măsura se va extinde și la morții din alte secole.
- Și viii, și morții vor putea vota de mai multe ori, cu aprobare de la guvern. În felul acesta vom dovedi lumii occidentale că în România nicio libertate nu e îngrădită.
- Pentru asigurarea unei depline egalități între cetățeni, demnitarii români nu vor mai avea obligația de a-și declara averile. De acum înainte nimeni nu va mai declara nimic (excepție făcând declarațiile de dragoste).
- Se interzice cu desăvârșire organizarea de surprinderi în flagrant delict, în cazurile de dare de mită sau de taxă de protecție, pentru a se evita pătarea bancnotelor cu cerneluri fluorescente.

- Tribunalele vor fi dezafectate și vândute baronilor locali, care vor instala în ele restaurante, cazinouri sau saloane de masaj.
- Folosirea sintagmei „baron local“ va fi interzisă.
- Închisorile, devenite inutile,vor fi transformate în reședințe pentru reprezentanții Uniunii Europene, ziariștii străini sau ambasadorii aflați în misiune diplomatică în România, care se declară în dezacord cu noile prevederi din Codul Penal.
- Ziariștii români care vor critica aceste prevederi nu vor mai fi ziariști.

Dacă aș fi Moș Crăciun...

N-ar fi foarte greu să devin Moș Crăciun. Moș deja sunt, mai trebuie să fiu și Crăciun.

Dacă aș fi Moș Crăciun, aș împărți tuturor cadouri adecvate, nu luate la întâmplare dintr-un *supermarket*.

Lui Victor Ponta i-aș aduce în dar 20000000 de români gonflabili, din material plastic, pe care să-i guverneze așa cum crede de cuviință. Și i-aș dărui și un nou dicționar ortografic și ortoepic al limbii române, în care să se menționeze că nu se mai spune „douăsprezece persoane“, ci „doisprezece persoane“ , după cum l-am auzit pe el că se exprimă.

Elenei Udrea i-aș face cadou funcția de președintă a PDL, iar lui Traian Băsescu i-aș face-o cadou pe Elena Udrea.

Lui Crin Antonescu i-aș aduce în dar nu un pat, cum ar face un Moș Crăciun fără imaginație, ci un nou aliat politic: Al Capone, care ar fi în mod sigur mai loial decât aliatul său de acum.

Aș avea un dar și pentru Claudiu Săftoiu: un loc de muncă mai potrivit cu pasiunea sa pentru cultură, cum ar fi postul de paznic al unei biblioteci sau acela de plasatoare la un teatru.

Lui Mircea Badea i-aș face cadou o maimuță și, dacă s-ar plăcea reciproc (deși maimuța ar fi una exigentă), m-aș oferi să le fiu naș. Nu Nașul TV, ci naș, iar în această calitate le-aș plăti o lună de miere în jungla Amazonului.

Lui Liviu Dragnea i-aș oferi o listă, atent revizuită și completată, a morților cu drept de vot. În continuare aș colabora cu SMURD-ul pentru a afla din timp numele persoanelor pe care urmează să le mai trec pe listă.

Lui Liviu Pop i-aș dărui un preș, ca să nu mai fie nevoit să se facă el preș în fața lui Victor Ponta.

Lui Robert Turcescu, Grigore Cartianu, Andreea Pora, Dan Mazilu, Dan Andronic, Sabin Orcan, Radu Banciu le-aș aduce câte o vestă antiglonț (eventual și mie, dacă aș găsi una pe mărimea mea).

Ministrului Sănătății, Eugen Nicolăescu, i-aș face cadou Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Al. Obregia“, și l-aș convinge să-l locuiască, măcar 365 de zile pe an. Nu s-ar mai agita așa cum se agită acum, spre spaima medicilor și pacienților. Și-ar găsi în sfârșit liniștea. Iar sistemul medical românesc ar merge tot prost, dar cel puțin n-ar mai merge din de în ce mai prost.

Lui Norman Manea i-aș aduce în dar un Premiu Nobel dat de Universitatea „Spiru Haret“. Iar admiratorilor lui Norman Manea le-aș conferi înaltul titlu de „maneliști“.

Lui Dan Voiculescu i-aș dărui haine groase și provizii de mâncare. Totodată, cunoscuților săi le-aș interzice să-i ureze, o vreme, „La mulți ani!“.

Poporului român nu i-aș da, ci i-aș lua ceva. Și anume i-aș lua actuala clasă politică (și aș face-o cadou țărilor vecine).

După ce mi-aș îndeplini datoria de Moș Crăciun, m-aș întoarce în Laponia, luând cu mine blondele din România. Renii ar trage cu entuziasm sania încărcată de doamne și domnișoare și m-ar duce cât ai clipi acasă. S-ar declanșa, bineînțeles,

proteste împotriva acestei răpiri, dar Curtea Constituțională ar stabili în scurtă vreme că n-a fost vorba de o răpire, ci de o plecare de bună voie. Nu pot să prevăd exact ce se va întâmpla mai departe, dar știu sigur că în scurtă vreme gheața de la Polul Nord se va topi, iar în lumea întreagă va crește nivelul mărilor și oceanelor.

Din biografia mea lipsesc 5 ore

Am trecut fără mari pierderi în noul an. În noaptea de Revelion am mâncat prea mult, dar în timp ce mâncam făceam planuri de slăbire drastică. Când s-a stins lumina și a început numătoarea inversă, am sărutat-o pe soția mea care însă, la aprinderea luminii, s-a dovedit a fi soția altuia. N-a ieșit nicio încurcătură. Domnița m-a luat deoparte și, în mod surprinzător, în loc să-mi facă o scenă de gelozie, mi-a spus cu candoare: „De mult nu m-ai mai sărutat cu atâta pasiune!“ Oare cu cine m-a confundat?

Ca să fiu sincer, m-am și îmbătat, nu cu farmecul literaturii, cum fac de o viață, ci cu alcool. După mai multe pahare de vin roșu, am devenit volubil, nesigur în mișcări și lipsit de complexe. Am dansat și *kizomba*, cu cea mai tânără femeie prezentă la petrecere, deși ea, din modestie, mi-a refuzat invitația, iar în timpul dansului încerca mereu să se desprindă din brațele mele. Ce timidă! Am strigat și „Jos Guvernul“ , dar am făcut-o fără răutate, doar așa, dintr-un entuziasm de moment.

De-a lungul vieții m-am îmbătat de două ori (la Revelionul de acum a fost a treia oară).

Prima dată s-a întâmplat când aveam optsprezece ani neîmpliniți și am băut șampanie (cu sticla) la balul absolvenților de liceu (la Suceava). Îmi amintesc că la un moment dat dansam cu profesoara de română, apoi... nu știu ce s-a mai întâmplat. M-am trezit în zori într-o căpiță

de fân pe dealul dintre cimitir și ruinele Cetății lui Ștefan cel Mare, cu o colegă, Rita (poreclită „pistruiata“), în brațe. Aveam amândoi, în păr, fire de iarbă uscată, pe care tocmai se pregătea să le pască o capră. Nici eu, nici fosta mea colegă n-am putea spune ce s-a întâmplat de la ora 1 noaptea și până la 6 dimineața. Fiecăruia dintre noi îi lipsesc câte 5 ore din biografie.

Un procuror din Zalău, Ioan Moldovan, care avea și talent literar, mi-a dat să beau, prin anii ‘80, pentru prima dată în viața mea, pălincă. În casa părinților săi (la care ajungeai lăsând mașina pe marginea unei șosele și urcând o pantă abruptă), mi-a oferit un pahar mare, ca de apă, plin-ochi cu această băutură și m-a păcălit spunându-mi că trebuie să-l golesc dintr-odată. L-am dat peste cap, am simțit pălinca împrăștiindu-se ca un foc în corpul meu și, peste cinci minute, când am încercat să cobor panta ca să intru din nou în mașină, am constatat că greșesc mereu direcția. Până la urmă am ajuns pe șosea la vreo cincizeci de metri de mașină, de parcă un diavol m-ar fi dus de braț exact acolo unde nu voiam să merg.

Am în minte numeroase istorii despre modul cum beau scriitorii. Dramaturgul Horia Lovinescu avea întotdeauna pe masă un pahar mic cu vodcă și un pahar mare cu apă. Bea o gură de vodcă și imediat sorbea apă, ca să-și clătească gura de alcool – așa credea lumea. Până la urmă s-a descoperit însă că și în paharul mare era vodcă! Nichita Stănescu bea și el vodcă până noaptea târziu, iar a doua zi dimineața se dregea nu cu bere, cum se obișnuiește, ci tot cu vodcă. Despre Fănuș Neagu se povestea că a cumpărat din Franța mai multe sticle cu „vinaigre“ (oțet) crezând că e „vin negru“!

Revin la mine: m-am îmbătat, deci, până acum de trei ori, la 18, la 35 și la 66 de ani. M-aș mai îmbăta o dată, în 2014, la 67 de ani, dacă s-ar întâmpla ceva în viața politică românească. Ce

anume aș vrea să se întâmple – îi las pe cititorii mei să ghicească.

S-a aflat de ce își înșală bărbații nevestele

După o muncă științifică de lungă durată, cercetătorii britanici au identificat recent cauza infidelității unor bărbați față de soțiile lor: exemplul dat de Traian Băsescu. Ei nu afirmă că președintele României ar fi un soț infidel, dar deplâng faptul că nu dezminte legenda potrivit căreia ar avea o idilă cu lady Hélène U. Drept urmare, bărbații din România care vor să ajungă președinți ai țării (și aproape toți vor să ajungă) sunt în permanentă căutare de blonde frumoase, crezând că aceasta este condiția succesului.

De altfel, Traian Băsescu se află la originea multor fapte reprobabile din România. De curând a fost trimis în închisoare pentru a doua oară Adrian Năstase, din cauza aceluiași personaj malefic. Traian Băsescu i-a vizitat acasă, noaptea, pe cei cinci judecători care urmau să formeze completul de judecată și, sub amenințarea că le ia robele (și le dă la spălat cu un detergent pentru rufe albe), i-a convins să voteze în unanimitate pentru condamnarea fostului prim-ministru. Este adevărat, în instanță s-a dovedit că inculpatul a încălcat legea, dar și această încălcare a legii a fost rezultatul unor manevre ale lui Traian Băsescu care, deghizat în îngeraș, ateriza frecvent pe umărul lui Adrian Năstase și îi șoptea persuasiv: „Hai, încalcă legea! E atât de plăcut... Încalc-o măcar puțin! Te rog eu...“

Plagiatul grosolan săvârșit de Victor Ponta se explică tot prin intervenția machiavelică a actualului președinte. Chiar în timp ce migălea la teza sa de doctorat, înconjurat de teancuri de cărți și de fișe și cu picioarele scufundate într-un lighean cu apă, Victor Ponta s-a trezit cu Traian

Băsescu în camera lui de lucru. „Uite, Victoraș“, i-a spus președintele, „ți-am adus ziarele de azi fiindcă tu, bietul de tine, nu ai timp să le cumperi.“ Și chiar în clipa în care Victor Ponta s-a repezit să citească ziarele, Traian Băsescu, cu un zâmbet sardonic, s-a și grăbit să șteargă, pe ascuns, ghilimelele care încadrau un citat de șaizeci-șaptezeci de pagini din lucrarea doctorandului.

De altfel, dacă ne ducem și mai mult în trecut, ne dăm seama că Victor Ponta nici nu intenționa să se înscrie la doctorat. Într-o bună zi, însă, cu prilejul unei recepții date la Palatul Cotroceni, președintele l-a prins cu drăgălășenie de pielea de sub bărbie, l-a privit drept în ochi și i-a spus persuasiv: „Ce bine ar fi să te înscrii la doctorat! Mi-ar face o mare plăcere să-ți pot spune «dottore»!“ Iar Victor Ponta s-a conformat. Cine dintre noi ar putea să rămână surd la o rugăminte a șefului statului?

(În ceea ce mă privește, mărturisesc că și eu am incriminat, în diverse articole, plagiatul lui Victor Ponta numai și numai din cauza presiunilor făcute asupra mea de Traian Băsescu. Pe mine însă nu m-a rugat, m-a amenințat. Mi-a spus că dacă nu iau atitudine împotriva plagiatului îmi confiscă 25 la sută din talentul literar. Iar 25 la sută reprezintă, în cazul meu, foarte mult, pentru că am un talent literar imens.)

Traian Băsescu umblă cu un *cutter* în buzunar cu care taie, ori de câte ori are ocazia, salariile și pensiile. Traian Băsescu alungă norii care ar putea aduce zăpada necesară agriculturii. Traian Băsescu toarnă plumb în ghetele jucătorilor noștri fotbal.

Și tot Traian Băsescu pune somnifere în cafeaua lui Crin Antonescu și deschide flacoane cu gaz ilariant sub nasul lui Victor Ponta.

M-am săturat de cei care s-au săturat de România

S-au săturat de România îndeosebi cei care s-au săturat în România. Cu o bună-dispoziție vulgară, specifică siestei, își persiflează țara numind-o Românica, Rumânia sau Rrromânia. În schimb, sunt mai înclinați să-și iubească patria cei săraci lipiți pământului (printre care, numeroși intelectuali), probabil pentru că, lipiți pământului fiind, o simt mai aproape de inima lor.

În ceea ce mă privește, m-am săturat de cei care s-au săturat de România. Dacă nu le place această țară, de ce nu încearcă să o schimbe în bine, ca să fie pe placul lor? De ce se poartă ca niște musafiri? Le amintesc respectuos că, în calitatea lor cetățeni români, sunt gazde, nu musafiri. Iar dacă se simt iremediabil musafiri și strâmbă din nas la tot ceea ce văd, de ce nu pleacă din acest loc care le displace?

Aveam un prieten mai tânăr, scriitor, care scria de ani de zile cu dispreț despre România, dar nu o părăsea. Nu m-am putut abține și i-am explicat, într-un articol publicat într-un ziar de mare tiraj, că se află în situația cuiva care urinează în timp ce face baie în cadă și care, după ce urinează, rămâne totuși în cadă. Tânărul scriitor a roșit de furie, citind articolul meu, dar după câteva zile mi-a spus cu umor:

— Ce mi-ați făcut, domnule Alex Ștefănescu?! De câte ori mă duc să mă spăl, soția mea mă ironizează, întrebându-mă dacă mai urinez în cadă.

Atât s-a ales din acțiunea mea pedagogică severă – o glumă între soți.

Mai vine acum și Lucian Boia (oare care o fi pluralul de la Boia?) cu cărțile lui de un teribilism de doi bani (sau, cine știe, poate de foarte mulți bani, pentru că teribilismul asigură succesul de librărie) în care susține că aproape tot ce s-a făcut mai important în România este opera unor străini, că Eminescu este un fel de romantic german *second hand* și că nu se prea poate demonstra continuitatea prezenței românilor în Transilvania.

Să nu cunoști trecutul propriei tale țări, să nu-l înțelegi pe cel mai mare poet al ei și să te consideri totuși istoric, iată un număr de prestidigitație penibil, la care mulți naivi se uită cu admirație și aplaudă.

Până și Radu Banciu, pe care îl consider un personaj justițiar și îl admir pentru cultura lui întinsă și pentru capacitatea ieșită din comun de-a improviza, a fost nedrept pretinzând că moldovenii de peste Prut vin ca niște cerșetori pe capul nostru și că moldovencele primite la studii în România sunt curve. În realitate lucrurile stau altfel: moldovenii sunt săraci (și generoși, mai degrabă dăruiesc ei ceva în loc să ceară), iar moldovencele sunt pur și simplu frumoase (ceea ce le face suspecte!). Față de românii de peste Prut avem o vină istorică, i-am abandonat în 1940, i-am lăsat să trăiască o tragedie, fără să schițăm niciun gest pentru salvarea lor, astfel încât în prezent ar trebui să le cerem iertare în genunchi și să-i respectăm pentru forța morală de care au dat dovadă apărând cu spirit de sacrificiu cultura română.

Dacă aș fi ziarist, aș investiga cazul oamenilor politici care își trimit copiii în străinătate și le fac un viitor acolo. De ce procedați așa, dragi (dragi pe dracu'!) demnitari? Nu aveți încredere în modul cum administrați țara? Vă dați seama că o duceți la dezastru și vreți să-i salvați numai pe ai voștri? Luați tot ce mai puteți de pe aici și apoi plecați și voi?

Întineresc și-mi pare rău

Am hotărât să slăbesc, ca să mai trăiesc câțiva ani și să-mi pot termina cărțile la care lucrez. La scurt timp după ce am luat această hotărâre, am și început să fiu mai subțirel (nu chiar tras ca prin inel, ci, deocamdată, doar prin inelul lui Saturn, cum a explicat prietenul meu, George Arion, într-o epigramă nemuritoare; dar fac eforturi în

continuare). Mă uit în oglindă în fiecare zi și nu-mi vine să cred. Am obrajii tot mai supți, hainele stau tot mai lejer pe mine, iar burta mi se retrage vizibil (în curând am să pot dansa *kizomba*).

Poate se întâmplă un miracol și îmi cresc la loc dinții căzuți, mi se îndesește părul, mi se îmbunătățește respirația și sunt din nou în stare să alerg fără să gâfâi... Poate întineresc...

Dar ce mă fac, Doamne, dacă întineresc?! Cum am să mă înțeleg cu tinerii de azi?

Mă simt străin de ei. Cu ani în urmă, când elevii de liceu au făcut o grevă, nemulțumiți de faptul că li se cere să învețe prea mult, și au ieșit în stradă purtând pe bluze cu mândrie inscripția „Nu suntem genii!“, am fost stupefiat. Normal mi s-ar fi părut să protesteze împotriva faptului că li se cere să învețe prea puțin. Și să le fie rușine că nu sunt genii.

Odată, în fața blocului în care locuiam, cinci sau șase tineri instalaseră pe un taburet un casetofon și ascultau muzică de-a lor cu sonorul dat la maximum. I-am rugat să reducă volumul, iar ei m-au sfidat: „Nu vă place muzica asta?! Nouă ne place.“ Le-am spus: „Nu contează dacă-mi place sau nu. Nu-mi place să fiu forțat s-o ascult.“ Nu i-am convins. Atunci mi-am luat și eu din casă un taburet și casefonul, m-am postat chiar lângă ei și am început să ascult și eu muzică, de pe un CD al meu, tot cu sonorul la maximum. S-a creat un adevărat vacarm. Iar ei s-au uitat semnificativ unul la altul, ca și cum ar fi avut de-a face cu un nebun, și au părăsit locul.

Nici limba română vorbită de mine nu este aceeași cu limba română vorbită de ei. Odată, în redacția în care lucram, a venit o ziaristă de la altă publicație și a vrut să afle dacă am scris răspunsurile la întrebările pe care mi le trimisese prin e-mail, cu o zi în urmă, pentru un interviu. Am asigurat-o că le scrisesem și că i le expediasem, încă de dimineață. „Mi-ați trimis și o

fotografie a dv.? “ „Ah! Am uitat!“ am exclamat eu. „Dar v-o trimit diseară.“

Îngrijorată, ziarista m-a mai întrebat o dată, înainte de a ieși pe ușă: „Deci mi-o puneți diseară, pot să fiu sigură?“ „Da, domnișoară, stați fără grijă, v-o pun.“

Cei din redacție au izbucnit în râs, iar ziarista a roșit și a plecat repede. De ce râdeau? Niciunul n-a vrut să-mi explice. „Nu prea cunoști limbajul tinerilor de azi...“ mi-a spus un coleg.

În drum spre casă, m-am apropiat de doi tineri care tocmai mâzgăleau cu *grafitti* un zid proaspăt zugrăvit. La apariția mea, au rupt-o la fugă și cu greu i-am convins, strigând, să se oprească, fiindcă n-am nimic cu ei și vreau doar să-i întreb ceva. S-au dovedit a fi amabili. După ce le-am explicat ce vreau să aflu de la ei, m-au privit cu compătimire, ca pe un retardat, și mi-au spus ce înseamnă să „i-o pui“ cuiva. „Bine“, am zis eu, ironic, dornic să am totuși ultimul cuvânt, „dar nu e un verb prea... static, i-o pui pur și simplu și nu ți-o mai retragi?!“ Ei au dat din mână, a lehamite, gândindu-se că sunt irecuperabil și m-au lăsat în plata Domnului.

Concurs de sex

M-a surprins plăcut ecoul pe care l-a avut textul meu din numărul trecut, „Întineresc și-mi pare rău“, și m-am gândit să reiau subiectul, din rațiuni de *rating*.

Revin, deci, la relația mea cu tinerii. Am trăit, trebuie să recunosc, și momente frumoase. Acum câțiva ani, ca președinte de onoare al Olimpiadei Naționale de Limba și Literatura Română, le-am vorbit celor aproximativ cinci sute de elevi selectați pentru etapa finală a concursului despre profesia de scriitor. Când m-am dus la microfon, mi s-a umplut sufletul de dragoste și admirație. Aveam în față cinci sute de tineri frumoși, cu chipurile iluminate de inteligență și cultură. Apoi,

în timp ce vorbeam, am simțit o perfectă comunicare cu ei: râdeau când era de râs, aplaudau când aveau ce să aplaude și murmurau dezaprobator ori de câte ori erau în dezacord cu o afirmație.

Dacă Dumnezeu ar fi făcut din tinerii aflați în acea sală Parlamentul României, țara noastră ar fi fost salvată...

Dar nu aceștia sunt tinerii pe care îi întâlnesc în viața de fiecare zi. Îi țin minte pe câțiva elevi dintr-un autobuz ultraaglomerat, în care mă înghesuisem și eu. Ajunseseră la distanță unul de celălalt – fiindcă pasagerii care luau cu asalt troleibuzul la fiecare stație îi despărțiseră – și comunicau între ei prin urlete. Unul cu o voce spartă stătea chiar lângă mine și mă asurzea cu strigătele lui. Am vrut să protestez, dar tocmai atunci el le-a spus celorlalți, imitându-i batjocoritor pe maturi: „Nesimțiților, nu vă e rușine?! Urlați ca-n pădure! Așa vă învață la școală?“ Ce să mai fi spus și eu? Ar fi râs de mine. Am găsit însă altă soluție. M-am apropiat cu fața de urechea tânărului de lângă mine și am strigat deodată năpraznic: „Eeee!“ Tânărul s-a speriat groaznic. M-a întrebat furios: „Ce e, dom’le, ai înnebunit?!“ I-am răspuns prietenos: „Așa fac eu din când în când...“

A mai existat un moment când a trebuit să inventez ceva ca să ies din încurcătură. La o conferință ținută de mine în fața unor studenți, unul dintre ei a făcut o remarcă provocatoare: „Nu păreți deloc complexat...“ I-am răspuns: „De ce-aș fi?“ „Fiindcă noi“, a explicat interlocutorul meu nepoftit, „suntem tineri, iar dumneavoastră – dimpotrivă!“ Colegii lui au râs, aprobându-l frenetic. „Cum să fiu complexat“, am insistat eu, „când vă întrec la orice? Pot să vă dovedesc. Hai să facem chiar acum un concurs de literatură.“ Asistența m-a dezaprobat: „Nu e corect, sunteți critic literar, scrie și pe afiș...“ „În cazul ăsta, să facem un concurs de șah...“ „Noi nu jucăm jocul

ăsta! Îl mai știu numai bunicii noștri...“ Tocmai când voiam să le propun un concurs de umor, un tânăr mai obraznic, din sală, m-a interpelat: „Dar un concurs de sex, domnule Alex. Ștefănescu, nu vreți să facem? Un concurs de sex!“ Din sală s-au auzit râsete, aplauze și ovații. Iar eu am încremenit. Mi-am dat seama atunci că dacă nu găsesc rapid o replică ingenioasă sunt pierdut. Și am găsit. Le-am spus: „Da, sunt de acord și cu un concurs de sex, pe care să-l organizăm chiar acum, pe scenă. Vă rog să-l desemnați pe bărbatul cel mai bărbat dintre voi și mă voi întrece cu el. Dar, ca să fie totul cinstit, el o va face cu o tipă din generația mea, iar eu – cu una din generația voastră!“

Ce-au mai râs! Cu chestia asta i-am câștigat și am putut să le vorbesc apoi despre literatură.

Cuprins

O mărturisire a autorului
I. Gheața din calorifere și gheața din whisky (jurnal politic, 1990–1995)
1990
Am fost iradiat
De ce nu există a treia cale
Imensa oboseală
„Moarte intelectualilor!“
Totul pentru front, totul pentru victorie
Nerușinare
Pasărea ștampilată
S-a întâmplat într-o gară...
Nudismul ca ideal al Partidului Comunist
Profesia de scriitor
1991
O intersecție foarte bine păzită
Gheața din calorifere și gheața din whisky
Viața romanțată a lui Mircea Dinescu
Verdeț de Paris
Cine are nevoie de ajutor
N-am întâlnit țigani fericiți
Viață și moarte
Cu gândul la românii îngropați în Siberia
O tragică lecție de istorie
Tovarăși, agitați materialele!
Înțelepții țării
Nici moartea nu contează?
Vizită de lucru pe strada Lipscani
Jumătățile de măsură
Alegerile și alcoolul metilic
Funeraliile unui om simplu

S-a găsit soluția: citim Constituția!
Scriitorii și politica
1992
Tragedie în stil românesc
Remarcabila rezistență psihică a liderilor actuali
F de la frică
Informații false și false informații
Specialistul în dizidenți
Un simbol furat
Nu e nimic de râs
A vorbi fără a spune
Unduirea apei în 1937
Caragiale, per toujours
„...Să se revizuiască, primesc! Dar să nu se schimbe nimica...“
Partidul prostului-gust
Fatalitatea caricaturii
Răspunsul regelui
Noi teritorii românești pierdute
Avantajul de a fi mort
Ce culoare are dracul
Țara de cincizeci de stele
Conducerea nu conduce, opoziția nu se opune
Silviu Brucan vorbește, vorbește, vorbește
Nu vreau să pășesc în 1993
1993
Liniștea dinaintea liniștii
Poezia în vreme de ciumă
Micul ecran se face tot mai mic
Ssst! Opoziția doarme...
Ziua internațională a FMI
Invers
Lupta parlamentului cu Marea Adunare Națională
Legea
Steluța de la Spitalul de Ortopedie
Alocuțiuni și alegații

Tăiem copacul ca să cadă pasărea?
România Mare de la buletinul meteo
O bătrână plânge
S-a descoperit leacul împotriva căderii părului
Milionarii de stânga
Savanții au stabilit că iarba este verde
De ce a fost ucis Gheorghe Ursu?
O întreprindere nerentabilă: Parlamentul
Comunismul nu mai există, dar se agită
A ține la ușă un rege
Aflăm din surse sigure: o ducem bine

1994

Încet, foarte încet, mult prea încet
Două naționalități: Mircea Snegur și Ilie Ilașcu
Agricultor în Sahara și ziarist în România
FMI-ul este Ceaușescu
Ce urât ne-am purtat cu Ioan Luchian Mihalea!
Război între generații
Coca-Cola pentru țăranul român
Autorități fără autoritate
Obiective ale PCR în etapa actuală
Cașcaval
Cum se poate cumpăra în România un pepene
Timp de o noapte, leul românesc a valorat 1.660 dolari
A crescut consumul de vopsea în Republica Moldova
Pentru ce va rămâne în istorie Adrian Năstase
Adormirea României

1995
Spălarea cu furtunul a statuii lui Eminescu
Stânga
Hiroșima și Chișinău
Către parlamentul României
Data la care vom intra în NATO
Cu gândul la Corneliu Coposu
II. Îmbogățiții n-au nevoie de cuvinte (articole polemice din perioada 1996–2011)
Despre scris
Cu branula înfiptă în braț...
Vocea intransigentului național
Un rasism al vârstei
Aflu despre mine...
Eu și China
Țara de cincizeci de stele
Lista mea de cărți
Singur printre englezi
Cărți proaste
Contestarea lui Eminescu în stil hip-hop
De ce scriu cu â din a
Amintiri din 1968
Scriitorii și compromisurile
Iconoclastie
Orgii de râs
Precizări inutile
Faptele oamenilor povestite de maimuțe
Frica
Ierarhizarea răului
Jocuri și jucării de altădată
Literatura română
Răspuns unui cititor tânăr
Scriitori și activiști
Merçi, Renault!
Mircea Iorgulescu e cu ochii pe noi
Improvizația în cultură
O Românie ideală
Poliție culturală
Profesia: cititor

O dilemă din care nu se poate ieși
S-a desființat literatura!
Schilodirea limbii române
Sindicatul succesului
Țăranii și comunismul
Un ritual al uciderii în efigie
Valul de vulgaritate
Cu gândul la Eminescu
Marian Munteanu și comerțul cu arme
Andrei Pleșu și detractorii săi
Cauza răului
Vorbitul și lătratul
Apel către denigratorii lui Gabriel Liiceanu
Iubire și pedeapsă
Exegeza numărului 600
Scurt și necuprinzător
Despre nonconformism
Declarații de dragoste
Lupta cu inepția
Să scrie, dar să nu scrie!
Capcana de fete
Comuniștii au simțul valorii
Eu și România literară
III. Impozitul pe impozit (articole satirice din perioada 2012–2014)
Literatură și politică
Am salvat imaginea României
Impozitul pe impozit
O scrisoare pierdută
Sunt cetățean european!
Ce țin eu minte din străinătate
Un dicționar din anul 2062
Eminescu și hărțuirea sexuală
Zone interzise din anatomia femeii
Ce-am mai râs!
Poșeta Elenei Udrea
Mesaje de Anul Nou pentru...
Îmbogățiții n-au nevoie de cuvinte
Plăcerea de-a glumi
Mi se clatină convingerile politice

Nu mai poate omu' să fie body-guard!
Ce s-ar întâmpla dacă ne-ar vizita un extraterestru?
Ce-am spus eu și ce-au spus ei
Nici filmele porno nu mai sunt ce-au fost
Mircea Dinescu m-a rugat să scriu prost
Eu și hoții
Și eu vreau autonomie
Noutăți din viața politică
La mânăstire, domnule ministru!
Mi-a telefonat moartea
La ce mi-au folosit cărțile...
Mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc!
Cum mi-am petrecut Paștele
Mâncare pentru VIP-uri
Eu și Gigi Becali
O țară de conspiratori
Succesul meu la femei
Constituția mult visată
Alte cuvinte care ar trebui interzise
Eu și computerul
N-a fost Bac, a fost back
Comedia bătrâneții
Noi succese în lupta împotriva culturii
O țară de telespectatori
Sunt la mare!
Pe plajă la Miami
Experiența mea în afaceri
În România se muncește prea mult
Balada celor doi bărbați, timp de un an aplaudați
Cum procedăm când îi cade unui om un porc în cap
Tren atacat de Pieile Roșii
Curent electric de calitatea a II-a
De vânzare: țară veche, dar nefolosită
O sută de obiecte
Eu pup poala popii, popa pupă poala mea...
A înghiți un tub de cauciuc
Fetițele vesele de la buletinul meteo

Când se scrie cu doi „i“
Românii au temperament
Umor involuntar la Antena 1
Câteva metode de autosatisfacere
Chef de chef
Cum ar putea fi îmbunătățite îmbunătățirile
Dacă aș fi Moș Crăciun...
Din biografia mea lipsesc 5 ore
S-a aflat de ce își înșală bărbații nevestele
M-am săturat de cei care s-au săturat de România
Întineresc și-mi pare rău
Concurs de sex

Table of Contents

O mărturisire a autorului 5

I. Gheața din calorifere și gheața din whisky (jurnal politic, 1990–1995) 8

1990 9

Am fost iradiat 9

De ce nu există a treia cale 11

Imensa oboseală 15

„Moarte intelectualilor!“ 17

Totul pentru front, totul pentru victorie 20

Nerușinare 21

Pasărea ștampilată 23

S-a întâmplat într-o gară... 25

Nudismul ca ideal al Partidului Comunist 28

Profesia de scriitor 31

1991 34

O intersecție foarte bine păzită 34

Gheața din calorifere și gheața din whisky 37

Viața romanțată a lui Mircea Dinescu 39

Verdeț de Paris 41

Cine are nevoie de ajutor 43

N-am întâlnit țigani fericiți 46

Viață și moarte 48

Cu gândul la românii îngropați în Siberia 50

O tragică lecție de istorie 52

Tovarăși, agitați materialele! 55

Înțelepții țării 58

Nici moartea nu contează? 60

Vizită de lucru pe strada Lipscani 63

Jumătățile de măsură 64

Alegerile și alcoolul metilic 65

Funeraliile unui om simplu 67

S-a găsit soluția: citim Constituția! 69
Scriitorii și politica 71
1992 75
Tragedie în stil românesc 75
Remarcabila rezistență psihică a liderilor actuali 77
F de la frică 80
Informații false și false informații 83
Specialistul în dizidenți 86
Un simbol furat 88
Nu e nimic de râs 91
A vorbi fără a spune 94
Unduirea apei în 1937 95
Caragiale, per toujours 96
„...Să se revizuiască, primesc! Dar să nu se schimbe nimica...“ 98
Partidul prostului-gust 101
Fatalitatea caricaturii 104
Răspunsul regelui 106
Noi teritorii românești pierdute 109
Avantajul de a fi mort 112
Ce culoare are dracul 116
Țara de cincizeci de stele 118
Conducerea nu conduce, opoziția nu se opune 121
Silviu Brucan vorbește, vorbește, vorbește 124
Nu vreau să pășesc în 1993 127
1993 131
Liniștea dinaintea liniștii 131
Poezia în vreme de ciumă 133
Micul ecran se face tot mai mic 135
Ssst! Opoziția doarme... 138
Ziua internațională a FMI 141
Invers 145
Lupta parlamentului cu Marea Adunare Națională 147
Legea 148

Steluța de la Spitalul de Ortopedie 150
Alocuțiuni și alegații 153
Tăiem copacul ca să cadă pasărea? 155
România Mare de la buletinul meteo 159
O bătrână plânge 161
S-a descoperit leacul împotriva căderii părului 164
Milionarii de stânga 167
Savanții au stabilit că iarba este verde 170
De ce a fost ucis Gheorghe Ursu? 173
O întreprindere nerentabilă: Parlamentul 174
Comunismul nu mai există, dar se agită 176
A ține la ușă un rege 179
Aflăm din surse sigure: o ducem bine 182
1994 185
Încet, foarte încet, mult prea încet 185
Două naționalități: Mircea Snegur și Ilie Ilașcu 187
Agricultor în Sahara și ziarist în România 190
FMI-ul este Ceaușescu 193
Ce urât ne-am purtat cu Ioan Luchian Mihalea! 195
Război între generații 198
Coca-Cola pentru țăranul român 201
Autorități fără autoritate 203
Obiective ale PCR în etapa actuală 206
Cașcaval 209
Cum se poate cumpăra în România un pepene 211
Timp de o noapte, leul românesc a valorat 1.660 dolari 214
A crescut consumul de vopsea în Republica Moldova 217
Pentru ce va rămâne în istorie Adrian Năstase 219
Adormirea României 222
1995 226
Spălarea cu furtunul a statuii lui Eminescu 226
Stânga 231
Hiroșima și Chișinău 235
Către parlamentul României 239

Data la care vom intra în NATO 241
Cu gândul la Corneliu Coposu 246
II. Îmbogățiții n-au nevoie de cuvinte (articole polemice din perioada 1996–2011) 249
Despre scris 250
Cu branula înfiptă în braț... 253
Vocea intransigentului naționale 256
Un rasism al vârstei 259
Aflu despre mine... 262
Eu și China 265
Țara de cincizeci de stele 267
Lista mea de cărți 275
Singur printre englezi 277
Cărți proaste 280
Contestarea lui Eminescu în stil hip-hop 286
De ce scriu cu â din a 293
Amintiri din 1968 296
Scriitorii și compromisurile 298
Iconoclastie 301
Orgii de râs 307
Precizări inutile 310
Faptele oamenilor povestite de maimuțe 315
Frica 317
Ierarhizarea răului 320
Jocuri și jucării de altădată 324
Literatura română 334
Răspuns unui cititor tânăr 342
Scriitori și activiști 348
Merçi, Renault! 352
Mircea Iorgulescu e cu ochii pe noi 356
Improvizația în cultură 358
O Românie ideală 362
Poliție culturală 366
Profesia: cititor 372

O dilemă din care nu se poate ieși 378
S-a desființat literatura! 382
Schilodirea limbii române 385
Sindicatul succesului 389
Țăranii și comunismul 393
Un ritual al uciderii în efigie 396
Valul de vulgaritate 398
Cu gândul la Eminescu 401
Marian Munteanu și comerțul cu arme 405
Andrei Pleșu și detractorii săi 410
Cauza răului 413
Vorbitul și lătratul 417
Apel către denigratorii lui Gabriel Liiceanu 422
Iubire și pedeapsă 426
Exegeza numărului 600 430
Scurt și necuprinzător 434
Despre nonconformism 439
Declarații de dragoste 443
Lupta cu inepția 447
Să scrie, dar să nu scrie! 451
Capcana de fete 456
Comuniștii au simțul valorii 460
Eu și România literară 464
III. Impozitul pe impozit (articole satirice din perioada 2012–2014) 467
Literatură și politică 468
Am salvat imaginea României 470
Impozitul pe impozit 472
O scrisoare pierdută 474
Sunt cetățean european! 475
Ce țin eu minte din străinătate 477
Un dicționar din anul 2062 481
Eminescu și hărțuirea sexuală 483
Zone interzise din anatomia femeii 485

Ce-am mai râs! 487
Poșeta Elenei Udrea 489
Mesaje de Anul Nou pentru... 491
Îmbogățiții n-au nevoie de cuvinte 492
Plăcerea de-a glumi 494
Mi se clatină convingerile politice 497
Nu mai poate omu' să fie body-guard! 498
Ce s-ar întâmpla dacă ne-ar vizita un extraterestru? 500
Ce-am spus eu și ce-au spus ei 502
Nici filmele porno nu mai sunt ce-au fost 504
Mircea Dinescu m-a rugat să scriu prost 506
Eu și hoții 508
Și eu vreau autonomie 510
Noutăți din viața politică 512
La mânăstire, domnule ministru! 514
Mi-a telefonat moartea 516
La ce mi-au folosit cărțile... 518
Mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc! 520
Cum mi-am petrecut Paștele 522
Mâncare pentru VIP-uri 524
Eu și Gigi Becali 525
O țară de conspiratori 528
Succesul meu la femei 529
Constituția mult visată 531
Alte cuvinte care ar trebui interzise 533
Eu și computerul 535
N-a fost Bac, a fost back 537
Comedia bătrâneții 539
Noi succese în lupta împotriva culturii 541
O țară de telespectatori 543
Sunt la mare! 545
Pe plajă la Miami 546
Experiența mea în afaceri 549
În România se muncește prea mult 551

Balada celor doi bărbați, timp de un an aplaudați 552
Cum procedăm când îi cade unui om un porc în cap 554
Tren atacat de Pieile Roșii 556
Curent electric de calitatea a II-a 558
De vânzare: țară veche, dar nefolosită 560
O sută de obiecte 562
Eu pup poala popii, popa pupă poala mea... 564
A înghiți un tub de cauciuc 566
Fetițele vesele de la buletinul meteo 567
Când se scrie cu doi „i“ 569
Românii au temperament 571
Umor involuntar la Antena 1 573
Câteva metode de autosatisfacere 575
Chef de chef 577
Cum ar putea fi îmbunătățite îmbunătățirile 579
Dacă aș fi Moș Crăciun... 581
Din biografia mea lipsesc 5 ore 583
S-a aflat de ce își înșală bărbații nevestele 585
M-am săturat de cei care s-au săturat de România 586
Întineresc și-mi pare rău 588
Concurs de sex 590